Regeringens proposition 2023/24:144

En ny förverkandelagstiftning

Prop. 2023/24:144

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2024

Ulf Kristersson

Gunnar Strömmer
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till en ny förverkandelagstiftning. Förslagen syftar till att säkerställa att regelverket är sammanhållet, effektivt och anpassat till Sveriges EU-rättsliga och övriga internationella åtaganden. Förslagen innebär bl.a. följande:

- Det införs ett nytt 36 kap. i brottsbalken med rubriken Om förverkande av egendom och om företagsbot.
- En ny förverkandeform, självständigt förverkande, införs i det nya kapitlet. Genom förslaget blir det möjligt att förverka egendom som inte står i proportion till en persons legitima förvärvskällor. För att säkerställa ett sådant förverkande ska tvångsmedel kunna användas.
- En ny lag införs som reglerar förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. I den nya lagen finns också de grundläggande reglerna om utredning om självständigt förverkande.
- Penningbeslag utvidgas till att bli ett generellt tvångsmedel, som gör det möjligt att på ett enkelt sätt säkra egendom, t.ex. banktillgodohavanden som kommer från ett internetbedrägeri.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 8 november 2024.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 14

2 Lagtext 20

2.1 Förslag till lag (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot 20

2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken 29

2.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken 36

2.4 Förslag till lag om ändring i jordabalken 42

2.5 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken 43

2.6 Förslag till lag om ändring i miljöbalken 44

2.7 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 46

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m. 50

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. 51

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk 53

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. 54

2.12 Förslag till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19) 56

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken 57

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare 58

2.15 Förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837) 59

2.16 Förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64) 62

2.17 Förslag till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485) 64

2.18 Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69) 66

2.19 Förslag till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173) 67

2.20 Förslag till lag om ändring i inkassolagen (1974:182) 68

2.21 Förslag till lag om ändring i abortlagen (1974:595) 69

2.22 Förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298) 70

2.23 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160) 71

2.24 Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262) 72

2.25 Förslag till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268) 73

2.26 Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429) ... 74
2.27 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ... 75
2.28 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387) ... 76
2.29 Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259) ... 78
2.30 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument ... 79
2.31 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål ... 80
2.32 Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950) ... 81
2.33 Förslag till lag om ändring i prisregleringslagen (1989:978) ... 82
2.34 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv ... 83
2.35 Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45) ... 84
2.36 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel ... 85
2.37 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika ... 86
2.38 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel ... 87
2.39 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring ... 88
2.40 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering ... 89
2.41 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter ... 90
2.42 Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787) ... 91
2.43 Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617) ... 94
2.44 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi ... 95
2.45 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia ... 96
2.46 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m. ... 97
2.47 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67) ... 98
2.48 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner ... 99
2.49 Förslag till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306) ... 100
2.50 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857) ... 102
2.51 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet ... 103
2.52 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor ... 105

2.53 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument....106
2.54 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor....108
2.55 Förslag till lag om ändring i epizootilagen (1999:657)....109
2.56 Förslag till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658)....110
2.57 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning....111
2.58 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål....112
2.59 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd....114
2.60 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete....116
2.61 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling....117
2.62 Förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364)....120
2.63 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder....121
2.64 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse....123
2.65 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall....125
2.66 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)....127
2.67 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall....128
2.68 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.....129
2.69 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:496) om blodsäkerhet....130
2.70 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat....131
2.71 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:924) om Antarktis....133
2.72 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher....134
2.73 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.....135
2.74 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden....136
2.75 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler....138

2.76 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m. ... 139
2.77 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel ... 140
2.78 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel ... 141
2.79 Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305) ... 142
2.80 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696) ... 143
2.81 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster ... 144
2.82 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) ... 146
2.83 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ... 147
2.84 Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622) ... 149
2.85 Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877) ... 151
2.86 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043) ... 153
2.87 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall ... 155
2.88 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar ... 157
2.89 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter ... 159
2.90 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler ... 160
2.91 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter ... 161
2.92 Förslag om lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder ... 162
2.93 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott ... 164
2.94 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer ... 166
2.95 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag ... 167
2.96 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror ... 169
2.97 Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315) ... 170
2.98 Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253) ... 172
2.99 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information ... 173

2.100 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732) 174
2.101 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete 175
2.102 Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396) 176
2.103 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter 177
2.104 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende 178
2.105 Förslag till lag om ändring i spellagen (2018:1138) 179
2.106 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn 180
2.107 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter 181
2.108 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag 182
2.109 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem 184
2.110 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande 186
2.111 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter 187
2.112 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering 188
2.113 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt 190
2.114 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation 191
2.115 Förslag till lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666) 192
2.116 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter 193
2.117 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt) 194
2.118 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:677) om frysning av tillgångar 196
2.119 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar 197
2.120 Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:000) 199

3 Ärendet och dess beredning 201

4 Bakgrund och nuvarande reglering ... 202
4.1 Förverkandelagstiftningen och dess bakgrund ... 202
4.2 Företagsbotslagstiftningen och dess bakgrund ... 202
4.3 Närmare om förverkandelagstiftningen ... 203
4.4 Handläggningen av talan om förverkande och företagsbot ... 206
4.5 Åtgärder för att säkra förverkande ... 207
4.6 Verkställighet av beslut om förverkande ... 210

5 Allmänna utgångspunkter ... 211
5.1 Förverkandelagstiftningen ska vara effektiv och möta vår tids utmaningar ... 211
5.2 Brottslighet ska inte löna sig ... 211
5.3 Grundläggande fri- och rättigheter samt internationella åtaganden ställer krav på lagstiftningen ... 212

6 Grundläggande byggstenar i en ny förverkandereglering ... 213
6.1 En enklare och tydligare förverkandelagstiftning ... 213
6.2 Förverkanderegleringens tillämplighet ... 216
6.2.1 Förverkanderegleringen i brottsbalken ska vara generellt tillämplig ... 216
6.2.2 Förverkandebestämmelser i författningar utanför brottsbalken och andra följdändringar ... 219
6.3 Från vem får förverkande ske? ... 223
6.3.1 Bestämmelserna som reglerar vem förverkandetalan kan föras mot bör förändras ... 223
6.3.2 Förverkande bör få ske endast från den som egendomen tillhör eller från den som kan anses vara egendomens ägare ... 225
6.3.3 Kopplingen mellan grunden för förverkandet, förverkandesubjektet och förverkandeobjektet ... 230
6.4 Förverkandefrågan prövas på yrkande av åklagare ... 233
6.5 Förverkande av hjälpmedel, egendom som har varit föremål för brott och farliga föremål ... 234
6.5.1 Bestämmelsen om hjälpmedelsförverkande är ändamålsenligt utformad ... 234
6.5.2 Förverkande av brottsföremål ... 235
6.5.3 Förverkande av särskilda brottsverktyg ... 236

7 Förverkande av brottsvinster och oförklarade tillgångar ... 238
7.1 Förtjänster från brottslighet ska neutraliseras ... 238
7.2 Solidariskt förverkande och bevisning ... 242
7.3 Möjligheterna till utvidgat förverkande utökas ... 243
7.4 Tillämpningsområdet för sakförverkande utvidgas ... 247

8 En ny möjlighet att förverka oförklarade tillgångar ... 251
8.1 Det behövs större möjligheter att förverka oförklarade tillgångar ... 251

8.2 En bestämmelse om självständigt förverkande införs 256
8.2.1 Vem talan om självständigt förverkande får riktas mot 262
8.2.2 Beviskravet vid självständigt förverkande....265
8.2.3 Självständigt förverkande är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter 267
8.2.4 Om förfarandet vid utredning om självständigt förverkande....269

9 Vissa förverkandebestämmelser i specialstraffrätten 269
9.1 Särskilt om förverkande i hyreslagen 269
9.2 Förverkande enligt skattebrottslagen....271

10 Begränsningar av möjligheterna till förverkande....273
10.1 Förverkande får inte beslutas om det är uppenbart oskäligt 273
10.2 Förverkande och annan särskild rättsverkan av brott i fråga om barn under 15 år och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning....275
10.3 Åtgärder som kan förhindra att egendom missbrukas 277

11 Konkurrens mellan förverkande och enskilda anspråk 278
11.1 Förverkande ska gå före enskilda anspråk i fler fall....278
11.2 Rätten ska pröva om målsäganden har rätt till betalning ur förverkade penningmedel....281
11.3 Målsäganden kan i efterhand begära ersättning ur förverkad egendom....286

12 En ny lag med bestämmelser om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot....288
12.1 En sammanhållen och tydligare lag om förfarandet....288
12.2 Utredningen om självständigt förverkande....297
12.2.1 Förutsättningar för att inleda och lägga ned en utredning om självständigt förverkande....297
12.2.2 Behörigheten att inleda en utredning om självständigt förverkande....300
12.2.3 Åklagaren ska få anlita biträde för att genomföra en utredning om självständigt förverkande....302
12.2.4 Utredningsåtgärder vid utredningar om självständigt förverkande....304
12.2.5 Personuppgiftsbehandling i utredningar om självständigt förverkande 312
12.3 Beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall 314
12.3.1 Åklagarens möjlighet att fatta förverkandebeslut utökas....314
12.3.2 Egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde....317
12.3.3 Möjligheten för vissa befattningshavare att fatta beslut om förverkande 320

12.3.4 Formkrav och möjligheterna att anmäla missnöje ... 321
12.4 Förfarandet i domstol i vissa fall ... 324
12.5 Tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande ... 329
12.6 Rätten till juridiskt biträde, rättssäkerhetsgarantier och frågor om delgivning ... 336
12.6.1 Rätten till juridiskt biträde ... 336
12.6.2 Andra rättssäkerhetsgarantier vid utredning om förverkande och företagsbot ... 340
12.6.3 Möjligheten att delge stämning och beslut genom kungörelsedelgivning ... 341
13 Straffprocessuella tvångsmedel ... 342
13.1 Grundläggande rättigheter ... 342
13.2 Penningbeslag ... 344
13.3 Möjligheten att använda tvångsmedel och verkställighetsåtgärder i utredningar om självständigt förverkande ... 347
13.4 Tvångsmedelsanvändning mot barn och unga ... 353
13.5 Övriga ändringar i bestämmelserna om straffprocessuella tvångsmedel ... 357
14 Sekretess vid självständigt förverkande ... 358
14.1 Allmänt om offentlighets- och sekretessregleringen ... 358
14.1.1 Rätten att ta del av allmänna handlingar ... 358
14.1.2 Sekretessens innebörd och sekretessbrytande bestämmelser ... 358
14.1.3 Sekretessbestämmelsernas uppbyggnad ... 359
14.1.4 Överföring av sekretess ... 359
14.1.5 Konsekvenser av att en uppgift lämnas över till en annan myndighet ... 360
14.1.6 Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter ... 360
14.2 Sekretess vid en utredning om självständigt förverkande ... 361
14.2.1 Det behöver införas nya sekretessbestämmelser till skydd för allmänna och enskilda intressen ... 361
14.2.2 En ny bestämmelse till skydd för myndigheternas verksamhet införs ... 364
14.2.3 Sekretess ska gälla hos myndigheter som biträder en åklagarmyndighet ... 366
14.2.4 En ny bestämmelse till skydd för uppgifter om enskildas förhållanden införs ... 368
14.2.5 Undantag från sekretess ... 371
14.2.6 Sekretess ska inte hindra att uppgifter lämnas till konkursförvaltare ... 371
14.3 Sekretess hos domstolarna ... 373
15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 374

16 Konsekvenser av förslagen 378

17 Författningskommentar 383

17.1 Förslaget till lag (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot 383

17.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken 414

17.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken 447

17.4 Förslaget till lag om ändring i jordabalken 452

17.5 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken 453

17.6 Förslaget om lag om ändring i miljöbalken 453

17.7 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 454

17.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m. 458

17.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. 458

17.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk 459

17.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. 460

17.12 Förslaget till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19) 461

17.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken 461

17.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare 462

17.15 Förslaget till lag om ändring i patentlagen (1967:837) 462

17.16 Förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64) 464

17.17 Förslaget till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485) 465

17.18 Förslaget till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69) 466

17.19 Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173) 467

17.20 Förslaget till lag om ändring i inkassolagen (1974:182) 467

17.21 Förslaget till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298) 468

17.22 Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262) 468

17.23 Förslaget till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268) 468

17.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet 469

17.25 Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387) 469

17.26 Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259) 470

17.27 Förslaget till lag om ändring i minerallagen (1991:45) ... 471
17.28 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel ... 472
17.29 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter ... 472
17.30 Förslaget till lag om ändring i fiskelagen (1993:787) ... 473
17.31 Förslaget till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617) ... 475
17.32 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67) ... 475
17.33 Förslaget till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306) ... 476
17.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet ... 477
17.35 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ... 478
17.36 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ... 479
17.37 Förslaget till lag om ändring i epizootilagen (1999:657) ... 480
17.38 Förslaget till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658) ... 480
17.39 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ... 481
17.40 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd ... 482
17.41 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ... 483
17.42 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling ... 483
17.43 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder ... 485
17.44 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ... 486
17.45 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall ... 487
17.46 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716) ... 488
17.47 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat ... 489
17.48 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m. ... 490
17.49 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ... 490
17.50 Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305) ... 492

17.51 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster 492
17.52 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800) 493
17.53 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor 494
17.54 Förslaget till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622) 494
17.55 Förslaget till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877) 495
17.56 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043) 497
17.57 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall 498
17.58 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar 500
17.59 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder 501
17.60 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott 502
17.61 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer 503
17.62 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag 503
17.63 Förslaget till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315) 504
17.64 Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253) 505
17.65 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information 506
17.66 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete 506
17.67 Förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396) 507
17.68 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter 507
17.69 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende 508
17.70 Förslaget till lag om ändring i spellagen (2018:1138) 508
17.71 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn 509
17.72 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter 509
17.73 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag 510
17.74 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem 511

17.75 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande ... 512
17.76 Förslaget om lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering ... 513
17.77 Förslaget om lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt ... 514
17.78 Förslaget om lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666) ... 515
17.79 Förslaget om lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt) ... 515
17.80 Förslaget om lag om ändring i lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar ... 516
17.81 Förslaget till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:000) ... 517

Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet Ny förverkandelagstiftning (SOU 2021:100) ... 519

Bilaga 2 Betänkandets lagförslag ... 522

Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna ... 668

Bilaga 4 Sammanfattning av promemorian Sekretess vid självständigt förverkande av brottsvinster ... 669

Bilaga 5 Promemorians lagförslag ... 670

Bilaga 6 Förteckning över remissinstanserna ... 676

Bilaga 7 Lagrådsremissens lagförslag ... 677

Bilaga 8 Lagrådets yttrande ... 860

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2024 ... 904

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordabalken.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utsökningsbalken.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.
11. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.
12. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19).
13. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken.
14. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
15. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837).
16. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64).
17. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485).
18. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69).
19. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173).
20. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i inkassolagen (1974:182).
21. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i abortlagen (1974:595).
22. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298).
23. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160).

24. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262).
25. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268).
26. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429).
27. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.
28. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387).
29. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259).
30. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument.
31. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål.
32. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950).
33. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i prisregleringslagen (1989:978).
34. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv.
35. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i mineral-lagen (1991:45).
36. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.
37. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika.
38. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.
39. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring.
40. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.
41. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter.
42. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787).
43. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617).
44. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi.
45. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia.
46. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.
47. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67).
48. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

49. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306).
50. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857).
51. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.
52. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor.
53. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.
54. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.
55. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i epizootilagen (1999:657).
56. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658).
57. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning.
58. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.
59. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.
60. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete.
61. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.
62. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364).
63. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder.
64. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.
65. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall.
66. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).
67. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall.
68. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.
69. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2006:496) om blodsäkerhet.
70. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat.
71. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2006:924) om Antarktis.
72. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher.

73. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.
74. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.
75. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler.
76. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.
77. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel.
78. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel.
79. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305).
80. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696).
81. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster.
82. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
83. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.
84. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622).
85. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877).
86. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).
87. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall.
88. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar.
89. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter.
90. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler.
91. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter.
92. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder.
93. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.
94. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer.

95. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag.
96. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror.
97. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315).
98. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253).
99. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information.
100. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732).
101. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete.
102. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396).
103. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter.
104. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende.
105. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i spellagen (2018:1138).
106. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn.
107. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter.
108. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag.
109. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem.
110. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.
111. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter.
112. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering.
113. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt.
114. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.
115. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666).
116. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter.

117. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt).
118. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2023:677) om frysning av tillgångar.
119. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar.
120. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:000).
121. Riksdagen godkänner att regeringen återtar den förklaring enligt artikel 3.2 a som avgavs i samband med Sveriges ratifikation av Europarådets konvention av den 16 maj 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism med innebörden att Sverige förbehåller sig rätten att – beträffande annan brottslighet än penningtvätt, sådan brottslighet som motsvaras av de i bilagan till konventionen nämnda brottskategorierna eller brottslighet som omfattas av brottsbalken – föreskriva att förverkande enligt artikel 3.1 endast ska ske i den utsträckning brottet kan föranleda fängelse i mer än ett år.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om förfarandet vid prövning av frågor om förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

2 § I lagen finns bestämmelser om

1. utredning om självständigt förverkande (2 kap.),
2. beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall (3 kap.),
3. handläggningen i domstol i vissa fall (4 kap.),
4. tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande (5 kap.), och
5. juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga (6 kap.).

När det i andra fall än de som avses i första stycket 2 och 3 uppkommer en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål. Dessa bestämmelser ska också tillämpas i en utredning om annat förverkande än självständigt förverkande och i en utredning om företagsbot, om utredningen rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot.

Bestämmelserna som avses i första stycket 4 och 5 ska, om inte annat anges, tillämpas oavsett om denna lag eller rättegångsbalkens regler gäller för förfarandet.

I polislagen (1984:387) finns bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel i syfte att förverka egendom enligt 36 kap. 12 § brottsbalken.

2 kap. Utredning om självständigt förverkande

Allmänna bestämmelser

1 § Syftet med en utredning om självständigt förverkande är att

1. utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet,
2. utreda vem egendomen tillhör,
3. ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande, och
4. se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

2 § En utredning om självständigt förverkande ska inledas om det finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet. En utredning behöver dock inte inledas om det är uppenbart att frågan inte går att utreda eller om en utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

3 § Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av

1. åklagaren, eller
2. en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

Om utredningen har inletts av någon som avses i första stycket 2, ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till åklagaren.

4 § För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

5 § Bestämmelserna i 23 kap. 4, 6–7 och 9–15 §§, 16 § andra stycket och 21–21 d och 23 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om självständigt förverkande. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,
– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör,
– förundersökning avse utredning om självständigt förverkande,
– undersökningsledaren avse den som leder utredningen,
– försvarare avse biträde, och
– åtal avse talan om självständigt förverkande.

6 § Om det inte längre finns anledning att fullfölja en utredning om självständigt förverkande ska den läggas ned. En utredning om självständigt förverkande får också läggas ned om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

Tvångsmedel

7 § I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel användas i den utsträckning som framgår av denna lag.

8 § Beslag och penningbeslag får användas i en utredning om självständigt förverkande enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken, med undantag för 27 kap. 4 § andra stycket andra meningen samma balk. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– undersökningsledaren avse den som enligt 3 § första stycket 2 leder utredningen, och
– åtal avse talan om självständigt förverkande.

9 § Kvarstad och förvar får användas i en utredning om självständigt förverkande om det skäligen kan befaras att värdet av egendom som härrör från brottslig verksamhet annars kommer att undanskaffas eller undandras.

I fråga om kvarstad och förvar ska i övrigt bestämmelserna om dessa åtgärder i 26 kap. rättegångsbalken tillämpas, med undantag för 26 kap. 3 § andra stycket. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

10 § Kopiering och biometrisk autentisering får användas i en utredning om självständigt förverkande.

I fråga om kopiering och biometrisk autentisering ska bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– utredning om brott och förundersökning avse utredning om självständigt förverkande, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

11 § Husrannsakan och kroppsvisitation får användas i en utredning om självständigt förverkande om det finns synnerlig anledning att anta att det vid användningen av tvångsmedlet kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen.

Genomsökning på distans får användas i en utredning om självständigt förverkande, om det finns synnerlig anledning att anta att det vid användningen av tvångsmedlet kommer att anträffas handlingar av betydelse för utredningen.

I fråga om husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans ska i övrigt bestämmelserna om dessa åtgärder i 28 kap. rättegångsbalken tillämpas, med undantag för 28 kap. 5 §, 10 d § första stycket andra meningen och 13 § första stycket andra meningen. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– anledning att anta att brott har begåtts avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör,

– utredning om brott och förundersökning avse utredning om självständigt förverkande,

– undersökningsledaren avse den som enligt 3 § första stycket 2 leder utredningen, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

12 § I en utredning om självständigt förverkande får beslag, penningbeslag och kvarstad inte bestå längre tid än ett år, om det inte finns särskilda skäl.

3 kap. Beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall

1 § Ett beslut som fattas enligt detta kapitel får, med undantag för beslut enligt 3 §, inte riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot.

Ett beslut om förverkande får inte avse självständigt eller utvidgat förverkande.

Beslut om förverkande

2 § Åklagaren får pröva en fråga om förverkande av egendom om värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Ett beslut om förverkande av viss egendom får endast avse egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag.

3 § Åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande ska det meddelas senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ned.

Om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för det får han eller hon i stället begära att rätten prövar frågan.

4 § Om egendomen är tagen i beslag och värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får en fråga om förverkande av egendomen prövas av

1. en polisman, eller
2. någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

5 § Ett beslut om förverkande enligt detta kapitel ska meddelas skriftligen. Beslutet ska, med undantag för beslut enligt 3 §, delges den det riktas mot.

Den som beslutet riktas mot får anmäla missnöje hos den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för delgivning av beslutet eller, om beslutet inte ska delges, från dagen för beslutet. Om missnöje anmäls, ska beslutet om förverkande inte längre gälla.

Om den som beslutet riktas mot anmäler missnöje ska åklagaren senast inom en månad från anmälan väcka talan om förverkande enligt 4 kap. Väcks inte talan är frågan slutligt avgjord.

Om en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett har fattat beslut om förverkande och myndigheten efter anmälan om missnöje anser att talan om förverkande bör väckas, ska ärendet skyndsamt överlämnas till åklagaren.

6 § Företagsbot får föreläggas företag genom strafföreläggande. I sådana fall ska 48 kap. 2–5, 6–8, 10 och 12 a §§ rättegångsbalken tillämpas. Vid tillämpningen ska det som där sägs om den misstänkte avse företaget.

Ett strafföreläggande om företagsbot godkänns genom att företaget

1. undertecknar en förklaring om att det erkänner de omständigheter som ligger till grund för föreläggandet och godtar den företagsbot som tagits upp i föreläggandet, och
2. lämnar förklaringen till den mottagare som är behörig att ta emot förklaringen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Föreläggandet kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen föreskriver. En sådan betalning ska inte anses som ett godkännande, om det framgår att företaget inte har avsett att godkänna föreläggandet.

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har väckt talan om företagsbot.

4 kap. Handläggningen i domstol i vissa fall

1 § Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas vid handläggningen i domstol av en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot, om inte frågan utgör en del av en fråga om ansvar för brott.

2 § En fråga som ska handläggas enligt bestämmelserna i detta kapitel ska prövas av rätten efter särskild talan av åklagaren. En talan väcks genom att åklagaren hos rätten skriftligen ansöker om stämning mot svaranden.

3 § En talan enligt 2 § ska handläggas i en särskild rättegång. Om det är till fördel för handläggningen eller annars finns skäl för det, får dock en talan enligt 2 § handläggas i samma rättegång som en annan sådan talan eller i samma rättegång som en fråga om ansvar för brott.

Om en särskild talan om utvidgat förverkande inte handläggs i samma rättegång som frågan om ansvar för det brott som kan föranleda sådant förverkande, får talan väckas först när domen avseende brottet har fått laga kraft. I ett sådant fall ska talan väckas inom ett år från denna tidpunkt.

4 § En talan enligt 2 § väcks, om inte annat följer av andra stycket, vid den rätt som enligt 19 kap. rättegångsbalken skulle vara behörig att pröva det brott som yrkandet om förverkande eller om företagsbot stöder sig på.

En talan om självständigt förverkande eller om förverkande av särskilda brottsverktyg väcks vid rätten i den ort där egendomen eller en del av denna påträffades. Om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt får en sådan talan också väckas vid rätten i den ort där svaranden skulle svara i tvistemål, mera varaktigt uppehåller sig eller ska svara i ett brottmål som bör handläggas i samma rättegång som den särskilda talan.

5 § En stämningsansökan ska innehålla

1. ett bestämt yrkande,
2. en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet,
3. uppgift om de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt
4. uppgift om de omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in tillsammans med ansökningen.

6 § Om rätten inte avvisar talan ska stämning utfärdas mot svaranden.

7 § Om stämning utfärdas ska svaranden föreläggas att yttra sig skriftligen eller inställa sig till huvudförhandling.

8 § När ett mål enligt detta kapitel avgörs är tingsrätten domför med en lagfaren domare och hovrätten med tre lagfarna domare, om inte annat följer av andra stycket. Rätten är även domför i den sammansättning som gäller för prövning av ansvar för brott som handläggs i samma rättegång.

När ett mål om företagsbot enligt detta kapitel avgörs efter huvudförhandling är tingsrätten domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Hovrätten är i ett sådant mål domför med tre lagfarna domare och två nämndemän.

9 § Tingsrätten får avgöra ett mål enligt detta kapitel utan huvudförhandling, om en sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna.

Hovrätten får avgöra ett mål enligt detta kapitel utan huvudförhandling, om klagandens ändringsyrkande har godtagits av motparten, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat eller om huvudförhandling av någon annan anledning inte behövs. Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten även i andra fall avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om parterna har begärt att målet ska avgöras utan huvudförhandling, eller
2. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, har haft någon invändning mot detta.

Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling ska parterna ges tillfälle att slutföra sin talan, om det inte är uppenbart obehövligt.

10 § Om saken kan utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att svaranden uteblir från huvudförhandling eller endast har inställt sig genom ombud.

11 § Rätten ska avgöra saken genom dom.

12 § För att hovrätten ska pröva tingsrättens dom enligt detta kapitel krävs prövningstillstånd.

13 § När det gäller förfarandet i övrigt ska bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål tillämpas, om inte annat föreskrivs i denna lag.

5 kap. Tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande

1 § Om någon som inte är part i en rättegång (tredje man) hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad får denne inträda i rättegången i förverkandefrågan, om det inte finns särskilda skäl mot det.

2 § Väcker tredje man talan om bättre rätt till egendom när det pågår en rättegång om förverkande av egendomen får målen handläggas i samma rättegång om det finns särskilda skäl för det.

3 § Om tredje man väcker talan mot staten om bättre rätt till egendom som har förverkats ska Skatteverket föra statens talan.

6 kap. Juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga

Juridiskt biträde

1 § Ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut eller en talan om förverkande eller om företagsbot kan komma att riktas mot, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. Har den som beslutet eller talan kan komma att riktas mot inte fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

Ett juridiskt biträde ska förordnas för en tredje man som hävdar rätt till egendom som kan komma att yrkas förverkad, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För en tredje man som inte har fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det finns särskilda skäl.

Om någon begär att ett juridiskt biträde ska förordnas eller om åklagaren anser att ett juridiskt biträde ska utses ska åklagaren göra en anmälan om det hos rätten. Ett juridiskt biträde förordnas av rätten.

Det som i övrigt föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare och kostnaderna för offentliga försvarare ska tillämpas även i fråga om juridiskt biträde.

Rätt till information

2 § Bestämmelserna i 23 kap. 18 a–20 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om förverkande eller om företagsbot som rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. När en utredning om förverkande kommit så långt att egendom säkrats ska den som ett beslut eller en talan om förverkande kan komma att riktas mot underrättas om utredningen när han eller hon hörs. När en utredning om företagsbot kommit så långt att det uppkommit skälig

misstanke om brott ska företaget underrättas om utredningen när företaget hörs. Efter underrättelsen ska bestämmelserna om insyn i 23 kap. 18 § samma balk tillämpas i en utredning om förverkande eller om företagsbot.

Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– den misstänkte avse den som en utredning om förverkande eller om företagsbot rör,
– förundersökning avse utredning om förverkande eller om företagsbot,
– undersökningsledaren avse den som leder utredningen,
– försvarare avse biträde, och
– åtal avse talan om förverkande eller om företagsbot.

Delgivning

3 § Om ett beslut enligt 3 kap. eller en stämning enligt 4 kap. avser förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag, får delgivning ske genom kungörelsedelgivning i enlighet med 48 § delgivningslagen (2010:1932). Om beslutet eller stämningen riktas mot någon okänd ska delgivning ske genom kungörelsedelgivning.

Om värdet av den säkrade egendomen inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får delgivning i stället ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen. Värdet av egendomen ska bestämmas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då beslutet eller stämningen anslås.

Barn och unga

4 § I ett förfarande om förverkande som rör någon som inte är misstänkt eller tilltalad för brott med koppling till frågan om förverkande, ska följande bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare tillämpas:

– 25 § första stycket, 27 § första–tredje styckena och 29 § första stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 21 år,
– 2 §, 5 § första stycket första meningen och tredje stycket första meningen, 6 § första stycket första meningen, 7 § och 26 § första stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 18 år, och
– 32 § andra–fjärde styckena, 33 § första stycket 1 och andra stycket samt 34 § första stycket 1, andra stycket andra meningen och fjärde stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 15 år.

Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– brottsmisstanke avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas från den unge,
– åtal avse talan om förverkande,
– tilltalad avse svarande, och
– förundersökning och utredning avse utredning om förverkande om frågan rör förverkande enligt 36 kap. 5 eller 12 § brottsbalken.

5 § I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel enligt 2 kap. 5 § användas mot någon som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk

autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 2 kap. 8, 10 och 11 §§ användas mot den unge.

I en utredning om förverkande som har koppling till ett brott får tvångsmedel enligt 23 kap. 6 a, 7 och 9 §§ rättegångsbalken användas mot någon som inte är misstänkt för brottet och som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken användas mot den unge.

Vid kroppsvisitation får den som inte har fyllt 15 år hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

---

1. Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2. Genom lagen upphävs

a) lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m., och

b) lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall.

2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken[1]

dels att 36 kap. brottsbalken ska upphöra att gälla,

dels att det i brottsbalken ska införas ett nytt kapitel, 36 kap., av följande lydelse.

36 kap. Om förverkande av egendom och om företagsbot

Kapitlets innehåll och tillämpningsområde

1 § I 3–22 §§ finns bestämmelser om förverkande av egendom. I 23–27 §§ finns bestämmelser om företagsbot. I 28–31 §§ finns gemensamma bestämmelser om förverkande och företagsbot.

2 § Om en annan författning innehåller någon bestämmelse som avviker från 3–22 och 28–31 §§, ska den bestämmelsen tillämpas.

Förverkande av egendom

Förverkande av brottsvinster och kostnadsersättning

3 § Vinster från ett brott ska förverkas (förverkande av brottsvinster). Detsamma gäller egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, om mottagandet utgör brott (förverkande av kostnadsersättning). I stället för egendom som utgör kostnadsersättning får dess värde förverkas.

4 § En brottsvinst får förverkas från den som har gjort vinst till följd av brottet. En brottsvinst får även förverkas från den som senare har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande ske endast om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Kostnadsersättning får förverkas från den som har tagit emot eller från den som senare har fått ersättningen.

[1] Senaste lydelse av

36 kap. 1 § 2008:370	36 kap. 10 a § 2006:283
36 kap. 1 a § 2008:370	36 kap. 11 § 1986:118
36 kap. 1 b § 2016:486	36 kap. 12 § 1986:118
36 kap. 1 c § 2008:370	36 kap. 13 § 1991:1138
36 kap. 2 § 2005:283	36 kap. 14 § 2016:486
36 kap. 3 § 1989:136	36 kap. 15 § 1986:118
36 kap. 4 § 1986:1007	36 kap. 16 § 1986:1007
36 kap. 5 § 2016:486	36 kap. 17 § 2005:283
36 kap. 5 a § 2008:370	rubriken till 36 kap. 1986:118
36 kap. 5 b § 2008:370	rubriken närmast före 36 kap. 1 § 2008:370
36 kap. 6 § 1986:118	rubriken närmast före 36 kap. 2 § 2008:370
36 kap. 7 § 2019:829	rubriken närmast före 36 kap. 5 § 2008:370
36 kap. 8 § 2019:829	rubriken närmast före 36 kap. 7 § 1986:118
36 kap. 9 § 2019:839	rubriken närmast före 36 kap. 11 § 1986:118.
36 kap. 10 § 2019:829	

Om en brottsvinst har gjorts av flera gemensamt, ska förverkande bestämmas för varje person för sig, om det inte finns särskilda skäl att besluta om solidariskt ansvar för en samlad brottsvinst.

Förverkande av oförklarade tillgångar

5 § Om det är klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet, ska egendomen förverkas (självständigt förverkande). I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Om egendomen har överlåtits och förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande ske från förvärvaren endast om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

6 § Om det är övervägande sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet, ska egendomen förverkas, om någon döms för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer och brottet har varit sådant att det skulle kunna ge vinst (utvidgat förverkande). I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Om brottet har varit sådant att det skulle kunna ge vinst, gäller första stycket också om någon döms för

1. dataintrång enligt 4 kap. 9 c § första stycket, utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § första eller andra stycket, tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §, givande av muta enligt 10 kap. 5 b § eller barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § första stycket 1–4,
2. narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) eller olovlig befattning med narkotikaprekursorer enligt 3 b § första stycket samma lag,
3. dopningsbrott enligt 3 § första stycket lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
4. narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
5. människosmuggling enligt 20 kap. 8 § första stycket utlänningslagen (2005:716) eller organiserande av människosmuggling enligt 20 kap. 9 § första stycket samma lag, eller
6. något annat brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer och som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form.

Det som sägs om förverkande i första och andra styckena gäller också om någon döms för försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses där.

7 § Utvidgat förverkande får ske från den som döms för det förverkande-utlösande brottet eller från den som har förvärvat egendomen. Om egendomen har överlåtits och förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande ske från förvärvaren endast om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

Fullgörelse av en förpliktelse om förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar

8 § Vid förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar som innefattar betalningsskyldighet får annan egendom förverkas, under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan att det strider mot 5 kap. utsökningsbalken.

Förverkande av hjälpmedel och egendom som har varit föremål för brott

9 § Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott får förverkas (hjälpmedelsförverkande), om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, om brottet har fullbordats eller om gärningen har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling.

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

10 § Egendom

1. som har framställts genom brott,
2. vars användande utgör brott,
3. som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller
4. som på annat liknande sätt har varit föremål för brott

ska förverkas (förverkande av brottsföremål).

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

11 § Hjälpmedelsförverkande och förverkande av brottsföremål får ske från gärningsmannen, någon annan som har medverkat till brottet eller den i vars ställe någon av dessa har varit. Hjälpmedel och brottsföremål får även förverkas från den som senare har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock ske endast om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Förverkande av särskilda brottsverktyg

12 § Förverkande får ske av

1. ett föremål som är ägnat att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa, om det har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att det skulle komma till sådan användning,
2. ett föremål som är ägnat att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att det skulle komma till sådan användning, och
3. andra föremål, om det med beaktande av föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt finns särskild anledning att befara att det kan komma till användning i samband med ett brott.

Från vem förverkande får ske

13 § Egendom får förverkas endast från den som egendomen tillhör eller som enligt 14 eller 15 § ska anses vara egendomens ägare. Detta hindrar dock inte att penningmedel förverkas hos den som innehar medlen.

14 § Vid tillämpningen av 13 § ska den som har lös egendom i sin besittning anses vara ägare till egendomen, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

I fråga om ett registrerat skepp eller ett registrerat luftfartyg gäller dock att egendomen ska anses tillhöra den som är inskriven som ägare, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

15 § Om någon är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, ska vid tillämpningen av 13 § personen anses som ägare till egendomen, om det inte görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt och det inte heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller när någon varaktigt sammanbor med någon annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Om någon, i ett annat fall än vad som avses i första stycket, har lös egendom i gemensam besittning med någon annan får egendomen eller en andel i den förverkas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör personen.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om ett registrerat skepp eller ett registrerat luftfartyg.

16 § I 5 kap. lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns bestämmelser om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande.

Särskild rätt till förverkad egendom och förverkande av utmätt egendom

17 § Särskild rätt till förverkad egendom består, om inte även den särskilda rätten förverkas.

Förverkas egendom som någon har fått rätt till genom utmätning upphör rätten, om det inte av särskild anledning förordnas att rätten ska bestå.

Skälighetsuppskattning av brottsvinstens storlek eller egendomens värde

18 § Om bevisning om brottsvinstens storlek eller egendomens värde inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta vinsten eller värdet till ett skäligt belopp.

Begränsningar av möjligheterna till förverkande

19 § I stället för att besluta om förverkande får rätten besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas.

Om rätten beslutar om en sådan åtgärd ska den även ange inom vilken tid som åtgärden ska genomföras. Rätten får besluta att egendomen ska vara kvar i beslag under viss tid.

20 § Förverkande ska inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Konkurrens mellan förverkande och anspråk på egendom

21 § Om egendom som svarar mot ett anspråk har förverkats ska staten i den förpliktades ställe ersätta den berättigade intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Vid verkställighet av ett beslut om förverkande som svarar mot ett anspråk har den från vilken förverkandet skett rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett till den berättigade med anledning av det anspråket.

22 § Om rätten beslutar om förverkande av penningmedel och målsäganden i samma rättegång har framställt ett anspråk på penningmedel som svarar mot det som förverkas, ska rätten, om anspråket bifalls, fastställa att målsäganden har rätt till betalning ur det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Företagsbot

23 § Ett företag ska åläggas företagsbot för brott, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och brottet har begåtts i utövningen av

1. näringsverksamhet,
2. sådan offentlig verksamhet som kan jämställas med näringsverksamhet, eller
3. annan verksamhet som ett företag bedriver, om brottet har varit ägnat att leda till en ekonomisk fördel för företaget.

För att företaget ska åläggas företagsbot krävs också att

1. företaget inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottet, eller
2. brottet har begåtts av

a) en person med ledande ställning i företaget, grundad på befogenhet att företräda företaget eller att fatta beslut på dess vägnar, eller

b) en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

Med företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer.

Första stycket gäller inte om brottet varit riktat mot företaget.

24 § När ett företag åläggs företagsbot för flera brott, ska rätten bestämma en gemensam företagsbot för den samlade brottsligheten.

Vid fastställandet av företagsbotens storlek ska det först bestämmas ett sanktionsvärde om lägst fem tusen kronor och högst tio miljoner kronor. Sanktionsvärdet ska bestämmas med utgångspunkt i straffvärdet för den samlade brottsligheten. Särskild hänsyn ska tas till den skada eller fara som brottsligheten inneburit samt till brottslighetens förhållande till verksamheten. Det ska också tas skälig hänsyn till om företaget tidigare har ålagts att betala företagsbot.

Om inte annat följer av 25 eller 26 §, ska företagsboten fastställas till ett belopp som motsvarar sanktionsvärdet.

25 § Om sanktionsvärdet uppgår till minst 500 000 kronor, ska företagsboten för ett större företag sättas högre än vad som följer av 24 § (förhöjd företagsbot). Den förhöjda företagsboten ska fastställas till ett belopp som är befogat med hänsyn till företagets finansiella ställning. En förhöjd företagsbot får dock högst bestämmas till ett belopp som motsvarar femtio gånger sanktionsvärdet.

Med större företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer som motsvarar de kriterier som anges i 1 kap. 3 § första stycket 4 årsredovisningslagen (1995:1554).

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte staten, kommuner eller regioner.

26 § En företagsbot får sättas lägre än vad som borde ha skett med tillämpning av 24 och 25 §§, om

1. brottet medför annan betalningsskyldighet eller särskild rättsverkan för företaget och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng,
2. företagets ägare eller innehavare döms till påföljd för brottet och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng för honom eller henne,
3. företaget efter förmåga har försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa de skadliga verkningarna av brottet,
4. företaget frivilligt har angett brottet, eller
5. det annars finns särskilda skäl för jämkning.

Om det är särskilt påkallat med hänsyn till något förhållande som avses i första stycket får företagsboten efterges.

27 § Om ett brott som kan föranleda talan om företagsbot

1. har begåtts av oaktsamhet, och
2. inte kan antas föranleda annan påföljd än böter

får brottet åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Gemensamma bestämmelser

28 § Det som har förverkats samt ålagd företagsbot tillfaller staten.

29 § En fråga om förverkande eller om företagsbot prövas efter talan av åklagare om inte annat följer av 3 kap. lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

30 § Om det på grund av att den som har begått brottet har avlidit eller att åtalspreskription har inträtt inte längre är möjligt att döma till ansvar för ett brott, får på grund av brottet

1. egendom som utgör brottsvinst, hjälpmedel eller brottsföremål förverkas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks eller inom ett år från dödsfallet eller den tidpunkt vid vilken preskription inträdde,
2. åtgärd som kan förhindra missbruk föreskrivas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks, eller
3. företagsbot åläggas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks.

En talan enligt första stycket får väckas av åklagare endast om det är påkallat från allmän synpunkt. Det som sägs i 35 kap. 3 § om verkan av att en häktad person friges eller att ett mål avskrivs eller avvisas ska tillämpas även i fall som avses i första stycket.

31 § Beslut om förverkande, om åtgärd som kan förhindra missbruk eller om företagsbot förfaller, om beslutet inte har verkställts inom tio år från att det fick laga kraft.

---

1. Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.
2. Bestämmelserna i 5 och 12 §§ tillämpas endast i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden efter ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken[1]

dels att 27 kap. 14 a § ska upphöra att gälla,

dels att 5 kap. 1 §, 23 kap. 3 och 22 §§, 27 kap. 1 och 17 a §§, 28 kap. 1, 10 b och 11 §§ och rubriken till 27 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 27 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:108	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
1 §	
En förhandling vid domstol ska vara offentlig.	
Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, *för vilken* hos domstolen *gäller sekretess som avses i* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen *eller*, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, *enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag* eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.	*Om* det *kan* antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram *en* uppgift *som är sekretessbelagd* hos domstolen *enligt* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen. *En förhandling får också hållas inom stängda dörrar om sekretessen gäller enligt 18 kap. 1, 1 a, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag*, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, *under utredning om självständigt förverkande* eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses

[1] Senaste lydelse av 27 kap. 14 a § 1975:403.

där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det *annars för* särskilt fall föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

Om det *i ett* särskilt fall *är* föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

Lydelse enligt prop. 2023/24:132

Föreslagen lydelse

23 kap.

3 §

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. En förundersökning inleds även genom att en polisman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 24–28 kap., om inte

1. 22 § *eller 27 kap. 14 a §* är tillämplig, *eller*

2. förutsättningarna för rapporteftergift enligt 9 § andra stycket polislagen (1984:387), 3 kap. 18 § andra stycket kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 9 § tullbefogenhetslagen (2024:000) är uppfyllda. Om förundersökningen har inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. En förundersökning inleds även genom att en polisman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 24–28 kap., om inte

1. 22 § är tillämplig,

2. ett föremål tas i beslag för att det skäligen kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 12 § brottsbalken om förverkande av särskilda brottsverktyg, eller

3. förutsättningarna för rapporteftergift enligt 9 § andra stycket polislagen (1984:387), 3 kap. 18 § andra stycket kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 9 § tullbefogenhetslagen (2024:000) är uppfyllda. Om förundersökningen har inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon anlita biträde av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen för att genomföra den. Åklagaren får också uppdra åt en polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Det som i denna balk föreskrivs om Polismyndigheten gäller för Säkerhetspolisen då den leder förundersökning eller biträder åklagare i en förundersökning.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Detsamma gäller i fall där förundersökning inletts genom en polismans användning av tvångsmedel.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
22 §[2]	
Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.	Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag *och penningbeslag* får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

27 kap. Om beslag, kopiering, biometrisk autentisering och hemliga tvångsmedel	**27 kap. Om beslag, *penningbeslag,* kopiering, biometrisk autentisering och hemliga tvångsmedel**[3]
1 §[4]	
Ett föremål får tas i beslag om det skäligen kan antas	Ett föremål får tas i beslag om det skäligen kan antas *att*
1. *ha* betydelse för utredning om brott,	1. *föremålet har* betydelse för utredning om brott,
2. *ha tagits ifrån någon* genom brott,	2. *någon har blivit av med föremålet* genom brott,
3. *vara förverkat på grund av brott*,	3. *föremålet kan bli förverkat*,
4. *kunna* användas för att utföra en genomsökning på distans, eller	4. *föremålet kan* användas för att utföra en genomsökning på distans, eller
5. *ha* betydelse för utredning om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken*.	5. *föremålet har* betydelse för *en* utredning om förverkande.

[2] Senaste lydelse 2004:504.
[3] Senaste lydelse 2022:316.
[4] Senaste lydelse 2022:316.

Vad som sägs i detta kapitel om föremål *gäller* också om skriftlig handling, om inte annat är föreskrivet.	*Det* som sägs i detta kapitel om föremål *ska* också *tillämpas i fråga* om skriftlig handling, om inte annat är föreskrivet.

Tvångsmedel enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

1 a §

Egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet får tas i penningbeslag om det skäligen kan antas att

1. någon blivit av med egendomen genom brott, eller

2. egendomen kan bli förverkad.

Penningbeslag får endast avse sådan egendom som finns tillgänglig.

Avser penningbeslaget en fordran eller annan rättighet, ska gäldenären eller någon annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polismyndigheten.

För penningbeslag gäller i övrigt bestämmelserna om beslag i denna balk.

17 a §[5]

En handling som omfattas av ett beslag eller påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	En handling som omfattas av ett beslag eller påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

En handling som inte får tas i beslag enligt 2 eller 3 § får inte heller kopieras.

28 kap.

1 §[6]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrann-	Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrann-

[5] Senaste lydelse 2022:316.
[6] Senaste lydelse 2022:316.

sakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	sakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.
Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid husrannsakan ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken kan vinnas.	Hos *någon* annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid husrannsakan ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken kan vinnas.

För husrannsakan hos den misstänkte får hans eller hennes samtycke inte åberopas i något fall, om inte den misstänkte själv har begärt att husrannsakan ska göras.

10 b §[7]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa får en genomsökning på distans utföras för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa får en genomsökning på distans utföras för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Genomsökning på distans får utföras i ett avläsningsbart informationssystem som den som skäligen kan misstänkas för brottet kan antas ha använt. Även i annat fall får en genomsökning på distans utföras om det finns synnerlig anledning att anta att det går att påträffa handlingar som avses i första stycket.

Genomsökning på distans får endast utföras genom autentisering i det avläsningsbara informationssystem som åtgärden avser.

[7] Senaste lydelse 2022:316.

11 §[8]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans. Kroppsvisitation får också annars göras för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.

Någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas sådana föremål som avses i första stycket eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans. Kroppsvisitation får också annars göras för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas sådana föremål som avses i första stycket eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[8] Senaste lydelse 2022:316.

2.4 Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 65 § jordabalken[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
65 §[2]	
Den som begär, träffar avtal om eller tar emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet, döms till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.	
Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde eller har utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller om gärningsmannen använt en urkund eller något annat vars brukande är straffbart enligt 14 eller 15 kap. brottsbalken eller lämnat osann uppgift inför myndighet. Det ska även särskilt beaktas om gärningsmannen i avsevärd utsträckning har missbrukat sin ställning som ägare eller förvaltare av en fastighet.	
Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt. *Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot.*	Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt. *Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot. Det gäller dock inte om det enligt 65 b § utgör brott att lämna ersättningen.*

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Balken omtryckt 1971:1209, 12 kap. omtryckt 1984:694.
[2] Senaste lydelse 2019:523.

2.5 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 19 § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
19 §	
Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det *ej* görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 *s.1*) om samäganderätt och det *ej* heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.	Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det *inte* görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 *s. 1*) om samäganderätt och det *inte* heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.
Om gäldenären och annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel *däri* utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.	Om gäldenären och *någon* annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel *i den* utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.
Första och andra styckena gäller *ej* i fråga om *registerat* skepp eller registrerat luftfartyg.	Första och andra styckena gäller *inte* i fråga om *registrerat* skepp eller registrerat luftfartyg.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.6 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § och 29 kap. 12 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap.	
1 §[1]	
Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. *I fråga om* prövningen av *mål* om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet.	Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. *Vid* prövningen av *frågor* om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet *och om hur frågor om förverkande ska prövas*.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Beslut eller dom om återkallelse av tillstånd, dispens, godkännande och förbud mot fortsatt verksamhet samt omprövning av tillstånd eller villkor meddelas av tillståndsmyndigheten.

29 kap.	
12 §[2]	
Egendom får *förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen	Egendom får *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 4 b, 5, 6 eller 8 § och är

a) ett djur, en växt eller en annan organism eller en produkt som utvunnits av ett djur eller en växt,

b) en sådan genetisk resurs som avses i förordning (EU) nr 511/2014,

c) utbrutet material vid täktverksamhet,

d) en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara som innehåller en kemisk produkt,

e) en genetiskt modifierad organism eller en produkt som innehåller eller består av en genetiskt modifierad organism, eller

f) avfall,

[1] Senaste lydelse 2010:923.
[2] Senaste lydelse 2022:1799.

2. *är utbytet av* ett brott som avses i 1,	2. *utgör vinst från* ett brott som avses i 1,
3. är ett fortskaffningsmedel eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1, eller	
4. varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1 och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.	
Egendomen får *förklaras förverkad* enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.	Egendomen får *förverkas* enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.
I stället för egendomen får dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat.*	I stället för egendomen får dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.7 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 3 §, 35 kap. 1, 6, 7 och 9 §§ och 43 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 18 kap. 1 a §, och närmast före 18 kap. 1 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	18 kap.
	Självständigt förverkande
	1 a § *Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.* *För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.*
3 §[1]	
Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott *samt* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *angår* misstanke om brott.	Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än *sådan* som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. *Sekretessen gäller också* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *gäller* misstanke om brott. *Sekretessen enligt 1 a § gäller i annan verksamhet än sådan som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet med en utredning om självständigt förverkande*.

[1] Senaste lydelse 2014:633.

35 kap.

1 §

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

3. angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,

5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,

6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §, *eller*

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §,

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag, *eller*

10. utredning om självständigt förverkande.

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.
För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[2]	
Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte	
1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att en förundersökning inte ska inledas eller beslut om att en förundersökning ska läggas ned,	
2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,	
3. för uppgift i ärende om strafföreläggande, förutom i de fall sekretess enligt 12 eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften hos domstol,	
4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), *eller*	4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387),
5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.	5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949*, eller*
	6. beslut om huruvida talan om självständigt förverkande ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande ska läggas ned.
7 §[3]	
Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, om inte	Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal *eller talan om självständigt förverkande*, om inte
1. sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt 12 §, 13 a § eller 36 kap. 2 §,	
2. uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet, eller	
3. uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften är sekretessreglerad.	

[2] Senaste lydelse 2022:1535.
[3] Senaste lydelse 2017:178.

9 §

Sekretessen enligt 1 § första stycket 1 hindrar inte att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.

Sekretessen enligt 1 § första stycket 1 *och 10* hindrar inte att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.

Om en myndighet med stöd av första stycket lämnar uppgift till en konkursförvaltare, får myndigheten vid utlämnandet göra förbehåll som inskränker konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare eller att utnyttja den. Ett sådant förbehåll får inte innebära ett förbud att utnyttja uppgiften om den behövs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter med anledning av konkursen.

43 kap.

3 §

Bestämmelserna om sekretess i 19 kap., 28 kap. 12 §, 29 kap. 1–4 och 9 §§, 30 kap. 1, 2, 4–7, 23, 24, 27 och 28 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2–5, 12, 16–18 och 24 §§, 32 kap. 4 §, 35 kap. 3 och 4 §§, 36 kap. 6 och 7 §§, 38 kap. 5, 6 och 8 §§ samt 40 kap. 2 § tillämpas inte hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet.

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 *och 10* gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Första och andra styckena gäller inte om domstolen har fått uppgiften för att pröva om den kan lämnas ut.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överlåter eller upplåter egendom i strid med bestämmelserna i 2 § 1 mom. döms till böter eller fängelse i högst ett år.	
Om någon döms till ansvar enligt första stycket för att i strid med 2 § 1 mom. a) eller b) ha överlåtit egendom, får domstolen *förklara* egendomen *förverkad* efter vad som kan anses skäligt. Om egendomen inte finns i behåll, får i stället värdet *förklaras förverkat*. Domstolen får förplikta den som i annat fall döms enligt första stycket att, efter vad som är skäligt, betala avtalad ersättning till staten.	Om någon döms till ansvar enligt första stycket för att i strid med 2 § 1 mom. a) eller b) ha överlåtit egendom, får domstolen *förverka* egendomen efter vad som kan anses skäligt. Om egendomen inte finns i behåll, får i stället värdet *förverkas*. Domstolen får förplikta den som i annat fall döms enligt första stycket att, efter vad som är skäligt, betala avtalad ersättning till staten.
Har överlåtelse av en aktie förmedlats av någon som yrkesmässigt i kommission köper och säljer fondpapper, *skall* vad som sägs i denna paragraf om överlåtare i stället tillämpas på kommissionären, *eller om* såväl överlåtaren som förvärvaren anlitat kommissionär, *skall* vad som nu sagts i stället gälla den som handlat för förvärvarens räkning.	*Om* överlåtelse av en aktie *har* förmedlats av någon som yrkesmässigt i kommission köper och säljer fondpapper, *ska* vad som sägs i denna paragraf om överlåtare i stället tillämpas på kommissionären. *Om* såväl överlåtaren som förvärvaren *har* anlitat kommissionär, *ska* vad som nu sagts i stället gälla den som handlat för förvärvarens räkning.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2000:850.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 7 kap. 2, 3 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2, 3 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägssystem, 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förklaras förverkade*, om det inte finns särskilda skäl mot det.	Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 7 kap. 2, 3 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2, 3 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägssystem, 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förverkas*, om det inte finns särskilda skäl mot det.
Detsamma ska gälla om alkohol eller sådana andra medel som avses i första stycket påträffas hos den som medföljt vid tillfället, om medlen kan antas ha varit avsedda även för den som begått gärningen.	
Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förklaras förverkade*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen, med	Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förverkas*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen, med 5 kap. 2 § järnvägssäkerhets-

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2019:347.
[2] Senaste lydelse 2022:369.

5 kap. 2 § järnvägssäkerhetslagen eller med 6 kap. 2 § lagen om nationella järnvägssystem.	lagen eller med 6 kap. 2 § lagen om nationella järnvägssystem.

Tredje stycket gäller också i fråga om sådana drycker eller preparat som avses där och som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som bröt mot bestämmelsen, om det är sannolikt att dryckerna eller preparaten var avsedda även för den senare.

3 §[3]

Egendom som *förklarats förverkad* enligt denna lag *skall* bevisligen förstöras eller säljas enligt 2 §, om detta inte har skett tidigare.	Egendom som *har förverkats* enligt denna lag *ska* bevisligen förstöras eller säljas enligt 2 §, om detta inte har skett tidigare.

Intäkter vid försäljning av förverkad egendom tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[3] Senaste lydelse 2005:286.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk[1]

dels att 53 a § ska upphöra att gälla,

dels att 55 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
55 §[2]	
På yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom som ett intrång eller en överträdelse som avses i 53 § gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen.	
Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §.	
Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *53 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 53 a § 2005:360.
[2] Senaste lydelse 2009:109.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 a §§ lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
En dom som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, varigenom dömts till böter eller förverkande av egendom eller i brottmål utdömts ersättning för rättegångskostnad, får på begäran verkställas i Sverige.	
Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad *eller* beslag av egendom *tillhörande* någon som är misstänkt för brott.	Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad, beslag *eller penningbeslag* av egendom *som tillhör* någon som är misstänkt för brott *eller som en utredning om förverkande rör*.
I lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen finns bestämmelser om verkställighet av bötesstraff i vissa fall.	
Bestämmelser om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall finns i	
1. lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall,	
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande, och	
3. lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.	
4 a §[2]	
Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen	Bestämmelser om användning av beslag, *penningbeslag* och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och

[1] Senaste lydelse 2020:969.
[2] Senaste lydelse 2000:568.

(2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.	Norge finns i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.	Prop. 2023/24:144

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.12 Förslag till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)

Härigenom föreskrivs att 4 § krigshandelslagen (1964:19) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[1]	
Den som handlar i strid mot en för honom gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *skall* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.	Den som handlar i strid mot en för honom *eller henne* gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *ska* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.
Utbyte av brott som avses i första stycket skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.	

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 1991:288. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

5 §[1]

Ingen må dömas för gärning, för vilken ej var stadgat straff när den begicks.

Straff skall bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs. Gäller annan lag när dom meddelas, skall den lagen tillämpas, om den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff; vad nu är sagt skall dock ej gälla, när fråga är om gärning som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.

Beträffande ådömande av annan påföljd för brott än straff skall vad i brottsbalken stadgas äga tillämpning även å gärning som begåtts före den 1 januari 1965; dock må i sådant fall för gärning, som någon begått under inflytande av sinnesbeskaffenhet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, ej tillämpas annan påföljd än överlämnande till särskild vård.

Vad i 36 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ brottsbalken stadgas skall äga tillämpning jämväl när fråga är om gärning, för vilken straff jämlikt andra stycket skall bestämmas enligt äldre lag.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 36 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
36 §[1]	
Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.	Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, *penningbeslag*, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Det som i 27 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken sägs om åtal och om verkan av att åtal inte väcks ska i stället avse bevistalan och talan om förverkande samt verkan av att sådan talan inte väcks.

Vid kroppsvisitation som görs enligt 28 kap. rättegångsbalken ska 28 kap. 13 a § rättegångsbalken gälla med den skillnaden att den unge får hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2022:317.

2.15 Förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om patentlagen (1967:837)[1]

dels att 57 a § ska upphöra att gälla,

dels att 59, 60 och 61 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
59 §[2]	
På yrkande av den som har lidit patentintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att ett patentskyddat alster som har tillverkats utan patenthavarens lov ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av patenttiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 57 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.	
Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av patenttiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.	
Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit patentintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *57 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.
60 §[3]	
Om någon yrkesmässigt utnyttjar en patentsökt uppfinning efter det att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, ska det som sägs om patent-	Om någon yrkesmässigt utnyttjar en patentsökt uppfinning efter det att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, ska det som sägs om patent-

[1] Lagen omtryckt 1983:433.
Senaste lydelse av 57 a § 2005:289.
[2] Senaste lydelse 2009:111.
[3] Senaste lydelse 2014:289.

intrång tillämpas i den utsträckning som ansökan leder till patent. För tiden innan patentet har meddelats enligt 20 § omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i deras lydelse när ansökan blev allmänt tillgänglig som av patentkraven enligt patentet. Straff får inte dömas ut, förverkande får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan patentet har meddelats får bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.	intrång tillämpas i den utsträckning som ansökan leder till patent. För tiden innan patentet har meddelats enligt 20 § omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i deras lydelse när ansökan blev allmänt tillgänglig som av patentkraven enligt patentet. Straff får inte dömas ut, förverkande *av egendom enligt 36 kap. brottsbalken* får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan patentet har meddelats får bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.

Om patentkraven är skrivna på engelska, gäller första stycket endast om en översättning av patentkraven till svenska finns tillgänglig i ansökningsärendet och, om översättningen har getts in efter det att kungörelse enligt 22 § femte stycket första meningen har skett, patentmyndigheten har utfärdat en särskild kungörelse angående översättningen.

Det som sägs i 58 § tredje stycket ska inte tillämpas, om ersättningstalan väcks senast ett år efter det att tiden för invändning har gått ut eller, om invändning har gjorts, senast ett år efter det att patentmyndigheten har beslutat att patentet ska upprätthållas.

61 §[4]

Om ett patent upphävts eller förklarats ogiltigt genom ett beslut eller en dom som fått laga kraft, får domstolen inte döma till straff, *besluta om förverkande*, meddela vitesförbud, döma ut vite eller ersättning eller besluta om någon annan åtgärd enligt 57–60 §§.	Om ett patent upphävts eller förklarats ogiltigt genom ett beslut eller en dom som fått laga kraft, får domstolen inte döma till straff, meddela vitesförbud, döma ut vite eller ersättning eller besluta om någon annan åtgärd enligt 57–60 §§ *eller besluta om förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken*.

Om det förs en talan om patentintrång och den mot vilken talan förs gör gällande att patentet är ogiltigt, får frågan om ogiltighet prövas endast sedan talan om detta väckts. Domstolen ska förelägga den som gör gällande att patentet är ogiltigt att inom viss tid väcka en sådan talan. Detta stycke tillämpas inte i brottmål.

Om det i samma rättegång förs talan om patentintrång och talan om patentets ogiltighet och det med hänsyn till utredningen är lämpligt att frågan om huruvida patentintrång föreligger avgörs särskilt för sig, får på

[4] Senaste lydelse 2016:726.

begäran av någon av parterna en särskild dom ges i den frågan. Om en särskild dom ges, får domstolen besluta att målet om ogiltighet ska vila till dess domen fått laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.16 Förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)

Härigenom föreskrivs att 6 och 7 §§ narkotikastrafflagen (1968:64) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[1]	
Narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för narkotikan får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag. Vad som nu sagts om narkotika gäller även narkotikaprekursorer.	
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller	
1. egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling, samt	
2. egendom med vilken har tagits befattning som utgör brott enligt denna lag.	
I stället för sådan egendom som avses i andra stycket får dess värde förklaras förverkat.	
Påträffas injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, eller andra föremål, som är särskilt	*Om det hos den som har begått brott enligt denna lag påträffas* injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i

[1] Senaste lydelse 2006:46. Ändringen innebär bl.a. att första–tredje styckena tas bort.

ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, *hos någon som har begått brott enligt denna lag eller i ett utrymme som disponeras av honom eller i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag, skall* föremålen, *oavsett vem de tillhör, förklaras förverkade*, om det inte är uppenbart oskäligt.	människokroppen, eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, *ska* föremålen *förverkas, oavsett vem de tillhör*, om det inte är uppenbart oskäligt. *Detsamma gäller om sådana föremål påträffas* *1. i ett utrymme som disponeras av den som begått brott enligt denna lag, eller* *2. i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag.*
	7 §[2]
Angående beslag av egendom, som kan antas *vara* förverkad enligt 6 §, *gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken med följande avvikelser*.	*Bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken gäller med de avvikelser som följer av andra stycket i fråga om* beslag av egendom *1. som avses i 6 § eller som har varit föremål för eller använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, och* *2.* som kan antas *bli* förverkad enligt 6 § *eller enligt 36 kap. brottsbalken*.
Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då beslag har skett av narkotika, narkotikaprekursorer eller egendom som avses i 6 § *fjärde stycket* denna lag. Tiden för att *anmäla missnöje* ska dock räknas från dagen för *förordnandet*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar närmare* föreskrifter om förfarandet med narkotika och narkotikaprekursorer som tagits i beslag.	Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då beslag har skett av narkotika, narkotikaprekursorer eller egendom som avses i 6 § denna lag. Tiden för att *begära rättens prövning* ska dock räknas från dagen för *beslutet*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får meddela ytterligare* föreskrifter om förfarandet med narkotika och narkotikaprekursorer som tagits i beslag.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[2] Senaste lydelse 2019:355.

2.17 Förslag till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485)

Härigenom föreskrivs i fråga om mönsterskyddslagen (1970:485)[1]

dels att 35 a § ska upphöra att gälla,

dels att 37, 38 och 51 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
37 §[2]	
På yrkande av den som har lidit mönsterintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att en produkt som tillverkats eller förts in till Sverige i strid mot annans mönsterrätt ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 35 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.	
Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.	
Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit mönsterintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *35 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.
38 §[3]	
Utnyttjar någon i strid med 5 § mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, *äger vad* som sägs om mönsterintrång *mot-*	Utnyttjar någon i strid med 5 § *ett* mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att *en* handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, *ska det* som sägs om mönsterintrång *tillämpas i*

[1] Senaste lydelse av 35 a § 2005:291.
[2] Senaste lydelse 2009:112.
[3] Senaste lydelse 2005:291.

svarande tillämpning i den mån ansökningen leder till registrering. Straff får inte dömas ut, förverkande får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan mönstret kungjorts enligt 18 § får bestämmas enligt 36 § andra stycket.	*den utsträckning som ansökan* leder till registrering. Straff får inte dömas ut, förverkande *av egendom enligt 36 kap. brottsbalken* får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan mönstret kungjorts enligt 18 § får bestämmas enligt 36 § andra stycket.
Bestämmelsen i 36 § tredje stycket *äger icke tillämpning*, om ersättningstalan *väckes* senast ett år efter det mönstret registrerades.	Bestämmelsen i 36 § tredje stycket *ska inte tillämpas*, om ersättningstalan *väcks* senast ett år efter det *att* mönstret registrerades.
51 §[4]	
Vid intrång i en gemenskapsformgivning *tillämpas* bestämmelserna i 35 § om ansvar för mönsterintrång. I övrigt gäller 35 *a*–37 h §§, i den *mån* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. I dessa fall *skall* det som sägs om mönsterintrång gälla intrång i gemenskapsformgivning.	Vid intrång i en gemenskapsformgivning *ska* bestämmelserna i 35 § om ansvar för mönsterintrång *tillämpas*. I övrigt gäller 35 *b*–37 h §§ *och bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken*, i den *utsträckning* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. I dessa fall *ska* det som sägs om mönsterintrång gälla intrång i gemenskapsformgivning.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[4] Senaste lydelse 2004:1154.

2.18 Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs att 13 a § skattebrottslagen (1971:69) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 a §[1]	
Bestämmelserna om *förverkande* i 36 kap. *1 §* brottsbalken ska inte tillämpas i fråga om brott enligt denna lag. *Vad som sägs i första* stycket gäller *dock* inte *utbyte av* förberedelse till grovt skattebrott eller vad *som därvid har tagits* emot som ersättning för kostnader.	Bestämmelserna om *brottsvinstförverkande* i 36 kap. brottsbalken ska inte tillämpas i fråga om brott enligt denna lag. *Första* stycket gäller inte *brottsvinst från* förberedelse till grovt skattebrott eller vad *någon har tagit* emot som ersättning för kostnader *i samband med ett sådant brott*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2011:513.

2.19 Förslag till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 20 § kreditupplysningslagen (1973:1173)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	20 §[2]
Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *skall* register som använts i verksamheten *förklaras förverkade* om det inte är uppenbart *obilligt*. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte följts.	*Om* kreditupplysningsverksamhet *har* bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *ska ett* register som använts i verksamheten *förverkas* om det inte är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om *ett* register *har* överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte *har* följts.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 1981:737.
[2] Senaste lydelse 1997:556.

2.20 Förslag till lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

Härigenom föreskrivs att 17 a § inkassolagen (1974:182)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	17 a §
Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *skall* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förklaras förverkat*, om det *ej* är uppenbart *obilligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *ej* har följts.	*Om* inkassoverksamhet *har* bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *ska ett* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förverkas*, om det *inte* är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *inte* har följts.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 1981:738.

2.21 Förslag till lag om ändring i abortlagen (1974:595)

Härigenom föreskrivs att 11 § abortlagen (1974:595)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 11 § 2005:294.

2.22 Förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298)

Härigenom föreskrivs att 8 § utsädeslagen (1976:298)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	8 §[2]
Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 2 § döms till böter, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter anmälningsskyldighet som föreskrivits med stöd av 5 §.	
I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.	I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.
Vara som varit föremål för brott mot föreskrift, meddelad med stöd av 2 §, skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller utbyte av sådant brott. I stället för varan kan dess värde förklaras förverkat.	
Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, *skall* han ersätta tillsynsmyndigheten kostnader för undersökning av taget prov.	Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, *ska* han *eller hon* ersätta tillsynsmyndigheten *för dess* kostnader för undersökning av taget prov.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 2000:1262.
Senaste lydelse av lagens rubrik 1979:298.
[2] Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

2.23 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsmiljölagen (1977:1160)[1]
dels att 8 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 8 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 1991:677.
Senaste lydelse av
8 kap. 4 § 2013:610
rubriken närmast före 8 kap. 4 § 1994:579.

2.24 Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Härigenom föreskrivs att 54 § förfogandelagen (1978:262) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
54 §[1]	
Har någon begått brott som avses i 52 §, *skall* egendom, som han i samband med brottet har *mottagit* eller genom brottet har undanhållit, *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte av* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	*Om* någon *har* begått brott som avses i 52 §, *ska* egendom *förverkas* som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har undanhållit. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Äger den brottslige ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förklaras förverkad*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förklaras förverkad*, om det finns särskilda skäl.	*Om* den brottslige *äger* ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förverkas*, om det finns särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2005:296.

2.25 Förslag till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268)

Härigenom föreskrivs att 49 § ransoneringslagen (1978:268) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
49 §[1]	
Har någon begått brott som avses i denna lag, *skall* egendom, som han i samband med brottet har *mottagit* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *avyttring* mot *vederlag* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett, *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte av* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	*Om* någon *har* begått brott som avses i denna lag, *ska* egendom *förverkas* som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *försäljning* mot *betalning* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Äger den brottslige ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förklaras förverkad*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förklaras förverkat*.	*Om* den brottslige *äger* ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förverkas*.
Vad i första stycket sägs om egendom gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.	*Det som* sägs om egendom *i första stycket* gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2005:297.

2.26 Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs att 39 § skogsvårdslagen (1979:429)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 1993:553.

2.27 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 §	
Kärnämne eller kärnavfall som någon utan tillstånd enligt 5 § förvärvat, innehaft, överlåtit, hanterat, bearbetat, transporterat eller annars tagit befattning med *kan förklaras* helt eller delvis *förverkat*, om det inte är uppenbart *obilligt*. *Innehar han* inte längre *ämnet*, får i stället värdet *förklaras förverkat*.	Kärnämne eller kärnavfall som någon utan tillstånd enligt 5 § förvärvat, innehaft, överlåtit, hanterat, bearbetat, transporterat eller annars tagit befattning med *får förverkas* helt eller delvis, om det inte är uppenbart *oskäligt*. *Om ämnet* inte längre *innehas*, får i stället värdet *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 1992:1536.

2.28 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att 19, 20 a och 20 b §§ polislagen (1984:387) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §[1]	
En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig 1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål *skall* kunna tas om hand, eller 2. för att hans identitet *skall* kunna fastställas. En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter 1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken, eller 2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig 1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål *ska* kunna tas om hand, eller 2. för att hans *eller hennes* identitet *ska* kunna fastställas. En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter 1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken, eller 2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning *att* anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken.
20 a §[2]	
En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas	En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas

[1] Senaste lydelse 2003:858.
[2] Senaste lydelse 2019:37.

vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken.
20 b §[3]	
En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken.

Åtgärden får endast i brådskande fall vidtas utan föregående beslut av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[3] Senaste lydelse 2021:1013.

2.29 Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 48 och 49 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
48 §[1]	
Om någon har begått jaktbrott eller jakthäleri, *skall* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat*. Även *annat utbyte av* sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	Om någon har begått *ett* jaktbrott eller jakthäleri, *ska* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förverkas*. Även *andra vinster från ett* sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.
Vilt som förverkats tillfaller jakträttshavaren i de fall som föreskrivs av regeringen.	
49 §[2]	
Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid jaktbrott eller jakthäleri får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid *sådana* brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.	Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid *ett* jaktbrott eller jakthäleri får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid *ett sådant* brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.
I stället för egendomen *kan* dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat*.	I stället för egendomen *får* dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2005:298.
[2] Senaste lydelse 2011:514.

2.30 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:1622 4 § 1998:1622.

2.31 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1990:413 5 § 2022:608.

2.32 Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 22 a § kulturmiljölagen (1988:950)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 2002:620.
Senaste lydelse av
lagens rubrik 2013:548
2 kap. 22 a § 2005:301.

2.33 Förslag till lag om ändring i prisregleringslagen (1989:978)

Härigenom föreskrivs i fråga om prisregleringslagen (1989:978)
dels att 46 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 46 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.34 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.35 Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 6 § minerallagen (1991:45) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
15 kap.	
6 §[1]	
Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet	
1. bedriver undersökningsarbete i strid med bestämmelserna om krav på undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession,	
2. påbörjar undersökningsarbete utan att iaktta vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § om ställande av säkerhet eller utan att det finns en gällande arbetsplan enligt 3 kap. 5 c § första stycket eller 5 d § andra stycket,	
3. utför bearbetning eller därmed sammanhängande verksamhet i strid med bestämmelserna om bearbetningskoncession,	
4. lägger igen utfraktsväg, ort eller borrhål i strid med bestämmelserna om krav på tillstånd i 5 kap. 8 § eller 13 kap. 7 §, eller	
5. lägger ned gruva eller motsvarande anläggning i strid med 14 kap. 4 § tredje stycket.	
Till böter eller fängelse i högst sex månader döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han fullgör uppgiftsskyldighet enligt koncessionsvillkor eller enligt 2 § 1.	Till böter eller fängelse i högst sex månader döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han *eller hon* fullgör uppgiftsskyldighet enligt koncessionsvillkor eller enligt 2 § 1.
I fall som avses i första stycket 3 kan mineral som utvunnits förklaras förverkat.	
Om ett brott som avses i första stycket 2 berör enbart enskilds rätt, får åklagare väcka åtal endast om målsäganden anger brottet till åtal.	

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2014:782. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

2.36 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel[1]

dels att 5 § ska upphöra att gälla,

dels att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[2]	
Angående beslag av egendom som kan antas vara förverkad enligt 5 § gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.	
Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då *beslag har skett av* medel som avses i 1 § denna lag. Tiden för att *anmäla missnöje* ska dock räknas från dagen för *förordnandet*.	Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då medel som avses i 1 § denna lag *har tagits i beslag*. Tiden för att *begära rättens prövning* ska dock räknas från dagen för *beslutet*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 5 § 2005:303.

[2] Senaste lydelse 2019:360. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

2.37 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika

Härigenom föreskrivs att 13 a § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 13 a § 2005:471.

2.38 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 29 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Lagen omtryckt 1997:689.
Senaste lydelse av 29 § 2011:849.

2.39 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring

dels att 19 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 19 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.40 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13 § lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.41 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter[1]

dels att 9 a § ska upphöra att gälla,

dels att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	12 §[2]
På yrkande av den som innehar rätten till kretsmönstret får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att den egendom som ett intrång gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som innehar rätten till kretsmönstret ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *9 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 9 a § 2005:304.
[2] Senaste lydelse 2009:114.

2.42 Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Härigenom föreskrivs i fråga om fiskelagen (1993:787)

dels att 45 och 47 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 45 a–45 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
45 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, *skall* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte av* sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *skall förklaras förverkat*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.	Om det inte är uppenbart oskäligt, *ska* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förverkas*. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *ska förverkas*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.
Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förklaras förverkat* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.	Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förverkas* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.
Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag skall förklaras förverkade, om det inte är oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.	
Utöver vad som sägs i tredje stycket får egendom förklaras förverkad, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.	

[1] Senaste lydelse 2005:305.

I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat. Kan bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelse av 25 § andra–tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.

45 a §

Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag ska förverkas, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.

Utöver vad som sägs i första stycket får egendom förverkas, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.

45 b §

I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, får dess värde helt eller delvis förverkas. Om bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet kan föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

45 c §

Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelser av 25 § andra och tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.

47 §[2]

Om någon påträffas på bar gärning när han eller hon begår brott enligt denna lag, får beslag göras av fisk, redskap, fiskefartyg eller andra föremål som

1. skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brottet, eller
2. kan antas bli föremål för förverkande enligt denna lag.

Befogenheter enligt första stycket har

1. fisketillsynsmän som getts förordnande enligt 34 § tredje stycket, och
2. sådana befattningshavare hos Kustbevakningen, Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen som har uppgifter där det ingår att övervaka efterlevnaden av bestämmelser om fiske.

Samma befogenhet har, om fisket kränker enskild fiskerätt, den som innehar fiskerätten eller den som företräder honom eller henne.

Om egendom har tagits i beslag enligt första stycket ska detta skyndsamt anmälas till Polismyndigheten eller åklagaren. Den polisman eller åklagare som tar emot en sådan anmälan om beslag ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv gjort beslaget.

En kustbevakningstjänsteman som tagit egendom i beslag ska anmäla beslaget till undersökningsledaren eller åklagaren.

Om innehavaren av enskild fiskerätt eller den som företräder honom eller henne har tagit fisk i beslag, får dock fiskerättshavaren behålla fisken utan att anmäla det, om beslaget bara grundar sig på denna lag.

Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör *förklaras förverkad* ska omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den fångats, om den är levnadsduglig och det kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör *förverkas* ska omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den fångats, om den är levnadsduglig och det kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[2] Senaste lydelse 2019:39.

2.43 Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)

Härigenom föreskrivs i fråga om ordningslagen (1993:1617)[1]

dels att 2 kap. 31 § och 5 kap. 6 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 31 § ska utgå,

dels att 3 kap. 25 § och rubriken närmast före 3 kap. 25 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 kap.
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	25 §[2]
Har en offentlig plats tagits i anspråk för varor eller någon annan egendom i strid med bestämmelserna i 1 §, får egendomen *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga fortsatt överträdelse och förverkandet inte är oskäligt.	Har en offentlig plats tagits i anspråk för varor eller någon annan egendom i strid med bestämmelserna i 1 §, får egendomen *förverkas*, om det behövs för att förebygga fortsatt överträdelse och förverkandet inte är oskäligt.
Vapen som har använts i strid med 6 § första eller andra stycket och ammunition som är avsedd för vapnet, får *förklaras förverkade* efter vad som kan anses skäligt.	Vapen som har använts i strid med 6 § första eller andra stycket och ammunition som är avsedd för vapnet, får *förverkas* efter vad som kan anses skäligt.
Angående beslag av egendom som kan antas *vara* förverkad enligt första eller andra stycket, gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken.	Angående beslag av egendom som kan antas *bli* förverkad enligt första eller andra stycket, gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken.

I fråga om beslag och förverkande av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med lokala föreskrifter finns bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av
2 kap. 31 § 1994:1427
5 kap. 6 § 2009:101.

[2] Senaste lydelse 2019:350.

2.44 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 3 § lagen (1994:1776) om skatt på energi[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 10 kap. 3 § 2005:308.

2.45 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 4 § 2005:309.

2.46 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (1995:831) om transplantation m.m.[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 16 § 2005:310.

2.47 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
5 §[1]	
Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förklaras förverkat* om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för *att förklara* egendomen *förverkad kan* dess värde *förklaras förverkat*. Om ett vapen *förklaras förverkat* får även ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som hör till vapnet *förklaras förverkad*.	Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förverkas* om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för egendomen *får* dess värde *förverkas*. Om ett vapen *förverkas* får även ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som hör till vapnet *förverkas*.
Det som föreskrivs i första stycket om ett vapen ska också gälla en vapendel.	
Utbyte av brott enligt denna lag ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	*Även vinster från* brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2023:372.

2.48 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner[1]

dels att 11 och 12 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 12 § 2005:312.

2.49 Förslag till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306)

Härigenom föreskrivs i fråga om växtförädlarrättslagen (1997:306)[1]

dels att 9 kap. 1 a § ska upphöra att gälla,

dels att 9 kap. 7 och 10 §§ och 12 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
7 §[2]	
På yrkande av den som har lidit intrång i en växtförädlarrätt får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att sådant växtmaterial som intrånget gäller ska återkallas från marknaden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Trots det som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av växtmaterial som avses där ska få förfoga över materialet mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.	
Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit intrång i en växtförädlarrätt ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *9 kap. 1 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.
10 §	
Om registreringen av en växtsort har hävts genom en dom som har *vunnit* laga kraft, får domstolen inte döma till påföljd *eller* besluta om någon annan åtgärd enligt 1–9 §§.	Om registreringen av en växtsort har hävts genom en dom som har *fått* laga kraft, får domstolen inte döma till påföljd, besluta om någon annan åtgärd enligt 1–9 §§ *eller besluta om förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken*.
Förs talan om intrång i en växtförädlarrätt och *gör* den mot *vilken talan förs* gällande att registreringen bör hävas, *skall* domstolen	*Om det förs* talan om intrång i en växtförädlarrätt och den *som talan förs* mot *gör* gällande att registreringen bör hävas, *ska* domstolen på

[1] Senaste lydelse av 9 kap. 1 a § 2005:314.
[2] Senaste lydelse 2009:115.

på dennes yrkande förklara målet vilande i avvaktan på att frågan om hävning av registreringen slutligt prövas. Om talan om detta inte har väckts, *skall* domstolen i samband med vilandeförklaringen förelägga den mot *vilken talan om intrång förs* viss tid inom vilken talan om hävning *skall* väckas.	dennes yrkande förklara målet vilande i avvaktan på att frågan om hävning av registreringen slutligt prövas. Om talan om detta inte har väckts, *ska* domstolen i samband med vilandeförklaringen förelägga den *som talan om intrång förs* mot *en* viss tid inom vilken talan om hävning *ska* väckas.

12 kap.

2 §[3]

Vid intrång i en gemenskapens växtförädlarrätt tillämpas bestämmelserna i 9 kap. 1 *och 1 a §§* om ansvar *och förverkande samt* 7 a–7 h §§ om intrångsundersökning. I övrigt gäller 9 kap. 2–7 §§ i den *mån* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt. I dessa fall ska det som sägs om intrång i växtförädlarrätt gälla intrång i gemenskapens växtförädlarrätt.	Vid intrång i en gemenskapens växtförädlarrätt tillämpas bestämmelserna i 9 kap. 1 § om ansvar, 7 a–7 h §§ om intrångsundersökning *och bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken*. I övrigt gäller 9 kap. 2–7 §§ i den *utsträckning* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt. I dessa fall ska det som sägs om intrång i växtförädlarrätt gälla intrång i gemenskapens växtförädlarrätt.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[3] Senaste lydelse 2009:115.

2.50 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 4 § ellagen (1997:857) ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.51 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ och rubriken närmast före 2 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt 1. skattebrottslagen (1971:69), 2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551), 3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m., 4. 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ och 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket, 5. 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med Skatteverkets verksamhet enligt – lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, – lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, eller – lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik, 6. 11 kap. 5 § brottsbalken, 7. lagen (2014:836) om näringsförbud, 8. folkbokföringslagen (1991:481), 9. lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, och 10. lagen (2020:548) om omställningsstöd.	
Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket, om åklagaren *finner* att det finns särskilda skäl för detta.	Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket *och vid utredning av självständigt förverkande*, om åklagaren *anser* att det finns särskilda skäl för detta.
Förundersökning	**Förundersökning *och annan utredning***
2 §[3]	
Åklagare som leder förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken får vid undersökningens	Åklagare som leder *en* förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken får vid undersökningens

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2017:453.
[2] Senaste lydelse 2020:1067.
[3] Senaste lydelse 2006:580.

verkställande anlita biträde av Skatteverket.	verkställande anlita biträde av Skatteverket.
Åklagaren får begära biträde av Skatteverket också i fråga om utredning av brott innan förundersökning har inletts.	Åklagaren får begära biträde av Skatteverket också i fråga om utredning av brott innan förundersökning har inletts *och vid utredning om självständigt förverkande*.

Skatteverket får, utöver vad som följer av 3 och 4 §§, inte verkställa beslut om tvångsmedel.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.52 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor[1]

dels att 8 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 8 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 8 § 2005:315.

2.53 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 a och 4 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
2 a §[2]	
En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*

Bestämmelser om skyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur uppgifter enligt första stycket ska lämnas.

4 §[3]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepappers-	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepappers-

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2016:51.
[2] Senaste lydelse 2018:1788.
[3] Senaste lydelse 2017:1004.

centralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

centralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.54 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
Varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av dem samt vinning av sådant brott ska förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. *För beslag av egendom som kan antas vara förverkad enligt första stycket gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.*	
Bestämmelserna i 2 § *första stycket* 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag tagits i beslag. Tiden för att *anmäla missnöje* ska dock räknas från dagen för *förordnandet*.	Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag *har* tagits i beslag. Tiden för att *begära rättens prövning* ska dock räknas från dagen för *beslutet*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2019:361. Ändringen innebär bl.a. att första och andra styckena tas bort.

2.55 Förslag till lag om ändring i epizootilagen (1999:657)

Härigenom föreskrivs att 20 § epizootilagen (1999:657) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

20 §[1]

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att göra anmälan enligt 2 § eller bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut enligt 4 §, 4 a § eller mot en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 5 eller 8 §, eller
3. bryter mot bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 om hantering av specificerat riskmaterial, om framställning eller användning av animaliska produkter eller om överlåtelse av djur eller andra produkter än livsmedel.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Om ett brott som avses i första stycket 2 innefattar olovlig transport av djur eller varor ska sådan egendom förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2021:167. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

2.56 Förslag till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658)

Härigenom föreskrivs att 12 § zoonoslagen (1999:658) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

12 §[1]

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut eller en föreskrift som har meddelats med stöd av 5 §, eller
3. vid fullgörande av uppgiftsskyldighet enligt 2 § 2 lämnar oriktiga uppgifter om något förhållande av betydelse, om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt första stycket för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Om ett brott som avses i första stycket 2 innefattar olovlig transport av djur eller varor ska sådan egendom förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2021:168. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

2.57 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning[1] ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 8 § 2005:316.

2.58 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 4 kap. 19 och 23 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
Rättslig hjälp enligt denna lag omfattar följande åtgärder:	
1. förhör i samband med förundersökning i brottmål,	
2. bevisupptagning vid domstol,	
3. telefonförhör,	
4. förhör genom videokonferens,	
5. kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,	5. kvarstad, beslag, *penningbeslag* samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,
6. föreläggande att bevara en viss lagrad uppgift enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken,	
7. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation,	
8. hemlig kameraövervakning,	
9. hemlig rumsavlyssning,	
10. hemlig dataavläsning,	
11. tekniskt bistånd med hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 1 och 2 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,	
12. tillstånd till gränsöverskridande hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 1 och 2 lagen om hemlig dataavläsning,	
13. överförande av frihetsberövade för förhör m.m., och	
14. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person.	
	Vad som i denna lag sägs om beslag gäller även för penningbeslag.
Lagen hindrar inte att hjälp lämnas med någon annan åtgärd än sådan som anges i första stycket om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.	
I fråga om överlämnande, utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.	

[1] Senaste lydelse 2021:239.

4 kap.

19 §[2]

Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas

– ha betydelse för utredningen om gärningen,

– ha tagits ifrån någon genom brott, eller

– *vara* förverkad *på grund av brott*, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

– *bli* förverkad, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

En kopia enligt 27 kap. 17 a § rättegångsbalken får överlämnas till den ansökande staten om kopian skäligen kan antas ha betydelse för utredningen om gärningen.

23 §

Om förverkande som beslutas i en annan stat kan verkställas här och det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras, får

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas *vara* förverkad *på grund av brott* tas i beslag, eller

2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas *vara* förverkat.

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas *bli* förverkad tas i beslag, eller

2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas *bli* förverkat.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[2] Senaste lydelse 2022:321.

2.59 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad: *1. produkt som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet på en sådan produkt,* *2. utbyte av brott enligt denna lag,* *3. vad någon tagit som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.*	
En produkt som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till produkten får inte förklaras förverkad, om produkten eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 av en produkt gäller inte bestämmelserna i 36 kap. 5 § första och andra styckena brottsbalken om hos vem förverkande får ske.	*Förverkande* av *en produkt som har varit föremål för brott enligt denna lag får, trots vad som sägs i 36 kap. 11 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 36 kap. 14 eller 15 § samma balk ska anses vara ägare till egendomen.*
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna	

[1] Senaste lydelse 2008:374. Ändringen innebär bl.a. att första, tredje och fjärde styckena tas bort.

lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. I 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.

I stället för förverkande enligt tredje stycket av egendomen eller dess värde får rätten föreskriva att någon åtgärd vidtas med egendomen som förebygger fortsatt missbruk av den. I sådana fall får även en del av egendomens värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.60 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
4 §	
När en person omhändertas enligt 3 § andra stycket får utländska tjänstemän	
1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det sker av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,	
2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *3 § 2* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och	2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *12 §* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och
3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.	
Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *skall* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.	Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *ska* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.61 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 16, 17 och 19–21 §§ och rubriken närmast före 16 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
16 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, skall följande egendom förklaras förverkad: *1. vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller en sådan varas värde,* *2. utbyte av brott enligt denna lag, och* *3. vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.*	
En vara som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till varan får inte förklaras förverkad, om varan eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande *enligt första stycket 1* av en vara *gäller inte bestämmelserna i* 36 kap. *5 § första och andra styckena* brottsbalken *om hos vem förverkande får ske*.	*Förverkande* av en vara *som har varit föremål för brott enligt denna lag får, trots vad som sägs i 36 kap. 11 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 36 kap. 14 eller 15 § samma balk ska anses vara ägare till egendomen.*
17 §[2]	
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl.	

[1] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.
[2] Senaste lydelse 2008:520. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. I 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	
I stället för förverkande av *egendomen* eller dess värde får rätten *föreskriva att någon åtgärd vidtas med egendomen som förebygger fortsatt missbruk av den*. I sådana fall får dock även en del av egendomens värde förklaras förverkat.	I stället för förverkande av *egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag*, eller dess värde, får rätten *besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas*. I sådana fall får dock även en del av egendomens värde förklaras förverkat.
Lydelse enligt prop. 2023/24:132	*Föreslagen lydelse*
19 §[3]	
En annan myndighet än Tullverket, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt *16 §*, får, om inte annat är föreskrivet, omedelbart låta sälja den om	En annan myndighet än Tullverket, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad *på grund av brott* enligt *denna lag* får, om inte annat är föreskrivet, omedelbart låta sälja den om

1. den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Sådan egendom får i stället förstöras, om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. den annars är olämplig för försäljning.

Om egendom, som sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som influtit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

Bestämmelser om Tullverkets rätt att försälja eller förstöra egendom som har tagits i beslag finns i 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

[3] Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2024:000.

20 §[4]

Kan brott som avses i

1. 3 eller 4 § eller försök till sådant brott eller 7 § föranleda att en sådan avgift som avses i 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor påförs, eller

2. 8 eller 9 § eller försök till sådant brott eller 11 § föranleda att tulltillägg enligt 5 kap. 5–10 §§ tullagen (2016:253) påförs

får åtal för brottet väckas endast om det är påkallat av särskilda skäl.

Vad som sägs i första stycket gäller även talan om förverkande enligt *16 §*.

Vad som sägs i första stycket gäller även talan om förverkande *på grund av brott* enligt *denna lag*.

21 §[5]

Om ägaren till en vara, som kan förverkas enligt *16 § första stycket 1*, inte kan delges stämning på det sätt som är föreskrivet för stämning i brottmål, får talan om annan egendom än transportmedel föras mot den hos vilken varan påträffades. Med transportmedel förstås motordrivet fordon och tillhörande släpfordon samt fartyg och luftfartyg.

Om ägaren till en vara, som kan förverkas *på grund av brott* enligt *denna lag*, inte kan delges stämning på det sätt som är föreskrivet för stämning i brottmål, får talan om *förverkande av* annan egendom än transportmedel föras mot den hos vilken varan påträffades. Med transportmedel förstås motordrivet fordon och tillhörande släpfordon samt fartyg och luftfartyg.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[4] Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2024:000.
[5] Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2024:000.

2.62 Förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364)

Härigenom föreskrivs i fråga om fartygssäkerhetslagen (2003:364)
dels att 8 kap. 6 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 8 kap. 6 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.63 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 20 och 20 a §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
20 §[2]	
Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.	
20 a §[3]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2013:563.
[2] Senaste lydelse 2018:1790.
[3] Senaste lydelse 2017:1007.

ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.64 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 och 12 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
11 §[1]	
Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
12 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1791.
[2] Senaste lydelse 2017:1008.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.65 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 2 kap. 1 § lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[2]	
Med frysningsbeslut avses i denna lag	
1. ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, eller ett beslut om beslag eller kopiering enligt 2 kap. 1 § denna lag,	1. ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, eller ett beslut om beslag, *penningbeslag* eller kopiering enligt 2 kap. 1 § denna lag,
2. ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen i samband med ett straffrättsligt förfarande, i syfte att tillfälligt hindra förstöring, omvandling, flyttning, överföring eller överlåtelse av egendom som i den staten kan omfattas av förverkande eller utgöra bevismaterial, och som har översänts till Sverige för erkännande och verkställighet.	
2 kap.	
1 §[3]	
Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller *vara* förverkat på grund av brott och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet.	Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller *bli* förverkat på grund av brott och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. *Detsamma gäller penningbeslag enligt 27 kap. 1 a § rättegångsbalken.*
Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket och 17 a § andra stycket rättegångsbalken, besluta	Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket och 17 a § andra stycket rättegångsbalken, besluta

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2020:971.
[2] Senaste lydelse 2022:323.
[3] Senaste lydelse 2022:323.

om kopiering av handlingar som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att handlingarna inte är tillgängliga vid beslutet.	om kopiering av handlingar som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att handlingarna inte är tillgängliga vid beslutet.

Beslut enligt första och andra styckena får inte verkställas i Sverige.

Det som sägs i detta kapitel om föremål ska också gälla i fråga om skriftlig handling.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.66 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)

dels att 20 kap. 10 § ska upphöra att gälla,

dels att 20 kap. 11 § och rubriken närmast före 20 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 kap.	
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	11 §
Om ägaren till ett fartyg som *kan förverkas enligt 10 § andra stycket* inte är känd eller saknar *känt* hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.	Om ägaren till ett fartyg som *har använts eller varit avsett att användas som transportmedel vid brott som avses i 7, 8 eller 9 §* inte är känd eller saknar *känd* hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.67 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.68 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7 § lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.69 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:496) om blodsäkerhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:496) om blodsäkerhet
dels att 30 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 29 § ska lyda ”Ansvar”.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.70 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 och 9 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
8 §[1]	
Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
9 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och

[1] Senaste lydelse 2019:760.
[2] Senaste lydelse 2017:1010.

	verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.71 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:924) om Antarktis

Härigenom föreskrivs att 37 § lagen (2006:924) om Antarktis ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.72 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher

dels att 16 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 16 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.73 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.[1]

dels att 7 § ska upphöra att gälla,

dels att 6 § och rubriken närmast före 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	6 §[2]
Om det inte är uppenbart oskäligt, skall följande egendom förklaras förverkad: *1. egendom som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet på sådan egendom,* *2. utbyte av brott enligt denna lag, och* *3. vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.*	
Egendom som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till egendomen får inte förklaras förverkad, om egendomen eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen haft samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 gäller inte bestämmelserna i 36 kap. 5 § första och andra styckena brottsbalken om hos vem förverkande får ske, om förverkandet avser egendom.	*Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får, trots vad som sägs i 36 kap. 11 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 36 kap. 14 eller 15 § samma balk ska anses vara ägare till egendomen.*

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 7 § 2008:375.

[2] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

2.74 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 12 och 13 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:115	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
12 §	
Ett värdepappersbolag, en börs och en central motpart är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett värdepappersbolag, en börs och en central motpart är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
13 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller den centrala motparten samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller den centrala motparten samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.75 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler

dels att 35 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 34 § ska lyda ”Ansvar”.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.76 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.

dels att 11 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.77 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:366) om handel med läkemedel

dels att 9 kap. 3 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 9 kap. 3 § ska utgå,

dels att rubriken till 9 kap. ska lyda ”Ansvar, överklagande och ytterligare bemyndigande”.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.78 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel

dels att 26 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 24 § ska lyda ”Ansvar”.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.79 Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs i fråga om skyddslagen (2010:305)[1]

dels att 32 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 32 § ska utgå,

dels att 14 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	14 §
Den som bevakar ett skyddsobjekt får ta föremål i beslag, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot denna lag eller *vara* förverkade.	Den som bevakar ett skyddsobjekt får ta föremål i beslag, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot denna lag eller *bli* förverkade *på grund av brott mot denna lag*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av 32 § 2018:611.

2.80 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-lagen (2010:696)
dels att 17 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 17 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.81 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
14 §[1]	
Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form*.
15 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om

[1] Senaste lydelse 2018:1794.
[2] Senaste lydelse 2017:1014.

verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.82 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 23 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
23 §[1]	
Ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 22 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.	
Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. *2 och 3 §§* brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), *5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål*, *5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel*, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) *eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*, ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.	Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. *9, 10 eller 12* § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2022:940.

2.83 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 31 och 32 §§ lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad:	
1. vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av en sådan vara, och	
2. utbyte av brott enligt denna lag.	
Om en brandfarlig eller explosiv vara *förklaras förverkad*, får även varans förpackning *förklaras förverkad*.	Om en brandfarlig eller explosiv vara *förverkas enligt 36 kap. brottsbalken*, får även varans förpackning *förverkas*.
32 §[2]	
En anordning för hantering av brandfarliga eller explosiva varor eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. I 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	

[1] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.
[2] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Om en anordning *förklaras förverkad*, får även anordningens innehåll och förpackning *förklaras förverkade*.	Om en anordning *för hantering av brandfarliga eller explosiva varor förverkas enligt 36 kap. brottsbalken*, får även anordningens innehåll och förpackning *förverkas.*

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.84 Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1–3 §§ och rubriken till 12 kap. alkohollagen (2010:1622) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap. ***Förverkande***	**12 kap.** ***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	1 §[1]
Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *utbyte av* sådant brott ska *förklaras förverkade*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.	Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *vinster från* sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.
2 §	
Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förklaras förverkade*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förklaras förverkade*.	Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förverkas*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förverkas*.
Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller *värdet därav* samt *utbyte av* sådant brott ska *förklaras förverkade*.	Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller *deras värde* samt *vinst från* sådant brott ska *förverkas*.

[1] Senaste lydelse 2019:345.

3 §	
Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.85 Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)

Härigenom föreskrivs i fråga om varumärkeslagen (2010:1877)
dels att 8 kap. 2 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 8 kap. 2 § ska utgå,
dels att 8 kap. 5 och 7 §§ och 10 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
5 §	
Grundas en talan om varumärkesintrång på registrering enligt denna lag, ska 1 och *2 §§* inte tillämpas för tid före registreringsdagen. Inte heller 4 § ska i dessa fall tillämpas för tid före registreringsdagen, om inte intrånget skett uppsåtligen.	Grundas en talan om varumärkesintrång på registrering enligt denna lag, ska 1 *§* och *bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken om förverkande av egendom* inte tillämpas för tid före registreringsdagen. Inte heller 4 § ska i dessa fall tillämpas för tid före registreringsdagen, om inte intrånget skett uppsåtligen.
7 §	
På yrkande av den som har lidit varumärkesintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom på vilken varukännetecken olovligen förekommer ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag *tilllämpas* reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.	Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag *tillämpas* reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.
Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit varumärkesintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *2 § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

10 kap.

11 §[1]

Vid intrång i ett EU-varumärke tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § om ansvar för varumärkesintrång. I övrigt gäller 9 §, 8 kap. *2*–8 §§ och 9 kap. i den utsträckning inte något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen. I dessa fall ska det som sägs om varumärkesintrång gälla intrång i ett EU-varumärke.	Vid intrång i ett EU-varumärke tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § om ansvar för varumärkesintrång. I övrigt gäller 9 §, 8 kap. *3*–8 §§ och 9 kap. *samt bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken* i den utsträckning inte något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen. I dessa fall ska det som sägs om varumärkesintrång gälla intrång i ett EU-varumärke.
Bestämmelserna i 8 kap. 1 och *2 §§* gäller dock inte vid intrång i ett EU-varumärke i en sådan transitsituation som avses i artikel 9.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen.	Bestämmelserna i 8 kap. 1 *§* och *bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken* gäller dock inte vid intrång i ett EU-varumärke i en sådan transitsituation som avses i artikel 9.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2018:1652.

2.86 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härmed föreskrivs att 12 kap. 61 § och 19 kap. 46 och 47 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
61 §	
Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagets revisor, annan lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.	
Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.	Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under *en* förundersökning i brottmål *eller till åklagaren under en utredning om självständigt förverkande*.
19 kap.	
46 §[1]	
Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*

[1] Senaste lydelse 2018:1795.

47 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[2] Senaste lydelse 2017:1015.

2.87 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 3 kap. 11 och 11 a §§ lagen (2011:423) [1] om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[2]	
Med ett svenskt beslut om förverkande avses i denna lag ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *beslut* om förverkande	Med ett svenskt beslut om förverkande avses i denna lag ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *avgörande* om förverkande
1. som avser *utbyte av* ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller	1. som avser *vinster från* ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller
2. som avser egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, som *frambragts* genom brott, vars användande utgör brott, som någon *annars* tagit befattning med på ett sätt som utgör brott eller som *annars varit* föremål för brott.	2. som avser egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, som *har framställts* genom brott, vars användande utgör brott, som någon tagit befattning med på ett sätt som utgör brott eller som *på annat liknande sätt har* varit föremål för brott.
Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *beslut* som meddelats med stöd av 36 kap. *1 b eller 4* § brottsbalken.	Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *avgörande* som meddelats med stöd av 36 kap. *6* § brottsbalken.
3 kap.	
11 §[3]	
En verkställbarhetsförklaring får utöver vad som anges i 10 § inte meddelas om	
1. det för samma gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande har meddelats dom eller beslut i Sverige eller i en annan stat och domen eller beslutet i den andra staten, vid ett fällande avgörande, har verkställts,	

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2020:972.
[2] Senaste lydelse 2014:203.
[3] Senaste lydelse 2014:845.

2. det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan svensk lag har meddelats beslut att inte väcka åtal för det brott som ligger till grund för beslutet om förverkande,

3. en sådan förklaring inte skulle vara förenlig med bestämmelser om immunitet och privilegier,

4. beslutet om förverkande har meddelats efter en förhandling där den mot vilken beslutet riktar sig inte var personligen närvarande och om det inte har bekräftats i intyget att något av villkoren i artikel 8.2 e i rambeslutet är uppfyllt, eller

5. den gärning, som ligger till grund för beslutet om förverkande, helt eller delvis har begåtts i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag eller preskription har inträtt enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.	5. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande helt eller delvis har begåtts i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag eller preskription har inträtt enligt 36 kap. *31* § brottsbalken.

11 a §[4]

För beslut om förverkande enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 gäller, utöver vad som anges i 10 och 11 §§, att en verkställbarhetsförklaring inte får meddelas om

1. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande varken motsvarar ett brott för vilket det enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller något av de brott som räknas upp i 36 kap. *1 b* § andra och tredje styckena brottsbalken,	1. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande varken motsvarar ett brott för vilket det enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller något av de brott som räknas upp i 36 kap. *6* § andra och tredje styckena brottsbalken,
2. brottet inte *är av beskaffenhet* att kunna ge *utbyte*,	2. brottet inte *har varit sådant* att *det skulle* kunna ge *vinst*,

3. det varken av beslutet om förverkande eller av krav som uppställs i den andra medlemsstatens lag framgår att den statens domstol har bedömt att den förverkade egendomen härrör från brottslig verksamhet, eller

4. beslutet om förverkande inte riktar sig mot någon av de personer som anges i 36 kap. *5 a* § brottsbalken.	4. beslutet om förverkande inte riktar sig mot någon av de personer som anges i 36 kap. *7* § brottsbalken.

En verkställbarhetsförklaring avseende beslut som anges i första stycket får inte meddelas om det är oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[4] Senaste lydelse 2016:487.

2.88 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2011:755) om elektroniska pengar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
14 §[1]	
Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
15 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och

[1] Senaste lydelse 2018:1796.
[2] Senaste lydelse 2017:1016.

	verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.89 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter

dels att 10 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.90 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler

dels att 10 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.91 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.92 Förslag om lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 25 och 26 §§ lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
25 §[1]	
En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.	
26 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om*

[1] Senaste lydelse 2018:1797.
[2] Senaste lydelse 2017:1017.

rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	*självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.93 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott[1]

dels att 9, 10, 12 och 13 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,

dels att 11 § och rubriken närmast före 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	11 §[2]
Förverkande av egendom eller dess värde enligt 9 och 10 §§ får ske hos *1. gärningsmannen eller någon annan som medverkat till brottet,* *2. den i vars ställe gärningsmannen eller någon annan medverkande var,* *3. den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 36 kap. 4 § brottsbalken,* *4. den som efter brottet förvärvat egendomen* *a) genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva, eller* *b) på annat sätt och då haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen hade samband med brottet.*	
Tillhörde egendomen vid brottet inte någon av dem som anges i första stycket 1–3, får den inte förklaras förverkad. Förverkande enligt 9 § första stycket 1 får *dock ske* hos gärningsmannen eller någon annan som medverkat till *brottet, även om egendomen vid brottet tillhörde någon annan.*	*Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får ske* hos gärningsmannen eller *hos den* som *har* medverkat till *brottet, även om egendomen tillhör någon annan.*
Egendom som enligt 36 kap. 1 c § brottsbalken ska anses som utbyte får förklaras förverkad, om	

[1] Senaste lydelse av 13 § 2014:628.

[2] Ändringen innebär bl.a. att första och tredje styckena tas bort.

den egendom som den förverkade egendomen trätt i stället för vid brottet tillhörde någon av dem som anges i första stycket 1–3.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.94 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

dels att 16 § ska upphöra att gälla,

dels att 15 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	15 §[1]
En sprängämnesprekursor som varit föremål för brott enligt denna lag ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. Även utbyte av ett sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.	
Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förklaras förverkad*, får även dess förpackning *förklaras förverkad*.	Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förverkas enligt 36 kap. brottsbalken*, får även dess förpackning *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

2.95 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 11 och 12 §§ lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
11 §[1]	
Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
12 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkän-	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig

[1] Senaste lydelse 2021:481.
[2] Senaste lydelse 2017:1018.

nande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.96 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror

dels att 11 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.97 Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)

Härigenom föreskrivs i fråga om läkemedelslagen (2015:315)
dels att 16 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 2 § och 3 kap. 5 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken till 16 kap. ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §	
I lagen finns bestämmelser om – uttryck i lagen (2 kap.), – lagens tillämpningsområde (3 kap.), – krav på läkemedel samt godkännande, registrering och tillstånd till försäljning av läkemedel (4 kap.), – krav för försäljning av läkemedel (5 kap.), – säkerhetsövervakning, kontroll och återkallelse (6 kap.), – klinisk läkemedelsprövning (7 kap.), – tillverkning (8 kap.), – import och annan införsel (9 kap.), – försiktighetskrav vid hantering av läkemedel och aktiva substanser (10 kap.), – tidsfrister för beslut samt återkallelse av tillstånd (11 kap.), – marknadsföring av läkemedel (12 kap.), – förordnande och utlämnande av läkemedel och teknisk sprit (13 kap.), – tillsyn (14 kap.), – avgifter (15 kap.), – straff *och förverkande* (16 kap.), – straff (16 kap.), – överklagande (17 kap.), och – bemyndiganden (18 kap.). Lagen innehåller även ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.	
3 kap.	
5§[1]	
För ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag ska följande bestämmelser gälla i tillämpliga delar: – 2 kap. 1 §, om uttryck i lagen, – 4 kap. 1 och 3 §§, om krav på läkemedel, – 8 kap. 1 och 2 §§, om tillverkning, – 10 kap. 1 § första och tredje styckena, om försiktighetskrav, – 11 kap. 1 § första stycket 11 och 2 § första stycket, om tidsfrister för beslut samt återkallelse av tillstånd, – 12 kap. 1 §, om förbud mot marknadsföring, – 13 kap. 1 § första stycket, om förordnande och utlämnande av läkemedel,	

[1] Senaste lydelse 2023:190.

– 14 kap. 13 §§, om tillsyn,
– 15 kap. 1, 3 och 4 §§, om avgifter,
– 16 kap. 1, *2 och 4* §§, om straff – 16 kap. 1 *och* 2 §§, om straff, *och förverkande*,
– 17 kap., om överklagande, och
– 18 kap. 4 § och 8 § 2 samt 10–12 §§, med bemyndiganden.

Det som föreskrivs i 6 kap. 1 § i fråga om läkemedel som godkänts för försäljning gäller också för ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag.

De skyldigheter enligt 6 kap. 2 och 3 §§ som gäller för den som har fått ett läkemedel godkänt för försäljning gäller även för den som har tillstånd att tillverka ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag. Den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från dessa skyldigheter.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.98 Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 17 § tullagen (2016:253) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
17 §	
Tullverket ska besluta om hel eller delvis befrielse från tulltillägg eller förseningsavgift om det är oskäligt att ta ut avgiften med fullt belopp. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om	
1. den felaktighet eller passivitet som lett till avgiften kan antas ha	
– berott på ålder, hälsa eller liknande förhållanden, eller	
– berott på en felbedömning av reglerna eller betydelsen av de faktiska förhållandena,	
2. avgiften inte står i rimlig proportion till felaktigheten eller passiviteten,	
3. en oskäligt lång tid har gått efter det att Tullverket har funnit anledning att anta att avgift ska tas ut utan att den som avgiften gäller kan lastas för dröjsmålet, eller	
4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.
Deklaranten får helt eller delvis befrias från förseningsavgift även när passiviteten är obetydlig.	

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.99 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2016:319) om skydd för geografisk information

dels att 13 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 13 § ska utgå,
dels att 14 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 12 § ska lyda ”Ansvar och beslag”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	14 §[1]
Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får en kustbevakningstjänsteman ta sådan egendom i beslag som *enligt 13 §* kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet. Om någon egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till undersökningsledaren eller åklagaren. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget.	Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får en kustbevakningstjänsteman ta sådan egendom i beslag som kan antas bli förverkad *på grund av brott mot denna lag* eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet. Om egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till undersökningsledaren eller åklagaren. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2019:47.

2.100 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetslagen (2016:732)
dels att 52 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 52 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.101 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 9 § lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
9 §	
När en person omhändertas enligt 8 § andra stycket får utländska tjänstemän	
1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det görs av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,	
2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *3 § 2* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och	2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *12 § 1* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och
3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.	
Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 ska så snart det är möjligt överlämnas till en svensk polisman för prövning av fråga om beslag enligt 10 § andra stycket.	

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.102 Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)

Härigenom föreskrivs i fråga om strålskyddslagen (2018:396)
dels att 9 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 9 kap. 8 § ska utgå,
dels att 1 kap. 2 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken till 9 kap. ska lyda ”Straff”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §	
Lagen är indelad i följande kapitel:	
– 1 kap. Lagens syfte och innehåll,	
– 2 kap. Lagens tillämpningsområde,	
– 3 kap. Grundläggande bestämmelser om skydd mot joniserande strålning,	
– 4 kap. Arbetstagares exponering för joniserande strålning,	
– 5 kap. Allmänhetens och miljöns exponering för joniserande strålning,	
– 6 kap. Tillstånd och anmälan i fråga om joniserande strålning,	
– 7 kap. Tekniska anordningar som kan alstra icke-joniserande strålning,	
– 8 kap. Tillsyn,	
– 9 kap. Straff *och förverkande*,	– 9 kap. Straff,
– 10 kap. Tystnadsplikt, överklagande och avgifter.	

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.103 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (2018:558) om företagshemligheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	20 §
Ett beslut enligt 17 § ska inte meddelas om ett förverkande eller någon annan åtgärd som *är ägnad att förebygga* missbruk ska beslutas enligt 36 kap. brottsbalken.	Ett beslut enligt 17 § ska inte meddelas om ett förverkande eller någon annan åtgärd som *kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt 36 kap. brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.104 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 §
Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *3 §* brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), *5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål*, *5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel*, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) *eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*, ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. *Beslutet att omhänderta egendomen* får bestå tills frågan om *huruvida* egendomen ska tas i beslag har prövats.	Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *9, 10 eller 12 §* brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. *Omhändertagandet* får bestå tills frågan om egendomen ska tas i beslag har prövats.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.105 Förslag till lag om ändring i spellagen (2018:1138)

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 9 § och rubriken närmast före 19 kap. 9 § spellagen (2018:1138) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 kap.	
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	9 §
Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag ska *förklaras förverkade*. Även *annat utbyte av* sådant brott ska *förklaras förverkat*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	Insatser som tagits emot vid *ett* brott enligt denna lag ska *förverkas*. Även *andra vinster från ett* sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.	Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.
Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *5 §* brottsbalken, ske *hos* den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen *kan* dess värde *förklaras förverkat*.	Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. brottsbalken, ske *från* den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen *får* dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.106 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:1653) om företagsnamn

dels att 5 kap. 2 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 2 § ska utgå,

dels att 5 kap. 8 och 11 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
8 §	
Om ett företagsnamnsintrång avser ett företagsnamn som är skyddat enbart på grund av registrering,	
1. ska det inte dömas till ansvar enligt 1 § för det intrång som har gjorts före registreringsdagen,	
2. får förverkande enligt *2 §* inte avse det intrång som har gjorts före registreringsdagen, och	2. får förverkande *av egendom* enligt *36 kap. brottsbalken* inte avse det intrång som har gjorts före registreringsdagen, och
3. ska ersättning enligt 7 § betalas för det intrång som har skett före registreringsdagen endast om intrånget har gjorts uppsåtligen.	
11 §	
Ett beslut om åtgärd enligt 10 § första stycket får inte innebära att den som har lidit företagsnamnsintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärderna ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut enligt 10 § ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *2 § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut enligt 10 § ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.107 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

dels att 10 kap. 7 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 10 kap. ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Lydelse enligt rskr. 2023/24:150	*Föreslagen lydelse*

1 kap.

2 §

Denna lag innehåller bestämmelser om tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning och om användningen av andra produkter som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak.

I lagen finns bestämmelser om

– produktkrav och rapporteringsskyldighet (2 kap.),

– märkning och förpackning (3 kap.),

– marknadsföring av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (4 kap.),

– handel (5 kap.),

– rökfria miljöer (6 kap.),

– tillsyn (7 kap.),

– avgifter (8 kap.),

– överklagande (9 kap.),

– *straffbestämmelser och förverkande* (10 kap.), och

– *straff* (10 kap.), och

– bemyndiganden (11 kap.).

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.108 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 37 och 38 §§ och rubriken närmast före 16 kap. 37 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap.	
Uppgiftsskyldighet *i samband med utredningar om brott*	**Uppgiftsskyldighet**
37 §[1]	
Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
38 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 §	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 §

[1] Senaste lydelse 2020:402.

eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.109 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Följande myndigheter har rätt att ta del av uppgifter genom konto- och värdefackssystemet:	
1. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, en åklagarmyndighet, Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket, om uppgifterna behövs i en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål eller för att besvara en begäran från Europol,	
	2. *Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, en åklagarmyndighet och Skatteverket, om uppgifterna behövs i en utredning om självständigt förverkande,*
2. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Skatteverket, om uppgifterna behövs i verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslighet som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/794 av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) och om ersättande och upphävande av rådets beslut 2009/371/RIF, 2009/934/RIF, 2009/935/RIF, 2009/936/RIF och 2009/968/RIF,	*3.* Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Skatteverket, om uppgifterna behövs i verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslighet som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/794 av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) och om ersättande och upphävande av rådets beslut 2009/371/RIF, 2009/934/RIF, 2009/935/RIF, 2009/936/RIF och 2009/968/RIF,
3. en åklagarmyndighet, om uppgifterna behövs i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,	*4.* en åklagarmyndighet, om uppgifterna behövs i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,
4. Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, om uppgifterna behövs i deras verksamhet som kontor för återvinning av tillgångar enligt rådets beslut 2007/845/RIF	*5.* Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, om uppgifterna behövs i deras verksamhet som kontor för återvinning av tillgångar enligt rådets beslut 2007/845/RIF

[1] Senaste lydelse 2022:618.

av den 6 december 2007 om samarbete mellan medlemsstaternas kontor för återvinning av tillgångar när det gäller att spåra och identifiera vinning eller annan egendom som härrör från brott.

av den 6 december 2007 om samarbete mellan medlemsstaternas kontor för återvinning av tillgångar när det gäller att spåra och identifiera vinning eller annan egendom som härrör från brott.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.110 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 och 3 §§ lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
2 §	
En åklagare får besluta om beslag av ett föremål trots att det inte är tillgängligt vid beslutet, om föremålet	
1. skäligen kan antas *vara* förverkat på grund av brott, och	1. skäligen kan antas *bli* förverkat på grund av brott, och
2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.	
Det som sägs om föremål i första stycket gäller också om skriftlig handling. I fråga om beslag av sådan egendom som avses i 27 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken gäller även de förutsättningar som anges i de paragraferna.	
3 §[1]	
En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet *som skäligen kan antas vara föremål för finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 6 § terroristbrottslagen (2022:666) eller försök till sådant brott eller för brott enligt lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott*, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen	En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen
1. skäligen kan antas *vara* förverkad på grund av brott, och	1. skäligen kan antas *bli* förverkad på grund av brott, och
2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.	

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse 2022:692.

2.111 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter[1]

dels att 5 kap. 4 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2021:602.

2.112 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 7 och 8 §§ lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
7 §	
En leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	En leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
8 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 7 § får besluta att leverantören av gräsrotsfinansieringstjänster samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 7 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 7 § får besluta att leverantören av gräsrotsfinansieringstjänster samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 7 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.113 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:155) om tobaksskatt

dels att 2 kap. 22 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3 § och 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
3 §	
Genom denna lag genomförs rådets direktiv 2011/64/EU av den 21 juni 2011 om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror.	
Vidare genomförs rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt såvitt avser de EU-harmoniserade tobaksvarorna. De EU-harmoniserade tobaksvarorna omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2–8 och 11–*22* §§, 3–9 kap., 11 kap. 1, 2, 6 och 7 §§, 12 kap. 2–5 och 7–10 §§ och 13 kap. Vad som avses med EU-harmoniserad tobaksvara framgår av 5 §.	Vidare genomförs rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt såvitt avser de EU-harmoniserade tobaksvarorna. De EU-harmoniserade tobaksvarorna omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2–8 och 11–*21* §§, 3–9 kap., 11 kap. 1, 2, 6 och 7 §§, 12 kap. 2–5 och 7–10 §§ och 13 kap. Vad som avses med EU-harmoniserad tobaksvara framgår av 5 §.
Snus, tuggtobak och övrig tobak omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 9–11 §§, 10 kap., 11 kap. 3–7 §§, 12 kap. 6–10 §§ och 13 kap. 2, 3 och 10 §§.	
2 kap.	
1 §	
I detta kapitel finns bestämmelser om	
– skatt på cigaretter (2–4 §§),	
– skatt på cigarrer och cigariller (5 §),	
– skatt på röktobak (6 §),	
– produkter som helt eller delvis består av andra ämnen än tobak (7 och 8 §§),	
– skatt på snus och tuggtobak (9 §),	
– skatt på övrig tobak (10 §),	
– skatteomräkning (11 §),	
– undantag från skatteplikt (12–18 §§), och	
– kontrollmärkning och andra regler om försäljning av cigaretter (19–*22* §§).	– kontrollmärkning och andra regler om försäljning av cigaretter (19–*21* §§).

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.114 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ska upphöra att gälla vid utgången av den 7 november 2024.

2.115 Förslag till lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666)

Härigenom föreskrivs i fråga om terroristbrottslagen (2022:666)
dels att 14–16 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 15 § ska utgå,
dels att 13 § och rubriken närmast före 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Förverkande	***Särskilda bestämmelser om förverkande***
	13 §[1]
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad: *1. pengar eller annan egendom som har varit föremål för brott som avses i 6 § eller försök till sådant brott,* *2. utbyte av brott enligt denna lag, och* *3. vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, om mottagandet utgör brott enligt lagen.* *I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.*	
I 36 kap. 5 § brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske. Förverkande *enligt första stycket 1* får *dock* ske hos gärningsmannen eller hos den som har medverkat till brottet, även om egendomen *vid brottet tillhörde* någon annan.	Förverkande *av pengar eller annan egendom som har varit föremål för brott som avses i 6 § eller försök till sådant brott* får ske hos gärningsmannen eller hos den som har medverkat till brottet, även om egendomen *tillhör* någon annan.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

[1] Ändringen innebär bl.a. att första och andra styckena tas bort.

2.116 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

dels att 47 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 43 § ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.117 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 6 och 7 §§ lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
6 §	
Ett PEPP-sparinstitut, en PEPP-distributör och ett förvaringsinstitut som avses i 5 § är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*	Ett PEPP-sparinstitut, en PEPP-distributör och ett förvaringsinstitut som avses i 5 § är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.* *Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.*
7 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 6 § får besluta att PEPP-sparinstitutet, PEPP-distributören eller förvaringsinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 6 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verk-	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 6 § får besluta att PEPP-sparinstitutet, PEPP-distributören eller förvaringsinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 6 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål

ställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.118 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:677) om frysning av tillgångar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:677) om frysning av tillgångar

dels att 20 och 21 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 20 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.119 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 och 5 §§ lagen (2024:000) om clearing och avveckling av betalningar ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:114	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
4 §	
Ett clearingbolag ska utan dröjsmål lämna uppgifter i elektronisk form om enskildas förhållanden till bolaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren *eller om det begärs av åklagare* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Ett clearingbolag ska utan dröjsmål lämna uppgifter i elektronisk form om enskildas förhållanden till bolaget om det *1.* under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren, *2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,* *3.* i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller *4.* i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*
5 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 4 § får besluta att clearingbolaget eller den som är eller har varit knuten till bolaget inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 4 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 4 § får besluta att clearingbolaget eller den som är eller har varit knuten till bolaget inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 4 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en

internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

2.120 Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:000)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 10 §, 9 kap. 2 § och rubriken närmast före 8 kap. 10 § tullbefogenhetslagen (2024:000) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:132	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
Beslag	*Beslag och penningbeslag*
10 §	
En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag.	En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag *eller penningbeslag*.
En tulltjänsteman får även i andra fall än de som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott eller ha betydelse för en utredning om ett sådant brott.	En tulltjänsteman får även i andra fall än de som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag *eller penningbeslag*, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott eller ha betydelse för en utredning om ett sådant brott.
Om ett beslag verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget, ska anmälan skyndsamt göras till denne, varvid han eller hon omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.	Om ett beslag *eller penningbeslag* verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget *eller penningbeslaget*, ska anmälan skyndsamt göras till denne, varvid han eller hon omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.
9 kap.	
2 §	
En tullåklagare får fatta beslut enligt *3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.	En tullåklagare får fatta beslut enligt *3 kap. 4 § lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje mot det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 17 juni 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att genomföra en systematisk översyn av de grundläggande reglerna om förverkande i 36 kap. brottsbalken och i andra författningar där det finns regler om förverkande som kompletterar eller helt eller delvis ersätter brottsbalkens bestämmelser (dir. 2020:66). Enligt tilläggsdirektiv som beslutades den 26 augusti 2021 fick utredningen i uppdrag att även ta ställning till bl.a. om de rättssäkerhetsregler som finns i rättegångsbalken till skydd för en fysisk person som misstänks för brott också uttryckligen ska omfatta företag i samband med en utredning om företagsbot (dir. 2021:63). Utredningen, som tog namnet 2020 års förverkandeutredning, överlämnade i januari 2022 betänkandet Ny förverkandelagstiftning (SOU 2021:100). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2022/00065).

Med anledning av betänkandets förslag om att införa en ny förverkandeform, självständigt förverkande av brottsvinster, togs promemorian Sekretess vid självständigt förverkande av brottsvinster fram inom Justitiedepartementet (Ju2023/01598). Promemorian remitterades i juni 2023. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2023/01598).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 21 december 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Lagrådets förslag och synpunkter behandlas i avsnitt 6.1, 6.2.1, 6.3.2, 6.3.3, 6.5.2, 7.1, 7.4, 8.2, 8.2.1, 8.2.2, 10.1, 10.3, 11.2, 11.3, 12.1, 12.2.1, 12.2.2, 12.2.4, 12.3.1, 12.3.2, 12.3.3, 12.3.4, 12.4, 12.5, 12.6.1, 12.6.2, 12.6.3, 13.3, 13.5 och i författningskommentaren. Regeringen har delvis följt Lagrådets förslag. I förhållande till lagrådsremissens lagförslag görs också vissa språkliga och redaktionella ändringar.

I förhållande till lagrådsremissen har det gjorts ändringar i avsnitt 2.3, 2.61 och 2.120 med anledning av regeringens förslag som lämnas i prop. 2023/24:132 En ny tullbefogenhetslag. Ändringarna behandlas i avsnitt 12.3.3, 13.2 och 13.5. Ändringarna är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över de förslagen.

4 Bakgrund och nuvarande reglering

4.1 Förverkandelagstiftningen och dess bakgrund

Förverkande är en särskild rättsverkan av brott, dvs. en författningsreglerad följd av ett brott som inte är en brottspåföljd och inte heller utgörs av en skyldighet att betala skadestånd. Förverkande kan avse främst brottsvinster (utbyte), hjälpmedel och egendom som varit föremål för brott.

Förverkande kan ske genom antingen sakförverkande eller värdeförverkande. Sakförverkande innebär att viss i domen eller beslutet utpekad egendom förklaras förverkad, dvs. att ägaren förlorar sin rätt till den aktuella egendomen som i stället tillfaller staten. Ett värdeförverkande har formen av en förpliktelse för den enskilde att prestera en viss mängd egendom till staten, i princip alltid i form av en skyldighet att betala en viss summa pengar.

De grundläggande reglerna om förverkande finns i 36 kap. brottsbalken. Där regleras bl.a. under vilka förutsättningar förverkande får beslutas och mot vem talan om förverkande kan föras. Brottsbalkens regler om förverkande gäller i viss utsträckning även inom specialstraffrätten. I vissa författningar, t.ex. narkotikastrafflagen (1968:64), lagen (2000:1225) om straff för smuggling och alkohollagen (2010:1622), finns det dock regler om förverkande som inom sina områden kompletterar eller helt eller delvis ersätter brottsbalkens bestämmelser. Förverkandebestämmelserna i specialstraffrätten innebär i vissa fall att förverkande kan beslutas på annan grund eller riktas mot annan person än vad som är fallet enligt brottsbalken. Även om dessa regler i olika avseenden skiljer sig från brottsbalkens reglering, kan bestämmelserna i brottsbalken ge vägledning vid tolkningen av de specialstraffrättsliga reglerna.

Huvuddragen i den nu gällande förverkandelagstiftningen i 36 kap. brottsbalken infördes 1968. Reformen var resultatet av ett långvarigt utredningsarbete och innebar en genomgripande modernisering av regelverket som syftade till att dels uppnå ökad enhetlighet mellan förverkandebestämmelserna i den allmänna straffrätten och specialstraffrätten, dels skapa en mer lättillgänglig reglering som skulle kunna tjäna som förebild vid förändringar på specialstraffrättens område.

4.2 Företagsbotslagstiftningen och dess bakgrund

Företagsboten är – liksom förverkande – en särskild rättsverkan av brott och hanteras i huvudsak enligt samma förfaranderegler som förverkande. Bestämmelserna om företagsbot infördes 1986. Vid tillkomsten av företagsbotssystemet anfördes att det då gällande sanktionssystemet ansågs otillräckligt för att komma till rätta med brott i näringsverksamhet vilket motiverade att ett nytt sanktionssystem infördes (prop. 1985/86:23 Företagsbot s. 14–15). De centrala bestämmelserna om företagsbot finns i 36 kap. brottsbalken.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2020 skärptes företagsbotsregleringen, bl.a. genom att ett företags betalningsförmåga ska

ha betydelse när företagsbotens storlek ska bestämmas när det är fråga om särskilt allvarlig brottslighet som begås i större företags verksamhet. Reformen innebar också att maximibeloppet för företagsbot i dessa fall höjdes från 10 miljoner kronor till 500 miljoner kronor och att möjligheterna att förelägga företagsbot genom strafföreläggande utökades (prop. 2018/19:164 Skärpta straffrättsliga sanktioner mot företag).

4.3 Närmare om förverkandelagstiftningen

Brottsbalkens reglering

Enligt 36 kap. 1 § brottsbalken ska utbyte av brott förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Med utbyte av brott avses både konkret egendom som någon kommit över genom brott och det till penningbelopp uppskattade värdet av vad som åtkommits. Begreppet omfattar alltså både konkreta föremål och abstrakt vinst (prop. 1968:79 förslag till lag om ändring i brottsbalken m.m. s. 76 och 79). Vidare kan vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott förverkas, om mottagandet utgör brott enligt brottsbalken. I stället för det mottagna får dess värde förklaras förverkat. Även egendom som har trätt i stället för utbyte av brott, avkastningen av utbyte samt avkastning av det som har trätt i stället för utbytet kan med stöd av 1 c § förverkas som utbyte av brott.

Förverkande av utbyte av brott får inte ske om det är uppenbart oskäligt. Enligt 1 a § ska det vid bedömningen av om förverkande är uppenbart oskäligt bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att skadeståndsskyldighet i anledning av brottet kommer att åläggas eller annars bli fullgjord. Om skadeståndsskyldighet aktualiseras ska förverkande ske endast i undantagsfall (jfr prop. 1986/87:6 om förverkande m.m. s. 36).

Sedan 2008 är det enligt 1 b § möjligt att förverka inte bara utbyte av det brott som en person döms för utan även utbyte som kommer från en inte närmare preciserad brottslighet (utvidgat förverkande). Utmärkande för denna förverkandeform är att den i grunden fokuserar på illegitimt åtkommen egendom, som inte kan förklaras av t.ex. en väl tilltagen förvärvsinkomst, snarare än att bedöma om ett visst brott gett upphov till en viss vinst. Däremot förutsätter ett förverkande enligt paragrafen att någon döms för ett visst brott. Detta brott – det förverkandeutlösande brottet – är därmed den ”nyckel” som ”låser upp” möjligheten till förverkande av tillgångar som härrör från brottslig verksamhet och som annars inte är åtkomliga för förverkande, eftersom de inte kan knytas till ett konkret brott (jfr prop. 2007/08:68 Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet s. 50 och prop. 2015/16:155 Utökade möjligheter till förverkande s. 28). Förverkandeformen har införts som ett resultat av de förpliktelser som följer av EU-rätten (se särskilt artikel 5 i Europaparlaments och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen samt artikel 3 i rådets rambeslut 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott).

Utvidgat förverkande förutsätter alltså ett förverkandeutlösande brott. Det krävs att det för brottet är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer eller att brottet är särskilt angivet i paragrafen. Utvidgat förverkande förutsätter också att det förverkandeutlösande brottet kan ge utbyte. Utvidgat förverkande får inte beslutas om det framstår som oskäligt. Ur förverkandesubjektets perspektiv är följaktligen skälighetsbedömningen mer generös än vid förverkande enligt 1 §. Förverkandet av sådan egendom som på beskrivet sätt bedöms härröra från den tidigare brottsliga verksamheten ses i dessa fall som en särskild rättsverkan av det brott som personen döms för, dvs. som en särskild rättsverkan av det förverkande-utlösande brottet (prop. 2007/08:68 s. 91).

I 2 § regleras förverkande av egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt brottsbalken. Förverkande av hjälpmedel får beslutas om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Även egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel – men som i det enskilda fallet inte kommit till sådan användning – får förverkas om brottet antingen har fullbordats eller om det har varit fråga om ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling till brott. Egendom som har framställts genom brott eller vars användande utgör brott får också förverkas enligt den nu aktuella paragrafen. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

I 3 § finns bestämmelser om förverkande i vissa fall av föremål som riskerar att komma till brottslig användning. Bestämmelsen tar sikte på typiska brottsverktyg. Förverkande av detta slag förutsätter inte att brott har begåtts och förverkandeformen kan därför inte ses som en särskild rättsverkan av brott.

Har det uppkommit ekonomiska fördelar för näringsidkare av brott som begåtts i näringsverksamhet, ska enligt 4 § värdet av dessa förklaras förverkat även när det inte följer av andra regler. Detta gäller dock inte om förverkande är oskäligt. Vid den bedömningen ska bl.a. beaktas om det kan antas att näringsidkaren kommer att åläggas annan betalnings-skyldighet som svarar mot de ekonomiska fördelarna av brottet.

I 5 § regleras hos vem förverkande får ske. Enligt paragrafen får förverkande ske från gärningsmannen eller annan som medverkat vid brottet, den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var, den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 4 §, den som efter brottet förvärvat egendomen genom vissa i huvudsak familjerättsliga fång samt från den som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och som därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Om det är fråga om förverkande från gärningsmannen eller annan som medverkat vid brottet, den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var, den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare får egendomen förverkas endast om egendomen vid brottet tillhörde den aktuella personen.

Utvidgat förverkande får enligt 5 a § ske från gärningsmannen eller annan som medverkat till det brott som förverkandet grundas på, den som förvärvat egendomen genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva eller den som förvärvat egendomen på annat sätt och då haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottslig verksamhet. Utvidgat förverkande

från gärningsmannen eller annan som medverkat förutsätter att något av dessa förverkandesubjekt fälls till ansvar (jfr prop. 2007/08:68 s. 67–70).

I 5 b § regleras hur en förverkandeförklaring avseende viss egendom förhåller sig till dels särskilda rättigheter till egendomen, dels utmätning.

Enligt 6 § kan rätten, när ett sakförverkande framstår som oskäligt eller onödigt ingripande, i stället föreskriva att en särskild åtgärd ska vidtas till förebyggande av missbruk av egendomen. Som exempel brukar nämnas att rätten kan föreskriva om borttagande av signaturen på en förfalskad tavla.

Om en förutsättning för förverkande är att någon döms till påföljd, får rätten, enligt 12 §, om den beslutar om påföljdseftergift, ändå besluta om förverkande. I specialstraffrätten kan finnas bestämmelser som är formulerade på ett sådant sätt att det förutsätts att någon döms till påföljd.

I 13 § regleras vad som gäller om brottet har begåtts av någon som inte har fyllt 15 år eller som har handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning. I sådana fall får rätten besluta om förverkande av egendom endast om och i den mån det med hänsyn till gärningsmannens psykiska tillstånd, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

I 14 § regleras möjligheterna att förverka egendom på grund av brott i fall där den brottslige dött eller påföljd av annan orsak inte kan dömas ut. Förverkande kan då ske om stämning i målet har delgetts inom fem år från det att brottet begicks. Förverkande kan ske även under vissa andra förutsättningar. Talan om förverkande får väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt.

Av 15 § framgår att ett beslut om förverkande förfaller om verkställighet inte skett inom tio år från det att beslutet vann laga kraft.

Enligt 16 § får en förverkandeförklaring underlåtas även om det i lag eller författning föreskrivs att förverkande ska beslutas, under förutsättning att förverkande vore uppenbart oskäligt.

I 17 § klargörs att förverkad egendom tillfaller staten om inte annat är föreskrivet. Vidare regleras det fallet att utbyte av ett brott som svarar mot skada för en enskild har förklarats förverkat hos någon. Enligt bestämmelsen är det i ett sådant fall staten som har att svara för ersättning åt den skadelidande. Denna skyldighet är dock begränsad till värdet av vad som tillfallit staten på grund av förverkandebeslutet.

Förverkanderegler i specialstraffrätten

Utöver bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken finns det regler om förverkande även i vissa specialstraffrättsliga författningar. Även om dessa ibland skiljer sig i olika avseenden från brottsbalkens reglering, fungerar bestämmelserna i brottsbalken som riktlinjer vid tillämpningen av de specialstraffrättsliga reglerna.

Enligt 36 kap. 1 § brottsbalken är reglerna om förverkande av utbyte m.m. tillämpliga på brott inom specialstraffrätten om det är fråga om brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Det är således möjligt att med stöd av paragrafen besluta om förverkande vid ett antal specialstraffrättsliga brott. Möjligheten är dock begränsad till allvarligare brott.

Åtskilliga specialstraffrättsliga författningar innehåller bestämmelser om förverkande även vid brott som inte har mer än ett års fängelse i straffskalan.

Så är t.ex. fallet beträffande vissa brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Även bestämmelserna om förverkande av hjälpmedel enligt 36 kap. 2 § brottsbalken ska, om det inte finns avvikande regler, tillämpas på specialstraffrättsliga brott för vilka det är föreskrivet fängelse i mer än ett år.

4.4 Handläggningen av talan om förverkande och företagsbot

Det finns inga bestämmelser i rättegångsbalken som särskilt reglerar förfarandet vid förverkande. En talan om förverkande kan tas upp på tre olika sätt. Den vanligaste formen av förverkandetalan riktas mot en tilltalad i samma rättegång som åtalet. Det är dock möjligt att rikta en sådan talan mot en annan person än den tilltalade i samma rättegång som åtalet. Likaså kan en förverkandetalan föras utan samband med ett åtal.

Förverkande på grund av brott sker vanligen genom en förverkandeförklaring som meddelas av domstol. I vissa fall kan emellertid förverkande enligt 48 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken beslutas också genom ett strafföreläggande eller genom föreläggande av ordningsbot.

Tas en fråga om förverkande upp i samband med åtal för det brott som förverkandet grundar sig på, regleras förfarandet av de allmänna reglerna om rättegången i brottmål. Rör förverkandefrågan däremot någon som inte är tilltalad, regleras förfarandet i stället i lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. (nedan kallad 1986 års förfarandelag). Enligt 2 § prövas förverkandefrågan som huvudregel i dessa fall av allmän domstol efter särskild talan och rättegångsbalkens regler om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter tillämpas.

Åklagare kan med stöd av 3 § första och andra styckena pröva en fråga om förverkande av sådan egendom som tagits i beslag, om det som ska förverkas inte uppgår till betydande belopp eller det finns andra skäl mot ett sådant förfarande. Om värdet av beslagtagen egendom som ska förverkas uppgår till mindre än en tiondels basbelopp, eller om egendomen saknar saluvärde, får en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett besluta om förverkande (3 § fjärde stycket). Detta förutsätter dock att det är uppenbart att förutsättningarna för förverkande är uppfyllda. Den som är missnöjd med ett beslut om förverkande får anmäla missnöje mot beslutet. Åklagaren ska, om han eller hon inte häver beslaget, inom en månad från missnöjesanmälan väcka talan vid domstol, som då slutligen avgör saken. Väcks inte sådan talan ska den beslagtagna egendomen återlämnas.

När talan om utvidgat förverkande ska föras mot någon annan än den som åtalats för det förverkandeutlösande brottet ska talan väckas i särskild ordning enligt lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall. Frågan prövas enligt 2 § av allmän domstol efter särskild talan i enlighet med rättegångsbalkens regler om åtal för brott för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. I 3 § anges att en särskild talan om utvidgat förverkande ska väckas inom ett år från det att domen i målet om det förverkandeutlösande brottet fått laga kraft.

En talan om företagsbot handläggs på samma sätt som gäller vid förverkande, dvs. antingen i samma rättegång som ett åtal för brott eller som en särskild talan enligt 1986 års förfarandelag. Företagsbot kan även åläggas genom strafföreläggande i fall då företagsboten inte överstiger tre miljoner kronor (se 48 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken och 5 § lagen om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.).

4.5 Åtgärder för att säkra förverkande

Beslag

Enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken får ett föremål tas i beslag om det skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott, ha tagits ifrån någon genom brott, vara förverkat på grund av brott, kunna användas för att utföra en genomsökning på distans eller ha betydelse för utredning om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.

Beslag får riktas både mot den som är misstänkt för brottet och annan person. Det finns inte något krav på att brottet ska ha en viss straffskala. Beslag kan därför beslutas även vid bötesbrott. Beslag får emellertid beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (dvs. enbart om åtgärden är proportionerlig).

Kvarstad

För att säkra värdeförverkande finns tvångsmedlet kvarstad som regleras i 26 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken. En första förutsättning för kvarstad är att det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Ett beslut om kvarstad kräver också att det finns en risk för att den misstänkte, genom att avvika eller undanskaffa egendom eller på annat sätt, undandrar sig att betala vad som kan komma att ådömas honom eller henne på grund av brottet i form av böter, värdet av förverkad egendom, företagsbot eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande (26 kap. 1 §). Om dessa förutsättningar är uppfyllda, får rätten besluta om kvarstad på så mycket av den misstänktes egendom att fordringen kan antas bli täckt vid utmätning. Kvarstad får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något motstående intresse.

Förvar

Förvar, som är en provisorisk åtgärd i avvaktan på rättens beslut i en fråga om kvarstad, regleras i 26 kap. 3–4 §§ rättegångsbalken.

Beslut om förvar fattas som huvudregel av åklagare och all slags egendom kan komma tas i förvar (26 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken). Genom beslut av åklagare kan således fast egendom lika väl som alla former av lös egendom – inklusive banktillgodohavanden och andra fordringsrätter – tas i förvar.

I brådskande fall har även en polisman rätt att ta egendom i förvar (26 kap. 3 § andra stycket). Denna rätt är emellertid inskränkt till lös

egendom. Härmed avses för det första lösa saker, dvs. varje slag av rörligt fysiskt föremål samt levande djur. Till följd härav omfattas således pengar. Men även annan lös egendom än lösa saker omfattas, dvs. sådant som aktier och andra värdepapper, fordringar, hyresrätter, bostadsrätter och byggnader på annans mark. Har en polisman tagit lös egendom i förvar, ska åklagaren skyndsamt underrättas om åtgärden. Åklagaren har sedan att omedelbart pröva om egendomen ska förbli i förvar.

Penningbeslag

Penningtvätt innebär att åtgärder vidtas för att dölja eller omsätta vinning av brottslig verksamhet. Ett penningtvättsbrott i sig resulterar oftast inte i något utbyte som skulle kunna bli föremål för utbytesförverkande enligt brottsbalken (med undantag för eventuell ersättning till penningtvättaren för att utföra penningtvättsåtgärden). Det utbyte som är föremål för penningtvätt har i stället sitt ursprung i ett förbrott, t.ex. ett narkotikabrott eller ett bedrägeri.

När lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott (penningtvättsbrottslagen) infördes, tillskapades en möjlighet att säkra egendom i form av pengar, kontobehållningar, aktiedepåer eller liknande som representerar fordringar eller andra rättigheter som misstänks vara föremål för penningtvätt (prop. 2013/14:121 En effektivare kriminalisering av penningtvätt). Beslagsformen är även tillämplig i de fall någon misstänks för finansiering av terrorism enligt terroristbrottslagen (2022:666).

Egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet, eller ett motsvarande värde, som skäligen kan antas vara föremål för vissa brott eller försök till sådana brott enligt lagen om straff för penningtvättsbrott eller terroristbrottslagen får tas i penningbeslag. Med pengar avses kontanter i form av sedlar och mynt samt även elektroniska pengar enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar. Med fordran eller annan rättighet avses t.ex. kontobehållningar, aktiedepåer eller bitcoins som representerar en fordran eller annan rättighet mot en gäldenär eller annan förpliktigad.

För att penningbeslag ska få beslutas enligt lagen om straff för penningtvättsbrott eller terroristbrottslagen måste det skäligen kunna antas att den egendom som ska tas i penningbeslag är föremål för vissa brott eller försök till sådana brott enligt någon av lagarna. Egendomen måste också finnas tillgänglig för penningbeslag, t.ex. hos en gäldenär eller annan förpliktad. Det finns dock inte, som vid förvar och kvarstad enligt rättegångsbalken, något krav på att det ska finnas en misstänkt person identifierad. Inte heller uppställer lagarna något krav på att egendomen ska ägas eller innehas av en misstänkt person. Med att egendomen ska finnas tillgänglig avses att den ska vara identifierad och tillgänglig för direkt verkställighet hos t.ex. en bank. Bestämmelserna ger alltså ingen möjlighet att söka efter egendom som skulle kunna tas i penningbeslag eller att besluta om penningbeslag av egendom som inte är, men skulle kunna komma att bli, tillgänglig för penningbeslag.

Egendom får endast tas i penningbeslag om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

Dispositionsförbud

Enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) får Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i vissa fall fatta beslut om dispositionsförbud avseende bl.a. pengar och fordringar. Ett beslut om dispositionsförbud får enligt 4 kap. 11 § i lagen fattas om det finns skäl att misstänka att egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet är föremål för penningtvätt eller avsedd för finansiering av terrorism och egendomen finns hos en verksamhetsutövare. Beslutet innebär att egendomen eller ett motsvarande värde tills vidare inte får flyttas eller disponeras på annat sätt (dispositionsförbud) av innehavaren. Ett dispositionsförbud får meddelas enbart om det är fara i dröjsmål och det skäligen kan befaras att egendomen annars kommer att undanskaffas och skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär.

Ett beslut om dispositionsförbud ska så snart som möjligt anmälas till åklagare, som skyndsamt ska pröva om åtgärden ska bestå. Åklagarens beslut får inte överklagas. Om det inte längre finns skäl för åtgärden ska den hävas. Åtgärden upphör att gälla när två arbetsdagar har gått från Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens beslut, om den inte hävts före det.

En verksamhetsutövare ska omedelbart underrättas om att en åtgärd har beslutats eller hävts. Den som har drabbats av ett beslut om dispositionsförbud ska underrättas om beslutet när det kan antas att syftet med en beslutad eller förutsedd åtgärd inte motverkas och den framtida utredningen inte skadas om uppgiften röjs. Beslut om underrättelse meddelas av åklagare. En underrättelse behöver inte lämnas, om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Enligt 4 kap. 13 § får ett beslut om dispositionsförbud med anledning av misstänkt penningtvätt endast avse sådan egendom som kommer från brott eller brottslig verksamhet som avses i 1 kap. 6 § första stycket.

Förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

Enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. (stöldgodslagen) ska bl.a. egendom som har skiljts från sin ägare genom brott och som har anträffats hos någon som uppenbart saknar rätt till egendomen, tas i förvar om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller egendom som har anträffats utan att vara i någons besittning, om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen är känd, liksom egendom som har förvärvats eller tagits emot under hälerilikнande förhållanden. Egendom kan även tas i förvar enligt stöldgodslagen om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Bestämmelser om hur egendom som tagits i förvar ska hanteras och om rätt för ägare som senare blir känd, eller för någon annan som har rätt till egendomen, att få egendomen utlämnad till sig eller att få ersättning finns i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

4.6 Verkställighet av beslut om förverkande

Värdeförverkande

Bestämmelser om verkställighet av sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet, t.ex. värdeförverkande, finns i bötesverkställighetslagen (1979:189). Närmare bestämmelser om tillämpningen av lagen finns i bötesverkställighetsförordningen (1979:197).

Enligt 1 § bötesverkställighetslagen kan ett beslut om förverkande som innefattar betalningsskyldighet eller ett åläggande om företagsbot verkställas antingen genom uppbörd eller genom indrivning. Om uppbörd ska äga rum, sker det så snart domen har meddelats. Indrivning får däremot inte äga rum förrän domen har fått laga kraft. Den misstänkte får dock betala förskott på förverkande som innefattar betalningsskyldighet och som kan komma att påföras honom eller henne.

Polismyndigheten är enligt 3 § bötesverkställighetsförordningen central uppbördsmyndighet och har hand om uppbördsförfarandet. Domstolarna medverkar i uppbördsförfarandet genom att de upplyser om möjligheten till frivillig betalning och förser den som har ålagts ett värdeförverkande med ett inbetalningskort.

Uppbörd sker enligt 4 § bötesverkställighetslagen genom att den dömde betalar frivilligt. Om betalning inte sker frivilligt, sker indrivning. Polismyndigheten ansöker om sådan åtgärd. Bestämmelserna om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. (indrivningslagen). Indrivningen handhas av Kronofogdemyndigheten. Indrivningslagen omfattar alla slags fordringar som handläggs i allmänna mål hos Kronofogdemyndigheten, se 1 § indrivningslagen, 1 kap. 6 § utsökningsbalken och 1 kap. 2 § utsökningsförordningen (1981:981). Vid indrivning gäller utsökningsbalkens regler om förfarandet vid verkställigheten, om vilken egendom som kan tas i anspråk till täckande av skulden och om möjligheterna att överklaga Kronofogdemyndighetens beslut.

Av 12 och 13 §§ bötesverkställighetslagen följer en möjlighet att lägga ned verkställigheten, om särskilda skäl föranleder det. För ett sådant beslut, som fattas av Kronofogdemyndigheten, krävs att indrivningen skulle vara till synnerligt men för den dömde eller för någon som är beroende av honom eller henne för sin försörjning. Det krävs också att det inte är påkallat från allmän synpunkt att indrivningen fortgår, och eftergift bör inte göras för mera betydande belopp. Ett beslut att lägga ned verkställigheten kan överklagas av åklagaren.

Sakförverkande

Egendom som sakförverkas har normalt tagits i beslag eller penningbeslag men kan i vissa fall ha säkrats genom förvar och kvarstad. I de senare fallen bistår Kronofogdemyndigheten vid verkställigheten enligt utsökningsbalken.

I lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. regleras hur egendomen ska tas om hand. Av 10 § följer att pengar ska redovisas till staten. Annan egendom ska som huvudregel säljas. Enligt 5 § ska dock egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller som det annars är olämpligt att sälja oskadliggöras. I

fråga om alkoholhaltiga drycker som påträffats i samband med trafikbrott och i vissa andra situationer finns det särskilda regler. Likaså finns särskilda regler som gäller vid jakt och fiske.

5 Allmänna utgångspunkter

5.1 Förverkandelagstiftningen ska vara effektiv och möta vår tids utmaningar

En grundläggande utgångspunkt för en reform av förverkandelagstiftningen bör vara att regelverket ska vara effektivt och möta vår tids utmaningar. Lagstiftningen bör alltså utformas på ett sådant sätt att den utgör ett effektivt verktyg i brottsbekämpningen.

Synen på brott, brottslingar och förtjänster från brottslighet förändras över tid, precis som samhället i övrigt. Förekomsten av skjutvapen och explosiva varor i kriminella kretsar har ökat. De senaste åren har även inneburit en kraftig ökning av dödligt våld där skjutvapen använts. Betydande insatser krävs för att bekämpa organiserad brottslighet.

Utmärkande för den organiserade brottsligheten är att dess huvudsakliga drivkraft utgörs av viljan att göra ekonomiska vinster. Svensk brottsbekämpning har framför allt fokuserat på lagföring av enskilda brott. De omfattande oförklarade tillgångar som finns i sammanhang som kan kopplas till organiserad brottslighet angrips därför huvudsakligen inom ramen för lagföring av enskilda brott. De senaste årens brottsutveckling visar att det finns ett behov av en förverkandelagstiftning som är bättre anpassad till dagens förhållanden. Den ska på ett effektivt sätt träffa företeelser och brott i ständig förändring. Samtidigt måste intresset av en effektiv lagstiftning vägas mot enskildas berättigade förväntningar på en legitim och tydlig lagstiftning som inte leder till osäkerhet om hur den ska tillämpas. För att förverkandelagstiftningen ska tillämpas i önskvärd utsträckning är det därför angeläget att regelverket är tydligt och förutsebart.

5.2 Brottslighet ska inte löna sig

Det är enligt regeringen ytterst angeläget att förverkandelagstiftningen är utformad på ett sätt som innebär att brottslighet inte lönar sig. Ingen ska ges möjlighet att skörda frukterna av brottslig verksamhet. Det gäller inte bara den som kan hållas straffrättsligt ansvarig för ett visst brott.

Att brottslighet inte ska löna sig är viktigt inte enbart utifrån ett rättviseperspektiv. Det är väl så viktigt för att minska incitamenten att begå brott. Ekonomisk vinning är en av de största drivkrafterna för de individer som verkar inom organiserad brottslighet. En effektiv förverkandelagstiftning kan minska möjligheterna för kriminella nätverk att göra vinster på sin brottsliga verksamhet, begränsa deras möjligheter att bygga upp resurser som kan återinvesteras i nya brottsupplägg eller i den legala

 ekonomin men också bidra till att bryta nyrekryteringen genom att minska incitamenten att begå brott.

5.3 Grundläggande fri- och rättigheter samt internationella åtaganden ställer krav på lagstiftningen

I regeringsformen, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan) och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) finns bestämmelser som tillförsäkrar enskilda skydd för grundläggande fri- och rättigheter. Vissa av dessa rättigheter kan inskränkas genom lagstiftning men endast under förutsättning att de är proportionerliga i förhållande till inskränkningarnas ändamål. Begränsningar av dessa rättigheter får vidare endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. I förhållande till vissa rättigheter ställs krav på att rättighetsinskränkningar måste ske för vissa angivna ändamål. Det bör här även nämnas att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) sedan den 1 januari 2020 utgör svensk lag (prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter).

Det är en självklar utgångspunkt att en ny förverkandelagstiftning ska utformas i enlighet med grundläggande fri- och rättigheter. Likaså är det angeläget att det förfarande varigenom en talan om förverkande eller om företagsbot prövas lever upp till rättssäkerhetens krav.

Sverige är även förpliktat att fullgöra internationella åtaganden på förverkandeområdet. Under senare år har en betydande rättsutveckling skett inom EU och internationellt. Såväl EU-rättsakter som andra internationella rättsakter och rekommendationer utfärdade av t.ex. Europarådet, FN och Financial Action Task Force (FATF) på straffrättens område innehåller regelmässigt bestämmelser som kräver att medlemsstaterna vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att det finns effektiva förverkandesanktioner.

Förverkandelagstiftningen bör utformas så att den säkerställer att Sverige lever väl upp till de krav som följer av Sveriges internationella åtaganden.

6 Grundläggande byggstenar i en ny förverkandereglering

6.1 En enklare och tydligare förverkandelagstiftning

Regeringens förslag: Ett nytt 36 kap. i brottsbalken införs med rubriken Om förverkande av egendom och om företagsbot.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Göteborgs tingsrätt*, *Justitiekanslern (JK)*, *Jönköpings tingsrätt*, *Nacka tingsrätt*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Stockholms tingsrätt*, *Svensk Försäkring*, *Sveriges advokatsamfund*, *Säkerhetspolisen*, *Umeå tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Domstolsverket*, som i huvudsak tillstyrker förslaget, ser behov av att regelverket utformas på ett enhetligt sätt och sätter i fråga om ordet brottsvinster används på ett konsekvent sätt i förslaget till nytt 36 kap. brottsbalken. Verket anser att det i den fortsatta beredningen bör övervägas dels om bestämmelserna i det här avseendet bör utformas på ett annat sätt, dels om paragraferna mer genomgående bör innehålla hänvisningar till alla de specifika lagrum som åsyftas i respektive paragrafer. *Malmö tingsrätt* anser att det är oklart om begreppet egendom som förekommer i ett flertal bestämmelser i det föreslagna kapitlet omfattar både lös och fast egendom. *Sveriges Domareförbund*, som tillstyrker förslaget, anser att det under den fortsatta beredningen bör eftersträvas att göra den lagtekniska utformningen av lagförslagen mer enhetlig.

Skälen för regeringens förslag: För att minska incitamenten att begå brott krävs att rättsväsendet har ändamålsenliga möjligheter att ta brottsvinster från kriminella. Att bestämmelserna är tydliga och enkla bidrar till att utredningssvårigheter undviks för rättsväsendets aktörer. Det är därför angeläget att oklarheter och gränsdragningsproblem undviks i så stor utsträckning som möjligt. Rättssäkerheten kräver också att var och en kan förstå vilka straffrättsliga reaktioner som kan följa på ett brott. Sammantaget innebär detta att förverkandelagstiftningen bör vara tydlig, effektiv och ändamålsenlig.

Det har gått drygt 50 år sedan huvuddragen i den nuvarande förverkandelagstiftningen infördes. Under åren har dock förhållandevis omfattande förändringar gjorts, bl.a. med anledning av Sveriges tillträde till Europarådets förverkandekonventioner från 1990 respektive 2005 (prop. 1995/96:49 Sveriges tillträde till Europarådets förverkandekonvention och prop. 2013/14:121) och Sveriges åtaganden inom EU (se bl.a. prop. 2004/05:135 Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott m.m., prop. 2007/08:68 Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet och prop. 2015/16:155 Utökade möjligheter till förverkande). Även förverkandebestämmelser i specialstraffrätten har varit föremål för reformer under denna tid. Trots de förändringar som har skett både i samhället och i den straffrättsliga lagstiftningen har någon

samlad eller mer övergripande översyn av förverkandelagstiftningen inte genomförts.

Kritik har i olika sammanhang riktats mot utformningen av förverkandelagstiftningen. Det har bl.a. anförts att den är svår att tillämpa, präglad av inkonsekvenser och att den brister i systematik. Med anledning av de förhållandevis omfattande förändringar i förverkandeinstitutet som skett har även frågan väckts om den nu gällande lagstiftningen på ett konsekvent sätt ger uttryck för de ändamål och principer som bildade utgångspunkter vid införandet av förverkandeinstitutet.

Lagrådet, som efterlyst en grundlig översyn av förverkandelagstiftningen, har bl.a. påpekat att den får betraktas som tämligen komplex och inte helt lättillgänglig, inte minst när det gäller hur brottsbalkens och specialstraffrättens förverkanderegler närmare relaterar till varandra. Lagrådet har även påtalat behovet av att analysera hur reglerna förhåller sig till Sveriges internationella förpliktelser på förverkandeområdet (se Lagrådets yttranden i prop. 2004/05:135 s. 357–362 och prop. 2015/16:155 s. 72–73, jfr även justitierådet Victors tillägg i rättsfallet NJA 2010 s. 374 och SOU 2012:12 s. 344). Även regeringen har uttalat att det finns ett tydligt behov av en grundlig översyn av förverkandelagstiftningen (prop. 2015/16:155 s. 23).

Som regeringen avser att återkomma till kan det redan här konstateras att den nuvarande förverkandelagstiftningen inte i alla avseenden fått önskat genomslag. Lagstiftningen har i stora delar även en språkligt ålderdomlig utformning. Samhälleliga förändringar och den organiserade brottslighetens utbredning gör det särskilt påkallat att se över lagstiftningen.

En självklar utgångspunkt för en översyn är att förverkandereglerna ska vara systematiskt sammanhängande. Som bl.a. *Sveriges Domareförbund* och *Nacka tingsrätt* framhåller, bör därför lagstiftningen vara enhetligt utformad och lättillgänglig. I det sagda ligger att bestämmelsernas formella uppställning och indelning är av stor betydelse för möjligheterna att lätt skaffa sig en överblick över och förståelse för systemets uppbyggnad och innehåll. Regeringen anser att de förslag som utredningen lämnar i hög grad bidrar till att tydliggöra och synliggöra de frågor som ryms inom förverkandelagstiftningen. Som utvecklas i avsnitt 7.1, och som bl.a. *Domstolsverket* påpekar, finns emellertid behov av att genom begreppsbildningen avseende förtjänster från brottslighet i större utsträckning markera att bestämmelserna är utformade på olika sätt och därigenom fyller olika syften. Lagstiftningen bör alltså utformas på ett sätt som synliggör skillnaderna och likheterna mellan de olika förverkandesanktionernas funktion och tillämpningsområde. I detta avseende bör skillnad göras mellan å ena sidan brottsvinster och å andra sidan oförklarade tillgångar.

De förslag till ny lagstiftning som behandlas i propositionen innebär sammantaget stora förändringar av reglerna i 36 kap. brottsbalken. Förverkanderegleringen i 36 kap. brottsbalken har tidigare ändrats vid åtskilliga tillfällen utan att någon mer övergripande översyn har gjorts. Ändringarna återspeglas bl.a. i att kapitlet innehåller flera paragrafer som särskiljs genom bokstavsbeteckningar (se 1 a–1 c §§, 5 a och 5 b §§ samt 10 a och 10 b §§). I syfte att skapa en samlad, överskådlig och lättillämpad reglering är det därför motiverat att upphäva det

hittillsvarande 36 kap. och införa ett nytt 36 kap. i brottsbalken. I likhet med utredningen anser regeringen inte att det finns anledning att utsträcka tillämpningsområdet för kapitlet till någon ytterligare särskild rättsverkan av brott än förverkande och företagsbot. Att kapitlet inte kommer att vara tillämpligt vid andra särskilda rättsverkningar av brott än förverkande och företagsbot utesluter dock inte att vissa bestämmelser som inte är betungande för den enskilde i undantagsfall kan bli analogt tillämpliga i förhållande till andra rättsverkningar. Vilket utrymme som finns för en sådan tillämpning får dock ytterst bli en fråga för rättstillämpningen att avgöra. Sett mot den bakgrunden framstår det som naturligt att det redan av rubriken till 36 kap. brottsbalken framgår att kapitlet är begränsat till förverkande och företagsbot. Regeringen vill dessutom, i ljuset av vad *Malmö tingsrätt* lyfter fram om att det är oklart om begreppet egendom som förekommer i ett flertal bestämmelser i det föreslagna kapitlet omfattar både lös och fast egendom, poängtera att förverkandelagstiftningen även fortsättningsvis bör vara egendomsneutral och därmed träffa all typ av egendom, om inte något annat tydligt anges.

Utöver vad som redovisas särskilt ser regeringen, i likhet med utredningen, inte behov av annat än redaktionella ändringar i de regler som återfinns i nuvarande 36 kap. 5 b, 14 och 15 §§. När det gäller hittillsvarande 17 § första stycket föreslår *Lagrådet* vissa förtydliganden av bestämmelsen. Regeringen instämmer i vad Lagrådet anför och paragrafen utformas i enlighet med Lagrådets förslag. Dessa regler ska följaktligen överföras till det nya 36 kap. Detsamma gäller reglerna om företagsbot i 36 kap. 7–10 a §§. Vissa bestämmelser om förverkande som inte längre behövs, t.ex. den hittillsvarande bestämmelsen i 16 §, bör upphävas. Till skillnad från utredningen anser regeringen att det inte heller finns något behov av bestämmelserna i hittillsvarande 11 och 12 §§, eftersom de är skrivna för att äldre former av förverkandebestämmelser som inte längre finns kvar ska kunna tillämpas. Även dessa bestämmelser bör därför upphävas. Det kan även konstateras att det i 5 § fjärde stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (promulgationslagen) finns en övergångsbestämmelse beträffande tillämpningen av vissa av brottsbalkens regler om förverkande när det är fråga om gärningar som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande. Bestämmelsen har, inte minst i ljuset av förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning som det kommer till uttryck i 2 kap. 10 § regeringsformen, förlorat sin betydelse. Även den bestämmelsen bör därför upphävas.

När det gäller den lagtekniska strukturen av kapitlet anser Lagrådet att förslagen i lagrådsremissen avviker väsentligt från strukturen i förslagen i det remissbehandlade betänkandet. Lagrådet förordar att kapitlet struktureras på ett sätt som ansluter närmare till betänkandets förslag. Regeringen kan konstatera, i linje med vad Lagrådet anför, att det är av stor betydelse att kapitlet struktureras på ett sätt som skapar möjligheter för tillämparen att ta till sig sambandet mellan olika bestämmelser i kapitlet. Kapitlet bör därför struktureras om på det sätt som Lagrådet föreslår samt tillföras ytterligare mellanrubriker för att ge tillämparen en bättre överblick. Regeringen bedömer vidare att det saknas behov av en erinran om de förfaranderegler som i lagrådsremissen finns i förslaget till

 lag om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot när förverkandesubjektet är okänd. Hänvisningen bör därför utgå.

6.2 Förverkanderegleringens tillämplighet

6.2.1 Förverkanderegleringen i brottsbalken ska vara generellt tillämplig

Regeringens förslag: Förverkanderegleringen i brottsbalken ska vara generellt tillämplig och därmed omfatta även specialstraffrätten.

En bestämmelse införs i brottsbalken som klargör att om en annan lag innehåller någon bestämmelse om förverkande som avviker från brottsbalkens förverkanderegler, tillämpas den bestämmelsen.

Riksdagen godkänner att regeringen återtar den förklaring enligt artikel 3.2 a som avgavs i samband med Sveriges ratifikation av Europarådets konvention av den 16 maj 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism med innebörden att Sverige förbehåller sig rätten att – beträffande annan brottslighet än penningtvätt, sådan brottslighet som motsvaras av de i bilagan till konventionen nämnda brottskategorierna eller brottslighet som omfattas av brottsbalken – föreskriva att förverkande enligt artikel 3.1 endast ska ske i den utsträckning brottet kan föranleda fängelse i mer än ett år.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har ingenting att invända mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Egendom bör kunna förverkas oavsett brottets allvar

För brott som regleras i brottsbalken är regleringen om förverkande generellt tillämplig oavsett brottets straffskala. Inom specialstraffrätten är brottsbalkens regler om förverkande av utbyte och hjälpmedel i dag tillämpliga endast om det för det specialstraffrättsliga brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år (36 kap. 1 § andra stycket brottsbalken). I samband med att brottsbalkens regler om utbytes- och hjälpmedelsförverkande gjordes tillämpliga på specialstraffrättsliga brott där det föreskrivna straffet uppgår till fängelse i mer än ett år, uttalades i förarbetena att förverkandet (trots att det är en särskild rättsverkan av brott och inte något straff) blir en del av den samlade reaktionen på brottet. Att möjliggöra förverkande vid brottslighet med låga maximistraff (dvs. med ett relativt sett lågt abstrakt straffvärde) påkallade därför, enligt den bedömning som gjordes då, särskilda överväganden vad gäller såväl behov som proportionalitet. För brott som hade ett straffmaximum på ett år eller lägre ansåg regeringen att det skulle krävas särskilda skäl i de enskilda fallen för att bestämmelser om utbytesförverkande skulle anses motiverade (prop. 2004/05:135 s. 97).

Sedan brottsbalkens regler om utbytes- och hjälpmedelsförverkande gjordes tillämpliga på specialstraffrättsliga brott för vilka är föreskrivet

fängelse i mer än ett år har åtskilliga särskilda förverkanderegler införts i specialstraffrätten. Den nuvarande ordningen återspeglar följaktligen inte den restriktivitet som enligt förarbetena ansågs vara påkallad för att införa sådana förverkandebestämmelser.

Regeringen kan liksom utredningen konstatera att det på ett principiellt plan är svårt att se några bärande skäl som talar emot att samma sak ska gälla för brott som regleras i specialstraffrätten som för brott som regleras i brottsbalken. Beträffande utbytesförverkande kan det konstateras att intresset av att brottslighet inte ska löna sig gör sig lika starkt gällande oavsett brottets svårhet.

Intresset av att brottslighet inte ska löna sig oavsett brottets svårhet gör sig visserligen inte gällande vid hjälpmedelsförverkande och annat sådant förverkande som i dag regleras i 36 kap. 2 § brottsbalken. Det kan tvärtom hävdas att angelägenheten att förverka hjälpmedel åtminstone emellanåt kan knytas till brottets svårhet. Det kan dessutom hävdas att skäligheten i att förverka olika typer av hjälpmedel kan ifrågasättas när det gäller mindre allvarlig brottslighet, som i många fall närmast är av ordningskaraktär. Sådana frågor måste emellertid redan i dag bedömas när hjälpmedelsbestämmelsen tillämpas på mindre allvarliga brott som regleras i brottsbalken. Av betydelse är då bl.a. att hjälpmedelsförverkande endast får ske om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl samt det generella undantaget för sådana fall där förverkande skulle vara uppenbart oskäligt. Det är mot den bakgrunden svårt att se att det skulle vara olämpligt att göra brottsbalkens regler om hjälpmedelsförverkande och annat förverkande som avses i nuvarande 36 kap. 2 § brottsbalken generellt tillämpliga också inom specialstraffrätten.

Som utredningen anför förekommer särskilda förverkandebestämmelser i specialstraffrätten som träffar mindre allvarliga brott. En reform skulle därför inte nödvändigtvis ha särskilt stor praktisk betydelse. Det finns dock exempel på specialstraffrättsliga brott som inte kan leda till förverkande. I taxitrafiklagen (2012:211) finns t.ex. inte några bestämmelser om förverkande vilket gör att det i dag saknas möjlighet att förverka brottsvinster hos den som döms för olaga eller otillåten taxitrafik.

För att ambitionen om att brottslighet inte ska löna sig ska få ett starkare genomslag och för att skapa en enkel och tydlig reglering är det enligt regeringen sammanfattningsvis motiverat att, som utredningen föreslår, göra brottsbalkens bestämmelser om förverkande av brottsvinster och hjälpmedel generellt tillämpliga oavsett brottets allvar.

En generell reglering skapar förutsättningar för en tydligare och mer lättillämpad lagstiftning

Andra bestämmelser i 36 kap. brottsbalken än 1 och 2 §§ får genomslag på specialstraffrättens förverkanderegleringar om utbyte och hjälpmedel utan att det är särskilt angivet. Det gäller t.ex. de bestämmelser som reglerar under vilka förutsättningar förverkande får beslutas och från vem förverkande kan ske. I vissa författningar, t.ex. narkotikastrafflagen (1968:64), lagen (2000:1225) om straff för smuggling och alkohollagen (2010:1622), finns det dock regler om förverkande inom lagarnas respektive områden som kompletterar eller helt eller delvis ersätter

brottsbalkens bestämmelser. Förverkandebestämmelserna i specialstraffrätten innebär i vissa fall att förverkande kan beslutas på annan grund eller riktas mot annan person än vad som är fallet enligt brottsbalken.

Reglerna i specialstraffrätten skiljer sig alltså i vissa fall från brottsbalkens reglering, men brottsbalkens reglering kan många gånger ändå ge vägledning vid tolkningen av de specialstraffrättsliga reglerna. Lagrådet har emellertid påpekat att förverkandelagstiftningen får betraktas som tämligen komplex och att det inte utan särskilda insikter är möjligt att få klarhet i hur brottsbalkens och specialstraffrättens regler närmare relaterar till varandra (se Lagrådets yttranden i prop. 2004/05:135 s. 357–362 och prop. 2015/16:155 s. 72–73). Vissa frågor i specialstraffrätten är dessutom olösta.

För att förverkandelagstiftningen ska tillämpas i önskvärd utsträckning är det, som framhålls i avsnitt 5.1, angeläget att regelverket är tydligt, enkelt och förutsebart. Reglerna bör utformas så att onödiga tillämpningssvårigheter undviks. Det är därför, som slås fast ovan, motiverat att göra förverkanderegleringen i brottsbalken generellt tillämplig, oavsett brottets allvar, och samtidigt utmönstra regler i specialstraffrätten i den mån det är möjligt till förmån för brottsbalkens generella regelverk. En regel som innebär att brottsbalkens regler görs generellt tillämpliga skulle också underlätta för tillämparen att överblicka förverkanderegleringen. Utgångspunkten skulle – i frånvaro av särskilda regler – alltid vara brottsbalkens bestämmelser.

För att åstadkomma en sådan ordning anser regeringen, i likhet med utredningen, att det tydligt bör anges i brottsbalken att de förverkanderegler som finns i specialstraffrättsliga författningar har företräde framför brottsbalkens regler. Vilka regler i specialstraffrätten som bör utmönstras till förmån för brottsbalkens generella regelverk behandlas i avsnitt 6.2.1.

De specialstraffrättsliga regler som finns kvar bör som framhållits ha företräde framför brottsbalkens förverkanderegler. För att undvika luckor i förverkandelagstiftningen bör dock brottsbalkens bestämmelser om förverkande vara subsidiärt tillämpliga.

Sverige bör återta lämnat förbehåll

Sverige har tillträtt ett flertal internationella instrument på förverkandeområdet. Ett av dessa är Europarådets konvention från 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism (förverkandekonventionen). Enligt artikel 3.1 ska stater som tillträtt konventionen säkerställa att det är möjligt att förverka hjälpmedel och vinning eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning och egendom som varit föremål för penningtvätt. Förutsatt att förverkande kan ske vid penningtvätt och vid de brottskategorier som anges i bilagan till konventionen kan en part, enligt artikel 3.2 a, i samband med tillträdet lämna en förklaring att förverkande endast ska ske när brottet kan föranleda fängelse i mer än ett år. I samband med att Sverige ratificerade konventionen avgavs en förklaring om att Sverige förbehåller sig rätten att föreskriva att förverkande enligt artikel 3.1 endast ska ske i den utsträckning brottet kan föranleda fängelse i mer än ett år (se prop. 2013/14:121 s. 100–102).

Genom regeringens förslag att låta förverkanderegleringen i brottsbalken bli generellt tillämplig och därmed omfatta även specialstraffrätten kommer egendom kunna förverkas oavsett brottets allvar. Det saknas därför behov för Sverige att upprätthålla den lämnade reservationen som innebär att artikel 3.1 endast ska tillämpas i den utsträckning brottet kan föranleda fängelse i mer än ett år. Reservationen bör därför återtas (se artikel 53.6 i konventionen). Den reservation som lämnats i fråga om skattebrott bör däremot fortsätta gälla (se vidare avsnitt 9.2).

6.2.2 Förverkandebestämmelser i författningar utanför brottsbalken och andra följdändringar

Regeringens förslag: Med anledning av det föreslagna 36 kap. i brottsbalken ska nödvändiga följdändringar göras i förverkandebestämmelser i författningar utanför brottsbalken och i författningar som hänvisar till brottsbalkens förverkandebestämmelser. Även mindre ändringar av språklig och redaktionell natur ska göras i syfte att modernisera äldre bestämmelser. Vissa bestämmelser om förverkande som inte längre behövs ska upphävas.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att något färre förverkandebestämmelser i författningar utanför brottsbalken ska upphävas. I stället föreslås att dessa bestämmelser endast ska ändras redaktionellt.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslagen. *Sveriges Domareförbund* anser att förverkanderegleringen i brottsbalken även bör omfatta lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). *Inspektionen för strategiska produkter* som visserligen inte har något att invända mot utredningens förslag, väcker frågan om det är motiverat att upphäva förverkandebestämmelserna i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen). *Ekobrottsmyndigheten* anser att det även fortsättningsvis finns behov av att kunna ta egendom som varit föremål för näringspenningtvätt i förvar.

Skälen för regeringens förslag: Som utredningen framhåller skapar en generell förverkandelagstiftning i brottsbalken förutsättningar för en mer renodlad och lättillgänglig reglering med färre förverkandebestämmelser i specialstraffrätten. Förslaget till nytt 36 kap. i brottsbalken innebär ändringar i den grundläggande begreppsbildning som i dag gäller på förverkandeområdet. I de fall något av nedan nämnda skäl motiverar att förverkandebestämmelserna behålls i respektive lag bör de bestämmelser som i sak lämnas oförändrade anpassas till den nya lydelsen av 36 kap. brottsbalken. Motsvarande justeringar bör göras i författningar som hänvisar till brottsbalkens förverkandebestämmelser. Även mindre ändringar av språklig och redaktionell natur i syfte att modernisera äldre bestämmelser bör göras. Det bör också, i enlighet med vad *Lagrådet* anför, tydliggöras redan på rubriknivå att de specialstraffrättsliga författningar som innehåller förverkandebestämmelser kompletterar vad som allmänt gäller om förverkande enligt brottsbalken. Som framgår i avsnitt 6.2 föreslår regeringen att en bestämmelse ska införas i brottsbalken som

klargör att om en annan lag innehåller någon bestämmelse om förverkande som avviker från brottsbalkens förverkanderegler, tillämpas den bestämmelsen. Sett mot den bakgrunden anser regeringen inte att det även i de specialstraffrättsliga författningarna bör framgå i vilken utsträckning de ersätter bestämmelser i brottsbalken.

Inom specialstraffrätten finns, liksom i 36 kap. brottsbalken, bestämmelser som reglerar frågan om när förverkande på grund av oskälighet inte ska ske. Enligt de allra flesta nu gällande specialstraffrättsliga förverkandebestämmelser kan förverkande underlåtas om det skulle vara uppenbart oskäligt att förverkande sker. I några få fall räcker det med att förverkande framstår som oskäligt. Regeringen delar utredningens bedömning att samma överväganden som görs i fråga om 36 kap. brottsbalken ska gälla i fråga om bestämmelserna i specialstraffrätten. Det innebär att de bestämmelser som finns inom specialstraffrätten, som anger att förverkande ska undvikas om det skulle vara oskäligt, i stället ska ange att förverkande inte ska ske om det skulle vara uppenbart oskäligt att besluta om förverkande.

I likhet med utredningen anser regeringen att en översyn av förverkandebestämmelserna i det här avseendet bör präglas av ambitionen att regelverket ska bli lättöverskådligt och underlätta tillämpningen. En översyn bör också präglas av den övergripande ambitionen att straffrättsliga sanktioner som utgångspunkt bör regleras i brottsbalken i så stor utsträckning som möjligt.

Vissa förverkandebestämmelser i specialstraffrätten är dock till sin natur så specifika att det knappast är möjligt att utforma en generell reglering som kan träffa samtliga de situationer som regleras i specialstraffrätten. Exempel på sådana förverkandebestämmelser finns i miljöbalken och fiskelagen (1993:787). I miljöbalken pekas exempelvis vissa djur, växter och utbrutet material från täktverksamhet ut som egendom som får förverkas. Enligt fiskelagens förverkandebestämmelser ska fisk som uppenbarligen bör förklaras förverkad omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den fångats, om den är levnadsduglig och det kan göras utan särskilda kostnader eller besvär. I den typen av fall framstår det som motiverat att behålla bestämmelserna. Däremot bör, som *Lagrådet* anför, förslaget till 16 kap. 1 § miljöbalken utformas delvis på ett annat sätt än vad som föreslås i lagrådsremissen.

Ett annat exempel är förverkandebestämmelser som ska tillämpas om Sverige är i krig, i krigsfara eller andra liknande situationer. För vissa situationer av detta slag kan det även framöver finnas ett behov av särskilda förverkandebestämmelser (exempelvis 5 § i lagen [1939:299] om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.). Som en ytterligare kategori av förverkandebestämmelser i författningar i specialstraffrätten kan nämnas sådana som inte förutsätter att ett brott har begåtts för att förverkande ska få ske, t.ex. inkassolagen (1974:182), kreditupplysningslagen (1973:1173) och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Även för dessa fall är det motiverat att behålla förverkandebestämmelserna. Utöver sådana särpräglade förverkandebestämmelser av det slag som nämnts finns det en del förverkandebestämmelser som skiljer sig från brottsbalkens reglering, t.ex. genom att vara mer långtgående eller att de har ett särskilt utpräglat syfte som exempelvis 6 § fjärde stycket narkotikastrafflagen (1968:64) och 19 kap. 9 § spellagen (2018:1138). För

nu nämnda situationer finns det även fortsättningsvis ett behov av särskilda förverkandebestämmelser.

I vissa författningar finns även särskilda bestämmelser om från vem förverkande får ske eller mot vem talan om förverkande får riktas. Även om bestämmelserna har något olika utformning rör det sig i grunden om två typer av bestämmelser. Den första typen av bestämmelser möjliggör förverkande från ägaren utan de krav som kommer till uttryck i nuvarande 36 kap. 5 § brottsbalken att ägaren ska ha någon koppling till brottet eller liknande. Sådana bestämmelser finns i 16 § andra stycket andra meningen smugglingslagen och 23 § andra stycket andra meningen PDA-lagen samt 6 § lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m. Den andra typen av bestämmelser möjliggör att talan om förverkande riktas mot annan än ägaren, men med verkan mot ägaren. Sådana bestämmelser finns i 33 § smugglingslagen, 6 § fjärde stycket narkotikastrafflagen, 20 kap. 11 § utlänningslagen (2005:716), 11 § andra stycket andra meningen lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott (penningtvättsbrottslagen) och 13 § tredje stycket andra meningen terroristbrottslagen (2022:666). Bestämmelser av dessa båda slag bör genomgående behållas, men ses över redaktionellt. Regeringen anser dock i likhet med *Lagrådet* att det i 16 § smugglingslagen, 23 § i PDA-lagen respektive 6 § lagen om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m. bör komma till tydligare uttryck att förverkande ska kunna ske även från annan än gärningsmannen, någon annan som har medverkat till brottet eller den i vars ställe någon av dessa har varit förutsatt att egendomen tillhör eller att personen får anses vara egendomens ägare. Lagtexten bör därför i princip utformas på det sätt som Lagrådet föreslår. När det sedan gäller utformningen av 11 § andra stycket andra meningen penningtvättsbrottslagen instämmer regeringen i vad Lagrådet anför om att förslaget till lagtext i lagrådsremissen getts en något otymplig utformning. Dessutom bör möjligheten till förverkande i lagtexten knyta an till domstidpunkten genom att det i lagtexten inte bör anges annat än att förverkande får ske även om egendomen tillhör annan. Paragrafen bör alltså utformas i enlighet med vad Lagrådet föreslår. Motsvarande reglering i 13 § tredje stycket andra meningen terroristbrottslagen bör utformas enligt samma mönster.

En annan författning som innehåller särskilda bestämmelser om från vem förverkande får ske är luftfartslagen (2010:500). Luftfartslagens förverkandebestämmelse bereds i ett annat sammanhang. Regeringen avser därför återkomma till frågan om ändring av den förverkandebestämmelsen.

I linje med vad *Sveriges Domareförbund* och *Inspektionen för strategiska produkter* för fram kan det konstateras att förverkanderegleringen i övrigt i smugglingslagen respektive lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd är utformad enligt samma mönster. Dessa bestämmelser bör därför, till skillnad från vad utredningen föreslår, kunna inordnas i brottsbalkens förverkandereglering. Detsamma gäller förverkandebestämmelserna i utlänningslagen, penningtvättsbrottslagen och terroristbrottslagen, med undantag för de nyss nämnda specialbestämmelserna om förverkande oberoende av koppling till brottet eller att talan får riktas mot annan än ägaren.

När det särskilt gäller penningtvättsbrottslagen är förverkande i dag inte föreskrivet för egendom som har varit föremål för näringspenningtvätt enligt lagens 7 §, eller för försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. Sådan egendom ska i stället tas i förvar enligt 1 § lagen om visst stöldgods m.m. Regeringen anser, med beaktande av de förändrade regler om relationen mellan enskilda anspråk och förverkande som regeringen föreslår i avsnitt 11.1, att det i fortsättningen saknas skäl att utesluta näringspenningtvätt och förstadier till detta brott från förverkande. Förverkande bör då ha företräde framför förvar när det gäller penningmedel. Om annan egendom har varit föremål för näringspenningtvätt och äganderätten är oklar, bör dock förvar fortsatt användas snarare än att förverkande sker från okänd. Därmed saknas det behov av att, som *Ekobrottsmyndigheten* framför, kunna säkerställa ett förvar enligt stöldgodslagen med ett penningbeslag.

Vid sidan av nu nämnda fall är åtskilliga förverkandebestämmelsers materiella tillämpningsområde och konstruktion av ett sådant slag att bestämmelsernas tillämpningsområde svarar mot den generella lagtekniska konstruktionen i brottsbalken som regeringen föreslår ska gälla. Exempel på sådana förverkandebestämmelser finns i 53 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och i övriga immaterialrättsliga lagar. Regeringen bedömer dessutom att förverkandebestämmelsen i 39 § skogsvårdslagen (1979:429) också är ett exempel på en reglering som svarar mot den generella lagtekniska konstruktionen i brottsbalken som regeringen föreslår ska gälla. I dessa typer av fall saknas behov av särskilda bestämmelser av nu angivet slag. Den typen av förverkandebestämmelser bör därför upphävas. Regeringen anser därmed, till skillnad från *Lagrådet* som avstyrker förslaget på grund av bristande beredningsunderlag, att det finns tillräckligt beredningsunderlag för att även upphäva bestämmelsen om förverkande i skogsvårdslagen.

När det gäller följdändringar som föreslås i narkotikastrafflagen, lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel och lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga produkter anges i dessa lagar att vissa bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas vid vissa beslag men att tiden för att anmäla missnöje ska räknas från dagen för förordnandet. Regeringen kan, i likhet med *Lagrådet*, konstatera att det i 1958 års lag inte längre finns några regler om att anmäla missnöje. Bestämmelserna bör därför ändras så att det direkt av paragraferna i respektive lag framgår inom vilken tid den enskilde kan begära rättens prövning av ett beslut, i huvudsak på det sätt som Lagrådet föreslår. Likaså bör förslaget till 1 kap. 2 § första stycket 2 i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall utformas på det sätt som Lagrådet förordar med anledning av det förslag regeringen lämnar i avsnitt 6.5.2.

Avslutningsvis bör framhållas att de ändringar regeringen nu föreslår inte inskränker möjligheterna till förverkande på specialstraffrättens område. Tvärtom innebär ändringarna att möjligheterna att förverka egendom stärks.

6.3 Från vem får förverkande ske?

6.3.1 Bestämmelserna som reglerar vem förverkandetalan kan föras mot bör förändras

Regeringens bedömning: Bestämmelserna som reglerar vem förverkandetalan kan föras mot bör förändras.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.
Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

En ny reglering av från vem förverkande får ske bör utformas utifrån vissa allmänna utgångspunkter

Centralt för en reglering om förverkande är att det bör framgå tydligt från vem ett förverkande ska få ske. Regleringen i hittillsvarande 36 kap. 5 och 5 a §§ och de processuella förutsättningarna som omgärdar frågan om från vem förverkande får ske är emellertid inte helt tydliga.

En ny lagstiftning bör därför utformas på ett sådant sätt att osäkerheter i rättstillämpningen i så stor utsträckning som möjligt kan undvikas. Inte minst bör ytterligare frågor – som i dag inte är tydligt reglerade – regleras. Det gäller t.ex. den situationen att en person som döms för brott som medför förverkande inte längre har tillgång till den egendom som begärs förverkad. Egendomen kan t.ex. ha sålts, skänkts bort, spenderats eller kanske rentav aldrig innehafts av gärningsmannen.

En annan aspekt på frågan om från vem förverkande får ske är att åklagaren ofta formulerar förverkandeyrkandet med sikte på antingen den aktuella egendomen eller egendomens värde. Hur kretsen av personer från vilka förverkande ska kunna ske ska bestämmas är i dag inte tydligt reglerat och kan i vissa fall framstå som komplext.

Ytterligare en komplikation – i fråga om utbytesförverkande enligt hittillsvarande lagstiftning – är att förverkandefrågan emellanåt kan ta sikte på konkret egendom som finns kvar hos någon och i andra fall abstrakt vinning som har uppkommit hos eller överförts till någon annan än gärningsmannen (jfr t.ex. frågan ”vem har den stulna bilen” med frågan ”hos vem finns vinsten”). Och svaret på frågan om var utbytet finns kan vara olika beroende på hur situationen ser ut. Bilen (som utgör utbyte av brott) kan t.ex. finnas hos någon som inte har gjort någon vinst till följd av brottet.

Behovet av en enkel reglering som samtidigt tillgodoser intresset av att på ett tillräckligt tydligt och detaljerat sätt reglera frågan om från vem förverkande ska få ske ska alltså inte underskattas. En ny reglering av från vem förverkande kan ske och angränsande processuella frågor bör därför, i linje med vad utredningen föreslår, utformas utifrån vissa grundläggande utgångspunkter som redovisas nedan.

Förverkande bör endast kunna ske från den mot vilken en förverkandetalan har förts

Rätten kan endast förverka egendom från den mot vilken en förverkandetalan har förts. Det processuella kravet kommer dock inte till uttryck i den

nuvarande regleringen. Det kan visserligen framstå som självklart att en dom inte kan avse någon annan än den som blivit rätteligen stämd eller som fört talan i målet. Inte desto mindre bör en ny reglering utformas så att det tydligt framgår.

Ett allmänt krav om att förverkande förutsätter att egendomen tillhör förverkandesubjektet bör införas

Egendom kan enligt dagens lagstiftning förverkas endast från den som egendomen tillhör. Inte heller detta grundläggande materiella krav kommer till uttryck i dagens reglering, vilket det bör göra i en ny förverkandereglering.

Vid förverkande på grund av ett brott behövs regler som ytterligare begränsar från vem förverkande får ske

För de former av förverkande som grundas på ett brott måste det, utöver kravet att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet (äganderätts-kravet), finnas en koppling mellan förverkandesubjektet och det brott som förverkandet grundar sig på (kopplingskravet). Kopplingen kan t.ex. bestå i att förverkandesubjektet har begått eller medverkat till brottet, eller att han eller hon efter brottet har förvärvat den aktuella egendomen. Genom kopplingskravet är exempelvis den som äger en bil som har stulits och brukats vid ett trafikbrott på ett sätt som i och för sig möjliggör förverkande skyddad från att bilen förverkas.

Dessa frågor är i dag reglerade i 36 kap. 5 och 5 a §§ brottsbalken. Det finns ett behov av sådana regler även i en ny förverkandelagstiftning. I likhet med vad utredningen anför kan regeringen emellertid konstatera att den nuvarande regleringen är onödigt komplicerad. Dessutom har regleringen en i det närmaste kasuistisk utformning och en detaljnivå som inte är motiverad.

En ny reglering om från vem förverkande ska kunna ske bör givetvis ta sin utgångspunkt i att förverkande kan ske från gärningsmannen. Det kan emellertid förekomma situationer där förverkandet bör ske från någon annan, t.ex. när en bedrägerivinst har förts vidare till någon annan. Överlag gör sig dock något olika överväganden gällande beroende på vilken förverkandeform som är aktuell.

När det gäller brottsvinster, dvs. förtjänster från ett visst brott, är förverkande bara aktuellt från den som faktiskt har fått del av vinsten. Om den personen inte har begått brottet bör dock förverkande i stor utsträckning kunna vara möjligt ändå, även om den som vinsten har stannat hos inte alls känner till brottet, t.ex. en gåvomottagare eller arvinge.

I de fall förverkandeobjektet utgör ett hjälpmedel eller ett brottsföremål är det främst angeläget att skydda den som egendomen tillhör, om denna person inte varit inblandad i brottsligheten (jfr prop. 1968:79 s. 53). Förverkande bör alltså inte kunna riktas mot den som egendomen tillhör, om exempelvis personens bil helt utan dennes vetskap har kommit till användning vid trafikbrottslighet på ett sådant sätt att den annars skulle kunna förverkas.

Om det rör sig om en förverkandeform som inte bygger på ett brott, alltså förverkande av särskilda brottsverktyg eller den nya förverkandeformen som regeringen föreslår, självständigt förverkande, finns det däremot inget

behov av någon särskild reglering av från vem förverkande får ske, eftersom egendomen inte ska kopplas till ett brott. För att tydliggöra innebörden av kopplingskravet anser regeringen därför att särskilda bestämmelser om från vem förverkande får ske inte bör införas i anslutning till dessa förverkandebestämmelser. Det innebär att förverkande av sådan egendom får ske från vem som helst, så länge kravet att egendomen tillhör förverkandesubjektet är uppfyllt. Givetvis måste också talan föras mot förverkandesubjektet enligt vad som gäller om detta.

6.3.2 Förverkande bör få ske endast från den som egendomen tillhör eller från den som kan anses vara egendomens ägare

Regeringens förslag: Förverkande av egendom får ske endast från den som egendomen tillhör eller från den som ska anses äga egendomen. Detta hindrar dock inte att penningmedel förverkas hos den som innehar medlen.

Den som har lös egendom i sin besittning ska anses vara ägare till egendomen, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

I de fall en person bor och besitter lös egendom tillsammans med sin make eller någon annan – under äktenskapsliknande förhållanden – ska förverkandesvaranden anses vara ägare till egendomen, om det inte görs sannolikt att de är samägare till denna och det inte heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan.

Om någon, i ett annat fall, har lös egendom i gemensam besittning med någon annan får egendomen eller en andel i den förverkas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör personen.

I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg ska dock gälla att egendomen anses tillhöra den som är inskriven som ägare.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att i de fall en person bor och besitter lös egendom med annan – oavsett om det sker under äktenskapsliknande förhållanden – ska förverkandesvaranden anses vara ägare till egendomen. Det föreslås också att det ska införas ett undantag från kravet att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet för situationer där någon har blivit av med egendomen genom brott eller egendomen har förvärvats genom brott.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Polismyndigheten* och *Svensk Försäkring*, tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Ekobrottsmyndigheten* framhåller att förslaget om en presumtionsregel kan bidra till att minska åklagares och utredares arbetsbörda att reda ut ägarförhållanden till egendom som kan bli föremål för förverkande. *Nacka tingsrätt* ifrågasätter utformningen av förslaget om en äganderättspresumtion med hänsyn till att den reglering som finns i utsökningsbalken har blivit föremål för kritik. Till skillnad från vad som föreslås och i dag gäller i utsökningsrätten bör, enligt tingsrätten, i de fall förverkandefrågan rör egendom som tillhör makar eller sambor, utgångspunkten vara att de samäger egendomen snarare än att någon av dem äger den. I de fall det rör sig om en talan om självständigt förverkande torde en talan, i stället för hur motsvarande fråga hanteras enligt utsökningsrätten,

kunna riktas mot båda makarna eller samborna. Vidare anför tingsrätten att det saknas skäl att låta presumtionsregeln träffa andra personer som förverkandesvaranden bor tillsammans med. I den fortsatta beredningen bör det enligt tingsrätten även klargöras om förslaget även avser att träffa exempelvis banktillgodohavanden på ett gemensamt bankkonto. *Skatteverket* ifrågasätter att förslaget även ska träffa de fall förverkandesvaranden besitter egendom tillsammans med någon annan, till exempel näringsidkare i kontorsgemenskap, och anser att det bör övervägas om regleringen ska ges en annan utformning. *Stockholms tingsrätt* anser att det med belysande exempel bör klargöras hur regleringen är tänkt att tillämpas och vad som bör krävas för att bryta presumtionen. *Sveriges advokatsamfund* framhåller att den nuvarande regleringen är komplex och svårtillgänglig och anser att det därför finns ett behov av att reglerna om från vem förverkande får ske reformeras men avstyrker förslaget eftersom presumtionsregeln kommer att träffa andra personer än den som förverkandesvaranden är gift eller sambo med.

Skälen för regeringens förslag

Förverkande bör få ske från den som egendomen tillhör…

I hittillsvarande 36 kap. 5 § första stycket brottsbalken regleras hos vem förverkande får ske. Enligt paragrafen får förverkande ske hos gärningsmannen eller annan som medverkat vid brottet, den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var, den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 4 §, den som efter brottet förvärvat egendomen genom vissa i huvudsak familjerättsliga fång samt hos den som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och som därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Av 5 § andra stycket följer att förverkande endast är möjligt om egendomens ägare eller rättsinnehavare är ett av de subjekt som räknas upp i paragrafens första stycke.

Möjligheten att förverka egendom enligt en ny förverkandelagstiftning bör ta sin utgångspunkt i en etablerad begreppsbildning i den mån det är möjligt. Begreppet ”tillhör” som i dag återfinns i hittillsvarande 36 kap. är väsentligt bredare än ”äger” som utredningen föreslår ska bilda utgångspunkt för prövningen av från vem förverkande får ske. Genom begreppet ”tillhör” träffas nämligen inte bara egendom som kan vara föremål för äganderätt utan alla former av egendom, däribland immaterialrätter och säkerhetsrätter. Samma begrepp med samma innebörd finns dessutom i 4 kap. 17 § utsökningsbalken. Regeringen anser därför att begreppet ”tillhör” även fortsättningsvis bör bilda utgångspunkt för prövningen av frågan om från vem förverkande ska få ske för samtliga förverkandeformer. Med anledning av vad *Lagrådet* anför om behovet av att i lagtexten åskådliggöra skillnaden mellan kravet på att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet och det s.k. kopplingskravet bör det betonas att den grundläggande utgångspunkten om att förverkande får ske endast från den som egendomen tillhör är ett materiellt krav som i vissa fall kompletteras av det materiella kopplingskravet (se avsnitt 6.3.3). Regeringen anser därför inte att skillnaden mellan dessa krav behöver åskådliggöras ytterligare i lagtexten. Lagtexten bör i denna del utformas

på det sätt som föreslås i lagrådsremissen innebärande att egendom får förverkas endast från den egendomen tillhör.

All egendom, däribland nyttjanderätt till fast egendom, immateriella rättigheter, fordringsrätter och fast egendom, bör följaktligen kunna bli föremål för förverkande. Det ska till exempel inte möta något hinder att förverka en nyttjanderätt till fast egendom från den som är innehavare av nyttjanderätten även om fastigheten i och för sig tillhör någon annan. Omvänt gäller att det bör vara möjligt att förverka fast egendom som är förenad med nyttjanderätt. Att förverka ett domännamn bör också, liksom enligt hittillsvarande reglering, vara möjligt (jfr rättsfallet NJA 2017 s. 1070). Att använda sig av en begreppsbildning som återfinns även på det utsökningsrättsliga området kan dessutom bidra till att den praxis som utvecklats inom ramen för såväl brottsbalken som utsökningsbalken banar väg för en tydligare och mer enhetlig rättsutveckling. Dessutom kan denna ordning, vilket *Ekobrottsmyndigheten* lyfter fram, minska åklagares och utredares arbetsbörda att reda ut ägarförhållanden till egendom som kan bli föremål för förverkande.

Som regeringen utvecklar i avsnitt 11.1 finns det emellertid anledning att inte låta samma synsätt gälla i de fall förverkandeobjektet, och i förlängningen det enskilda anspråket, gäller pengar, snarare än t.ex. en cykel. En sådan situation aktualiseras exempelvis när målsäganden har blivit utsatt för ett bedrägeri och vilseletts att betala ut pengar från sitt konto. Här är den individuella egendomen ointressant. Det bör därför inte uppställas något krav på att förverkande av penningmedel får ske endast från den som egendomen tillhör eller från den som anses vara egendomens ägare vid tidpunkten för domen. Det bör dock, i likhet med vad *Lagrådet* för fram, komma till tydligare uttryck i lagtexten. För att skapa en enhetlig utformning anser regeringen att lagtexten bör utformas på motsvarande sätt som Lagrådet föreslår bör gälla i penningtvättsbrottslagen (se avsnitt 6.2.1). Av lagtexten bör det alltså framgå att penningmedel får förverkas hos den som innehar medlen även om egendomen tillhör någon annan.

…men även från den som anses vara egendomens ägare

För att ytterligare stärka förverkanderegleringens effektivitet bör, som utredningen föreslår och som bl.a. *Polismyndigheten*, *Svensk Försäkring* och *Ekobrottsmyndigheten* tillstyrker, även en presumtionsregel införas i 36 kap. brottsbalken. Den som har lös egendom i sin besittning ska, enligt den föreslagna presumtionsregeln, anses vara ägare till egendomen om det inte framgår att den tillhör annan. Förslaget har utformats med bestämmelserna i 4 kap. 18 och 19 §§ utsökningsbalken som förebild.

Till skillnad från *Nacka tingsrätt* anser regeringen att det är naturligt att reglera frågan om från vem förverkande får ske på det sätt som i det här avseendet följer av utsökningsrätten. Utgångspunkten bör alltså vara att förverkandesvaranden ska anses äga lös egendom som är föremål för gemensam besittning när denne varaktigt bor med en make eller annan under äktenskapsliknande förhållanden (jfr 4 kap. 19 § utsökningsbalken).

Regeringen anser däremot, i likhet med Nacka tingsrätt och *Sveriges advokatsamfund*, att det saknas skäl att, som utredningen föreslår, utsträcka presumtionsregeln till andra än makar och sambor. I realiteten torde det i de fall där andra än makar eller sambor delar bostad vara så att

egendomen i bostaden i hög utsträckning ägs av endera av personerna. Att i en sådan situation utgå från att all egendom i bostaden ägs av personen som förverkandeyrkandet riktas mot skulle sannolikt många gånger innebära ett omotiverat intrång i enskildas egendomsskydd. I stället bör, som *Skatteverket* lyfter fram, samma ordning gälla som gäller i de fall där flera besitter egendom gemensamt i andra situationer, t.ex. näringsidkare som har kontorsgemenskap. Det betyder att egendomen kan förverkas endast om det framgår att egendomen tillhör förverkandesubjektet. I de fall egendomen samägs med någon annan än en förverkandesvarande saknas förutsättningar att förverka den senares andel av egendomen. Beträffande s.k. fungibel egendom, t.ex. kontanter, finns det dock inte, som Nacka tingsrätt för fram, något hinder mot att förverka hälften eller annan del av behållningen (jfr rättsfallen NJA 1988 s. 112 och NJA 2015 s. 763).

Sammanfattningsvis bör alltså presumtionsreglerna i det nya 36 kap. brottsbalken utformas med förebild i den utsökningsrättsliga regleringen innebärande att det även behövs särskilda bestämmelser rörande registrerade skepp och registrerade luftfartyg liksom situationer när förverkandesvaranden har egendom i gemensam besittning med en make eller annan än en make (jfr 4 kap. 18 och 19 §§ utsökningsbalken). Som *Lagrådet* påpekar relaterar presumtionsreglerna endast till kravet om att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet. Det bör synliggöras genom att lagtexten utformas på det sätt som Lagrådet förordar.

Vad som vid tillämpningen av olika bestämmelser anses kunna vara föremål för besittning skiljer sig åt. Vid tillämpningen av 10 kap. brottsbalken har Högsta domstolen gått i riktning mot att anse att bankmedel kan vara föremål för besittning på så sätt att ett banktillgodohavande kan förskingras eller bli föremål för olovligt förfogande (se rättsfallen NJA 1994 s. 480 och NJA 2011 s. 524). Centralt i dessa bestämmelser är att besittningsbegreppet ger uttryck för att gärningsmannen har en rättsligt skyddad kontroll över egendomen. I utsökningsrätten, där ett banktillgodohavande däremot inte har ansetts kunna vara föremål för besittning (se rättsfallet NJA 1984 s. 656), kan möjligen andra intressen sägas göra sig gällande. Regeringen anser att det finns påtagliga poänger med att genomgående kunna knyta tillämpningen av äganderättspresumtionen vid förverkande till den praxis som har utvecklats för motsvarande bestämmelse i utsökningsrätten. Ett banktillgodohavande bör alltså inte träffas av presumtionsregeln. Däremot utgör det förhållandet att en viss person är kontohavare givetvis ett starkt stöd för att tillgodohavandet också tillhör kontohavaren, på så sätt att annan som gör anspråk på tillgodohavandet behöver visa så mycket stöd för sitt anspråk att kontohavarens rätt framstår som oklar (se till exempel rättsfallet NJA 2015 s. 763 med vidare hänvisningar).

Att bestämmelser på straffrättens område ska tillämpas med stöd i lagtexten hindrar inte att sådana bestämmelser emellanåt kan behöva tolkas i ljuset av exempelvis annan lagstiftning. Ledning för hur regleringen i brottsbalken ska tillämpas bör därför, vilket *Stockholms tingsrätt* särskilt efterlyser, i stor utsträckning kunna sökas i den praxis som har utbildats för motsvarande reglering på utsökningsområdet. I den mån gränsdragningsproblem uppstår får dessa lösas i rättstillämpningen.

Om rätten finner att det varken med stöd av huvudregeln (krav på att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet) eller presumtionsregeln (den som har egendom i sin besittning ska anses vara ägare till den) går att knyta egendomen till förverkandesvaranden, ska förverkandeyrkandet ogillas mot denna person. Det kan naturligtvis tänkas att det även i fortsättningen kan uppkomma situationer där det bedöms som oklart vem egendomen tillhör (t.ex. narkotika som en kurir har i sin besittning) men att det likväl finns behov av att förverka egendomen. För dessa fall ska det, liksom i dag, vara möjligt att rikta en förverkandetalan mot okänd. Dessutom föreslås i avsnitt 12.3.2 att åklagaren ska ges rätt att kunna förverka egendom som det inte är tillåtet att inneha.

Egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet vid tidpunkten för domen för att förverkande ska få ske

Enligt dagens förverkandelagstiftning förutsätts att egendomen som förverkandeyrkandet tar sikte på tillhörde vissa uppräknade subjekt vid tidpunkten för brottet. Det förutsätts också att egendomen som förverkas tillhör förverkandesubjektet vid tidpunkten för domen. Särskilt kravet på att egendomen måste ha tillhört vissa uppräknade subjekt vid tidpunkten för brottet har ifrågasatts i den juridiska litteraturen. Det kan exempelvis ifrågasättas om egendom som tas emot som utbyte av brott verkligen tillhörde gärningsmannen vid tidpunkten för brottet, eftersom det är just genom brottet som gärningsmannen i någon mening förvärvar egendomen.

Regeringen anser att det saknas skäl att upprätthålla en begränsning av möjligheterna till förverkande som avser brottstidpunkten. En person som inte varit inblandad i brottsligheten skyddas lika väl av en bestämmelse som tar sikte på domstidpunkten, alltså att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet vid tidpunkten för domen. Gärningsmannens eventuella försök att skydda sig mot förverkande efter brottet genom att göra sig av med egendomen påverkas inte heller av en begränsning av möjligheterna till förverkande knuten till vem egendomen tillhörde vid tidpunkten för brottet. Om gärningsmannen t.ex. har gjort sig av med ett brottsföremål eller ett hjälpmedel vid tidpunkten för domen bör frågan ställas om denna överlåtelse medför att egendomen inte kan förverkas från överlåtaren. I sådana fall blir det närmast att ta ställning till om det finns förutsättningar och skäl för förverkande hos förvärvaren, eller om värdet av egendomen bör förverkas hos gärningsmannen.

En följd av regeringens bedömning i denna fråga är att det saknas skäl att, som utredningen föreslår, införa ett undantag från kravet att egendomen ska tillhöra förverkandesubjektet för situationer där någon har blivit av med egendomen genom brott eller egendomen har förvärvats genom brott. Anledningen till detta är att egendom som har frånhänts någon genom brott aldrig bör sakförverkas, som regeringen närmare utvecklar i avsnitt 11. Det är i stället en självklar utgångspunkt att egendom som frånhänts annan genom brott ska återställas till den rätta ägaren (bättre rätt) eller, om denne inte är känd eller inte gör anspråk på egendomen, tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. (stöldgodslagen). Däremot finns det inte något hinder mot att förverka värdet av egendom som tillhör annan, t.ex. i de fall den egendom som frånhänts annan har sålts. Något undantag från kravet på att egendom som

förverkas ska tillhöra förverkandesubjektet behövs inte för dessa situationer.

De fall som möjligen kan ge anledning till tvekan är sådana fall där rättsordningen inte erkänner förvärvet, t.ex. för att någon ogiltighetsregel är tillämplig eller förvärvet på någon annan grund framstår som otillbörligt. Om gärningsmannen t.ex. har mottagit en muta, kan det vid tillämpningen av vissa regler ifrågasättas om den mottagna egendomen tillhör gärningsmannen. Kravet att egendomen ska tillhöra gärningsmannen bör emellertid inte förstås så strikt att regler som möjliggör återgång av ett förvärv skulle utesluta förverkande. Det finns därför inte heller med hänsyn till situationer av detta slag skäl att särskilt reglera en möjlighet till förverkande av brottsligt åtkommen egendom oberoende av vem den tillhör. En annan sak är att det ibland även i situationer av detta slag kan föreligga ett enskilt anspråk mot gärningsmannen som svarar mot den egendom som yrkas förverkad (se vidare i avsnitt 11.2 om möjligheten för målsägandens rätt till betalning ur förverkade medel). Om en målsägande eller tredje man i situationer som dessa med framgång hävdar bättre rätt till annan egendom än penningmedel bör förverkande givetvis inte heller ske.

6.3.3 Kopplingen mellan grunden för förverkandet, förverkandesubjektet och förverkandeobjektet

Regeringens förslag: En brottsvinst får förverkas från den som har gjort vinst till följd av brottet.

Kostnadsersättning får förverkas från den som har tagit emot eller senare har fått ersättningen.

Utvidgat förverkande ska kunna ske från den som döms för det förverkandeutlösande brottet.

Förverkande av hjälpmedel och brottsföremål får ske från gärningsmannen, någon annan som medverkat till brottet eller den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var.

Förverkande av brottsvinster, hjälpmedel och brottsföremål ska också kunna ske från den som efter brottet förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock endast ske om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Utvidgat förverkande ska också kunna ske från den som förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock endast ske om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har en delvis annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Stockholms tingsrätt*, *Svensk Försäkring* och *Sveriges advokatsamfund*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Åklagarmyndigheten* tillstyrker också förslaget, men anser till följd av risken för skentransaktioner att förverkande bör kunna ske från

närstående som har förvärvat egendom efter brottet, även när överlåtelsen har skett till marknadsmässig ersättning.

Skälen för regeringens förslag

Förverkande av brottsvinster och kostnadsersättning

Som regeringen utvecklar i avsnitt 7.1 bör en ny förverkandelagstiftning präglas av ambitionen att förverkandet ska leda till en neutralisering av brottslighetens förtjänster. En ny grundläggande bestämmelse – om förverkande av brottsvinster – bör därför införas. Som framgår av avsnittet föreslås begreppet brottsvinster ersätta det nuvarande begreppet utbyte av brott.

Förverkande av brottsvinster bör i likhet med hittillsvarande reglering kunna ske från gärningsmannen och annan som medverkat till brottet. Situationer förekommer emellertid när vinsten skett hos någon annan än gärningsmannen eller annan som medverkat till brottet. Det kan t.ex. vara fråga om en person som har tillgodogjort sig förtjänsten genom att ta emot denna (t.ex. en sak eller ett visst värde) antingen direkt från någon utomstående eller via gärningsmannen eller en medverkande. Det kan också tänkas att ett aktiebolag eller någon annan juridisk person, i vars ställe brottet har begåtts, har gjort vinsten.

En avsaknad av en reglering som innebär att vinsten kan förverkas även från en annan person skulle begränsa genomslaget för ambitionen att brottslighet inte ska löna sig. Förverkande bör därför också, som utredningen föreslår, få ske från annan som gjort vinst genom brottet.

Som regeringen föreslår i avsnitt 6.3.1 ska brottsvinsten i det här sammanhanget utgöra det som förts vidare endast till den del den lämnats vidare utan full ersättning. Den som t.ex. köper en stulen sak och betalar skäligt vederlag bör inte anses ha gjort någon förtjänst (men denne kan tänkas göra sig skyldig till häleribrott och dessutom bli av med saken till följd av den rätte ägarens krav på att få tillbaka sin egendom).

Om en brottsvinst däremot förs vidare genom att överlåtas utan skälig ersättning, t.ex. för att den lämnas som gåva, förvärvas genom arv eller bodelning, eller överlåts till underpris, bör det även fortsättningsvis vara möjligt att förverka brottsvinsten från förvärvaren, oberoende av personens kännedom om att det rör sig om egendom eller värden från brottslighet.

Frågan är då hur fall bör hanteras där skälig ersättning har betalats. Det kan naturligtvis tänkas, som *Åklagarmyndigheten* lyfter fram, att överlåtelser av egendom sker för skens skull i syfte att förhindra att egendomen förverkas. Regeringen ser därför, i likhet med utredningen, ett fortsatt behov av en reglering där förverkande kan ske även från förvärvare som har betalat marknadsmässig ersättning. En annan ordning skulle i praktiken innebära att ambitionen om att brottslighet inte ska löna sig inte kan upprätthållas. För att träffa dessa fall, men samtidigt bereda ett visst skydd för den som kan tänkas ha förvärvat egendomen utan någon koppling till ett brottsupplägg, bör även fortsättningsvis ett krav på uppsåt eller oaktsamhet uppställas. Detta bör uttryckas så att förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott. Motsvarande reglering bör införas även för utvidgat förverkande, förverkande av hjälpmedel och förverkande av brottsföremål, eftersom dessa förverkande-

former också kräver en koppling mellan förverkandesubjektet och det brott eller den brottsliga verksamhet som förverkandet grundar sig på.

Till skillnad från Åklagarmyndigheten anser regeringen att det genom denna lösning inte finns behov av en särskild reglering för att förhindra transaktioner mellan närstående, även i fall när överlåtelsen har skett till marknadsmässig ersättning. Den äganderättspresumtion som regeringen i avsnitt 6.3.2 föreslår ska gälla – och som gäller även för makar och sambor – innebär som utgångspunkt att den som har lös egendom i sin besittning ska anses vara ägare till egendomen. Ett påstående om att egendomen överlåtits bör alltid prövas noggrant. Det gäller särskilt i närståendesituationer. Att utöver det införa en särskild regel om att egendom ska kunna förverkas från närstående även i andra fall vore enligt regeringens mening för långtgående. Egendom som någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med brott (kostnadsersättning) bör kunna förverkas från den som har tagit emot eller senare har fått ersättningen.

Utvidgat förverkande

Vid utvidgat förverkande är det liksom vid förverkande av brottsvinster i princip fråga om att neutralisera förtjänster från brottslighet. Men vid denna typ av förverkande är fokus i princip inriktat på egendom som brottsbekämpande myndigheter på ett eller annat sätt stöter på, även om förverkande också förutsätter att någon döms för ett förverkandeutlösande brott. Förverkande bör därför förutsätta att egendomen tillhör någon med en tydlig koppling till det förverkandeutlösande brottet. Utvidgat förverkande bör därför kunna ske från gärningsmannen eller annan medverkande till det förverkandeutlösande brottet, liksom från den som förvärvat egendomen från någon av dessa utan att skälig ersättning betalats. Om skälig ersättning har betalats bör förverkande kunna ske, om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet. Det bör här betonas, med anledning av vad *Lagrådet* anför, att i de fall den överlåtna egendomen utgörs av penningmedel uppställs det inte något krav på identitet mellan de penningmedel den dömde innehaft och de penningmedel som yrkas förverkade från förvärvaren. Det bör även betonas att godtrosbestämmelsen även är tillämplig i de fall förvärvaren t.ex. mottagit penningmedel i samband med en överlåtelse av någon annan typ av egendom till den dömde. Vid utvidgat förverkande är det liksom vid förverkande av brottsvinster i princip fråga om att neutralisera förtjänster från brottslighet. Men vid denna typ av förverkande är fokus i princip inriktat på egendom som brottsbekämpande myndigheter på ett eller annat sätt stöter på, även om förverkande också förutsätter att någon döms för ett förverkandeutlösande brott. Förverkande bör därför förutsätta att egendomen tillhör någon med en tydlig koppling till det förverkandeutlösande brottet. Utvidgat förverkande bör därför kunna ske från gärningsmannen eller annan medverkande till det förverkandeutlösande brottet, liksom från den som förvärvat egendomen från någon av dessa utan att skälig ersättning betalats. Om skälig ersättning har betalats bör förverkande kunna ske, om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet på motsvarande sätt som regeringen föreslår i avsnitt 8.2.1. Det bör här betonas, med anledning av vad *Lagrådet* anför, att i de fall den överlåtna egendomen utgörs av penningmedel uppställs det

inte något krav på identitet mellan de penningmedel den dömde innehaft och de penningmedel som yrkas förverkade från förvärvaren. Det bör även betonas att godtrosbestämmelsen även är tillämplig i de fall förvärvaren t.ex. mottagit penningmedel i samband med en överlåtelse av någon annan typ av egendom till den dömde.

Regleringen innebär att kopplingen till det förverkandeutlösandebrottet finns också i de fall egendom förverkas från annan. Förverkande från gärningsmannen eller medverkande bör, liksom i dag, förutsätta att dessa döms, men denna ordning bör komma till tydligare uttryck i lagtexten (jfr prop. 2007/08:68 s. 68).

Hjälpmedel och brottsföremål

Den nuvarande regleringen av från vem förverkande får ske innebär att förverkande av hjälpmedel och brottsföremål får ske från gärningsmannen, annan som medverkat till brottet eller den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var. Regeringen kan konstatera att den begränsningen framstår som ändamålsenlig. I linje med vad som sägs ovan om brottsvinstförverkande bör regleringen dock kompletteras med en möjlighet till förverkande även från den som har förvärvat egendomen. På samma sätt som beträffande andra förverkandeformer med kopplingskrav bör, om förvärvaren har betalat skälig ersättning, krävas att förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Övriga förverkandeformer

I detta lagstiftningsärende föreslår regeringen att ytterligare förverkandeformer ska införas i den nya lagstiftningen. Gemensamt för de förverkandeformerna – självständigt förverkande (avsnitt 8.2) och förverkande av farliga föremål (särskilda brottsverktyg, avsnitt 6.5.3) – är att det inte krävs någon koppling till ett brott för att förverkande ska få ske. Det saknas behov av ytterligare moment för att bestämma kretsen av förverkandesubjekt för dessa förverkandeformer. Förutsatt att omständigheterna som kan utlösa förverkande är uppfyllda bör det följaktligen vara tillräckligt att egendomen tillhör förverkandesubjektet eller att förverkandesubjektet anses vara egendomens ägare.

6.4 Förverkandefrågan prövas på yrkande av åklagare

Regeringens förslag: En bestämmelse införs som anger att en fråga om förverkande prövas efter talan av åklagare.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår emellertid att frågan ska regleras utanför brottsbalken.

Remissinstanserna har inte några invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt hittillsvarande 36 kap. 7 § brottsbalken kan företagsbot endast åläggas ett företag efter yrkande av åklagare. Någon motsvarande reglering finns inte för förverkande. Avsaknaden av en reglering innebär att rätten kan initiera frågan om

förverkande. Som utredningen framhåller är det rimligt att regleringen i denna del är densamma för förverkande som för företagsbot.

Att en fråga om förverkande eller om företagsbot prövas efter talan av åklagare bör därför lämpligen regleras i en gemensam bestämmelse i 36 kap. brottsbalken. På så sätt kommer det också tydligt till uttryck att ett domstolsbeslut om förverkande, liksom när det gäller företagsbot, förutsätter en talan med ett yrkande riktat mot den som åklagaren anser att förverkande ska ske ifrån (eller mot den som ska åläggas företagsbot).

6.5 Förverkande av hjälpmedel, egendom som har varit föremål för brott och farliga föremål

6.5.1 Bestämmelsen om hjälpmedelsförverkande är ändamålsenligt utformad

Regeringens förslag: Reglerna om förverkande av egendom som använts som hjälpmedel vid brott överförs till det nya 36 kap. brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I hittillsvarande 36 kap. 2 § första stycket brottsbalken regleras förverkande av egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt brottsbalken. Sådant förverkande får beslutas om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Även egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel – men som i det enskilda fallet inte kommit till sådan användning – får förverkas med stöd av bestämmelsens andra stycke. Förutsättningen för förverkande i dessa fall är att brottet antingen har fullbordats eller att det har varit fråga om ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling till brott. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Regeringen kan, liksom utredningen, konstatera att det inte framkommit att den nuvarande regleringen om hjälpmedelsförverkande skulle vara förenad med brister eller tillämpningssvårigheter. Även i en ny förverkandelagstiftning finns behov av en reglering som syftar till att förebygga fortsatt brottslighet. Den nuvarande regleringen bör därför föras över till det nya 36 kap. brottsbalken med den enda förändringen att den görs generellt tillämplig.

6.5.2 Förverkande av brottsföremål

Regeringens förslag: Förverkande av brottsföremål ska, liksom i dag, få ske i fråga om egendom som har framställts genom brott, vars användande utgör brott, eller som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott.

Reglerna om förverkande av brottsföremål utvidgas så att förverkande också kan ske i fråga om egendom som på annat liknande sätt har varit föremål för brott. Det ska inte längre förutsättas att förverkande av brottsföremål behövs för att förebygga brott eller att det annars finns särskilda skäl.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte att utvidgningen av reglerna om förverkande av brottsföremål ska vara begränsad till egendom som på annat *liknande* sätt har varit föremål för brott.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt hittillsvarande 36 kap. 2 § andra stycket brottsbalken får förverkande ske av egendom som framställts genom brott, vars användande utgör brott, eller någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott. Förverkande av s.k. brottsföremål får endast ske om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Som utredningen redovisar är möjligheterna att förverka brottsföremål enligt 36 kap. 2 § andra stycket begränsade, framför allt genom att det uppställs ett krav på att förverkande endast får ske om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Sådana krav uppställs normalt inte i motsvarande regler inom specialstraffrätten. Regeringen anser i likhet med utredningen att det saknas skäl att upprätthålla denna skillnad, inte minst i ljuset av att brottsbalkens förverkandereglering ska vara generellt tillämplig. Den oskälighetsregel som regeringen i avsnitt 10.1 föreslår ska gälla för samtliga förverkandeformer ger tillräckligt utrymme för att avstå från förverkande i de fall det inte är befogat att förverka sådan egendom som bestämmelsen tar sikte på. Sett mot den bakgrunden kan kravet på att förverkande ska behövas för att förebygga brott eller att det annars ska föreligga särskilda skäl slopas.

I syfte att ytterligare bidra till en mer lättöverskådlig och generell förverkandereglering anser regeringen i likhet med utredningen att regleringen bör kompletteras med en ytterligare bestämmelse. Regeringen anser, i likhet med *Lagrådet*, att det av lagtexten bör framgå att egendom som på ”annat liknande” sätt har varit föremål för brott ska förverkas.

Sammantaget innebär förslaget att ett flertal förverkandebestämmelser i specialstraffrätten kan upphävas till förmån för den generella regleringen i brottsbalken.

6.5.3 Förverkande av särskilda brottsverktyg

Regeringens förslag: Förverkande ska få ske av

1. ett föremål som är ägnat att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa, om det har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att det skulle komma till sådan användning,
2. ett föremål som är ägnat att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att det skulle komma till sådan användning, och
3. andra föremål, om det med beaktande av föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt finns särskild anledning att befara att det kan komma till användning i samband med ett brott.

Bestämmelserna om användning av vissa tvångsmedel när det finns grund för förverkande i polislagen och lagen om internationellt polisiärt samarbete ska anpassas till den nya lydelsen av 36 kap. brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag men har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Polismyndigheten* och *Svensk Försäkring*, tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Svea hovrätt* väcker frågan om förslaget till ny lydelse av hittillsvarande 36 kap. 3 § 1 brottsbalken verkligen innebär ett förtydligande av det som redan gäller eller en utvidgning av möjligheterna till förverkande.

Skälen för regeringens förslag: Vissa särskilda brottsverktyg får enligt 36 kap. 3 § brottsbalken förverkas oberoende av koppling till något brott. Enligt bestämmelsen får förverkande beslutas i fråga om föremål

– som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning,
– som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att de skulle komma till sådan användning, eller
– som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom och som har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att de skulle komma till sådan användning.

Huvudregeln i hittillsvarande 3 § 1 om förverkande av föremål som kan befaras komma till brottslig användning bygger på att det är föremålets särskilda beskaffenhet som utgör skäl för förverkande, medan omständigheterna i övrigt kan användas som en negativ faktor, som begränsar utrymmet för förverkande. I hittillsvarande 3 § 2 och 3 kan däremot även omständigheterna kring föremålets påträffande beaktas som skäl för förverkande (se prop. 1982/83:89 s. 15–17 och prop. 1987/88:143 s. 11–12). I likhet med utredningen anser regeringen att det finns skäl att genomgående ge omständigheterna i övrigt större betydelse som skäl för förverkande för att på så sätt stärka förverkandemöjligheterna avseende särskilda brottsverktyg. Det bör emellertid, i linje med vad *Svea hovrätt* för fram, komma till ett tydligare uttryck i lagtexten än i utredningens förslag.

Bestämmelserna om förverkande av vapen- och skadegörelseföremål i hittillsvarande 3 § 2 och 3 ligger till grund för flera bestämmelser i polislagen om polisiära befogenheter. Det framstår därför inte som en framkomlig väg att i detta lagstiftningsärende låta dessa bestämmelser gå upp i en allmän reglering om förverkande av särskilda brottsverktyg. De båda punkterna om vapen- och skadegörelseföremål bör alltså behållas. Beträffande andra föremål bör däremot regleringen ändras så att det inte längre ska vara avgörande att föremålet sett för sig framstår som ett utpräglat brottsverktyg. Kravet i hittillsvarande 3 § 1 på att föremålet i sig ska vara av ”särskild beskaffenhet” bör därför ersättas av en sammanvägd bedömning, där såväl föremålets beskaffenhet som omständigheterna i övrigt beaktas. För att bestämmelsen inte ska bli alltför bred bör det kravet ställas att föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt sammantaget ska ge ”särskild” anledning att befara att föremålet ska komma till användning i samband med ett brott. Med denna lösning avser regeringen inte att minska utrymmet för förverkande av sådana utpräglade brottsverktyg som redan för sig är av ”särskild beskaffenhet”. Om inte omständigheterna i övrigt tydligt talar i en annan riktning bör det alltså alltid finnas särskild anledning att befara att sådana föremål ska komma till användning i samband med ett brott. Däremot innebär förslaget att omständigheterna i övrigt kan medföra att även andra föremål kan bli föremål för förverkande med stöd av bestämmelsen, vilket inte är fallet i dag. En allmän reglering av detta slag bör lämpligen placeras sist i paragrafen, för att markera att den avser andra föremål än vapen- och skadegörelseföremål.

En särskild fråga som väcks av utredningen är om reglerna om förverkande av särskilda brottsverktyg bör ändras så att det i ökad utsträckning ska vara möjligt att förverka skyddsvästar i syfte att minska risken för skjutningar. Utredningen föreslår därför att det inte längre ska krävas att den egendom som ska förverkas kan befaras komma till brottslig användning. I stället ska egendomen enligt förslaget kunna förverkas om det kan befaras att den ska komma till användning i samband med brott eller vid brottslig verksamhet.

Förekomsten av skjutvapen, liksom användningen av skyddsvästar, i kriminella kretsar har ökat. Det har även skett en ökning av dödligt våld där skjutvapen använts. För regeringen står det klart att det krävs betydande insatser av olika slag för att bekämpa dessa samhällsproblem. Det förslag som utredningen lämnar innebär att det i större utsträckning kommer gå att förverka skyddsvästar än i dag. Det bör i lagtexten uttryckas så att det finns särskild anledning att befara att föremålet kan komma till användning ”i samband med ett brott”.

En konsekvens av nu lämnade förslag är att bestämmelserna om användning av vissa tvångsmedel när det finns grund för förverkande i polislagen, lagen om internationellt polisiärt samarbete och andra anknytande författningar också bör anpassas till den nya lydelsen av 36 kap. brottsbalken.

7 Förverkande av brottsvinster och oförklarade tillgångar

7.1 Förtjänster från brottslighet ska neutraliseras

Regeringens förslag: För att synliggöra att förverkande kan ske från den som gjort en förtjänst på brottslighet, oberoende av om han eller hon har varit inblandad i ett brott eller kan hållas straffrättsligt ansvarig för det, införs begreppen brottsvinster och oförklarade tillgångar i 36 kap. brottsbalken.

Vinster från brott (brottsvinster) ska ersätta de nuvarande uttrycken ”utbyte av brott” och ”ekonomiska fördelar som uppkommit i utövningen av näringsverksamhet”. En ny grundläggande regel om förverkande av brottsvinster införs.

Förverkande av egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott ska kunna förverkas om mottagandet utgör brott (kostnadsersättning).

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har en delvis annan språklig utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Försäkringskassan*, *Göteborgs tingsrätt*, *Polismyndigheten* och *Svensk Försäkring*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. *Umeå tingsrätt*, liksom *Åklagarmyndigheten*, anser att det under den fortsatta beredningen bör övervägas dels om den nuvarande hållningen att endast nettovinsten från ett brott ska kunna förverkas bör ändras till förmån för en ordning där bruttovinsten från ett brott ska kunna förverkas, dels om flera som medverkat till ett brott som gett upphov till en brottsvinst bör svara gemensamt mot staten. *Domstolsverket* och *Riksdagens ombudsmän (JO)*, som ser behov av att regelverket utformas på ett enhetligt sätt, väcker frågan om ordet brottsvinster används på ett konsekvent sätt i utredningens förslag till nytt 36 kap. brottsbalken och anser att det bör övervägas om lagstiftningen i det här avseendet bör utformas på ett annat sätt.

Skälen för regeringens förslag

Förverkandet ska leda till en neutralisering av brottslighetens förtjänster

Som framhålls i avsnitt 5.2 bör en ny förverkandelagstiftning präglas av ambitionen att förverkandet ska leda till en neutralisering av brottslighetens förtjänster. Brottslighet ska inte löna sig. Att brottslighet inte ska löna sig gäller generellt och inte bara den som har begått brottet. Ingen ska ges möjlighet att skörda frukterna av ett brott, oberoende av om man har varit inblandad i det eller kan hållas straffrättsligt ansvarig för det. Med en tydlig utgångspunkt att förtjänster bör förverkas kan det antas att en central drivkraft att begå brott som består just i möjligheten till vinst motverkas. Vad som nu sagts återspeglas redan i hittillsvarande lagstiftning där förtjänster från brottslighet kan förverkas dels som vinster från specifika brott (utbytesförverkande), dels som egendom som härrör från brottslig verksamhet (utvidgat förverkande). Att ett förverkande ska leda till en

neutralisering av brottslighetens förtjänster behöver dock, som utvecklas nedan, komma till tydligare uttryck i lagstiftningen.

Neutraliseringstanken innebär att förverkande av förtjänster från ett specifikt brott i princip bör ta sikte på vinsten snarare än dess omsättning. Till skillnad från *Åklagarmyndigheten* och *Umeå tingsrätt* anser regeringen alltså att den rådande ordningen bör behållas. Huvudregeln bör alltså även fortsättningsvis vara att det ska vara den vinst som gärningsmannen har gjort på brottet som ska förverkas som brottsvinst, snarare än alla de summor som passerat gärningsmannen och som på något sätt kan kopplas till brottsligheten.

Att förverkande bör ta sikte på vinsten bör emellertid inte förstås alltför bokstavligt. Det finns nämligen, också med den nämnda utgångspunkten, anledning att utforma reglerna på ett sätt som tar hänsyn till realiteterna och som gör att regelverket kan tillämpas på ett effektivt och rimligt sätt. Det ligger t.ex. i sakens natur att det mer sällan finns några tillförlitliga uppgifter om vilka kostnader som varit förknippade med en viss brottslig verksamhet. Det kan därför inte anses stå i strid med neutraliseringstanken att – i linje med hittillsvarande praxis – låta bedömningen av hur stor vinsten från ett brott kan anses ha varit i vissa fall bygga på en uppskattning, dvs. att låta möjligheten till avdrag bero på närmast skönsmässiga överväganden.

Neutraliseringstanken innebär att dubbelförverkande normalt bör undvikas. Staten bör följaktligen inte förverka samma brottsvinst två gånger. Exempelvis bör en brottsvinst inte förverkas hos gärningsmannen om han eller hon har fört vinsten vidare till en penningtvättare. Förverkandelagstiftningen ger emellertid inte – och bör inte heller framöver ge – den som begår brott något skydd mot att drabbas av ekonomisk skada. Effekter kan följaktligen uppstå som vid första anblick kan framstå som ett dubbelförverkande. Exempelvis är det inget som utesluter att vederlag för narkotika förverkas hos säljaren samtidigt som narkotikan förverkas hos köparen. Även det förhållandet att vissa kostnader inte beaktas vid beräkningen av vinsten, t.ex. ersättning till medhjälpare, kan leda till dylika effekter: brottsvinsten kan förverkas hos gärningsmannen utan beaktande av vad som betalats till medhjälparna, samtidigt som ersättningen förverkas hos de senare.

I likhet med utredningen och *Polismyndigheten* anser regeringen att begreppet vinster från brott, dvs. brottsvinster, bör ersätta det nuvarande begreppet utbyte av brott. Det främsta skälet till det är att den nuvarande begreppsbildningen framstår som onödigt komplicerad, t.ex. vad gäller avkastning och egendom som trätt i stället för utbyte. En begreppsbildning som tar sin utgångspunkt i vinst torde dessutom bättre ge uttryck för sanktionens syfte, att neutralisera vinster som gjorts på brottet. Avsikten med att införa brottsvinstbegreppet i en grundläggande regel är också att tillämpningsområdet för vilka förtjänster som kan förverkas som en brottsvinst utvidgas. Exempelvis bör även mer indirekta vinster och besparingar, som i dag omfattas av det bredare begreppet eller uttrycket ”ekonomiska fördelar” när vinsten uppkommit i utövningen av näringsverksamhet, kunna träffas av det nya begreppet. Därigenom saknas behov av en särskild reglering som träffar förtjänster som uppkommit i utövningen av näringsverksamhet. En utvidgning innebär också att nuvarande 36 kap. 1 c §, som föreskriver att egendom som trätt i stället för

utbyte, avkastning av utbyte samt avkastning av det som trätt i stället för utbyte ska anses som utbyte, kan upphävas till förmån för en ny grundläggande regel om förverkande av brottsvinster.

Även ersättning som tagits emot för kostnader i samband med ett brott kan förverkas (kostnadsersättning). Kostnadsersättning kan dock enligt hittillsvarande lagstiftning bara förverkas om mottagandet innebär ett brott enligt brottsbalken. Som framgår av avsnitt 6.2 anser regeringen att brottsbalkens reglering bör göras generellt tillämplig även i förhållande till specialstraffrätten. Kostnadsersättning bör därför kunna förverkas oavsett om mottagandet är straffbelagt enligt brottsbalken eller en specialstraffrättslig författning.

Det finns följaktligen starka skäl att i en ny förverkandelagstiftning på ett bättre sätt synliggöra att ett förverkande ska leda till en neutralisering av brottslighetens förtjänster. Regeringen anser därför, till skillnad från *Lagrådet*, att det inte finns skäl att införa en legaldefinition av begreppet brottsvinster som ska motsvara nuvarande begreppsbildning. En sådan ordning skulle nämligen innebära att de inkonsekvenser som finns i hittillsvarande begreppsbildning indirekt skulle föras över till den nya lagstiftningen. När det gäller den lagtekniska utformningen av kapitlet och hur olika bestämmelser relaterar till varandra är det angeläget att nuvarande möjligheter till såväl sakförverkande som värdeförverkande ska finnas kvar men också att det kommer till tydligt uttryck i lagstiftningen. En brottsvinst kan, men behöver inte, manifesteras i viss egendom. När exempelvis brottsvinsten inte längre finns i behåll eller inte manifesterats i viss egendom bör det alltså, liksom enligt hittillsvarande lagstiftning, vara möjligt att formulera förverkandebeslutet som en betalningsförpliktelse gentemot staten (värdeförverkande). Lagrådet, som ifrågasätter om lagrådsremissens förslag till 36 kap. 17 § första stycket brottsbalken fyller någon självständig funktion eftersom regleringen inte säger mer än vad som redan framgår av grundbestämmelserna, föreslår att det stycket förtydligas. Enligt regeringen är dock en bättre lösning att låta bestämmelserna i första stycket utgå och låta bestämmelserna i andra stycket – som rör möjligheten att i stället för egendomen förverka egendomens värde – inordnas i grundbestämmelserna om förverkande av brottsvinster, självständigt förverkande eller utvidgat förverkande. En sådan lösning överensstämmer dessutom med den systematik som gäller i hittillsvarande 36 kap. 1 och 1 b §§. Lagrådsremissens förslag till 36 kap. 17 § tredje stycket och dess närmare utformning behandlas i avsnitt 7.4.

Oförklarade tillgångar – ett nytt begrepp

Förverkande enligt hittillsvarande 36 kap. 1 §, utgår ifrån ett visst brott och tar sikte på den förtjänst som brottet har gett upphov till. Sedan 2008 är det enligt 1 b § möjligt att förverka inte bara utbyte av det brott som en person döms för utan även utbyte som kommer från en inte närmare preciserad brottslighet (utvidgat förverkande).

Förverkande av brottsvinster, å ena sidan, som tar sikte på den vinst som ett specifikt brott har gett upphov till kan sägas utgöra en del av vad som kan betraktas som konventionell brottsbekämpning. Utvidgat förverkande, å den andra sidan, är visserligen inriktat på att neutralisera förtjänster från brottslighet. Men en väsentlig skillnad mellan förverkandeformerna är att

utvidgat förverkande i grunden tar sikte på viss egendom som direkt eller indirekt härrör från en inte närmare preciserad brottslighet, snarare än att bedöma om ett visst brott gett upphov till en viss vinst. Utvidgat förverkande kan därmed anses utgöra grunden för den s.k. tillgångsinriktade brottsbekämpningen i den nuvarande lagstiftningen. Prövningen av förverkandefrågan blir därmed inte inriktad på att utreda, och än mindre att fastställa, en persons ansvar för ett brott och om brottet har gett upphov till en vinst. Om rätten finner tillräckligt stöd för åklagarens påstående att egendomsinnehavet inte står i proportion till den enskildes förvärvsmöjligheter och den enskilde inte på ett godtagbart sätt kan förklara egendomens legitima ursprung, blir slutsatsen att egendomen härrör från brottslig verksamhet och ska förverkas. Vad som förverkas är alltså i praktiken oförklarade tillgångar, det som i internationella sammanhang benämns som unexplained wealth.

Förverkande av brottsvinster och förverkande av oförklarade tillgångar är alltså två olika sätt att närma sig förtjänster från brottslighet. Regeringen anser, i linje med vad *Domstolsverket* och *JO* för fram, att skillnaden mellan brottsvinster och oförklarade tillgångar bör återspeglas i en tydlig begreppsbildning i den nya förverkandelagstiftningen. I avsnitt 8.2 föreslås att en ny förverkandeform, självständigt förverkande, införs i den nya lagstiftningen. Förverkandeformen tar, liksom utvidgat förverkande, sin utgångspunkt i möjligheten att förverka oförklarade tillgångar. Med ytterligare möjligheter att förverka oförklarade tillgångar ökar behovet av en lagstiftning som återspeglar förverkandeformernas grundläggande funktion och uppbyggnad. Det är därför motiverat att, utöver att införa begreppet brottsvinster, låta begreppet oförklarade tillgångar, dvs. ett samlingsnamn för vilken typ av egendom som kan förverkas enligt bestämmelserna om utvidgat förverkande och självständigt förverkande, utgöra en central del i den nya begreppsbildningen i en ny förverkandelagstiftning.

Närmare om skillnaderna mellan brottsvinstförverkande och förverkande av oförklarade tillgångar

Förverkande av brottsvinster tar, som framhållits, sin utgångspunkt i ett begånget brott och tar sikte på den förtjänst som brottet har gett upphov till. För brottsvinstförverkande krävs inte att vinsten har påträffats eller kan knytas till någon viss egendom. Även abstrakt framräknad vinst kan följaktligen förverkas (värdeförverkande). Förverkande av oförklarade tillgångar, som fokuserar på illegitimt åtkommen egendom, förutsätter däremot som huvudregel att egendomen har påträffats. Genom rättsfallet NJA 2021 s. 263 står det klart att förverkande av oförklarade tillgångar inte kan användas för att förverka en i alla avseenden abstrakt framräknad vinst. Enligt den nuvarande regleringen får dock – i stället för egendomen – dess värde förklaras förverkat. Ett värdeförverkande av oförklarade tillgångar kan alltså vara möjligt att tillgripa i de fall egendomen inte påträffats men egendomen likväl kan identifieras eller följas.

Vid förverkande av oförklarade tillgångar saknar det betydelse när i tiden den brottsliga verksamheten ägt rum (jfr prop. 2007/08:68 s. 64–65). Det saknas vidare betydelse vilken roll som den enskilde har haft i den brottsliga verksamheten, eftersom brottslig verksamhet i det här

sammanhanget i huvudsak tar sikte på det förhållandet att det råder en disproportion mellan egendomsinnehav och legitima förvärvskällor. När åklagaren lyckas bevisa att det råder en sådan disproportion och den enskilde inte på ett godtagbart sätt kan förklara egendomens legitima ursprung så ska egendomen förverkas.

7.2 Solidariskt förverkande och bevisning

Regeringens förslag: Om en brottsvinst har gjorts av flera gemensamt ska förverkande som huvudregel bestämmas för varje person för sig. Om det finns särskilda skäl får rätten förordna om solidariskt förverkande.

Kan bevisning om brottsvinstens storlek eller egendomens värde inte alls eller endast med svårighet föras, får rätten uppskatta vinsten eller värdet till ett skäligt belopp.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har delvis en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Försäkringskassan*, *Göteborgs tingsrätt*, *Polismyndigheten* och *Svensk Försäkring*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* anser att det bör övervägas om flera som medverkat till ett brott som gett upphov till en brottsvinst bör svara gemensamt mot staten. *Hovrätten för Nedre Norrland* anser att den av utredningen föreslagna bestämmelsen om skälighet kan ge upphov till problem i rättstillämpningen där lika fall riskerar att behandlas olika.

Skälen för regeringens förslag

Solidariskt förverkande?

Som regeringen framhåller i avsnitt 7.1 bör en ny förverkandelagstiftning präglas av ambitionen att förverkandet ska leda till en neutralisering av brottslighetens förtjänster. Brottslighet ska inte löna sig. Om flera personer gjort en brottsvinst inställer sig frågan vad som ska gälla i förverkandehänseende. När flera har gjort en brottsvinst gemensamt bestäms förverkandet, enligt dagens lagstiftning, var för sig för gärningsmännen. Regeringen instämmer med utredningen att utgångspunkten bör vara densamma även fortsättningsvis. Till skillnad från *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* anser regeringen att en ordning som möjliggör att hela brottsvinsten förverkas från en av flera medverkande kan sättas i fråga. Förverkandet skulle med en sådan ordning i praktiken innebära att ett av flera förverkandesubjekt drabbas av en förlust (där förverkandet överstiger hans eller hennes del av vinsten) samtidigt som övriga medverkande skulle ha rätt att behålla sina respektive andelar av brottsvinsten. Sett i ljuset av förverkandesanktionens syfte skulle en sådan förändring vara svår att försvara. Det kan dock, som utredningen påpekar, i vissa situationer finnas skäl att göra det möjligt att föreskriva om solidariskt ansvar. Det bör i regel inte komma i fråga när det gäller relationen mellan flera fysiska personer, men när en brottsvinst har

uppkommit med inblandning av juridiska personer bör solidariskt förverkande i vissa fall kunna komma i fråga. Som exempel kan nämnas situationer där det civilrättsligt skulle bli aktuellt med ansvarsgenombrott, alltså där det inte finns skäl att upprätthålla gränserna mellan t.ex. ett moderbolag och ett dotterbolag, eller mellan en fysisk person och en juridisk person. I praktiken torde det här ofta röra sig om bulvansituationer. Regeringen instämmer följaktligen i utredningens förslag om att det bör finnas möjlighet för rätten att förordna om solidariskt förverkande om det finns särskilda skäl.

En bevislättnadsregel

I vissa fall kan det vara förenat med betydande utredningsinsatser att lägga fram bevisning om brottsvinstens storlek. Dessa fall aktualiserar behovet av regler om bevislättnad för åklagaren. Enligt dagens förverkandelagstiftning finns en sådan uttrycklig bevislättnadsregel i fråga om brottsvinster som uppstått i utövningen av näringsverksamhet (se 4 § tredje stycket). Möjligheten att göra skälighetsuppskattningar av storleken av en brottsvinst gäller emellertid, även utan en uttrycklig regel, för alla former av förverkande (jfr prop. 1968:79. S. 60 och prop. 1981/82:142 om ändring i brottsbalken [ekonomiska sanktioner vid brott i näringsverksamhet] s. 17). Kan bevisning om vad som ska förklaras förverkat inte alls eller endast med svårighet föras, får följaktligen värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Likt utredningen ser regeringen behov av att möjligheten att göra skälighetsuppskattningar av en brottsvinsts storlek eller viss egendoms värde kommer till tydligt uttryck i en ny förverkandelagstiftning. Det har inte framkommit att den nuvarande ordningen gett upphov till situationer där lika fall behandlats olika. Till skillnad från *Hovrätten för Nedre Norrland* anser regeringen därför att det finns goda skäl för att lagfästa möjligheten att göra skälighetsuppskattningar genom en bevislättnadsregel i 36 kap. brottsbalken. En ny generellt tillämplig reglering bör därför införas som innebär att om bevisning om brottsvinstens storlek eller egendomens värde inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta vinsten eller värdet till ett skäligt belopp.

7.3 Möjligheterna till utvidgat förverkande utökas

Regeringens förslag: Regleringen om utvidgat förverkande förs över till det nya 36 kap. i brottsbalken och anpassas till den nya lydelsen av kapitlet.

Beviskravet för utvidgat förverkande ändras så att förverkande ska få ske om det framstår som övervägande sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet.

Regeringens bedömning: Grovt bokföringsbrott, grovt penningtvättsbrott och näringspenningtvätt, grovt brott, bör inte anges som särskilt uppräknade brott som kan utlösa utvidgat förverkande.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dels att dagens beviskrav – klart mera

sannolikt – ska behållas, dels att grovt bokföringsbrott, grovt penningtvättsbrott och näringspenningtvätt, grovt brott, ska utgöra särskilt uppräknade brott som kan utlösa utvidgat förverkande.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Justitiekanslern*, *Nacka tingsrätt*, *Sveriges advokatsamfund* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Ekobrottsmyndigheten*, som tillstyrker utredningens förslag om att vidga uppräkningen av brott som kan utlösa utvidgat förverkande, konstaterar att förslaget kan bidra till att minska utredningsinsatser för de aktuella brottstyperna. *Polismyndigheten* ställer sig visserligen positiv till förslaget men anser att även brott med lägre straffminimum än två års fängelse bör betraktas som förverkandeutlösande brott och att möjligheten att tillgripa utvidgat förverkande i dessa fall inte bara ska omfatta de fall där brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form utan också när brottsligheten begåtts i gängkriminella sammanhang. Vidare anser Polismyndigheten att det finns skäl att ändra beviskravet för utvidgat förverkande till ”övervägande sannolikt”.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regleringen om utvidgat förverkande förs över till den nya förverkandelagstiftningen i brottsbalken

Bestämmelsen om utvidgat förverkande (36 kap. 1 b § brottsbalken) innebär att förverkande kan ske av egendom eller dess värde, om det framstår som klart mera sannolikt att den utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. En förutsättning för utvidgat förverkande är att någon döms för ett brott som är av beskaffenhet att kunna ge utbyte och att det för brottet är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer. Sådant förverkande kan dessutom komma i fråga då någon döms för vissa särskilt uppräknade brottstyper med en lägre straffskala, förutsatt att brottet har varit av beskaffenhet att kunna ge utbyte.

Regeringen kan i likhet med utredningen konstatera att reglerna om utvidgat förverkande fungerar på avsett sätt. Reglerna har också, i relativ närtid, varit föremål för en utvärdering, vilket ledde till vissa utvidgningar av tillämpningsområdet (prop. 2015/16:155). Det finns ett fortsatt behov av regleringen om utvidgat förverkande, inte minst för att Sverige ska leva upp till sina förpliktelser enligt EU-rätten. Regleringen om utvidgat förverkande bör därför föras över till den nya förverkandelagstiftningen i brottsbalken.

Enligt artikel 3 i 2005 års förverkanderambeslut som utgör grunden för den svenska regleringen om utvidgat förverkande krävs att den egendom som ska kunna bli föremål för förverkande ”härrör” från brottslig verksamhet (jfr rättsfallet NJA 2010 s. 374 p. 14–15). Regeringen valde emellertid vid genomförandet av rambeslutet ett annat, visserligen synonymt, uttryckssätt i lagtexten (”utgör utbyte av brottslig verksamhet”). En ytterligare förutsättning för förverkande är att det förverkandeutlösande brottet varit av beskaffenhet att kunna ”ge utbyte”.

Som en följd av att regeringen i avsnitt 7.1 föreslår att utbytesbegreppet ska ersättas med begreppet ”brottsvinst” bör utbytesbegreppet utmönstras även ur regleringen om utvidgat förverkande. I konsekvens med de förslag som lämnas i avsnitt 7.1 bör det alltså redan av lagtexten framgå att det

förverkandeutlösande brottet har sådant att det skulle kunna ”ge vinst”. När lagstiftningen nu ses över som helhet framstår det vidare som naturligt att låta uttryckssättet i förverkanderambeslutet bilda utgångspunkten för lagtextens lydelse. Regeringen föreslår därför att den bedömning som ska göras enligt paragrafen bör ta sikte på frågan om ”egendomen härrör från brottslig verksamhet”. En sådan förändring ligger dessutom väl i linje med regeringens ställningstaganden i avsnitt 7.1 om att utvidgat förverkande tar sikte på illegitimt åtkommen egendom snarare än på att bedöma om ett visst brott gett upphov till en viss vinst.

Beviskravet för utvidgat förverkande ändras till övervägande sannolikt

Det är angeläget att utvidgat förverkande är ett effektivt verktyg i brottsbekämpningen. Beviskravet får därför inte vara för högt. Samtidigt får beviskravet inte sättas så pass lågt att förverkandeformens legitimitet kan ifrågasättas. Det är också av central betydelse att förhållandet mellan förverkandeformerna rent systematiskt går att försvara.

I avsnitt 8 lämnas förslag om att en ny förverkandeform, självständigt förverkande, ska införas i den nya lagstiftningen. Beviskravet vid självständigt förverkande föreslås utformas på det sätt som i dag gäller vid utvidgat förverkande. Om det är klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet ska egendomen förverkas. Liksom utredningen anser regeringen att det i bevishänseende bör göras en åtskillnad mellan utvidgat förverkande och självständigt förverkande.

Utredningen föreslår att beviskravet för den nya förverkandeformen självständigt förverkande ska bestämmas till visat/styrkt samtidigt som beviskravet för utvidgat förverkande (”klart mera sannolikt”) föreslås ligga fast. Som flera remissinstanser påpekar, däribland *Nacka tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, framstår emellertid beviskravet ”visat/styrkt” som ett främmande och oklart beviskrav i straffprocessen, inte minst med beaktande av hur beviskravet i brottmål emellanåt formuleras. Dessutom kan det ifrågasättas, i linje med vad bl.a. *Umeå tingsrätt* framhåller, om det i bevisprövningen i praktiken går att upprätthålla en klar skiljelinje när det gäller hur mycket och vilken bevisning som bör krävas för att förverkande ska få ske enligt utredningens förslag till ny förverkandeform (”visat”) respektive utvidgat förverkande (”klart mera sannolikt”). En betydande skillnad mellan utvidgat förverkande och självständigt förverkande ligger dessutom i att det vid utvidgat förverkande måste vara bevisat bortom rimligt tvivel att en person gjort sig skyldig till ett förverkandeutlösande brott för att förverkande ska få ske.

Regeringen kan konstatera att bl.a. Norge och Danmark tillämpar en omvänd bevisbörda vid utvidgat förverkande (se 13 kap. 68 § fjärde stycket i norska straffeloven respektive 9 kap. 76 a § fjärde stycket i danska straffeloven). En sådan ordning ligger i linje med de krav som följer av artikel 3.4 i Europarådets konvention från 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism (förverkandekonventionen). Enligt artikeln ställs krav på att förverkandesubjektet ska kunna förklara förverkandeobjektets legitima ursprung, i de fall någon döms för ett allvarligt brott, för att egendomen ska fredas från förverkande (omvänd bevisbörda). Sverige har för närvarande reserverat sig mot artikel 3.4 i konventionen.

Det är angeläget att beviskravet vid utvidgat förverkande utformas på ett sätt som innebär att förverkandeformen kan utgöra ett så effektivt verktyg i brottsbekämpningen som möjligt, utan att förlora sin legitimitet. Ett krav på omvänd bevisbörda vid sådant förverkande på det sätt som föreskrivs i artikel 3.4 i förverkandekonventionen och som dessutom förekommer i bl.a. Danmark och Norge skulle kunna övervägas även i Sverige. Regeringen kan dock konstatera att det för närvarande saknas beredningsunderlag som innebär att det är möjligt att utforma beviskravet på ett sådant sätt. Med hänsyn till det förslag som lämnas i avsnitt 8.2.2 i fråga om beviskravet vid självständigt förverkande anser regeringen, i ljuset av ambitionen att sänka beviskravet vid utvidgat förverkande, att beviskravet i enlighet med utredningens alternativa förslag och vad bl.a. *Polismyndigheten* anför bör bestämmas till övervägande sannolikt. Förverkande bör alltså få ske om det framstår som övervägande sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Regeringen avser att i ett annat sammanhang återkomma till frågan om Sveriges reservation mot artikel 3.4 i förverkandekonventionen bör behållas, om omvänd bevisbörda bör införas vid utvidgat förverkande samt, som *Polismyndigheten* lyfter fram, om möjligheten att tillgripa utvidgat förverkande eller hur beviskravet formuleras på något sätt bör kopplas till om brottsligheten begåtts i gängkriminella sammanhang.

Endast brott som skulle kunna ge vinst bör kunna utlösa utvidgat förverkande

Utredningen föreslår att regleringen om utvidgat förverkande bör kompletteras med en bestämmelse som anger att också grovt bokföringsbrott, grovt penningtvättsbrott och näringspenningtvätt, grovt brott, ska utgöra förverkandeutlösande brott utan ett krav på att brotten varit av beskaffenhet att kunna ge vinst. Som skäl för förslaget anförs bl.a. att dessa brott i och för sig endast i speciella fall är av beskaffenhet att kunna ge vinst samtidigt som brottstypen i sig indikerar att gärningsmannen varit involverad i avancerad ekonomisk brottslighet.

Som framgår av avsnitt 5.2 är en av de grundläggande utgångspunkterna för reformen att brottslighet inte ska löna sig. Även syftet med utvidgat förverkande är att dra in förtjänster från brottslig verksamhet (jfr prop. 2007/08:68 s. 59). Mot den bakgrunden kan det framstå som rimligt att som utredningen föreslår inkludera även andra brott som kan indikera att den dömde är eller har varit involverad i avancerad ekonomisk brottslighet. Samtidigt har det nuvarande kravet på att brottet ska vara av beskaffenhet att kunna ge utbyte ytterst sin grund i EU-rätten. Även om dessa regler i och för sig endast har karaktär av minimiregler skulle en utvidgning av bestämmelsen om utvidgat förverkande till att omfatta även andra fall göra en redan svårtillgänglig bestämmelse ytterligare mer komplicerad och innebära ett tydligt avsteg från dess hittillsvarande grundkonstruktion. Det framstår därför som en bättre lösning att tillgodose behovet av en förverkandebestämmelse med bredare tillämpningsområde på annat sätt. Som framgår av avsnitt 8.2 föreslår regeringen att en ny förverkandeform, självständigt förverkande, ska införas. Genom detta förslag tas kravet på ett förverkandeutlösande brott bort. Möjligheterna att förverka egendom genom självständigt förverkande blir med andra ord så

pass stora och effektiva att det inte är motiverat att komplicera tillämpningsområdet för utvidgat förverkande till att även träffa brott som inte har varit av beskaffenhet att ge vinst. Regeringen vill i sammanhanget särskilt peka på att en central faktor för att förverkanderegleringen ska få önskat genomslag är att reglerna ska vara så enkla och renodlade som möjligt, och därmed begripliga för de som ska tillämpa dem. Rekvisitet beskaffenhet att kunna ge utbyte bör också moderniseras språkligt och ersättas med sådant brott som skulle kunna ge vinst.

7.4 Tillämpningsområdet för sakförverkande utvidgas

Regeringens förslag: Förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning och oförklarade tillgångar får avse egendom (sakförverkande) eller egendomens värde (värdeförverkande). Sakförverkande ska inte längre förutsätta att egendomen kan knytas till brottet. Vid förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar som innefattar betalningsskyldighet får annan egendom förverkas, under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan att det strider mot 5 kap. utsökningsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att det ska krävas särskilda skäl för ett sakförverkande av annan egendom än sådan som direkt kan kopplas till brottet, när värdet på egendomen som förverkas överstiger brottsvinsten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Hovrätten för Nedre Norrland*, *Polismyndigheten* och *Svensk Försäkring*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Kronofogdemyndigheten* anser att det bör övervägas om myndigheten ska informeras om fall där överskjutande värde ska tillgodoräknas förverkandesubjektet för att Kronofogdemyndigheten ska kunna ta egendomen i anspråk för utmätning gentemot förverkandesubjektet för skuld som ska drivas in av myndigheten.

Skälen för regeringens förslag

De begränsade möjligheterna till sakförverkande kan ifrågasättas

I många brottsutredningar kan frågan uppkomma om på vilket sätt och med stöd av vilken lagstiftning som egendom lämpligen bör säkras. Det kan i förlängningen påverka möjligheterna till såväl förverkande som återställande av egendom som frånhänts en målsägande genom brott. Förverkandelagstiftningen samverkar alltså med regler på andra områden, däribland reglerna om kvarstad och beslag i rättegångsbalken.

Sakförverkande av brottsutbyte kan enligt den hittillsvarande förverkandelagstiftningen endast komma i fråga för egendom som i sin helhet, i ett eller flera led, kan härledas till ett visst brott. Enligt hittillsvarande 36 kap. 1 c § brottsbalken kan egendom som trätt i stället för utbytet anses som utbyte. Regleringen innebär alltså att även annan egendom än det ursprungliga brottsutbytet kan bli föremål för

sakförverkande. Om exempelvis den som begått en stöld säljer stöldgodset och köper en cykel för den erhållna köpeskillingen, kan cykeln förklaras förverkad. Även egendom som ersatt något som i sin tur har trätt i stället för det ursprungliga brottsutbytet kan bli föremål för sakförverkande. Att egendomen omvandlats i flera led hindrar alltså inte ett förverkande, men det krävs att åklagaren kan visa ett otvetydigt samband mellan egendomen och det ursprungliga utbytet och att egendomen i sin helhet ”trätt i stället” för det ursprungliga utbytet.

Om det inte går att visa ett otvetydigt samband mellan den ursprungliga brottsvinsten och annan egendom som trätt i stället för brottsvinsten är det inte möjligt att sakförverka egendom. Inte heller är det möjligt att sakförverka egendom om förverkandesubjektet till 90 procent förvärvat egendom med den ursprungliga brottsvinsten men till 10 procent med legitimt intjänade lönemedel. I de nu nämnda situationerna är åklagaren hänvisad till att framställa ett yrkande om värdeförverkande, där verkställighet av ett sådant beslut sker med stöd av bötesverkställighetslagen.

De rådande begränsningarna avseende sakförverkande påverkar möjligheten att säkra brottsvinster och i förlängningen möjligheten att verkställa ett förverkandebeslut. Möjligheten att verkställa ett förverkandebeslut försvåras om egendom inte på ett enkelt sätt kan säkras i ett tidigt skede av processen. Beslag kan i förverkandesyfte användas endast om fråga är om ett föremål som kan komma att sakförverkas och förutsätter alltså att det finns ett otvetydigt samband mellan egendomen och det ursprungliga utbytet. För att säkra värdeförverkande kan tvångsmedlen förvar och kvarstad och vissa fall penningbeslag användas. Till skillnad från beslag och penningbeslag kan en åklagare inte fatta beslut om kvarstad. I stället krävs ett beslut av domstol efter yrkande från åklagaren.

Vilket tvångsmedel som kan användas styrs alltså av om egendomen kan sakförverkas eller inte.

Regeringen kan konstatera att de begränsade möjligheterna att sakförverka egendom medför väsentliga effektivitetsproblem. Förverkandelagstiftningens effektiva genomslag, och ambitionen att brottslighet inte ska löna sig, kräver att de brottsbekämpande myndigheterna har tillgång till verktyg som på ett mer effektivt sätt kan förhindra att egendom skaffas undan och säkerställa att ett förverkandebeslut också kan verkställas. Det sagda leder regeringen till slutsatsen att möjligheterna att sakförverka egendom behöver ses över.

Möjligheterna till sakförverkande bör utvidgas för att fullgöra en betalningsskyldighet om förverkande

I likhet med utredningen anser regeringen att sakförverkande av egendom bör kunna ske i större utsträckning än vad som är möjligt enligt dagens lagstiftning. Ett utvidgat tillämpningsområde för sakförverkande skulle i praktiken innebära en påtaglig förskjutning från värdeförverkande till sakförverkande och i tvångsmedelshänseende en motsvarande förskjutning från förvar och kvarstad till beslag. Om man till detta lägger förslaget i avsnitt 13.2 om att penningbeslag bör bli ett generellt tillämpligt

tvångsmedel skulle förändringarna sammantaget innebära att regelverket förenklas och förbättras på förundersökningsstadiet.

Enligt utredningen bör sakförverkande som utgångspunkt vara möjligt att tillgripa så länge värdet på den egendom som ska förverkas inte överstiger brottsvinsten. Men även i de fall värdet på egendomen överstiger brottsvinsten bör enligt utredningen sakförverkande vara möjligt att tillgripa, under förutsättning att det föreligger särskilda skäl.

För att bättre synliggöra det som utredningen föreslår och det som föreslås i lagrådsremissen – att möjligheterna till sakförverkande inte bör vara obegränsade – bör en annan lagteknisk konstruktion väljas. Lagtexten bör därför utformas så att den tydligt medger att sakförverkande får ske även i de fall värdet på egendomen som ska sakförverkas överstiger brottsvinsten, dock under samma förutsättningar som gäller när ett värdeförverkande verkställs enligt utsökningsbalken. En sådan mindre ändring, i relation till utredningens förslag, skulle ytterligare renodla regleringen. Dessutom skulle en motsatt ordning innebära att ytterligare verkställighetsåtgärder många gånger skulle vara nödvändiga för att fullt ut neutralisera brottsvinsten, vilket inte framstår som ändamålsenligt. Det bör därför som *Lagrådet* föreslår framgå av lagtexten att ett sakförverkande får ske under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan att det strider mot 5 kap. utsökningsbalken. De hänsynstaganden som gör sig gällande vid verkställighet av ett värdeförverkande enligt utsökningsbalken bör följaktligen gälla även vid sakförverkande av egendom som inte i sin helhet kan härledas till ett visst brott. Därför bör det typiskt sett inte möta något hinder att förverka egendom i de fall förverkandesvaranden enbart äger ett fåtal men mycket värdefulla saker. När egendom som förverkas överstiger brottsvinsten bör det överskjutande värdet, i likhet med vad som gäller vid utmätning, tillgodoräknas den som egendomen förverkats från.

Det är angeläget att det framgår att förverkandebeslutet – inte minst ur verkställighetssynpunkt – tar sin utgångspunkt i ett förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar som innefattar en betalningsskyldighet. I det fall värdet som egendomen som har sakförverkats vid en försäljning inbringar ett lägre belopp än det värde som anges i beslutet om värdeförverkande är det inget som hindrar att denna exekutionstitel används för ytterligare verkställighetsåtgärder för restfordringen.

Det nu sagda visar på behovet av att förverkandebeslutet formuleras på ett ändamålsenligt sätt men också att det, utifrån vad Lagrådet anför, av lagtexten behöver synliggöras – på ett tydligare sätt än vad som framgår av lagrådsremissens förslag – att denna form av förverkande syftar till att fullgöra en betalningsskyldighet om förverkande, dvs. ett värdeförverkande (jfr 1 § andra stycket bötesverkställighetslagen [1979:189]). Rättens beslut behöver först och främst uttrycka storleken på t.ex. den brottsvinst som förverkas (värdeförverkande), men också ge anvisningar till den verkställande myndigheten om att förverkandet av denna brottsvinst verkställs i viss utpekad egendom. På så sätt skapas underlag för att bedöma om ett eventuellt överskott, vid försäljning, ska tillgodoräknas förverkandesubjektet. Dessutom skapas förutsättningar att använda det grundläggande beslutet om värdeförverkande för ytterligare verkställighetsåtgärder för restfordringen, om den utpekade egendomen

inbringar ett lägre värde än det belopp som betalningsskyldigheten uppgår till.

Om det i stället uppkommer ett överskott bör, sedan kostnaderna för försäljningen dragits av, överskottet tillgodoräknas förverkandesvaranden. Regeringen kan i det här sammanhanget mot bakgrund av de frågor som *Kronofogdemyndigheten* väcker konstatera att det genom en författningsändring som trädde i kraft den 1 augusti 2022 numera finns en skyldighet för Polismyndigheten att – om myndigheten i sin verksamhet påträffar egendom och det finns anledning att anta att egendomen kan utmätas – underrätta Kronofogdemyndigheten (se 6 kap. 25 § utsökningsförordningen [1981:981]). I de fall där överskjutande värde ska tillgodoräknas den som egendomen förverkas från finns alltså en skyldighet för Polismyndigheten lämna en underrättelse. Dessutom kan Kronofogdemyndigheten även begära Polismyndighetens biträde enligt 6 kap. 12 a § utsökningsbalken för att det överskjutande värdet ska kunna utmätas.

En särskild fråga i sammanhanget är vilka krav som kan ställas på brottsbekämpande myndigheter för att tillgodose förverkandesubjektets befogade intressen av att ett förverkande inte sker i strid med bestämmelserna i 5 kap. utsökningsbalken redan i samband med att egendomen säkras. Det kan inte begäras, lika lite som vid utmätning, att polis och åklagare ska göra någon grundligare utredning om förverkandesubjektets rätt eller behov av viss egendom. Polisen måste därför av praktiska skäl kunna handla efter vad som framstår som sannolikt. Likaså ligger det i sakens natur att möjligheterna att säkra och sakförverka egendom som inte kan knytas till brottet ska användas med urskillning och endast i de fall det framstår som försvarligt (jfr 4 kap. 3 § utsökningsbalken).

En konsekvens av att verkställigheten i mindre utsträckning kommer att ske med stöd av utsökningsbalkens regler är att förverkandeanspråk kommer att gå före andra anspråk på den ifrågavarande egendomen. Att denna ordning påverkar företrädesordningen är en konsekvens som framstår som rimlig (jfr 2 § lagen [1993:891] om indrivning av statliga fordringar m.m. och 7 kap. 14 § utsökningsbalken). Det kan t.ex. sättas i fråga att vinster från ett personrån i dag, genom Kronofogdemyndighetens försorg, ska kunna utmätas för att betala antingen ett skadestånd till ett brottsoffer eller en skatteskuld. Upprätthållandet av en sådan ordning innebär i praktiken att ambitionen om att brottslighet inte ska löna sig åsidosätts. Ytterst bör gälla, liksom vid övriga förverkandeformer, att förverkande inte får ske om det framstår som uppenbart oskäligt (se avsnitt 10.1).

8 En ny möjlighet att förverka oförklarade tillgångar

8.1 Det behövs större möjligheter att förverka oförklarade tillgångar

Regeringens bedömning: Det finns behov av att kunna förverka egendom som inte står i proportion till en enskilds legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Finansinspektionen*, *Försäkringskassan* och *Svea hovrätt*, tillstyrker utredningens bedömning eller har inget att invända mot den. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, som ställer sig kritisk till utredningens bedömning, anser att det i betänkandet saknas en närmare redogörelse för behovet eller ett underlag som ger stöd åt slutsatsen att det finns ett behov av en ny förverkandeform.

Skälen för regeringens bedömning

Den organiserade brottsligheten är systemhotande

Synen på brott, brottslingar och samhällets reaktioner på brott är i ständig förändring, precis som samhället i övrigt. Förekomsten av skjutvapen och explosiva varor i kriminella kretsar har ökat. De senaste åren har även inneburit en kraftig ökning av dödligt våld där skjutvapen använts. Betydande insatser krävs för att bekämpa organiserad brottslighet och annan kriminalitet förenad med gängbildning.

Den organiserade brottsligheten drivs i stor utsträckning av en vilja till ekonomisk vinning. Trots detta har brottsbekämpningen huvudsakligen tagit sikte på lagföring av enskilda brott. De omfattande oförklarade tillgångar som finns i sammanhang som kan kopplas samman med organiserad brottslighet angrips huvudsakligen inom ramen för just lagföringen av enskilda brott.

Den organiserade brottslighetens utbredning är ett växande problem, inte bara i Sverige utan även internationellt. I Europols hotbildsbedömning avseende den grova organiserade brottsligheten för 2021 åskådliggörs det växande hotet från organiserad brottslighet och kriminell infiltration på europeisk nivå. Intäkterna från den organiserade brottsligheten uppgår till minst 139 miljarder euro per år inom EU och vinsterna tvättas i ökande takt genom ett parallellt underjordiskt finansiellt system. Inte sällan återinvesteras vinster från brottslighet, t.ex. från sofistikerade momsbedrägerier eller systematisk ekonomisk brottslighet som riktats mot välfärdssystemen, i nya brottsupplägg eller i den legala ekonomin. Likaså förekommer att brottsvinster används till mutor gentemot samhällets institutioner i syfte att erhålla information eller på andra sätt underlätta den brottsliga verksamheten genom att påverka det offentliga beslutsfattandet.

Förutom de uppenbara konsekvenser som gängens dödliga våld och narkotikaaffärer kan ge upphov till för samhället i stort ska de system-

hotande konsekvenser som kan följa av att organiserade kriminella grupper tränger sig in i den legala ekonomin och samhället i övrigt inte underskattas. Om samhället inte på ett effektivt sätt bekämpar de ekonomiska drivkrafterna bakom den organiserade brottsligheten finns en påtaglig risk att samhällets institutioner, rättsstaten samt skatte- och välfärdssystemen undermineras.

En utmaning för de brottsbekämpande myndigheterna i kampen mot den organiserade brottsligheten är att det sällan, med de högt ställda beviskrav som gäller i brottmål, går att hålla ledarna för kriminella nätverk straffrättsligt ansvariga för brott, eftersom de endast i begränsad utsträckning deltar mer direkt i de brottsliga aktiviteterna. Samtidigt tillkommer vinsterna från de brottsliga aktiviteterna till stor del toppskiktet i nätverken. Konsekvensen av att nuvarande förverkandebestämmelser kräver att en person kan hållas straffrättsligt ansvarig för ett brott för att ett förverkande ska få ske – antingen genom utbytesförverkande eller utvidgat förverkande – är att de kriminella som gör störst brottsvinster i många fall får behålla tillgångar som härrör från brottslig verksamhet.

Den tillgångsinriktade brottsbekämpningen bör stärkas

Tillgångsinriktad brottsbekämpning innebär, som nämns i avsnitt 7.1, att brottsbekämpande myndigheter fokuserar sitt arbete på tillgångar med brottsligt ursprung snarare än på begångna brott. En effektiv tillgångsriktad brottsbekämpning kan begränsa möjligheterna att tjäna pengar på brottslighet, och därmed bidra till att bekämpa den organiserade brottsligheten. En effektiv tillgångsinriktad brottsbekämpning kan också minska viljan att begå brott och verka i kriminella grupperingar. Inte sällan är det nämligen utsikterna till en med brottsvinster finansierad konsumtion av statusprodukter som lockar unga människor att vara delaktiga i organiserad brottslighet. Blir det synligt och känt att myndigheternas arbete med att förebygga brott och att förhindra att brottslighet ska löna sig i konkreta fall leder till att kriminella fråntas egendom, kan detta verka avhållande för de som lockas av den kriminella banans möjlighet till snabba pengar.

Redan i dag finns en möjlighet att förverka oförklarade tillgångar, dvs. utan koppling till ett visst specifikt brott, med stöd av bestämmelsen om utvidgat förverkande i hittillsvarande 36 kap. 1 b § brottsbalken. Utmärkande för denna förverkandeform är att den i grunden fokuserar på egendom som härrör från en inte närmare preciserad brottslig verksamhet – och som inte kan förklaras av t.ex. en legitim förvärvsinkomst – snarare än att i detalj peka ut att viss egendom utgör vinst från ett specifikt brott. Däremot förutsätter utvidgat förverkande ett förverkandeutlösande brott. Detta brott är därmed den ”nyckel” som möjliggör ett förverkande av tillgångar som härrör från brottslig verksamhet och som annars inte är åtkomliga för förverkande, eftersom de inte kan knytas till ett konkret brott (jfr prop. 2015/16:155 s. 28). Förverkandeformen är i grunden ett resultat av de förpliktelser som följer av EU-rätten (se särskilt artikel 5 i Europaparlaments och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen).

Under senare år har en betydande rättsutveckling skett på förverkandeområdet såväl i Sverige som inom EU och internationellt. Kampen mot den organiserade brottsligheten har i vissa länder delvis skiftat fokus från konventionell brottsbekämpning till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Vid sidan av utvidgat förverkande förekommer i ett flertal andra rättsordningar (däribland Irland, Australien och Storbritannien) förverkandeformer som lägger en förklaringsbörda på den enskilde. När staten lyckats bevisa att det råder en disproportion mellan egendomsinnehavet och legitima förvärvskällor måste alltså den enskilde, för att freda egendomen från förverkande, förklara hur egendomen har erhållits eller förvärvats på lagligt sätt, med legitima medel. Dessa självständiga förverkandeformer fokuserar – liksom utvidgat förverkande – följaktligen på möjligheten att förverka egendom som inte står i proportion till en persons legitima förvärvskällor, dvs. oförklarade tillgångar. Åtaganden om att införa sådana förverkandeformer, som visserligen inte är obligatoriska, förekommer även i internationella rättsakter som Sverige har tillträtt (se bl.a. Förenta nationernas konvention mot korruption [UNCAC] artikel 54.1 c och Financial Action Task Forces [FATF] rekommendation 4).

Arbetet med att utreda och lagföra personer inom ramen för organiserad brottslighet måste fortsätta med full kraft. Likaså måste insatser som riktar sig mot vissa typer av brottslighet även fortsätta att utvecklas där arbetet mot arbetslivskriminalitet särskilt bör nämnas. Det är dock angeläget att även andra metoder används som kan tränga tillbaka den organiserade brottsligheten från ett annat håll än vad som är möjligt med konventionell brottsbekämpning. Med hänsyn till de svårigheter som föreligger att på ett effektivt sätt lagföra personer högre upp i organisationerna för den organiserade brottsligheten finns det därför anledning att överväga om den tillgångsinriktade brottsbekämpningen kan stärkas för att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Brottslighetens ekonomiska drivkrafter behöver bekämpas

En central fråga, som *JO* anser behöver belysas i den fortsatta beredningen, är hur den nuvarande förverkandelagstiftningen står sig i ljuset av samhällsutvecklingen och om den möter behovet av att på ett effektivt sätt bekämpa gängkriminaliteten.

Visserligen har utredningen inte haft som uttalad uppgift att kartlägga tillämpningen av befintliga bestämmelser. Men i ljuset av den bakgrund som regeringen lämnar i detta avsnitt står det klart att nuvarande förverkandemöjligheter inte är tillräckligt effektiva för att möta dagens samhällsutmaningar. Kravet på att åklagaren måste bevisa att det är ställt utom rimligt tvivel att en person gjort sig skyldig till ett brott eller ett förverkandeutlösande brott för att förverkande ska få ske kan många gånger medföra att kriminella får behålla tillgångar vars värde inte står i proportion till innehavarens legitima förvärvskällor.

Av kriminalpolitiska skäl är det, som regeringen för fram i avsnitt 5.2, angeläget att förverkandelagstiftningen är utformad på ett sätt som innebär att brottslighet inte ska löna sig. Principen bör gälla inte bara den som kan hållas straffrättsligt ansvarig för ett visst brott. Ingen ska ges möjlighet att skörda frukterna av brottslig verksamhet. Den som har gjort en förtjänst på brottslig verksamhet ska följaktligen inte få behålla den. Lagstiftningen

bör alltså redan av rättviseskäl vara utformad på ett sätt som minskar möjligheterna för enskilda att behålla tillgångar som helt eller delvis har ett illegitimt ursprung eller förvärvats med illegitima medel. För allmänheten skulle det t.ex. kunna framstå som stötande om det saknas möjlighet att förverka en större mängd sedlar som anträffats i en bil tillhörande en person som sedan en längre tid saknar förvärvsarbete och inte heller i övrigt uppbär några lagliga inkomster. Samma betraktelsesätt kan anläggas på situationer när större banktillgodohavanden, fastigheter eller värdefulla föremål påträffas hos någon som inte heller har möjlighet att lagligen bygga upp eller bibehålla en sådan förmögenhet som egendomen motsvarar och samtidigt uppbär åtskilliga bidrag ur välfärdssystemen.

Så länge en person får behålla egendom som härrör från brottslig verksamhet så åsidosätts den grundläggande principen om att brottslighet inte ska löna sig. Att tillgångar som härrör från brottslig verksamhet inte tas ifrån enskilda kan i förlängningen ge upphov till systemhotande konsekvenser genom att organiserade kriminella grupper tränger sig in i den legala ekonomin och underminerar samhällets institutioner. Därför framstår det, i linje med vad utredningen anför, som följdriktigt att egendom kan förverkas redan på den grunden att det bara kan påvisas att egendomen härrör från brottslig verksamhet och alldeles oavsett om någon fälls till ansvar för ett brott. Att upprätthålla den ordningen kan också bidra till att stärka rättsstaten, förverkandelagstiftningens trovärdighet som helhet och i förlängningen medborgarnas tilltro till myndigheternas brottsbekämpande arbete.

En effektivt utformad förverkandelagstiftning kan följaktligen minska möjligheterna för kriminella nätverk att göra vinster på sin brottsliga verksamhet, begränsa deras möjligheter att bygga upp resurser som kan återinvesteras i nya brottsupplägg eller i den legala ekonomin men också bidra till att bryta nyrekryteringen. Det sagda leder regeringen till slutsatsen att tiden är mogen för att överväga om det på ett väsentligt sätt går att stärka den tillgångsinriktade brottsbekämpningen genom möjligheten att kunna förverka egendom som inte står i proportion till en enskilds legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt.

Skyddet för grundläggande fri- och rättigheter utgör inte något hinder mot en ny självständig förverkandeform men ställer krav på regleringens utformning

För att en självständig förverkandeform – som fokuserar på egendomsinnehav och inte uppställer krav på att egendom kan kopplas till enskilda brott – ska kunna införas krävs att den utgör en tillåten inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen, den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan). Det bör här även nämnas, vilket regeringen återkommer till i avsnitt 12.1, att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) sedan den 1 januari 2020 utgör svensk lag (prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter). Den närmare utformningen av förverkande-

formen och hur den får användas måste, i den mån den påverkar barn, följaktligen även vara förenlig med barnkonventionen.

Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar aktualiserar införandet av en förverkandeform av nu aktuellt slag främst frågan om den är förenlig med skyddet för egendom i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. En reglering med motsvarande innebörd finns även i artikel 17 i stadgan (jfr artikel 52.3 i stadgan).

Vid sidan av skyddet för egendom är, som regeringen återkommer till i avsnitt 8.2.3, även rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europakonventionen av särskild betydelse. En reglering med motsvarande innebörd finns även i artikel 47 i stadgan liksom i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen (jfr artikel 52.3 i stadgan och prop. 2009/10:80 s. 156–163).

Enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen ska varje fysisk eller juridisk person ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Skyddet för egendom får dock inskränkas genom lagstiftning i de fall staten finner det nödvändigt att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter eller viten. Begreppet ”egendom” ska ges en vidsträckt innebörd i konventionens mening. Det omfattar inte bara fast och lös egendom av olika slag utan också begränsade sakrätter av ekonomiskt värde liksom fordringar och immateriella rättigheter. Kravet på att egendomsberövande ska vara lagligt innebär inte bara att det måste finnas ett stöd för egendomsberövandet i inhemsk lag. Det ställs också krav på att den inhemska lagen är tillgänglig och tillräckligt tydlig för att göra ingreppet i äganderätten förutsebart och att lagen har sådant innehåll att den tillfredsställer rimliga rättssäkerhetskrav. I det sagda ligger att lagstiftningen i såväl materiellt som processuellt hänseende behöver utformas på ett sätt som innebär att det, för den som har ett intresse av att freda egendomen från ett förverkande, inte är orimligt svårt att hävda sin rätt.

Av praxis från Europadomstolen följer att möjligheterna att genom förverkandelagstiftning göra inskränkningar i egendomsskyddet är vidsträckt. Samhällets behov av att bekämpa de ekonomiska drivkrafterna bakom organiserad brottslighet för att skydda samhällets institutioner och samhället i övrigt för att säkerställa att illegitima tillgångar inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället är exempel på situationer när det enligt domstolen kan vara nödvändigt att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse (se bl.a. avgörandena Raimondo mot Italien no. 12957/87 p. 30 och Gogitidze m.fl. mot Georgien no. 36862/05 p. 102 med hänvisningar).

Det finns behov av att införa en förverkandeform som gör det möjligt att förverka egendom redan på den grunden att en enskilds tillgångar inte står i proportion till legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. En sådan förverkandeform skulle på ett effektivt sätt kunna bidra till att motverka de ekonomiska drivkrafterna för den organiserade brottsligheten och utgöra ett viktigt komplement till de verktyg som finns att tillgå inom den konventionella brottsbekämpningen. Syftet med en sådan förverkandeform är i grunden dels att säkerställa att brottslighet inte

ska löna sig, dels att säkerställa att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Om samhället inte på ett effektivt sätt bekämpar de ekonomiska drivkrafterna bakom den organiserade brottsligheten finns en påtaglig risk att samhällets institutioner, rättsstaten samt skatte- och välfärdssystemen undermineras. För regeringen står det därför klart att införandet av en sådan förverkandebestämmelse utgör en sådan inskränkning som är nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen och artikel 17 i stadgan.

För att förverkandeformen ska utgöra en tillåten begränsning av egendomsskyddet krävs därutöver att begränsningen inte går utöver vad som är proportionerligt med hänsyn till det ändamål som har föranlett inskränkningen. Det ställs också krav på att den lagstiftningen är utformad på ett tillräckligt tydligt sätt för att göra ingreppet i äganderätten förutsebart och att lagstiftningen i övrigt tillfredsställer rimliga rättssäkerhetskrav. Regeringen återkommer till dessa frågor i samband med den närmare utformningen av bestämmelsen.

8.2 En bestämmelse om självständigt förverkande införs

Regeringens förslag: En ny förverkandeform som medger förverkande av egendom som härrör från brottslig verksamhet införs (självständigt förverkande). Det ska inte krävas att någon kan hållas straffrättsligt ansvarig för något brott för att förverkande ska få ske.

Egendom som härrör från brottslig verksamhet får förverkas från den som den påträffas hos oberoende av när i tiden den brottsliga verksamheten ägt rum och oavsett egendomens värde.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *CSN*, *Försäkringskassan*, *Svea hovrätt* och *Tullverket*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Justitiekanslern*, som noterar att den nya förverkandeformen enligt förslaget inte träffas av regler om preskription, efterlyser en närmare analys av hur tidsaspekten ska kunna beaktas i fall där egendom som är föremål för prövning av förverkandefrågan hänför sig till brottslighet som ligger långt tillbaka i tiden. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, som avstyrker förslaget, konstaterar att förslaget innebär att en ny rättsfigur tillförs den brottsbekämpande verksamheten och anser att den kan ge upphov till påtagliga inskränkningar i den personliga integriteten. JO ifrågasätter förslaget även utifrån ett rent rättssäkerhetsperspektiv, eftersom den nya förverkandeformen enligt förslaget inte träffas av preskriptionsregleringen i 35 kap. brottsbalken, vilket med tiden minskar möjligheten för en enskild att freda egendom från förverkande. Likaså ifrågasätter JO om den nya rättsfiguren, som föreslås föras in i 36 kap., är förenlig med brottsbalkens systematik. *Stockholms tingsrätt*, som inte har något att invända mot förslaget i sak, anser att det behöver belysas i vilka typsituationer beviskravet är uppfyllt

och vilka situationer som är tänkta att falla utanför regleringens tillämpningsområde. *Sveriges Domareförbund* anser att det bör övervägas om den nya förverkandeformen bör träffas av preskriptionsbestämmelserna i 35 kap. brottsbalken. Flera remissinstanser, däribland *Säkerhets- och Integritetsskyddsnämnden* och *Göteborgs tingsrätt*, anser att utformningen av förslaget öppnar upp för otydlighet och en rättsosäker tillämpning och en betydande risk för att brottsbekämpande myndigheter kommer att ägna sig åt s.k. fishing expeditions. *Hovrätten för Nedre Norrland*, som avstyrker förslaget, anser att en sådan förverkandeform kan förväntas medföra betydande intrång i enskildas personliga förhållanden, vilket kräver noggranna överväganden. Enligt hovrätten riskerar konstruktionen leda till vitt skilda tolkningar i rättstillämpningen och betydande rättssäkerhetsproblem. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget och framhåller att den nya förverkandeformen skulle medföra betydande integritetsintrång gentemot enskilda som inte står i proportion till ändamålen, att behovet av att införa en ny förverkandeform inte analyserats tillräckligt och att förslaget inger betänkligheter ur rättssäkerhetssynpunkt. Det ifrågasätts även om förslaget är förenligt med skyddet för egendom enligt Europakonventionen.

Skälen för regeringens förslag

Oförklarade tillgångar bör kunna förverkas genom ett kraftfullare verktyg

I flera länder finns självständiga förverkandeformer varigenom förverkande sker på den grunden att egendomsinnehavet inte står i proportion till den enskildes legitima förvärvsmöjligheter. Reglerna kan vara utformade på olika sätt, men den grundläggande tanken bakom dem är att egendom som härrör från brottslig verksamhet ska kunna förverkas.

I likhet med utredningen anser regeringen att starka skäl talar för att införa en ny förverkandesanktion som enbart fokuserar på egendomsinnehav och inte uppställer krav på att egendom kan kopplas till enskilda brott eller att någon döms för ett förverkandeutlösande brott. En sådan förverkandeform skulle utgöra ett värdefullt och strategiskt komplement till konventionell brottsbekämpning genom att den helt frikopplas från kravet på att ett brott måste styrkas, vilket i dag är en förutsättning för att förverkande ska få ske.

Flera remissinstanser, bl.a. *JO, Hovrätten för Nedre Norrland och Sveriges advokatsamfund*, lyfter fram att en förverkandeform som fokuserar på egendomsinnehav som härrör från brottslig verksamhet riskerar att leda till vitt skilda tolkningar i rättstillämpningen och betydande rättssäkerhetsproblem. Regeringen delar inte den bedömningen. Prövningen enligt en sådan ny förverkandereglering skulle inte inriktas på att utreda, och än mindre att fastställa, en persons ansvar för ett brott eller om brottet har gett upphov till en vinst. Den skulle i stället fokusera på frågan om viss egendom härrör från en inte närmare preciserad brottslighet eller inte. Ett sådant angreppssätt skulle sammanfalla med det som gäller vid utvidgat förverkande, med den skillnaden att något krav inte uppställs på ett förverkandeutlösande brott. I likhet med vad som gäller vid utvidgat förverkande blir en sådan förverkandeform alltså ett annat sätt att närma sig förtjänster från brottslighet jämfört med den ursprungliga

formen av förverkande som tar sin utgångspunkt i ett visst brott och bedömningen av vilka vinster det brottet har gett upphov till, oberoende av om tillgångar påträffas. I stället tar prövningen sin utgångspunkt i viss egendom och prövar om egendomen härrör från brottslig verksamhet.

Om rätten finner stöd för åklagarens påstående att egendomsinnehavet inte står i proportion till legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt blir slutsatsen att egendom härrör från brottslig verksamhet och ska förverkas. Vad som förverkas är i praktiken oförklarade tillgångar, det som i internationella sammanhang benämns som unexplained wealth.

Precis som vid utvidgat förverkande saknar det för en sådan förverkandeform betydelse när i tiden den brottsliga verksamheten har ägt rum (jfr prop. 2007/08:68 Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet s. 64–65). Det saknar vidare betydelse vilken roll eller delaktighet den enskilde haft i den brottsliga verksamheten. Det som är relevant är att en individ vid en viss tidpunkt påträffas med tillgångar som inte står i proportion till personens legitima förvärvskällor. Att tidpunkten saknar betydelse får, som utvecklas i nedanstående avsnitt, till följd att reglerna om åtalspreskription inte träffar den nya förverkanderegleringen. Hur den tilltänka regleringen förhåller sig till regeringsformens retroaktivitetsförbud behandlas i avsnitt 15.

Som redogörs för i avsnitt 15 utgör förverkandeformen inte en särskild rättsverkan av brott vilket aktualiserar frågan om förverkandeformen bör regleras i en särskild lag eller i brottsbalken (jfr 1 kap. 8 § brottsbalken). I likhet med utredningen, men till skillnad från JO, anser regeringen att förverkandeformen har ett sådant samband med den reglering som finns i 36 kap. brottsbalken att det måste anses befogat att den regleras där. I sammanhanget kan jämföras med det förhållandet att de hittillsvarande bestämmelserna om förverkande av farliga föremål i 36 kap. 3 § anses försvara en plats i brottsbalken trots att inte heller den förverkandeformen utgör en särskild rättsverkan av brott. Sett mot den bakgrunden får det anses förenligt med brottsbalkens systematik att införa självständigt förverkande som en förverkandeform bland flera i 36 kap. brottsbalken.

Egendom som härrör från brottslig verksamhet

I linje med de överväganden som gjordes vid införandet av regleringen om utvidgat förverkande framstår det som mindre lämpligt att använda ordet brott när det gäller att ange ursprunget för den egendom som får förverkas eftersom syftet med förverkandeformen är att förverka egendom som inte kan knytas till eller sägas utgöra vinst av ett konkret brott (jfr prop. 2007/08:68 s. 61–62). Utredningen föreslår i stället att man bör bygga vidare på den etablerade begreppsbildning som i dag gäller för utvidgat förverkande. Uttrycket brottslig verksamhet är dessutom det begrepp som kommer till användning i artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/42/EU av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen (förverkandedirektivet). Sverige har genomfört åtagandet i artikel 5 genom regleringen om utvidgat förverkande i hittillsvarande 36 kap. 1 b § brottsbalken. Frågan är emellertid om uttrycket är lämpligt i detta sammanhang.

Eftersom förverkandesanktionen bör vara möjlig att tillgripa utan samband med en fällande brottmålsdom och utan att egendomens ursprung i ett konkret brott behöver påvisas är det följaktligen inte fråga om att inom ramen för en sådan process utreda och än mindre fastställa en enskild individs ansvar för ett brott. Det betyder dock inte att den egendom som förverkas saknar koppling till brottslighet. Tvärtom är syftet att förtjänster från brottslighet ska neutraliseras. Men förverkande bör ske efter en självständig bedömning av egendomens ursprung i brottslig verksamhet. Att använda ett väl inarbetat rekvisit som är klart definierat i tidigare förarbeten kan därför bidra till en reglering som upprätthåller och balanserar kraven på förutsebarhet, effektivitet och rättssäkerhet. Sett mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med utredningen, att det framstår som motiverat att använda sig av begreppet brottslig verksamhet på det sätt som det definieras avseende utvidgat förverkande.

En fråga av central betydelse är vad brottslig verksamhet i det här sammanhanget innebär och vad åklagaren ska bevisa. Begreppet brottslig verksamhet bör liksom motsvarande begrepp i regleringen om utvidgat förverkande förstås i en bred mening som närmast tar sikte på brottslig verksamhet i någon form, vilken det än är. Förverkande ska inte förutsätta att egendomen knyts till något visst brott eller brottslighet av ett visst slag, utan till en inte närmare preciserad brottslig verksamhet.

Vad som allmänt sett bör tala för att viss egendom härrör från brottslig verksamhet är att tillgångarna inte står i proportion till innehavarens legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. Att brottsbekämpande myndigheter påträffar dyra kapitalvaror eller lyxartiklar hos någon som saknar en legitim förvärvsinkomst är exempel på omständigheter som kan tyda på att egendomen inte har åtkommits på laglig väg. Även omständigheterna under vilka egendomen påträffas har betydelse för bedömningen. Exempelvis kan den omständigheten att en opåkallat stor summa kontanter förvaras i en bostad, i bagageluckan på en bil eller i en lagerlokal eller på platser där kriminell verksamhet bedrivs indikera något motsvarande. I ett sådant fall kan det finnas god anledning att tro att det rör sig om medel som på grund av sitt brottsliga ursprung inte kan hanteras med anlitande av bank eller finansieringsföretag. Att dyrbar egendom påstås ha förvärvats mot kontant betalning och utan samtidigt upprättande av handlingar som styrker köp och försäljning är ytterligare omständigheter som talar för att egendomen härrör från brottslig verksamhet, liksom avsaknaden av dokumentation avseende den aktuella egendomen, levnadsvillkoren för den som talan riktas mot och den enskildes familjeförhållanden och levnadsomständigheter. Att tillgångarna inte heller står i proportion till innehavarens legitima förmögenhetsförhållanden i övrigt innebär att egendom som någon förvärvat genom ett arv, aktieutdelning eller gåva också bör kunna bli föremål för förverkande, förutsatt att personen eller företaget i bakomliggande led saknat ekonomisk förmåga att på legal väg bygga upp och bibehålla en förmögenhet som egendomen representerar. Stor vikt bör därför läggas vid bedömningen av den finansiella utredning som kommer att göras under utredningstiden. Frågan om viss egendom härrör från brottslig verksamhet måste alltid avgöras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Regeringen vill dock med anledning av *Lagrådets* uttalanden, om att det normalt bör finnas en koppling mellan innehavet av

viss egendom och förekommande brottslighet – exempelvis genom att den som innehar egendomen är knuten till en kriminell gruppering – för att egendomen ska kunna förverkas, framhålla att en sådan koppling inte är en förutsättning för att förverkande ska kunna ske. Däremot kan det naturligtvis, tillsammans med övriga omständigheter, ha betydelse för bedömningen av om beviskravet är uppfyllt i det enskilda fallet. Att egendomen härrör från brottslig verksamhet är alltså ett konklusivt rekvisit, dvs. att de omständigheter som åklagaren lyckats styrka leder rätten till denna slutsats.

Det är åklagaren som har bevisbördan för påståendet om att egendomen härrör från brottslig verksamhet. En annan sak är att den enskilde – för att freda egendomen från förverkande när åklagaren med tillräcklig styrka lyckats bevisa sitt påstående – behöver förklara hur han eller hon kommit i åtnjutande av egendomen i fråga. Sådana förklaringar kan komma att involvera även närståendes ekonomiska förhållanden och förehavanden. Det är först om den enskilde inte lyckas prestera en förklaring som är tillräcklig för att förringa värdet av den bevisning åklagaren lagt fram till styrkande av sitt påstående som egendomen ska förverkas. Hur beviskravet bör utformas behandlas i avsnitt 8.2.2.

I likhet med utredningen anser regeringen att något ytterligare rekvisit än att egendomen härrör från brottslig verksamhet inte behöver vara uppfyllt för att förverkande ska få ske. Däremot bör som utgångspunkt krävas att egendom som ska kunna bli föremål för förverkande på denna grund har påträffats. Det bör dock, liksom vid utvidgat förverkande, finnas utrymme för förverkande av värdet av egendom som inte har påträffats. Så kan vara fallet om det kan bevisas att det hos personen i fråga vid en viss tidpunkt före de brottsbekämpande myndigheternas ingripande fanns egendom, som inte längre finns tillgänglig, exempelvis för att den har förts utomlands, men som ändå kan identifieras och knytas till denne (jfr rättsfallet NJA 2021 s. 263 p. 13 och 15–16). Ju längre tid som har förflutit sedan egendomen fanns hos personen, desto tydligare måste det kunna visas att egendomen har skaffats undan och därmed i praktiken fortfarande finns tillgänglig för förverkandesubjektet.

Den nyss påtalade skillnaden i utgångspunkt mellan förverkande av brottsvinster och förverkande av oförklarade tillgångar (utvidgat förverkande och självständigt förverkande) – att den senare kategorin förverkandeformer tar sin utgångspunkt i egendomen snarare än i ett visst brott – hindrar enligt regeringens uppfattning inte att t.ex. polisen vid utredning om ett visst brott undersöker förverkandesvarandens egendomsförhållanden och därigenom påträffar ytterligare egendom som kan bli föremål för en talan om självständigt förverkande. Flera remissinstanser, däribland *Göteborgs tingsrätt*, *JO* och *Hovrätten för nedre Norrland*, lyfter emellertid fram att den närmare konstruktionen av förverkandeformen kan innebära betydande risker för att brottsbekämpande myndigheter använder utredningsmöjligheterna på ett otillbörligt sätt genom s.k. fishing expeditions eller på annat sätt, vilket riskerar att leda till betydande integritetsintrång. *Justitiekanslern*, som väcker liknande frågor, framhåller därför särskilt vikten av att den som tillämpar regelverket får tillräcklig utbildning och att det finns tydliga rutiner för utredningen vid självständigt förverkande.

Regeringen kan i det här sammanhanget konstatera att förverkandeformen innebär en motiverad och betydande offensiv gentemot gängkriminalitet och annan brottslighet. Samtidigt är det naturligtvis angeläget att förslaget utformas på ett sätt som är godtagbart inom rättsstatens ramar. De farhågor som väckts av bl.a. Göteborgs tingsrätt, JO och Hovrätten för nedre Norrland i nu aktuellt hänseende bör emellertid inte överdrivas. Som framhålls i avsnitt 12.2.5 måste förfarandet som omgärdar hur förverkandeformen får användas utformas på ett sätt som är godtagbart ur bl.a. integritetssynpunkt. Samtidigt måste, i linje med vad *Svea hovrätt* anför, brottsbekämpande myndigheter på motsvarande sätt som inom ramen för konventionell brottsbekämpning vara oförhindrade att ägna sig åt spaning, t.ex. genom slagning i olika register och enligt gängse metoder patrullera på ett torg med anledning av viss underrättelseinformation, även utan att en utredning om förverkande av oförklarade tillgångar har inletts. Det bör följaktligen inte finnas någon reglerad gräns för hur spaning får bedrivas i exempelvis öppna tillgängliga källor. En annan sak är, vilket utvecklas i avsnitt 13.3, att möjligheterna att utnyttja t.ex. tvångsmedel är begränsade till de situationer då det finns förutsättningar att inleda en utredning om självständigt förverkande. I linje med vad Justitiekanslern framhåller är det också av central betydelse att aktörer i den brottsbekämpande verksamheten som har till uppgift att tillämpa regelverket är välutbildade och omdömesgilla. Behovet av utbildningsinsatser i ljuset av reformen behandlas i avsnitt 16.

Självständigt förverkande bör kunna tillgripas oberoende av när i tiden den brottsliga verksamheten ägt rum och oavsett egendomens värde

Självständigt förverkande förskjuter fokus från konventionell brottsbekämpning till tillgångsinriktad brottsbekämpning, dvs. från konkreta kopplingar mellan egendom och konkreta gärningar till en bredare bedömning av egendomsinnehavets ursprung. Om rätten, utifrån framlagd bevisning, finner tillräckligt stöd för åklagarens påstående att egendomen inte har förvärvats med lagliga medel bör slutsatsen därmed bli att egendomen härrör från brottslig verksamhet. I linje med vad som i dag gäller för utvidgat förverkande saknar det därmed betydelse när i tiden den inte närmare preciserade brottsliga verksamheten ägt rum (jfr prop. 2007/08:68 s. 64–65). Det saknar vidare, som nämnts, betydelse vilken roll eller delaktighet den enskilde haft i den inte närmare preciserade brottsliga verksamheten. Vad som i stället är relevant är att en individ vid en viss tidpunkt påträffas med egendom som inte kan förklaras med legitima förvärvskällor eller dennes förmögenhetsförhållanden i övrigt. Ingripandet riktar sig mot egendomen och att den finns hos en viss person vid en viss tidpunkt, inte mot någon specifik brottslighet som begåtts vid en viss tidpunkt.

Om åklagaren lyckas bevisa att egendomen härrör från brottslig verksamhet bör förverkande ske. Förverkandet bör inte ses som en reaktion mot de konkreta brott som faktiskt utgör källan till egendomen. Dessa brott ska inte utredas eller bevisas. Ingripandet riktar sig mot egendomen. Regeringen anser därför, till skillnad från vad bl.a. *Justitiekanslern* och *Sveriges Domareförbund* anför, att det saknas skäl att

göra en bedömning av hur förslaget förhåller sig till reglerna om preskription i 35 kap. brottsbalken.

En annan fråga är om det bör finnas en nedre gräns för vilka tillgångar som kan bli föremål för förverkande enligt den nya förverkandeformen. En sådan ordning skulle kunna åstadkommas genom att det t.ex. föreskrevs att förverkande ska avse betydande belopp. Det som talar för en sådan begränsning är att den nya förverkandeformen då kunde förbehållas större vinster. Det finns dock flera invändningar mot en sådan syn. Det finns inte någon beloppsgräns i någon av de befintliga förverkandeformerna. Eftersom den föreslagna nya förverkandeformen tar sikte på oförklarade tillgångar från en inte närmare preciserad brottslig verksamhet skulle det vidare bli svårt att i ett enskilt fall i förväg uppskatta hur stora belopp eller hur mycket egendom som skulle kunna komma att bli föremål för förverkande. En ordning som innebär att regleringen i det här avseendet förenades med någon form av värdegräns skulle dessutom begränsa genomslaget för regeringens ambition om att brottslighet inte ska löna sig. Sammantaget leder det till slutsatsen att det inte bör införas någon värdegräns för vilka tillgångar som bör kunna bli föremål för förverkande enligt den nya sanktionen. Eftersom syftet med den nya förverkandeformen är att dra in förtjänster från organiserad brottslighet ligger det dock i sakens natur att självständigt förverkande normalt inte lär komma i fråga i syfte att förverka obetydliga belopp eller egendom med ett obetydligt värde (jfr prop. 2007/08:68 s. 65).

8.2.1 Vem talan om självständigt förverkande får riktas mot

Regeringens förslag: Självständigt förverkande ska få ske från den som egendomen tillhör eller som med tillämpning av den nya presumtionsregeln anses äga egendomen.

Om egendomen har överlåtits och förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock endast ske om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

En utredning och en talan om självständigt förverkande ska, utan särskilda inskränkningar, kunna föras även mot barn och unga och den som har eller har haft en allvarlig psykisk störning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte något särskilt skydd för godtroende förvärvare som har betalat skälig ersättning för egendomen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Nacka tingsrätt*, *Polismyndigheten och Svea hovrätt*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Barnombudsmannen* sätter i fråga om förslaget att en talan om självständigt förverkande ska kunna riktas mot barn och unga är förenligt med artikel 2 i barnkonventionen. Om regeringen avser att gå vidare med förslagen anser myndigheten, liksom *Göteborgs tingsrätt*, *Integritetsskyddsmyndigheten* och *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden*, att det i den fortsatta beredningen finns anledning att ytterligare belysa hur förslaget om den nya

förverkandeformen och möjligheten att använda tvångsmedel påverkar barn och deras personliga integritet med de särskilda hänsynstaganden som då gör sig gällande. *Riksdagens ombudsmän (JO)* avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Från vem ska självständigt förverkande få ske?

Självständigt förverkande fokuserar, som redovisas i föregående avsnitt, på egendomsinnehav och inte på enskilda brott eller ett förverkande-utlösande brott. Det är därför, vid bedömningen av frågan om från vem förverkande bör få ske, viktigt att ha i åtanke att den person som förverkande är aktuellt ifrån inte behöver kunna knytas till ett konkret brott. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att frågan om från vem förverkande ska ske som utgångspunkt bör prövas på motsvarande sätt som för annat förverkande, vilket behandlas i avsnitt 6.3. Ett självständigt förverkande bör följaktligen kunna ske från den som egendomen tillhör eller den som – med tillämpning av den presumtionsregel som föreslås i avsnitt 6.3.2 – anses äga egendomen.

Självständigt förverkande bör även kunna tillgripas mot någon som förvärvat egendom som härrör från brottslig verksamhet

Som *Lagrådet* påpekar är avsikten med den nya regleringen att självständigt förverkande även bör kunna tillgripas mot någon som förvärvat egendom som härrör från brottslig verksamhet utan att skäligt vederlag utgått, på motsvarande sätt som regeringen i avsnitt 6.3.3 föreslår ska gälla för utvidgat förverkande. Om skälig ersättning har betalats bör förverkande endast kunna ske, om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet. Regeringen instämmer i Lagrådets synpunkt att det redan av lagtexten bör framgå att en talan om självständigt förverkande kan riktas mot denna senare personkategori. Med tanke på att det som en generell förutsättning för förverkande även i dessa fall är att förverkande sker från den som egendomen tillhör eller som ska anse vara egendomens ägare saknas det dock enligt regeringen anledning att på det sätt som Lagrådet föreslår utgå från begreppet innehavaren. Lagtexten bör därför delvis ges en något annan utformning än vad Lagrådet föreslår. Det bör här betonas, med anledning av vad Lagrådet anför beträffande utvidgat förverkande, att i de fall den överlåtna egendomen utgörs av penningmedel uppställs det inte något krav på identitet mellan de penningmedel den dömde innehaft och de penningmedel som yrkas förverkade från förvärvaren.

En talan om självständigt förverkande ska kunna föras även mot barn och unga och den som har eller har haft en allvarlig psykisk störning

I hittillsvarande 36 kap. 13 § brottsbalken föreskrivs att om ett brott har begåtts av någon som inte har fyllt 15 år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning får förverkande eller annan särskild rättsverkan beslutas endast om och i den mån det med hänsyn till hans psykiska tillstånd, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Självständigt förverkande förutsätter inte en fällande brottmålsdom och inte heller att egendomens ursprung i ett konkret brott

behöver påvisas. Det är alltså inte fråga om att inom ramen för en sådan process utreda och än mindre fastställa en enskild individs ansvar för ett brott. En särskild fråga är därför om självständigt förverkande utan särskilda inskränkningar bör kunna riktas även mot barn och unga eller mot den som har eller har haft en allvarlig psykisk störning.

Enligt regeringen skulle det inte vara förenligt med en av reformens utgångspunkter – att brottslighet inte ska löna sig – att den som inte har fyllt 15 år eller den som har eller har haft en allvarlig psykisk störning ska få behålla tillgångar som härrör från brottslig verksamhet. Regeringen ser det vidare som särskilt angeläget att i största möjliga mån skydda barn från att utnyttjas och dras in i brottslig verksamhet. Frågan är dock hur den ambitionen på bästa sätt kan åstadkommas.

Sedan den 1 januari 2020 utgör FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag (prop. 2017/18:186). Barnkonventionen vilar på fyra grundläggande principer: principen om ickediskriminering (artikel 2), principen om barnets bästa (artikel 3), barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6) och barnets rätt att komma till tals (artikel 12). Principerna ska enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) vara vägledande vid tolkningen och tillämpningen av övriga bestämmelser i konventionen men har också en självständig betydelse. I artikel 40 behandlas rättigheter för barn som är misstänkta eller åtalade för, eller har befunnits skyldiga till att ha begått brott. Staterna ska bl.a. främja ett särskilt anpassat förfarande för barn och att hänsyn ska tas till barnets ålder och det önskvärda i att främja att barnet återanpassas till och tar på sig en konstruktiv roll i samhället. Artikeln anger också att ett barn som misstänks för brott ska få sitt privatliv till fullo respekterat under alla stadier i förfarandet.

Det bör understrykas att förslaget till självständigt förverkande inte innehåller några diskriminerande element. Regeringen delar därför inte de farhågor som *Barnombudsmannen* för fram om att självständigt förverkande skulle kunna få en diskriminerande verkan där barn behandlas olika beroende på deras bostadsort eller sociala ursprung om den nya förverkandeformen görs tillämplig i relation till barn. Regeringen bedömer att förslaget är förenligt med artikel 2 i barnkonventionen. Att tillämpningsområdet för självständigt förverkande även skulle inbegripa barn innebär däremot, precis som bl.a. Barnombudsmannen, *Göteborgs tingsrätt* och *Integritetsskyddsmyndigheten* konstaterar, att ingrepp i barns egendomsförhållanden och personliga sfär kan komma att ske. Barn skulle också komma att utsättas för den process som leder fram till ett förverkandebeslut av detta slag. Som utredningen anför skulle emellertid en begränsning av regleringen till att endast omfatta personer över 15 år vara ett sämre alternativ. Det skulle inbjuda kriminella grupperingar till att – i än större utsträckning än vad som är fallet i dag – utnyttja barn som brickor i ett spel om egendom som härrör från en inte närmare preciserad brottslig verksamhet, t.ex. genom att den egendom som skulle kunna bli föremål för självständigt förverkande förs över till ett barn och förvaras där utom räckhåll för brottsbekämpande myndigheter. Att barn i än högre utsträckning utnyttjas för otillbörliga syften är, i likhet med vad *Justitiekanslern* för fram, knappast eftersträvansvärt och måste dessutom bedömas som ytterst problematiskt i ett barnrättsperspektiv (jfr artikel 3 i barnkonventionen). Likaså är det från effektivitetssynpunkt angeläget att

det i systemet inte finns kryphål som möjliggör att kriminellas egendom kan fredas från förverkande genom att de överlåts eller att förvaltningen anförtros åt någon som är under 15 år.

Att det finns möjligheter att förverka egendom från barn är enligt regeringen nödvändigt för att i förlängningen kunna skydda barn från att utnyttjas och dras in i brottslig verksamhet. En annan sak är att själva förverkandeprocessen måste anpassas och föras med utgångspunkt i de särskilda hänsynstaganden och rättssäkerhetsgarantier som aktualiseras rörande barn. Som bl.a. Barnombudsmannen för fram är det angeläget att belysa hur förslaget till ny förverkandeform och möjligheten att använda tvångsmedel i dessa fall påverkar barn och deras personliga integritet med de särskilda hänsynstaganden som då gör sig gällande (se närmare om denna fråga i avsnitt 13.4). Regeringen kan dessutom, i likhet med *Nacka tingsrätt*, konstatera att en talan om självständigt förverkande mer sällan kan komma att föras mot barn eftersom minderåriga i princip saknar självständig besittning till egendom i familjens bostad. Sammantaget anser regeringen därför att självständigt förverkande bör kunna tillämpas även i relation till barn och unga.

I likhet med utredningen anser regeringen att det inte heller skulle vara förenligt med en av reformens utgångspunkter – att brottslighet inte ska löna sig – att den som har eller har haft en allvarlig psykisk störning ska få behålla tillgångar som härrör från brottslig verksamhet. Ovan gjorda ställningstaganden om barn gör sig gällande även om förverkandesubjektet har eller har haft en allvarlig psykisk störning.

8.2.2 Beviskravet vid självständigt förverkande

Regeringens förslag: Beviskravet vid självständigt förverkande ska formuleras så att om det är klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet ska den förverkas.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att förverkande ska få ske om det visas att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. Utredningen presenterar dock även ett alternativt förslag som överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Försäkringskassan*, *Migrationsverket* och *Svea hovrätt* tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Malmö tingsrätt*, *Nacka tingsrätt* och *Umeå tingsrätt* anser att utformningen av beviskravet för den nya förverkandeformen riskerar att leda till begreppsförvirring med hänsyn till det allmänna beviskravet som gäller i brottmål. *Ekobrottsmyndigheten*, *Polismyndigheten* och *Åklagarmyndigheten*, som för fram liknande synpunkter, anser också i konsekvens med att beviskravet för självständigt förverkande bör sänkas till ”klart mera sannolikt” att det bör övervägas att även sänka beviskravet vid utvidgat förverkande till sannolikhetsövervikt, i linje med det alternativa förslag som lämnas i betänkandet. *Hovrätten för Nedre Norrland*, som avstyrker förlaget om att införa den nya förverkandeformen, anser att det nya beviskravet riskerar att leda till olika tolkningar och därmed en brist på förutsebarhet i rättstillämpningen.

Skälen för regeringens förslag: I det svenska samhället registreras i dag de allra flesta transaktioner eller ger transaktioner på ett eller annat sätt digitala avtryck. Penningtvättslagsstiftningen innebär dessutom att den som önskar genomföra en transaktion med kontanter (sedlar och mynt) kan behöva redogöra för hur han eller hon har erhållit kontanterna. Även arv, gåvor och lån dokumenteras i stor utsträckning och under alla förhållanden finns det möjlighet för den som får egendom på något av de nu beskrivna sätten att säkerställa att sådan dokumentation finns. Inte heller lagligt förvärvade spelvinster från spelbolag i Sverige betalas numera ut utan att mottagaren har registrerats. Lagligt åtkommen egendoms härkomst kan med andra ord tämligen enkelt förklaras och visas.

Vad som nu sagts kan, som påpekas av utredningen, i viss utsträckning påverka bedömningen av var den punkt bör läggas vid vilken åklagaren har fullgjort sin bevisbörda och ett slags förklaringsbörda hamnar på den enskilde om denne vill freda sin egendom från förverkande. Dessa utgångspunkter har betydelse för frågan om hur beviskravet bör utformas.

Liksom utredningen ser regeringen det som en naturlig utgångspunkt att i bevishänseende göra en åtskillnad mellan utvidgat förverkande och självständigt förverkande. För den nya förverkandeformen finns inte något krav på ett förverkandeutlösande brott. Som framgår av avsnitt 7.3 föreslår regeringen att beviskravet vid utvidgat förverkande bör sänkas till övervägande sannolikt. Den förändringen väcker frågan om hur beviskravet för självständigt förverkande bör bestämmas.

Det är angeläget att beviskravet för självständigt förverkande utformas på ett sådant sätt att förverkandeformen blir ett effektivt verktyg i den brottsbekämpande verksamheten. Samtidigt får beviskravet inte sättas så pass lågt att förverkandeformens legitimitet kan ifrågasättas. Det bör i sammanhanget nämnas att det av Europadomstolens praxis följer att de särskilt strikta regler för beviskrav som allmänt sett ställs i brottmål inte behöver upprätthållas för denna typ av förverkandeformer för att vara förenligt med rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europakonventionen (jfr bl.a. Engel m.fl. mot Nederländerna [8.6.1976]). Det är av stor betydelse att den brottsbekämpande verksamheten tillförs ett nytt effektivt och strategiskt verktyg. Sett ur det perspektivet framstår det av utredningen föreslagna beviskravet ”visat” som något högt, vilket också *Ekobrottsmyndigheten*, *Malmö tingsrätt* och *Polismyndigheten m.fl.* framhåller. Som flera remissinstanser dessutom påpekar kan beviskravet ”visat/styrkt” framstå som ett främmande och oklart beviskrav i straffprocessen, inte minst med beaktande av hur beviskravet i brottmål emellanåt formuleras. Utredningen föreslår som ett alternativ att beviskravet för utvidgat förverkande bör sänkas och att beviskravet för självständigt förverkande bör vara detsamma som i dag gäller för utvidgat förverkande (klart mera sannolikt). Regeringen kan konstatera att beviskravet ”klart mera sannolikt” är väl inarbetat. Med det beviskravet skulle den nya förverkandeformen utgöra ett nytt effektivt verktyg i brottsbekämpningen. Ett sådant beviskrav skulle inte innebära att förverkandesanktionens legitimitet med fog kan sättas i fråga. Regeringen anser följaktligen att beviskravet vid självständigt förverkande bör utformas på det sätt som i dag gäller vid utvidgat förverkande: om det är

klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet ska den förverkas.

De principer som utvecklats för hur bevisning prövas i brottmål bör bilda utgångspunkt även vid prövningen av denna form av förverkandeyrkande. Om det visar sig att det sammanvägda värdet av den bevisning som har åberopats till stöd för bevistemat (att egendomen härrör från brottslig verksamhet) inte är så högt, att det räcker för att egendomen ska få förverkas, saknar bevisning som har åberopats mot temat betydelse. Rätten ska ogilla förverkandeyrkandet redan på grund av att bevisningen är otillräcklig. Om däremot bevisningen är så stark att den i sig är tillräcklig för att beviskravet ska vara uppfyllt, måste den enskildes berättelse och bevisning som stöder denna granskas (förklaringsbörda). Motbevisas det som åklagaren påstår ska förverkandeyrkandet ogillas. Likaså ska förverkandeyrkandet ogillas om den enskildes berättelse och annan bevisning som har åberopats mot bevistemat tar sådan kraft från de bevisfakta som talar för att egendomen härrör från brottslig verksamhet att beviskravet inte är uppnått (jfr rättsfallet NJA 2015 s. 702). Det är endast i de fall den enskilde inte kan förklara hur han eller hon har haft möjlighet att förvärva egendomen med lagliga förvärvskällor – och inte lyckats så sådana tvivel om den bevisning som åklagaren lagt fram att beviskravet inte är uppfyllt – som förverkande får ske. Även om det rent semantiskt – att oförklarade tillgångar får förverkas – kan framstå som att förverkandeformen är utformad med en omvänd bevisbörda, är det snarare så att den enskilde, i de fall åklagaren har uppfyllt sin bevisbörda, åläggs en förklaringsbörda för hur han eller hon kommit åt egendomen på ett lagligt sätt för att egendomen ska vara fredad från förverkande.

För att beviskravet ska vara uppfyllt krävs att den samlade bilden av de omständigheter som åklagaren lägger fram övertygar rätten om att det framstår som klart mera sannolikt att den egendom som begärs förverkad har sitt ursprung i brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Regeringen kan konstatera att tolknings- och gränsdragningsfrågor kan uppkomma i rättstillämpningen alldeles oavsett hur beviskravet utformas. En särskild fråga som *Lagrådet* väcker är hur situationer ska bedömas beträffande egendom och bakomliggande omständigheter som ligger några år tillbaka i tiden i relation till den bevisning som läggs fram. Regeringen anser att den typen av gränsdragningsfrågor är av sådant slag att de bör överlämnas till rättstillämpningen. Hur rekvisitet brottslig verksamhet i det här sammanhanget ska förstås behandlas i avsnitt 8.2.

8.2.3 Självständigt förverkande är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter

Regeringens bedömning: Förslaget till ny förverkandeform – självständigt förverkande – är förenligt med de grundläggande fri- och rättigheter som kommer till uttryck i regeringsformen, Europakonventionen, stadgan och barnkonventionen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna delar bedömningen eller har inga invändningar mot den. *Sveriges advokatsamfund*

väcker frågan om en förverkandeform som inte uppställer något krav på att någon kan hållas straffrättsligt ansvarig för ett brott är förenligt med skyddet för egendom enligt Europakonventionen. *Barnombudsmannen* ifrågasätter om förslaget om självständigt förverkande är förenligt med barnkonventionen.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 8.1 gör regeringen bedömningen att det är möjligt att införa en självständig förverkandeform utan att egendomsskyddet enligt Europakonventionen begränsas på ett otillåtet sätt.

För att förverkandeformen ska utgöra en tillåten begränsning av egendomsskyddet krävs att begränsningen inte går utöver vad som är proportionerligt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Det ställs också krav på att lagstiftningen är tillräckligt tydligt utformad för att göra ingreppet i äganderätten förutsebart och i övrigt tillfredsställer rimliga rättssäkerhetskrav.

Den förverkandereglering som regeringen föreslår ska införas är noggrant avvägd och motiveras av det allmänna intresset att dels bekämpa brottslighetens ekonomiska drivkrafter, dels säkerställa att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Det finns också effektiva möjligheter för den som får en talan om förverkande riktad mot sig eller för en tredje man som gör anspråk på egendomen att bestrida talan inför domstol (jfr t.ex. Yordanov m.fl. mot Bulgarien no. 265/17 och 26473/18 p. 112). Regeringen anser därmed, till skillnad från *Sveriges advokatsamfund*, att den begränsning av egendomsskyddet som förverkandeformen ger upphov till är proportionerlig.

När det gäller kraven som följer av artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen om att lagstiftningen ska tillgodose kraven på förutsebarhet och i övrigt tillfredsställa rimliga rättssäkerhetskrav gör regeringen följande överväganden. Förverkandebestämmelsen är formulerad på ett sådant sätt att det för en enskild tydligt går att förutse om ett visst egendomsinnehav kan föranleda förverkande. Som regeringen redovisar i avsnitt 8.1 förekommer förverkandeformer som lägger en förklaringsbörda på den enskilde i ett flertal rättsordningar. Åtaganden om att införa sådana förverkandeformer, som visserligen inte är obligatoriska, förekommer även i internationella rättsakter som Sverige har tillträtt. När staten lyckats bevisa (klart mera sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet) att det råder en disproportion mellan egendomsinnehavet och legitima förvärvskällor måste alltså den enskilde, för att freda egendomen från förverkande, förklara hur egendomen har erhållits eller förvärvats på lagligt sätt, med legitima medel. Av Europadomstolens praxis framgår att förverkandeformer som utformats enligt motsvarande mönster har ansetts leva upp till kraven på förutsebarhet och rimliga rättssäkerhetskrav, inte minst med beaktande av att stater måste ges ett förhållandevis stort handlingsutrymme för att säkerställa att illegitima tillgångar inte kan användas på ett sätt som riskerar att skada samhället (jfr Europadomstolens dom i målet Gogitidze m.fl. mot Georgien no. 36862/05 p. 105–108 med hänvisningar). Skyddet för egendom enligt stadgan har i det här avseendet samma innebörd och räckvidd som i konventionen (jfr artikel 17 och 52.3 i stadgan).

Sammantaget anser alltså regeringen att förslaget till ny förverkandeform, självständigt förverkande, utgör en tillåten begränsning av rätten till egendom såsom den kommer till uttryck i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen och artikel 17 i stadgan. Införandet av en självständig förverkandeform medför också krav på att regelverket som styr hur en sådan process får föras är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter. Att förverkandeformen också föreslås omfatta barn och unga och den som har eller har haft en allvarlig psykisk störning kräver dessutom särskilda överväganden. Regeringens bedömning av förslagets förenlighet med barnkonventionen framgår av avsnitt 8.2.1, 10.2 och 16. Hur det processuella regelverket för denna förverkandeform bör utformas behandlas i avsnitt 12.1 och 12.2.

8.2.4 Om förfarandet vid utredning om självständigt förverkande

De närmare förutsättningarna för hur en utredning om självständigt förverkande ska genomföras, vilka tvångsmedel, utredningsmetoder som är tillämpliga samt den närmare utformningen av regelverket för förfarandet när en fråga om förverkande av oförklarade tillgångar ska prövas behandlas i avsnitt 12.1 och 12.2. Som redan framgått kommer där också beröras de särskilda frågor som väcks när frågan om självständigt förverkande aktualiseras i relation till barn och unga.

9 Vissa förverkandebestämmelser i specialstraffrätten

9.1 Särskilt om förverkande i hyreslagen

Regeringens förslag: Skyldigheten för den som tagit emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot ska inte gälla om det utgör brott att lämna ersättningen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Fastighetsägarna*, *HSB Riksförbund* och *Sveriges allmännytta* tillstyrker utredningens förslag men anser att det i den fortsatta beredningen bör övervägas om motsvarande ordning bör gälla s.k. svartmäkleri enligt 12 kap. 65 a § jordabalken. *Hyresgästföreningen* avstyrker förslaget eftersom det skulle leda till oproportionerliga konsekvenser för den som lämnat en ersättning vid köp av sin bostad.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 12 kap. 65 § jordabalken utgör det ett brott att begära, träffa avtal om eller ta emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet (att ”sälja” ett ”svartkontrakt”). Den som tagit emot ersättning är skyldig att betala tillbaka den. I de fall ersättningen för ett hyreskontrakt förverkas från den som överlåtit kontraktet har den som

lämnat ersättningen (dvs. ”köparen” av ”svartkontraktet”) enligt 36 kap. 17 § andra stycket 2 brottsbalken möjlighet att få ersättning från staten (jfr prop. 2004/05:135 s. 165).

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2019 kriminaliserades även köp av hyreskontrakt (12 kap. 65 b §). I betänkandet, vars förslag låg till grund för den nya kriminaliseringen, lämnades däremot inte något förslag när det gäller frågan om vad som skulle hända med köpeskillingen för hyreskontraktet. I lagstiftningsärendet anförde ett antal remissinstanser att det kunde sättas i fråga att köp av hyreskontrakt kriminaliserades samtidigt som köparen med hjälp av rättsväsendet kunde kräva tillbaka köpeskillingen från säljaren. En lämpligare ordning vore att köpeskillingen kunde förverkas. Regeringen, som visserligen instämde i remissinstansernas synpunkter, konstaterade att det saknades beredningsunderlag för att ändra lagstiftningen på ett sådant sätt som möjliggjorde att köpeskillingen kan förverkas (prop. 2018/19:107 Åtgärder mot handel med hyreskontrakt s. 39).

Regeringen kan konstatera, i linje med vad utredningen anför, att den rådande ordningen framstår som otillfredsställande. Eftersom det numera är straffbart att betala ersättning för ett hyreskontrakt utgör ersättningen, på motsvarande sätt som exempelvis gäller vid överlåtelse och förvärv av narkotika, en brottsvinst för säljaren och närmast ett redskap för att begå brottet om man ser den ur köparens perspektiv. Det framstår som motiverat att både kunna förverka erlagd ersättning för ett hyreskontrakt, vilket blir följden av den generella förverkanderegleringen som regeringen lämnar förslag om i avsnitt 6.2, och i motsvarande mån begränsa köparens rätt till återbetalning av erlagd ersättning. Utgångspunkten bör, liksom vid andra kriminaliserade överlåtelser och förvärv, vara att ersättning för ett hyreskontrakt i de fall ett sådant förfarande utgör ett brott ska kunna förverkas och att det inte heller bör vara möjligt för köparen av ett hyreskontrakt att kunna återkräva sådan ersättning. Regeringen delar inte *Hyresgästföreningens* invändning om att förslaget skulle leda till oproportionerliga konsekvenser för den som har lämnat en ersättning vid köp av sin bostad. Skyldigheten för den som tagit emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot bör därför inte gälla om det utgör brott att lämna ersättningen. *Fastighetsägarna, HSB Riksförbund* och *Sveriges allmännytta* anser att det därutöver även bör övervägas om motsvarande ordning ska gälla i de fall någon har tagit emot ersättning för förmedling av en bostadslägenhet trots att han eller hon inte fick det enligt 12 kap. 65 a § jordabalken. Det är dock inte möjligt att inom ramen för detta lagstiftningsärende överväga behovet av en sådan förändring. Frågan får därför vid behov övervägas i ett annat sammanhang.

9.2 Förverkande enligt skattebrottslagen

Regeringens förslag: Skattebrottslagens bestämmelser om förverkande ska i sak gälla oförändrade men anpassas till den nya lydelsen av 36 kap. brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att brottsbalkens bestämmelser om förverkande även ska kunna tillämpas på brott enligt skattebrottslagen så länge brottsvinsten inte neutraliserats inom ramen för skatteförfarandet, att förverkade brottsvinster till följd av sådana brott ska återföras till Skatteverket och att medel som säkrats genom brottsbekämpande myndigheter för sådana brott ska överföras till Skatteverket för avräkning mot skatteskulden under förutsättning att de motsvarar medel som ska återföras enligt ett skattebeslut.

Remissinstanserna: *Kronofogdemyndigheten* och *Skatteverket* är i och för sig positiva till en ändring av skattebrottslagen men avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning. Skatteverket påtalar att förslaget väcker flera frågor som behöver utredas och förtydligas, bl.a. hur förslaget förhåller sig till att ett beskattningsbeslut inte meddelas senare eller att beskattningsbeslutet innebär en lägre beskattning än det skatteundandragande som legat till grund för förverkandet, hur och vem som ska utreda om en brottsvinst har neutraliserats, undantag från hur betalningar normalt fördelas enligt skatteförfarandelagen och risken för att två verkställighetsuppdrag överlämnas för indrivning. Kronofogdemyndigheten anför bl.a. följande. Det framgår inte av den föreslagna bestämmelsen om det straffprocessuella tvångsmedlet, såsom beslutet om kvarstad, ska hävas i samband med att penningmedlen överförs till Skatteverket. Eftersom medlen enligt bestämmelsen ska ha belagts med kvarstad för att säkra ett värdeförverkande och kvarstad inte kan användas för att säkra betalning på skatt, är frågan om beslutet om kvarstad borde hävas. I sådant fall finns även skäl att överväga effekterna av att beslutet hävs. Kvarstad medför inte i sig någon förmånsrätt i de kvarstadsbelagda penningmedlen varför medlen kan bli utmätta för andra skulder som drivs in. Vidare anser Kronofogdemyndigheten och *Ekobrottsmyndigheten* att det behöver belysas hur det rent praktiskt ska fungera när penningmedel som belagts med kvarstad ska överföras till Skatteverket för avräkning mot skatteskulden.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 13 a § skattebrottslagen (1971:69) är brottsbalkens bestämmelser om förverkande som huvudregel inte tillämpliga på brott enligt lagen. Dock kan utbyte och kostnadsersättning som har samband med förberedelse till grovt skattebrott förverkas med stöd av brottsbalkens förverkanderegler. Att förverkandelagstiftningen som huvudregel inte är tillämplig på brott enligt skattebrottslagen motiveras av att utbyte av skattebrott neutraliseras inom ramen för skatteförfarandet, vanligen genom att beskattning sker (se bl.a. prop. 2004/05:135 s. 100–102 och prop. 2013/14:121 s. 102).

Utredningen föreslår, som ett led i att åstadkomma en generell och mer konsekvent och sammanhängande lagstiftning, att brottsbalkens bestämmelser om förverkande även ska kunna tillämpas på brott enligt skattebrottslagen så länge brottsvinsten inte neutraliserats inom ramen för skatteförfarandet. Regeringen kan i likhet med vad som uppmärksammats

i ovan nämnda lagstiftningsärenden konstatera att den rådande ordningen innebär att förverkandelagstiftningen är förenad med vad som vid första anblick kan betraktas som vissa brister. I de situationer brottsvinsten för ett skattebrott förts över till någon annan saknas möjlighet att neutralisera vinsten från brottet inom ramen för skatteförfarandet. Likaså kan det, som utredningen anför, i viss mån påverka effektiviteten genom att polis och åklagare i regel saknar möjlighet att använda tvångsmedel för att säkra medlen i de fall dessa myndigheter är de som först fattar misstankar om att ett skattebrott har begåtts. I stället är dessa myndigheter hänvisade till att överlämna frågan om återförande av medel till Skatteverket.

De problem som här beskrivits och som kan uppstå till följd av rådande ordning ska dock inte överdrivas. Såsom utredningen framhåller aktualiseras problematiken inte särskilt ofta i praktiken. Med tillämpning av bestämmelsen om självständigt förverkande som regeringen föreslår (se avsnitt 8) kan också i viss mån de problem som påtalas i fråga om att brottsvinsten förts över till någon annan än den skattskyldige lösas. Genom den nya förverkandeformen självständigt förverkande skapas nämligen en möjlighet att förverka tillgångar från någon på den grunden att egendomsinnehavet inte står i proportion till den enskildes legitima förvärvskällor. Det förslag som utredningen lämnar ger dessutom upphov till flera följdfrågor och svårigheter som kräver ytterligare och noggranna överväganden, t.ex. när det gäller frågan om hur bedömningen ska ske av om en brottsvinst faktiskt har neutraliserats mot bakgrund av att inbetalningar och tillgodoräknade medel som utgångspunkt räknas av mot den skattskyldiges sammanlagda skatteskuld, hur de förverkade medlen vid indrivning ska kunna hänföras till den aktuella skulden och inte den skattskyldiges samtliga skatteskulder och därmed sammanhängande behov av kompletterande bestämmelser om avräkning i skatteförfarandelagen (2011:1244). Därtill har Skatteverket möjlighet att, med stöd av 46 kap. skatteförfarandelagen, ansöka om betalningssäkring för att säkerställa betalning av skatt, avgift m.m. i vissa fall. Det finns också möjlighet för en granskningsledare att besluta att ta egendom i förvar om det finns en risk för att egendom undanskaffas innan beslut om betalningssäkring kan ske (jfr 46 kap. 16 § skatteförfarandelagen). Med hänsyn till behovet av ytterligare analys och kompletterande förslag som bl.a. *Ekobrottsmyndigheten*, *Kronofogdemyndigheten* och *Skatteverket* lyfter fram, anser regeringen att utredningens förslag inte bör genomföras. Regleringen i 13 a § skattebrottslagen bör därför behållas oförändrad i sak och endast redaktionellt anpassas till den nya lydelsen av 36 kap. brottsbalken.

10 Begränsningar av möjligheterna till förverkande

10.1 Förverkande får inte beslutas om det är uppenbart oskäligt

Regeringens förslag: Förverkande får inte beslutas om det är uppenbart oskäligt. Den särskilda bestämmelsen om att skadeståndsskyldighet i anledning av ett brott ska beaktas vid bedömningen av om förverkande är uppenbart oskäligt upphävs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Kronofogdemyndigheten* framhåller att det kan vara svårt att – inom ramen för skälighetsbedömningen – bedöma om en brottsvinst motsvarar en betalningsförpliktelse som med stor säkerhet kan komma att neutralisera brottsvinsten genom indrivning. *Sveriges advokatsamfund*, som konstaterar att förslaget innebär att utrymmet för att undvika förverkande på grundval av oskälighet minskar, avstyrker förslaget. *Åklagarmyndigheten* anser att skälighetsbedömningen bör ges en snävare innebörd än vad som framgår av förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande regleringen i brottsbalken innehåller ett flertal bestämmelser som på olika sätt reglerar frågan om när förverkande inte ska ske på grund av att det skulle vara oskäligt (se 36 kap. 1, 1 b, 4 och 16 §§). Vid förverkande enligt 36 kap. 1 § gäller att förverkande inte ska ske om det är uppenbart oskäligt. Vid utvidgat förverkande enligt 36 kap. 1 b § gäller i stället att förverkande ska ske om det inte är oskäligt. Utifrån kriminalpolitiska utgångspunkter saknas, i linje med vad utredningen anför, anledning att ha olika nivåer avseende oskäligheten för de olika förverkandeformerna. En annan ordning skulle i praktiken innebära att den grundläggande ambitionen om vinstneutralisering inte fullt ut kan upprätthållas. Det är också svårt att se några skäl som sakligt sett kan motivera olika oskälighetsnivåer för olika förverkandeformer. Det saknas följaktligen skäl för att behålla den nuvarande ordningen som innebär att olika skälighetsregler gäller för olika former av förverkande. I stället bör frågan, på det sätt som utredningen föreslår, regleras i en generell bestämmelse.

Utredningen föreslår att en sådan generell bestämmelse ska utformas så att förverkande inte får beslutas om det är uppenbart oskäligt. Förslaget innebär, vilket bl.a. *Sveriges advokatsamfund* påpekar, en viss skärpning såvitt gäller utvidgat förverkande och sådant förverkande där förtjänsterna från brottsligheten uppstått i utövningen av näringsverksamhet (nuvarande 36 kap. 4 § brottsbalken). Några skäl som kan motivera en i vissa fall mer generös skälighetsregel eller – som *Åklagarmyndigheten* förordar – en ännu snävare oskälighetsregel för förverkandesubjektet finns enligt regeringen inte. En annan sak är att de överväganden som i det enskilda fallet har betydelse för om förverkande bör ske kan påverkas av vilket slags förverkande det är fråga om. Regeringen delar visserligen inte de farhågor som *Lagrådet* ger uttryck för om att det med en sådan

oskälighetsregel relativt ofta kan tänkas uppkomma situationer där effekterna av förverkandereglernas tillämpning blir mindre rimliga. Som Lagrådet påpekar bör det dock under alla förhållanden finnas utrymme att underlåta förverkande i den utsträckning ett förverkande skulle framstå som orimligt. Sammantaget anser regeringen därför att oskälighetströskeln bör läggas vid uppenbart oskäligt för samtliga fall av förverkande, vilket Lagrådet även godtar.

Vid sidan av hänsynstaganden som primärt avser ömmande omständigheter kopplade till förverkandesubjektet fyller oskälighetsbedömningen också funktionen att i vidare bemärkelse möjliggöra en prövning av om och i vilken utsträckning förverkande är motiverat i ett visst fall. Prövningen fokuseras då på att väga skälen för förverkande mot andra motstående intressen. När det gäller att bedöma skälen för förverkande kan, som utvecklas i författningskommentaren, situationen se olika ut beroende på vilken typ av förverkande det gäller.

Prövningen av om ett förverkande vore uppenbart oskäligt bör alltid innefatta en prövning av om ändamålet med förverkande redan har tillgodosetts eller skulle kunna tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. Om en brottsvinst har neutraliserats exempelvis genom att egendomen redan har återlämnats eller ersatts bör förverkande regelmässigt vara uppenbart oskäligt. Som utvecklas i avsnitt 11.1 bedömer dock regeringen att det ska införas en ny ordning där förverkande ska gå före enskilda anspråk i en dom. Det är därför framför allt när egendom återlämnats eller ersatts redan innan en domstolsprövning som ett förverkande av denna anledning ska anses vara uppenbart oskäligt. Att förverkandesanktionen inte har en bestraffande utan en vinstneutraliserande funktion bör givetvis stå i förgrunden vid bedömningen av frågan om oskälighet vid förverkande av brottsvinster eller oförklarade tillgångar. Därför bör den omständigheten att förverkandesubjektet samtidigt åläggs betalningsskyldighet med andra syften, såsom skadestånd för kränkning, böter eller företagsbot, inte annat än i rena undantagsfall medföra att förverkande skulle vara uppenbart oskäligt.

Utredningen anser att oskälighetsregeln även bör kunna träffa fall där brottsvinsten motsvarar ett belopp som med stor säkerhet kommer att drivas in på ett sätt som innebär att brottsvinsten neutraliseras och att förverkande då inte bör ske. En sådan situation kan enligt utredningen uppstå t.ex. när brottsvinsten består i subventioner från EU som mer eller mindre ovillkorligen ska återbetalas. Som *Kronofogdemyndigheten* framhåller kan det vara svårt att inom ramen för skälighetsbedömningen bedöma om en brottsvinst motsvarar en förpliktelse som med stor säkerhet kan komma att neutralisera brottsvinsten genom indrivning. Eftersom det dessutom, som framgår av avsnitt 11.3, finns ett fortsatt behov av den hittillsvarande regleringen i 36 kap. 17 § andra stycket brottsbalken som ger en skadelidande rätt att återkräva förverkade medel från staten, saknas behov av att vid oskälighetsbedömningen hantera denna typ av frågor. Vilka möjligheter målsäganden bör ha att begära ersättning ur förverkade medel behandlas i avsnitt 11.2.

Vid tillämpning av den föreslagna regleringen bör den praxis som har utvecklats inom specialstraffrätten, t.ex. inom immaterialrätten, fortsatt vara vägledande.

10.2 Förverkande och annan särskild rättsverkan av brott i fråga om barn under 15 år och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning

Regeringens förslag: Den särskilda skälighetsregeln som gäller om brottet har begåtts av någon som inte har fyllt 15 år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska upphävas.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att den särskilda skälighetsregeln som finns för barn under 15 år och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska behållas men att brottsvinstförverkande, utvidgat förverkande och självständigt förverkande ska vara undantaget från regelns tillämpningsområde.

Remissinstanserna: *Barnombudsmannen* anser att förslagen inte på ett tillräckligt tydligt sätt har analyserats utifrån relevanta artiklar/rättigheter i barnkonventionen och ifrågasätter därför om förslaget är förenligt med barnkonventionen. *Socialstyrelsen* anser att det i den fortsatta beredningen finns anledning att ytterligare överväga hur hanteringen av tvångsmedel som kopplas till förslaget påverkar barn.

Skälen för regeringens förslag: I hittillsvarande 36 kap. 13 § brottsbalken föreskrivs att om brott har begåtts av någon som inte har fyllt 15 år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning får förverkande eller annan särskild rättsverkan beslutas endast om och i den mån det med hänsyn till hans psykiska tillstånd, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Sedan den 1 januari 2020 utgör FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) svensk lag (prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter). Barnkonventionen vilar på fyra grundläggande principer: principen om icke-diskriminering (artikel 2), principen om barnets bästa (artikel 3), barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6) och barnets rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörd (artikel 12). Principerna ska enligt barnrättskommittén vara vägledande vid tolkningen och tillämpningen av övriga bestämmelser i konventionen, men har också en självständig betydelse. I artikel 40 behandlas rättigheter för barn som är misstänkta eller åtalade för, eller har befunnits skyldiga till att ha begått brott. Staterna ska bl.a. främja ett särskilt förfarande som är speciellt anpassade för barn och barn ska behandlas på ett sätt som främjar barnets känsla av värdighet och värde, som stärker barnets respekt för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som tar hänsyn till barnets ålder och det önskvärda i att främja att barnet återanpassas till och tar på sig en konstruktiv roll i samhället. Artikeln anger också att ett barn som misstänks för brott ska få sitt privatliv till fullo respekterat under alla stadier i förfarandet.

Regeringen anser att det är angeläget, i linje med vad som föreskrivs i artikel 3 i barnkonventionen, att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Åtgärder som motverkar att barn utnyttjas och dras in i brottslig verksamhet är särskilt angelägna. Att brottslighet inte ska löna sig bör principiellt sett även gälla den som är

under 15 år eller har handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Ingen ska få skörda frukterna av sin brottslighet. Sett mot den bakgrunden ser regeringen i likhet med utredningen behov av att även se över möjligheterna att förverka förtjänster från brottslighet som har begåtts av barn under 15 år eller av den som har handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Regeringen ifrågasätter inte det som *Barnombudsmannen* påpekar om att möjligheter att förverka egendom från barn skulle utgöra ett ingrepp i deras egendomssfär och att detta vid första anblick kan ses som ett ingrepp i strid med principen om barnets bästa. Samtidigt bör ett sådant ingrepp ses i ljuset av behovet att skydda barn från att utnyttjas och dras in i brottslig verksamhet och frestelsen att tjäna pengar på illegitim verksamhet. En avsaknad av bestämmelser som innebär att förtjänster från brottslighet inte kan förverkas från barn skulle nämligen riskera att barn i än högre utsträckning utnyttjades för otillbörliga syften. Det är också, från effektivitetssynpunkt, angeläget att det i systemet inte finns kryphål som möjliggör att kriminellas tillgångar kan fredas från förverkande genom att de överlåts eller anförtros åt någon som är under 15 år. För att kunna skydda barn från att utnyttjas i kriminalitet är det nödvändigt att det finns möjligheter att förverka sådana förtjänster även från barn under 15 år.

Som regeringen utvecklar i avsnitt 10.1 saknas det, utifrån kriminalpolitiska utgångspunkter, anledning att föreskriva olika nivåer avseende oskäligheten vad gäller olika förverkandeformer. Det är också i praktiken svårt att se några skäl som sakligt sett kan motivera olika oskälighetsnivåer för olika förverkandeformer eller särskilda skälighetsbestämmelser som tar sikte på särskilda förhållanden hänförliga till förverkandesvaranden. En annan sak är att vissa förhållanden ofta med större styrka än andra talar för att ett förverkande ska bedömas som uppenbart oskäligt. Regeringen anser därför att de hänsyn som i dag tas inom ramen för hittillsvarande 36 kap. 13 § brottsbalken – att personer med nedsatt ansvarsförmåga inte ska bli av med sin egendom utan att de särskilda förhållandena bakom brottsligheten beaktas – kan inrymmas i den generella bestämmelse om uppenbar oskälighet som regeringen i avsnitt 10.1 föreslår ska gälla för alla former av förverkande.

Sett mot den bakgrunden saknas behov av en särskild reglering som träffar barn under 15 år och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning i en ny förverkandelagstiftning. I stället bör bestämmelsen upphävas och de hänsyn som aktualiseras beaktas inom ramen för den allmänna bedömning som alltid ska göras i fråga om åtgärden är uppenbart oskälig.

Att regleringen upphävs innebär i och för sig att bl.a. barn i större utsträckning än tidigare kommer att få förverkandeanspråk riktade mot sig. Det är dock motiverat med hänsyn till intresset av att skydda dem från att utnyttjas och dras in i brottslighet och intresset av att brottslighet inte ska löna sig. Förslaget får därför anses vara förenligt med artikel 3 i barnkonventionen. Regeringen instämmer i vad *Socialstyrelsen* för fram om att det finns anledning att ytterligare belysa hur förslagen påverkar barn även när det gäller hanteringen av tvångsmedel. Själva förverkandeprocessen måste givetvis anpassas och föras med utgångspunkt i de särskilda hänsynstaganden och rättssäkerhetsgarantier som aktualiseras rörande

barn (se närmare om denna fråga i avsnitt 12.1 där förslaget till ny lag om förfarandet behandlas).

10.3 Åtgärder som kan förhindra att egendom missbrukas

Regeringens förslag: I stället för att besluta om förverkande får rätten besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas.

Om rätten beslutar om en viss åtgärd ska den även ange inom vilken tid åtgärden ska genomföras. Egendomen får vara kvar i beslag under den tid som rätten bestämt.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans motsätter sig förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Emellanåt kan frågan uppkomma om det finns något mindre ingripande alternativ än förverkande för att uppnå samma syfte. Det är en självklar utgångspunkt att straffrättsliga åtgärder ska vidtas med urskillning. I de fall det finns mindre ingripande alternativ än förverkande som kan tillgodose samma syfte bör ett sådant väljas. Enligt den hittillsvarande bestämmelsen i 36 kap. 6 § brottsbalken får rätten i stället för förverkande föreskriva en åtgärd till förebyggande av missbruk. Regleringen används exempelvis för att förordna att falska tavlor eller mynt förses med en stämpel eller att en falsk signatur tas bort. I senare rättstillämpning har frågor även uppkommit om åtgärder som innebär att digitalt lagrad information, snarare än själva lagringsmediet, utplånas (jfr rättsfallet NJA 2014 s. 14). Om det är möjligt att förebygga missbruk av egendomen och kostnaderna för sådana åtgärder inte är oproportionerliga i förhållande till egendomens värde och andra motstående intressen bör rätten i stället för förverkande besluta om den förebyggande åtgärden.

Liksom utredningen anser regeringen att det finns ett fortsatt behov av en reglering som kan förhindra missbruk av egendom och som tydliggör att ett mindre ingripande alternativ än förverkande bör väljas när åtgärden kan uppnå samma syfte som ett förverkande. Regeringen anser emellertid att begreppet ”förhindra” snarare än ”förebygga” bättre återspeglar vad åtgärden syftar till. Det framstår vidare som motiverat, som utredningen föreslår, att i en ny reglering införa bestämmelser om att rätten ska ange inom vilken tid åtgärden ska genomföras och att egendomen får vara kvar i beslag under den tid som rätten bestämt. Förverkandesanktionen bör som utgångspunkt inte ha en bestraffande funktion. Regeringen anser därför, till skillnad från *Lagrådet*, att det inte finns skäl att införa en generell möjlighet att vid sidan av den mindre ingripande åtgärden kunna besluta om ett partiellt förverkande i de fall åtgärden inte kan anses tillräcklig för att fullt ut uppnå samma syfte som ett förverkande. För Tullverket och tulltjänstemän del finns dock redan i dag en sådan möjlighet enligt 17 § andra stycket smugglingslagen. Regleringen är särskilt anpassad för Tullverkets verksamhet och möjligheten bör enligt regeringens mening

finnas kvar. Denna möjlighet bör alltså även fortsättningsvis vara begränsad till fall där förverkandet grundar sig på brott enligt smugglingslagen.

11 Konkurrens mellan förverkande och enskilda anspråk

11.1 Förverkande ska gå före enskilda anspråk i fler fall

Regeringens förslag: Förverkande ska gå före enskilda anspråk på penningmedel. Förverkande av penningmedel ska kunna ske även om egendomen inte tillhör den som förverkande sker ifrån.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår dock en delvis annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som berör frågan, däribland *CSN*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Försäkringskassan*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker förslaget. Åklagarmyndigheten anser att det behöver belysas hur åklagarens möjlighet att häva ett penningbeslag till målsäganden under förundersökningen ska förstås i relation till utgångspunkten att penningmedel alltid ska förverkas snarare än återställas till målsäganden.

Skälen för regeringens förslag

Förverkande och enskilda anspråk konkurrerar ofta med varandra

I ett antal situationer kan det uppkomma en konkurrenssituation mellan ett förverkandeyrkande och ett enskilt anspråk. Den som stjäl en bil eller en summa pengar från någon har gjort en brottsvinst, men denna brottsvinst motsvaras av ett enskilt anspråk från målsäganden på att få tillbaka sin bil eller sina pengar. Detsamma kan gälla egendom som har varit föremål för penningtvätt, t.ex. en summa pengar från ett bedrägeri. Det kan också tänkas t.ex. att någon använder annans egendom som hjälpmedel för att begå brott.

Konkurrenssituationer av detta slag löses i dag normalt genom att det enskilda anspråket ges företräde framför ett förverkande, antingen för att egendomen lämnas ut till den berättigade eller för att en skyldighet att betala ersättning beaktas vid bedömningen av om utbytesförverkande skulle vara uppenbart oskäligt (hittillsvarande 36 kap. 1 a § brottsbalken). Denna ordning, som infördes år 1986, ersatte det tidigare förbudet mot förverkande av utbyte motsvarande skada för enskild. Som anges i förarbetena har syftet med dessa begränsningar varit tvådelat (se t.ex. prop. 1986/87:6 s. 18). För det första befarades att förverkande av utbyte motsvarande skada för enskild skulle försämra målsägandens möjligheter till ersättning från förverkandesubjektet. För det andra framhölls att ett

förverkande skulle kunna leda till att förverkandesubjektet drabbas av dubbla anspråk som i realiteten speglar en och samma vinst.

Det finns emellertid, som utredningen redogör för och regeringen närmare berör nedan, flera problem med att låta enskilda anspråk gå före förverkande på det sätt som sker. Ett är att det gör frågan om brottslighet lönar sig eller inte beroende av målsägandens agerande. Ett annat, praktiskt ofta förekommande problem, handlar om utformningen av talan och hanteringen av tvångsmedel när både det enskilda anspråket och förverkandeanspråket avser pengar, eftersom det då ofta är svårbedömt om pengarna fortfarande tillhör målsäganden eller inte. Detta problem har blivit särskilt vanligt och tydligt när det gäller förverkande och enskilda anspråk kopplade till penningtvätt. Frågan är om problemen skulle kunna hanteras bättre om konkurrenssituationen löstes på ett delvis annat sätt, där förverkande i större utsträckning skulle få gå före enskilda anspråk.

Det finns skäl att låta förverkande gå före enskilda anspråk i vissa fall

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att skälen för att låta enskilda anspråk gå före förverkande i den utsträckning som följer av den nuvarande förverkandelagstiftningen kan ifrågasättas. Huruvida brottslighet lönar sig eller inte blir genom dagens reglering beroende av om målsäganden driver in sitt enskilda anspråk. I de fall målsäganden väljer att inte ansöka om verkställighet av det enskilda anspråket får förverkandesubjektet behålla brottsvinsten. I många fall leder den hittillsvarande regleringen också till oklara konkurrenssituationer mellan förverkande och enskilda anspråk med praktiska problem under rättegången som följd, t.ex. vad gäller vilket tvångsmedel som kan användas. Regeringen anser därför att den nuvarande ordningen, där enskilda anspråk ska beaktas vid bedömningen av om förverkande är uppenbart oskäligt, inte bör gälla i en ny förverkandelagstiftning. Andra vägar behöver då sökas för att varken målsäganden eller förverkandesubjektet ska hamna i en sämre sits på ett sätt som inte är motiverat.

I situationer när t.ex. en brottsvinst helt eller delvis svarar mot en målsägandes enskilda anspråk bör en förändring inte få till konsekvens att målsäganden blir sämre tillgodosedd än enligt nuvarande lagstiftning. Som regeringen återkommer till i avsnitt 11.2 kan en ordning som innebär att förverkande går före enskilda anspråk främja målsättningen att brottslighet inte ska löna sig samtidigt som den underlättar för målsäganden genom att målsäganden i stället får ersättning ur den egendom som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Vid utformningen av en ordning där förverkande i större utsträckning än i dag kan gå före ett enskilt anspråk, måste beaktas att konkurrensen mellan förverkande och enskilda anspråk kan avse olika typer av förverkande, enskilda anspråk och egendom. En brottsvinst kan bestå i t.ex. en stulen cykel som ägaren har ett anspråk på att få tillbaka. Den kan emellertid också bestå i ett belopp som tas emot kontant eller sätts in på ett konto efter t.ex. ett bedrägeri. Den viktigaste skiljelinjen synes vara den mellan individuellt präglad egendom och egendom utan individuella egenskaper (s.k. fungibel egendom), alltså i synnerhet pengar.

Det är en självklar utgångspunkt att egendom som frånhänts annan genom brott ska återställas till den rätta ägaren eller, om denne inte är känd

eller inte gör anspråk på egendomen, tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. (stöldgodslagen), i vilket fall den tillfaller staten efter viss tid om ingen gör anspråk på egendomen. Denna utgångspunkt återspeglas i grundkravet, som regeringen i avsnitt 6.3.2 föreslår ska gälla uttryckligen, att egendom endast får förverkas från den som egendomen tillhör. På samma sätt förhåller det sig med egendom som har använts som hjälpmedel för att begå brott utan att ägaren har varit inblandad. Om egendomen tillhör målsäganden eller någon annan utomstående får den alltså normalt inte förverkas.

Ägarens intresse av att få tillbaka sin egendom gör sig emellertid inte gällande på samma sätt om förverkandeyrkandet i stället gäller egendomens värde, t.ex. värdet av stöldgods eller av egendom som har använts som hjälpmedel eller varit föremål för häleri eller penningtvätt. Dessa situationer aktualiseras främst om egendomen inte längre är tillgänglig hos förverkandesubjektet, t.ex. för att egendomen har överlåtits vidare eller inte går att återfinna. I sådana fall har målsäganden normalt ett skadeståndsanspråk. Skyddet för ägarens rätt bör inte heller hindra ett förverkande av en brottsvinst i form av avkastning eller intäkter från vidareförsäljning, även om själva egendomen återställs eller tas i förvar enligt stöldgodslagen. Sammantaget finns det goda skäl att låta förverkande gå före ett enskilt anspråk i dessa situationer, som inte omfattas av förbudet mot förverkande av egendom som tillhör annan än den som förverkande sker ifrån.

Regeringen anser emellertid att det finns anledning att se på saken på samma sätt även om målsägandens anspråk redan från början gäller pengar, snarare än t.ex. en cykel. En sådan situation aktualiseras exempelvis när målsäganden har blivit utsatt för ett bedrägeri och vilseletts att betala ut pengar från sitt konto. Här är den individuella egendomen ointressant. Det huvudsakliga intresset för målsäganden i situationer som dessa lär vara att återfå pengar och inte nödvändigtvis att ersättning måste betalas ut just av förverkandesubjektet. Situationer av detta slag leder i dag ofta till svåra tillämpningsproblem. Problemen bottnar i att pengarna ibland hålls avskilda på ett sådant sätt att målsäganden fortfarande kan göra gällande äganderätt till dem, men oftast sammanblandas pengarna vid mottagandet eller senare med följden att målsäganden bara har en fordran på ersättning. Beroende på anspråkets karaktär kan olika tvångsmedel bli tillämpliga, vilket leder till praktiska problem och besvärliga ställningstaganden. I rättstillämpningen har situationer av detta slag lett till problem framför allt i mål om penningtvätt, där gränsdragningen mellan penningbeslag och kvarstad har varit omdiskuterad, bl.a. i flera ärenden hos Justitiekanslern (se t.ex. Justitiekanslerns beslut 2019-11-26, dnr 2250-19-2.4.1).

I likhet med utredningen anser regeringen att en förändring av regelverket som innebär att förverkande generellt ges företräde framför enskilda anspråk på penningmedel, oberoende av om målsäganden har bibehållit äganderätten till pengarna som finns hos förverkandesubjektet, på ett påtagligt sätt skulle förenkla hanteringen av dessa frågor. För den som har frånhänts pengar är det utan betydelse om det är samma eller andra pengar som återställs. Att då behöva göra skillnad mellan olika tvångsmedel och ta ställning till vilket av flera yrkanden på bättre rätt, skadestånd eller förverkande som ska bifallas riskerar endast att leda till svåra

gränsdragningsproblem för rättsväsendets aktörer i fråga om äganderätt och fordringsrätt. Regeringen anser därför att konkurrensen mellan förverkande och enskilda anspråk i en dom bör lösas så att förverkande alltid går före ett enskilt anspråk – om det gäller ett enskilt anspråk på ett belopp i pengar – oberoende av om målsäganden har ett anspråk på bättre rätt eller skadestånd gentemot förverkandesubjektet. Det bör inte innebära någon olägenhet – snarare tvärtom – för den berättigade att i stället få betalt ur förverkade medel. Hur en sådan rätt till ersättning bör utformas behandlas i avsnitt 11.2. Om det gäller annan egendom, t.ex. en cykel, bör äganderätten, på det sätt som gäller enligt hittillsvarande reglering respekteras genom att egendomen antingen återställs eller tas i förvar enligt stöldgodslagen. Innan åtal har väckts eller förundersökningen avslutats har åklagaren i vissa särskilda situationer möjligheten att själv besluta om förtida utlämnande enligt 27 kap. 4 a § rättegångsbalken, alltså att ett beslag ska hävas till målsäganden eller någon som trätt i dennes ställe. Denna möjlighet bör stå till buds beträffande såväl föremål som penningmedel.

11.2 Rätten ska pröva om målsäganden har rätt till betalning ur förverkade penningmedel

Regeringens förslag: Om rätten beslutar om förverkande av penningmedel och målsäganden i samma rättegång har framställt ett anspråk på penningmedel som svarar mot det som förverkas, ska rätten, om anspråket bifalls, fastställa att målsäganden har rätt till betalning ur det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att en förklaring att målsäganden har rätt till betalning ur förverkade medel ska kunna ske oberoende av om målsäganden har framställt ett enskilt anspråk.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *CSN*, *Försäkringskassan* och *Stockholms tingsrätt*, tillstyrker utredningens förslag. *Ekobrottsmyndigheten* ser positivt på utredningens ambition att förenkla processen för såväl målsägande som åklagare i mål där förverkandefrågor aktualiseras och lyfter särskilt fram fördelar med dels att en brottsvinst ska kunna förverkas även om den svarar mot ett enskilt anspråk, dels att staten ska svara för ersättningen gentemot en målsägande upp till det belopp som influtit genom förverkandet. Myndigheten anser emellertid att det bör klarläggas hur domstolen och brottsbekämpande myndigheter ska hantera frågor som aktualiseras med anledning av förslaget, däribland hur en talan om förverkande ska utformas när målsägandens anspråk överstiger värdet på den egendom som kan bli föremål för förverkande och hur förverkade medel ska fördelas i de fall där det finns flera målsägande som har anspråk gentemot förverkandesvaranden. Försäkringskassan, som visserligen ställer sig positiv till förslagen, pekar på vissa tillämpningsproblem och att förslagen endast kan bidra till att kompensera brottsoffer i de undantagsfall där penningmedel i en direkt eller indirekt kedja kan härledas till den skada som återspeglar

brottsvinsten. Liksom Ekobrottsmyndigheten ser myndigheten att regleringen kan medföra vissa tillämpningsproblem i de fall där det finns flera målsägande där olika brottsvinster har sammanblandats. *Justitiekanslern*, som konstaterar att utredningen redogjort för de oklarheter och den komplexitet som den nuvarande regleringen ger upphov till, anser att förslaget bidrar till en tydligare, förenklad och förbättrad reglering som på ett bättre sätt tillgodoser målsägandens möjlighet att göra sin rätt gällande. *Jönköpings tingsrätt* väcker frågan om förslaget riskerar att leda till komplicerade rätts- och bevisfrågor vilket i förlängningen kan tynga sådana rättegångar som förslaget avser att träffa. *Kronofogdemyndigheten* anser att det i den fortsatta beredningen bör säkerställas att målsäganden – i de fall där staten övertagit ansvaret för att ersätta målsäganden helt eller delvis för dennes skada – inte kan vända sig till Kronofogdemyndigheten med brottmålsdomen som exekutionstitel för att begära verkställighet mot den dömde för skada som redan ersatts av staten. *Svea hovrätt*, som visserligen ställer sig positiv till utgångspunkterna i förslaget, anser att förslaget framstår som både svårtillgängligt och oklart bl.a. i fråga om begreppet penningmedel, vem som har bevisbördan för att penningmedel härrör eller inte härrör från ett brott, vilket beviskrav som ska gälla för påståendet samt hur målsäganden ska behandlas i partshänseende när han eller hon inte för talan om ett enskilt anspråk men likväl ett yrkande om rätt till förverkad egendom. *Svensk Försäkring*, som tillstyrker utredningens förslag, anser att det bör tydliggöras att även försäkringsbolag omfattas av regleringen om ersättning ur förverkade medel. *Åklagarmyndigheten* anser att det bör klargöras om domstolen i t.ex. ett mål om bedrägeri där pengarna skingrats både ska förverka värdet av det gärningsmannen åtkommit och tillerkänna målsäganden ersättning med samma belopp. Myndigheten anser vidare att domstolen ska kunna besluta att målsäganden ska ersättas med förverkade medel även om det inte råder identitet mellan det som har säkrats och den faktiska brottsvinsten.

Skälen för regeringens förslag

Rätten ska pröva om ett anspråk på penningmedel ska tillgodoses ur förverkad egendom

När egendom förverkas tillfaller egendomen staten om inte annat är särskilt föreskrivet. Om en enskild har ett anspråk som svarar mot den egendom som förverkats ska staten, enligt hittillsvarande 36 kap. 17 § brottsbalken, ersätta den enskilde. Ett sådant anspråk prövas först efter domen där förverkandefrågan har prövats. Regeringens förslag i avsnitt 11.1 om att penningmedel regelmässigt bör förverkas oberoende av enskilda anspråk som svarar mot den förverkade egendomen får sannolikt till följd att antalet anspråk på ersättning kommer att öka väsentligt. Som utredningen lyfter fram skulle det därför finnas betydande fördelar med en ordning som innebär att målsägandens rätt till betalning ur förverkade penningmedel prövas redan i samband med prövningen av förverkandefrågan. Utredningen föreslår därför att målsäganden i den rättegång där förverkandeyrkandet framställs ska kunna yrka att rätten ska fastställa att målsäganden har rätt till förverkade penningmedel. Enligt förslaget ska ett sådant yrkande kunna bifallas oberoende av om målsäganden också har framställt ett enskilt anspråk i rättegången.

Fördelen med den lösning som utredningen föreslår är att målsäganden inte tvingas ta ställning till om det enskilda anspråket ska formuleras som ett anspråk på bättre rätt eller på skadestånd. Om förverkandeyrkandet avslås utan att målsäganden har framställt något enskilt anspråk bör målsäganden enligt utredningen ha möjlighet att framställa ett sådant yrkande i en senare rättegång, eftersom rättskraften endast skulle omfatta förverkandefrågan och fastställelseyrkandet som är kopplat till just förverkandefrågan.

Flera remissinstanser, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Jönköpings tingsrätt*, *Svea hovrätt* och *Åklagarmyndigheten*, ifrågasätter hur den föreslagna modellen skulle fungera i praktiken. Regeringen instämmer i att det finns vissa svårigheter med utredningens förslag. Det är oklart hur rättens prövning i praktiken skulle gå till om inte målsäganden konkretiserar på vilken grund han eller hon har ett anspråk på penningmedel som svarar mot det som yrkas förverkat. Det är inte heller givet vem som skulle vara målsägandens motpart i frågan, vilket riskerar att skapa ett bristfälligt underlag för rättens prövning i vissa fall.

Även om regeringen alltså instämmer i utredningens bedömning att en ordning bör tillskapas där rätten tar ställning till om målsäganden har rätt till betalning ur förverkad egendom, bör ordningen för prövningen utformas något annorlunda än vad utredningen föreslår. Utgångspunkten för rättens prövning av vilken rätt som målsäganden har till betalning ur det som förverkas bör, i linje med vad *Lagrådet* för fram, vara ett anspråk som målsäganden har framställt. Målsäganden får alltså, precis som i dag, inför rättegången ta ställning till vilket eller vilka anspråk som han eller hon vill framställa. Det kan röra sig om anspråk på t.ex. bättre rätt eller skadestånd, men även andra typer av anspråk kan förekomma. Dessa anspråk bör hanteras på vanligt sätt i rättegången, t.ex. genom att den tilltalade får ange inställning och parterna får lägga fram utredning.

Den avgörande skillnaden blir i stället rättens hantering av målsägandens yrkanden om rätten vid överläggningen beslutar sig för att förverka penningmedel från den tilltalade. I det läget måste rätten, om den anser att något av målsägandens yrkanden ska bifallas, därutöver ta ställning till om yrkandet ska bifallas på så sätt att det – i likhet med vad Lagrådet också framhåller – fastställs en rätt till betalning ur förverkade medel, eller om den tilltalade i stället ska förpliktas att utge egendom till målsäganden. I den mån rätten fastställer en rätt till betalning ur det som förverkas utgör en sådan fastställelse i dom inte någon exekutionstitel som målsäganden kan lägga till grund för en ansökan om verkställighet mot den dömde.

Med målsägande bör, i linje med vad *Svensk Försäkring* framhåller, likställas någon annan, t.ex. ett försäkringsbolag, som har ersatt målsäganden och har regressrätt mot den tilltalade vad gäller det enskilda anspråket.

Eftersom förslaget i grunden syftar till att förenkla ersättningsordningen anser regeringen, till skillnad från Lagrådet, att övervägande skäl talar för att målsäganden inte ska behöva framställa något särskilt yrkande om fastställelse av rätt till betalning. En annan ordning skulle nämligen riskera att förverkandesubjektet, utöver förverkandet, dessutom tvingas kompensera målsäganden (jfr dock 3 kap. 21 § utsökningsbalken). Rätten bör däremot – på sedvanligt sätt – verka för att klarlägga parternas

uppfattningar i frågan om ett eller flera enskilda anspråk svarar mot den egendom som yrkas förverkad på ett sådant sätt att målsäganden skulle ha rätt till betalning ur förverkade medel. Om målsäganden vill undvika den obligatoriska prövningen är det inget som hindrar att målsäganden i stället väcker talan i den för tvistemål stadgade ordningen eller – om anspråket redan kumulerats med åtalet – begär att anspråket ska avskiljas från brottmålet.

Rättens prövning bör ta sikte på om det enskilda anspråket svarar mot det som förverkas

Som *Svea hovrätt* påpekar bör regeln om fastställelse av rätt till betalning ur förverkade penningmedel och den allmänna ersättningsregeln i hittillsvarande 36 kap. 17 § brottsbalken utformas på samma sätt (se avsnitt 11.1). I båda fallen bör prövningen avse om det enskilda anspråket svarar mot det som förverkas. En rätt till betalning ur förverkade medel enligt ersättningsregeln bör då förutsätta att det som förverkas helt eller delvis kan sägas vara en spegelbild av målsägandens skada. Att det råder en sådan spegelbild innebär, vilket *Lagrådet* påpekar, att det enskilda anspråket och förverkandeyrkandet riktas mot samma person men också att regleringen innebär att staten förpliktas att svara för att kompensera målsäganden genom förverkade medel som därmed tillfallit staten. Till skillnad från Lagrådet anser regeringen att det inte behöver återspeglas direkt i lagtexten.

Med anledning av det som bl.a. *Åklagarmyndigheten* anför om att ersättning inte bör förutsätta identitet mellan förverkad egendom och målsägandens anspråk vill regeringen understryka att rätten bör kunna fastställa en rätt till betalning även om det inte finns någon obruten kedja på så sätt att målsäganden har bättre rätt till de förverkade penningmedlen. En målsägande som har lidit skada till följd av t.ex. ett bedrägeri bör alltså ha rätt till betalning för sitt skadeståndsanspråk ur förverkade medel, även om det endast är ett mot det utbetalade beloppet svarande belopp som förverkas, t.ex. för att överförda kontomedel har sammanblandats med förverkandesubjektets egna medel. På samma sätt bör målsäganden ha rätt till betalning ur förverkade medel även om förverkandebeslutet har sin grund i efterföljande hantering av penningmedel som härrör från förbrottet mot målsäganden, t.ex. penningtvätt avseende bedrägeribeloppet. Det bör dock i sådana fall krävas att målsäganden har ett anspråk på den som förverkande sker ifrån och inte bara på den som har begått förbrottet (jfr rättsfallet NJA 2020 s. 344).

I andra fall bör avsaknaden av identitet mellan förverkad egendom och målsägandens anspråk innebära att anspråket inte omfattas av ersättningsregeln som nu föreslås. Ett skadestånd för t.ex. kränkning kan inte sägas svara mot egendom som förverkas. Sambandet brister också om det enskilda anspråket är kopplat till ett annat brott än det som ligger till grund för förverkandet eller om det rör sig om ett utvidgat eller självständigt förverkande.

Om målsäganden har framställt flera ekonomiskt likvärdiga enskilda anspråk, t.ex. bättre rätt och skadestånd, är det tillräckligt att rätten kommer fram till att ett av dem ska bifallas. Om rätten t.ex. anser att målsäganden i vart fall har rätt till skadestånd eller annan ersättning,

behöver rätten inte ta ställning till om egendomen har hållits avskild på ett sådant sätt att målsäganden skulle ha bättre rätt till egendomen.

Fastställelsen ska avse det som staten får in till följd av förverkandebeslutet

Förverkande av penningmedel kan i många fall förväntas ske som ett sakförverkande av egendom som finns säkrad med ett penningbeslag. Det kan dock, som *Åklagarmyndigheten* lyfter fram, även i fortsättningen tänkas uppstå fall där förverkande sker som en betalningsskyldighet till staten, alltså ett värdeförverkande, utan att detta är säkrat genom något tvångsmedel. Frågan är hur detta ska hanteras om det samtidigt finns ett anspråk som svarar mot förverkandeyrkandet.

Ett sätt att hantera frågan är att begränsa möjligheten till fastställelse av rätt till ersättning ur förverkade medel till det belopp som finns säkrat. Det skulle dock leda till problem med hanteringen av konkurrensen mellan enskilda anspråk och förverkande. I praktiken skulle det bli nödvändigt med en ordning där både förverkandeyrkandet och det enskilda anspråket skulle kunna bifallas samtidigt. Det skulle ålägga den dömde en dubbel betalningsskyldighet som inte synliggör att det finns en rätt att från den ena förpliktelsen avräkna vad som har betalats enligt den andra.

Regeringen anser att en bättre lösning är att ge rätten möjlighet att fastställa en rätt till betalning ur det som staten får in på grund av förverkandebeslutet, oberoende av om det sker genast genom egendomen som är föremål för tvångsmedel eller senare genom verkställighet av en betalningsförpliktelse grundad på förverkandebeslutet. Genom en sådan lösning åtar sig staten också ansvaret för att i möjligaste mån driva in egendom till täckande av målsägandens anspråk.

I den mån det enskilda anspråket överstiger vad som förverkas bör det vara möjligt att bifalla den överskjutande delen av det enskilda anspråket på vanligt sätt, t.ex. om skadan har varit större än gärningsmannens vinst eller för att målsäganden har yrkat ränta.

I vissa situationer kan en fördelning mellan flera målsägande bli nödvändig

Flera remissinstanser, bl.a. *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten*, pekar på att situationer kan uppstå där målsägandens enskilda anspråk överstiger det förverkade beloppet eller att flera målsägande har enskilda anspråk som svarar mot det som förverkas, men som sammantaget överstiger vad som förverkas. Det påpekas också att en målsägande kan ha ett solidariskt skadeståndsanspråk mot flera, t.ex. flera medgärningsmän, som också har förverkandeyrkanden riktade mot sig.

Enligt regeringens uppfattning måste dessa situationer skiljas åt. Om ett eller flera enskilda anspråk delvis inte svarar mot vad som förverkas, t.ex. för att det enskilda anspråket överstiger det förverkade beloppet, bör det enskilda anspråket bifallas som en betalningsförpliktelse för den dömde i den delen. Om flera målsägande har framställt enskilda anspråk som svarar mot det som förverkas, kan situationen uppstå att den egendom som finns säkrad inte räcker för att ersätta alla målsägande. I sådana fall får situationen lösas på samma sätt som enligt t.ex. konkurslagen, dvs. i förhållande till storleken på respektive anspråk. Om det, slutligen, åläggs

en solidarisk betalningsskyldighet för flera personer som samtidigt får förverkandebeslut var för sig, bör det inte hindra att rätten beslutar att målsäganden har rätt till betalning ur förverkade medel.

Som Ekobrottsmyndigheten och *Försäkringskassan* påpekar, kan det även förekomma situationer där förverkande ska ske av penningmedel när en målsägande har bättre rätt till säkrade penningmedel, samtidigt som en annan målsägande i samma rättegång endast har rätt till skadestånd. I en sådan situation kan, i linje med allmänna sakrättsliga principer, någon fördelning inte ske i förhållande till anspråken. På samma sätt som en åklagare har möjlighet att före åtalet häva ett penningbeslag till en målsägande som har bättre rätt till egendomen, måste alltså medlen betalas ut till den de tillhör. I situationer som dessa blir det alltså viktigt att sakförverkandet av säkrad egendom som en viss målsägande har bättre rätt till skiljs från övriga förverkandebeslut i domslutet på ett tydligt sätt. Att den som har bättre rätt till medel inte ska behöva dela dessa med andra som enbart har en fordran på förverkandesubjektet hindrar emellertid inte att rätten ändå kan fastställa att även övriga målsägande har rätt till betalning ur det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

11.3 Målsäganden kan i efterhand begära ersättning ur förverkad egendom

Regeringens förslag: Om egendom har förverkats som svarar mot ett anspråk, ska staten i den förpliktades ställe ersätta den berättigade intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Vid verkställighet av ett beslut om förverkande som svarar mot ett anspråk har den från vilken förverkandet skett rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett till den berättigade med anledning av anspråket.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte någon särskild bestämmelse om att den från vilken förverkandet skett har rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett till den berättigade med anledning av anspråket. Utredningens förslag har vidare en delvis annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* påpekar att den allmänna ersättningsregeln och regeln om rättens fastställelse av rätt till betalning ur förverkad egendom bör ha samma lagtekniska konstruktion.

Skälen för regeringens förslag: Om utbyte har förverkats som svarar mot skada för enskild eller medel som en enskild är berättigad att få tillbaka, svarar staten i den förpliktades ställe för ersättning intill värdet av som har tillfallit staten på grund av beslutet om förverkande (hittillsvarande 36 kap. 17 § andra stycket brottsbalken). Bestämmelsen är primärt avsedd för situationer när anspråket inte var känt vid tidpunkten för förverkandebeslutet (se prop. 1986/87:6 s. 20–21 och 39). Regeringen anser att denna bestämmelse i huvudsak är välavvägd. I en ny förverkanderegelring bör bestämmelsen dock förenklas och förtydligas. I likhet med vad som gäller i den hittillsvarande regleringen bör målsägandens rätt att begära ersättning ur förverkad egendom enligt denna bestämmelse endast

inträda i efterhand. En annan sak är att målsäganden i vissa situationer har rätt till betalning ur förverkade medel enligt vad som föreslås i avsnitt 11.2.

Som *Svea hovrätt* påpekar är det angeläget att den allmänna ersättningsregeln och regeln om rättens prövning av rätt till ersättning ur förverkad egendom i så stor utsträckning som möjligt är utformade på samma sätt. Avgörande bör då vara att målsägandens anspråk svarar mot det som förverkats, exempelvis att en bedragares eller förskingrares vinst förverkas. Skadeståndsanspråk på grund av kränkning bör däremot inte kunna ersättas, eftersom ett sådant anspråk inte svarar mot det som förverkas. Det rör sig med andra ord inte om någon allmän rätt för målsäganden till ersättning för sina anspråk på den tilltalade ur medel som har förverkats på andra grunder. En sådan ordning skulle vara problematisk inte minst med tanke på den grundläggande ambitionen om att brottslighet inte ska löna sig.

För att likformighet mellan de båda ersättningsreglerna ska åstadkommas bör den nuvarande uppräkningen av vissa grunder för ersättningsskyldighet ersättas med en mera generell formulering. Det framstår enligt regeringens mening som lämpligt att tala om anspråk även i den allmänna ersättningsregeln.

Den hittillsvarande ersättningsbestämmelsen är enligt sin ordalydelse endast tillämplig vid utbytesförverkande, vilket även betonas i bestämmelsens förarbeten (se prop. 1986/87:6 s. 41). Med en utvidgad möjlighet att låta förverkande gå före enskilda anspråk saknas det skäl att begränsa statens ersättningsskyldighet till att endast omfatta brottsvinster. Även ett förverkat brottsföremål, t.ex. egendom som har varit föremål för penningtvätt, kan svara mot ett anspråk och bör därmed också kunna träffas av ersättningsregeln.

Det bör vara möjligt att få ersättning ur förverkad egendom även om det anspråket endast avser ett förbrott till det brott som förverkandet har grundats på. Om någon har blivit utsatt för ett bedrägeri och brottsvinsten från bedrägeriet förs över till en penningtvättare, kan det tänkas att penningtvättaren i vissa fall inte har blivit skadeståndsskyldig mot målsäganden, trots att egendomen kan förverkas hos tvättaren (jfr rättsfallet NJA 2020 s. 344). Enligt regeringens förslag i avsnitt 11.2 är det i en sådan situation inte möjligt för rätten att fastställa en rätt till betalning ur medel som förverkas från tvättaren, eftersom målsäganden inte har något anspråk på denne. Däremot ryms en sådan rätt till ersättning i den allmänna ersättningsregeln, som alltså möjliggör för målsäganden att få ersättning intill värdet av vad som influtit till följd av förverkandebeslutet. Målsägandens enskilda anspråk till följd av förbrottet svarar mot det som förverkats, trots att förverkande skett från en annan person. Någon särskild reglering av denna fråga behövs alltså inte.

Den allmänna ersättningsbestämmelsen som regeringen nu föreslår ska gälla innebär att staten svarar i den förpliktades ställe i förhållande till den som har ett anspråk som svarar mot det som har förverkats, dvs. den berättigade. Ett bifall till en ansökan om ersättning innebär alltså dels att målsäganden därefter inte själv kan väcka talan om ersättning från den förpliktade, dels att endast staten kan driva in anspråket. Regeringen anser att den nuvarande ordningen – att den som förverkandebeslutet riktas mot kan invända att han eller hon redan har utgett egendom med anledning av det anspråk som svarar mot förverkandet – bör fortsätta gälla. Denna

situation, som kan förväntas vara ovanlig, behöver dock inte komma till uttryck i lagtext.

En rätt till ersättning bör, i linje med vad som sägs i avsnitt 11.2 när det gäller rättens fastställelse av målsägandens rätt till betalning ur penningmedel som staten får in till följd av förverkandebeslutet, kunna beslutas även om det ännu inte har kommit in någon egendom till staten till följd av förverkandebeslutet, eller om endast en del av förverkandebeslutet har verkställts. *Lagrådet* efterlyser i det här sammanhanget ett klargörande av hur regleringen ska fungera i praktiken. Avsikten är att när verkställighet senare sker måste staten i motsvarande mån, dvs. allteftersom förverkad egendom kommer in till staten, betala ut ersättning till målsäganden. Med anledning av de frågor som Lagrådet lyfter bör det betonas att den generella ersättningsregeln kan gälla andra typer av egendom än penningmedel. Det åskådliggörs i lagtexten genom att staten har en skyldighet att ersätta den berättigade intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Regeringen kan konstatera att det givetvis är angeläget att det görs tydligt att förverkandesubjektet – vid verkställighet av ett beslut om förverkande som svarar mot ett anspråk – har rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett till den berättigade med anledning av det enskilda anspråket. Som Lagrådet förordar bör därför den hittillsvarande regleringen i 36 kap. 17 § andra stycket andra meningen brottsbalken, med vissa främst redaktionella justeringar, föras över till det nya kapitlet.

12 En ny lag med bestämmelser om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

12.1 En sammanhållen och tydligare lag om förfarandet

Regeringens förslag: En ny lag med bestämmelser om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot införs och samtidigt upphävs både 1986 års och 2008 års förfarandelagar. Det införs särskilda bestämmelser som gäller när en fråga om förverkande rör någon som inte har fyllt 21 år.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att lagen endast ska innehålla dels bestämmelser om förfarandet när frågan om förverkande eller om företagsbot rör annan än en tilltalad för brott, dels bestämmelser om utredningen i dessa situationer.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Jönköpings tingsrätt*, *Malmö tingsrätt* och *Nacka tingsrätt*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Umeå tingsrätt* anser att den lagtekniska utformningen av den nya lagen är otydlig när det gäller rätten till rättsligt biträde för unga. *Riksdagens ombudsmän (JO)* anser att

lagtexten när det gäller lagens tillämpningsområde formulerats på ett otydligt sätt. *Göteborgs tingsrätt* för fram att det i vissa fall kan uppstå motstående intressen mellan barnet och vårdnadshavaren i förverkandefrågan vilket skapar ett behov av särskilda regler för att hantera sådana intressekonflikter.

Skälen för regeringens förslag

Det finns ett behov av att på ett enkelt och tydligt sätt reglera de processuella frågor som kan aktualiseras vid förverkande och företagsbot…

För att förverkandelagstiftningen ska tillämpas i önskvärd utsträckning är det, som regeringen framhåller i avsnitt 5.1, angeläget att regelverket är tydligt, enkelt och förutsebart. Det gäller inte bara den materiella förverkanderegleringen utan även det processuella regelverk som omgärdar förverkandeprocessen. Ett tydligt processuellt regelverk kan bidra till att oklarheter och gränsdragningsproblem under själva förfarandet undviks i så stor utsträckning som möjligt.

I rättegångsbalken finns inga allmänna bestämmelser som uttryckligen reglerar förfarandet vid förverkande. I en rättegång där ett yrkande om förverkande framställs samtidigt som ett åtal mot samma person tillämpas de allmänna bestämmelser som gäller för rättegången i brottmål. Annars tillämpas 1986 års förfarandelag eller, när det gäller utvidgat förverkande, lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall (nedan kallad 2008 års förfarandelag).

Åtskilliga processuella frågor som aktualiseras i mål om förverkande är i dag otydligt reglerade eller i vissa fall helt oreglerade. Att den processuella regleringen är svårtillgänglig kan leda till att likartade fall behandlas olika. Ett exempel är frågan om vilka möjligheter som finns att avgöra en fråga om förverkande i den tilltalades utevaro. Vidare kan det uppkomma frågor om tredje mans deltagande i förverkandeprocessen liksom frågor om vilka rättssäkerhetsgarantier som ska gälla för den som kan bli föremål för en talan om förverkande.

Företagsboten är – liksom förverkande i de flesta fall – en särskild rättsverkan av brott och hanteras i huvudsak enligt samma förfaranderegler. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2020 skärptes företagsbotsregleringen, bl.a. genom att ett företags betalningsförmåga ska ha betydelse när företagsbotens storlek ska bestämmas då det är fråga om särskilt allvarlig brottslighet som begås i större företags verksamhet. Reformen innebar också att maximibeloppet för företagsbot i dessa fall höjdes från 10 miljoner kronor till 500 miljoner kronor och att möjligheterna att förelägga företagsbot genom strafföreläggande utökades (se prop. 2018/19:164 Skärpta straffrättsliga sanktioner mot företag).

Det är angeläget, inte minst i ljuset av 2020 års företagsbotsreform, att det förfarande varigenom en talan om företagsbot prövas lever upp till rättssäkerhetens krav. Det är enligt hittillsvarande regler inte tydligt att hänvisningen i 1986 års förfarandelag till rättegångsbalkens regler om bötesmål innebär att de rättsäkerhetsregler som finns till skydd för en fysisk person som misstänks för brott också gäller för en juridisk person i samband med en utredning om företagsbot.

Liksom vid förverkande är det viktigt att de processuella frågor som kan aktualiseras vid företagsbot regleras på ett enkelt, tydligt och förutsebart sätt. I likhet med utredningen anser regeringen att det finns skäl att förtydliga vilka processuella rättigheter en juridisk person har under en utredning och rättegång i mål om företagsbot för att säkerställa att regelverket lever upp till rättssäkerhetens krav.

… i ett mer sammanhållet regelverk

Om de processuella frågor som aktualiseras under förfarandet vid förverkande av egendom eller åläggande av företagsbot är tydligt reglerade stärks förutsättningarna för ett effektivt genomslag av sanktionerna. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att de processuella bestämmelserna bör samlas i en gemensam lag när, som utvecklas i det följande, ett beslut eller en talan kan komma att riktas mot någon som inte är misstänkt eller tilltalad för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. I det sagda ligger, som föreslås i avsnitt 12.2, att även de särskilda bestämmelser som tar sikte på utredningen vid självständigt förverkande bör införas i den nya lagen. Eftersom den föreslagna regleringen i denna del huvudsakligen följer samma struktur som rättegångsbalken i fråga om såväl utredningen som domstolsförfarandet är det motiverat att reglera frågorna i samma lag.

De båda nu gällande förfarandelagarna innehåller endast ett fåtal bestämmelser om förfarandet vid förverkande (och annan särskild rättsverkan) när talan riktas mot en person som inte är tilltalad för brott. 1986 års förfarandelag trädde i kraft den 1 januari 1987 och ersatte då regler om förfarandet vid vissa fall av förverkande i 17 § lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken. Eftersom flera frågor lämnats oreglerade får tillämparen i många fall överväga vilka bestämmelser i rättegångsbalken som kan tillämpas i stället. Det finns därför behov av att i flera hänseenden komplettera regelverket med ytterligare bestämmelser för att åstadkomma en tydligare ordning för det förfarande som ska gälla för hela förverkandeprocessen.

Lagens tillämpningsområde

Som framgår i avsnitt 6.1 föreslår regeringen att tillämpningsområdet för det nya 36 kap. brottsbalken begränsas till förverkande och företagsbot. I likhet med utredningen anser regeringen inte att det finns anledning att utsträcka det processuella regelverket till någon ytterligare särskild rättsverkan av brott än förverkande och företagsbot, eftersom andra rättsverkningar alltid aktualiseras inom ramen för prövningen av ett åtal. Med ett sådant mer begränsat tillämpningsområde kan lagstiftningen fokusera på dessa båda rättsverkningar och därmed göras mer lättbegriplig i relation till de situationer som den faktiskt tillämpas på. Sett mot den bakgrunden framstår det som naturligt att det redan av lagens rubrik framgår att lagen är begränsad till förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Avsikten är att lagen ska reglera vad som gäller för förfarandet avseende förverkande eller företagsbot. Detta innebär att lagen i vissa fall upplyser om att rättegångsbalken gäller, i andra fall anger att rättegångsbalkens bestämmelser ska tillämpas och i ytterligare andra situationer innehåller egna bestämmelser för olika situationer. Det sagda

innebär att vissa delar av lagen kommer att vara tillämpliga vid samtliga förfaranden om förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, medan andra delar är tillämpliga i vissa processuella situationer eller med avseende på vissa förverkandeformer. I lagrådsremissen föreslogs att lagen skulle ges namnet lag om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot. *Lagrådet* anser att namnet är olämpligt eftersom det ger intrycket av att lagen reglerar enbart förfarandet vid domstol, trots att den även innehåller åtskilliga regler som helt tar sikte på åtgärder utom rättegång. Dessutom är enligt Lagrådet den språkliga utformningen olycklig eftersom det knappast är korrekt att tala om rättegången vid företagsbot. Mot den bakgrunden föreslår Lagrådet att lagen i stället betecknas lag om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Regeringen bedömer att den av Lagrådet föreslagna rubriken är lämpligare än förslaget i lagrådsremissen. Rubriken bör därför utformas i enlighet med Lagrådets förslag.

För att det, i linje med vad *JO* för fram, ska vara tydligt när bestämmelserna i den nya lagen respektive rättegångsbalken ska tillämpas bör lagens tillämpningsområde och relation till andra författningar anges redan i lagens inledande kapitel. I lagrådsremissen föreslogs att det avgörande för vilket regelverk som ska tillämpas ska vara om frågan om förverkande utgör en ”del av en fråga om ansvar för brott”. Lagrådet konstaterar att det sätt som uttrycket används på i lagen ger upphov till vissa frågor och att uttrycket inte används helt konsekvent. Enligt Lagrådets mening är uttrycket bl.a. inte helt träffande i språkligt hänseende när det handlar om situationer innan någon talan har väckts, eftersom det då ännu inte finns någon ansvarsfråga. Enligt Lagrådet är de i lagrådsremissen föreslagna bestämmelserna om lagens tillämpningsområde sammanfattningsvis svåröverskådliga och regleringen delvis inkonsekvent. Lagrådet lämnar i stället förslag på en paragraf som i huvudsak går ut på att ange att det finns bestämmelser i lagens kapitel som reglerar förverkandeförfarandet i olika avseenden och att det därefter anges att rättegångsbalkens regler gäller i övriga fall. Förslaget innebär vidare att det regleras att rättegångsbalken ska tillämpas avseende den som inte är misstänkt för brott vid utredningar om annat förverkande än självständigt förverkande eller om företagsbot och att det anges att det finns kompletterande bestämmelser om förverkandeförfarandet i 36 kap. brottsbalken. Behovet av att på något sätt ange en avgränsning tas om hand i respektive kapitel. Vidare föreslås att det i en ytterligare paragraf klargörs att 5 och 6 kap. gäller oavsett vilka regler som i övrigt ska tillämpas på ett förverkandeförfarande.

Det är viktigt att regleringen är tydlig och inte leder till osäkerhet kring tillämpningen. Lagrådets synpunkter innebär därför att det finns anledning att modifiera lagförslaget i lagrådsremissen. En sådan modifiering bör i stort följa Lagrådets förslag. Regeringen anser dock att regleringen blir än mer överskådlig om bestämmelserna om lagens tillämpningsområde samlas i en paragraf i stället för att delas upp i två. Vidare anser regeringen att det redan av lagtexten bör framgå att det avgörande för om rättegångsbalkens regler ska tillämpas i en utredning om annat förverkande än självständigt förverkande och i en utredning om företagsbot är om utredningen rör någon som inte är misstänkt för brott ”med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot”. Om en sådan utredning rör någon som är misstänkt för ett brott med koppling till förverkandefrågan

eller frågan om företagsbot gäller nämligen redan rättegångsbalkens regler. Att dessa bestämmelser ska tillämpas innebär bl.a. att utredningen ska bedrivas inom förundersökningens ramar, att forumreglerna i brottmål blir tillämpliga och att brottsbekämpande myndigheter därigenom bl.a. ges rätt att tillgripa tvångsmedel, allt enligt den ordning som föreskrivs i rättegångsbalken. Det förhållandet att en utredning om företagsbot bedrivs mot ett företag föranleder särskilda hänsynstaganden (se avsnitt 12.6). Även det förhållandet att förverkandesubjektet är under 21 år föranleder särskilda hänsynstaganden vilket behandlas i följande delavsnitt. Till skillnad från Lagrådet ser regeringen inte något behov av att i den nya lagen hänvisa till 36 kap. brottsbalken, eftersom den regleringen endast innehåller en paragraf av processuell karaktär. Vidare bör det, för att tydliggöra att bestämmelserna i 6 kap. inte alltid ska tillämpas oavsett vilket regelverk som gäller, anges att bestämmelserna i 5 och 6 kap. ska tillämpas om inte annat anges. I övrigt föreslås i förhållande till Lagrådets förslag vissa redaktionella och språkliga justeringar.

De modifieringar av paragraferna i lagens inledande kapitel som bör göras med anledning av Lagrådets synpunkter leder också till, precis som Lagrådet föreslår, att det i 3 och 4 kap. bör framgå när bestämmelserna i kapitlet ska tillämpas. Lagrådets synpunkt om att rubriken till 4 kap. bör justeras så att det framgår att bestämmelserna ska tillämpas endast i vissa fall gör sig gällande även i förhållande till rubriken till 3 kap. och bägge rubrikerna bör därför justeras. I linje med Lagrådets förslag och regeringens resonemang ovan bör det av en ny inledande paragraf i 3 kap. framgå att ett beslut som fattas enligt kapitlet inte får riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot, med undantag för beslut om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Sådana beslut ska, som utvecklas i avsnitt 12.3.2, nämligen få fattas även mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande. Bestämmelsen om att ett beslut inte får avse självständigt eller utvidgat förverkande bör i enlighet med Lagrådets förslag flyttas och föras in redan i den inledande paragrafen. Upplysningen i 1 kap. om att bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål gäller i andra fall än de som avses i 3 kap. måste läsas tillsammans med den inledande paragrafen i 3 kap. För beslut om förverkande eller om företagsbot som fattas av brottsbekämpande myndigheter och som riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot gäller alltså bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål. Detta med undantag för beslut om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde, för vilka alltså bestämmelserna i den nya lagen ska tillämpas. Även om det nyss sagda kan utläsas motsatsvis av 1986 års förfarandelag när förverkandetalan förs mot någon som inte är tilltalad anser regeringen, i likhet med utredningen, att den rådande ordningen bör återspeglas direkt i lag.

I 4 kap. finns bestämmelser om handläggningen i domstol, och enligt regeringen bör kapitelrubriken, till skillnad från vad som föreslogs i lagrådsremissen, återspegla att det rör sig om just handläggningen och inte förfarandet. Det gäller särskilt mot bakgrund av att lagen reglerar förfarandet i stort, dvs. såväl utredningen som beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter och handläggningen i domstol. Eftersom

en fråga om förverkande många gånger aktualiseras i samband med lagföringen av ett brott prövas förverkandefrågor normalt samtidigt som prövningen av åtalet för det brott som förverkandeyrkandet är kopplat till. Även förverkandeyrkanden som inte riktas mot den tilltalade bör i likhet med vad som gäller enligt hittillsvarande ordning som utgångspunkt prövas i samband med åtalet om de är kopplade till det brott som den tilltalade står åtalad för (NJA II 1947 s. 58 och 59). Trots att det inte framgår uttryckligen förutsätts enligt rättegångsbalken att särskilda yrkanden om förverkande får framställas vid sidan av ett åtal. Följden av att en talan om förverkande handläggs i samma rättegång som åtalet blir att den ordning som gäller för prövningen av åtalet i tillämpliga delar kommer att gälla även för förverkandefrågan. Om talan riktas mot någon annan än den tilltalade, men handläggs i samma rättegång som åtalet, framgår dock motsatsvis av 1986 års förfarandelag att den lagen är tillämplig på förverkandetalan i de delar som kan särskiljas från prövningen av åtalet. I likhet med utredningen anser regeringen att den rådande ordningen bör komma till uttryck direkt i lag. Till skillnad från vad utredningen föreslår bör dock tillämpningsområdet för regleringen inte knytas till om den som talan förs mot är tilltalad eller inte. Det kan tänkas att en talan om förverkande eller om företagsbot riktas mot någon som visserligen är tilltalad för ett brott, men att frågan saknar koppling till brottet, t.ex. om talan förs enligt den nya förverkandeform som regeringen föreslår, självständigt förverkande. I sådana fall saknas anledning att tillämpa de regler som gäller för prövningen av åtalet på förverkande-frågan. Tillämpningsområdet för lagens reglering av handläggningen i domstol bör därför knytas till fall där frågan om förverkande eller om företagsbot inte utgör en del av frågan om ansvar för brott. En konsekvens av förslaget blir också att om talan riktas mot någon annan än den tilltalade men frågan om förverkande eller om företagsbot har koppling till det brott som den tilltalade står åtalad för, bör handläggningen ske enligt den nya lagen. Det sagda innebär alltså att om frågan rör en talan om företagsbot mot en juridisk person, självständigt förverkande, förverkande av särskilda brottsverktyg eller om förverkandefrågan visserligen är kopplad till ett brott som någon står åtalad för, men där yrkandet framställs mot någon annan än den tilltalade, så gäller den nya lagen för handläggningen i domstol. Att handläggningen av frågan om förverkande eller om företagsbot sker enligt den nya lagen hindrar emellertid inte att målen kumuleras enligt bestämmelserna i rättegångsbalken, om övriga förutsättningar för detta föreligger. Lagrådet invänder inte mot att begreppet "del av en fråga om ansvar för brott” används i detta sammanhang utan föreslår tvärtom också att kapitlets tillämpningsområde ska begränsas på det sättet. För att klargöra tillämpningsområdet bör den i lagrådsremissen föreslagna inledande paragrafen dock justeras i linje med Lagrådets förslag. Till skillnad från Lagrådet anser regeringen dock inte att det i samma paragraf behöver upplysas om att det av 1 kap. framgår vad som gäller vid handläggningen i domstol när frågan om förverkande eller om företagsbot utgör en del av en fråga om ansvar för brott. Någon sådan upplysning föreslås inte av Lagrådet i förhållande till 3 kap. och framstår som överflödig.

De synpunkter Lagrådet har på begreppet ”del av en fråga om ansvar för brott” gör sig även gällande beträffande de bestämmelser i 6 kap. vars

tillämpningsområden är begränsade på olika sätt. Även dessa bestämmelser bör justeras i linje med Lagrådets förslag. Av bestämmelsen om rätt till information bör således framgå att den ska tillämpas i en utredning om förverkande eller företagsbot som rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. Liknande justeringar bör göras i bestämmelserna om barn och unga.

Särskilt om barn och unga

Som framgår av avsnitt 10.2 föreslår regeringen att möjligheten att förverka egendom från barn under 15 år och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska utökas på så sätt att förverkande av brottsvinster och utvidgat förverkande, utan särskilda inskränkningar, ska kunna ske från någon som har begått brott innan han eller hon fyllt 15 år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Dessutom föreslår regeringen att en talan om den nya förverkandeformen, självständigt förverkande, utan särskilda inskränkningar ska kunna föras även mot barn och unga.

För att förverkande ska kunna ske mot barn och unga på det sätt som föreslås krävs inte bara ett materiellt regelverk som medger det. Av lika central betydelse är att det processuella regelverket är anpassat till att hantera det förhållandet att förverkandesubjektet inte har fyllt 21 år. Som anges i avsnitt 10.2 utgör FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) svensk lag och enligt konventionen ska processer som inbegriper straffrättsliga åtgärder vara särskilt anpassade till barnet (se t.ex. artiklarna 12 och 40). Barn som misstänks för brott ska enligt konventionen få sitt privatliv till fullo respekterat under alla stadier i förfarandet.

När det gäller barn och unga som kan bli föremål för straffrättsliga åtgärder är det särskilt angeläget att handläggningen av ärendet sker skyndsamt, inte minst av pedagogiska skäl. Det är också viktigt att samhällets förhållningssätt när barn och unga utnyttjas i och ägnar sig åt brottslig verksamhet är konsekvent och tydligt och sker med beaktande av barnets ålder och involverar dennes vårdnadshavare. Dessa frågor är därför särskilt reglerade för barn och unga i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL. Regler för hur utredningar om brott som begåtts av barn ska genomföras finns förutom i LUL även i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948), förkortad FUK. Av dessa författningar följer bl.a. att s.k. ungdomsmål ska handläggas av lagfarna domare som särskilt har utsetts av rätten att handlägga sådana mål. Effektiva och rättssäkra utredningar i vilka barn förekommer förutsätter vidare en nära och väl fungerande samverkan mellan polis, åklagare och socialtjänst där barnets vårdnadshavare, barnets juridiska biträde och åklagaren närvarar vid förhör med barnet. Utgångspunkten är att även företrädare för socialtjänsten ska närvara vid förhör och att det för den unge ska förordnas en offentlig försvarare eller, om personen inte har fyllt 15 år och misstänks för ett allvarligt brott, ett juridiskt biträde. Förhör med någon som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för brott, målsägande eller vittne ska planeras och verkställas så att det inte uppkommer fara för att den som förhörs tar skada. Förhörsledaren bör ha särskild kompetens för uppgiften.

Regeringen anser inte att det finns skäl att ändra den rådande ordningen som gäller när förfarandet rör någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande. För dessa fall bör alltså fortsatt gälla att utredningen liksom handläggningen i domstol sker enligt den ordning som följer av rättegångsbalken och LUL.

Det är angeläget att regelverket i övrigt utformas på ett sätt som innebär att liknande situationer – för såväl vuxna som personer under 21 år – i så hög utsträckning som möjligt regleras på ett enhetligt sätt. När förfarandet rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande bör därför både utredningen och handläggningen i domstol ske enligt samma regler som föreslås ska gälla när förverkandesubjektet är över 21 år. Att förverkandesubjektet inte har fyllt 21 år innebär dock att själva förverkandeprocessen måste anpassas med beaktande av de särskilda hänsynstaganden, särbehandlingen av unga lagöverträdare/brottsmisstänkta och rättssäkerhetsgarantier som allmänt sett aktualiseras rörande barn och unga. Regeringen anser därför att reglerna kring ett förfarande om förverkande när förverkandesubjektet inte har fyllt 21 år i stort bör följa den ordning som redan i dag gäller enligt LUL. Regelverket i LUL är väl etablerat och präglas av att de särskilda hänsynstaganden, särbehandlingen av unga lagöverträdare/brottsmisstänkta och rättssäkerhetsgarantier som aktualiseras avseende barn och unga som blir föremål för straffrättsliga åtgärder tillgodoses. För att garantera att en process om förverkande från barnet tillgodoser barnets bästa anser regeringen att det är motiverat att göra delar av LUL tillämplig också i de fall när en ung person är föremål för ett förfarande enligt den nya lagen. Denna typ av hänsynstaganden aktualiseras givetvis även i de fall förverkandesubjektet inte har fyllt 15 år. Det följer nämligen av de förslag som regeringen lämnar om att förverkande får ske mot den som inte har fyllt 15 år att brottsbekämpande myndigheter har rätt att inleda en utredning om förverkande och väcka en talan om förverkande i dessa fall.

För att säkerställa att ett förfarande mot ett barn eller en ung person, som inte är misstänkt eller tilltalad för brott med koppling till frågan om förverkande, hanteras på ett lämpligt sätt, både under utredningen och vid handläggningen i domstol, bör det, som utredningen föreslår, framgå av den nya lagen att processen ska ske i enlighet med relevanta bestämmelser i LUL. Det som sägs om brottsmisstanke, åtal, tilltalad och förundersökning och utredning i LUL bör i stället gälla anledning att anta att egendom kan komma att förverkas från den unge, talan om förverkande, svarande och utredning om förverkande enligt 36 kap. 5 eller 12 § brottsbalken. Dessutom bör det klargöras att följande bestämmelser i LUL i tillämpliga delar ska tillämpas i ett sådant förfarande:

- 2 § om särskilda krav på den som ska leda en utredning,
- 5 § första stycket första meningen och tredje stycket första meningen om underrättelse till vårdnadshavare för den som inte fyllt 18 år,
- 6 § första stycket första meningen om underrättelse till socialnämnden,
- 7 § om socialtjänstens närvaro vid förhör,
- 25 § första stycket om särskilda krav på rätten,
- 26 § första stycket om underrättelse till vårdnadshavare om huvudförhandling,
- 27 § första–tredje styckena om att undvika uppmärksamhet, om stängda dörrar m.m.,

- 29 § första stycket om skyndsam handläggning m.m.,
- 32 § andra–fjärde styckena om att en utredning ska bedrivas skyndsamt och ledas av särskilt lämpad person,
- 33 § första stycket 1 och andra stycket om underrättelse till vårdnadshavare för den som inte fyllt 15 år, och
- 34 § första stycket 1, andra stycket andra meningen och fjärde stycket om underrättelse till socialnämnden och socialtjänstens närvaro vid förhör.

Regeringen delar utredningens bedömning att förslaget innebär att de krav som ställs i barnkonventionen tillgodoses, bl.a. kraven på att staterna ska främja ett särskilt förfarande anpassat för barn och att hänsyn ska tas till barnets ålder, samt kraven som finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2016/800/EU om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden (kallat barnrättsdirektivet) innebärande att barn garanteras samma rättigheter som straffmyndiga personer.

Personer under 18 år ska i mål där förverkandefrågan inte är en del av frågan om ansvar för brott företrädas av sin vårdnadshavare

Förverkande av egendom kan ske genom antingen sakförverkande eller värdeförverkande. Sakförverkande innebär att viss i domen eller beslutet utpekad egendom förverkas, dvs. att ägaren förlorar sin rätt till den aktuella egendomen, som i stället tillfaller staten. Ett värdeförverkande har formen av en förpliktelse för den enskilde att prestera en viss mängd egendom till staten, i princip alltid i form av en skyldighet att betala en viss summa pengar. Frågan om förverkande rör i grunden frågan om enskildas egendomsförhållanden.

Den som är under 18 år är omyndig och får som utgångspunkt inte själv annat än i särskilt reglerade undantagsfall råda över sin egendom, åta sig förbindelser eller ingå rättshandlingar (jfr bl.a. 9 kap. 1 och 2 a §§ föräldrabalken). I stället är det den som har vårdnaden om ett barn som har ansvar för att företräda barnet i sådana frågor (se 6 kap. 2 § föräldrabalken, jfr även i sammanhanget 21 kap. 1 § rättegångsbalken). Det väcker frågan om den som är under 18 år i samtliga fall bör företrädas av sin vårdnadshavare i frågor rörande förverkande.

Av regleringen i LUL följer att i ärenden om brott där den misstänkte inte har fyllt 18 år ska vårdnadshavaren eller annan person som anges i 5 § LUL under förundersökningen underrättas och kallas till förhör med den unge och underrättas om när en eventuell huvudförhandling i domstol äger rum. Det förutsätts emellertid inte att vårdnadshavaren aktivt deltar och företräder den unge i förverkandefrågan. Regeringen kan konstatera att den nuvarande regleringen, som i relation till förverkande inte är förenad med några begränsningar, får sägas utgöra ett avsteg ifrån vad som typiskt sett gäller omyndigas möjligheter att råda över sin egendom. Det kan visserligen inte uteslutas att man även i fall som dessa enligt gällande rätt i vissa fall skulle anse att den underårige bör företrädas av sin vårdnadshavare i förverkandefrågan. Under alla förhållanden kan det diskuteras om det är en lämplig ordning att genomgående låta en omyndig – oavsett förverkandeobjektets värde – råda över en sådan fråga. Det

saknas emellertid beredningsunderlag för att i det här sammanhanget ändra hittillsvarande reglering.

När det däremot gäller ett förfarande om förverkande som rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande rör processen i princip uteslutande frågan om den omyndiges egendomsförhållanden. För dessa fall saknas skäl att frångå den ordning som följer av föräldrabalken. Det sagda innebär alltså att om frågan rör självständigt förverkande, förverkande av särskilda brottsverktyg eller om förverkandefrågan visserligen har koppling till ett brott men där yrkandet framställs mot någon annan än den som begått brottet bör den omyndige företrädas av sin vårdnadshavare enligt den ordning som följer av föräldrabalken. Regeringen kan konstatera, i linje med de synpunkter *Göteborgs tingsrätt* för fram, att det i vissa fall kan uppstå motstående intressen mellan barnet och vårdnadshavaren i förverkandefrågan. Det talar för att det finns behov av särskilda regler för att hantera sådana intressekonflikter. Det saknas dock beredningsunderlag för en sådan reglering. Det kan finnas anledning att återkomma till frågan i ett annat sammanhang.

Regeringen anser, i likhet med *Umeå tingsrätt*, att det på ett tydligare sätt än vad utredningen föreslår bör framgå under vilka förutsättningar som den som är under 18 år ska ha rätt till juridiskt biträde, se avsnitt 12.6.1.

12.2 Utredningen om självständigt förverkande

12.2.1 Förutsättningar för att inleda och lägga ned en utredning om självständigt förverkande

Regeringens förslag: En utredning om självständigt förverkande ska inledas om det finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet. En utredning behöver dock inte inledas om det är uppenbart att frågan inte går att utreda eller om en utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse. Syftet med en utredning om självständigt förverkande är att utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet och vem den tillhör, ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande och att se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

En utredning om självständigt förverkande ska läggas ned om det inte längre finns anledning att fullfölja den. Den får också läggas ned om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens med den skillnaden att utredningen inte lämnar något förslag om att det i undantagsfall inte behöver inledas en utredning eller om förutsättningarna att lägga ned en utredning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Göteborgs tingsrätt*, *Hovrätten för Nedre Norrland* och *Justitiekanslern* anser att det finns risk för att de brottsbekämpande myndigheterna kan komma att använda utredningsmöjligheterna på ett otillbörligt sätt genom s.k. fishing

expeditions eftersom beviskravet för att inleda en utredning är lågt. *Justitiekanslern* framhåller också vikten av att den som tillämpar regelverket får tillräcklig utbildning och att det finns tydliga rutiner för utredningen vid självständigt förverkande. *Riksdagens ombudsmän (JO)* anser att tröskeln för att inleda en undersökning om självständigt förverkande är för låg och att regleringen i praktiken riskerar att leda till bedömningar som tar sin utgångspunkt i polisens tidigare kännedom om en viss person.

Skälen för regeringens förslag: En effektiv tillämpning av självständigt förverkande förutsätter att de brottsbekämpande myndigheterna ges rätt att på ett tidigt stadium inleda en utredning. Det ligger i sakens natur att det, liksom i konventionella brottsutredningar, sällan finns särskilt omfattande bevisning när misstankar uppstår om att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. Själva syftet med utredningen är att utreda den frågan, liksom frågan vem egendomen tillhör. Frågan om förutsättningarna för att inleda en utredning om självständigt förverkande har betydelse i flera avseenden. Å ena sidan är det av stor vikt att kraven för att få inleda en utredning inte är för höga eftersom det i praktiken skulle göra det svårt att säkerställa att förverkandesanktionen blir det kraftfulla verktyg som behövs mot förtjänster från brottslig verksamhet, och i förlängningen för att bekämpa all form av vinningsbrottslighet. Å andra sidan är det angeläget att beakta att ett beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande medför en rätt för brottsbekämpande myndigheter att dels samla information och kartlägga enskildas förehavanden, dels kunna använda tvångsmedel mot enskilda. Förutsättningarna för att inleda en utredning om självständigt förverkande måste därför utformas på ett sådant sätt att dessa intressen balanseras.

Självständigt förverkande utgör ett nytt kraftfullt verktyg i brottsbekämpningen som kan innebära betydande ingrepp i enskildas egendomsförhållanden. Sett mot den bakgrunden framstår det som motiverat att låta de bestämmelser som gäller i en sedvanlig brottsutredning bilda utgångspunkt för hur en utredning om självständigt förverkande bör bedrivas. Likaså ser regeringen det som följdriktigt att bestämmelsen om när en utredning om självständigt förverkande ska få inledas utformas i linje med den reglering som gäller i fråga om att inleda en förundersökning enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken. En utredning om självständigt förverkande bör alltså inledas om det finns anledning att anta att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. På vilket sätt myndigheten har fått kännedom om uppgiften är av underordnad betydelse.

Att på ett uttömmande sätt beskriva i vilka situationer frågan om att inleda en utredning om självständigt förverkande kan aktualiseras låter sig inte göras. Det beviskrav som föreslås gälla för att inleda en utredning om självständigt förverkande (finns anledning att anta) är relativt lågt. Det bör vara tillräckligt att det utifrån situationen kan konstateras att det finns egendom vars värde inte står i relation till de ekonomiska förutsättningarna hos personen som egendomen tillhör eller som anses äga den. Så skulle t.ex. kunna vara fallet om en person utan kända inkomster kör runt i en exklusiv bil, bär dyrbar egendom på sin person eller har en fastighet vars inköpskostnad svårligen kan förklaras med legala inkomster. Bedömningen av vad som kan antas om egendomen är givetvis beroende av situationen den påträffas i. *Lagrådet* anser att det inte är alldeles klart vilka

omständigheter som medför att en utredning ska inledas och att de närmare förutsättningarna för att inleda en utredning om självständigt förverkande behöver belysas. Enligt Lagrådet får avsikten antas vara att en utredning ska kunna aktualiseras om det i samband med en brottsutredning påträffas viss egendom som, trots att den inte har någon konkret koppling till ett brott som är under utredning, ändå kan antas härröra från brottslig verksamhet, exempelvis för att den har koppling till kända kriminella grupperingar. I vilken utsträckning en utredning över huvud taget kan inledas även när den från början inte kan knytas till någon konkret egendom framstår dock för Lagrådet som mera oklart. Enligt Lagrådet talar utredningens ingripande beskaffenhet för att en utredning bör kunna inledas – och, om den har inletts, drivas vidare – enbart om det finns förhållandevis påtagliga omständigheter som talar för att viss specifik egendom härrör från brottslig verksamhet. Enligt regeringen bör en utredning kunna inledas endast om den kan knytas till viss egendom. Det innebär dock inte att egendomen behöver ha påträffats rent fysiskt eller att alla detaljer kring den behöver vara kända. Det krävs inte heller att egendomen kan bli föremål för tvångsmedel eller att just den egendomen slutligen kan komma att sakförverkas. Bedömningen av om det finns anledning att anta att viss egendom härrör från brottslig verksamhet måste, som regeringen utvecklar i avsnitt 8.2, alltid göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Enligt regeringen bör i kravet på att det ska finnas anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet inte ligga att den påträffas i samband med en brottsutredning. Inte heller bör krävas att egendomen kan kopplas till en kriminell person eller gruppering. Däremot bör det, som Lagrådet framför, finnas konkreta omständigheter som talar för att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. Att egendomen påträffats under en brottsutredning eller kan kopplas till en kriminell person eller gruppering kan utgöra exempel på sådana omständigheter.

Liksom i förundersökningar kan situationen uppstå att det redan på förhand är uppenbart att frågan inte går att utreda eller att en utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse. Det framstår därför som naturligt att det i sådana situationer inte bör ställas krav på att en utredning om självständigt förverkande måste inledas. Att frågan inte går att utreda bör bedömas på motsvarande sätt som gäller enligt 23 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken med den skillnaden som ligger i att självständigt förverkande inte förutsätter ett brott eller brottsmisstanke. Att en utredning inte heller behöver inledas om det är uppenbart att en sådan skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse motiveras av behovet att förhindra en orimlig eller till och med stötande resursanvändning hos brottsbekämpande myndigheter (jfr 23 kap. 4 a § rättegångsbalken).

Regeringen delar inte de farhågor som bl.a. *Göteborgs tingsrätt*, *JO* och *Hovrätten för Nedre Norrland* ger uttryck för om att beviskravet för att inleda en utredning om självständigt förverkande är för lågt och att en sådan utredning skulle komma att missbrukas.

I linje med vad *Svea hovrätt* anför bör brottsbekämpande myndigheter på motsvarande sätt som inom ramen för konventionell brottsbekämpning vara oförhindrade att ägna sig åt spaning, t.ex. genom slagning i olika register och enligt gängse metoder patrullera på ett torg med anledning av

viss underrättelseinformation, även utan att en utredning om självständigt förverkande har inletts. Det bör följaktligen inte finnas någon reglerad gräns för hur spaning får bedrivas i exempelvis öppna tillgängliga källor. En annan sak är att möjligheterna att utnyttja t.ex. tvångsmedel givetvis är begränsade till de situationer där det finns förutsättningar att inleda en utredning om självständigt förverkande. I linje med vad *Justitiekanslern* framhåller är det också av central betydelse att aktörer i den brottsbekämpande verksamheten som har till uppgift att tillämpa regelverket är välutbildade och omdömesgilla. Behovet av utbildningsinsatser med anledning av reformen behandlas i avsnitt 16.

Regeringen anser vidare, i likhet med utredningen, att det redan av den nya lagen bör framgå att syftet med en utredning om självständigt förverkande ska vara att utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet och vem den tillhör, ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande och att se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

Som framgår av avsnitt 12.2.4 föreslår regeringen att det genom en hänvisning i den nya lagen bör framgå att åtskilliga bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om självständigt förverkande. Det inkluderar 23 kap. 4 § om bl.a. att en förundersökning ska bedrivas objektivt samt så att inte någon onödigt utsätts för utredning eller orsakas kostnad eller olägenhet. Av samma bestämmelse framgår också att en förundersökning ska läggas ned om det inte längre finns anledning att fullfölja den. I lagrådsremissen föreslogs dock ingen uttrycklig reglering om förutsättningarna att lägga ned en utredning om självständigt förverkande, och inte heller någon hänvisning till 23 kap. 4 a § rättegångsbalken där det finns ytterligare bestämmelser om när en förundersökning får läggas ned. *Lagrådet*, som noterar detta, anser att förutsättningarna för att lägga ned en utredning om självständigt förverkande bör belysas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Av samma skäl som motiverar att en utredning inte behöver inledas om det är uppenbart att en sådan skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse anser regeringen att en utredning också ska få läggas ned under sådana förhållanden (jfr 23 kap. 4 a § rättegångsbalken). I linje med Lagrådets synpunkter bör en bestämmelse om detta införas i lagen. För tydlighets skull bör det i samma bestämmelse regleras att en utredning om självständigt förverkande ska läggas ned om det inte finns anledning att fullfölja den (jfr 23 kap. 4 § rättegångsbalken).

12.2.2 Behörigheten att inleda en utredning om självständigt förverkande

Regeringens förslag: Beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande fattas av åklagaren eller av en anställd inom Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

Den som leder en utredning om självständigt förverkande får besluta om de tvångsmedel som får användas i en sådan utredning.

Har utredningen inletts av någon annan än åklagaren ska denne snarast överlämna ledningen av utredningen till åklagaren.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock att det som huvudregel är åklagaren som ska besluta att inleda en utredning om självständigt förverkande och att Polismyndigheten bör ha rätt att fatta ett sådant beslut vid fara i dröjsmål.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* ifrågasätter att det som huvudregel ska vara en åklagare som fattar beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande. I stället bör t.ex. en polisman som i samband med en husrannsakan eller ett fordonsstopp påträffar egendom ha rätt att inleda en sådan utredning, låt vara att utredningen därefter bör ledas av en åklagare. *Polismyndigheten*, som visserligen instämmer i förslaget att en åklagare ska leda utredningen, anser att en polisman ska ha rätt att inleda en utredning om självständigt förverkande, inte bara i de fall det föreligger fara i dröjsmål. *Justitiekanslern* framhåller vikten av att det säkerställs att de nya materiella och processuella reglerna omgärdas av tydliga rutiner bl.a. i fråga om dokumentation samt att de personer som har att tillämpa regelverket har tillräckliga kunskaper om dess innehåll.

Skälen för regeringens förslag: I många fall torde frågan om en utredning om självständigt förverkande ska inledas aktualiseras efter att polis påträffat egendom som misstänks härröra från brottslig verksamhet, t.ex. i samband med spaning, efter genomgång av allmän underrättelseinformation som finns tillgänglig hos polisen eller efter att förundersökning inletts beträffande något brott. Det kan även uppstå situationer där finansiella utredare eller åklagarrevisorer i sitt arbete upptäcker oförklarade tillgångar som kan misstänkas härröra från brottslig verksamhet.

Det finns visserligen skäl som, i linje med vad utredningen föreslår, talar för att beslutanderätten om att inleda en utredning om självständigt förverkande bör begränsas till åklagaren utom i de fall det föreligger fara i dröjsmål. Men i likhet med vad bl.a. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* för fram anser regeringen att det, på motsvarande sätt som gäller i förundersökningar, inte bör möta något hinder att aktörer i den operativa verksamheten har rätt att inleda en utredning om självständigt förverkande utan krav på att det föreligger fara i dröjsmål. Det framstår alltså som motiverat att även anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen ska kunna fatta beslut om att inleda en utredning. En sådan befogenhet bör kunna tillkomma både polismän och andra anställda vid myndigheterna. Som *Justitiekanslern* framhåller är det dock angeläget att de som ska tillämpa regelverket har tillräcklig kunskap om hur det fungerar (se vidare nedan). Behörighet att inleda utredning bör därför endast tillkomma anställda som myndigheterna har utsett.

Regeringen anser därför att det vid sidan av åklagaren bör vara möjligt för en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett att inleda en utredning om självständigt förverkande. Det är motiverat inte minst med tanke på att självständigt förverkande ska kunna användas som ett strategiskt verktyg. Enligt *Lagrådets* mening ligger i ordet utsett att det finns ett förordnande för en eller flera i förordnandet namngivna personer. Det räcker således inte att myndigheten fattar ett generellt beslut om att vissa slag av befattningshavare kan inleda en utredning av detta slag. Regeringen konstaterar att den föreslagna konstruktionen redan i dag finns i 1986 års förfarandelag.

Enligt 3 § fjärde stycket får en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett besluta om förverkande under vissa förutsättningar. Samma konstruktion finns även i 24 kap. 8 § och 33 kap. 6 § rättegångsbalken. Konstruktionerna i de fallen innebär att myndigheterna i sina respektive arbetsordningar eller på annat sätt kan peka ut vilka anställda som har den aktuella rätten. På så sätt kan bl.a. enhetlighet när det gäller vilka kompetenskrav som ska ställas säkerställas (jfr prop. 2013/14:232 s. 28 och 31). Regeringen anser att denna ordning fortsatt bör gälla. Det är respektive myndighets uppgift att genom utbildningsinsatser säkerställa att den som ska kunna fatta ett beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande har tillräckliga kunskaper om regelverket.

Det bör framgå av lag att den rätt att fatta beslut om tvångsmedel som enligt rättegångsbalken tillkommer en undersökningsledare i förekommande fall ska tillkomma en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som leder en utredning om självständigt förverkande. Rätten för åklagaren att fatta tvångsmedelsbeslut bör däremot följa direkt av de tillämpliga reglerna i rättegångsbalken. Om utredningen har inletts av annan än åklagaren bör gälla att ledningen av utredningen snarast ska lämnas över till åklagaren. När ledningen av utredningen överlämnats till åklagaren utsläcks rätten för annan än åklagaren att fatta beslut om tvångsmedel.

Frågan om även en tulltjänsteman ska få rätt att inleda en utredning om självständigt förverkande har övervägts av Tullbefogenhetsutredningen i betänkandet Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods (SOU 2023:99). Betänkandet har remitterats och frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

12.2.3 Åklagaren ska få anlita biträde för att genomföra en utredning om självständigt förverkande

Regeringens förslag: För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har en delvis annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag. *Ekobrottsmyndigheten* framhåller särskilt att även civilanställda vid Ekobrottsmyndigheten (t.ex. ekobrottsutredare och ekorevisorer) bör kunna biträda åklagaren i dessa utredningar. *Justitiekanslern* framhåller vikten av att det säkerställs att reglerna omgärdas av tydliga rutiner bl.a. i fråga om dokumentation och delgivning samt att de personer som har att tillämpa regelverket har tillräckliga kunskaper om dess innehåll. *Malmö tingsrätt* och *Skatteverket* anser att det bör förtydligas i vilka fall som företrädare vid Säkerhetspolisen och Skatteverket ska kunna biträda åklagaren.

Skälen för regeringens förslag: Det kan, på motsvarande sätt som gäller i förundersökningar, finnas behov av att myndigheter – som inom

ramen för sina respektive uppdrag verkar i den brottsbekämpande verksamheten – biträder åklagaren i utredningsarbetet. Ett system som innebär att åklagaren kan begära biträde av andra personalkategorier vid åklagarmyndigheterna eller av andra brottsbekämpande myndigheter och deras anställda skulle göra det möjligt att effektivisera och höja kvaliteten i utredningsverksamheten främst genom att personal kan utnyttjas mer flexibelt och att den för det aktuella fallet mest lämpade utredaren kan användas.

Det finns alltså stora fördelar från såväl kvalitets- som effektivitetssynpunkt med att andra – utöver åklagaren – kan utföra vissa moment i en utredning om självständigt förverkande. I likhet med utredningen ser regeringen att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i det här sammanhanget har en viktig roll att spela. Det bör därför framgå redan av den nya lagen att åklagaren får anlita biträde av dessa myndigheter.

Regeringen anser dock att regleringen bör utformas på ett delvis annat sätt än vad utredningen föreslår. Det finns flera olika personalkategorier som var och en genom sin särskilda kompetens kan tänkas kunna bidra till att driva en utredning om självständigt förverkande framåt. Det är därför viktigt att bestämmelsen inte ges en för snäv utformning.

Inte minst bör, i linje med vad *Ekobrottsmyndigheten* för fram, t.ex. ekobrottsutredare och ekorevisorer kunna biträda åklagaren med sådan särskild kompetens som kan vara värdefull i utredningsarbetet. På motsvarande sätt som gäller i förundersökningar bör det alltså inte möta något hinder för åklagaren att begära biträde av civilanställda vid den egna myndigheten. Det saknas därför skäl att genom en särskild uppräkning ange vilka personalkategorier som bör kunna biträda åklagaren vid den egna myndigheten, dvs. Åklagarmyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten (jfr vad som gäller motsvarande fråga i sedvanliga förundersökningar prop. 2013/14:232 Utökade befogenheter för civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten s. 31–34). Däremot bör det uttryckligen framgå från vilka andra myndigheter åklagaren har rätt att anlita biträde. Det bör därför av lagtexten framgå att åklagaren ska få anlita biträde av dels polisman, dels någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett. Som *Justitiekanslern* för fram är det angeläget att den som har att tillämpa lagstiftningen också har tillräcklig kunskap om den. Möjligheten för åklagaren att anlita biträde bör därför, när det gäller andra personalkategorier än polismän, begränsas till av respektive myndighet särskilt utsedd personal som genomgått viss utbildning. På så sätt kommer det naturligen att ankomma på myndigheterna att säkerställa att den som ska biträda åklagaren i sitt arbete har tillräckliga kunskaper för uppgiften.

Det bör framhållas att biträdesrätten inte syftar till att reglera i vilken utsträckning myndigheterna behöver ställa resurser till åklagarens förfogande. Det ligger emellertid i sakens natur att arbetet behöver organiseras och dimensioneras på ett sådant sätt att det vid de olika myndigheterna finns personer med rätt kompetens som kan biträda åklagaren när åklagaren önskar biträde från annan myndighet samtidigt som biträdesrätten måste utnyttjas med urskillning och med beaktande av den särskilda kompetens som respektive myndighet har att bidra med.

Nu aktuella myndigheter har i arbetet med tillgångsinriktad brottsbekämpning alla en roll att spela med kunskap om och förståelse för frågor som kan

driva utredningen framåt. När det gäller den närmare möjligheten för åklagaren att be om biträde har regeringen visserligen förståelse för vad såväl *Malmö tingsrätt* som *Skatteverket* för fram om att det tydligare bör framgå i vilka fall aktörer vid respektive myndighet bör biträda åklagaren. Att på ett uttömmande sätt reglera i vilka fall anställda vid myndigheterna bör biträda åklagaren i utredningar om självständigt förverkande låter sig emellertid inte göras. Det skulle nämligen riskera att begränsa åklagarens möjligheter till biträde där det skulle kunna fylla en viktig funktion. Sett mot den bakgrunden anser regeringen att möjligheten att begära biträde inte bör begränsas i lagtexten. Det finns emellertid anledning att, som Skatteverket lyfter fram, tydliggöra att rätten för åklagaren att låta Skatteverket biträda i utredningar om självständigt förverkande ingår i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet genom att det görs ett tillägg i 2 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet där det framgår att åklagaren kan be om biträde från myndigheten i utredningar om självständigt förverkande.

Regeringen ser i likhet med utredningen att även personal vid Tullverket skulle kunna fylla en funktion i utredningsarbetet genom att biträda åklagaren i utredningar om självständigt förverkande. Genom sitt uppdrag att bl.a. delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten, att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige samt förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor (jfr 2 och 3 §§ förordningen [2016:1332] med instruktion för Tullverket) är det högst troligt att egendom som härrör från brottslig verksamhet kan påträffas i Tullverkets verksamhet. Frågan om Tullverkets möjligheter att biträda åklagare vid utredningar om självständigt förverkande har dock övervägts av Tullbefogenhetsutredningen i betänkandet Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods (SOU 2023:99). Betänkandet har remitterats och frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

12.2.4 Utredningsåtgärder vid utredningar om självständigt förverkande

Regeringens förslag: Bestämmelserna i rättegångsbalken om förundersökning ska i relevanta delar tillämpas även i en utredning om självständigt förverkande. Vid tillämpningen ska det som där sägs om skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas. Det som sägs om den misstänkte, förundersökning, undersökningsledaren, försvarare och åtal ska avse den som en utredning om självständigt förverkande rör, utredning om självständigt förverkande, den som leder utredningen, biträde och talan om självständigt förverkande.

Vissa författningar – om utredande myndigheters tillgång till information för att genomföra en finansiell utredning och om internationellt straffrättsligt samarbete och verkställighet – ska ändras.

Regeringens bedömning: Förslaget om självständigt förverkande föranleder behov av ett utökat informationsutbyte mellan myndigheter.

Bestämmelser om uppgiftsskyldigheter för Skatteverket i förhållande till brottsbekämpande myndigheter kan meddelas i förordning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att även 23 kap. 3 § fjärde stycket och 8 § rättegångsbalken ska vara tillämpliga i en utredning om självständigt förverkande och att behovet av ett utökat informationsutbyte mellan myndigheter motiverar en ändring av 10 kap. 24 § i offentlighets- och sekretesslagen. Vidare föreslår utredningen att de lagar som reglerar ömsesidigt erkännande och verkställighet av förverkandebeslut respektive utredningsordrar inom EU ska utvidgas till att omfattande även beslut om självständigt förverkande.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Riksdagens ombudsmän (JO)* anser att det måste göras en fördjupad analys av om, och hur, regleringen i 23 kap. RB ska tillämpas i en utredning om självständigt förverkande och om behoven är tillräckliga i förhållande till det ingrepp i den personliga integriteten som åtgärderna innebär. *Skatteverket*, som i och för sig inte har något att invända mot förslagen, anser att utformningen av förslaget till ändring av offentlighets- och sekretesslagen inte öppnar upp för ett utgiftslämnande till aktuella myndigheter på det sätt som utredningen eftersträvar och anser att det under den fortsatta beredningen bör förtydligas vilka myndigheter som ska vara mottagare av uppgifter utifrån respektive myndighets behov. *Kronofogdemyndigheten* konstaterar att det finns vissa möjligheter för myndigheter att lämna sekretessbelagda uppgifter till brottsbekämpande myndigheter på eget initiativ med stöd av befintliga regler. *Säkerhetspolisen* anser att ett tillägg behöver göras i penningtvättslagen som innebär att vissa aktörer (däribland banker) på Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens begäran måste lämna ut uppgifter som behövs i en utredning om självständigt förverkande. *Åklagarmyndigheten* anser att det bör övervägas om även penningbeslag bör omfattas av tillämpningsområdet för lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål samt att 4 kap. 23 § i den lagen bör ses över som en följd av förslaget om att införa självständigt förverkande som en ny förverkandeform.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Grundläggande regler för hur utredningar om självständigt förverkande får bedrivas

Som konstateras i det föregående kan en utredning om självständigt förverkande leda till betydande ingrepp i enskildas egendomsförhållanden. Sett mot den bakgrunden framstår det som motiverat att motsvarande rättssäkerhetsgarantier som omgärdar en förundersökning i princip bör gälla vid en utredning om självständigt förverkande. Det bör t.ex. vara tydligt att utredningen ska bedrivas objektivt, så att inte någon i onödan utsätts för utredning eller orsakas kostnad eller olägenhet, liksom att den som utredningen rör har rätt att ta del av hela utredningsmaterialet sedan detta färdigställts m.m. (se mer om de rättssäkerhetsgarantier som ska gälla nedan och i avsnitt 12.6.2). För att en utredning om självständigt förverkande ska kunna bedrivas effektivt behöver, som utredningen

framhåller, utredande myndigheter också tillgång till i stort sett samma utredningsmetoder och utredningsverktyg som vid en utredning av en brottsmisstanke.

Mot bakgrund av det sagda anser regeringen, i likhet med utredningen, att kraven på hur utredningen bör bedrivas, liksom behovet av tillgängliga utredningsverktyg, motiverar en ordning som i stor utsträckning återspeglar vad som gäller när en förundersökning bedrivs. Det bör därför framgå direkt av den nya lagen att åtskilliga bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om självständigt förverkande. Att på ett uttömmande sätt redogöra för ändamålen, behoven och proportionaliteten för var och en av bestämmelserna i 23 kap. i relation till en utredning om självständigt förverkande, på det sätt som *JO* efterlyser, låter sig emellertid inte göras. Som regeringen ser det behöver nämligen bestämmelserna ses tillsammans som en sammanhängande helhet som reglerar hur utredningen får bedrivas. Följande bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken bör tillämpas i en utredning om självständigt förverkande:

- 4 § om att utredningen bl.a. ska bedrivas objektivt samt så att inte någon onödigt utsätts för utredning eller orsakas kostnad eller olägenhet,
- 6 § om att förhör får hållas med alla som kan antas kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen,
- 6 a § om att den som ska höras bl.a. får kallas vid vite,
- 6 b § om att frågor om utdömande av vite som har förelagts med stöd av 6 a § ska prövas av åklagaren och att den som förpliktats bl.a. kan begära rättens prövning av beslutet,
- 7 § om att den som utan giltig orsak underlåter att följa en kallelse att inställa sig till ett förhör bl.a. får hämtas till förhöret,
- 9 § om att den som inte är anhållen eller häktad som huvudregel inte är skyldig att stanna kvar för förhör längre än sex timmar och att den som är under 15 år inte är skyldig att stanna kvar längre än tre timmar,
- 9 a och b §§ om skyldighet att tillfälligt lämna ifrån sig elektronisk kommunikationsutrustning och att sådan egendom ska lämnas tillbaka så snart det inte längre finns skäl för åtgärden,
- 10 § om att undersökningsledaren bestämmer vilka som får närvara vid ett förhör samt om vilka undantag som gäller för undersökningsledarens beslutanderätt i det här avseendet,
- 11 § om möjligheten för en närvarande offentlig försvarare att ställa frågor vid förhör,
- 12 § om att det inte får användas t.ex. medvetet oriktiga uppgifter, löften eller förespeglingar om särskilda förmåner under förhör i syfte att framkalla bekännelse eller uttalande i viss riktning,
- 13 § om att den som har vittnesplikt redan under utredningen kan höras inför rätten, om han eller hon vägrar att yttra sig om omständighet som är av vikt för utredningen,
- 14 § om möjligheten att inhämta yttrande från sakkunnig,
- 15 § om att rätten genast kan ta upp ett bevis om det är fara för att beviset annars går förlorat före huvudförhandlingen,
- 16 § andra stycket om tolk och översättning av handlingar,
- 21 § om att det ska föras protokoll vid utredningen över det som har förekommit som är av betydelse,

- 21 a § om rätten att få en papperskopia av protokoll och andra handlingar från utredningen samt de begränsningar som finns i den rätten,
- 21 b § om att förhör får dokumenteras genom en ljudupptagning eller ljud- och bildupptagning,
- 21 c § om att ljudupptagning och ljud- och bildupptagningar av förhör ska bevaras till dess att utredningen har lagts ned eller avslutats eller målet, om talan väckts, är slutligt avgjort,
- 21 d § om att frågor om rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen prövas av undersökningsledaren, och
- 23 § om att de bestämmelser som angetts ovan även gäller om ytterligare utredning behöver göras sedan talan har väckts.

Det bör också framgå direkt av den nya lagen att det som i bestämmelserna i rättegångsbalken sägs om den misstänkte i stället ska gälla den som en utredning om självständigt förverkande rör. Dessutom bör det anges att det som sägs om skälig misstanke om brott, förundersökning, undersökningsledaren, försvarare och åtal i stället ska gälla anledning att anta att egendom kan komma att förverkas, utredning om självständigt förverkande, åklagaren, biträde och talan om självständigt förverkande. Vissa särskilda frågor om ytterligare rättssäkerhetsgarantier berörs i avsnitt 12.6.2.

Till skillnad från vad utredningen föreslår anser regeringen däremot inte att det är motiverat att bestämmelsen i 3 § fjärde stycket om att polisman får hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen innan denna hunnit inledas ska gälla i utredningar om självständigt förverkande. I sådana situationer som avses i bestämmelsen bör i stället övervägas om det finns förutsättningar att inleda en utredning om självständigt förverkande.

Som utredningen konstaterar utgör hämtning till förhör (23 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken) en form av tvångsmedel. De utgångspunkter som allmänt sett gäller för tvångsmedel och som regeringen utvecklar i avsnitt 13 gör sig följaktligen gällande i förhållande till bestämmelserna om hämtning. Det finns visserligen, som utredningen pekar på, ett behov av att kunna hålla förhör och i undantagsfall kunna hämta personer som inte inställer sig till förhör. Samtidigt bör det dock framhållas att det i dessa utredningar inte är fråga om att utreda någon brottsmisstanke. I likhet med JO anser därför regeringen att det i sådana utredningar inte finns något behov av en bestämmelse som bl.a. innebär att den som befinner sig på den plats, där ett brott förövas, på tillsägelse av en polisman är skyldig att medfölja till ett förhör (se 23 kap. 8 § rättegångsbalken). Däremot bör naturligtvis den som utan giltig orsak underlåter att följa en kallelse att inställa sig till ett förhör bl.a. kunna hämtas till förhöret (se 7 §).

Att ovan nämnda bestämmelser ska kunna tillämpas i utredningar om självständigt förverkande innebär enligt regeringens mening att regleringen lever upp till kraven beträffande behov, effektivitet och proportionalitet som gäller för vidtagande av utredningsåtgärder i ärenden om självständigt förverkande.

En effektiv tillgångsinriktad brottsbekämpning kräver att utredande myndigheter har tillgång till den information och de informationskällor som behövs för att utreda om den egendom som påträffats härrör från brottslig verksamhet eller om den har införskaffats med legalt åtkomna medel. I utredningar om självständigt förverkande kommer givetvis frågor kopplade till enskildas ekonomiska förehavanden stå i förgrunden. Redan nu genomför brottsbekämpande myndigheter finansiella utredningar eller tillgångsutredningar inom ramen för många förundersökningar. I en finansiell utredning ingår typiskt sett att kartlägga en individs tillgångar och skulder men även att identifiera, beräkna och spåra vinster från brott, penningmedel för terroristverksamhet eller andra tillgångar som är, eller kan bli, föremål för förverkande samt att ta fram bevis som kan användas i straffrättsliga förfaranden.

I många fall är det tillräckligt att det genomförs en s.k. förenklad finansiell utredning. En sådan utredning kan t.ex. innebära att olika uppgifter hämtas in. Det kan exempelvis handla om folkbokföringsuppgifter, information om en bostad är en hyres- eller bostadsrätt, offentliga inkomstuppgifter, fastighetsinnehav, aktuella skulder hos Kronofogdemyndigheten, bolagsengagemang, fordonsinnehav samt kontoutdrag och engagemangsbesked. I vissa fall krävs dock en fördjupad finansiell utredning som utöver nu nämnda uppgifter även inkluderar kontoanalyser och en mer omfattande inhämtning av finansiell information från t.ex. betalningsförmedlare och andra finansiella tjänsteföretag såväl i Sverige som utomlands. I de fördjupade utredningarna hålls ofta förhör med den misstänkte angående dennes ekonomiska förhållanden, och utredaren deltar även vid husrannsakningar för att leta efter tillgångar och ekonomiska transaktioner.

Utredningar som ska bringa klarhet i enskildas ekonomiska förehavanden kan medföra intrång i den personliga integriteten. Som utvecklas i avsnitt 5.3 och 13.1 ska begränsningar i skyddet för den personliga integriteten göras genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Dessutom gäller bl.a. att en begränsning inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Den bestämmelse om självständigt förverkande som regeringen föreslår ska införas är noggrant avvägd och motiveras av de allmänna intressena att dels bekämpa brottslighetens ekonomiska drivkrafter, dels säkerställa att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Utredande myndigheters behov av relevant information får anses vara lika stort som behovet vid en förundersökning. En sådan informationstillgång går inte heller utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. I linje med det nyss sagda ser regeringen, till skillnad från *Säkerhetspolisen*, det inte som motiverat att ändra penningtvättslagen. Eftersom den s.k. frågerätten enligt 4 kap 6 § penningtvättslagen endast tar sikte på underrättelsestadiet anser regeringen att det inte finns skäl att införa en ordning som innebär att informationstillgången i utredningar om självständigt förverkande skulle vara större än i sedvanliga förundersökningar. En annan sak är att underrättelseinformation som kommer myndigheterna

till del genom frågerätten i penningtvättslagen eller i samverkan enligt 4 a kap. samma lag kan leda till att ett nytt förverkandeärende inleds.

De författningar som ger utredande myndigheter möjlighet att inhämta information från andra myndigheter och privata aktörer behöver anpassas som en följd av att den nya förverkandeformen självständigt förverkande införs. En central fråga är om det i 10 kap. 24 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL bör, som utredningen föreslår, göras ett tillägg som innebär att det ska vara möjligt att utan hinder av sekretess lämna ut t.ex. kontrolluppgifter och uppgifter om betalningsmottagare i arbetsgivardeklarationer angående någon som är föremål för en utredning om självständigt förverkande. Regeringen kan konstatera att utredningens förslag är föranlett av brottsbekämpande myndigheters behov av nu aktuell information från Skatteverket. Den paragraf som utredningen föreslår ändring av har emellertid ett väsentligt bredare tillämpningsområde. I första hand bör i stället Skatteverket omfattas av en ny uppgiftsskyldighet som därigenom säkerställer att den nu relevanta informationen får lämnas till brottsbekämpande myndigheter utan hinder av sekretess (se 10 kap. 28 § OSL). Sådana bestämmelser om uppgiftsskyldighet bör införas i förordning och övervägs därför inte närmare här. I linje med vad *Kronofogdemyndigheten* för fram finns dessutom redan i dag vissa möjligheter för andra myndigheter att lämna sekretessbelagda uppgifter till brottsbekämpande myndigheter (se 10 kap. 2 respektive 27 § OSL). Under alla förhållanden saknas det beredningsunderlag att inom ramen för denna proposition lämna ett förslag som mer allmänt utvidgar myndigheternas möjligheter att lämna sådana uppgifter för att förhindra eller förebygga att brottslighet ska löna sig. Regeringen ser dock ett behov av att ta ett bredare grepp om frågan om myndigheternas möjligheter till informationsutbyte och har därför beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att överväga och lämna förslag på generell reglering som möjliggör ett större informationsutbyte myndigheter emellan (dir. 2023:146).

För att få tillgång till upplysningar om en persons samtliga saldon och andra engagemang i banker, hos betalningsförmedlare, kreditinstitut och finansiella institut har utredande myndigheter behov av information från olika slag av finansiella företag. Det innebär att de lagar som reglerar finansiella företags verksamhet behöver anpassas, bl.a. lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och försäkringsrörelselagen (2010:2043), på så sätt att den information som ska lämnas ut enligt bestämmelserna om förundersökning även ska lämnas ut vid en utredning om självständigt förverkande. Enligt dessa lagar finns det även en möjlighet för undersökningsledaren att besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Liksom utredningen anser regeringen att det är motiverat att åklagaren ges motsvarande möjlighet i en utredning om självständigt förverkande. Som *Lagrådet* noterar återspeglar utformningen av lagrådsremissens förslag till lagtext inte det faktum att det i utredningar om självständigt förverkande inte finns en undersökningsledare. Lagtexten bör därför justeras så att det direkt framgår till vem företaget är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas

förhållanden under en utredning om självständigt förverkande. Motsvarande justering bör göras i de lagar som reglerar finansiella företags verksamhet och som behöver anpassas på så sätt att den information som ska lämnas ut enligt bestämmelserna om förundersökning även ska lämnas ut vid en utredning om självständigt förverkande.

Regeringen kan vidare, i likhet med Lagrådet, konstatera att det saknas förslag om ändringar i den associationsrättsliga lagstiftningen avseende motsvarande upplysningsplikt i en utredning om självständigt förverkande för t.ex. revisorer trots att upplysningsplikten i en förundersökning i brottmål är reglerad på motsvarande sätt som i de s.k. rörelselagarna (se 9 kap. 41 § och 46 § andra stycket aktiebolagslagen [2005:551]). Regeringen anser därför att det i annat sammanhang kan finnas skäl att överväga om motsvarande ändringar bör göras i den associationsrättsliga lagstiftningen.

Utredningar som bedrivs internationellt

Det ligger i sakens natur att egendom som skulle kunna bli föremål för självständigt förverkande i vissa situationer kan tänkas bli överförd till något annat land, t.ex. av den som egendomen tillhör, för att undanskaffa den från förverkande. Det kan också uppstå situationer där förverkandesubjektets ekonomiska förehavanden i stor utsträckning går att härleda till en annan stat. Det aktualiserar frågor om brottsbekämpande myndigheters behov av internationellt rättsligt samarbete, t.ex. för att inhämta utredning från en annan stat, att verkställa beslut om tvångsmedel för att säkra viss egendom eller på annat sätt få bistånd från brottsbekämpande myndigheter i andra stater för att söka rätt på viss egendom eller information som kan driva utredningen framåt. Det kan även finnas behov av att få bistånd att verkställa en svensk dom om förverkande för att säkerställa att egendomen slutligt tas ifrån förverkandesubjektet.

Som redogörs för av utredningen finns inom EU gemensamma regelverk i frågor om bevisinhämtning och verkställighet av beslut om förverkande. Den huvudsakliga regleringen om erkännande och verkställighet av beslut om frysning och beslut om förverkande finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande. EU-förordningen förutsätter i ett flertal avseenden att medlemsstaterna inför kompletterande bestämmelser för att möjliggöra dess tillämpning, vilket i Sverige har skett genom lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.

När det gäller möjligheterna att få till stånd utredningsåtgärder i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevisning och som en åklagare eller domstol i en utredning eller rättegång har beslutat ska vidtas ställer Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området krav på medlemsstaterna att införa sådana bestämmelser. Sverige har genomfört direktivet genom lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder (se prop. 2016/17:218 Nya regler om bevisinhämtning inom EU).

För att de svenska brottskämpande myndigheterna ska kunna utnyttja samarbetet med andra medlemsstater enligt EU-förordningen och lagen

om en europeisk utredningsorder i frågor om självständigt förverkande föreslår utredningen vissa ändringar i kompletteringslagen och att tillämpningsområdet för lagen om en europeisk utredningsorder utvidgas. Till skillnad från utredningen gör regeringen dock bedömningen att beslut och utredningar om självständigt förverkande inte faller inom förordningens respektive direktivets tillämpningsområde. Med ett beslut om förverkande enligt förordningen avses ett beslut av en domstol efter förfaranden på grund av ett brott, som innebär slutligt berövande av egendom från en fysisk eller juridisk person (artikel 2.2). Att beslutet om förverkande har fattats efter ett straffrättsligt förfarande är alltså inte tillräckligt för att beslutet ska falla inom förordningens tillämpningsområde, utan det krävs också att beslutet fattats på grund av ett brott (jfr prop. 2019/20:198 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande, s. 103 med hänvisningar). På motsvarande sätt krävs att en europeisk utredningsorder utfärdas i ett straffrättsligt förfarande med avseende på en straffbar gärning (artikel 4 i direktivet). En utredningsåtgärd inom ramen för en utredning om självständigt förverkande avser dock inte en straffbar gärning varför en sådan åtgärd inte ryms inom direktivets tillämpningsområde. Utredningens förslag till ändringar av kompletteringslagen och lagen om en europeisk utredningsorder bör alltså inte genomföras. Detsamma gäller utredningens förslag till ändringar av lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall och lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall. Däremot bör lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ändras på så sätt att exempelvis beslut om kvarstad som meddelats för att säkerställa verkställighet av ett beslut om självständigt förverkande kan verkställas i något av de länderna.

När det sedan gäller förutsättningarna för internationellt rättsligt samarbete med stater utanför EU i fråga om olika typer av utredningsåtgärder och möjligheterna att verkställa beslut om att säkra egendom regleras dessa frågor i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Lagen är också tillämplig i förhållande till länder inom EU avseende sådant rättsligt samarbete som inte faller inom tillämpningsområdet för de EU-rättsakter som redovisas i det föregående. Domstolar och åklagare kan ge rättslig hjälp till utländska myndigheter med alla de åtgärder som kan vidtas vid en svensk förundersökning eller rättegång. En utredning om självständigt förverkande leds av åklagaren och förfarandet sker med hänvisning till reglerna i rättegångsbalken om förundersökning och åtgärden kan prövas i en särskild rättegång. Lagen hindrar inte heller, vilket framgår av 1 kap. 7 § första stycket, att en svensk åklagare ansöker om rättslig hjälp utomlands i den utsträckning den andra staten tillåter det. Några hinder för att begära eller lämna rättslig hjälp i ärenden om självständigt förverkande finns följaktligen inte i den svenska lagstiftningen. Frågan om hjälp kan erhållas eller inte avgörs dels av vad som följer av olika internationella instrument, dels av hur den anmodade staten ställer sig till ansökan.

Som en följd av förslaget om att införa penningbeslag som ett generellt tvångsmedel finns behov av att införa penningbeslag, vid sidan av beslag, i tillämpningsområdet för dels lagen (1963:193) om samarbete med

Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., dels lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Vad som i den senare lagen anges för beslag ska gälla också för penningbeslag. Med anledning av den nya förverkandeformen, självständigt förverkande, finns det, som *Åklagarmyndigheten* lyfter fram, även behov av att ändra lagen på så sätt att även tvångsmedlet penningbeslag, vid sidan av beslag, ska kunna användas för att säkerställa ett utländskt förverkandebeslut, liksom att justera 4 kap. 19 och 23 §§ så att även egendom som härrör från brottslig verksamhet ska kunna säkras. Beträffande verkställighet av förverkandebeslut anser regeringen, i likhet med utredningen, att det saknas behov av kompletteringar i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

När det gäller förslaget i lagrådsremissen om att bl.a. göra ändringar i lagen (1957:668) om utlämning för brott kan det konstateras att beslag enligt 23 § bland annat får ske i avvaktan på en framställning om utlämning. Regleringen torde i första hand vara avsedd för bevisbeslag och t.ex. bör kontanter som en misstänkt bär på sig kunna bli föremål för ett beslag. Regeringen kan, med anledning av vad *Lagrådet* anför, konstatera att det saknas behov av att i samband med utlämning för brott kunna fatta beslut om penningbeslag. Det är därför inte motiverat att göra ändringar i lagen och inte heller i motsvarande bestämmelser i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt och lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Egendom som tas i penningbeslag inom ramen för en utredning i ett ärende om utlämning eller överlämning av misstänkt, tilltalad eller dömd enligt dessa lagar kan emellertid bli föremål för en framställning om rättslig hjälp.

12.2.5 Personuppgiftsbehandling i utredningar om självständigt förverkande

Regeringens bedömning: De myndigheter som berörs av förslagen om självständigt förverkande kan behandla personuppgifter med stöd av befintlig personuppgiftslagstiftning. Någon ytterligare reglering för denna behandling behöver alltså inte införas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens bedömning. *Integritetsskyddsmyndigheten* efterfrågar en mer utförlig utredning och analys av förslagens inverkan på den enskildes personliga integritet samt en tydligare redogörelse med nyttan med insamling av en så stor mängd personuppgifter som förslaget om självständigt förverkande medför.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget om att införa förverkandeformen självständigt förverkande påverkar olika myndigheters arbete. En följd av förslaget om vilka utredningsåtgärder som ska kunna vidtas i sådana utredningar är att de myndigheter som blir involverade i utredningarna (Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Skatteverket) kommer att behöva behandla åtskilliga personuppgifter. Personuppgifter kommer också att

behöva behandlas av de allmänna domstolarna vid en efterföljande talan om självständigt förverkande. Personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter i sådana utredningar. Vilka personuppgifter som skulle kunna aktualiseras behandlas i avsnitt 12.2.4.

Av 1 kap. 2 § brottsdatalagen (2018:1177) framgår att lagen gäller vid behandling av personuppgifter som utförs av behöriga myndigheter i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder. Den gäller också vid behandling av personuppgifter som en behörig myndighet utför i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Som utredningen redovisar bör den personuppgiftsbehandling som utredningar om självständigt förverkande aktualiserar anses omfattas av brottsdatalagens tillämpningsområde. Detsamma gäller för en efterföljande talan i domstol om förverkande. Samtliga myndigheter som föreslås att arbeta med dessa utredningar är att anse som behöriga myndigheter enligt brottsdatalagen (se 1 kap. 6 §). I utredningarna kommer uppgifter att hanteras som kan vara känsliga, vilket kan innebära vissa integritetsrisker eftersom de kan röra frågor om enskildas privatliv. Liksom vid konventionell brottsbekämpning kan, beroende på utredningarnas omfång, personuppgiftsbehandlingen bli omfattande. Uppgifterna kommer dock inte användas på annat sätt än att de kan ligga till grund för utredningen och i vissa fall en talan om självständigt förverkande i domstol.

Som utredningen konstaterar ger regleringen i brottsdatalagen jämte tillhörande registerförfattningar stöd för personuppgiftsbehandling av det slag som aktualiseras vid utredningar om självständigt förverkande. Det saknas mot den bakgrunden behov av ytterligare reglering eller ändringar i befintlig lagstiftning.

Av 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen framgår att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Skyddet mot intrång är inte absolut utan får begränsas genom lag. Sådana begränsningar får dock göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får inte heller gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar (se 2 kap. 20 och 21 §§).

Integritetsskyddsmyndigheten efterfrågar en mer utförlig utredning och analys av förslagens inverkan på den enskildes personliga integritet samt en tydligare redogörelse med nyttan med insamling av en så stor mängd personuppgifter som förslaget om självständigt förverkande medför. Personuppgiftsbehandlingen inom ramen för utredningar om självständigt förverkande kommer att ske utan samtycke och kan innebära övervakning eller kartläggning av enskildas personliga förhållanden, och därmed innebära betydande intrång i den personliga integriteten i den mening som avses i regeringsformen. En sådan begränsning av grundlagsskyddet motiveras av det allmänna intresset att dels bekämpa brottslighetens ekonomiska drivkrafter, dels att säkerställa att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Dessa ändamål är godtagbara i

ett demokratiskt samhälle. En förutsättning för att självständigt förverkande ska få ske är att det råder en disproportion mellan ett egendomsinnehav och legitima förvärvskällor, vilket förutsätter att enskildas personliga och ekonomiska förhållanden kan utredas. Det finns därför ett påtagligt behov av att behandla personuppgifterna i utredningar om självständigt förverkande och ändamålet med behandlingen kan inte uppnås med andra, mindre ingripande medel. Begränsningen går därför inte heller utöver vad som är nödvändigt för att uppnå ändamålen med den. Sammanfattningsvis innebär detta att den föreslagna regleringen är förenlig med regeringsformens krav.

12.3 Beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall

12.3.1 Åklagarens möjlighet att fatta förverkandebeslut utökas

Regeringens förslag: Åklagaren får pröva en fråga om förverkande av egendom om värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Ett beslut om förverkande av viss egendom får endast avse egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag.

Åklagaren får inte besluta om utvidgat eller självständigt förverkande.

Reglerna om att företagsbot ska kunna föreläggas genom strafföreläggande överförs oförändrade till den nya lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att det hittillsvarande kravet på att egendom som ska förverkas måste vara tagen i beslag helt ska tas bort.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Justitiekanslern* väcker frågan om det är motiverat att ta bort kravet på att egendomen ska vara tagen i beslag för att förverkande ska få ske.

Skälen för regeringens förslag

Ökade möjligheter för åklagaren att fatta beslut om förverkande

Enligt den hittillsvarande regleringen i 1986 års förfarandelag får en fråga om förverkande i vissa fall prövas av åklagaren utan att frågan behöver underställas rättens prövning. En förutsättning för detta är att egendomen är tagen i beslag. Om värdet av det som ska förverkas uppgår till betydande belopp eller om det finns andra särskilda skäl, ska dock frågan om förverkande prövas av rätten.

I linje med vad utredningen anför anser regeringen att möjligheten för åklagare att fatta beslut ska finnas kvar och i viss mån utökas, men att förutsättningarna för detta samtidigt behöver ändras och förtydligas i flera avseenden.

Enligt den hittillsvarande regleringen utgör ”betydande belopp” den övre gränsen för när åklagaren får fatta beslut om förverkande. Den praxis som har vuxit fram innebär att egendom som bedöms ha ett värde överstigande fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken har ansetts ha ett betydande värde. I 1986 års förfarandelag regleras också när en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett får fatta beslut om förverkande. Den regleringen tar uttryckligen sin utgångspunkt i bestämmelserna om prisbasbelopp i socialförsäkringsbalken.

I likhet med utredningen anser regeringen att det finns skäl att låta behörighetsreglerna för när åklagare respektive polispersonal har rätt att fatta förverkandebeslut vara utformade enligt samma mönster (frågor rörande polismans rätt att fatta förverkandebeslut behandlas i avsnitt 12.3.3). För att skapa en enhetlig reglering bör därför rätten för åklagare att fatta förverkandebeslut ta sin utgångspunkt i bestämmelserna om prisbasbelopp på motsvarande sätt som gäller för polisman enligt 1986 års förfarandelag. Den gräns som utvecklats i praxis om att fem prisbasbelopp utgör den övre gränsen för när åklagare ska få fatta ett sådant förverkandebeslut framstår som väl avvägd. Den relevanta tidpunkten för att avgöra egendomens värde bör vara den dag då beslut om förverkande fattas.

Möjligheten för åklagaren att fatta ett förverkandebeslut är enligt hittillsvarande reglering, vid sidan av kravet på betydande belopp, även begränsad i ett annat avseende. Om det finns särskilda skäl ska nämligen frågan om förverkande prövas av rätten. Bestämmelsen om åklagarens rätt att pröva en fråga om förverkande bör även fortsättningsvis vara fakultativ och inte obligatorisk. Om frågan om förverkande är särskilt komplicerad, t.ex. till följd av invändningar från den enskilde, bör åklagaren kunna välja att inte fatta beslut om förverkande, utan i stället låta rätten pröva frågan. Detsamma gäller om åklagaren förväntar sig att den som beslutet riktas mot kommer anmäla missnöje mot förverkandebeslutet. Det finns följaktligen lite att vinna på att åklagaren fattar beslut som sedan ändå kommer att bli föremål för rättens prövning.

En ytterligare begränsning enligt den hittillsvarande regleringen i 1986 års förfarandelag är att det uppställs ett krav på att egendomen ska vara tagen i beslag för att åklagaren ska kunna fatta beslut om förverkande. Utöver att det rent allmänt inskränker åklagares möjlighet att fatta beslut om förverkande innebär det att åklagaren saknar möjlighet att värdeförverka genom ett beslut motsvarande strafföreläggande.

I ljuset av den tämligen vida möjligheten för åklagare att utfärda strafföreläggande om företagsbot kan det, utifrån principiella utgångspunkter, sättas i fråga om denna begränsning är motiverad. Från ett processekonomiskt perspektiv är det angeläget att resurserna inom rättsväsendet fördelas så att handläggning vid domstol framför allt förbehålls mål där parterna inte är ense och där det finns ett behov av en domstolsprövning. Många frågor kräver inte den särskilda hantering som ett avgörande efter huvudförhandling i domstol innebär. Förenklade förfaranden innebär att en stor mängd mål kan avgöras snabbt och utan att stora resurser används. I de fall där det är lämpligt bör enligt regeringen förenklade förfaranden tillämpas.

Utökade möjligheter för åklagaren att fatta beslut om förverkande utan krav på domstolshandläggning möjliggör enligt regeringens mening en

effektivare och mer förutsebar process med snabbare avgöranden. Ett åklagarbeslut kan oftast meddelas snabbare än ett domstolsavgörande. Effektivitetsskäl talar enligt regeringens mening alltså starkt för att åklagaren bör ha möjlighet att direkt kunna besluta även om värdeförverkande utan krav på att frågan prövas i domstol.

Till skillnad från utredningen, men i linje med vad *Justitiekanslern* för fram, anser regeringen dock att begränsningen vad gäller åklagarens rätt till sakförverkande att egendomen ska vara tagen i beslag inte bör tas bort. En annan ordning skulle nämligen ge åklagaren en alltför vidsträckt beslutanderätt i föreverkandefrågor. I stället bör gälla att åklagarens rätt att fatta beslut om sakförverkande ska förutsätta att egendomen är tagen i beslag eller penningbeslag. Åklagaren är emellertid oförhindrad att meddela ett beslut om värdeförverkande förutsatt att övriga förutsättningar är uppfyllda.

Lagrådet anser att den föreslagna ordningen i och för sig kan godtas men konstaterar att det är svårt att tolka den i lagrådsremissen föreslagna lagtexten på det sätt att åklagaren ska kunna besluta om ett värdeförverkande utan att det har koppling till viss beslagtagen egendom. Lagrådet lyfter även frågan om hur paragrafen ska tillämpas när fråga uppkommer om att inom en och samma utredning förverka flera olika objekt eller värdet av flera olika objekt. Enligt Lagrådet synes mest rimligt vara att i den situationen relatera beloppsgränsen till värdet av vad som sammanlagt förverkas. Lagrådet föreslår att paragrafen lämpligen utformas på så sätt att åklagaren får pröva en fråga om egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag eller om förverkande av brottsvinster, under förutsättning att värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Regeringen instämmer i vad Lagrådet anför om att den föreslagna ordningen inte tydligt framgår av den i lagrådsremissen föreslagna lagtexten. Däremot konstaterar regeringen att även en brottsvinst kan utgöras av egendom som är tagen i beslag, och att ett värdeförverkande kan bli aktuellt även för andra förverkandeformer än brottsvinster, t.ex. för förverkande av egendom som varit föremål för brott. Av detta skäl anser regeringen att bestämmelsens utformning inte bör förändras riktigt på det sätt som Lagrådet föreslår. I stället bör det tydliggöras att åklagaren kan besluta om såväl sak- som värdeförverkande genom att paragrafen inleds ”Åklagaren får pröva en fråga om förverkande av egendom om värdet…”. Förverkande av egendom kan nämligen avse såväl ett sakförverkande som ett värdeförverkande. I en andra mening bör tydliggöras att ett beslut om förverkande av viss egendom (ett sakförverkande) endast får avse egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag. I övrigt bör paragrafen ändras i enlighet med Lagrådets förslag för att tydliggöra att beloppsgränsen relaterar till det sammanlagda värdet av det som kan komma att förverkas.

Reglerna om att företagsbot ska kunna föreläggas genom strafföreläggande förs över till den nya lagen

I 5 § i 1986 års förfarandelag och 48 kap. 4 § rättegångsbalken regleras möjligheten att genom strafföreläggande ålägga företag företagsbot. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2020 får företagsbot

föreläggas genom strafföreläggande om boten inte överstiger tre miljoner kronor.

Möjligheten att genom strafföreläggande förelägga ett företag företagsbot innebär att en stor mängd mål kan avgöras snabbt och utan att stora resurser används. Även i en ny förfarandelagstiftning finns behov av en sådan reglering. Den nuvarande regleringen i 1986 års förfarandelag bör därför föras över till den nya lagen.

12.3.2 Egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde

Regeringens förslag: Åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande ska det meddelas senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ned.

Om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för det får han eller hon i stället begära att rätten prövar frågan.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Malmö tingsrätt* ifrågasätter den närmare utformningen av förslaget eftersom regleringen inte gör åtskillnad mellan de fall där egendomen är tillåten att inneha, t.ex. med stöd av ett läkemedelsrecept, licens eller direkt med stöd av lag, och de fall där det är otillåtet. Det bör därför enligt tingsrättens mening klargöras hur dessa fall förhåller sig till den föreslagna skyldigheten att pröva en fråga om förverkande.

Skälen för regeringens förslag: En tämligen vanlig situation är att åklagaren yrkar att viss egendom ska förverkas på den grunden att den inte är tillåten att inneha. Det kan t.ex. aktualiseras i mål om narkotikabrott där åklagaren yrkar att narkotikan ska förverkas. Eftersom hantering av narkotika i de flesta fall är straffbar är det sällsynt att den tilltalade gör anspråk på att få tillbaka narkotikan och det alldeles oavsett vilken inställning denne har till åtalet. Narkotikan kommer alltså, oavsett utgången i målet, inte att lämnas tillbaka till den tilltalade.

Regeringen anser i likhet med utredningen att domstolsprocessen inte bör tyngas av yrkanden om förverkande av egendom som det inte är tillåtet att inneha, redan av den anledningen att det ytterst sällan finns ett berättigat intresse hos den enskilde att få tillbaka egendomen. Dessutom kan det ibland på ett sätt som framstår som både omständligt och svårbegripligt bli nödvändigt att avslå ett förverkandeyrkande avseende egendom av detta slag, nämligen om åtalet ogillas t.ex. på den grunden att det inte är utrett att den tilltalade har innehaft egendomen. I dessa fall krävs att åklagaren i stället beslutar att förverka egendomen från okänd eller väcker en ny talan mot okänd.

Den rådande ordningen leder alltså till ett onödigt utnyttjande av såväl åklagarnas som domstolarnas resurser. I ett processekonomiskt perspektiv

är det angeläget att resurserna inom rättsväsendet fördelas så att handläggning vid domstol framför allt förbehålls mål där parterna inte är ense eller det finns ett reellt behov av en rättslig prövning. Förenklade förfaranden medför att en stor mängd mål kan avgöras snabbt med begränsade resurser. I de fall där det är lämpligt bör sådana förfaranden därför tillämpas. Sett mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med utredningen, att den nuvarande ordningen bör ändras på så sätt att åklagaren som huvudregel ska besluta om förverkande av egendom som det i sig är otillåtet att inneha, oberoende av om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för ett brott med koppling till frågan om förverkande på så sätt att förverkandefrågan skulle bli en del av ansvarsfrågan i domstol i samband med att åtal väcks. Att det inte bara är fråga om en utökad behörighet för åklagaren utan att denne också är skyldig att, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, utnyttja denna behörighet bör enligt *Lagrådets* mening framgå tydligare av författningstexten. Regeringen instämmer i det. Det förslag på lagtext som Lagrådet lämnar riskerar emellertid snarare att göra denna utgångspunkt otydligare eftersom huvudregeln anges först i andra stycket. Det är också otydligt på vilket sätt Lagrådet menar att åklagarens behörighet utvidgas i förhållande till 2 §. Det är enligt regeringens mening inte 2 § som begränsar åklagarens behörighet att rikta beslut mot någon som är misstänkt för brott utan, i linje med Lagrådets förslag, 1 § (se avsnitt 12.1). Av dessa skäl anser regeringen att bestämmelsen inte bör utformas på det sätt som Lagrådet föreslår. För att åstadkomma ett förtydligande av bestämmelsens innebörd bör i stället lagtexten justeras så att det av första meningen framgår att åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Undantaget från denna huvudregel bör anges i ett andra stycke.

I en ny ordning där åklagare kan besluta om förverkande även avseende egendom som annars skulle vara en del av en kommande ansvarsfråga, bör det krävas att åklagaren fattar sitt beslut senast i samband med att åklagaren tar ställning i åtalsfrågan eller lägger ned förundersökningen. Därefter är frågan en del av ansvarsfrågan och kommer, precis som i dag, att omfattas av brottmålsdomens rättskraft (se rättsfallen NJA 1990 s. 401 och NJA 1991 s. 273). Genom den nya reglering som regeringen föreslår innebär däremot inte åklagarens beslut om förverkande något hinder för domstolens efterföljande prövning av åtalet som förverkandebeslutet har koppling till. Inte heller kan åklagarens förverkandebeslut i samband med åtalet sägas medföra att den tilltalade genom det efterföljande åtalet blir föremål för två olika straffrättsliga förfaranden på ett sätt som skulle stå i strid med Europakonventionens förbud mot dubbel lagföring (tilläggsprotokoll 7, artikel 4.1). Det rör sig om ett ingripande med sakligt och tidsmässigt samband med åtalet, som inte innebär något självständigt ställningstagande i skuldfrågan och som bärs upp av andra ändamål än straffet (se rättsfallen HFD 2014 ref. 80 och NJA 2015 s. 587 med vidare hänvisningar, beträffande körkorsomhändertagande i anslutning till åtal).

Som utredningen konstaterar tar den föreslagna bestämmelsen i första hand sikte på narkotiska preparat där det inte råder någon tvekan om att substansen är otillåten att inneha. Även vapen och sprängämnen bör emellertid kunna förverkas omedelbart om det är fråga om en typ av vapen eller sprängämne som det aldrig kan vara tillåtet att inneha som privat-

person eller där det inte finns någon invändning från förverkandesubjektet om att denne har rätt att inneha vapnet eller ämnet. Om en sådan invändning framförs under förundersökningen bör frågan avgöras av domstol. Likaså bör egendom som visserligen kan vara tillåten att inneha kunna förverkas med stöd av bestämmelsen om det framstår som uppenbart att det inte är det i det enskilda fallet.

Som utredningen för fram kan givetvis situationer uppstå som motiverar att det även för sådan egendom kan vara påkallat att underställa frågan domstolsprövning. Eftersom utgångspunkten bör vara att frågan hanteras direkt av åklagaren och inte underställs en prövning i domstol bör det framgå av lagtexten att det endast i sådana fall där åklagaren finner att det finns särskilda skäl att begära att rätten prövar frågan som domstolsprövning bör komma i fråga. Som regeringen återkommer till i avsnitt 12.3.4 kan ett beslut av nu aktuellt slag bli föremål för överprövning i de fall förverkandesubjektet anmäler missnöje mot förverkandebeslutet. I ett processekonomiskt perspektiv och resursallokeringsperspektiv finns givetvis lite att vinna på att åklagaren fattar beslut som sedan ändå måste, eller kommer att, bli föremål för rättens prövning. Det förhållandet att en enskild under förundersökningen gör gällande att han eller hon har rätt att inneha egendomen, t.ex. med stöd av läkemedelsrecept, licens eller direkt med stöd av lag, som *Malmö tingsrätt* nämner, bör därför utgöra sådana omständigheter som motiverar att frågan underställs rättens prövning, om åklagaren anser att förverkande bör ske.

Att egendomen eventuellt skulle kunna ha betydelse som bevis i en följande rättegång, t.ex. för att den tilltalade invänder eller kan förväntas invända att ett narkotiskt preparat har en ovanligt låg koncentration och att ett narkotikabrott avseende preparatet därmed skulle ha ett lägre straffvärde, utgör däremot inte ett skäl mot att åklagaren fattar beslut om förverkande. I stället blir hanteringen av den förverkade egendomen en verkställighetsfråga, om missnöje inte anmäls mot åklagarens förverkandebeslut, eftersom det då får laga kraft och därmed också får verkställas. När förverkandebeslutet får verkställas blir reglerna i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. tillämpliga. Enligt lagens 5 § ska egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller eljest är olämplig för försäljning oskadliggöras. För att undvika att oskadliggörande sker i ett för tidigt skede kan en möjlighet införas för åklagare att besluta att oskadliggörande ska ske först efter att domen i ansvarsfrågan har fått laga kraft. Sådana bestämmelser kan ges i förordning.

Den föreslagna ordningen innebär alltså sammanfattningsvis att åklagare inte annat än undantagsvis ska framställa yrkanden i domstol som avser förverkande av narkotika eller annan egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde, att detta gäller även om åklagaren väcker åtal för brott kopplat till innehavet och att åklagaren bör avgöra förverkandefrågan senast i samband med beslut om huruvida åtal ska väckas eller förundersökningen läggas ner. Som regeringen återkommer till i avsnitt 12.3.4 bör det inte uppställas något krav på delgivning av ett beslut om åklagaren beslutar om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde.

12.3.3 Möjligheten för vissa befattningshavare att fatta beslut om förverkande

Regeringens förslag: Om egendomen är tagen i beslag och värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken får en fråga om förverkande av egendom prövas av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett. Ett sådant beslut får dock inte avse utvidgat eller självständigt förverkande. Befintliga befogenheter för särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket att fatta beslut om förverkande ska fortsätta att gälla.

Utredningens förslag: överensstämmer i sak med regeringens men har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Justitiekanslern* ifrågasätter om det är motiverat att ta bort kravet på att det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda för att nu aktuella personkategorier ska få fatta ett förverkandebeslut. Likaså ifrågasätts förslaget om att det inte ska krävas att egendomen är tagen i beslag för att förverkande ska få ske. *Tullverket* anser att befogenheterna för tullåklagare att fatta beslut om förverkande i ärenden av enklare beskaffenhet bör fortsätta att gälla.

Skälen för regeringens förslag: Enligt hittillsvarande reglering i 1986 års förfarandelag får polisman eller anställd som fått särskilt bemyndigande i vissa fall fatta beslut om förverkande. För att de ska ha rätt att fatta ett sådant beslut krävs att egendomen är tagen i beslag, att värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än en tiondel av prisbasbeloppet och att det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Som regeringen utvecklar i avsnitt 12.3.1 framstår det som motiverat att låta den övre gränsen för när ett förverkandebeslut ska få fattas av olika befattningshavare ta sin utgångspunkt i prisbasbeloppet. Den nuvarande gränsen på en tiondel av prisbasbeloppet framstår som lämplig och väl avvägd. I linje med *Lagrådet*s synpunkter vad gäller åklagarens möjlighet att fatta beslut om förverkande (se avsnitt 12.3.1) bör beloppsgränsen relatera till det sammanlagda värdet av det som kan komma att förverkas, och inte varje enskilt objekt. Regeringen anser vidare att det är motiverat att även någon annan anställd än polisman vid Säkerhetspolisen som erhållit ett särskilt förordnande får fatta beslut på det sätt som utredningen föreslår.

När det däremot gäller utredningens förslag om att slopa kravet på att egendomen ska vara tagen i beslag bedömer regeringen, i likhet med vad *Justitiekanslern* för fram och i linje med vad regeringen anför i avsnitt 12.3.1 ovan beträffande beslut av åklagare, att en sådan ändring inte är motiverad. I stället bör, liksom enligt hittillsvarande reglering, fortsatt gälla att nu aktuella befattningshavares behörighet att fatta beslut om förverkande bör avse egendom som är tagen i beslag. I övriga fall bör åklagare och i många fall också domstol involveras. Det är inte heller

motiverat att utsträcka befogenheten för nu aktuella befattningshavare att kunna fatta beslut om utvidgat förverkande eller självständigt förverkande.

En särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket (s.k. tullåklagare) har tidigare, enligt 32 § smugglingslagen och 3 a § lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott, haft befogenhet att fatta beslut om förverkande vid brott enligt nämnda lagar. I propositionen Ny tullbefogenhetslag 2023/24:132 föreslår regeringen att regleringen ska flyttas till tullbefogenhetslagen (2024:000). Av 9 kap. 1 § andra stycket tullbefogenhetslagen framgår att en tullåklagare ska tillämpa det som föreskrivs om förundersökning, åtal och åtalsunderlåtelse och om allmän åklagares befogenheter och skyldigheter i övrigt. Befogenheten är begränsad till att gälla för brott vars straffvärde svarar mot böter och avser endast vissa brottstyper. Regeringen anser, i likhet med både utredningen och *Tullverket*, att befintliga befogenheter för tullåklagare att fatta beslut om förverkande ska fortsätta att gälla. Med anledning av vad Lagrådet påpekar och det förslag som regeringen lämnar i avsnitt 12.3.2 om att åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde, saknas det behov av att i tullbefogenhetslagen ange annat än att en tullåklagare genom en hänvisning till förfarandelagen har rätt att fatta beslut om förverkande på motsvarande sätt som gäller i dag. Enligt den nya lagen har även tullåklagare, när det gäller egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde, en skyldighet att pröva en fråga om förverkande av egendomen även om beslutet ska riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande, om inte särskilda skäl talar mot det.

12.3.4 Formkrav och möjligheterna att anmäla missnöje

Regeringens förslag: Bestämmelserna om att förverkandebeslut ska meddelas skriftligen och möjligheterna att anmäla missnöje över ett sådant beslut förs över till den nya lagen.

Om en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett har fattat beslut om förverkande och myndigheten efter anmälan om missnöje anser att talan om förverkande bör väckas, ska ärendet skyndsamt överlämnas till åklagaren.

Regeringens bedömning: Bestämmelser om vad ett beslut ska innehålla och hur det ska dokumenteras kan ges i förordning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utredningen gör ingen bedömning motsvarande regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Justitiekanslern* framhåller vikten av att det finns fungerande rutiner för dokumentation och delgivning av beslut om förverkande.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: När åklagaren eller annan befattningshavare hos de brottsbekämpande myndigheterna beslutar om förverkande krävs enligt 3 § andra stycket i 1986 års förfarandelag att beslutet meddelas skriftligen. Den som drabbas av beslutet får inom en

månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det hos den som fattat beslutet. I tredje stycket i samma paragraf anges att om missnöje anmäls, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om åklagaren inte häver beslaget, ska han eller hon väcka talan om egendomens förverkande. Har talan inte väckts inom en månad från det att anmälan kom in, ska beslaget anses hävt. I fjärde stycket samma paragraf framgår att i de fall en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett har fattat beslut om förverkande och myndigheten efter anmälan om missnöje anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagare.

Regeringen anser i likhet med utredningen att det även i en ny förfarandelag finns behov av den aktuella regleringen. Det är givetvis av central betydelse att förverkandebeslut meddelas skriftligen och att den som drabbas av förverkandebeslutet ges möjlighet att kunna angripa beslutet och, i den mån åklagaren väcker talan om saken, få frågan prövad av rätten. Den nuvarande regleringen bör därför föras över till den nya lagen. I linje med vad *Justitiekanslern* för fram är det angeläget att det ställs krav på att beslut dokumenteras på ett sätt som tillgodoser rättssäkerhetens krav. Ytterligare föreskrifter om skriftkravet kan ges i förordning.

Det är vidare angeläget att de brottsbekämpande myndigheterna agerar skyndsamt i de fall någon anmäler missnöje över ett förverkandebeslut som fattats av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett. Det bör därför framgå att myndigheten efter anmälan om missnöje skyndsamt ska överlämna ärendet till åklagaren om myndigheten anser att talan om förverkande ska väckas.

Beträffande delgivning av beslut anser regeringen inte att det finns skäl att göra ändring i det som redan gäller. I de fall då åklagare förverkar egendom med stöd av den föreslagna regleringen om förverkande av sådant som uppenbart saknar legalt användningsområde anser regeringen dock att det blir alltför långtgående att kräva delgivning av sådana förverkandebeslut. I en sådan situation bör det alltså vara tillräckligt att den som beslutet riktas mot underrättas om att egendomen har förverkats, eftersom en förutsättning för att beslutet ska kunna fattas i princip är att det saknas utrymme att se annorlunda på saken.

Lagrådet påpekar att den i lagrådsremissen föreslagna regleringen om formkrav för beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter är oklar i två avseenden.

Den första frågan rör vem som med rättslig verkan kan angripa ett förverkandebeslut som fattats av exempelvis en åklagare. I lagrådsremissen föreslås att denna rätt ska tillkomma den som beslutet rör. Enligt Lagrådet innebär användandet av det uttrycket att en vidare krets än vad som avsikten tycks vara har rätt att åstadkomma ett upphävande av beslutet. Om lagtexten är avsedd att ha innebörden att det endast är den som beslutet riktas mot som har rätt att angripa beslutet föreslår Lagrådet att det i stället bör anges att det är ”den som beslutet riktas mot” som kan få till stånd ett upphävande. Enligt Lagrådet framstår en ordning som innebär att även en tredje man kan få till stånd ett upphävande av beslutet som väl långtgående, särskilt som beslut på myndighetsnivå bara får fattas i vissa särskilt angivna fall. Regeringen kan konstatera att avsikten är att endast den som beslutet riktas mot ska ha möjlighet att angripa beslutet.

Med hänsyn till Lagrådets synpunkter finns det därför anledning att modifiera lagtexten i enlighet med Lagrådets förslag.

Den andra frågan rör det i lagrådsremissen lämnade förslaget att om det inte kan klargöras vem egendomen tillhör ska beslutet riktas mot en okänd person och delges genom kungörelse enligt 6 kap. 3 §. Enligt Lagrådet omfattar uttrycket ”det inte kan klargöras vem egendomen tillhör” rent språkligt flera situationer än de som är avsedda. Dessutom behöver det enligt Lagrådet inte i denna paragraf anges hur delgivning ska ske. Det är tillräckligt att det framgår av reglerna om delgivning i 6 kap. 3 §. Lagrådet föreslår att lagtexten i den aktuella delen antingen förtydligas eller stryks helt. Mot bakgrund av Lagrådets synpunkter anser regeringen att den i denna del föreslagna lagtexten bör strykas helt och att 6 kap. 3 § första stycket bör justeras på så sätt att det framgår att delgivning ska genom kungörelsedelgivning om den beslutet eller stämningen riktas mot är okänd. På så sätt framgår dels att ett beslut kan riktas mot en okänd, dels hur delgivning i sådana fall ska ske.

Lagrådet har vidare synpunkter på att förslaget innehåller begreppet ”anmäla missnöje”. Det är enligt Lagrådet ålderdomligt och en missnöjesanmälan av det slag som avses i förslaget är avsedd att ha en helt annan funktion än en missnöjesanmälan enligt rättegångsbalken. Lagrådet avstyrker därför den valda terminologin och föreslår att ”anmäla missnöje” byts ut mot ”invända mot”. Lagrådet efterlyser under alla förhållanden ett klargörande av om en missnöjesanmälan måste vara skriftlig eller om det räcker med något annat slag av meddelande. Som Lagrådet konstaterar överensstämmer förslaget med den reglering som i dag finns i 3 § i 1986 års förfarandelag. Det handlar alltså om en väl etablerad ordning och en terminologi som har en känd innebörd. Det har inte heller framförts någon kritik mot begreppet missnöjesanmälan från remissinstanserna. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att begreppet ”anmäla missnöje” bör användas även i den nya lagen. Vad gäller formkravet för en anmälan om missnöje konstaterar regeringen att något skriftlighetskrav inte har ställts upp i 1986 års förfarandelag och att det inte heller finns något formkrav för en missnöjesanmälan enligt 49 kap. rättegångsbalken. En sådan anmälan kan alltså vara muntlig. Regeringen ser inget behov av att ändra på den nuvarande ordningen och anser att det för enhetlighets skull bör terminologin i förfarandelagen överensstämma med den i rättegångsbalken. Det bör därför inte införas något skriftlighetskrav för en missnöjesanmälan.

Lagrådet noterar slutligen att den föreslagna lagtexten inte säger något om beslutets innehåll och att avsikten synes vara att sådana bestämmelser ska tas in i förordning. Lagrådet konstaterar att det i fråga om ett annat ingripande åklagarbeslut, beslut om kontaktförbud, är reglerat i lag vad beslutet ska innehålla. Lagrådet anser att det finns ett behov av att ta in motsvarande bestämmelser om beslutets innehåll i den föreslagna lagen och att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas behov av regler om kommunicering med den som beslutet ska riktas mot. Regeringen konstaterar att det i 1986 års förfarandelag inte finns några bestämmelser om innehållet i beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter. Några sådana regler finns i dag inte heller på förordningsnivå men däremot i Polismyndighetens föreskrifter. Regeringen delar Lagrådets uppfattning att det bör finnas regler om beslutets innehåll. Att beslutet i sig är

ingripande utgör emellertid inte något hinder mot en reglering av innehållet i beslutet genom föreskrifter på lägre nivå än lag. Regeringen anser tvärtom att det finns ett intresse av att denna typ av detaljreglering inte tynger lagtexten. Samma överväganden gör sig gällande när det gäller frågan om att i lag ta in bestämmelser om kommunicering med den som beslutet riktas mot.

12.4 Förfarandet i domstol i vissa fall

Regeringens förslag: Förfarandet i domstol när en fråga om förverkande eller om företagsbot inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott regleras samlat och i mindre utsträckning än tidigare genom hänvisningar till rättegångsbalken. Rättegångsbalkens regler om rättegången i brottmål ska fortsatt vara tillämpliga på de frågor som inte regleras särskilt i den nya lagen.

Nämndemän ska inte delta i avgörandet av en fråga om förverkande som prövas i en egen rättegång. Det ska alltid krävas prövningstillstånd i hovrätten för att pröva ett mål om förverkande eller om företagsbot som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott. Det införs även regler om kumulation av mål och om vilken domstol som är behörig att pröva en talan om självständigt förverkande.

En talan om utvidgat förverkande mot någon annan än den som är tilltalad för det förverkandeutlösande brottet ska kunna prövas i samma rättegång som åtalet för brottet. I övriga fall ska talan få väckas först sedan domen för det förverkandeutlösande brottet har fått laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att en talan om självständigt eller utvidgat förverkande ska särbehandlas i några olika avseenden, bl.a. vad gäller rättens sammansättning, konsekvenserna av bristande medverkan från den som talan förs emot och krav på prövningstillstånd.

Remissinstanserna: *Hovrätten för Nedre Norrland* liksom *Umeå tingsrätt* ställer sig tveksam till en ordning som innebär att frågan om prövningstillstånd behandlas olika för skilda delar av förverkande- och i förlängningen företagsbotslagstiftningen. I stället förordas en ordning som innebär att prövningstillstånd införs generellt för förverkandefrågor. *Malmö tingsrätt* har synpunkter på den närmare utformningen av regleringen om kallelse till en förverkandeförhandling, förslagen till domförhetsregler och förordar också att prövningstillstånd införs generellt för förverkandefrågor.

Skälen för regeringens förslag

Huvuddragen i domstolsförfarandet vid en särskild talan om förverkande eller om företagsbot behöver tydliggöras i lag

Förfarandet när en fråga om förverkande rör någon som inte är tilltalad för brott regleras i 1986 års förfarandelag och 2008 års förfarandelag. Dessa båda lagar bygger i stor utsträckning på hänvisningar till brottmålsreglerna i rättegångsbalken.

Även om denna metod har, som utvecklas i avsnitt 12.1, sina fördelar anser regeringen, i likhet med utredningen, att tillämpningen skulle underlättas om vissa frågor om rättegången vid en särskild talan om förverkande i större utsträckning reglerades särskilt. Det gäller frågor som möjligheten att handlägga en sådan talan antingen i en egen rättegång eller i samma rättegång som en prövning av ansvar för brott som har koppling till förverkandefrågan, vilken domstol som är behörig, rättens sammansättning, att saken avgörs genom dom och när prövningstillstånd krävs i hovrätten.

Förutom att det i sig kan förväntas underlätta för rättstillämpningen att vissa frågor regleras särskilt ökar behovet av särskild reglering som en följd av den nya förverkandeformen självständigt förverkande, eftersom den inte bygger på att förverkandefrågan kan kopplas till något brott.

Som regeringen redan pekat på går det inte att hävda att den ena eller andra förverkandeformen generellt skulle vara mer ingripande eller komplicerad. Dessutom är konsekvenserna av ett förverkande desamma för den enskilde oavsett vilken förverkandeform som är tillämplig. Några problem med den ordning som i processuellt hänseende har gällt för samtliga förverkandeformer utom utvidgat förverkande har inte framkommit. Regeringen anser mot bakgrund av det att kravet på att rättegången ska vara rättvis inte kan sägas medföra krav på delvis andra processregler vid vissa förverkandeformer jämfört med andra, så länge frågan alltid kan prövas i domstol med möjlighet till prövning i flera instanser.

Visserligen kan antalet fristående förverkandeprocesser förväntas öka i antal med den nya förverkandeformen självständigt förverkande. Det utgör dock inte i sig något skäl att undanta den nya förverkandeformen från vad som processuellt gäller i allmänhet vid förverkande. Att det rör sig om en ny rättsfigur gör, som utredningen påpekar, att det kommer att finnas behov av vägledning från högre instans vad gäller den närmare tillämpningen av den nya förverkandeformen. Det förtjänar dock att understrykas att rättsfiguren bygger vidare på en begreppsbildning som har utvecklats för utvidgat förverkande och som har tillämpats i domstolarna i ungefär 15 års tid. Att förverkandeformen är ny utgör enligt regeringens mening inte ett bärande skäl för att undanta förverkandeformen från ett allmänt krav på prövningstillstånd.

Sammantaget anser regeringen, till skillnad från utredningen, att de förfaranderegler som i dag gäller för alla förverkandeformer utom utvidgat förverkande i fortsättningen i huvudsak bör tillämpas på alla förverkandeformer, inklusive självständigt förverkande. Det innebär bl.a. att det bör krävas prövningstillstånd för att målet ska prövas i hovrätten och att nämndemän inte ska delta i avgörandet i den mån talan handläggs i en egen rättegång. Det bör dock införas en bestämmelse om att en särskild talan får avgöras i den sammansättning som gäller för prövning av ansvar för brott som handläggs i samma rättegång som förverkandefrågan, eftersom det många gånger är ändamålsenligt att frågorna prövas i samma rättegång.

I lagrådsremissen föreslogs att en bestämmelse motsvarande den i 2 § andra stycket i 1986 års förfarandelag skulle införas för alla förverkandeformer. Det skulle innebära att egendom som yrkas förverkad normalt ska förverkas om den som talan riktas mot inte svarar eller inställer sig till huvudförhandling. Enligt *Lagrådet* kan dock en sådan

reglering starkt ifrågasättas, dels eftersom ordningen är avsedd för tvistlösning mellan enskilda snarare än för ett i grunden straffrättsligt förfarande, dels då det framstår som oklart hur rättens prövning i sådana situationer ska gå till. Lagrådet föreslår i stället att samma ordning som föreslås gälla för företagsbot ska gälla även för förverkande, det vill säga att rätten får avgöra målet i svarandens utevaro under förutsättning att saken kan utredas tillfredsställande. Regeringen instämmer i detta och föreslår alltså att den föreslagna bestämmelsen tas bort. Det bör följaktligen inte heller anges i lagtext att svaranden i ett föreläggande om att yttra sig skriftligen eller inställa sig till huvudförhandling ska upplysas om att egendomen annars kan förverkas. I stället bör, i linje med Lagrådets förslag, bestämmelsen om när en talan om företagsbot får avgöras i svarandens utevaro justeras så att den bestämmelsen omfattar även en talan om förverkande. Regeringen konstaterar även att det finns en bestämmelse som innebär att rätten får avgöra ett mål om såväl förverkande som företagsbot utan huvudförhandling om en sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna. Det följer av allmänna processuella principer att rätten i bägge fallen måste upplysa om verkningarna av svarandens bristande inställelse eller medverkan.

När det gäller en särskild talan om företagsbot tillämpas i dag i stor utsträckning samma ordning som för förverkande. I vissa avseenden skiljer sig dock företagsbotsprocessen från vad som gäller vid en särskild förverkandetalan, bl.a. vad gäller frågan om nämndemäns deltagande i avgörandet när ett mål avgörs efter huvudförhandling (1 kap. 3 b § andra stycket och 2 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken) och konsekvensen av att den som talan förs emot inte svarar på stämning eller inställer sig till huvudförhandling. Med tanke på att företagsboten anknyter närmare till straffansvaret än vad förverkande gör anser regeringen, i likhet med utredningen, att dessa skillnader fortsatt är motiverade.

Det finns även i fortsättningen ett behov av en hänvisning till rättegångsbalkens regler i de delar som inte regleras särskilt i lagen. Detta innebär bl.a. att rättegångsbalkens bestämmelser om bevisning, omröstning, rättegångskostnader och reglerna som anger vilka uppgifter kallelser till huvudförhandling ska innehålla ska tillämpas. Detsamma gäller frågan om vilka överklagandefrister som ska gälla i olika instanser. Även rättegångsbalkens reglering om hur huvudförhandlingen går till ska tillämpas vid huvudförhandling i mål som gäller särskild talan om förverkande eller om företagsbot.

Däremot saknas det numera behov av att särskilt knyta hänvisningen till rättegångsbalken till någon särskild straffskala (jfr prop. 2007/08:68 s. 100), eftersom de frågor som är avhängiga av att en viss straffskala gäller, t.ex. prövningstillstånd och rättens sammansättning, genom regeringens förslag till ny lag blir särskilt reglerade. Möjligheten att använda tvångsmedel som kan bli aktuella i en utredning om förverkande och företagsbot blir enligt förslaget till ny lagstiftning också uttryckligen reglerade, se avsnitt 12.1.

För självständigt förverkande går det inte utan vidare att låta de vanliga bestämmelserna om behörig domstol i brottmål gälla, eftersom självständigt förverkande inte förutsätter ett särskilt brott. I likhet med vad utredningen föreslår bör därför talan kunna väckas vid rätten i den ort där egendomen påträffades. *Lagrådet* anser att det som anges i författningskommentaren om vad som gäller om egendom påträffats på orter under olika domstolar ska komma till tydligare uttryck i den föreslagna bestämmelsen om forumregler. Regeringen har ingen invändning mot detta. Av lagtexten bör således framgå att behörig domstol är rätten i den ort där egendomen eller en del av denna påträffades. Talan bör även, om det är lämpligt, kunna väckas där personen ska svara i tvistemål eller personen mera varaktigt uppehåller sig. Dessutom bör det vara möjligt att handlägga en sådan talan i samma rättegång som ett åtal mot personen. Samma regler som för självständigt förverkande bör gälla vid en särskild talan om förverkande av särskilda brottsverktyg, som inte heller har någon koppling till ett brott.

Avseende utformningen av lagtexten i den i lagrådsremissen föreslagna 4 kap. 3 § konstaterar Lagrådet att det i första stycket anges var en ”särskild talan om förverkande eller företagsbot” som huvudregel ska väckas. Enligt Lagrådet syftar detta inte på något annat än ”en talan enligt 1 §”. Samma sak gäller andra stycket. Enligt Lagrådet bör den i lagrådsremissen föreslagna lagtexten i första och andra stycket justeras så att ”särskild talan om förverkande eller företagsbot” byts ut mot ”talan enligt 2 §” (jfr vad Lagrådet anför om att 1 § bör delas upp i två paragrafer). Regeringen konstaterar att första stycket inte är avsett att utgöra en huvudregel utan att det i paragrafen görs skillnad mellan å ena sidan företagsbot och sådana förverkandeformer som stöder sig på ett brott (första stycket), och å andra sidan de två förverkandeformer som inte förutsätter brott, dvs. självständigt förverkande och förverkande av särskilda brottsverktyg (andra stycket). Av första stycket framgår det vilka förverkandeformer som träffas av bestämmelsen eftersom det där står att en särskild talan om förverkande eller företagsbot väcks vid den rätt som enligt 19 kap. rättegångsbalken skulle vara behörig att pröva det brott som yrkandet om förverkande eller företagsbot stöder sig på. Av andra stycket framgår det dock inte vilka förverkandeformer som avses om Lagrådets förslag följs. En sådan justering skulle därför leda till en utvidgning av tillämpningsområdet för andra stycket. Den av Lagrådet föreslagna justeringen bör därför göras endast i första stycket.

När det gäller vilka krav som bör gälla för hur en särskild talan som förs enligt lagen ska utformas och vilka krav som bör ställas på vad en stämningsansökan ska innehålla lämnas i lagrådsremissen inte något förslag om att särskilt reglera frågorna. Enligt lagrådsremissens förslag får frågorna i stället hanteras enligt den ordning som enligt 45 kap. 4 § rättegångsbalken gäller för rättegången i brottmål. Regeringen kan i likhet med Lagrådet konstatera att vad som sägs i den paragrafen passar mindre väl för t.ex. en talan om självständigt förverkande. Liksom Lagrådet anser regeringen att det är av stor vikt att det ställs krav på att åklagaren redan i stämningsansökan lämnar en utförlig redogörelse för omständigheter som åberopas till grund för yrkandet. Innehållet i en stämningsansökan har

betydelse för svarandens möjligheter att tillvarata sina intressen och för att ta ställning till hur han eller hon vill lägga upp sitt försvar. Stämningsansökan skapar också en ram för rättegången. Det bör t.ex. vara möjligt att på grundval av den lämnade framställningen pröva om rättegångshinder föreligger. Innehållet i stämningsansökan och den utredning som presenteras till stöd för åklagarens talan har, som Lagrådet lyfter fram, också betydelse för den fortsatta handläggningen av målet, exempelvis om svaranden uteblir från huvudförhandlingen. Sammantaget anser regeringen därför, i likhet med Lagrådet, att det finns starka skäl för att i lagen särskilt reglera vad en stämningsansökan ska innehålla när åklagaren för en särskild talan enligt den nya lagen. Det bör därför framgå direkt av lagen att en stämningsansökan ska innehålla ett bestämt yrkande, en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet, uppgift om de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt uppgift om de omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt. Däremot saknas beredningsunderlag att inom ramen för detta lagstiftningsärende ta ställning till frågan om motsvarande krav bör ställas på vad en stämningsansökan ska innehålla om åklagaren väcker frågan om förverkande eller om företagsbot inom ramen för ett brottmål som prövas enligt rättegångsbalken.

I 2008 års förfarandelag föreskrivs i 3 § att en särskild talan om utvidgat förverkande inte får väckas förrän domen om det förverkandeutlösande brottet har fått laga kraft. I likhet med utredningen anser regeringen att det finns klara fördelar med att möjliggöra en ordning där en sådan talan får föras i samma rättegång som åtalet för brottet. En sådan ordning leder till att utredningen kan samordnas och till en mer ändamålsenlig tvångsmedelsanvändning. Därmed kan det antas att möjligheten till utvidgat förverkande från annan än den som döms för det förverkandeutlösande brottet ska komma till användning i större utsträckning.

Enligt 1986 års förfarandelag är det möjligt att i vissa fall avgöra en särskild talan enligt lagen utan huvudförhandling. Denna möjlighet, som bör behållas, är emellertid anpassad för tingsrätt. Detta bör uttryckligen anges i lagen. Vad gäller hovrätten bör kravet på huvudförhandling motsvara det som enligt 51 kap. 13 § rättegångsbalken gäller för bötesmål, alltså att huvudförhandling inte behöver hållas dels om huvudförhandling är obehövlig, dels om parterna begär eller godtar att målet avgörs utan huvudförhandling och saken kan utredas tillfredsställande.

12.5 Tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande

Regeringens förslag: Den som inte är part i en rättegång, men hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad (tredje man), ska ha rätt att inträda i rättegången i förverkandefrågan, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Väcker tredje man talan om bättre rätt till egendom när det pågår en rättegång om förverkande får målen handläggas i samma rättegång om det finns särskilda skäl för det.

Skatteverket ska företräda staten om tredje man väcker talan mot staten avseende bättre rätt till egendom som har förverkats.

Bestämmelserna om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande och anknytande frågor ska placeras i den nya lagen.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en självständig rätt för tredje man att överklaga en dom eller ett beslut i ett mål i den del som tar sikte på förverkandefrågan.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock även en ordning där rätten får förelägga tredje man att väcka talan mot staten i frågan om bättre rätt. Utredningen föreslår också att frågan om tredje mans ställning i förverkandeprocessen ska regleras i brottsbalken och att det ska införas bestämmelser om en självständig rätt för tredje man att överklaga en dom eller ett beslut i ett mål i den del som tar sikte på förverkandefrågan.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Sveriges advokatsamfund* och *Stockholms tingsrätt*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Hovrätten för Nedre Norrland* konstaterar att det visserligen finns ett stort behov av att i lagtext klargöra tredje mans ställning i förverkandeprocessen men att förslaget framstår som komplicerat och svårtillgängligt och att det inte tillgodoser intresset att tillskapa ett effektivt rättsskydd för tredje män. *Malmö tingsrätt*, som noterar att utredningens förslag tar sin utgångspunkt i utsökningsrätten, anser att det närmare bör analyseras vilka följder det får för lagstiftningen som helhet och hur förslagen kan komma att påverka domstolsprocesser – inte minst i större brottmål eller s.k. förtursmål – där en tredje man förekommer i förverkandeprocessen. Likaså behöver det enligt tingsrätten klarläggas vilka roller en tredje man kan komma att få i processen och hur olika frågor rörande tredje mans rättigheter ska hanteras, t.ex. frågor om utevaro vid förhandlingen och hur rättegångskostnadsansvaret ska fördelas. *Nacka tingsrätt*, som framför liknande synpunkter, anser att det bör klargöras om en tredje man, på motsvarande sätt som i utsökningsprocessen, dels bör ha en självständig rätt att överklaga beslut om förverkande för att på så sätt ges motsvarande ställning som i utsökningsprocessen, dels bör behandlas som part i rättegången. Vidare ifrågasätter tingsrätten förslaget om att tredje man måste visa sannolika skäl för sitt påstående om bättre rätt till egendomen för att få träda in i rättegången. *Skatteverket* väcker frågan om skyldigheten att företräda staten i en talan om förverkande som väckts av tredje man behöver regleras i lag och anser att det under den fortsatta beredningen bör utredas om en talan om bättre

rätt som en förverkandesvarande väcker efter ett meddelat föreläggande endast behöver riktas mot staten och att det bör tydliggöras att Skatteverket ska föra statens talan i de fall en tredje man väcker talan mot staten även om ett föreläggande inte har meddelats. Det bör också förtydligas hur och i vilken utsträckning Skatteverket ska få ta del av uppgifter rörande äganderätten till viss egendom som finns i den utredning som föregått talan om bättre rätt samt om de uppgifter som behandlas i samband med att Skatteverket för talan ska vara sekretessreglerade eller inte. *Svea hovrätt* anser att det under den fortsatta beredningen bör klarläggas i såväl lagtexten som i författningskommentaren hur systemet är tänkt att fungera i olika avseenden. *Umeå tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, som tillstyrker förslaget, anser att det i brottsbalken bör införas en hänvisning till den nya lagens regler om tredje män. *Skatteverket*, som inte har något att invända mot att företräda staten när en tredje man väcker talan mot staten avseende bättre rätt till egendom som har förverkats, anser att det bör övervägas om den behandling av personuppgifter som en sådan arbetsuppgift kan föranleda ska regleras i en särskild lag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätten för tredje man att delta i en rättegång om förverkande bör lagregleras

I dagens förverkandelagstiftning regleras inte situationen att en utomstående person (tredje man) under pågående rättegång påstår sig ha rätt till egendom som yrkas förverkad. Utöver möjligheten att begära rättens prövning av ett tvångsmedel, t.ex. ett beslag, står dock två möjligheter till buds för att freda egendomen från förverkande och hävda sin rätt till egendomen. En tredje man kan dels ansöka om intervention, dels väcka en talan om bättre rätt mot förverkandesubjektet. Dessutom kan tredje man hävda sin äganderätt sedan en förverkandedom fått laga kraft genom att enligt 59 kap. 1 § första stycket 2 rättegångsbalken klaga över domvilla.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1991 s. 496 slagit fast att bestämmelserna om intervention i 14 kap. rättegångsbalken är analogt tillämpliga i mål som gäller förverkande av egendom (se även det äldre rättsfallet NJA 1968 s. 336). Eftersom en förverkandedoms rättskraft endast träffar dem som har varit parter i målet kan, som Högsta domstolen påpekar, tredje man endast få ställning som s.k. ordinär intervenient i en rättegång om förverkande. Det innebär att tredje mannen kan få framföra argument och lägga fram bevisning mot åklagarens påståenden, men inte framställa några yrkanden, åberopa några nya omständigheter eller överklaga dom eller beslut i målet.

Vid sidan av möjligheten till intervention kan en tredje man väcka talan om bättre rätt mot förverkandesubjektet. En sådan talan ska i enlighet med bestämmelserna i 14 kap. 4 § och 22 kap. 4 § rättegångsbalken om inträde i rättegång som mellankommande part handläggas gemensamt med den talan där förverkandefrågan tas upp, om vissa förutsättningar är uppfyllda.

Dagens relativt svårtillgängliga reglering riskerar att medföra att lika fall behandlas olika. Det är därför angeläget att de två beskrivna möjligheterna för tredje man att agera under pågående rättegång kommer till ett tydligare uttryck i lag. Det bör också framgå tydligt att tredje man har möjlighet, om än begränsad, att agera redan i den ordinarie processen. I praktiken kan det

vara den enda möjligheten att få tillbaka egendomen, eftersom förverkad egendom ska säljas eller förstöras enligt lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Den part som i ett sådant fall har köpt egendomen av staten har gjort ett s.k. exstinktivt fång som inte kan angripas av tredje man, dvs. ett köp som utsläcker tidigare ägares rätt till egendomen. Egendom kan också vara förstörd och eventuella affektionsvärden därmed vara förlorade. Det finns alltså ett påtagligt värde i att tredje mans rätt att delta i en rättegång om förverkande tydliggörs.

Vidare kräver EU-rätten att nationell lagstiftning tillhandahåller effektiva möjligheter för tredje man att freda egendom från förverkande. Enligt artikel 8.1 i förverkandedirektivet ska personer som berörs av en fråga om förverkande ha rätt till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol så att deras rättigheter tillvaratas. Av artikel 8.9 följer vidare att tredje man ska ha rätt att hävda äganderätt eller annan egendomsrätt till egendom som kan bli föremål för förverkande. I sitt avgörande i de förenade målen Okrazhna prokuratura – Varna (C-845/19 och C-863/19 [ECLI:EU:C:2021:864]) har EU-domstolen slagit fast att EU-rätten, med hänvisning till såväl artikel 8 i förverkandedirektivet som artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan), utgör hinder för en nationell lagstiftning som tillåter förverkande till staten av egendom som påstås tillhöra en annan person än förverkandesvaranden, utan att denna person har möjlighet att delta i förverkandeförfarandet. För att svensk rätt ska tillgodose kraven som följer av EU-rätten krävs alltså att tredje man har effektiva möjligheter att tillvarata sin rätt.

Reglerna om tredje mans inträde i rättegången i förverkandefrågan och yrkande om bättre rätt bör vara flexibla och ändamålsenliga

I likhet med bl.a. *Sveriges advokatsamfund* och *Hovrätten för Nedre Norrland* anser regeringen att det bör finnas tydliga regler som ger såväl tredje man som rätten och andra aktörer klarhet om vad som gäller. Som regeringen konstaterar i det föregående bör de två möjligheter som redan finns i dag för att tredje man ska kunna tillvarata sin rätt kodifieras. Däremot är det angeläget att en reglering av möjligheterna för tredje man att agera i en pågående rättegång är konstruerad på ett sätt som skapar ett visst mått av flexibilitet för rätten och där tredje mans inträde inte tynger eller förlänger processen i någon större omfattning. Som påpekas av bl.a. *Malmö tingsrätt* kan olika typer av framställningar och yrkanden från tredje mans sida innebära en viss belastning i mål där det råder strikta tidsfrister, t.ex. i mål där någon tilltalad är frihetsberövad. Som utredningen påpekar är det också angeläget att möjligheten att intervenera först i hovrätten på något sätt begränsas.

Enligt 14 kap. 9 och 10 §§ rättegångsbalken ska den som vill intervenera i en rättegång ansöka om det hos rätten och visa sannolika skäl för sitt påstående. Parterna ska enligt samma bestämmelser höras över ansökan och förhandling kan hållas med parterna och interventionssökanden. Därefter ska rätten fatta ett beslut i frågan. Utredningen föreslår att denna ordning även ska gälla för en tredje man som vill agera i förverkandefrågan i en pågående rättegång. Utredningen föreslår också en möjlighet i linje med 4 kap. 20 § utsökningsbalken att förelägga tredje man att väcka talan mot staten.

Som utredningen påpekar behöver en reglering av rätten för tredje man att på ett effektivt sätt hävda sin rätt till egendom som kan bli föremål för förverkande utformas på ett sätt som även tillgodoser intresset av flexibilitet för rätten. Den närmare utformningen av hur prövningen av en ansökan från tredje man att få inträda i rättegången bör därför inte vara alltför utförligt reglerad. I vissa fall kan det vara angeläget att skälen för tredje mans påstående om sin rätt prövas noggrant på förhand och att parterna hörs, medan det i andra fall kan vara tillräckligt att i en okomplicerad fråga låta tredje man lägga fram sina argument vid en huvudförhandling. Utgångspunkten bör därför vara att en tredje man som hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad ska få inträda i rättegången i förverkandefrågan, om inte särskilda skäl talar mot det. Vid en sådan bedömning bör beaktas inte bara förverkandefrågans och anspråkets komplexitet, utan också exempelvis om frågan aktualiseras i första eller andra instans. Som *Lagrådet* understryker utgör möjligheten till inträde en viktig rättssäkerhetsgaranti för den som gör gällande äganderätt till egendom som yrkas förverkad. Det är mot den bakgrunden naturligt att en tredje man bör nekas möjlighet till inträde först om skälen mot inträde är förhållandevis tungt vägande.

När det gäller övriga frågor, t.ex. den närmare innebörden av tredje mans ställning och kostnadsansvaret för tredje man som *Malmö tingsrätt* särskilt lyfter, bör rättegångsbalkens regler för intervention i tvistemål fortsatt ge ledning (se t.ex. 18 kap. 12 § och 49 kap. 5 § 2 rättegångsbalken). Det förhållandet att en ordinär intervenient uteblir från huvudförhandlingen bör typiskt sett inte heller medföra att det föreligger hinder för förhandling, eftersom intervenienten inte är part.

En särskild fråga som *Nacka tingsrätt* lyfter fram är om tredje man bör ges en självständig rätt att överklaga en dom eller ett beslut i ett mål i den del som tar sikte på förverkandefrågan. Utredningen föreslår att tredje man ska ges en sådan rätt. Grundtanken med de förslag som regeringen lämnar är att kodifiera nu gällande rätt i fråga om tredje mans möjligheter att ges ställning som ordinär intervenient i ett mål där en förverkandefråga aktualiseras. I det sagda ligger att tredje man har rätt att överklaga rättens beslut att avslå en ansökan om intervention. När det däremot gäller tredje mans rätt att överklaga en dom eller ett beslut i målet saknar, som regeringen berört i det föregående, en ordinär intervenient sådan rätt. Att i det här avseendet ge tredje man rätt att självständigt överklaga en dom eller ett beslut i förverkandefrågan, på det sätt som utredningen föreslår, skulle ge tredje man en mer långtgående ställning än en ordinär intervenient enligt 14 kap. rättegångsbalken. En sådan förändring jämfört med vad som gäller i dag kräver starka skäl, inte minst med tanke på att det skulle kunna tynga processen betydligt.

Det är i sammanhanget viktigt att ha i åtanke, i linje med de förpliktelser som följer av EU-rätten, att skyddet för tredje man bör vara utformat på ett sätt som innebär att det inte är orimligt svårt för denne att hävda sin rätt. Som regeringen redovisat är inte möjligheterna för tredje man att hävda sin rätt uttömda genom möjligheterna till intervention. Eftersom en förverkandedoms rättskraft endast träffar dem som har varit parter i målet har tredje man möjlighet att väcka en talan om bättre rätt gentemot staten när en förverkandetalan bifalls. Dessutom kan tredje man hävda sin äganderätt sedan en förverkandedom fått laga kraft genom att klaga över

domvilla. Sammantaget anser regeringen att de möjligheter som står till tredje mans förfogande för att hävda sin rätt både är rimligt långtgående och tillgodoser EU-rättens krav om effektiva rättsmedel för tredje man. Det saknas mot den bakgrunden skäl att införa en självständig rätt för tredje man att överklaga en dom eller ett beslut i ett mål i den del som tar sikte på förverkandefrågan.

Genom ett inträde i förverkandeprocessen ges tredje man en möjlighet att försöka försvaga åklagarens bevisning i fråga om rätten till den egendom som yrkas förverkad. Lyckas tredje man förringa den bevisning som åklagaren lagt fram i sådan grad att beviskravet inte är uppfyllt ska förverkandeyrkandet avslås. Ett sådant ställningstagande till åklagarens förverkandeyrkande innebär inget ställningstagande till vem av förverkandesubjektet och tredje man som har bättre rätt till egendomen.

Om tredje man vill få frågan om bättre rätt prövad måste i stället en sådan talan väckas mot förverkandesubjektet. Enligt dagens regler ska en sådan talan handläggas i samma rättegång som åklagarens förverkandeyrkande, om målet ännu inte har företagits till avgörande, i vilket fall målen får handläggas särskilt, om de inte utan olägenhet kan handläggas i samma rättegång (14 kap. 4 och 7 §§ samt 22 kap. 4 § rättegångsbalken).

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det finns skäl att anlägga en mer restriktiv syn på yrkanden om bättre rätt i förverkandeprocesser än vad som kommer till uttryck i den generella regleringen i rättegångsbalken. Det bör sällan vara motiverat att belasta en brottmålsrättegång med ett slutligt ställningstagande till vem av förverkandesubjektet och tredje man som ska ha bättre rätt till egendomen. Prövningen av bättre rätt är dessutom enbart bindande mellan parterna och saknar därför betydelse för prövningen av förverkandefrågan. Tredje mans intresse av att freda egendomen från förverkande tillgodoses följaktligen genom möjligheten till inträde i processen i förverkandefrågan.

I vissa situationer kan en tredje man emellertid ha ett särskilt intresse av att i samma mål som det mål där förverkandefrågan handläggs framställa ett yrkande mot förverkandesubjektet om bättre rätt till förverkandeobjektet. Om ett föremål som yrkas förverkat är taget i beslag och förverkandeyrkandet avslås ska nämligen beslaget hävas och föremålet lämnas ut till förverkandesubjektet. För att förhindra ett utlämnande till förverkandesubjektet kan det därför vara motiverat för en tredje man att ansöka om stämning mot förverkandesubjektet och framställa ett yrkande om bättre rätt till föremålet. I sådana undantagssituationer, t.ex. när det finns en risk för att tredje man av något skäl i praktiken skulle få svårt att få ut sin egendom från förverkandesubjektet om beslaget hävs till denne, bör det finnas utrymme att trots allt handlägga talan om bättre rätt i samma rättegång som förverkandefrågan. Ett beslut om gemensam handläggning måste emellertid föregås av en helhetsbedömning av hur processen skulle påverkas och i vilken utsträckning en prövning av ett yrkande om bättre rätt skulle tynga vad som i grunden är en brottmålsrättegång. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att frågan bör regleras på så sätt att en talan om bättre rätt till egendom som yrkas förverkad ska få handläggas i samma rättegång som förverkandefrågan endast om det finns särskilda skäl som talar för det.

Regeringen anser att den nu föreslagna ordningen för tredje man tillgodoser kraven på effektiva rättsmedel som följer av EU-rätten. Till

skillnad från vad utredningen föreslår saknas följaktligen behov av en reglering varigenom rätten i vissa fall bör förelägga tredje man att väcka talan mot staten för att freda sin egendom mot förverkande. Det sagda hindrar naturligtvis inte att tredje man ändå kan väcka en sådan talan.

Skatteverket bör föra statens talan inför domstol

En fråga, som *Skatteverket* aktualiserar, är om det i lag bör föreskrivas att Skatteverket ska företräda staten i mål där en tredje man väcker en talan mot staten om bättre rätt avseende egendom som förverkats. Som utredningen konstaterar företräder Skatteverket staten i olika ärenden inom utsökningsrätten och har av den anledningen stor erfarenhet av den typen av invändningar som kan aktualiseras vid påståenden om bättre rätt till förverkad egendom. Skatteverket har dessutom en stor organisation och bör som sådan vara väl rustat att omhänderta sådana processer. För att tydliggöra vilken myndighet som bör företräda staten bör det anges särskilt i den nya lagen om rättegången som regeringen lämnar förslag om i avsnitt 12.5 att det är Skatteverket som för statens talan inför domstol i mål där tredje man väcker talan mot staten om bättre rätt till egendom som har förverkats. Den lagreglerade uppgiften att föra statens talan i sådana mål utgör en rättslig förpliktelse i den mening avses i artikel 6.1 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här kallad EU:s dataskyddsförordning. Enligt 2 kap. 1 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) får personuppgifter behandlas med stöd av denna bestämmelse om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig förpliktelse som följer av lag eller annan författning. Genom den föreslagna bestämmelsen kommer den rättsliga förpliktelsen för Skatteverket att företräda staten vid en talan om bättre rätt att framgå av lag. Att Skatteverket får behandla personuppgifter är en nödvändig förutsättning för att myndigheten ska kunna fullgöra denna förpliktelse. Enligt artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning krävs vidare att syftet med behandlingen är fastställd i den rättsliga grunden samt att den nationella rätten uppfyller ett mål av allmänt intresse och är proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Syftet med behandlingen – att bevaka statens rätt till förverkad egendom – kommer att framgå av den nya lagbestämmelsen. Att bevaka statens rätt till förverkad egendom uppfyller vidare ett mål av allmänt intresse. De personuppgifter som kommer att behandlas av Skatteverket kan avse t.ex. uppgifter som rör lagöverträdelser och enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Även om det finns ett starkt integritetsintresse att skydda sådana uppgifter är det inte fråga om känsliga personuppgifter i den mening som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning. Som myndighet har Skatteverket rätt att behandla uppgifter om lagöverträdelser (artikel 10 EU:s dataskyddsförordning och 3 kap. 8 § dataskyddslagen). Till det kommer att de uppgifter som är relevanta i sådana ärenden i stor utsträckning kommer att utgöras av domar och handlingar som åberopats i de mål där den aktuella egendomen förverkats. Mot den bakgrunden får

regleringen anses vara proportionerlig. Till skillnad från Skatteverket anser regeringen mot denna bakgrund att det saknas behov av en särskild författning som ger myndigheten rätt att behandla personuppgifterna.

Ytterligare frågor som Skatteverket väcker är hur och i vilken utsträckning Skatteverket ska få ta del av uppgifter rörande äganderätten till viss egendom som finns i den utredning som föregått talan om bättre rätt samt om de uppgifter som behandlas hos Skatteverket ska vara sekretessreglerade eller inte. Skatteverket kommer att företräda staten i de fall rätten förverkat egendom från en enskild. Rättens prövning kommer ta sin utgångspunkt i de uppgifter som åklagaren lagt fram i samband med att stämningsansökan (utredning eller i vissa fall förundersökning) lämnats in och de uppgifter som åberopats till stöd för sin talan. Det är också dessa uppgifter som Skatteverket kommer att kunna begära ut från rätten. På så sätt får Skatteverket del av uppgifter rörande äganderätten till viss egendom som myndigheter behöver för att företräda staten i en talan om bättre rätt. Regeringen anser inte heller att det finns skäl att föreslå en sekretessreglering för de uppgifter som kommer att behandlas i samband med att Skatteverket för talan.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis innebär regeringens förslag i stor utsträckning en kodifiering av gällande rätt om tredje mans inträde i rättegången i förverkandefrågan eller yrkande om bättre rätt avseende egendom som yrkas förverkad. Förslaget innebär för det första att den som gör gällande rätt till egendom som yrkas förverkad kan begära att få inträda i rättegången i förverkandefrågan. En sådan begäran ska enligt såväl utredningens som regeringens förslag bifallas om det inte finns särskilda skäl mot det. Regeringen anser dock att formerna för prövning av inträde bör vara något mer flexibla än utredningen föreslår. I oreglerade frågor kan ledning fortsatt hämtas från interventionsreglerna i 14 kap. rättegångsbalken, t.ex. vad gäller tredje mans rättegångskostnadsansvar. När det för det andra gäller tredje mans möjligheter att i samma rättegång som förverkandefrågan få prövat ett yrkande om bättre rätt till egendomen anser regeringen, i likhet med utredningen, att en sådan möjlighet normalt inte bör ges, eftersom yrkandet i grunden saknar betydelse för förverkandefrågan. Förslaget innebär därför att ett yrkande om bättre rätt ska handläggas gemensamt med förverkandeyrkandet endast om det finns särskilda skäl. Till skillnad från utredningen anser regeringen att det saknas skäl att införa ett system där tredje man kan föreläggas att väcka talan mot staten vid påföljd av att möjligheterna till det annars går förlorade. Eftersom det ändå är möjligt för tredje man att väcka talan mot staten om bättre rätt, bör det regleras i lag att Skatteverket ska föra statens talan i en sådan process.

12.6 Rätten till juridiskt biträde, rättssäkerhetsgarantier och frågor om delgivning

12.6.1 Rätten till juridiskt biträde

Regeringens förslag: Ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut eller en talan om förverkande eller om företagsbot kan komma att riktas mot, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För den som inte har fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

Ett juridiskt biträde ska förordnas för en tredje man som hävdar rätt till egendom som kan komma att yrkas förverkad, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För en tredje man som inte har fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det finns särskilda skäl.

Om någon begär att ett juridiskt biträde ska förordnas eller om åklagaren anser att ett juridiskt biträde ska utses ska åklagaren göra en anmälan om det hos rätten. Ett juridiskt biträde förordnas av rätten.

Vad som i övrigt föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare och kostnaderna för offentliga försvarare ska tillämpas även i fråga om juridiskt biträde enligt den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dels att juridiskt biträde – som ges benämningen offentlig försvarare – endast ska förordnas om den enskilde begär det, dels att en tredje man ska ha rätt till biträde om det föreligger särskilda skäl.

Remissinstanserna: *Göteborgs tingsrätt* och *Umeå tingsrätt*, som visserligen instämmer i utredningens förslag, anser att den berörde bör förordnas ett rättsligt biträde och inte en offentlig försvarare eftersom den berörde inte är misstänkt eller åtalad för något brott.

Skälen för regeringens förslag

Ett juridiskt biträde ska under vissa förutsättningar förordnas för den som ett beslut eller en talan om förverkande eller om företagsbot kan komma att riktas mot …

En talan om förverkande eller om företagsbot kan röra frågor av skiftande slag och skilja sig åt väsentligt i fråga om omfång och komplexitet. Vid sidan av själva processföremålet ligger det i sakens natur att även den enskildes personliga förhållanden och dennes möjligheter att föra sin talan kan påverka förutsättningarna för den enskilde att tillvarata sin rätt. Det följer av hänvisningen i hittillsvarande 2 § i 1986 års förfarandelag till reglerna i rättegångsbalken om bötesmål att bestämmelserna om försvarare och rättegångskostnad i 21 kap. respektive 31 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i mål om särskild rättsverkan av brott i den utsträckning det är möjligt (se även rättsfallet NJA 2016 s. 714 vad gäller företagsbot). Redan idag finns alltså förutsättningar för att förordna offentlig försvarare vid särskild talan om förverkande och företagsbot. Regleringen är emellertid inte alldeles lättillgänglig. Rätten till ett effektivt

försvar är en grundläggande rättsstatsprincip och i likhet med vad utredningen för fram anser regeringen därför att det är motiverat att införa en ordning som innebär att det genom en uttrycklig reglering i den nya lagen anges under vilka förutsättningar den enskilde har rätt till ett biträde.

Behovet av särskilda regler för biträde aktualiseras främst i de fall frågan om förverkande eller om företagsbot inte utgör en del av frågan om ansvar för brott eftersom rättegångsbalkens regler om rätt till offentlig försvarare inte är tillämpliga i dessa fall. Sett mot den bakgrunden framstår det, som *Göteborgs tingsrätt* och *Umeå tingsrätt* konstaterar, följdriktigt att den enskilde inte ska biträdas av en offentlig försvarare. I lagrådsremissen föreslogs därför att den som biträder den enskilde skulle benämnas offentligt biträde. Den i lagrådsremissen föreslagna beteckningen förekommer emellertid i ärendekategorier som i huvudsak handläggs vid förvaltningsmyndigheter och i förvaltningsdomstol. Enligt *Lagrådet* bör det därför inte komma i fråga att använda beteckningen offentligt biträde i förverkandesammanhang. I stället föreslår Lagrådet att beteckningen juridiskt biträde bör användas. Regeringen, som konstaterar att juridiskt biträde är ett etablerat begrepp som dessutom används i LUL, instämmer i att den av Lagrådet förordade beteckningen framstår som lämpligare. Den som biträder den enskilde bör därför betecknas som juridiskt biträde.

Frågan är då under vilka förutsättningar den enskilde bör ha rätt till ett juridiskt biträde. Regeringen föreslår att ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut eller en talan om förverkande eller om företagsbot kan komma att riktas mot om det finns särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. I lagrådsremissen föreslogs att ett biträde ska förordnas för ”den som saken rör”. I linje med Lagrådets synpunkter, som redovisas i avsnitt 12.3.4, bör det begreppet justeras för att förtydliga att det är den som en talan som kan komma att riktas mot och som är föremål för en utredning som har rätt till biträde (se dock nedan avseende tredje man).

En helhetsbedömning ska göras utifrån såväl målets omfattning och komplexitet som den enskildes personliga förhållanden. Regleringen bör alltså utformas enligt huvudsakligen samma mönster som följer av rättegångsbalkens bestämmelser om förordnande av offentlig försvarare. Till skillnad från vad utredningen föreslår bör dock inte rätten till juridiskt biträde begränsas till de fall där den enskilde begär det. Något sådant krav gäller inte för offentliga försvarare och inte heller för offentliga biträden enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde (jfr 3 §) och det saknas enligt regeringen skäl att utforma regleringen på annat sätt i detta sammanhang. Den enskildes inställning i biträdesfrågan bör däremot kunna tillmätas betydelse vid bedömningen av om det finns skäl att förordna ett biträde i det enskilda fallet.

Som regeringen anför i avsnitt 12.1 kan det konstateras att det, i de fall då förverkandefrågan rör någon som inte har fyllt 18 år, saknas skäl att frångå den ordning som följer av föräldrabalken. Det innebär att om frågan rör självständigt förverkande, förverkande av särskilda brottsverktyg eller om förverkandefrågan visserligen grundar sig på en gärning som någon står åtalad för men där yrkandet framställs mot någon annan än den tilltalade, bör den omyndige företrädas av sin vårdnadshavare enligt den ordning som följer av föräldrabalken. Det innebär emellertid inte att den unge ska behöva förlita sig på att vårdnadshavaren fullt ut kan tillvarata

hans eller hennes rätt. I stället bör, som utredningen föreslår, den omyndige ha rätt till ett juridiskt biträde om det inte är uppenbart att han eller hon saknar sådant behov, på motsvarande sätt som gäller enligt LUL.

Vad som i övrigt föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare och kostnaderna för offentliga försvarare bör tillämpas även i fråga om juridiskt biträde enligt den nya lagen. *Lagrådet* anser att det i lagtexten bör förtydligas vilka bestämmelser i de nämnda kapitlen som ska tillämpas och hur det som där sägs ska tillämpas i en utredning eller vid en talan om förverkande eller om företagsbot. Som regeringen konstaterar ovan följer det redan i dag av 1986 års förfarandelag samt praxis att reglerna om försvarare och rättegångskostnad i 21 kap. respektive 31 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i mål om särskild rättsverkan av brott i den utsträckning det är möjligt. Något behov av förtydligande av i vilken utsträckning eller hur reglerna ska tillämpas har inte framkommit. Eftersom hänvisningen i den nya lagen till 21 och 31 kap. rättegångsbalken snarare är tänkt som ett förtydligande av att dessa regler gäller än som en ändring av nu gällande rätt bedömer regeringen att det inte finns anledning att, som Lagrådet föreslår, specificera vilka bestämmelser som bör tillämpas.

... men även för en tredje man i vissa fall

Som framgår av avsnitt 12.5 föreslår regeringen att den nya lagen ska innehålla bestämmelser om tredje mans möjlighet att hävda sin rätt i en förverkandeprocess. Det är angeläget att skyddet för tredje man utformas på ett sådant sätt att det gäller oberoende av om frågan om förverkande hanteras gemensamt med prövningen av ett åtal eller om det sker genom en separat talan.

EU-domstolen har i sitt avgörande i de förenade målen C-845/19 och C-863/19 (EU:C:2021:864) Okrazhna prokuratura – Varna slagit fast att EU-rätten kräver att en tredje man, som påstår sig ha rätt till egendom som är föremål för en talan om förverkande måste ges möjlighet att delta i förfarandet. I avgörandet slås också fast att EU-rättens krav på ett effektivt rättsskydd innebär att en tredje man ska garanteras en möjlighet att på ett meningsfullt och effektivt sätt framföra sin ståndpunkt. I vissa fall kan det innebära att en tredje man för att kunna tillvarata sina rättigheter också bör ha rätt till juridiskt biträde under hela förverkandeförfarandet. Tredje man ska också informeras om att han eller hon har en sådan rätt (jfr p. 79–81 i nyss nämnda dom).

EU-domstolens ställningstaganden klargör hur principen om rätten till ett effektivt rättsmedel ska förstås i förhållande till tredje man. I vissa fall kan det vara svårt för en tredje man att utan stöd av ett rättsligt biträde hävda sin rätt till egendom i ett mål om förverkande. Det gäller särskilt om förverkandefrågan inrymmer komplicerade frågor eller ett omfångsrikt processmaterial. Att en tredje man i vissa fall bör ha rätt till juridiskt biträde framstår mot den bakgrunden som motiverat. I linje med EU-domstolens uttalanden är det också motiverat att en tredje man som hävdar sin rätt till egendom som kan bli föremål för förverkande ska upplysas om sin rätt till juridiskt biträde. *Lagrådet* noterar att den i lagrådsremissen föreslagna lagtexten om tredje mans rätt till juridiskt biträde är utformad på så sätt att bestämmelserna kommer kunna tillämpas först sedan en talan

om förverkande har väckts. Om det inte finns någon sådan avsikt bör lagtexten enligt Lagrådet justeras. Mot bakgrund av EU-domstolens ställningstaganden anser regeringen att en tredje man bör ha rätt att även under utredningsstadiet få ett juridiskt biträde förordnat för sig, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. För att detta ska framgå av lagtexten bör den, i enlighet med Lagrådets synpunkt, justeras.

Rätten till juridiskt biträde för en tredje man bör inte ses som absolut. Det fordras inte att tredje man i varje situation ska ha rätt till juridiskt biträde för att svensk rätt ska leva upp till EU-rättens krav på ett effektivt rättsmedel. Så länge en tredje mans möjlighet att tillvarata sin rätt utformas på ett sådant sätt att regelverket inte gör det orimligt svårt för en tredje man att hävda sin rätt kan rätten till juridiskt biträde inte ses som ett oeftergivligt villkor. Utgångspunkten ska i stället vara att förordnande av sådana biträden bör ske med försiktighet och urskillning. Regeringen föreslår därför att ett juridiskt biträde ska förordnas för en tredje man om det finns synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter.

I mål där förverkandefrågan kan betraktas som förhållandevis okomplicerad bör en tredje man normalt kunna föra sin talan själv, även om muntlig bevisning som tar sikte på förverkandefrågan åberopas. Inte heller bör åberopande av viss skriftlig bevisning generellt motivera att ett juridiskt biträde förordnas. Om den skriftliga bevisningen som åberopas däremot är omfattande eller svåröverskådlig, t.ex. ett omfattande bokföringsmaterial, bör det däremot kunna motivera att ett juridiskt biträde förordnas för en tredje man. Likaså kan förekomsten av komplicerade rättsfrågor motivera att ett juridiskt biträde förordnas.

Samma förhållanden som kan leda till att ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut eller en talan kan komma att riktas mot kan även leda till att ett juridiskt biträde ska förordnas för tredje man. Hög levnadsålder, psykisk eller allvarlig fysisk sjukdom, nedsatt syn eller hörsel eller annat allvarligt handikapp bör alltså, utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, kunna leda till att ett juridiskt biträde ska förordnas för tredje man eftersom sådana personliga förhållanden i vissa fall kan spela in när det gäller möjligheterna att säkerställa en allsidig belysning av frågan som ska prövas. Avgörande är om tredje mans situation i det enskilda fallet gör att det finns synnerliga skäl att förordna ett biträde. Vid den bedömningen måste även beaktas de skyldigheter som rätten har att iaktta när det gäller materiell processledning. I de allra flesta fall bör en tredje man kunna föra sin talan själv under förutsättning att rätten genom frågor och påpekanden bidrar till att avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar.

För en tredje man som inte har fyllt 18 år föreslår regeringen att ett juridiskt biträde ska förordnas om det finns särskilda skäl.

När det gäller frågan om det slutliga kostnadsansvaret för ett juridiskt biträde bör, på motsvarande sätt som för ett juridiskt biträde som förordnas för en förverkandesvarande, detta hanteras enligt den ordning som följer av 31 kap. rättegångsbalken.

12.6.2 Andra rättssäkerhetsgarantier vid utredning om förverkande och företagsbot

Regeringens förslag: I en utredning om förverkande eller om företagsbot mot någon som inte är misstänkt för brott, ska den som utredningen rör ges motsvarande rättssäkerhetsgarantier – däribland rätten till information och möjligheten att begära att en utredning kompletteras – som tillkommer den misstänkte i en förundersökning.

Utredningens förslag: överensstämmer med regeringens men har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Sveriges advokatsamfund* framhåller vikten av att regleringen säkerställer att en utredning om förverkande och företagsbot lever upp till rättssäkerhetens krav. *Hovrätten för Nedre Norrland* anser att förslaget bör ges en annan lagteknisk utformning.

Skälen för regeringens förslag: I en förundersökning åtnjuter den misstänkte särskilda rättssäkerhetsgarantier, bl.a. i fråga om tillgång till information under förundersökningen enligt 23 kap. 18–19 §§ rättegångsbalken. Av bestämmelserna framgår att den som är skäligen misstänkt för ett brott ska underrättas om misstanken när han eller hon hörs. Därefter har den misstänkte rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Denna rätt gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. Vidare gäller att den misstänkte och dennes försvarare har rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen när undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig. I det sammanhanget har den misstänkte och försvararen också rätt att begära att förundersökningen kompletteras. Den misstänkte eller försvararen har även rätt att begära att ett förhör eller någon annan utredning ska äga rum om det kan antas vara av betydelse för förundersökningen. Om en begäran om komplettering av utredningen avslås ska åklagaren ange skälen för det. Om utredningen inte kompletteras har den misstänkte eller försvararen möjlighet att anmäla det till rätten som ska pröva anmälan så snart som möjligt.

Både vid förverkande och företagsbot är det av stor betydelse att de processuella frågor som kan aktualiseras är reglerade på ett enkelt, tydligt och förutsebart sätt. I ljuset av de belopp som ett företag kan åläggas att betala i form av företagsbot samt det intrång i bl.a. äganderätten som en talan om förverkande kan innebära anser regeringen, i likhet med utredningen, att det finns skäl att förtydliga att även när frågan inte rör någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot, bör en sådan process vara omgärdad av samma rättssäkerhetsgarantier som tillförsäkras den enskilde i en förundersökning enligt rättegångsbalken. Regelverket måste, som *Sveriges advokatsamfund* särskilt framhåller, leva upp till rättssäkerhetens krav. Regeringen föreslår därför att det i den nya lagen regleras att motsvarande rätt som tillkommer en misstänkt enligt 23 kap. 18–19 §§ rättegångsbalken ska tillkomma den person eller det företag som en utredning om förverkande eller om företagsbot rör. I linje med *Lagrådets* synpunkter om utformningen av

lagtexten när det gäller frågan om vem som ska ha rätt till ett biträde bör lagtexten utformas på så sätt att det är den som ett beslut eller en talan om förverkande kan komma att riktas mot som ska underrättas om utredningen när han eller hon hörs. När det gäller en utredning om företagsbot ska företaget underrättas om utredningen när företaget hörs.

En person eller ett företag som står under utredning om företagsbot eller förverkande har många gånger, på motsvarande sätt som gäller för den som är misstänkt i en förundersökning, begränsade möjligheter att planera för framtiden under tiden som utredningen pågår. Företagets verksamhet måste inrättas efter att en bot eventuellt måste betalas eller att förverkande kan komma att ske. Det är av stor vikt för företaget eller den enskilde att snarast möjligt får besked om huruvida en talan om företagsbot eller förverkande kommer att väckas eller om utredningen läggs ned. Det bör därför införas en skyldighet för åklagaren att på motsvarande sätt som gäller i en förundersökning (se 23 kap. 20 § rättegångsbalken) meddela den enskilde eller företaget vilket beslut som utredningen har lett fram till, oavsett om det är att talan ska väckas, att utredningen läggs ned eller att åklagare eller annan behörig myndighetsperson fattar beslut om t.ex. förverkande. En hänvisning till 23 kap. 20 § rättegångsbalken bör därför införas i den nya lagen.

I linje med vad *Hovrätten för Nedre Norrland* för fram bör det även framgå direkt av författning att vissa andra rättssäkerhetsgarantier – däribland att den som utredningen rör ska underrättas om sin rätt att anlita rättsligt biträde – ska gälla, motsvarande de regler som enligt 12 § förundersökningskungörelsen (1947:948) gäller i en förundersökning. Bestämmelser som tar sikte på sådana rättigheter, liksom en tredje mans rätt till information om sin rätt till juridiskt biträde i vissa fall, kan ges i förordning.

12.6.3 Möjligheten att delge stämning och beslut genom kungörelsedelgivning

Regeringens förslag: Om ett beslut enligt 3 kap eller en stämning enligt 4 kap. avser förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag får delgivning ske genom kungörelsedelgivning i enlighet med delgivningslagen. Om beslutet eller stämningen riktas mot någon okänd ska delgivning ske genom kungörelsedelgivning.

Om värdet av den säkrade egendomen vid tidpunkten för kungörelsen inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får delgivning i stället ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* anser att det bör övervägas att införa regler som innebär att undantag för delgivning kan göras rörande en talan om förverkande i de fall en enskild exempelvis har lämnat landet.

Skälen för regeringens förslag: Enligt hittillsvarande 4 § i 1986 års förfarandelag får, om saken avser förverkande av beslagtagen egendom,

kungörelsedelgivning av beslutet eller stämningen ske enligt de förutsättningar som anges i 48 § delgivningslagen (2010:1932). Kungörelsedelgivning får också användas, om den från vilken förverkande sker är okänd. Om värdet av den beslagtagna egendomen uppskattas till mindre än en tiondel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde, får delgivning ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen.

Regeringen ser, i likhet med utredningen, ett fortsatt behov av den aktuella regleringen. Som en följd av förslaget om att utvidga penningbeslag till att bli ett generellt tvångsmedel (se avsnitt 13.2) bör regleringen anpassas på så sätt att delgivningssättet kan användas även i de fall egendomen som kan bli föremål för förverkande är tagen i penningbeslag. *Lagrådet* föreslår att lagtexten i lagrådsremissen justeras så att det framgår att kungörelsedelgivning ska ske om den beslutet eller stämningen riktas mot är okänd, eftersom det då inte finns någon annan möjlig delgivningsform. Regeringen har ingen invändning mot det. På grund av förslaget i avsnitt 12.3.3 om polismans rätt att fatta beslut om förverkande i vissa fall, bör regleringen även ändras på så sätt att delgivning genom anslag får användas i de fall egendomen vid tidpunkten för kungörelsen inte överstiger (i stället för understiger) en tiondel av prisbasbeloppet.

Regeringen kan slutligen konstatera att det saknas beredningsunderlag att inom ramen för detta lagstiftningsärende överväga den fråga som *Åklagarmyndigheten* tar upp om undantag från kravet på delgivning när förverkandesubjektet lämnat landet.

13 Straffprocessuella tvångsmedel

13.1 Grundläggande rättigheter

Regeringsformen, Europakonventionen och stadgan

Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot bl.a. kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång liksom mot betydande intrång i den personliga integriteten som sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Begränsningar i skyddet får göras genom lag, men endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Dessutom gäller bl.a. att en begränsning inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen).

Ett liknande skydd ges genom artikel 8 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som stadgar att var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Begränsningar av rättigheten får endast göras med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral

eller för andra personers fri- och rättigheter. En motsvarande reglering finns även i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan).

Vid sidan av nu nämnda rättigheter bör här även skyddet för egendom nämnas. Enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen ska varje fysisk eller juridisk person ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Skyddet för egendom får dock inskränkas genom lagstiftning i de fall staten finner det nödvändigt att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter eller viten. En reglering med motsvarande innebörd finns även i artikel 17 i stadgan (jfr artikel 52.3 i stadgan). Den närmare innebörden av skyddet för egendom beskrivs i avsnitt 8.1.

Särskilt om legalitets-, ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprinciperna

Vid all tvångsmedelsanvändning gäller legalitetsprincipen. Principen innebär i det här sammanhanget att tvångsmedelsanvändningen måste ha stöd i lag (1 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen). Utöver legalitetsprincipen gäller ändamåls-, behovs- och proportionalitetsprinciperna för beslut om och verkställighet av tvångsmedel. Dessa tre principer knyter an till innehållet i 2 kap. 21 § regeringsformen. Ändamålsprincipen kan ses som den överordnade principen och innebär att tvångsmedel endast får användas för de i lagstiftningen angivna syftena. Ändamålsprincipen kommer till uttryck i tvångsmedelslagstiftningen på så sätt att det för varje tvångsmedel anges för vilket eller vilka syften tvångsmedlet är avsett (prop. 1988/89:124 om vissa tvångsmedelsfrågor s. 26–27). Enligt behovsprincipen får ett tvångsmedel bara tillgripas om det finns ett påtagligt behov av det och om det avsedda resultatet inte kan uppnås med andra, mindre ingripande medel. Principen innebär också att ett tvångsmedel ska upphöra så snart syftet med det har uppnåtts eller det av andra skäl inte längre finns behov av det. Det strider vidare mot behovsprincipen att besluta om tvångsmedel vars syfte helt eller delvis är att utreda annat än vad som med tillräcklig misstanke kan ligga till grund för tvångsmedelsanvändningen (jfr JO 1988/89 s. 47). Principen har uttryckligt lagstöd i 8 § polislagen och får anses följa även av hur tvångsmedelsbestämmelserna har formulerats (jfr prop. 1988/89:124 s. 27–28). Proportionalitetsprincipen innebär att arten och varaktigheten av en tvångsåtgärd i varje enskilt fall måste stå i rimlig proportion till det önskade målet. Tvångsmedel får bara tillgripas om skälen som talar för åtgärden uppväger det intrång eller men som åtgärden innebär. Även ett tvångsmedel som innebär ett förhållandevis litet ingrepp kan, om brottet är ringa, medföra en sådan disproportion att beslut om tvångsmedel är uteslutet. Beslut om tvångsmedel kan även anses oproportionerligt i fall där tvångsmedlet syftar till att säkerställa något som är av obetydligt värde (JO 1994/95 s. 134). Det är inte bara de direkta följderna för den person som utsätts för tvångsmedlet som ska beaktas, utan även indirekta

 verkningar ska vägas in (prop. 1988/89:124 s. 27–28). Även proportionalitetsprincipen är lagfäst, bl.a. i rättegångsbalken.

13.2 Penningbeslag

Regeringens förslag: Penningbeslag införs som ett generellt tillämpligt tvångsmedel i rättegångsbalken.

Beslut om penningbeslag fattas av undersökningsledaren eller åklagaren. Vid fara i dröjsmål (dvs. i mycket brådskande fall) får beslut om penningbeslag fattas av en polisman eller en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen. Fattas sådant beslut ska åtgärden skyndsamt anmälas till åklagaren eller undersökningsledaren, som omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.

Penningbeslag ska vara möjligt att använda även i brottsutredningar där den misstänkte inte har fyllt 15 år.

För penningbeslag gäller i övrigt rättegångsbalkens bestämmelser om beslag.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att åklagaren eller särskilt förordnad befattningshavare ska få fatta beslut om penningbeslag. Utredningen lämnar inte något förslag om att penningbeslag ska få tillämpas i utredningar som rör barn.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Åklagarmyndigheten*, som tillstyrker utredningens förslag, anser att rätten att meddela beslut om penningbeslag bör, på sätt som följer av hittillsvarande reglering, tillkomma såväl undersökningsledaren som åklagaren. Under den fortsatta beredningen bör det även övervägas om penningbeslag bör kunna användas i utredningar som rör barn och unga. *Polismyndigheten* anser att det bör förtydligas hur polisen ska hantera frågan om att lämna ett förbudsmeddelande när kryptovaluta säkras från en misstänkt utan att någon tredje aktör är involverad. *Tullverket* anser att även tulltjänstemän bör ges rätt att fatta beslut om penningbeslag när det föreligger fara i dröjsmål.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna om penningbeslag bör vara generellt tillämpliga

En effektiv tillämpning av förverkandelagstiftningen kräver att de brottsbekämpande myndigheterna har tillgång till verktyg som kan förhindra att egendom skaffas undan och säkerställa att ett framtida förverkandebeslut också kan verkställas. I många brottsutredningar kan frågan uppkomma på vilket sätt och med stöd av vilken lagstiftning egendom lämpligen bör säkras. Sådana frågor kan i förlängningen påverka möjligheterna till såväl förverkande som en målsägandes rätt att få tillbaka egendom som frånhänts honom eller henne genom brott.

När penningtvättsbrottslagen infördes tillskapades, som regeringen redovisar i avsnitt 4.5, genom det nya tvångsmedlet penningbeslag en möjlighet att säkra egendom i form av pengar, kontobehållningar,

aktiedepåer eller liknande som representerar fordringar eller andra rättigheter (prop. 2013/14:121). För att penningbeslag ska få beslutas krävs enligt hittillsvarande lagstiftning att det skäligen kan antas att den egendom som ska tas i penningbeslag är föremål för brott enligt penningtvättsbrottslagen eller för finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 6 § terroristbrottslagen eller försök till sådant brott. Annan egendom med motsvarande värde – som den som har varit föremål för brott – får också tas i penningbeslag.

Regeringen kan, i likhet med vad utredningen redovisar, konstatera att bestämmelserna om penningbeslag till sin utformning är tydliga och effektiva inom sitt tillämpningsområde. Det som i stället orsakar problem i rättstillämpningen bottnar i att penningbeslag enbart får användas vid utredningar om vissa brott eller försök till sådana brott enligt penningtvättsbrottslagen och terroristbrottslagen. Om en målsägande har blivit av med pengar genom t.ex. ett bedrägeri måste, som redogörs för i avsnitt 4.5, målsägandens anspråk i stället säkras genom kvarstad. Om det däremot är fråga om ett efterföljande penningtvättsbrott kan pengarna säkras direkt med stöd av bestämmelserna om penningbeslag.

De begränsade möjligheterna att använda penningbeslag för att säkra brottsvinster medför väsentliga effektivitetsproblem, inte minst eftersom brottsvinster många gånger utgörs av kontomedel, som inte kan säkras genom beslag. För att upprätthålla ambitionen om att brottslighet inte ska löna sig krävs att de brottsbekämpande myndigheterna har tillgång till verktyg som på ett mer effektivt sätt kan förhindra att egendom skaffas undan och säkerställa att ett framtida förverkandebeslut kan verkställas. Det sagda leder till slutsatsen att det finns ett påtagligt behov av att utöka brottsbekämpande myndigheters möjligheter att använda tvångsmedlet penningbeslag för att säkerställa en effektiv tillämpning av förverkandelagstiftningen.

Regeringen föreslår därför att tillämpningsområdet för penningbeslag breddas på så sätt att det blir ett generellt tillämpligt tvångsmedel. Förändringen bör ske genom att bestämmelserna om penningbeslag inte längre ska tillämpas enbart på vissa särskilt angivna brott. I likhet med vad utredningen föreslår anser regeringen att penningbeslag bör kunna beslutas när egendomen kan antas vara avhänd någon genom brott eller när det skäligen kan antas att den kan komma att förverkas. Genom det senare förslaget (att egendom ska kunna tas i penningbeslag om det skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas) ställt i relation till förslaget som lämnas i avsnitt 6.5.2 om att egendom som varit föremål för brott får förverkas saknas skäl att, utöver möjligheten att ta egendom som kan förverkas i penningbeslag, behålla möjligheten att kunna ta egendom i penningbeslag på den grunden att den har varit föremål för brott. Bestämmelsen bör däremot i övrigt vara oförändrad och föras in i rättegångsbalken. Liksom *Åklagarmyndigheten* anser regeringen att det är motiverat att, i linje med de förslag regeringen lämnar i avsnitt 13.4 som rör tvångsmedelsanvändning mot barn i frågor som rör förverkande, låta penningbeslag även vara tillämpligt i utredningar rörande barn och unga genom att tvångsmedlet förs in i uppräkningen av tillgängliga tvångsmedel i 36 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Det integritetsintrång som ett användande av tvångsmedlet medför kan inte anses vara större än det som uppkommer när polisen tar föremål i

beslag. Med hänsyn till vad som kan uppnås genom åtgärden och till att mindre ingripande alternativ saknas, anser regeringen därför att befogenheten, med den nu nämnda utformningen, är proportionerlig. Regeringen bedömer alltså att de grundläggande krav beträffande behov, effektivitet och proportionalitet som gäller för införandet av möjligheter att använda tvångsmedel är uppfyllda. Den nya befogenheten är också, liksom dagens möjligheter att använda penningbeslag, enligt regeringens bedömning förenlig med regeringsformen och Europakonventionen. Genom förslaget finns inte längre behov av särskilda bestämmelser i lagen om straff för penningtvättsbrott och terroristbrottslagen. Dessa bestämmelser bör därför upphävas.

Det finns behov av ytterligare ändringar i rättegångsbalken och smugglingslagen till följd av förslaget

Som en följd av att bestämmelsen om penningbeslag föreslås införas i rättegångsbalken finns behov av att reglera ytterligare några frågor knutna till penningbeslag i 27 kap. rättegångsbalken, bl.a. om vissa ytterligare förutsättningar för penningbeslag och om innebörden av ett beslut om penningbeslag. De bestämmelser som finns i hittillsvarande 13 § penningtvättsbrottslagen respektive 16 § terroristbrottslagen bör därför till stor del föras över till rättegångsbalken. Frågan är dock om det finns anledning att dessutom se över regleringen i materiellt hänseende. Till skillnad från utredningen, men i likhet med *Åklagarmyndigheten*, anser regeringen att regleringen av vem som får besluta om penningbeslag bör vara densamma som enligt dagens regelverk. Ett beslut om penningbeslag bör alltså även i fortsättningen kunna fattas av såväl undersökningsledaren som åklagaren.

Situationer kan emellertid uppstå där det finns ett behov av att fatta beslut skyndsamt, t.ex. för att förhindra att medel på ett bankkonto från ett internetbedrägeri undanskaffas. För dessa situationer bör det därför som utredningen föreslår, på motsvarande sätt som gäller för beslag, finnas en möjlighet för en polisman – utöver undersökningsledare och åklagare – att fatta beslut om det brådskar. Om en polisman fattar beslut om penningbeslag ska beslutet skyndsamt underställas åklagaren som då ska pröva om penningbeslaget ska bestå. Dessa frågor kan enligt regeringens mening regleras genom att bestämmelserna om beslag i 27 kap. i övrigt även ska träffa penningbeslag. Liksom *Tullverket* anser regeringen vidare att den rätt som tillkommer polisman även bör tillkomma en tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen i myndigheternas respektive brottsbekämpande verksamhet. Regeringen har i prop. 2023/24:132 Ny tullbefogenhetslag föreslagit att en ny tullbefogenhetslag ska införas och att tulltjänstemäns rätt att besluta om beslag ska regleras i den lagen. Tullbefogenhetslagen bör därför kompletteras med bestämmelser om penningbeslag.

Som nämnts anser regeringen, i likhet med utredningen, att det finns ett fortsatt behov av vissa särskilda bestämmer om penningbeslag. Bestämmelserna i penningtvättsbrottslagen och terroristbrottslagen om bl.a. att penningbeslag endast får avse egendom som finns tillgänglig samt att en gäldenär eller annan förpliktad ska meddelas förbud att infria sin förpliktelse till annan än Polismyndigheten i de fall ett penningbeslag

avser en fordran eller annan rättighet bör föras över till rättegångsbalken. Som *Polismyndigheten* påpekar finns det dock i normalfallet inte någon gäldenär eller annan förpliktad när det gäller kryptovalutor. Beslutet om att ta kryptovaluta i penningbeslag bör i sådana fall inte förenas med ett förbud för någon att lämna ut egendomen. Utöver frågan om förbudsmeddelande bör bestämmelserna som i övrigt gäller för beslag enligt rättegångsbalken gälla även penningbeslag. Det innebär bl.a. att åklagaren innan åtal har väckts kan lämna ut egendom som tagits i penningbeslag till en målsägande om det är uppenbart att han eller hon har bättre rätt till egendomen än den hos vilken penningbeslaget har gjorts, att den som drabbats av ett penningbeslag har rätt att begära rättens prövning av detta, att rätten om den fastställer penningbeslaget ska sätta ut en tid för åtals väckande, att den som drabbas av ett penningbeslag ska underrättas om detta och att protokoll ska föras över penningbeslaget. Till följd av att penningbeslag föreslås kunna användas generellt vid alla typer av brott bör tvångsmedlet, vid sidan av beslag, även vara tillgängligt vid förenklade utredningar genom att det i 23 kap. 22 § rättegångsbalken införs en hänvisning till bestämmelserna om penningbeslag.

13.3 Möjligheten att använda tvångsmedel och verkställighetsåtgärder i utredningar om självständigt förverkande

Regeringens förslag: Beslag, penningbeslag, kvarstad, förvar, kopiering och biometrisk autentisering ska få användas i en utredning om självständigt förverkande.

Husrannsakan och kroppsvisitation ska få användas i en utredning om självständigt förverkande om det finns synnerlig anledning att anta att det vid tillämpningen av tvångsmedlet kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen. Genomsökning på distans ska få användas i en utredning om självständigt förverkande om det finns synnerlig anledning att anta att det vid tillämpningen av tvångsmedlet kommer att anträffas handlingar av betydelse för utredningen.

Det ska framgå av den nya lagen under vilka förutsättningar som respektive tvångsmedel får användas.

I en utredning om självständigt förverkande ska beslag, penningbeslag och kvarstad inte få bestå under längre tid än ett år om det inte finns särskilda skäl.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utredningen lämnas inget förslag om att verkställighetsåtgärderna kopiering och biometrisk autentisering samt tvångsmedlet genomsökning på distans ska få användas i utredningar om självständigt förverkande. Utredningens förslag har vidare en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Ekobrottsmyndigheten* och *Polismyndigheten*, som instämmer i utredningens förslag att tvångsmedel ska kunna användas i utredningar om självständigt förverkande, anser att

det bör övervägas om ett annat beviskrav bör införas för sådana tvångsmedel än det som föreskrivs i rättegångsbalken. *Riksdagens ombudsmän (JO)* efterlyser en fördjupad analys av behovet av respektive form av tvångsmedelsanvändning och ifrågasätter, utifrån legalitetssynpunkt, om utredningen på ett tillräckligt utförligt sätt tagit ställning till hur tvångsmedelsregleringen i praktiken ska tillämpas i utredningar om självständigt förverkande samt om behoven av tvångsmedelsanvändningen står i proportion till det ingrepp i den personliga integriteten som åtgärderna innebär. *Säkerhetspolisen* liksom *Åklagarmyndigheten*, som anser att det är nödvändigt att t.ex. husrannsakan och kroppsvisitation ska kunna göras för att ha möjlighet att utreda frågan om självständigt förverkande, anser att det beviskrav som föreslagits för att använda sådana tvångsmedel är satt för högt. *Stockholms tingsrätt* anser att det bör klargöras hur betänkandets förslag förhåller sig till lagändringar om bl.a. det nya tvångsmedlet genomsökning på distans som infördes genom prop. 2021/22:119 (Modernare regler för användningen av tvångsmedel).

Skälen för regeringens förslag

En effektiv tillgångsinriktad brottsbekämpning kräver ändamålsenliga utredningsverktyg

Till följd av regeringens förslag att införa den nya förverkandeformen självständigt förverkande uppstår, som utvecklas i avsnitt 12.1, behov av ett regelverk som ger brottsbekämpande myndigheter möjlighet att på ett effektivt sätt kunna bedriva tillgångsinriktad brottsbekämpning genom utredningar om självständigt förverkande. För att en sådan utredning ska resultera i att oförklarade tillgångar förverkas i den utsträckning som är möjligt krävs att brottsbekämpande myndigheter har de verktyg som krävs för att spåra och säkra tillgångar som ska kunna bli föremål för förverkande. Därtill krävs att myndigheterna genom utredningen kan bringa klarhet i om en enskilds tillgångar står i proportion till hans eller hennes legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. Som utredningen konstaterar är det angeläget att det regelverk som omgärdar hur förverkandeinstitutet får användas ges en sådan utformning att dess effekter inte stannar på papperet.

För att säkerställa ett effektivt utrednings- och verkställighetsförfarande i ärenden rörande självständigt förverkande finns det enligt regeringens mening ett påtagligt behov av att ge utredande myndigheter tillgång till tvångsmedel. I likhet med utredningen anser regeringen att ett effektivt utrednings- och verkställighetsförfarande inte kan åstadkommas genom användandet av mindre ingripande åtgärder. Även om det alltså finns ett behov för utredande myndigheter att ha tillgång till tvångsmedel bör det särskilt framhållas att en utredning om självständigt förverkande inte ska vara inriktad på att utreda, och än mindre att fastställa, en persons ansvar för ett brott eller om brottet har gett upphov till en vinst. En utredning om självständigt förverkande ska, precis som utvidgat förverkande, fokusera på frågan om viss egendom härrör från en inte närmare preciserad brottslig verksamhet eller inte.

Att förverkandeformen har andra syften än konventionell brottsbekämpning manar till viss restriktivitet när det gäller tillgång till tvångsmedel som kan medföra intrång i den personliga integriteten och som innebär

kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Det går emellertid inte att komma ifrån att det i en utredning om självständigt förverkande många gånger kommer att finnas ett behov av att kunna bringa klarhet i om en enskilds tillgångar står i proportion till hans eller hennes legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt som motiverar ett användande av vissa tvångsmedel. Med hänsyn till vad som kan uppnås genom användandet av tvångsmedel och till att mindre ingripande alternativ saknas, anser regeringen därför att utredande myndigheters befogenhet att kunna använda tvångsmedel i utredningar om självständigt förverkande är motiverat och på ett övergripande plan proportionerligt. Det bör dock säkerställas att rätten att använda tvångsmedel för utredande myndigheter utformas med utgångspunkt i vilka effekter som användandet får för den enskilde. Tvångsmedlen ska följaktligen användas med urskillning genom att, som regeringen återkommer till nedan, tillämpningsområdet i vissa fall begränsas. Det är emellertid viktigt att bestämmelserna utformas på ett sådant sätt att även anställda vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett har möjlighet att använda tvångsmedel när de inleder en utredning om självständigt förverkande. Regeringen anser, i linje med vad som föreslås i avsnitt 12.2.2, att beslutsordningen för tvångsmedelsanvändningen för samtliga tvångsmedel bör ta sin utgångspunkt i den ordning som följer av rättegångsbalken med den skillnaden att endast den som leder en utredning om självständigt förverkande har rätt att använda tvångsmedel. Sett mot den bakgrunden är det därför inte motiverat med en ordning som ger polisman rätt att i något fall fatta tvångsmedelsbeslut vid fara i dröjsmål enligt den ordning som föreskrivs i rättegångsbalken.

Beslag, penningbeslag, kvarstad och förvar

För att den nya förverkandeformen ska fylla en verklig funktion är det av central betydelse att egendom som kan bli föremål för en talan om självständigt förverkande också kan säkras. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att det finns ett påtagligt behov att kunna använda beslag och penningbeslag, kvarstad och förvar i utredningar om självständigt förverkande.

Den bestämmelse om självständigt förverkande som regeringen föreslår ska införas är noggrant avvägd och motiveras av behovet av att dels bekämpa den organiserade brottslighetens ekonomiska drivkrafter, dels säkerställa att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Det bör här anmärkas att det givetvis är av central betydelse att de rättssäkerhetsgarantier som finns att tillgå för dessa tvångsmedel i sedvanliga brottsutredningar, däribland möjligheten för den som drabbats av ett beslag eller penningbeslag att begära rättens prövning av beslutet och att protokoll ska föras över beslaget eller penningbeslaget, också ska gälla i utredningar om självständigt förverkande. Sammantaget bedömer regeringen alltså, trots den tveksamhet som *JO* ger uttryck för, att de grundläggande krav beträffande behov, effektivitet och proportionalitet som gäller för införandet av nya möjligheter att använda tvångsmedel är uppfyllda. De nya befogenheterna är också, liksom dagens möjligheter att

använda de aktuella tvångsmedlen, enligt regeringens bedömning förenliga med regeringsformen och Europakonventionen.

Husrannsakan och kroppsvisitation

I likhet med utredningen anser regeringen att det finns behov av möjligheter för utredande myndigheter att på ett effektivt sätt kunna söka efter egendom som ska kunna bli föremål för självständigt förverkande, liksom av att kunna utreda om en enskilds tillgångar står i proportion till hans eller hennes legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden. Regeringen anser liksom utredningen och ett flertal remissinstanser att det, som ett led i att säkerställa att förverkandeformen blir verkningsfull, finns ett tydligt behov av att även kunna tillgripa tvångsmedlen husrannsakan och kroppsvisitation.

Det är ofrånkomligt att användningen av de nämnda tvångsmedlen kan innebära dels intrång i den personliga integriteten, dels en kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Ändamålen med dessa tvångsmedel kan emellertid inte tillgodoses genom användandet av mindre ingripande åtgärder i sådana utredningar. Eftersom utredningar av nu aktuellt slag inte syftar till att utreda ett brott är det emellertid motiverat att begränsa tillämpningen av dessa tvångsmedel i förhållande till vad som gäller vid brottsutredningar. I likhet med utredningen, men till skillnad från bl.a. *Åklagarmyndigheten* och *Säkerhetspolisen*, anser regeringen att det, på motsvarande sätt som gäller när dessa tvångsmedel används mot annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet, bör krävas att det finns synnerlig anledning att anta att det vid tillämpningen av tvångsmedlet kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen om självständigt förverkande (jfr bl.a. hittillsvarande 28 kap. 11 § andra stycket rättegångsbalken). Regeringen anser, till skillnad från *JO*, att det därigenom säkerställs att husrannsakan och kroppsvisitation inte kommer att ske på för lösa grunder. Det är endast i de fall inledande utredningsåtgärder eller omständigheterna i övrigt ger stöd åt misstanken att åtgärden kan komma att leda utredningen framåt som de nämnda förutsättningarna kan sägas vara uppfyllda. Det förhållandet att utredande myndigheter har uppgifter om att en viss person rör sig med dyra kapitalvaror eller står som ägare till en exklusiv fastighet trots påfallande blygsamma inkomster är exempel på situationer som kan motivera användandet av sådana tvångsmedel. Sammantaget bedömer regeringen alltså att de grundläggande krav beträffande behov, effektivitet och proportionalitet som gäller för införandet av nya möjligheter att använda tvångsmedel är uppfyllda. De nya befogenheterna bedöms också förenliga med regeringsformen och Europakonventionen.

Kopiering, biometrisk autentisering och genomsökning på distans

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juni 2022 infördes ett nytt tvångsmedel i 28 kap. rättegångsbalken, genomsökning på distans. Samtidigt infördes två nya verkställighetsåtgärder i 27 kap., nämligen kopiering och biometrisk autentisering (prop. 2021/22:119). Genomsökning på distans kan ske med användning av utrustning som har tagits i beslag eller påträffats vid en husrannsakan eller kroppsvisitation men den

kan också genomföras med myndighetens egen utrustning. Kopiering och biometrisk autentisering förutsätter att ett tvångsmedel är tillämpligt, nämligen beslag, husrannsakan eller genomsökning på distans.

Kopiering (27 kap. 17 a–17 e §§ rättegångsbalken) innebär att ytterligare exemplar får framställas av handlingar som omfattas av ett beslag eller påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans. Regleringen omfattar alla metoder för kopiering, bland annat s.k. spegelkopiering och fotografering. Med handling avses, på samma sätt som i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, en framställning i skrift eller bild eller en upptagning som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt. Kopiering kan således avse såväl konventionella handlingar i pappersform som elektronisk information i ett föremål, till exempel i en dator, i en mobiltelefon eller på en extern server.

Biometrisk autentisering (27 kap. 17 f § rättegångsbalken) får användas efter ett beslut om beslag, husrannsakan eller genomsökning på distans. Verkställighetsåtgärden innebär att en elektronisk mätning görs av någons fysiska karaktärsdrag, till exempel av fingeravtryck, näthinna eller ansiktsgeometri, för att få tillträde till ett avläsningsbart informationssystem. Med detta avses en elektronisk kommunikationsutrustning – till exempel en mobiltelefon, surfplatta och dator – eller ett användarkonto till, eller en på motsvarande sätt avgränsad del av en kommunikationstjänst, lagringstjänst eller liknande tjänst. För att biometrisk autentisering ska få användas krävs för det första att det finns anledning att anta att den berörda personen kan öppna det avläsningsbara informationssystemet. För det andra krävs att en genomsökning av ett beslagtaget föremål, en husrannsakan eller en genomsökning på distans annars försvåras. Så kan vara fallet om det inte är möjligt att öppna ett informationssystem med hjälp av tekniska hjälpmedel, till exempel sådana som kringgår eller bryter spärrar, eller om användningen av tekniska hjälpmedel är alltför resurskrävande eller leder till en sådan tidsutdräkt att ändamålet med åtgärden går förlorat. Vägrar personen att medverka har polisman och vissa jämförbara personer rätt att genomföra autentiseringen. Rätten att använda våld när en person motsätter sig en biometrisk autentisering följer av rätten enligt 10 § första stycket 4 polislagen (1984:387) att använda våld för att verkställa det tvångsmedel som autentiseringen kombineras med.

Genomsökning på distans (28 kap. 10 a–10 i §§ rättegångsbalken) möjliggör sökning efter handlingar som finns lagrade i ett avläsningsbart informationssystem utanför den elektroniska kommunikationsutrustning som används för att utföra genomsökningen. Exempelvis möjliggör genomsökningen tillgång till handlingar i internetbaserade applikationer där information lagras, såsom meddelandetjänster eller konton till sociala medier i en mobiltelefon eller surfplatta.

Utredningen konstaterar att det är angeläget att det finns möjlighet att använda tvångsmedel i en utredning om självständigt förverkande, för att den nya förverkandeformen ska bli ett effektivt verktyg i brottsbekämpningen. I likhet med *Stockholms tingsrätt* anser regeringen att det finns starka skäl för att även dessa nya verktyg ska få användas i en sådan utredning. Reglerna anknyter till sådana sedan tidigare existerande tvångsmedel som utredningen föreslår ska få användas i en utredning om självständigt förverkande. Kopiering och biometrisk autentisering

förutsätter även att andra tvångsmedel som omfattas av utredningens förslag – beslag och husrannsakan – är tillämpliga. Verktygen fyller en viktig funktion inte minst när det gäller möjligheterna att komma åt digital information. Behovet av att kunna komma åt sådan information är inte mindre i utredningar om självständigt förverkande än i en förundersökning. Beträffande övriga förverkandeformer innebär hänvisningen till rättegångsbalken dessutom att verktygen får användas inte bara mot den misstänkte utan också beträffande såväl förverkande på grund av brott mot annan än misstänkt och vid utvidgat förverkande. Det framstår därför som naturligt att låta genomsökning på distans, kopiering och biometrisk autentisering vara tillgängliga även i en utredning om självständigt förverkande. Att de ska få användas ligger också väl i linje med utredningens övergripande resonemang om att det är nödvändigt att utredande myndigheter vid en utredning om självständigt förverkande i huvudsak har tillgång till samma utredningsverktyg som finns tillgängliga vid en utredning om brott.

När det gäller den närmare utformningen av bestämmelserna bör, på motsvarande sätt som vid husrannsakan, de krav som gäller för husrannsakan mot annan än misstänkt under förundersökning uppställas vid genomsökning på distans. I övrigt bör bestämmelserna hänvisa till regleringen i 27 och 28 kap. rättegångsbalken, med tillägg för de nödvändiga anpassningar som krävs, t.ex. att begreppet utredning om brott i stället avser utredning om självständigt förverkande. Eftersom det redan av 2 kap. i förslaget till lag (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot följer att 27 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i fråga om kopiering och biometrisk autentisering kan regeringen, i likhet med vad *Lagrådet* påpekar, konstatera att det saknas behov av ändringar i 27 kap. 17 d och 17 e §§ rättegångsbalken.

Beslag, penningbeslag och kvarstad får i utredningar om självständigt förverkande inte bestå under längre tid än ett år om det inte finns särskilda skäl

Liksom i en förundersökning om brott bör åklagaren vid användande av tvångsmedel i utredningar om självständigt förverkande ha en skyldighet att löpande pröva om ett tvångsmedel ska bestå. I den bedömningen ligger att åklagaren har att pröva åtgärdernas proportionalitet. För att ta ställning till om åtgärden är proportionerlig har det betydelse hur lång tid tvångsmedlet har tillämpats och hur lång tid behovet av tvångsmedlet kan förväntas bestå. Ju längre tid åtgärderna har bestått desto starkare måste skälen som talar för att tvångsmedlet ska bestå vara. För att säkerställa att utredningar om självständigt förverkande bedrivs med det skyndsamhetskrav som allmänt sett gör sig gällande vid användningen av tvångsmedel bör det, som utredningen föreslår, införas en tidsgräns för hur länge tvångsmedel får användas under utredningstiden. Att en tidsgräns behövs påkallas inte minst av det förhållandet att självständigt förverkande inte bör träffas av bestämmelserna om preskription (se vidare avsnitt 8.2). En tidsgräns för användandet av tvångsmedel i sådana utredningar kan i praktiken bidra till att brottsbekämpande myndigheter utreder frågorna med viss skyndsamhet. Regeringen anser därför att beslag, penningbeslag och kvarstad inte bör få användas under längre tid än ett år i sådana

utredningar, om det inte finns särskilda skäl. Som *Lagrådet* anför innebär det att när ettårsfristen har gått ut så krävs något ytterligare – särskilda skäl – för att åtgärden ska få bestå. Sådana särskilda skäl bör exempelvis kunna vara att utredningen är mycket omfattande eller komplex eller att det kan misstänkas att den som åtgärden berör medvetet håller sig undan för att förhindra att utredningen slutförs. Utredande myndigheter har ett särskilt ansvar för att aktivt driva utredningen framåt.

Den tidsbegränsning som regeringen nu föreslår ska gälla i fråga om användande av beslag, penningbeslag, kvarstad och förvar under utredningstiden bör emellertid inte träffa de fall där en talan om självständig förverkande har väckts. I ett sådant fall kan nämligen utredande myndigheter endast i begränsad utsträckning påverka tidsutdräkten.

13.4 Tvångsmedelsanvändning mot barn och unga

Regeringens förslag: Det ska vara möjligt att använda tvångsmedel mot personer under 21 år, såväl i utredningar om självständigt förverkande som i utredningar om en fråga om annat förverkande som har koppling till ett brott mot någon annan än den som är misstänkt för brottet.

Mot någon som inte har fyllt 15 år får vite, hämtning, kvarhållande och omhändertagande av utrustning användas. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans användas mot den unge.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens men har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Socialstyrelsen* och *Barnombudsmannen* anser att det behöver göras en mer utförlig analys av hur förslagen kan påverka barn.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 8.2.1 föreslår regeringen att en talan om självständigt förverkande, utan särskilda inskränkningar, ska kunna föras även mot barn och unga som är under 15 respektive 21 år. En sådan utredning kan motivera användning av tvångsmedel (se avsnitt 13.3). Det förekommer även andra situationer där förverkande kan ske från barn eller unga, vilket också kan motivera användning av tvångsmedel (se avsnitt 12.1). Det kan röra sig om fall där frågan om förverkande har koppling till ett brott och den som är misstänkt för brottet har fyllt 15 men inte 21 år, vid utredningar enligt 31 § LUL eller då förverkandesubjektet är ett barn men någon annan har begått brottet som frågan om förverkande är kopplad till. I sammanhanget bör också nämnas att regeringen föreslår att möjligheten att förverka egendom från unga och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska utökas på så sätt att förverkande av brottsvinster och utvidgat förverkande, utan särskilda inskränkningar, ska kunna ske från någon som har begått brott innan han eller hon fyllt 15 år (se avsnitt 10.2).

Möjligheten att använda andra tvångsmedel än häktning mot en misstänkt i ålderskategorin 15–20 år är enligt hittillsvarande lagstiftning

inte förenad med några särskilda begränsningar. Möjligheten att använda tvångsmedel mot en misstänkt under 15 år är däremot begränsad och uttömmande reglerad i LUL. Vad gäller beslag, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation framgår av 36 § LUL att dessa tvångsmedel får användas mot den unge endast om det finns särskilda skäl. Av kravet på särskilda skäl följer att tillämpningen av tvångsmedlen ska vara restriktiv. När det gäller beslag kan ett särskilt skäl vara att förverkande av föremålet kan komma i fråga (prop. 1983/84:187 s. 29). Det bör här sägas att regeringen föreslår att tvångsmedelskatalogen enligt 36 § LUL även bör inbegripa penningbeslag. I rättegångsbalken finns det även vissa tvångsmedel som får användas oberoende av misstanke, t.ex. hämtning och medtagande till förhör i 23 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken. Dessa regler är tillämpliga även beträffande de som är under 15 år. Av förarbetena framgår att tillämpningen när det gäller barn bör ske med hänsynstagande till barnets ålder och mognad och med stor restriktivitet (prop. 1983/84:187 s. 22). Sammanfattningsvis får alltså ett antal olika tvångsmedel användas mot barn och unga enligt hittillsvarande lagstiftning, även om restriktivitet ska iakttas vid användandet av tvångsmedel mot den som inte har fyllt 15 år.

Den nuvarande regleringen av tvångsmedelsanvändning mot personer som inte har fyllt 15 år är för närvarande föremål för en översyn. En särskild utredare har fått i uppdrag att analysera behovet av utökade möjligheter att använda tvångsmedel mot brottsmisstänkta personer som inte har fyllt 15 år och ta ställning till om möjligheterna att använda tvångsmedel mot dessa personer ska utökas (dir. 2023:102).

Ett effektivt genomslag av förverkandeformen förutsätter att utredande myndigheter ges tillgång till tvångsmedel. Som utredningen konstaterar är det viktigt att effektiva tvångsmedel finns tillgängliga oberoende av om förverkandesubjektet är en vuxen eller ett barn. Av central betydelse är dock att regelverket är anpassat till att hantera det förhållandet att förverkandesubjektet inte har fyllt 21 år. Som anges i avsnitt 10.2 utgör FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) svensk lag och enligt konventionen ska processer som inbegriper straffrättsliga åtgärder vara särskilt anpassade till barnet (se t.ex. artiklarna 12 och 40). Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (se artikel 3). Att använda tvångsmedel mot ett barn för att säkra egendom som kan komma att förverkas kan ofrånkomligen utgöra ett ingrepp i barnets egendomssfär och rätt till privatliv. Vid första anblick kan därför en reglering som ger myndigheterna rätt att använda tvångsmedel för att säkra egendom ses som en åtgärd i strid med principen om barnets bästa. Samtidigt bör ett sådant ingrepp ses i ljuset av barnkonventionens krav på att staten ska skydda barn från alla former av skadligt utnyttjande. Den hänsyn som bör tas till barnet som förverkandesvarande måste ställas i relation till risken att barn utnyttjas som förvarare av sådan egendom som kan bli föremål för förverkande och de risker som detta i sin tur medför för att barn ska utnyttjas och dras in i allvarlig kriminalitet. Ju yngre barnet är, desto svårare kan det dessutom vara för barnet att freda sig mot en äldre persons inflytande. Barn har också svårt att överblicka de framtida konsekvenserna av sitt handlande. Det finns även andra omständigheter än barnets ålder som kan påverka möjligheterna för barnet att freda sig som t.ex. funktions-

nedsättningar, mognadsnivå och barnets beroendeställning gentemot den äldre personen. Det kan därför vara enkelt att locka ett barn att göra något som för stunden förefaller vara ofarligt men som kan få allvarliga konsekvenser på sikt. För att motverka att barn utnyttjas och för att förverkandesanktionerna ska fylla en verklig funktion är det av central betydelse att egendom som kan bli föremål för en talan om förverkande kan säkras även i de fall då förverkandesubjektet är under 15 år. Med beaktande av intresset av att hindra att unga utnyttjas och dras in i brottslighet bedömer regeringen att det är rimligt att de tvångsmedel som får användas mot en vuxen i en utredning om förverkande som utgångspunkt också ska kunna användas gentemot barn och unga. Möjligheterna att använda tvångsmedel för att säkra ett framtida förverkande och utreda sådana frågor bör även vara lika stora, alldeles oavsett vilken förverkandeform som föranleder behovet av att tillgripa tvångsmedel. Inte heller bör tvångsmedelsanvändningen göras beroende av om förverkandesubjektet är brottsmisstänkt eller inte, eftersom risken för att barnet utnyttjas som förvarare av egendom är lika stor oavsett. Tvångsmedelsanvändningen mot barn och unga bör följaktligen hanteras på ett konsekvent sätt med beaktande av de särskilda hänsynstaganden som där gör sig gällande i linje med vad regeringen föreslår nedan. Till skillnad från *Socialstyrelsen* och *Barnombudsmannen* anser regeringen mot denna bakgrund att förslagets påverkan på barn kan överblickas i tillräcklig utsträckning.

De tvångsmedel som får användas mot den som är över 21 år i en utredning om förverkande bör alltså som utgångspunkt kunna användas även gentemot barn och unga. För den som är under 15 år bör tvångsmedelsanvändningen dock vara förenad med vissa begränsningar. För att överensstämma med hittillsvarande lagstiftning anser regeringen, liksom utredningen, att det i förekommande fall uppställda kravet på att det ska finnas särskilda skäl för närvarande bör gälla för samtliga fall där frågan om förverkande aktualiseras i relation till någon som inte har fyllt 15 år. Beslag, penningbeslag, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation bör därför få användas mot den som är under 15 år om det finns särskilda skäl. Detsamma bör gälla i en utredning om självständigt förverkande eller i en utredning om annat förverkande mot någon annan än en misstänkt.

En bestämmelse om tvångsmedelsanvändning mot barn och unga föreslås i 6 kap. 5 §. Första stycket, som avser självständigt förverkande, rör tvångsmedel enligt lagens 2 kap. Andra stycket, som avser andra former av förverkande mot den som inte är misstänkt, rör tvångsmedel enligt 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken. *Lagrådet* konstaterar att det i 1 kap. finns generella hänvisningar till rättegångsbalken som innefattar balkens bestämmelser om tvångsmedel (se 2 § andra stycket) samt att det även i 2 kap. finns bestämmelser om tvångsmedel. Enligt Lagrådet är det inte nödvändigt att i förevarande paragraf ge positivt stöd för tvångsmedelsanvändning mot personer som inte har fyllt 15 år. Enligt regeringens mening är det emellertid viktigt att det tydligt framgår i förfarandelagen vilka straffprocessuella tvångsmedel som får användas i en utredning om förverkande mot den som är under 15 år. Lagrådets föreslag att stryka första meningen i respektive stycke bör således inte genomföras.

Lagrådet anser även att 6 kap. 5 § andra stycket innehåller flera oklarheter. Det gäller t.ex. vad som avses med att bestämmelserna ska tillämpas ”i ett förfarande” och varför det i lagtexten talas om ”tilltalad” trots att bestämmelserna avser enbart personer under 15 år. Enligt Lagrådet är det vidare oklart vilken betydelse som rekvisiten ”har samband med en fråga om ansvar för brott” och ”den som inte är misstänkt /…/ för brottet” är avsedda att ha. Enligt regeringen bör orden ”i ett förfarande” utgå, eftersom tvångsmedel beslutas under en utredning. Eftersom en person under 15 år inte kan vara tilltalad bör även ordet ”tilltalad” strykas. Vad avser rekvisitet ”har samband med en fråga om ansvar för brott” är syftet med begreppet att tydliggöra att bestämmelsen endast är avsedd tillämpas under en utredning om förverkande som förutsätter att ett brott har begåtts. Utanför tillämpningsområdet faller alltså förverkande av brottsverktyg enligt 36 kap. 12 §, eftersom ett sådant förverkande kan ske oberoende av om något brott begåtts (och därmed inte har koppling till ett brott). Bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel i syfte att förverka egendom enligt 36 kap. 12 § brottsbalken finns i polislagen (1984:387) (se 1 kap. 2 § sista stycket). Som även framgår i avsnitt 12.1 bör dock begreppet ”som har samband med en fråga om ansvar för brott” bytas ut till ”som har koppling till ett brott”. Att tvångsmedel får användas endast mot ”den som inte är misstänkt” syftar till att tydliggöra att 6 kap. 5 § inte reglerar tvångsmedelsanvändning mot den som är misstänkt för det brott som förverkandet har koppling till.

Lagrådet lämnar även förslag på omformulering av bestämmelsens tredje stycke i syfte att detta ska utformas i närmare anslutning till 36 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Regeringen instämmer i Lagrådets synpunkt och det tredje stycket bör därför utformas på det sätt som Lagrådet föreslår. Att det krävs särskilda skäl innebär, i likhet med all tvångsmedelsanvändning mot den som är under 15 år, att det måste göras en bedömning av om ingreppet kan motiveras också med hänsyn tagen till barnets intressen. Vid bedömningen av vad som i ett enskilt fall är särskilda skäl måste beaktas bl.a. vad det är som tvångsmedlet ska säkra eller möjliggöra, vilket tvångsmedel som är aktuellt och vilken ålder barnet har.

Det förhållandet att förverkandesubjektet är under 18 år innebär också, i de fall frågan om förverkande inte har koppling till ett brott som den unge är misstänkt för, att barnet ska företrädas av sin vårdnadshavare under hela förverkandeprocessen (se vidare i avsnitt 12.1). För den som inte har fyllt 18 år ska också ett juridiskt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde (se vidare i avsnitt 12.6.1).

När det gäller ålderskategorin 15–20 år är, som anges ovan, tvångsmedelsanvändningen i fråga om andra tvångsmedel än häktning enligt hittillsvarande lagstiftning inte förenad med några särskilda begränsningar. Den rådande ordningen är motiverad och bör behållas.

Sammanfattningsvis anser regeringen att den föreslagna regleringen om användning av tvångsmedel mot barn och unga är förenlig med barnkonventionens bestämmelser.

13.5 Övriga ändringar i bestämmelserna om straffprocessuella tvångsmedel

Regeringens förslag: Nödvändiga följdändringar av bestämmelser i rättegångsbalken med anledning av det föreslagna 36 kap. i brottsbalken ska göras. Även mindre ändringar av språklig och redaktionell natur ska göras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens men har en delvis annan redaktionell och språklig utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag. *Göteborgs tingsrätt*, som visserligen inte har några invändningar mot förslagen, anser att den tidsfrist som i dag gäller för tingsrätterna att inom fyra dagar hålla förhandling i frågor om beslag bör ses över i den fortsatta beredningen. *Lantmäteriet* efterlyser en översyn av möjligheterna att säkra fast egendom på annat sätt än genom kvarstad.

Skälen för regeringens förslag: Som en följd av de förslag som regeringen lämnar i fråga om ett nytt 36 kap. brottsbalken och att tvångsmedlet penningbeslag föreslås bli generellt tillämpligt finns behov av vissa följdändringar i 26–28 kap. rättegångsbalken. Även mindre ändringar av språklig och redaktionell natur i syfte att modernisera äldre bestämmelser bör göras. För att göra regleringen så enkel och lättbegriplig som möjligt bör terminologin i beslags- och penningbeslagsbestämmelserna avseende säkerställande för förverkande göras enhetlig och knytas till att egendomen kan komma att förverkas snarare än, som i sin hittillsvarande lydelse, att egendomen är förverkad på grund av brott. Det är naturligtvis angeläget, som *Lagrådet* framhåller, att lagtexten till 27 kap. 1 § ges en lättillgänglig utformning. Lagtexten bör därför utformas i enlighet med vad Lagrådet föreslår. Till följd av ändringen i 27 kap. 1 § kan bestämmelsen i 27 kap. 14 a § rättegångsbalken upphävas, vilket leder till vissa följdändringar i annan lagstiftning som hänvisar till den paragrafen.

Det saknas beredningsunderlag för att i detta lagstiftningsärende överväga *Göteborgs tingsrätts* önskemål om en översyn av den tidsfrist som i dag gäller för tingsrätterna att inom fyra dagar hålla beslagförhandling.

Liksom utredningen kan regeringen konstatera att det i de flesta fall finns goda förutsättningar att säkra egendom som kan bli föremål för ett förverkande. Genom förslaget att låta penningbeslag bli generellt tillämpligt utökas dessutom dessa möjligheter. Precis som *Lantmäteriet* pekar på finns det emellertid ett fortsatt behov av att se över möjligheterna att säkra vissa typer av egendom, t.ex. fastigheter, bostadsrätter och viss annan lös egendom.

En annan fråga som utredningen uppmärksammar rör möjligheten att låta beslag bestå efter ogillande dom i tingsrätt. Tvångsmedel får inte förekomma om det inte finns sakligt grundade behov av dem. Det huvudsakliga argumentet för att häva tvångsmedel i samband med en friande dom har varit att rätten, i konsekvens med utgången i målet, inte ska hålla skuld- eller förverkandefrågan öppen genom att förordna om fortsatt

tvångsmedelsanvändning (jfr emellertid vad som gäller i fråga om bevisbeslag prop. 2015/16:68 Förstärkt rättssäkerhet och effektivitet i förundersökningsförfarandet s. 47–50). Den rådande ordningen har inte minst på senare tid emellertid kommit att kritiseras. Sammantaget leder det sagda till slutsatsen att det i annat sammanhang kan finnas skäl att överväga om möjligheterna att säkra förverkande behöver stärkas.

14 Sekretess vid självständigt förverkande

14.1 Allmänt om offentlighets- och sekretessregleringen

14.1.1 Rätten att ta del av allmänna handlingar

Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, förkortad TF, har var och en rätt att ta del av allmänna handlingar. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och enligt 2 kap. 9 eller 10 § TF anses inkommen till myndigheten eller upprättad där (2 kap. 4 § TF).

Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § första stycket TF begränsas endast om det krävs med hänsyn till vissa angivna intressen, bl.a. myndigheters verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn, intresset av att förebygga eller beivra brott, det allmännas ekonomiska intresse samt skyddet för enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Av andra stycket följer att en sådan begränsning ska anges noga i en bestämmelse i en särskild lag eller, om det anses lämpligare i ett visst fall, i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till. Den särskilda lag som avses i 2 kap. 2 § andra stycket TF är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL.

14.1.2 Sekretessens innebörd och sekretessbrytande bestämmelser

Sekretess innebär ett förbud att röja en uppgift, oavsett om det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt (3 kap. 1 § OSL). Sekretessen innebär alltså dels handlingssekretess, dels tystnadsplikt. Till den del sekretessen innebär tystnadsplikt innebär den en begränsning av yttrandefriheten enligt regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Sekretess gäller mot enskilda och mot andra myndigheter samt mellan självständiga verksamhetsgrenar inom myndigheter (8 kap. 1 och 2 §§ OSL). I vissa fall måste dock myndigheter kunna lämna uppgifter för att kunna utföra sina uppgifter. Sekretessregleringen innehåller därför särskilda sekretessbrytande bestämmelser, dvs. bestämmelser som innebär att en sekretessbelagd uppgift får lämnas ut under vissa förutsättningar (3 kap. 1 § OSL). Sådana bestämmelser utformas efter en intresse-

avvägning mellan myndigheternas behov av att utbyta uppgifter och det intresse som den aktuella sekretessbestämmelsen avser att skydda.

14.1.3 Sekretessbestämmelsernas uppbyggnad

En sekretessbestämmelse består i regel av tre huvudsakliga rekvisit, dvs. förutsättningar för bestämmelsens tillämplighet. Dessa tre rekvisit anger sekretessens föremål, sekretessens räckvidd och sekretessens styrka. Sekretessens föremål är den information som kan hemlighållas och anges i lagen genom ordet uppgift tillsammans med en mer eller mindre långtgående precisering av uppgiftens art, t.ex. uppgift om enskilds personliga förhållanden.

En sekretessbestämmelses räckvidd bestäms normalt genom att det i bestämmelsen preciseras att sekretessen för de angivna uppgifterna bara gäller i en viss typ av ärende, i en viss typ av verksamhet eller hos en viss myndighet. Några få sekretessbestämmelser gäller utan att räckvidden är begränsad. En uppgift kan då hemlighållas oavsett i vilket ärende, i vilken verksamhet eller hos vilken myndighet den förekommer. Som exempel på sådana bestämmelser kan nämnas utrikessekretessen (15 kap. 1 § OSL) och minimiskyddsreglerna till skydd för enskildas personliga integritet (21 kap. OSL).

Sekretessens styrka bestäms i regel med hjälp av s.k. skaderekvisit. Regleringen skiljer mellan raka och omvända skaderekvisit. Vid raka skaderekvisit är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga och att sekretess bara gäller om det kan antas att en viss skada eller men uppkommer om uppgiften röjs. Det omvända skaderekvisitet har den omvända utgångspunkten, dvs. det uppställer sekretess som huvudregel. Vid ett omvänt skaderekvisit gäller alltså sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att viss skada eller men uppstår. En del bestämmelser innehåller ett kvalificerat rakt skaderekvisit, dvs. det krävs särskilt mycket för att sekretessen ska gälla. Sekretessen enligt en bestämmelse kan även vara absolut. I ett sådant fall ska de uppgifter som omfattas av bestämmelsen hemlighållas utan någon skadeprövning om uppgifterna begärs ut.

Utöver rekvisiten som anger sekretessens föremål, sekretessens räckvidd och sekretessens styrka innehåller många sekretessbestämmelser begränsningar av den tid som sekretessen för uppgifter i allmänna handlingar högst kan gälla. Sekretesstidernas längd varierar beroende på vilket skyddsintresse som har föranlett sekretessen. I ett fåtal sekretessbestämmelser saknas tidsgränser.

14.1.4 Överföring av sekretess

När en myndighet tar emot uppgifter från en myndighet överförs normalt inte sekretessen till den mottagande myndigheten. Om en myndighet får en sekretessreglerad uppgift från en annan myndighet gäller sekretess för uppgiften hos den mottagande myndigheten endast om sekretess följer av en primär sekretessbestämmelse som är tillämplig hos myndigheten eller av en bestämmelse om överföring av sekretess (7 kap. 2 § OSL).

En primär sekretessbestämmelse är en bestämmelse om sekretess som en myndighet ska tillämpa på grund av att bestämmelsen riktar sig direkt till myndigheten eller omfattar en viss verksamhetstyp eller en viss ärendetyp som hanteras hos myndigheten eller omfattar vissa uppgifter som finns hos myndigheten. En bestämmelse om överföring av sekretess (en sekundär sekretessbestämmelse) innebär att en sekretessbestämmelse som är tillämplig på en uppgift hos en myndighet, ska tillämpas på uppgiften även av en myndighet som uppgiften lämnas till eller som har elektronisk tillgång till uppgiften hos den förstnämnda myndigheten (3 kap. 1 § OSL).

14.1.5 Konsekvenser av att en uppgift lämnas över till en annan myndighet

Om en sekretessreglerad uppgift lämnas från en myndighet till en annan gäller sekretess för uppgiften hos den mottagande myndigheten antingen om sekretess följer av en primär sekretessbestämmelse, som är tillämplig hos den mottagande myndigheten, eller om sekretess följer av en bestämmelse om överföring av sekretess. Om ingen av dessa förutsättningar är uppfyllda blir uppgiften offentlig hos den mottagande myndigheten. Motsvarande gäller om en myndighet har elektronisk tillgång, s.k. direktåtkomst, till sekretessreglerade uppgifter hos en annan myndighet (7 kap. 2 § OSL). Vid direktåtkomst gäller dock en generell bestämmelse om överföring av sekretess (11 kap. 4 § OSL).

14.1.6 Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Enligt 1 kap. 7 § första stycket TF och 1 kap. 10 § yttrandefrihetsgrundlagen, förkortad YGL, står det var och en fritt att meddela uppgifter i vilket ämne som helst för publicering i de medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen (meddelarfrihet). Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter har som huvudregel företräde framför tystnadsplikten. I vissa undantagsfall kan dock en meddelare straffas för sitt uppgiftslämnande. Det rör sig om fall där utlämnandet av uppgifter omfattar vissa grövre brott mot rikets säkerhet, ett oriktigt utlämnande av hemlig handling eller ett uppsåtligt åsidosättande av s.k. kvalificerad sekretess, dvs. sådan sekretess som enligt offentlighets- och sekretesslagen bryter meddelarfriheten (7 kap. 22 § TF och 5 kap. 4 § YGL) De tystnadsplikter som enligt offentlighets- och sekretesslagen har företräde framför meddelarfriheten räknas upp i slutet av varje kapitel i lagens fjärde–sjätte avdelningar.

Varje gång lagstiftaren överväger att införa en ny sekretessbestämmelse måste lagstiftaren också överväga om den tystnadsplikt som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen bör ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Utgångspunkten är att stor återhållsamhet alltid bör iakttas vid prövningen av om undantag från rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör göras i ett särskilt fall. Den enskilda sekretessbestämmelsens konstruktion kan ge viss vägledning. När det är fråga om bestämmelser om absolut sekretess kan det finnas större anledning att överväga undantag från rätten att meddela och

offentliggöra uppgifter än i andra fall. Detsamma gäller i viss mån sekretessbestämmelser med ett omvänt skaderekvisit. Det bör också beaktas om uppgiften har lämnats av en enskild i en förtroendesituation eller om uppgiften hänför sig till myndighetsutövning. I det förra fallet bör rätten att meddela och offentliggöra uppgifter många gånger inskränkas, medan denna rätt normalt sett bör ha företräde när det är fråga om uppgifter som hänför sig till myndighetsutövning (prop. 1979/80:2 Del A s. 111–112).

14.2 Sekretess vid en utredning om självständigt förverkande

14.2.1 Det behöver införas nya sekretessbestämmelser till skydd för allmänna och enskilda intressen

Regeringens bedömning: Den befintliga sekretessregleringen utgör inte ett tillräckligt skydd för uppgifterna som kommer att finnas i en utredning om självständigt förverkande. Det finns därför ett behov av att införa nya sekretessbestämmelser till skydd för allmänna och enskilda intressen.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, däribland *Polismyndigheten*, *Justitiekanslern*, *Riksdagens ombudsmän*, *Skatteverket*, *Säkerhetspolisen* och *Åklagarmyndigheten*, delar promemorians bedömning eller har inga invändningar mot den. *Sveriges advokatsamfund* framför att det är lämpligt att föreslagna sekretessregler har samma utformning som vid en förundersökning i brottmål med hänsyn till de stora likheter som finns mellan en förundersökning och en utredning om självständigt förverkande. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* påpekar att syftet synes vara att skapa ett liknande skydd som vid förundersökningar vid brottmål och tillstyrker promemorians förslag för det fall den nya förverkandeformen införs.

Några få remissinstanser invänder mot bedömningen. Bland dem ingår *Göteborgs tingsrätt* som ifrågasätter att den befintliga sekretessregleringen inte skulle vara tillräcklig och efterfrågar en djupare analys. *Journalistförbundet* går längre och avstyrker förslagen om sekretess till skydd för allmänna och enskilda intressen på den grunden att intresset av insyn i utredningar om självständigt förverkande väger tyngre än intresset av sekretess. *Transparency International Sverige* invänder inte mot bedömningen men föreslår att lagändringarna utvärderas senast tre år efter att de trätt i kraft eller tidigare vid behov, för att säkerställa att den utvidgade sekretessregleringen står i proportion till behovet.

Skälen för regeringens bedömning

Myndigheterna kommer att hantera uppgifter som behöver skyddas …

För att den nya förverkandeformen självständigt förverkande ska bli ett effektivt medel i brottsbekämpningen är det nödvändigt att myndigheterna

har tillgång till sådana utredningsmetoder som behövs för att det ska vara möjligt att ta ställning till om egendom härrör från brottslig verksamhet eller inte. För att kunna göra detta behöver myndigheterna tillgång till i huvudsak samma utredningsverktyg som finns tillgängliga vid utredningar om brott. I utredningar om självständigt förverkande kommer det därför finnas uppgifter som om de blir offentliga kan äventyra enskilda utredningar men också mer eller mindre känsliga uppgifter om enskilda personer.

… men den befintliga sekretessregleringen ger inte ett tillräckligt skydd …

Enligt promemorians bedömning ger den befintliga sekretessregleringen inte ett tillräckligt skydd. Promemorian bedömer att uppgifterna i en utredning inte kommer att omfattas av sekretess enligt 18 kap. 1 § och 35 kap. 1 § OSL samt att sekretessen enligt 18 kap. 2 § och 21 kap. 1 § OSL inte är tillräcklig.

Göteborgs tingsrätt ifrågasätter promemorians bedömning och efterfrågar en djupare analys av omfattningen av sekretesskyddet innan nya bestämmelser införs. Tingsrätten pekar särskilt på 18 kap. 1 § andra stycket 2 och 35 kap. 1 § första stycket 4 OSL och att det kan ifrågasättas om inte dessa bestämmelser redan utgör ett sådant skydd som föreslås i promemorian. Regeringen konstaterar att de sekretessbestämmelser som tingsrätten hänvisar till avser uppgifter som antingen hänför sig till eller förekommer i verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Sekretessen enligt 18 kap. 1 § andra stycket 2 OSL avser brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet i allmänhet utan anknytning till något konkret fall. Det kan handla om uppgifter om viktiga resurs- och organisationsfrågor, arbetsmetoder, spaningsrutiner, person-uppgifter rörande personal och tjänstgöringslistor m.m. Av praxis följer att det ska vara fråga om konkreta uppgifter om polisens arbetsmetoder, identiteteten på många eller centralt placerade polismän eller andra liknande uppgifter för att hinder mot utlämnande ska anses föreligga (se t.ex. RÅ 1990 not. 141 och RÅ 1993 not. 398). Bestämmelsen i 35 kap. 1 § första stycket 4 OSL avser uppgifter om enskilda i den allmänna brottsbekämpande verksamheten. Det kan vara fråga om spaningsregister eller uppgifter som förs lokalt inom polisen och som inte omfattas av särskilda bestämmelser. Sekretessen träffar även uppgifter om enskildas personliga förhållanden som polisen får kännedom om i samband med ingripande vid lägenhetsbråk och liknande (prop. 1979/80:2 Del A s. 284).

En utredning om självständigt förverkande syftar inte till att utreda om någon har gjort sig skyldig till brott. Syftet med förverkandeformen är i stället att dels säkerställa att brottslighet inte ska löna sig, dels säkerställa att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Detta innebär att en sådan utredning syftar till att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet. Sekretess enligt 18 kap. 2 § OSL kan därför aktualiseras för uppgifterna hos de myndigheter som anges i den paragrafen. Därutöver kan bestämmelserna i 18 kap. 1 § andra stycket 2 och 35 kap. 1 § första stycket 4 OSL, precis som Göteborgs tingsrätt framför, omfatta vissa uppgifter som avser brottsförebyggande verksam-

het i allmänhet utan anknytning till ett konkret fall. Enligt regeringens bedömning går det dock inte att utvidga tillämpningen av bestämmelserna till att omfatta samtliga uppgifter som bör omfattas av sekretess till skydd för allmänna och enskilda intressen och som förekommer i en utredning om självständigt förverkande. Även om vissa allmänna uppgifter hos myndigheterna sannolikt skulle omfattas av sekretess enligt den befintliga regleringen skulle det inte gälla samtliga skyddsvärda uppgifter. Regeringen gör därmed bedömningen att den befintliga sekretessregleringen inte utgör ett tillräckligt skydd för uppgifterna som kommer att finnas i en utredning om självständigt förverkande.

… och intresset av sekretess väger tyngre än intresset av insyn

För att en ny sekretessbestämmelse ska införas krävs det även att intresset av sekretess väger tyngre än intresset av insyn. Enligt promemorian finns ett starkt allmänt intresse av att kunna skydda uppgifterna i en utredning om självständigt förverkande och ett starkt enskilt skyddsintresse när det gäller uppgifter om enskildas förhållanden som väger tyngre än intresset av insyn. *Journalistförbundet* delar inte promemorians bedömning och lyfter i stället fram att intresset av insyn gör sig mer gällande i det här fallet eftersom det finns stora olikheter mellan förundersökningar kopplade till ett brott och utredningar kopplade till självständigt förverkande. När det skett ett brott är det i normalfallet tydligt vad myndigheterna utreder. I fallet med en utredning om självständigt förverkande kommer dock enbart förverkandet att uppmärksammas, men inte alltid vilket brott som eventuellt kan kopplas till ingripandet. Detta i kombination med de lågt ställda kraven för att få inleda en utredning om självständigt förverkande innebär enligt Journalistförbundet stora risker för rättssäkerheten.

Regeringen har förståelse för Journalistförbundets synpunkter och kan i det här avseendet framhålla att offentlighetsprincipen alltid är utgångspunkten för bedömningen. Om den ska inskränkas måste det vara påkallat med hänsyn till något av de skyddsintressen som anges i tryckfrihetsförordningen – i det här fallet intresset av att förebygga brott och skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Med tanke på de långtgående befogenheter som myndigheterna får enligt regeringens förslag är det alltså en given utgångspunkt att allmänheten så långt som möjligt ska ha insyn i verksamheten så att den fortlöpande kan kontrolleras. Regeringen anser alltså i likhet med Journalistförbundet att insynsintresset i en utredning om självständigt förverkande är betydande. Samtidigt är det enligt regeringens bedömning väsentligt för myndigheternas arbete att uppgifter kan hållas hemliga för det fall ett röjande av uppgifterna skulle motverka syftet med exempelvis beslutade åtgärder eller den framtida verksamheten.

Som *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* påpekar är syftet med promemorians bedömning att skapa ett skydd liknande eller motsvarande det som redan finns på plats i relation till verksamheter som aktualiserar liknande problematik och avvägningar, t.ex. förundersökningar i brottmål. Till skillnad från Journalistförbundet instämmer regeringen alltså i promemorians och *Sveriges advokatsamfunds* mening att det finns stora likheter mellan en förundersökning i brottmål och en utredning om självständigt förverkande med tanke på att myndigheterna

kommer att ha tillgång till i stort sett samma straffprocessuella tvångsmedel och utredningsverktyg. I en utredning om självständigt förverkande kommer det därför att finnas skyddsvärda uppgifter hänförliga till en enskild utredning, kartläggning av kriminella gruppers ekonomiska förehavanden och brottsliga verksamhet men också uppgifter om polisens generella arbetsrutiner och specifika arbetsmetoder. Det finns dessutom ett starkt enskilt skyddsintresse när det gäller uppgifter om enskildas förhållanden i och med att utredningar om självständigt förverkande kan innehålla många integritetskänsliga uppgifter. Ett tillräckligt sekretesskydd kan även bidra till att öka förhörspersonernas vilja att medverka i de brottsbekämpande myndigheternas arbete, vilket i sin tur kan öka åklagarens möjligheter att få del av för utredningen viktiga uppgifter.

Mot denna bakgrund är det regeringens uppfattning att både insynsintresset och intresset av sekretess är betydande. Sammantaget bedömer dock regeringen att skälen för sekretess väger tyngre än intresset av insyn.

Sammanfattningsvis instämmer regeringen i promemorians och majoriteten av remissinstansernas bedömning att det är motiverat att införa regler om sekretess till skydd för allmänna och enskilda intressen.

Det finns enligt regeringens mening inte skäl att, som *Transparency International Sverige* föreslår, utvärdera behovet av sekretessregleringen.

14.2.2 En ny bestämmelse till skydd för myndigheternas verksamhet införs

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

För en uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst fyrtio år.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter ska inskränkas i vissa särskilda fall.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, däribland *Åklagarmyndigheten*, *Malmö tingsrätt*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Polismyndigheten*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Jönköpings tingsrätt*, *Svea hovrätt* och *Skatteverket*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Journalistförbundet* avstyrker förslaget till sekretessbestämmelse och invänder också mot förslaget att begränsa meddelarfriheten. Journalistförbundet anser att det bör finnas ett stort mått av insyn i verksamheten och möjligheter för anställda vid myndigheterna att slå larm vid eventuella problem. Som förslaget är utformat finns det enligt förbundet risk att möjligheten för journalister att granska enskilda fall kraftigt försvåras. *Göteborgs tingsrätt* har synpunkter av lagteknisk karaktär och framför att en enklare lösning vore att lägga till en punkt om utredning om självständigt förverkande i 18 kap. 1 § andra stycket OSL.

Bestämmelsens utformning och sekretesstid

Den brist som kan identifieras i den nuvarande sekretessregleringen är att uppgifter som kan komma att förekomma i en utredning om självständigt förverkande inte skulle kunna skyddas hos åklagaren. Uppgifterna som finns i, eller härrör från, en utredning om självständigt förverkande är dock skyddsvärda oavsett hos vilken myndighet de förvaras. Även om en utredning om självständigt förverkande inte förutsätter en koppling till en misstanke om ett visst brott och därför inte heller kommer att gå ut på att utreda en brottsmisstanke kommer utredningen präglas av samma arbetsmetoder som gäller i en konventionell brottsutredning, dvs. en förundersökning i brottmål. Regeringen instämmer därför i promemorians bedömning att det är motiverat att låta den föreslagna sekretessbestämmelsen avse uppgifter som hänför sig till en utredning om självständigt förverkande. Detta innebär att sekretessen följer med uppgiften när den lämnas vidare till en annan myndighet.

Enligt promemorian syftar sekretessbestämmelsen till att skydda uppgifter som om de blir offentliga kan äventyra enskilda utredningar. Förutom utredningsåtgärder i förhållande till enskilda personer som misstänks inneha egendom som härrör från brottslig verksamhet samt i övrigt enskildas ekonomiska förehavanden kan det också handla om generella utredningsmetoder hos åklagare och polis som skulle kunna äventyra framtida utredningar om de röjdes. Regeringen anser därför som promemorian att uppgifter bör kunna hemlighållas om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgifterna röjs.

Enligt *Journalistförbundet* är den föreslagna formuleringen inte ändamålsenlig. Journalistförbundet framhåller att det i en utredning om självständigt förverkande framstår som svårt för att inte säga omöjligt för utomstående att veta vad myndigheterna utreder och därmed vilka åtgärder som eventuellt skulle kunna motverkas om en viss uppgift lämnas ut. Regeringen delar inte Journalistförbundets uppfattning att det skulle vara oklart vilka åtgärder som avses. Eftersom myndigheterna kommer att ha tillgång till i huvudsak samma straffprocessuella tvångsmedel som vid förundersökning i brottmål är det snarare lämpligt att samma terminologi används vid utredningar om självständigt förverkande. Med åtgärder åsyftas därmed främst beslut och ingripanden som hänför sig till särskilda ärenden.

Som Journalistförbundet markerar är det dock viktigt att allmänheten har möjlighet att granska myndigheternas verksamhet. Regeln bör enligt regeringen därför utformas med ett rakt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för offentlighet. Detta får till följd att sekretess kommer att gälla i den utsträckning det behövs samtidigt som insynen i myndighetens verksamhet inte inskränks mer än nödvändigt. Sekretessen bör även, när en talan om självständigt förverkande har väckts vid domstol, endast komma i fråga för uppgifter som har generell betydelse för spaning och utredning i likhet med vad som gäller vid en förundersökning i brottmål (jfr RÅ 1989 ref. 56). Utgångspunkten är därför att uppgifterna är offentliga och att sekretess bara gäller om det kan antas att syftet med

beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Sekretesstiden bör vara fyrtio år.

Placering av bestämmelsen och rubriksättning

Då den nya sekretessbestämmelsen tar sikte på skydd för verksamhet som syftar till att förebygga och beivra brottslig verksamhet bör den placeras i 18 kap. OSL.

Göteborgs tingsrätt invänder mot den lagtekniska lösningen och anser att bestämmelsen bör placeras i 18 kap. 1 § OSL. Eftersom det handlar om ett nytt verktyg för myndigheterna och bestämmelsen kompletterar sekretessen enligt 18 kap. 1 och 2 §§ OSL anser regeringen dock att den nya bestämmelsen bör placeras i en ny paragraf. I likhet med vad som gäller för 18 kap. 1 och 2 §§ OSL bör det enligt regeringens mening också införas en ny rubrik närmast före den nya bestämmelsen.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Enligt 18 kap. 19 § andra stycket OSL inskränker den tystnadsplikt som följer av 1–3 §§ rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning på grund av beslut av domstol, undersökningsledare eller åklagare eller inhämtning av uppgifter enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Vidare återfinns i fjärde stycket en upplysning om att ytterligare begränsningar av rätten att meddela och offentliggöra uppgifter följer av 7 kap. 10, 12–18 §§, 20 § 3 och 22 § första stycket 1 och andra stycket TF samt 5 kap. 1 § och 4 § första stycket 1 och andra stycket YGL.

Promemorians förslag innebär att tystnadsplikten enligt bestämmelsen delvis begränsar rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. *Journalistförbundet* avstyrker förslaget och anser att meddelarfriheten inte bör inskränkas. Med hänsyn till de rättssäkerhetsproblem som de föreslagna reglerna om självständigt förverkande öppnar upp för anser Journalistförbundet att meddelarfriheten utgör en viktig ventil för anställda vid myndigheter att slå larm om eventuella problem. Även med beaktande av den restriktivitet som ska gälla vid inskränkningar av rätten att meddela och offentliggöra uppgifter anser regeringen att det är motiverat att låta sekretessen vid utredningar om självständigt förverkande delvis begränsa meddelarfriheten på det sätt och av de skäl som promemorian föreslår och anger.

14.2.3 Sekretess ska gälla hos myndigheter som biträder en åklagarmyndighet

Regeringens förslag: Sekretessen till skydd för myndigheternas verksamhet ska gälla hos en myndighet som biträder en åklagarmyndighet med en utredning om självständigt förverkande.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, däribland *Skatteverket*, *Åklagarmyndigheten*, *Kronofogdemyndigheten*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Tullverket*, *Kammarrätten i Stockholm* och *Polismyndigheten*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* är inte heller kritisk mot förslaget men anser att det bör övervägas om 18 kap. 3 § OSL kan formuleras mer lättillgängligt.

Skälen för regeringens förslag: En viktig utgångspunkt vid all brottsbekämpande verksamhet är att den ska skyddas av sekretess när det behövs för att inte äventyra det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet. Ett införande av självständigt förverkande kommer att utgöra ett viktigt komplement till de verktyg som finns att tillgå inom den konventionella brottsbekämpningen. Syftet med en sådan förverkandeform är att säkerställa dels att brottslighet inte ska löna sig, dels att sådana illegitima tillgångar som brottsligheten kan ge upphov till inte kan användas på ett sätt som riskerar att på olika sätt skada samhället. Det är därför viktigt att en utredning om självständigt förverkande får ett tillräckligt omfattande skydd. Den nya sekretessbestämmelsen bör därför enligt regeringens uppfattning behandlas på samma sätt i sekretesslagstiftningen som övriga bestämmelser som syftar till att skydda den brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamheten.

Som framgår av avsnitt 14.2.2 är ett av syftena med sekretess till skydd för brottsutredande verksamhet att uppgifterna ska skyddas oavsett var de finns. Uppgifter i sådan verksamhet har samma skyddsbehov oavsett hos vilken myndighet uppgifterna förekommer. Utredningar om självständigt förverkande ska ledas av åklagaren med biträde från vissa angivna myndigheter. Det kommer ofta handla om finansiella utredningar och vid komplicerade ärenden kommer åklagaren sannolikt behöva biträde från andra myndigheter med särskilda expertkunskaper. Det kan inte heller uteslutas att andra myndigheter får del av uppgifter i sin verksamhet som ger anledning att misstänka att någon t.ex. är i besittning av egendom som härrör från brottslig verksamhet och att uppgifterna sedan förs vidare till brottsbekämpande myndigheter genom en anmälan (jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 140). Mot den bakgrunden finns det skäl att som promemorian föreslår låta den nya sekretessbestämmelsen till skydd för en utredning om självständigt förverkande vara tillämplig även hos en annan myndighet som biträder åklagaren med utredningen. Bestämmelsen bör läggas till som ett nytt stycke till 18 kap. 3 § OSL.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet anser att det bör övervägas om bestämmelsen kan formuleras mer lättillgängligt. Som framgår av den föreslagna bestämmelsen föreslår regeringen vissa språkliga justeringar av 18 kap. 3 § första stycket OSL. Det finns enligt regeringens mening inte skäl att göra några ytterligare justeringar.

14.2.4 En ny bestämmelse till skydd för uppgifter om enskildas förhållanden införs

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i utredning om självständigt förverkande.

För en uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst sjuttio år.

Regeringens bedömning: Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör ha företräde framför den tystnadsplikt som följer av den nya sekretessbestämmelsen.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, däribland *Polismyndigheten*, *Försäkringskassan*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Brottsoffermyndigheten*, *Tullverket*, *Justitiekanslern* och *Nacka tingsrätt*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Journalistförbundet* avstyrker förslaget och framför att det föreslagna skaderekvisitet innebär att uppgifter endast undantagsvis kommer att lämnas ut. För det fall uppgifterna ska omfattas av sekretess bör bestämmelsens utformas med ett rakt skaderekvisit. *Sveriges advokatsamfund*, som inte motsätter sig förslaget, efterfrågar en närmare analys beträffande sekretesskyddet i förhållande till minderåriga samt hur avvägningen mellan partsinsyn och sekretess ska hanteras. *Göteborgs tingsrätt* har synpunkter av lagteknisk karaktär och anser att det skulle vara enklare att lägga till en punkt om utredning om självständigt förverkande i 35 kap. 1 § första stycket OSL.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Bestämmelsens utformning och sekretesstid

Behovet av stärkt sekretesskydd avser uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden som finns i en utredning om självständigt förverkande. Den nya sekretessbestämmelsen bör därför gälla för sådana uppgifter. Bestämmelsen bör också omfatta hela förfarandet hos myndigheterna. Om en anmälan kommer in till myndigheten kan en åklagare fatta beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande eller, om anmälan är uppenbart ogrundad, att inte inleda en sådan utredning. Även en uppenbart ogrundad anmälan kan emellertid innehålla integritetskänsliga uppgifter om enskilda.

I promemorian föreslås att bestämmelsen utformas med ett omvänt skaderekvisit, dvs. med en presumtion för att uppgifterna omfattas av sekretess. *Journalistförbundet* invänder mot utformningen av bestämmelsen och menar att om en ny sekretessbestämmelse införs bör skaderekvisitet vara rakt. Journalistförbundet anger att det finns ett stort intresse av insyn i ärenden om självständigt förverkande och att även enskilda kan gynnas av att ärenden kan granskas i syfte att upptäcka oegentligheter eller brister vid myndighetsutövningen. Det föreslagna skaderekvisitet innebär

att huvudregeln är sekretess vilket innebär att uppgifter om enskilda endast undantagsvis kommer att lämnas ut.

Regeringen har förståelse för Journalistförbundets synpunkter och noterar att sekretessbestämmelser till skydd för uppgifter om enskildas förhållanden i en verksamhet som avser myndighetsutövning vanligtvis utformas med ett rakt skaderekvisit, dvs. med en presumtion för att uppgifterna är offentliga (se prop. 2022/23:71 s. 37). Vid ett rakt skaderekvisit görs skadeprövningen i huvudsak med utgångspunkt i själva uppgiften. I de flesta fall behöver skadeprövningen inte knytas till den enskilde, utan det avgörande är i stället om uppgiften som sådan är av sådan art att ett utlämnande typiskt sett skulle kunna medföra skada för det intresse som ska skyddas av bestämmelsen (prop. 1979/80:2 Del A s. 80). Regeringen anser dock att även mer harmlösa uppgifter som kan finnas i en utredning om självständigt förverkande kan vara skyddsvärda enbart på den grunden att de förekommer i ett känsligt sammanhang. Det omvända skaderekvisitet kan användas, förutom för att skydda uppgifter som i sig är särskilt känsliga, då uppgifter förekommer i sådana mer typiskt sett känsliga sammanhang. Redan det förhållandet att åklagaren kallar en enskild till förhör i en utredning och då delger henne eller honom misstanke om att inneha egendom som härrör från brottslig verksamhet kan i sig uppfattas som ett väsentligt intrång i den personliga integriteten. Utredningar om självständigt förverkande skulle även kunna aktualiseras rörande personer kopplade till kriminella nätverk. Det kan därför inte uteslutas att den som hörs i en utredning – utan att vara misstänkt för att inneha egendom som skulle kunna bli föremål för självständigt förverkande men som antas kunna lämna upplysningar av betydelse för utredningen – kan befinna sig i en situation som upplevs som utsatt och integritetskänslig, vilket kan leda till en ovilja att lämna uppgifter. Vid ett förhör kan även mer eller mindre känsliga uppgifter om förhörspersonen själv eller någon annan behöva lämnas. Regeringen bedömer därför att uppgifter om enskildas förhållanden som finns i en utredning om självständigt förverkande inte skulle få ett tillräckligt starkt skydd med ett rakt skaderekvisit och att det bör råda en presumtion för sekretess för uppgifterna. För att tillgodose allmänhetens intresse av insyn föreslås dock vissa undantag från sekretessen, se avsnitt 14.2.5. Genom föreslagna undantag kommer det att finnas möjligheter för allmänheten att granska utredningar om självständigt förverkande på samma sätt som i dag kan göras vid förundersökningar i brottmål. Regeringen noterar även att det är möjligt för en enskild att efterge sekretessen som gäller till skydd för henne eller honom i förhållande till t.ex. journalister (12 kap. 2 § OSL).

Sveriges advokatsamfund efterfrågar en mer noggrann analys av hur sekretessen förhåller sig till minderåriga och till partsinsynen. Sveriges advokatsamfund menar att om utredningar företas mot flera personer som har kopplingar till varandra kan det uppstå situationer där en persons rätt till partsinsyn ställs mot sekretesskyddet för en annan person. Intressena kan möjligen balanseras genom att uppgifter lämnas med förbehåll, men sådana överväganden saknas i promemorian och advokatsamfundet efterfrågar därför en noggrannare analys. I anledning av dessa synpunkter kan regeringen klargöra att sekretess till skydd för enskilda även gäller till skydd för underåriga. Av 12 kap. 3 § OSL följer att sekretess till skydd för en enskild även gäller i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretess

gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren eller det annars anges i offentlighets- och sekretesslagen. När det gäller frågan hur partsinsynen och sekretessen förhåller sig till varandra noterar regeringen att avvägningen mellan dessa intressen hanteras genom den s.k. kollisionsbestämmelsen i 10 kap. 3 § OSL. Huvudregeln enligt den bestämmelsen är att sekretess inte hindrar att en part tar del av handlingar eller annat material i ett mål eller ärende. Undantag görs dock för vissa uppgifter om det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att de inte röjs. Det kommer att vara upp till myndigheterna att i varje enskilt fall ta ställning till om en parts rätt till insyn i handläggningen kan begränsas med hänvisning till sekretess.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att sekretess bör gälla för uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i en utredning om självständigt förverkande.

Slutligen bör sekretessbestämmelsen innehålla en yttersta begränsning i tid. För uppgifter om enskilda som förekommer i förundersökningar i brottmål är sekretesstiden sjuttio år. Regeringen delar promemorians bedömning att det är lämpligt att samma sekretesstid gäller för samma typ av uppgifter i utredningar om självständigt förverkande.

Placering av bestämmelsen

En utredning om självständigt förverkande har stora likheter med en förundersökning i brottmål och annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott, låt vara att utredningen inte syftar till att utreda, och än mindre att fastställa, en persons ansvar för ett brott. Den sekretessbestämmelse som nu föreslås bör därför placeras i anslutning till befintliga bestämmelser som syftar till att skydda enskilda i sådan verksamhet i 35 kap. OSL.

Myndigheter bör även kunna dela uppgifter som finns i en utredning om självständigt förverkande på samma sätt som i dag görs när det gäller uppgifter i den brottsutredande verksamheten. Det finns exempelvis uppgiftsskyldigheter i myndigheternas registerförfattningar som avser uppgifter som omfattas av sekretess enligt bl.a. 35 kap. 1 § OSL (jfr t.ex. 2 kap. 6 § lagen [2018:1697] om åklagarväsendets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område).

Regeringen bedömer slutligen att förslaget passar väl in i det regleringssätt som lagstiftaren valt och anser, till skillnad från *Göteborgs tingsrätt*, att den lagtekniska lösning som föreslås är enkel.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Det finns inte skäl att inskränka meddelarfriheten med anledning av att sekretess nu införs för uppgifter om enskildas personliga förhållanden som förekommer i en utredning om självständigt förverkande.

14.2.5 Undantag från sekretess

Regeringens förslag: Sekretess till skydd för enskilda ska inte gälla beslut om huruvida talan om självständigt förverkande ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande ska läggas ned.

Sekretess till skydd för enskilda ska som utgångspunkt upphöra att gälla om uppgiften lämnas till domstol med anledning av en väckt talan om självständigt förverkande. Sekretessen ska dock i vissa fall fortsätta gälla på samma sätt som för uppgifter som förekommer i en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Med tanke på de långtgående befogenheter som myndigheterna får enligt regeringens förslag om självständigt förverkande är det en given utgångspunkt att allmänheten så långt möjligt ska ha insyn i verksamheten så att den fortlöpande kan kontrolleras. Regeringen anser därför att det bör införas undantag från sekretessen.

En utredning om självständigt förverkande kan leda till att utredande myndigheter väcker talan om förverkande. En utredning kan även läggas ned eller inte inledas trots en anmälan. Eftersom det finns ett starkt intresse av att kunna kontrollera denna myndighetsutövning anser regeringen att dessa beslut ska vara offentliga och alltså inte omfattas av sekretess.

I domstol gäller därutöver en stark presumtion för offentlighet. Uppgifter som varit sekretessbelagda under förundersökningen blir därför som huvudregel offentliga hos myndigheten när de lämnas över till domstol i samband med att åtal väcks. Förhandlingsoffentligheten ska säkerställa allmänhetens möjlighet till insyn i domstolarnas verksamhet och är avsedd att fungera som en garanti för att viktiga rättsstatliga principer efterlevs, såsom allas likhet inför lagen och presumtionen att alla är oskyldiga tills motsatsen bevisats. Regeringen anser att det därför finns skäl att som huvudregel låta sekretessen upphöra hos myndigheterna också när talan om självständigt förverkande väcks vid domstol. Sekretess kommer dock att fortsätta gälla utifrån de övriga förutsättningar som anges i 35 kap. 7 § 1–3 OSL, som exempelvis när sekretess enligt vissa angivna bestämmelser ska gälla för uppgiften hos domstolen.

14.2.6 Sekretess ska inte hindra att uppgifter lämnas till konkursförvaltare

Regeringens förslag: Sekretess till skydd för enskilda ska inte hindra att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås inte någon möjlighet för myndigheter att lämna sekretessbelagda uppgifter till en konkursförvaltare.

Remissinstanserna: *Kronofogdemyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* anser att det bör övervägas om det finns behov av ett tillägg i 35 kap. 9 § OSL som gör det möjligt för konkursförvaltare att ta del av uppgifter som förekommer i en utredning om självständigt förverkande. Även *Ekobrottsmyndigheten* noterar att 35 kap. 9 § OSL enbart innehåller en hänvisning till 35 kap. 1 § första stycket 1 OSL och inte till den nya punkten om utredning om självständigt förverkande. *Stiftelsen Ackordscentralen* framför att det är av största vikt att konkursförvaltaren får kännedom om det pågår eller planeras en utredning om självständigt förverkande eftersom det kan föreligga konkurrens huruvida egendom som finns i en konkursgäldenärs besittning utgör brottsvinster eller sådan egendom som ska ingå i konkursboet och delas ut till borgenärerna. Lagtexten bör därför utformas på så sätt att det inte föreligger något sekretesshinder mot konkursförvaltaren. *Skatteverket* menar att det inte kan uteslutas att det i en utredning om självständigt förverkande kan komma att finnas uppgifter som är av betydelse för en konkursutredning.

Skälen för regeringens förslag: Av 35 kap. 9 § OSL följer att sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 OSL inte hindrar att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen. Motiveringen till den sekretessbrytande bestämmelsen är att det i en brottsutredning kan finnas åtskilligt material som skulle kunna vara till nytta för en konkursförvaltare och bidra till att effektivisera hans eller hennes arbete. Exempelvis kan en åklagare ha upplysningar om tillgångar som kan antas tillhöra konkursgäldenären, om bulvanförhållanden som kan vara av intresse i konkursen eller om åtgärder som vidtagits i brottsutredningen och som kan innebära att konkursutredningen kan ges en annan inriktning. Inte minst kan förhören med gäldenären innehålla material av stor betydelse för konkursförvaltaren. Eftersom konkursförvaltaren har en långtgående utredningsskyldighet förenad med ett skyndsamhetskrav kan förvaltaren, om en förundersökning pågår, tvingas genomföra delvis samma utredningsåtgärder som de brottsutredande myndigheterna om han eller hon inte på ett relativt tidigt stadium kan få tillgång till sådana uppgifter ur förundersökningen som är relevanta för konkursutredningen. I den mån ekonomisk brottslighet ligger bakom konkursen kan en effektivt bedriven konkursförvaltning även minska utbytet av brottsligheten (prop. 2001/02:191 s. 61). Bestämmelsen möjliggör för åklagarmyndigheter, Polismyndigheten, Tullverket och Skatteverket att lämna uppgifter till en konkursförvaltare (samma prop. s. 63).

I promemorian lämnas inte något förslag till sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör för myndigheter att lämna sekretessbelagda uppgifter som förekommer i en utredning om självständigt förverkande till konkursförvaltare. Flera remissinstanser, däribland *Åklagarmyndigheten* och *Kronofogdemyndigheten*, framför att det finns skäl att överväga om det finns behov av att lägga till den nya sekretessbestämmelsen till skydd för enskildas förhållanden till den sekretessbrytande bestämmelsen 35 kap. 9 § OSL. *Stiftelsen Ackordscentralen* har också synpunkter i den här delen och framhåller att det kan vara av stor vikt att konkursförvaltare får kännedom om att det pågår eller planeras en utredning om självständigt förverkande. *Skatteverket* framför liknande synpunkter och menar att det inte kan uteslutas att det kommer att finnas uppgifter i en utredning om

självständigt förverkande som kan vara av betydelse för en konkursutredning. Regeringen kan för sin del konstatera att en utredning om självständigt förverkande till stor del kommer att innefatta en utredning av en enskilds ekonomiska förhållanden. Enligt regeringens mening gör i princip samma skäl sig gällande för att en konkursförvaltare under vissa omständigheter bör kunna ta del av uppgifter om enskilds förhållanden som förekommer i en utredning om självständigt förverkande som när dessa uppgifter förekommer i en förundersökning i brottmål. Det kan bl.a. finnas åtskilligt material i en utredning om självständigt förverkande som skulle kunna vara till nytta för en konkursförvaltare och bidra till att effektivisera hans eller hennes arbete. Regeringen anser därför, i likhet med Stiftelsen Ackordscentralen och Skatteverket, att det bör finnas möjligheter för myndigheter att lämna uppgifter om enskildas förhållanden till en konkursförvaltare utan hinder av sekretess. Till skillnad från Stiftelsen Ackordscentralen föreslår dock regeringen att visst sekretesshinder bör kvarstå i regleringen. För att bryta sekretessen bör krävas att uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen. I likhet med vad som gäller vid en förundersökning i brottmål (samma prop. s. 64–65) kan sekretessen enligt bestämmelserna i 18 kap. OSL hindra att uppgifter lämnas ut.

14.3 Sekretess hos domstolarna

Regeringens förslag: Sekretess till skydd för uppgifter om enskildas förhållanden ska gälla hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs.

En förhandling under en pågående utredning om självständigt förverkande ska få hållas inom stängda dörrar om en sekretessbestämmelse är tillämplig.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Det är en grundläggande princip att förhandlingar i domstol i största möjliga utsträckning ska vara offentliga (jfr 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen och 5 kap. 1 § rättegångsbalken). Denna princip är av stor betydelse för rättssäkerheten och för allmänhetens förtroende för domstolsväsendet. Principen gäller för samtliga domstolsförhandlingar, inklusive häktningsförhandlingar och andra förhandlingar under en förundersökning. Under en utredning om självständigt förverkande kommer det visserligen inte att hållas några häktningsförhandlingar. Det kan däremot förekomma att andra domstolsförhandlingar hålls även under en sådan utredning, exempelvis förhandlingar som rör beslag.

Som en följd av den föreslagna ändringen i 35 kap. 1 § första stycket OSL kommer det att råda en presumtion för sekretess för uppgifter om enskildas förhållanden vid förhandlingar som hålls under en utredning om självständigt förverkande. Med tanke på den starka offentlighet som ska gälla hos domstolarna och särskilt vid förhandlingar bör dock, som

föreslås i promemorian, uppgifter som förekommer i en utredning om självständigt förverkande hos domstolarna i stället skyddas med ett rakt skaderekvisit. Regeringen föreslår därför att den föreslagna sekretessbestämmelsen i 35 kap. 1 § första stycket 10 OSL ska läggas till i 43 kap. 3 § andra stycket OSL.

Eftersom det kan komma att hållas domstolsförhandlingar under en pågående utredning om självständigt förverkande finns det behov av att kunna skydda känsliga uppgifter även under utredningens gång. Det kan handla om uppgifter som om de blir offentliga kan äventyra enskilda utredningar och känsliga uppgifter om enskilda personer. Vid en domstolsförhandling under en förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende kan rätten fatta beslut om stängda dörrar enbart på den grunden att sekretess gäller enligt bl.a. 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 § OSL. Som föreslås i promemorian bör samma sak gälla även vid en förhandling (t.ex. en beslagsförhandling) som hålls under en utredning om självständigt förverkande. En ändring föreslås därför i 5 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken.

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 8 november 2024. Bestämmelserna om självständigt förverkande och förverkande av särskilda brottsverktyg tillämpas endast i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden i tiden efter ikraftträdandet.

Regeringens bedömning: Det finns inte behov av några ytterligare övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen gör bedömningen att det saknas behov av särskilda övergångsbestämmelser eftersom förslaget om den nya förverkandeformen självständigt förverkande inte utgör en särskild rättsverkan av brott och därmed inte träffas av retroaktivitetsförbudet. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Remissinstanserna: *Hovrätten för Nedre Norrland*, som konstaterar att retroaktivitetsförbudet träffar andra straffliknande administrativa sanktioner, anser att den nya förverkandeformen träffas av retroaktivitetsförbudet i 2 kap. 10 § regeringsformen. *Justitiekanslern* och *Umeå tingsrätt*, som visserligen instämmer i utredningens bedömning att den nya förverkandeformen i strikt mening inte utgör en särskild rättsverkan av brott, framhåller att bedömningen av om självständigt förverkande träffas av retroaktivitetsförbudet även bör inbegripa vilka effekter förverkandesanktionen får för den enskilde. Frågan om den nya förverkandeformen träffas av retroaktivitetsförbudet och behovet av övergångsbestämmelser bör mot den bakgrunden övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen. *Svea hovrätt*, som för fram liknande synpunkter, väcker frågan om

ett lägre beviskrav bör gälla för åklagaren beträffande frågan om när brottsligheten är begången för att undvika effektivitetsbrister i lagstiftningen. *Riksdagens ombudsmän (JO)* konstaterar att självständigt förverkande i grunden har samma syfte som andra förverkandeformer, dvs. att neutralisera brottsvinster. Det ifrågasätts därför om förslaget är förenligt med kraven på förutsebarhet och rättssäkerhet som följer av förpliktelserna i 2 kap. 10 § regeringsformen.

Skälen för regeringens förslag: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen har i prop. 2023/24:132 Ny tullbefogenhetslag föreslagit att flera paragrafer i smugglingslagen – som regeringen i detta lagstiftningsärende också föreslår delvis ska få ett annat materiellt innehåll – ska ändra beteckning. De där föreslagna ändringarna föreslås träda i kraft den 7 november 2024. De nu föreslagna ändringarna föreslås därför av författningstekniska skäl träda i kraft den 8 november 2024.

Av 2 kap. 10 § regeringsformen, 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (promulgationslagen) och artikel 7 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) följer att en straffbestämmelse inte får ges retroaktiv tillämpning till den enskildes nackdel (förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning). Förbudet omfattar inte bara brottspåföljd utan även förverkande och annan särskild rättsverkan av brott. Av retroaktivitetsförbudet följer också att förverkandebestämmelser, om de leder till mer ingripande resultat, inte ska tillämpas på gärningar som begåtts före ikraftträdandet. Om en annan lag gäller när dom meddelas ska dock den lagen tillämpas om den leder till ett lindrigare resultat. Det kan även konstateras att övergångsbestämmelsen i 5 § fjärde stycket promulgationslagen beträffande tillämpningen av vissa av brottsbalkens regler om förverkande när det är fråga om gärningar som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande numera har förlorat sin betydelse. Den bestämmelsen bör, som regeringen föreslår i avsnitt 6.1, därför upphävas.

Regeringens förslag innebär i flera avseenden att förverkandesanktionerna skärps. När ett förverkande är kopplat till ett visst konkret brott gäller också utan särskilda övergångsbestämmelser att de nya bestämmelserna bara får tillämpas om det aktuella brottet har begåtts efter ikraftträdandet. Det nu sagda gäller i förhållande till alla förslag som avser hittillsvarande förverkandeformer och som bygger på att ett brott har begåtts, inklusive utvidgat förverkande, där förverkandet anses utgöra en särskild rättsverkan av det förverkandeutlösande brottet och detta brott därför också anses sätta gränserna för när de nya reglerna kan tillämpas (se prop. 2015/16:155 s. 37 med vidare hänvisningar till tidigare lagstiftningsärenden). Vid utvidgat förverkande kan alltså den bakomliggande brottsligheten ligga i tiden före ikraftträdandet så länge det förverkandeutlösande brottet har begåtts i tiden därefter.

Förslagen kan alltså medföra en mer ingripande straffrättslig reaktion än vad som hade varit fallet enligt nu gällande reglering. Av grunderna för 5 § andra stycket promulgationslagen följer att de föreslagna bestämmelserna, om de leder till mer ingripande resultat, inte ska tillämpas på gärningar som begåtts före ikraftträdandet. Någon särskild regel om detta behövs därför inte.

Regeringen föreslår, vilket närmare framgår av avsnitt 8.2, att en ny förverkandeform, självständigt förverkande, ska införas. Liksom vid

brottsvinstförverkande och utvidgat förverkande är syftet med den nya förverkandeformen att neutralisera förtjänster från brottslighet. Även om förverkandeformen på grund av sin rättsliga konstruktion inte utgör en särskild rättsverkan av brott anser regeringen, i likhet med vad bl.a. *Justitiekanslern* och *Umeå tingsrätt* lyfter fram, att bedömningen av om en sanktion träffas av grunderna för retroaktivitetsförbudet även bör inbegripa vilka effekter förverkandesanktionen får för den enskilde. I det avseendet utgör förverkandeformen ett nytt kraftfullt verktyg i brottsbekämpningen som kan innebära betydande ingrepp i enskildas egendomsförhållanden på ett sätt som kan likställas med en särskild rättsverkan av brott. Regeringen anser därför, i linje med vad bl.a. *Hovrätten för Nedre Norrland* för fram, att grunderna för retroaktivitetsförbudet kan göras gällande också med avseende på självständigt förverkande (jfr prop. 1975/76:209 om ändring i regeringsformen s. 125). Den nya förverkandeformen bör alltså inte ges tillbakaverkande effekt även om förverkandeformen i formell mening inte träffas av retroaktivitetsförbudet.

Som regeringen redovisar i avsnitt 8.2 är förverkandeformen självständigt förverkande konstruerad med utgångspunkt i begreppet brottslig verksamhet, precis som utvidgat förverkande. Om domstolen finner tillräckligt stöd för åklagarens påstående att ett visst egendomsinnehav inte står i proportion till möjliga legitima förvärvskällor, i synnerhet egna eller andras lagliga inkomster, blir slutsatsen att egendomen härrör från brottslig verksamhet och ska förverkas.

Vid tillämpningen av rekvisitet brottslig verksamhet saknar det, precis som vid utvidgat förverkande, betydelse när i tiden den brottsliga verksamheten har ägt rum. Det saknar vidare betydelse vilken roll eller delaktighet den enskilde haft i den brottsliga verksamheten. Inte heller behöver den brottsliga verksamheten ens kunna hänföras till några konkreta brott. Det som är relevant är i stället att en individ vid en viss tidpunkt påträffas med tillgångar som inte står i proportion till personens legitima förvärvskällor. Rekvisitet ”brottslig verksamhet” tar alltså inte sikte på någon viss brottslighet, som skulle behöva konkretiseras till typ, tid eller plats. Att tidpunkten saknar betydelse får som regeringen för fram i avsnitt 8.2 till följd att reglerna om åtalspreskription inte träffar den nya förverkandebestämmelsen. Det är över huvud taget inte fråga om att beräkna någon vinst från vissa brott, utan om att pröva ett egendomsinnehav i relation till möjliga förvärvskällor. Sanktionerna utvidgat förverkande och självständigt förverkande, som utgör två typer av förverkande av oförklarade tillgångar, är alltså sanktioner som riktar sig mot viss egendom som tillhör en viss person vid en viss tidpunkt, och inte mot den inte närmare preciserade brottsliga verksamhet som egendomen härrör från. Frågan om vad som bör förstås som tillbakaverkande effekt av bestämmelsen om självständigt förverkande måste ses mot den bakgrunden (jfr prop. 2015/16:155 s. 37).

Till skillnad från vad bl.a. Justitiekanslern och Hovrätten för Nedre Norrland för fram anser regeringen alltså att rekvisitet ”brottslig verksamhet” inte kan relateras till en viss tidpunkt då vissa gärningar har begåtts. Därför kan inte den nya förverkandeformens tillämpning i tiden, lika lite som vid utvidgat förverkande, begränsas av att den inte närmare preciserade brottsliga verksamheten ägt rum i tiden innan lagstiftningen trätt i kraft. En relevant tidpunkt kan däremot sägas vara att egendomen

fortfarande tillhör eller med tillämpning av presumtionsregeln får anses ägas av förverkandesvaranden när bestämmelsen om självständigt förverkande träder i kraft. Frågan om huruvida lagstiftningens tillämpning bör begränsas i tiden bör därför kopplas till tidpunkten för egendomsinnehavet. Det bör därför framgå av en övergångsbestämmelse att bestämmelsen om självständigt förverkande endast tillämpas i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden i tiden efter ikraftträdandet. Mot bakgrund av regeringens ställningstaganden saknas behov av att ta ställning till vad *Svea hovrätt* för fram om att ett lägre beviskrav bör gälla för åklagaren beträffande frågan om när den brottsliga verksamheten ägt rum.

Vid sidan av självständigt förverkande bör även bestämmelserna om förverkande av särskilda brottsverktyg särskilt nämnas. Förslagen som lämnas beträffande denna förverkandeform kan medföra en mer ingripande straffrättslig reaktion än vad som hade varit fallet enligt nu gällande bestämmelser. I likhet med självständigt förverkande krävs inte någon koppling till ett brott för att förverkande av särskilda brottsverktyg ska få ske. Tillämpning av förverkandebestämmelserna innebär ingrepp i enskildas egendomsförhållanden. Även om förverkandeformen inte utgör en särskild rättsverkan av brott gör sig samma överväganden om retroaktivitetsförbudet gällande som regeringen har redogjort för ovan. Det bör därför framgå av en övergångsbestämmelse att bestämmelsen om särskilda brottsverktyg endast tillämpas i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden i tiden efter ikraftträdandet.

När det gäller förslaget till en ny lag om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot samt förslagen om straffprocessuella tvångsmedel noterar regeringen följande. Utgångspunkten när det gäller processrättslig lagstiftning är att nya regler tillämpas direkt från ikraftträdandet. Detta innebär att bestämmelserna – om inga särskilda övergångsbestämmelser införs – ska tillämpas redan från ikraftträdandet även beträffande gärningar som begåtts före ikraftträdandet. Det innebär att de föreslagna ändringarna ska tillämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att de nya reglerna har trätt i kraft. De brottsbekämpande myndigheterna och domstolarna ska således tillämpa de nya bestämmelserna även i förundersökningar och tvångsmedelsärenden som har inletts innan de föreslagna bestämmelserna träder i kraft. Det finns inte anledning att här frångå den principen. Några övergångsbestämmelser behövs därför inte.

16 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket och Sveriges Domstolar kommer att behöva anpassa sin respektive verksamhet till det nya regelverket. Förslagen innebär kostnader för uppstart, anpassningar av it-system, utbildning, nyrekrytering och löpande ärendehantering för domstolar och myndigheter samt ökade kostnader för rättsliga biträden. När det gäller informationsutbytet inom rättsväsendet kommer sannolikt ett omfattande utvecklingsarbete krävas. Kostnaderna är finansierade med ökade anslag i enlighet med budgetpropositionen för 2023. De kostnader som förslagen kan ge upphov till för andra statliga myndigheter är inte större än att de ryms inom berörda myndigheters befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen antas innebära ett visst ökat intrång i den personliga integriteten men ha viss brottsförebyggande effekt.

Förslagen är förenliga med principen om barnets bästa.

Förslagen förväntas bidra till bättre konkurrensförhållande för företag och kan antas ha en brottsavhållande verkan.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna instämmer i utredningens bedömning. *Domstolsverket* instämmer i utredningens bedömning att anslagen till Sveriges Domstolar och rättsliga biträden bör ökas med anledning av utredningens förslag och framhåller att myndigheten komma att följa genomförandet av reformen noga och vid behov yrka ytterligare anslagstillskott. *Justitiekanslern* framhåller att förslaget om självständigt förverkande belyser vikten av att den som tillämpar regelverket får tillräcklig utbildning och att det finns tydliga rutiner för utredningen vid självständigt förverkande. *Ekobrottsmyndigheten* framhåller särskilt behovet av att stärka kompetensen hos myndighetens personal som en följd av förslagen. *Barnombudsmannen* och *Integritetsskyddsmyndigheten* anser att det i den fortsatta beredningen finns anledning att ytterligare belysa hur förslagen påverkar barn och om förslagen är förenliga med barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). *Brottförebyggande rådet (Brå)* framhåller att internationell forskning har visat att tillgångsinriktad brottsbekämpning kan vara ett kraftfullt verktyg mot organiserad brottslighet men att kriminella aktörer sannolikt kommer att göra sitt bästa för att anpassa sig till den nya lagstiftningen och i ännu större utsträckning än idag dölja sina pengar och egendom, vilket enligt Brå i sin tur kommer försvåra möjligheterna att spåra egendomen tillbaka till den brottsliga verksamheten. Samtidigt menar Brå att sådana anpassningar ofta innebär ökade utgifter för de kriminella, vilket är en brottsförebyggande effekt som enligt Brå inte ska underskattas.

Skälen för regeringens bedömning

Allmänt om konsekvenserna

I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att skapa en effektivare förverkandelagstiftning. Förfarandet ska bli mer verkningsfullt genom att brottsvinster och oförklarade tillgångar ska förverkas i högre utsträckning än i dag. Förverkandeformerna ska alltså utgöra effektiva verktyg i brottsbekämpningen. Samtidigt måste intresset av en effektiv lagstiftning vägas mot enskildas berättigade förväntningar på en legitim och tydlig lagstiftning som inte leder till osäkerhet om hur den ska tillämpas. Syftet med reformen är därför att skapa ett regelverk som är tydligt, enkelt och förutsebart. Många av de nya bestämmelserna innebär att nya begrepp införs som på ett tydligare sätt ska synliggöra förverkandelagstiftningens övergripande syften, inte minst att förebygga och förhindra att brottslighet lönar sig. Vid sidan av de materiella förverkandereglerna är det angeläget att det processuella regelverk som omgärdar förverkandeprocessen är tydligt och förutsebart. På så sätt kan de grundläggande kraven på rättssäkerhet upprätthållas. Processen ska vara förutsebar för parterna och parterna ska kunna få befogade invändningar prövade. Att det finns tydliga regler som tar sikte på hur en förverkandeprocess som riktas mot barn ska föras och att regelverket också syftar till att barn inte ska kunna utnyttjas för kriminella syften tillgodoser principen om barnets bästa. I propositionen lämnas också förslag som syftar till att stärka rättssäkerheten för de företag som kan bli föremål för en talan om företagsbot.

Den största nyheten i propositionen är förslaget om självständigt förverkande som innebär att egendom ska kunna förverkas på den grunden att egendomsinnehavet inte står i proportion till en enskilds legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. Genom den nya förverkandeformen tillförs den tillgångsinriktade brottsbekämpningen ett nytt kraftfullt verktyg som kan minska möjligheterna för kriminella nätverk att göra vinster på sin brottsliga verksamhet, begränsa deras möjligheter att bygga upp resurser som kan återinvesteras i nya brottsupplägg eller i den legala ekonomin men också bidra till att bryta nyrekryteringen. Att upprätthålla en ordning som innebär att brottslighet inte ska löna sig kan också bidra till att stärka rättsstaten, förverkandelagstiftningens trovärdighet som helhet och i förlängningen medborgarnas tilltro till myndigheternas brottsbekämpande arbete.

Som regeringen redogör för innebär förslagen i propositionen att brottsbekämpande myndigheter får ett nytt verktyg att förverka oförklarade tillgångar. Det bedöms inte finnas någon alternativ och mindre ingripande lösning som samtidigt på ett kraftfullt sätt kan stärka möjligheterna att förhindra och förebygga att brottslighet lönar sig.

När det gäller frågan om diskriminering, som *Barnombudsmannen* och *Integritetsskyddsmyndigheten* lyfter fram, kan det framhållas att det är grundläggande att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och att det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av omständigheter som gäller den enskilde som person (1 kap. 2 § regeringsformen). Självständigt förverkande föreslås kunna tillgripas i de fall det föreligger en disproportion mellan den enskildes egendomsinnehav och legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt (dvs. att egendomen härrör från brottslig

verksamhet). Förverkandeformen och de tvångsmedel som ska få användas i sådana utredningar ska endast få användas om det finns någon konkret omständighet som ger objektivt stöd för antagandet att egendom härrör från brottslig verksamhet. Som regeringen redovisar i avsnitt 8.2.3 bedöms förslaget vara förenligt med grundläggande fri- och rättigheter. I det sagda ligger att regleringen är utformad på ett sådant sätt att det saknas anledning att befara att lagstiftningen kommer att tillämpas på ett sätt som med fog kan uppfattas som diskriminerande.

Det är inte möjligt att förutse effekterna av ett nytt regelverk i den praktiska tillämpningen. Det finns därför skäl att följa effekterna av den nu framlagda lagstiftningen och på sikt låta utvärdera reformen i olika avseenden.

Konsekvenser för de brottsbekämpande myndigheterna och de allmänna domstolarna

Förslaget om en effektivare förverkandelagstiftning förväntas innebära betydligt fler ärenden hos brottsbekämpande myndigheter och mål i domstolarna. Genom förslaget att införa den nya förverkandeformen självständigt förverkande tillförs brottsbekämpande myndigheter ett helt nytt verktyg som därmed ger upphov till en ny målkategori.

De nya uppgifterna och utökade befogenheterna förväntas leda till effektivare möjligheter att bekämpa brottslighetens ekonomiska drivkrafter. Det nya regelverket som i flera avseenden innebär utökade arbetsuppgifter ställer nya krav på brottsbekämpande myndigheter och domstolar. Som *Justitiekanslern* och *Ekobrottsmyndigheten* påpekar är behovet av utbildning av aktörer i rättsväsendet en viktig fråga, inte minst för att rättssäkerheten ska kunna upprätthållas men också för att ge lagstiftningen ett effektivt genomslag. Regeringen förutsätter att relevant utbildning kommer att erbjudas för aktörer i brottsbekämpningen och inom rättsväsendet.

I propositionen lämnas även förslag som innebär att brottsbekämpande myndigheter i större utsträckning kommer behöva samarbeta med framför allt åklagaren i utredningar om självständigt förverkande vilket i sig kräver gemensamma rutiner. De nya uppgifter som genom förslagen tillkommer myndigheterna och domstolarna, självständigt eller genom biträde till andra myndigheter, innebär dock i grunden ingen förändring av myndigheternas och domstolarnas nuvarande uppgifter. Förslagen innebär kostnader för uppstart, anpassningar av it-system, utbildning, nyrekrytering, nya interna föreskrifter och styrande dokument och löpande ärendehantering för domstolar och myndigheter och samt ökade kostnader för rättsliga biträden. När det gäller informationsutbytet inom rättsväsendet innebär införandet av självständigt förverkande särskilda utmaningar, då befintliga informationsmodeller inom brottmålsprocessen till stor del bygger på att informationen kan kopplas till ett specifikt brott. Det innebär att det med stor sannolikhet krävs omfattande utvecklingsarbete för att fullt ut möjliggöra en strukturerad informationsöverföring gällande självständigt förverkande mellan myndigheterna. En tillfällig lösning behöver sannolikt tas fram initialt, vilket bedöms tränga undan annat prioriterat it-utvecklingsarbete inom rättsväsendet eftersom det finns brist på kompetent personal att rekrytera. Likaså innebär förslaget om att Skatteverket ska

företräda staten när en tredje man väcker talan mot staten avseende bättre rätt till egendom som har förverkats ökade kostnader för myndigheten. Samtliga kostnader är finansierade med ökade anslag i enlighet med budgetpropositionen för 2023. Eventuella tillkommande kostnader utöver detta bedöms kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för statens inkomster

Reformen innebär utökade möjligheter för brottsbekämpande myndigheter att förverka egendom. Förverkad egendom tillfaller staten genom antingen sakförverkande där egendomen sedan säljs eller genom värdeförverkande där den enskilde förpliktas att till staten betala ett visst belopp. Reformen förväntas ge ökade inkomster till staten. Det är emellertid inte möjligt att göra en närmare uppskattning av vilka konsekvenser reformen får för inkomstsidan av statens budget.

Konsekvenser för den personliga integriteten och för det brottsförebyggande arbetet

En utredning om självständigt förverkande kommer många gånger leda till att tvångsmedel används mot enskilda. Förslagen innebär, som flera remissinstanser också påpekar, sammantaget en ökad risk för intrång i den personliga integriteten. Av artikel 8 i Europakonventionen följer inte bara ett förbud mot godtyckliga ingrepp i privatlivet, utan även en positiv förpliktelse för staten att skydda enskilda mot ingrepp i t.ex. privatlivet från andra (Europadomstolens dom den 12 november 2013 i målet Söderman mot Sverige, nr 5786/08). Ett sådant skydd kan tillgodoses genom både lagstiftning och andra åtgärder, t.ex. genom att säkerställa att brottsbekämpningen fungerar på ett tillfredsställande sätt. De nu aktuella förslagen bedöms ge de brottsbekämpande myndigheterna bättre förutsättningar att förhindra och förebygga att brottslighet ska löna sig och kan bidra till att på ett mer effektivt sätt bekämpa den organiserade brottsligheten. Samtidigt föreslås att det förfarande som ska omgärda förverkandeprocessen ska innehålla ett antal rättssäkerhetsgarantier.

Samtidigt kommer förslagen att vara välkomna effektiva verktyg för de brottsbekämpande myndigheterna. De kommer att innebära ökade möjligheter att förverka brottsvinster och oförklarade tillgångar från kriminella. Som *Brå* framhåller kan förslagen ha en viss brottsförebyggande effekt.

Regeringen bedömer att förslagen sammantaget innebär en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Konsekvenser för barn

I förarbetena till lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, varigenom barnkonventionen inkorporeras i svensk lagstiftning framhålls att konventionen bör synliggöras i förarbeten till lagstiftning där konventionen kan vara relevant. I artikel 3 i konventionen fastslås att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ.

Genom de förslag som regeringen lämnar utökas möjligheterna att förverka brottsvinster från barn (förverkande av brottsvinster, utvidgat förverkande och självständigt förverkande). Förslagen innebär också att barn ska omfattas av den processuella reglering som ska omgärda förverkandeprocessen. Flera av förslagen innebär ett ökat integritetsintrång även mot underåriga. I ärenden som rör barn ska barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen tillgodoses, bland annat principen om barnets bästa. För att ett införande av nu aktuella straffrättsliga åtgärder ska kunna komma i fråga är det av yttersta vikt att processen och möjligheterna att tillgripa tvångsmedel anpassas utifrån de särskilda rättssäkerhetsgarantier och andra hänsynstaganden som gör sig gällande i dessa fall.

Förslagen om att en talan om självständigt förverkande ska kunna föras även mot barn och unga samt om att utöka möjligheten att förverka egendom från barn under 15 år och personer som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning innebär att bl.a. barn i större utsträckning än tidigare kommer att få förverkandeanspråk riktade mot sig. Vid bedömningen av förslagens förenlighet med barnkonventionen måste det beaktas att ett tungt vägande skäl för förslagen är intresset av att skydda barn från att utnyttjas och dras in i brottslighet (se avsnitt 8.2.1 och 10.2). Att undanta bl.a. barn och unga från förslagen hade annars medfört en betydande risk för utnyttjande. Förslagen bedöms därmed vara förenliga med artikel 3 i barnkonventionen. Förslagen, som inte innehåller några diskriminerande element, bedöms även vara förenliga med artikel 2 i barnkonventionen, om barnets rätt till icke-diskriminering, lika värde och rätt att inte diskrimineras.

Regeringens förslag om den processuella regleringen av förverkandeprocessen, däribland möjligheterna till tvångsmedelsanvändning mot barn och unga, innebär ett ökat integritetsintrång för den enskilde (se avsnitt 13.4). Den processuella regleringen är dock anpassad till barnets behov såtillvida att särskilda rättssäkerhetsgarantier gäller på samma sätt som när processen bygger på en brottsmisstanke och vissa krav därmed uppställs i barnkonventionen (jfr artikel 40 i barnkonventionen). Förslaget, som inte innehåller några diskriminerande element, bedöms vara förenligt med artikel 2 i barnkonventionen, om barnets rätt till icke-diskriminering, lika värde och rätt att inte diskrimineras. Förslaget bedöms även vara förenligt med artikel 3 i barnkonventionen.

De särskilda överväganden som fordras i förhållande till barnkonventionen berörs i de allmänna övervägandena där förslagen lämnas men bedöms sammantaget vara förenliga med barnkonventionen, däribland artikel 3 om barnets bästa. Förslagen bedöms i sin helhet bidra till att tillförsäkra barnet det skydd som krävs enligt barnkonventionen.

Konsekvenser för företag

Genom förslagen som regeringen lämnar stärks rättssäkerheten i mål om företagsbot bl.a. genom att företag ges rätt att ta del av utredningen och begära komplettering av denna innan talan om företagsbot väcks och att det direkt av lag framgår att företag i vissa fall ska ha rätt till rättsligt biträde.

Förverkandesanktionen utgör, precis som företagsboten, ett incitament för företag att förebygga brott i den egna verksamheten. I och med att möjligheterna till förverkande stärks kan fler juridiska personer bli föremål för en talan om förverkande. Genom sanktionshotet och medvetenheten om att brottsvinster kan förverkas kan förslagen bidra till bättre regelefterlevnad och kontroll inom företag och i förlängningen innebära att färre brott kommer att begås i verksamhetsutövningen. Förslagen kan därför kan antas ha viss brottsavhållande verkan även i företag.

Förslagen är ägnade att främja all seriös verksamhet på bekostnad av mindre seriös sådan. Seriösa företag kommer följaktligen få bättre förutsättningar att konkurrera med andra företag på lika villkor.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms vara väl förenliga med Sveriges åtaganden till följd av medlemskapet i Europeiska unionen. De särskilda överväganden som fordras i förhållande till EU-rätten, och särskilt beträffande förverkandedirektivet, berörs i de allmänna övervägandena där förslag med bäring på direktivet lämnas.

Regeringen bedömer att förslagen inte medför några konsekvenser för jämställdheten, den kommunala självstyrelsen, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

I lagen finns bestämmelser om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Lagens namn utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

I 1 kap. finns bestämmelser om lagens innehåll och tillämpningsområde. I 2 kap. finns bestämmelser om utredning om självständigt förverkande. I 3 kap. finns bestämmelser om beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall. I 4 kap. finns bestämmelser om handläggningen i domstol i vissa fall. I 5 kap. finns bestämmelser om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande. I 6 kap. finns bestämmelser som är gemensamma för förverkande och företagsbot om juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga.

Lagen ersätter lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. (nedan kallad 1986 års förfarandelag) och lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall (nedan kallad 2008 års förfarandelag). I lagen samlas bestämmelser om förfarandet när en särskild talan om förverkande eller om företagsbot handläggs vid domstol och hos ansvariga myndigheter, inklusive regler om utredningen i sådana situationer. Många frågor som

tidigare varit oreglerade eller enbart framgått indirekt av de nämnda lagarna regleras uttryckligen i den nya lagen. Även om lagen är ny bör – för de bestämmelser som har sin motsvarighet i hittillsvarande lagstiftning – ledning i stor utsträckning kunna sökas i såväl förarbetena som utvecklad rättspraxis till hittillsvarande bestämmelser.

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om förfarandet vid prövning av frågor om förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Paragrafen innehåller en övergripande beskrivning av lagens innehåll. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets förslag.* Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Som framgår av såväl lagens rubrik som denna paragraf innehåller lagen, till skillnad från hittillsvarande reglering, endast bestämmelser om förfarandet vid förverkande av egendom, oavsett om det rör sig om en särskild rättsverkan av brott eller inte, och vid åläggande av företagsbot. Lagen är alltså inte tillämplig på särskilda rättsverkningar av brott i allmänhet. Lagen reglerar inte alla frågor om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, utan som framgår av 2 § finns bestämmelser om förfarandet i sådana mål även i bl.a. rättegångsbalken.

2 § I lagen finns bestämmelser om

1. utredning om självständigt förverkande (2 kap.),
2. beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall (3 kap.),
3. handläggningen i domstol i vissa fall (4 kap.),
4. tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande (5 kap.), och
5. juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga (6 kap.).

När det i andra fall än de som avses i första stycket 2 och 3 uppkommer en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål. Dessa bestämmelser ska också tillämpas i en utredning om annat förverkande än självständigt förverkande och i en utredning om företagsbot, om utredningen rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot.

Bestämmelserna som avses i första stycket 4 och 5 ska, om inte annat anges, tillämpas oavsett om denna lag eller rättegångsbalkens regler gäller för förfarandet.

I polislagen (1984:387) finns bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel i syfte att förverka egendom enligt 36 kap. 12 § brottsbalken.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde och upplyser om, respektive anger, när rättegångsbalkens regler i stället gäller eller ska tillämpas. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.1 och 12.2.4.

I *första stycket* finns en uppräkning av lagens kapitel.

Andra stycket första meningen upplyser om att bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål gäller när det i andra fall än de som avses i första stycket 2–3 uppkommer en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot. När bestämmelserna i 3 eller 4 kap. inte ska tillämpas gäller alltså i stället rättegångsbalkens regler. Det innebär att rättegångsbalkens regler gäller för beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter när de inte får fattas enligt 3 kap. Det innebär vidare att rättegångsbalkens regler gäller för handläggningen i domstol när bestäm-

melserna i 4 kap. inte ska tillämpas. När bestämmelserna i 3 respektive 4 kap. ska tillämpas utvecklas närmare i kommentaren till 3 kap. 1 § och 4 kap. 1 §. I princip innebär regleringen att rättegångsbalkens regler gäller när ett beslut om förverkande eller om företagsbot riktas mot någon som är misstänkt för ett brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot eller när åklagaren väcker en talan om förverkande eller om företagsbot som utgör en del av en fråga om ansvar för brott. De regler i rättegångsbalken som gäller för förundersökningen och åtalet styr då vilka regler som är tillämpliga för utredningen, tvångsmedel, beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter och handläggningen i domstol. Om det t.ex. krävs prövningstillstånd för prövning av tingsrättens dom med hänsyn till den påföljd som har dömts ut, krävs det också prövningstillstånd i förverkandefrågan även om det endast är den frågan som överklagas.

I *andra stycket andra meningen* anges att bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål också ska tillämpas i en utredning om annat förverkande än självständigt förverkande och i en utredning om företagsbot, om utredningen rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. Bestämmelsen innebär i denna del en uttrycklig reglering av att rättegångsbalkens regler om rättegången i brottmål ska tillämpas i en sådan utredning. Det innebär bl.a. att en sådan utredning ska bedrivas inom förundersökningens ramar, att forumreglerna i brottmål blir tillämpliga och att brottsbekämpande myndigheter därigenom ges rätt att tillgripa tvångsmedel inriktade på förverkande. De centrala tvångsmedlen beslag och penningbeslag förutsätter inte någon brottsmisstanke. Bedömningen knyts i stället till egendomen och att denna skäligen kan antas bli förverkad. I enlighet med fast praxis innebär hänvisningen till rättegångsbalkens bestämmelser också att kvarstad och förvar kan tillgripas i en förverkandeprocess mot annan än den misstänkte. Det gäller om det dels föreligger misstanke på det sätt som krävs mot en person, dels skäligen kan antas föreligga ett anspråk mot någon annan på förverkande grundat på det brott som misstanken avser (se rättsfallet NJA 1983 s. 570). Vad gäller husrannsakan, genomsökning på distans och kroppsvisitation gäller 28 kap. 1 § andra stycket, 10 b § andra stycket andra meningen och 11 § andra stycket rättegångsbalken. Verkställighetsåtgärderna kopiering och biometrisk autentisering är också tillämpliga i den mån de är knutna till andra tvångsmedel som är tillämpliga.

Av *tredje stycket* framgår att bestämmelserna i 5 och 6 kap. ska tillämpas, om inte annat anges, oavsett om denna lag eller rättegångsbalkens regler gäller för förfarandet. Även om reglerna i rättegångsbalken om handläggningen i domstol gäller i stället för 4 kap., är alltså 5 kap. om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande tillämpligt. Det innebär vidare att även om rättegångsbalkens regler i övrigt gäller så ska bestämmelserna i 6 kap. om juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga tillämpas. Bestämmelserna i 6 kap. reglerar nämligen uttryckligen hur vissa bestämmelser som i och för sig har en motsvarighet i rättegångsbalken ska tillämpas i ett förfarande om förverkande av egendom eller åläggande av företagsbot. En förutsättning för att bestämmelserna ska tillämpas i ett visst fall är emellertid att inte annat anges i bestämmelserna i 6 kap.

Fjärde stycket upplyser om att det i polislagen (1984:387) finns bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel i syfte att förverka egendom enligt 36 kap. 12 § brottsbalken. Rätten att använda tvångsmedel i en sådan utredning, som inte förutsätter något brott, följer alltså av polislagen och inte av rättegångsbalken. Förutom polislagens bestämmelser kan dock även bestämmelserna i rättegångsbalken om tvångsmedlen beslag och penningbeslag tillämpas eftersom dessa bestämmelser inte förutsätter brottsmisstanke. Bestämmelserna om beslag och penningbeslag i rättegångsbalken är alltså tillämpliga på förverkande enligt 36 kap. 12 § brottsbalken.

2 kap. Utredning om självständigt förverkande

Allmänna bestämmelser

1 § Syftet med en utredning om självständigt förverkande är att

1. utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet,
2. utreda vem egendomen tillhör,
3. ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande, och
4. se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

Paragrafen anger syftet med en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.1.

Paragrafen, som har sin förebild i 23 kap. 2 § rättegångsbalken, slår fast syftet med en utredning om självständigt förverkande. Det handlar dels om att utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet och vem den tillhör, dels att ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om egendomens förverkande och att se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

Vad som sägs i *första punkten* – att utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet – anknyter direkt till förutsättningarna för självständigt förverkande.

I *andra punkten* anges att utredningen också syftar till att utreda vem egendomen tillhör. Det är inte bara i relation till förverkandesvaranden som det kan finnas behov av att utreda vem egendomen tillhör. Åklagarens objektivitetsplikt, som enligt 5 § gäller i utredningar om självständigt förverkande, innebär att invändningar som exempelvis en tredje man för fram under utredningens gång om att egendomen tillhör honom eller henne också måste utredas.

Enligt *tredje punkten* syftar utredningen vidare till att ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande. Frågan om det föreligger tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande ska ses i ljuset av att självständigt förverkande är en obligatorisk förverkandeform. Det innebär att åklagaren är skyldig att föra talan om självständigt förverkande när han eller hon bedömer att det utifrån en objektiv bedömning finns förutsättningar för förverkande (se dock 2 § andra meningen). Att det ska föreligga tillräckliga skäl för att väcka talan om självständigt förverkande ska förstås så att åklagaren har att pröva styrkan av den bevisning som finns för att egendomen härrör från brottslig verksamhet och att den tillhör det tänkta förverkandesubjektet. Bevisningen måste vara tillräckligt stark för att åklagaren på objektiva grunder ska kunna förvänta sig ett bifall till

en talan om självständigt förverkande. Det förutsätts inte att kravet på tillräckliga skäl endast hänför sig till det som åklagaren redan har vunnit säker utredning om. Även sådant som kan antas komma fram vid sakens fortsatta behandling, t.ex. muntlig bevisning, får ligga till grund för den bedömningen, låt vara att en sådan prognos måste göras med viss försiktighet.

Enligt *fjärde punkten* syftar utredningen också till att se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

2 § En utredning om självständigt förverkande ska inledas om det finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet. En utredning behöver dock inte inledas om det är uppenbart att frågan inte går att utreda eller om en utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

Paragrafen anger förutsättningarna för att inleda en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.1.

Enligt *första meningen* ska en utredning om självständigt förverkande inledas om det finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet. Bestämmelsen är obligatorisk (se dock andra meningen). Det beviskrav som ska vara uppnått för att en utredning ska inledas är detsamma som vid beslut om inledande av en förundersökning enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken (”anledning att anta”). Till skillnad från vad som följer av regleringen i rättegångsbalken är beviskravet knutet till att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. En väsentlig skillnad jämfört med motsvarande reglering i rättegångsbalken är alltså att det inte krävs att någon är misstänkt för ett brott.

För att en utredning ska inledas krävs att det finns anledning att anta att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. Det innebär dock inte att egendomen behöver ha påträffats rent fysiskt eller att alla detaljer kring den behöver vara kända. Det krävs inte att heller att den egendom som kan antas härröra från brottslig verksamhet kan bli föremål för tvångsmedel eller att just den egendomen slutligen kan komma att sakförverkas. Ett antagande om att egendom härrör från brottslig verksamhet kan grunda sig på ett flertal mer eller mindre konkreta uppgifter som tillsammans ger en tillräcklig grund för antagandet. Prövningen av om förverkande enligt 36 kap. 5 § brottsbalken ska ske fokuserar på hur förverkandesvaranden har förvärvat tillgångarna och vilket utrymme det finns för legala förvärvskällor. Det ligger därför i sakens natur att även prövningen av om en utredning ska inledas fokuserar på omständigheter som talar för att en person har tillgångar som denne inte har haft möjlighet att förvärva på legal väg. Sådana omständigheter kan t.ex. vara personens inkomstförhållanden, skuldsättning, ålder eller kopplingar till kriminella grupperingar samt var och hur egendom påträffats.

Det är inte nödvändigt att egendomen som helhet härrör från brottslig verksamhet, dvs. står i disproportion till förvärvskällorna eller förmögenhetsförhållandena i övrigt (se kommentaren till 36 kap. 5 § brottsbalken). Det kan alltså finnas fall där en utredning ska inledas även om det finns indikationer på att egendomen delvis har förvärvats med legitima medel, så länge det finns anledning att anta att delar av egendomen härrör från

brottslig verksamhet och alltså står i disproportion till de legitima förvärvskällorna.

Det krävs inte att någon känd person utpekas som ägare till egendomen för att en utredning om självständigt förverkande ska kunna inledas, eller för att en sådan talan senare ska kunna bifallas. Om egendom påträffas under sådana förhållanden att det finns anledning att anta att den härrör från brottslig verksamhet kan en utredning inledas mot en okänd person. Det kan t.ex. handla om att en stor summa kontanter påträffas på allmän plats eller i en bil med flera personer utan att någon gör anspråk på pengarna.

I *andra meningen* regleras två undantag från skyldigheten att inleda en utredning. En utredning behöver för det första inte inledas om det är uppenbart att frågan inte går att utreda. Att frågan inte går att utreda ska bedömas på motsvarande sätt som gäller enligt 23 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken med den skillnaden som ligger i att självständigt förverkande inte förutsätter brott eller brottsmisstanke. En utredning behöver inte heller inledas om det är uppenbart att en sådan skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse. Regleringen syftar till att förhindra en orimlig resursanvändning (jfr 23 kap. 4 a § rättegångsbalken).

3 § Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av

1. åklagaren, eller
2. en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

Om utredningen har inletts av någon som avses i första stycket 2, ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till åklagaren.

I paragrafen regleras vem som får fatta beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande och vad som gäller om någon annan än åklagaren har inlett en sådan utredning. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.2.

Enligt *första stycket första punkten* får åklagaren inleda en utredning om självständigt förverkande.

Enligt *första stycket andra punkten* får en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett inleda en utredning om självständigt förverkande. En sådan befogenhet kan t.ex. framgå av myndighetens arbetsordning.

Av *andra stycket* framgår att ledningen av en utredning som inletts av någon som avses i första stycket 2 snarast ska lämnas över till åklagaren. Stadgandet ger uttryck för att det är åklagaren som ska leda en utredning om självständigt förverkande. Utgångspunkten är alltså att utredningsåtgärder – inte minst sådana där tvångsmedel används – ska beslutas av åklagaren eftersom han eller hon har att säkerställa att tvångsmedel endast används i de fall där det är motiverat. Om någon som avses i första stycket 2 har inlett en utredning om självständigt förverkande leder denna emellertid utredningen fram till dess att den lämnas över till åklagaren. Det innebär också en rätt att under denna tid fatta beslut om tvångsmedel enligt vad som närmare anges i kapitlet. Att ledningen av utredningen snarast ska överlämnas innebär att ett överlämnande till åklagaren normalt sett inte bör dröja mer än ett dygn. Frågan får dock bedömas från fall till fall.

4 § För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

I paragrafen regleras åklagarens möjlighet att få biträde av en polisman eller någon annan anställd vid vissa myndigheter för att genomföra en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.3.

Även om åklagaren leder en utredning om självständigt förverkande kan det, på motsvarande sätt som gäller i förundersökningar, finnas behov av att annan biträder åklagaren i utredningsarbetet. Bestämmelsen innebär att en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket eller Säkerhetspolisen kan utföra åtskilliga moment i en utredning om självständigt förverkande. När det gäller någon annan anställd än en polisman krävs emellertid att någon av de myndigheter som räknats upp i paragrafen har utsett den anställde för att utföra uppgiften. ”Någon annan anställd” kan t.ex. vara en ekobrottsutredare eller ekorevisor. Åklagarens beslut att anlita biträde inbegriper inte en rätt för den som ska agera biträde att fatta tvångsmedelsbeslut (jfr vad som gäller enligt 7–11 §§).

Paragrafen reglerar inte i vilken utsträckning myndigheterna behöver ställa resurser till åklagarens förfogande. Arbetet behöver dock organiseras och dimensioneras på ett sådant sätt att det vid de olika myndigheterna finns personer med rätt kompetens som kan biträda åklagaren när åklagaren begär biträde från annan myndighet. Rätten att begära biträde ska utnyttjas när det finns ett tydligt behov och med beaktande av den särskilda kompetens som respektive myndighet har att bidra med.

5 § Bestämmelserna i 23 kap. 4, 6–7 och 9–15 §§, 16 § andra stycket och 21–21 d och 23 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om självständigt förverkande. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,
– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör,
– förundersökning avse utredning om självständigt förverkande,
– undersökningsledaren avse den som leder utredningen,
– försvarare avse biträde, och
– åtal avse talan om självständigt förverkande.

I paragrafen anges genom en hänvisning till rättegångsbalken vilka regler om förundersökning i brottmål som gäller på motsvarande sätt i utredningar om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

Paragrafen anger att vissa bestämmelser i rättegångsbalken gäller vid en utredning om självständigt förverkande. Det innebär t.ex. att utredningen ska bedrivas objektivt så att inte någon onödigt utsätts för en utredning eller orsakas kostnad eller olägenhet. Det innebär också att reglerna om förhör och krav på dokumentation blir tillämpliga i en utredning om självständigt förverkande.

Tillämpningen sker med de modifieringar som framgår av *andra meningen*. Det som i rättegångsbalken sägs om skälig misstanke om brott ska avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas. Beviskravet är alltså högre än vad som gäller för att få inleda en utredning om självständigt förverkande. Det som i rättegångsbalken sägs om den

misstänkte ska avse den som en utredning om självständigt förverkande rör. Begreppet tar sikte på förverkandesubjektet, det vill säga den som ett beslut eller en talan kan komma att riktas mot, och inte en eventuellt förekommande tredje man. Vidare ska det som där sägs om förundersökning, undersökningsledaren, försvarare och åtal avse utredning om självständigt förverkande, den som leder utredningen, biträde respektive talan om självständigt förverkande.

6 § Om det inte längre finns anledning att fullfölja en utredning om självständigt förverkande ska den läggas ned. En utredning om självständigt förverkande får också läggas ned om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att lägga ned en utredning om självständigt förverkande. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 12.2.1.

I *första meningen* anges att en utredning ska läggas ned om det inte längre finns anledning att fullfölja den. Bestämmelsen är obligatorisk. Att det inte längre finns anledning att fullfölja en utredning ska bedömas på motsvarande sätt som gäller enligt 23 kap. 4 § andra stycket tredje meningen rättegångsbalken med den skillnaden som ligger i att självständigt förverkande inte förutsätter brott eller brottsmisstanke. Att det inte längre finns skäl att fullfölja utredningen kan t.ex. bero på att utredningen visar att egendomen inte härrör från brottslig verksamhet, eller att bevisläget är sådant att det inte finns tillräckliga skäl att väcka talan om förverkande. Enligt *andra meningen* får en utredning läggas ned om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse. Bestämmelsen är fakultativ och utgör ett undantag från den generella skyldigheten att genomföra en utredning om självständigt förverkande. Beslut att lägga ned en utredning med stöd av andra meningen kan aktualiseras när åklagaren får en utredning överlämnad till sig från någon annan som inlett den eller när som helst under utredningens gång om det skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

Tvångsmedel

7 § I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel användas i den utsträckning som framgår av denna lag.

I paragrafen anges att tvångsmedel får användas i utredningar om självständigt förverkande i den utsträckning som framgår av denna lag. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

En grundläggande förutsättning för tvångsmedelsanvändningen är att det enligt 2 § fattats ett beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande. Förutsättningarna för att därefter få använda tvångsmedel skiljer sig åt mellan sådana tvångsmedel i rättegångsbalken som är direkt tillämpliga, dvs. beslag och penningbeslag (8 §), och tvångsmedel vars tillämpning regleras särskilt i lagen, dvs. kvarstad, husrannsakan och genomsökning på distans (9 och 11 §§). Det innebär att det räcker att förutsättningarna enligt rättegångsbalken är uppfyllda för att beslag och penningbeslag ska få användas. Detsamma gäller verkställighetsåt-

gärderna kopiering och biometrisk autentisering. När det gäller övriga tvångsmedel måste därutöver de förutsättningar som framgår av 9 § respektive 11 § vara uppfyllda för att dessa tvångsmedel ska få användas.

Den rätt att inleda en utredning som en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen kan ha enligt 3 § första stycket 2 ger i sig inte någon rätt att använda våld när tvångsmedelsbeslut ska verkställas. Att en polisman kan ha rätt att använda våld vid genomförande av tvångsåtgärder enligt denna lag följer av 10 § första stycket 4 polislagen (1984:387).

8 § Beslag och penningbeslag får användas i en utredning om självständigt förverkande enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken, med undantag för 27 kap. 4 § andra stycket andra meningen samma balk. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– undersökningsledaren avse den som enligt 3 § första stycket 2 leder utredningen, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

Paragrafen reglerar möjligheterna att använda tvångsmedlen beslag och penningbeslag i en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I *första meningen* anges att beslag och penningbeslag får användas i en utredning om självständigt förverkande enligt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken, med undantag för 27 kap. 4 § andra stycket andra meningen samma balk. Bestämmelserna om bl.a. rätten till prövning av ett beslag (27 kap. 6 §) och underrättelse om beslag (27 kap. 11 §) är alltså tillämpliga även i en utredning om självständigt förverkande. I förhållande till rätten att fatta beslut om dessa tvångsmedel innebär regleringen att beslut ska fattas enligt rättegångsbalkens bestämmelser, med undantag för polismans rätt att, utan föregående beslut, ta föremål i beslag vid fara i dröjsmål. Någon sådan rätt tillkommer alltså inte en polisman i en utredning om självständigt förverkande. Däremot har den som med laga rätt verkställer husrannsakan eller kroppsvisitation rätt att ta föremål som därvid påträffas i beslag, vilket följer av 27 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken. Rätten för en polisman att inom ramen för verkställigheten av t.ex. en husrannsakan fatta ett beslut om beslag förutsätter emellertid att de grundläggande förutsättningarna för beslag är uppfyllda (se 27 kap. 1 § rättegångsbalken). Det har därför betydelse i vilken typ av utredning som verkställigheten och beslagsfrågan aktualiseras. En polisman som verkställer en husrannsakan i en utredning om självständigt förverkande har exempelvis rätt att ta föremål som påträffas i beslag i den utredningen om de grundläggande förutsättningarna för beslag är uppfyllda. Vid verkställigheten av en husrannsakan i en utredning om misshandel har däremot en polisman inte rätt att beslagta föremål som skulle kunna bli föremål för en talan om självständigt förverkande. Ett beslag som har verkställts av någon annan än den som leder utredningen om självständigt förverkande ska underställas den som leder utredningen som ska ta ställning till om beslaget ska bestå (se 27 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken).

Det följer av *andra meningen första strecksatsen* att rätten att fatta beslut om beslag som undersökningsledaren har ska tillkomma den som leder utredningen om självständigt förverkande. Det innebär att den som enligt

2 kap. 3 § första stycket 2 har inlett en utredning t.ex. får fatta beslut om beslag och penningbeslag enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken. När ledningen av utredningen lämnats över till åklagaren enligt 2 kap. 3 § andra stycket utsläcks denna rätt. Åklagarens rätt att fatta beslut om beslag och penningbeslag följer däremot direkt av bestämmelserna i rättegångsbalken. Detsamma gäller rättens beslutsbefogenhet.

Av *andra meningen andra strecksatsen* framgår att vad som sägs i 27 kap. rättegångsbalken om åtal ska gälla talan om självständigt förverkande.

Eftersom beslut om beslag och penningbeslag enligt bestämmelsen fattas med stöd av de generella bestämmelserna i rättegångsbalken behöver åklagaren inte fatta ett nytt tvångsmedelsbeslut inom ramen för en utredning om självständigt förverkade i de fall ett beslut om beslag fattats i en förundersökning som sedan läggs ned.

9 § Kvarstad och förvar får användas i en utredning om självständigt förverkande om det skäligen kan befaras att värdet av egendom som härrör från brottslig verksamhet annars kommer att undanskaffas eller undandras.

I fråga om kvarstad och förvar ska i övrigt bestämmelserna om dessa åtgärder i 26 kap. rättegångsbalken tillämpas, med undantag för 26 kap. 3 § andra stycket. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

Paragrafen reglerar möjligheterna att använda tvångsmedlen kvarstad och förvar enligt 26 kap. rättegångsbalken i en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I *första stycket* anges den grundläggande förutsättningen för att kvarstad och förvar ska få användas, nämligen att det finns skälig anledning att befara att värdet av egendom som härrör från brottslig verksamhet annars kommer att undanskaffas eller undandras. I övrigt gäller de förutsättningar som gäller för kvarstad i brottmål och förvar i rättegångsbalken, med det undantag och de modifieringar som framgår av *andra stycket*. Att 26 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken undantas innebär att en polisman inte får ta lös egendom i förvar om det är fara i dröjsmål. Det är alltså endast åklagaren som, enligt 26 kap. 3 § första stycket, har rätt att ta egendom i förvar. Vid tillämpningen ska det som i 26 kap. rättegångsbalken sägs om skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas. Det innebär att det inte krävs någon brottsmisstanke för att kvarstad eller förvar ska få användas i en utredning om självständigt förverkande. Vidare ska vad som sägs om den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör (se kommentaren till 5 § avseende innebörden av begreppet). Slutligen ska åtal avse talan om självständigt förverkande.

10 § Kopiering och biometrisk autentisering får användas i en utredning om självständigt förverkande.

I fråga om kopiering och biometrisk autentisering ska bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– utredning om brott och förundersökning avse utredning om självständigt förverkande, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

I paragrafen anges att verkställighetsåtgärderna kopiering och biometrisk autentisering enligt 27 kap. rättegångsbalken får användas i en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I *första stycket* anges att kopiering och biometrisk autentisering får användas i en utredning om självständigt förverkande. Till skillnad från vad som gäller enligt 9 och 11 §§ uppställs inga inskränkande förutsättningar. Verkställighetsåtgärderna kopiering och biometrisk autentisering kan användas först efter beslut om vissa tvångsmedel, nämligen beslag, husrannsakan och genomsökning på distans. För att de båda sistnämnda tvångsmedlen ska vara tillämpliga i en utredning om självständigt förverkande uppställs delvis andra förutsättningar än i rättegångsbalken (se 11 §). Den som med laga rätt verkställer ett sådant tvångsmedel får, enligt reglerna i 27 kap. rättegångsbalken, besluta att en handling ska kopieras eller genomföra en biometrisk autentisering.

I övrigt gäller de förutsättningar som gäller för kopiering och biometrisk autentisering i rättegångsbalken, med de modifieringar som framgår av *andra stycket*.

11 § Husrannsakan och kroppsvisitation får användas i en utredning om självständigt förverkande om det finns synnerlig anledning att anta att det vid användningen av tvångsmedlet kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen.

Genomsökning på distans får användas i en utredning om självständigt förverkande, om det finns synnerlig anledning att anta att det vid användningen av tvångsmedlet kommer att anträffas handlingar av betydelse för utredningen.

I fråga om husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans ska i övrigt bestämmelserna om dessa åtgärder i 28 kap. rättegångsbalken tillämpas, med undantag för 28 kap. 5 §, 10 d § första stycket andra meningen och 13 § första stycket andra meningen. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– anledning att anta att brott har begåtts avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör,

– utredning om brott och förundersökning avse utredning om självständigt förverkande,

– undersökningsledaren avse den som enligt 3 § första stycket 2 leder utredningen, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

Paragrafen reglerar möjligheterna att använda tvångsmedlen husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 28 kap. rättegångsbalken i en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I *första och andra styckena* anges inskränkningar jämfört med huvudregeln för respektive tvångsmedel i 28 kap. rättegångsbalken. Dessa

inskränkningar motsvarar huvudsakligen vad som gäller för att använda tvångsmedlen mot annan än den som är misstänkt för brott. En förutsättning för att tvångsmedlen ska få användas är att det finns synnerlig anledning att anta att det vid tillämpningen av tvångsmedlet kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller annars ha betydelse för utredningen. Det innebär att det ska föreligga en eller flera faktiska omständigheter som påtagligt visar att man med fog kan förvänta sig att påträffa föremålet eller föra utredningen framåt genom användningen av det aktuella tvångsmedlet (jfr JO 1985/86 s. 123 och JO 1988/89 s. 70).

Av *tredje stycket första meningen* framgår att bestämmelserna i 28 kap. rättegångsbalken ska tillämpas, med undantag för 28 kap. 5 §, 10 d § första stycket andra meningen och 13 § första stycket andra meningen. Det innebär att en polisman, utan ett förordnande, saknar rätt att företa husrannsakan, vidta åtgärder för genomsökning på distans eller besluta om kroppsvisitation vid fara i dröjsmål. Tillsammans med vad som framgår av *tredje stycket andra meningen fjärde strecksatsen*, innebär dock regleringen att motsvarande rätt att besluta om husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans som tillkommer en undersökningsledare även tillkommer den som leder en utredning om självständigt förverkande. Det innebär att den som enligt 2 kap. 3 § första stycket 2 har inlett en utredning får besluta om tvångsmedel innan utredningen övertas av åklagaren. Åklagarens rätt att fatta sådana beslut följer direkt av bestämmelserna i rättegångsbalken. Detsamma gäller rättens beslutsbefogenhet. I övrigt gäller de förutsättningar som gäller för husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans i rättegångsbalken, med de modifieringar som framgår av *övriga strecksatser i tredje stycket.* Se kommentaren till 5 § avseende innebörden av begreppet ”den som en utredning om självständigt förverkande rör”.

12 § I en utredning om självständigt förverkande får beslag, penningbeslag och kvarstad inte bestå längre tid än ett år, om det inte finns särskilda skäl.

Paragrafen begränsar hur lång tid beslag, penningbeslag och kvarstad får bestå i en utredning om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I en utredning om självständigt förverkande får beslag, penningbeslag och kvarstad inte bestå längre tid än ett år, om det inte finns särskilda skäl. Åklagaren har en skyldighet att löpande pröva om tvångsmedelsanvändningen ska bestå. Beslutet måste alltså vid varje given tidpunkt vara förenligt med de krav som gäller för åtgärden, däribland kravet på proportionalitet. När ettårsfristen har gått ut ska åklagaren, inom ramen för prövningen, göra en bedömning av om det finns några ytterligare, särskilda, skäl för att åtgärden ska få bestå. Tidsgränsen innebär en begränsning av tvångsmedlens användning i tid och utgör ett incitament för åklagaren att driva utredningen framåt med viss skyndsamhet.

Det finns ingen skyldighet för åklagaren att till rätten anmäla att tiden överskrids. Den som har drabbats av ett beslag eller penningbeslag har dock möjlighet att när som helst begära rättens prövning av det (se 8 § och hänvisningarna till rättegångsbalkens regler däri). Precis som gäller vid rättens prövning av åklagarens beslagsbeslut i allmänhet ska rätten – vid prövningen av om särskilda skäl föreligger – ta ställning till om det

fortfarande föreligger förutsättningar att låta åklagarens beslagsbeslut bestå. Rättens prövning utmynnar i att rätten fastställer eller häver beslaget.

Tidsgränsen får endast överskridas om det finns särskilda skäl, vilket exempelvis kan vara att utredningen är mycket omfattande eller annars av komplex karaktär. Särskilda skäl kan också finnas om den som åtgärden rör medvetet håller sig undan för att förhindra att utredningen slutförs. Om skälet till att en talan om självständigt förverkande inte kan väckas är hänförligt till den som åtgärden rör, bör ett beslag, ett penningbeslag eller kvarstad kunna bestå även när åtgärden har pågått i ett år. I sådana fall bör särskilda skäl närmast regelmässigt anses föreligga. Om utredningen däremot inte har bedrivits med den skyndsamhet och aktivitet som kan förväntas kan det i stället tala emot att särskilda skäl föreligger. Tidsgränsen gäller inte sedan en talan om självständig förverkande har väckts.

3 kap. Beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter i vissa fall

1 § Ett beslut som fattas enligt detta kapitel får, med undantag för beslut enligt 3 §, inte riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot.

Ett beslut om förverkande får inte avse självständigt eller utvidgat förverkande.

I paragrafen regleras kapitlets tillämpningsområde. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Av *första stycket* framgår att ett beslut som fattas av åklagaren eller annan befattningshavare som anges i 4 § som huvudregel inte får riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. Möjligheten att fatta beslut enligt kapitlet omfattar den situation då en fråga om förverkande av egendom saknar koppling till ett brott. Så är fallet vid förverkande av särskilda brottsverktyg. Den omfattar även situationen då det visserligen finns ett brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot, men då beslutet ska riktas mot någon som inte är misstänkt för det brottet. Det kan exempelvis bero på att det av någon anledning inte är aktuellt att väcka åtal mot den som är misstänkt för det brott som frågan är kopplad till, eller att ett åtal dröjer så pass länge att frågan om förverkande eller om företagsbot bör prövas före åtalet. Ett sådant beslut hindrar inte ett efterföljande åtal, om den som åtalas är någon annan än den som beslutet först riktats mot.

Från huvudregeln görs ett undantag för åklagarens möjlighet att fatta beslut enligt 3 §, dvs. beslut om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Ett sådant beslut får alltså riktas mot den som är misstänkt för brott även om frågan om förverkande har koppling till brottet.

I *andra stycket* anges att möjligheten att fatta beslut om förverkande inte omfattar självständigt eller utvidgat förverkande. Det innebär att en fråga om självständigt förverkande eller utvidgat förverkande måste prövas av rätten.

2 § Åklagaren får pröva en fråga om förverkande av egendom om värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Ett beslut om förverkande av viss egendom får endast avse egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag.

I paragrafen regleras frågan om åklagarens möjlighet att fatta beslut om förverkande. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.1.

Av bestämmelsen framgår att åklagaren i vissa fall får pröva en fråga om förverkande av egendom (såväl sak- som värdeförverkande). Rätten för åklagaren att fatta förverkandebeslut tar sin utgångspunkt i bestämmelserna om prisbasbelopp på motsvarande sätt som gäller för polisman enligt hittillsvarande 1986 års förfarandelag. Av *första stycket* framgår att fem prisbasbelopp utgör den övre gränsen för när åklagaren får fatta ett sådant förverkandebeslut. Beloppsgränsen relaterar till det sammanlagda värdet av det som kan komma att förverkas och avser egendom som har ett värde på en legal marknad. Egendom som saknar sådant värde är möjlig att förverka oavsett vilket värde den kan betinga på en illegal marknad. Beloppsgränsen gäller även för värdeförverkande. Den relevanta tidpunkten för att avgöra egendomens värde är den dag då beslut om förverkande fattas.

En ytterligare begränsning i möjligheterna för åklagaren att fatta ett beslut är – när det gäller sakförverkande – att egendomen är tagen i beslag eller penningbeslag, vilket framgår av *andra stycket*.

Bestämmelsen är fakultativ. Åklagaren kan alltså välja att inte själv fatta beslut om förverkande, utan i stället låta rätten pröva frågan. Ett skäl till det kan vara att frågan är särskilt komplicerad, t.ex. till följd av invändningar från den enskilde. Detsamma kan vara fallet om åklagaren förväntar sig att den som beslutet riktas mot kommer anmäla missnöje mot förverkandebeslutet. Ett annat skäl till att åklagaren inte bör meddela ett förverkandebeslut kan vara att beslutet kan behöva verkställas utom riket (se lagen [2011:423] om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall).

3 § Åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande ska det meddelas senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ned.

Om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för det får han eller hon i stället begära att rätten prövar frågan.

I paragrafen regleras åklagarens skyldighet att ta ställning till frågor om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.2.

Bestämmelsen reglerar inte åklagarens grundläggande behörighet att besluta om förverkande. Den rätten framgår av 2 §. I stället åläggs åklagaren genom bestämmelsen i *första stycket första meningen* en

skyldighet att som huvudregel själv pröva frågor om förverkande av sådan egendom som avses i paragrafen. Att egendomen uppenbart saknar legalt användningsområde tar sikte på fall där det inte råder någon tvekan om att egendomen är otillåten att inneha i det enskilda fallet. Så är typiskt sett fallet vid innehav av narkotiska preparat där det är uppenbart att substansen är otillåten för förverkandesubjektet att inneha. Även t.ex. vapen och sprängämnen kan förverkas med stöd av bestämmelsen om det är fråga om en typ av vapen eller sprängämne som det aldrig kan vara tillåtet att inneha som privatperson. Typexempel på vapen som alltid saknar legalt användningsområde är start- eller gasvapen som modifierats för att kunna avfyra projektiler, avsågade hagelgevär och pennpistoler. Vapen, narkotikaklassade mediciner eller andra ämnen som visserligen kan vara tillåtna att inneha med tillstånd, recept eller liknande kan också förverkas med stöd av bestämmelsen om det inte finns någon invändning från den misstänkte om att denne har rätt till innehavet. Om det finns konkreta omständigheter som talar mot att egendomen i det enskilda fallet skulle sakna legalt användningsområde, t.ex. indikationer på att det finns ett läkemedelsrecept, licens eller liknande, är uppenbarhetskravet inte uppfyllt.

Av *första stycket andra meningen* framgår att om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till förverkandefrågan ska det meddelas senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ned. Det följer av 1 § att beslut enligt denna paragraf får fattas även om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande, och därmed skulle komma att utgöra en del av ansvarsfrågan vid prövningen av ett åtal i domstol. När åklagaren beslutar om förverkande med tillämpning av denna bestämmelse ska åklagaren dock inte göra någon prövning av eventuella brottsmisstankar som är kopplade till egendomen. Åklagaren ska alltså inte tillämpa förverkandebestämmelser som förutsätter brott. Det ligger i sakens natur att egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde också kan utgöra sådana särskilda brottsverktyg som avses i bestämmelsen i 36 kap. 12 § brottsbalken. Även om förverkandebestämmelser som förutsätter brott också skulle kunna vara tillämpliga, t.ex. 36 kap. 10 §, ska alltså prövningen göras enbart utifrån egendomens särskilda beskaffenhet, eftersom prövningen inte får innefatta någon prövning av ägarens skuld. Åklagarens beslut hindrar inte en efterföljande prövning av ett åtal i domstol om brott som frågan om förverkande har koppling till. Om åklagaren inte själv prövar frågan ska han eller hon i stället framställa yrkande om förverkande i samband med åtalet. Försummar åklagaren det blir frågan genom att åtal väcks en del av ansvarsfrågan och kommer att omfattas av brottmålsdomens rättskraft (se rättsfallen NJA 1990 s. 401 och NJA 1991 s. 273).

Av *andra stycket* framgår att åklagaren får begära att rätten prövar frågan om han eller hon finner att det finns särskilda skäl för det. Sådana skäl skulle t.ex. kunna vara att den enskilde gjort anspråk på egendomen på ett sådant sätt att det finns anledning att ändå räkna med en domstolsprövning. Även i situationer när frågan av någon anledning framstår som svårbedömd bör det anses föreligga särskilda skäl på så sätt att frågan om egendomens förverkande i stället ska avgöras av domstol.

4 § Om egendomen är tagen i beslag och värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får en fråga om förverkande av egendomen prövas av

1. en polisman, eller
2. någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

I paragrafen regleras möjligheten för en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett att fatta beslut om att egendom ska förverkas. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.3.

Om värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får en polisman fatta beslut om att egendom som är tagen i beslag ska förverkas (s.k. direktförverkande). Även någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen får fatta ett sådant beslut om Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen har utsett den anställde att utföra uppgiften.

Beloppsgränsen relaterar till det sammanlagda värdet av det som kan komma att förverkas och avser egendom som har ett värde på en legal marknad. Egendom som saknar sådant värde är möjlig att förverka oavsett vilket värde den kan betinga på en illegal marknad. Den relevanta tidpunkten för att avgöra egendomens värde är den dag då beslut om förverkande fattas.

Det följer av 1 § att förverkande inte ska ske enligt denna paragraf om det finns anledning att inleda förundersökning om brott som hänger samman med hanteringen av egendomen i något avseende. I sådana fall ska frågan om förverkande prövas av rätten i samband med åtalet eller, i den utsträckning som följer av 3 §, av åklagare.

5 § Ett beslut om förverkande enligt detta kapitel ska meddelas skriftligen. Beslutet ska, med undantag för beslut enligt 3 §, delges den det riktas mot.

Den som beslutet riktas mot får anmäla missnöje hos den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för delgivning av beslutet eller, om beslutet inte ska delges, från dagen för beslutet. Om missnöje anmäls, ska beslutet om förverkande inte längre gälla.

Om den som beslutet riktas mot anmäler missnöje ska åklagaren senast inom en månad från anmälan väcka talan om förverkande enligt 4 kap. Väcks inte talan är frågan slutligt avgjord.

Om en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett har fattat beslut om förverkande och myndigheten efter anmälan om missnöje anser att talan om förverkande bör väckas, ska ärendet skyndsamt överlämnas till åklagaren.

I paragrafen regleras formkrav för beslut enligt 2–4 §§, och möjligheterna att anmäla missnöje. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.2 och 12.3.4.

I *första stycket första meningen* anges att ett beslut ska meddelas skriftligen. I *första stycket andra meningen* anges att beslutet ska delges den det riktas mot, med undantag för beslut som fattats med stöd av 3 §. Ett beslut om förverkande enligt 3 § av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde ska alltså inte delges. Däremot ska ett sådant

beslut, i den mån det fattas mot en känd svarande, skickas eller överlämnas till denne. Delgivning ska ske enligt delgivningslagen (2010:1932) och 6 kap. 3 §. Av 6 kap. 3 § framgår att ett beslut som riktas mot någon okänd ska delges genom kungörelse. Det krävs att relativt omfattande utredningsåtgärder har vidtagits för att ett beslut ska få riktas mot en okänd. Hur omfattande dessa behöver vara får i viss mån vägas mot egendomens värde och beskaffenhet samt utrymmet för beaktansvärda invändningar mot förverkande av den aktuella egendomen. I vart fall bör krävas att åtgärder som kan vidtas utan större arbetsinsats genomförs. Finns konkreta omständigheter av betydelse för att identifiera ägaren behöver dessa omständigheter följas upp med ytterligare utredningsåtgärder.

I *andra stycket* anges att den som beslutet riktas mot får anmäla missnöje hos den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för delgivning av beslutet eller, om beslutet inte ska delges, från dagen för beslutet. Någon utomstående som hävdar att egendomen tillhör vederbörande har alltså inte möjlighet att anmäla missnöje. Om missnöje anmäls, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Det sagda innebär att förverkandebeslutet får laga kraft och får verkställas först när tiden för missnöje har löpt ut utan att missnöje anmäls. Missnöje mot beslut enligt 3 §, som enligt första stycket inte ska delges, får anmälas inom tre veckor från dagen för beslutet.

I *tredje stycket* anges att om en anmälan om missnöje inkommer ska åklagaren senast inom en månad från anmälan väcka talan om förverkande enligt 4 kap. Väcks inte talan är frågan slutligt avgjord. Det innebär också att tvångsmedelsbeslut omedelbart ska hävas. Om en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som har utsetts har fattat beslut om förverkande och myndigheten efter anmälan om missnöje anser att talan om förverkande bör väckas, ska enligt *fjärde stycket* ärendet skyndsamt överlämnas till åklagaren. Skyndsamhetskravet syftar till att säkerställa att åklagaren har tillräckligt med tid till sitt förfogande för att kunna väcka talan inom den frist som anges i tredje stycket.

Beslut om företagsbot

6 § Företagsbot får föreläggas företag genom strafföreläggande. I sådana fall ska 48 kap. 2–5, 6–8, 10 och 12 a §§ rättegångsbalken tillämpas. Vid tillämpningen ska det som där sägs om den misstänkte avse företaget.

Ett strafföreläggande om företagsbot godkänns genom att företaget

1. undertecknar en förklaring om att det erkänner de omständigheter som ligger till grund för föreläggandet och godtar den företagsbot som tagits upp i föreläggandet, och

2. lämnar förklaringen till den mottagare som är behörig att ta emot förklaringen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Föreläggandet kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen föreskriver. En sådan betalning ska inte anses som ett godkännande, om det framgår att företaget inte har avsett att godkänna föreläggandet.

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har väckt talan om företagsbot.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid strafföreläggande avseende företagsbot. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.1.

Paragrafen, som ändras redaktionellt, motsvarar hittillsvarande 5 § i 1986 års förfarandelag (jfr prop. 2005/06:59 s. 65 och prop. 2018/19:164 s. 73). Med företag avses detsamma som i 36 kap. 23 § tredje stycket brottsbalken.

4 kap. Handläggningen i domstol i vissa fall

1 § Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas vid handläggningen i domstol av en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot, om inte frågan utgör en del av en fråga om ansvar för brott.

I paragrafen anges när bestämmelserna i kapitlet ska tillämpas. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Bestämmelserna i kapitlet ska tillämpas vid handläggningen i domstol av en fråga om förverkande eller om företagsbot som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott. Med begreppet ”en del av en fråga om ansvar för brott” avses detsamma som i rättegångsbalken, alltså enkelt uttryckt att ett yrkande om förverkande eller om företagsbot kopplat till en brottslig gärning har framställts mot den som är tilltalad för brottet som yrkandet är kopplat till. Om yrkandet riktas mot någon annan än den tilltalade, framställs utan att någon är tilltalad eller inte är kopplat till ett brott utgör yrkandet inte en del av en fråga om ansvar för brott. I högre rätt utgör exempelvis frågan om förverkande en del av en fråga om ansvar även om endast förverkandefrågan i en ansvarsfråga har överklagats (jfr 51 kap. 23 a § rättegångsbalken).

2 § En fråga som ska handläggas enligt bestämmelserna i detta kapitel ska prövas av rätten efter särskild talan av åklagaren. En talan väcks genom att åklagaren hos rätten skriftligen ansöker om stämning mot svaranden.

Paragrafen reglerar hur en fråga som ska handläggas enligt kapitlet ska prövas. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

En fråga som enligt 1 § ska handläggas enligt bestämmelserna i kapitlet ska enligt *första meningen* prövas av rätten efter särskild talan av åklagaren. För att en talan om förverkande eller om företagsbot ska prövas av rätten krävs alltså att åklagaren väcker särskild talan. Åklagaren behöver inte väcka talan om förverkande eller om företagsbot om det finns förutsättningar för åklagaren eller annan vid brottsbekämpande myndighet att, enligt 3 kap., själv besluta i frågan.

I *andra meningen* anges att en talan väcks genom att åklagaren ansöker om stämning mot svaranden. Av 5 § framgår vad en stämningsansökan ska innehålla.

3 § En talan enligt 2 § ska handläggas i en särskild rättegång. Om det är till fördel för handläggningen eller annars finns skäl för det, får dock en talan enligt 2 § handläggas i samma rättegång som en annan sådan talan eller i samma rättegång som en fråga om ansvar för brott.

Om en särskild talan om utvidgat förverkande inte handläggs i samma rättegång som frågan om ansvar för det brott som kan föranleda sådant förverkande, får talan väckas först när domen avseende brottet har fått laga kraft. I ett sådant fall ska talan väckas inom ett år från denna tidpunkt.

Paragrafen reglerar hur en särskild talan om förverkande eller om företagsbot får handläggas i relation till andra mål. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Av *första stycket* framgår att en talan enligt 2 § som huvudregel ska handläggas i en särskild rättegång. Det är dock möjligt med kumulation dels av flera mål som handläggs enligt 4 kap., dels mellan ett eller flera sådana mål och en ansvarstalan som handläggs enligt rättegångsbalken, trots att handläggningsformerna är delvis olika. Förutsättningarna för sådan fakultativ kumulation är desamma som enligt 45 kap. rättegångsbalken, dvs. att det är till fördel för handläggningen eller annars finns skäl för det. Kumulation kan framför allt tänkas vara lämplig när en talan om förverkande eller om företagsbot förs mot annan än den tilltalade med brottspåståendet mot den tilltalade som grund. Det kan t.ex. tänkas att en brottsvinst påstås ha uppkommit i ett företag eller att det finns förutsättningar att ålägga ett företag företagsbot för ett brott som påstås ha begåtts inom företagets verksamhet. Det kan också tänkas att förverkandetalan förs mot en senare förvärvare av egendom som kan kopplas till brott.

Till skillnad från hittillsvarande reglering är det möjligt att handlägga en talan om utvidgat förverkande mot annan än den åtalade för det förverkandeutlösande brottet i samma rättegång som prövningen av åtalet.

Bestämmelsen i första stycket möjliggör också kumulation mellan en ansvarstalan och ett mål om förverkande som inte kräver brott – självständigt förverkande eller förverkande av särskilda brottsverktyg. Detta gäller oavsett om talan förs mot den tilltalade eller annan. I det sistnämnda fallet bör det dock mera sällan finns skäl till kumulation.

Andra stycket innehåller vissa begränsningar av hur en särskild talan om utvidgat förverkande enligt 36 kap. 6 § brottsbalken får föras. Med en särskild sådan talan avses en talan mot någon annan än den som är åtalad för det förverkandeutlösande brottet. Vilka som ingår i den möjliga kretsen av förverkandesubjekt framgår av 36 kap. 7 § brottsbalken. Det är möjligt att föra en sådan talan mot ett annat förverkandesubjekt samtidigt som prövningen av åtalet. Om så inte har skett innebär bestämmelsen i andra stycket att det även fortsättningsvis dels krävs att domen avseende det förverkandeutlösande brottet har fått laga kraft innan den särskilda talan väcks, dels att talan måste väckas inom ett år efter denna tidpunkt.

4 § En talan enligt 2 § väcks, om inte annat följer av andra stycket, vid den rätt som enligt 19 kap. rättegångsbalken skulle vara behörig att pröva det brott som yrkandet om förverkande eller om företagsbot stöder sig på.

En talan om självständigt förverkande eller om förverkande av särskilda brottsverktyg väcks vid rätten i den ort där egendomen eller en del av denna påträffades. Om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt får en sådan talan också väckas vid rätten i den ort där svaranden skulle svara i tvistemål, mera varaktigt uppehåller sig eller ska svara i ett brottmål som bör handläggas i samma rättegång som den särskilda talan.

Paragrafen reglerar vilken rätt som är behörig att pröva en särskild talan om förverkande eller om företagsbot som handläggs enligt 4 kap. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

I paragrafen görs skillnad mellan å ena sidan företagsbot och sådana förverkandeformer som utgör en särskild rättsverkan av brott (första stycket), och å andra sidan de två förverkandeformer som inte förutsätter brott, dvs. självständigt förverkande och förverkande av särskilda brottsverktyg (andra stycket).

Första stycket innebär att rätten i den ort som enligt 19 kap. rättegångsbalken är behörig att pröva det brott som yrkandet om förverkande eller om företagsbot stöder sig på också är behörig att pröva den särskilda talan. Det är inte en förutsättning att åtal har väckts. Den särskilda talan kan också väckas vid en annan behörig domstol enligt 19 kap. rättegångsbalken än den där åtalet prövas eller har prövats.

Andra stycket reglerar vilken domstol som är behörig att pröva en särskild talan om självständigt förverkande eller förverkande av särskilda brottsverktyg. En sådan talan väcks som huvudregel vid rätten i den ort där egendomen eller en del av denna påträffades. Om egendom har påträffats på orter under olika domstolar är samtliga behöriga. Om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt får en sådan talan dock också väckas där svaranden skulle svara i tvistemål, mera varaktigt uppehåller sig eller ska svara i ett brottmål som bör handläggas i samma rättegång som den särskilda talan. Med det förstnämnda avses rätten på den ort där svaranden har hemvist på det sätt som närmare regleras i 10 kap. 1 § rättegångsbalken (hemvistforum). Dessutom får talan alltså även väckas där svaranden mera varaktigt uppehåller sig (vistelseforum). Med vistelseforum avses detsamma som i 19 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken. Slutligen är rätten behörig att pröva en särskild talan om självständigt förverkande eller förverkande av särskilda brottsverktyg, om rätten ska pröva ett åtal mot samma svarande och det finns skäl för kumulation av målen.

5 § En stämningsansökan ska innehålla

1. ett bestämt yrkande,
2. en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet,
3. uppgift om de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt
4. uppgift om de omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in tillsammans med ansökningen.

Paragrafen reglerar vad en stämningsansökan ska innehålla. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

I *första stycket* uppställs i fyra punkter krav på vad en stämningsansökan ska innehålla.

Enligt *första punkten* ska en ansökan innehålla ett bestämt yrkande. Yrkandet måste vara riktat mot svaranden. I sitt yrkande bör åklagaren i detalj redovisa det domslut som han eller hon vill att rätten ska meddela.

Enligt *andra punkten* ska ansökan också innehålla en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet. I kravet att redogörelsen ska vara utförlig ligger att åklagaren inte bara bör redogöra för sådana omständigheter som är av omedelbar betydelse för yrkandet (s.k. rättsfakta) utan även lämna en något fylligare redogörelse för bakgrunden och andra omständigheter som behövs för att svaranden ska kunna ta tillvarata sina intressen och lägga upp sitt försvar och för att rätten ska kunna ta ställning till om rättegångshinder föreligger.

Enligt *tredje punkten* ska åklagaren lämna uppgift om både de muntliga och de skriftliga bevis han eller hon åberopar. Med bevis avses här bevismedel, dvs. inte vad ett vittne har att berätta utan vem som ska höras. Åklagaren ska också enligt tredje punkten ange vad han eller hon vill styrka med varje bevis.

Enligt *fjärde punkten* ska åklagaren ämna uppgift om sådana omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt. Det kan vara uppgift om t.ex. svarandens hemvist eller var egendomen påträffades.

Enligt *andra stycket* bör de skriftliga bevis som åberopas ges in tillsammans med ansökan. I 13 § anges att rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål ska tillämpas på frågor om handläggningen i domstol som inte är reglerade i denna lag. Det innebär bl.a. i det här sammanhanget att åklagaren, när talan väcks eller så snart som möjligt därefter, till rätten ska ge in protokoll eller anteckningar från den utredning som ligger till grund för åklagarens talan (jfr 45 kap. 7 § rättegångsbalken).

6 § Om rätten inte avvisar talan ska stämning utfärdas mot svaranden.

Paragrafen reglerar den inledande handläggningen vid rätten när åklagaren har väckt talan om förverkande eller om företagsbot. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Rätten ska avvisa talan om något av de förhållanden som anges i 45 kap. 8 § rättegångsbalken föreligger, alltså att talan har väckts av någon obehörig eller att något rättegångshinder föreligger som gör att målet inte kan tas upp till prövning. Om det inte finns förutsättningar att avvisa talan ska stämning utfärdas. Om talan har riktats mot någon okänd (jfr 6 kap. 3 §) krävs att åklagaren redovisar vilka åtgärder som har vidtagits för att utröna vem som skulle vara rätt svarande och att omfattningen av dessa åtgärder med hänsyn till vad saken gäller framstår som rimliga.

7 § Om stämning utfärdas ska svaranden föreläggas att yttra sig skriftligen eller inställa sig till huvudförhandling.

Paragrafen, som reglerar förfarandet när stämning utfärdas, motsvarar huvudsakligen vad som hittills har gällt enligt 2 § andra stycket första meningen i 1986 års förfarandelag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Det följer av allmänna processuella principer att rätten måste upplysa om verkningarna av svarandens bristande inställelse eller medverkan. Beroende på om rätten kallar till huvudförhandling eller förelägger om skriftligt svar ska det upplysas om innebörden av 9 eller 10 §§.

8 § När ett mål enligt detta kapitel avgörs är tingsrätten domför med en lagfaren domare och hovrätten med tre lagfarna domare, om inte annat följer av andra stycket. Rätten är även domför i den sammansättning som gäller för prövning av ansvar för brott som handläggs i samma rättegång.

När ett mål om företagsbot enligt detta kapitel avgörs efter huvudförhandling är tingsrätten domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Hovrätten är i ett sådant mål domför med tre lagfarna domare och två nämndemän.

Paragrafen reglerar rättens sammansättning vid avgörande av ett mål som handläggs enligt kapitlet. Den motsvarar vad som hittills har följt av hänvisningen till rättegångsbalken i 2 § i 1986 års förfarandelag. Dessutom tydliggörs att rätten även är domför i den sammansättning som gäller för prövning av ansvar för brott som handläggs i samma rättegång. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

I *första stycket* anges huvudregeln att tingsrätten är domför med en domare och hovrätten med tre, liksom möjligheten att i stället avgöra målet i den sammansättning som gäller för prövning av en ansvarsfråga som handläggs i samma rättegång. Genom paragrafen gäller det som hittills har gällt för de förverkandeformer som har omfattats av 1986 års förfarandelag även för utvidgat förverkande och självständigt förverkande. Beträffande företagsbot gäller fortsatt, såsom framgår av *andra stycket*, att nämndemän ska delta när ett sådant mål avgörs av tingsrätt eller hovrätt efter huvudförhandling. Paragrafen ska läsas i ljuset av 12 § och innebär t.ex. att om en av nämndemännen, den lagfarne domaren i tingsrätten eller någon av de lagfarna domarna i hovrätten får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten domför enligt den ordning som föreskrivs i rättegångsbalken.

9 § Tingsrätten får avgöra ett mål enligt detta kapitel utan huvudförhandling, om en sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna.

Hovrätten får avgöra ett mål enligt detta kapitel utan huvudförhandling, om klagandens ändringsyrkande har godtagits av motparten, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat eller om huvudförhandling av någon annan anledning inte behövs. Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten även i andra fall avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om parterna har begärt att målet ska avgöras utan huvudförhandling, eller
2. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, har haft någon invändning mot detta.

Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling ska parterna ges tillfälle att slutföra sin talan, om det inte är uppenbart obehövligt.

Paragrafen reglerar när ett mål som handläggs enligt kapitlet får avgöras utan huvudförhandling. Den motsvarar i stor utsträckning vad som hittills gällt enligt 2 § i 1986 års förfarandelag. Genom bestämmelsen gäller samma regler för alla förverkandeformer. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Av *första stycket* framgår att tingsrätten får avgöra ett mål utan huvudförhandling om en sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna. Ledning för tillämpningen kan hämtas i 45 kap. 10 a § första stycket 3 rättegångsbalken.

Andra stycket behandlar hovrättens möjligheter att avgöra ett mål enligt kapitlet utan huvudförhandling. Bestämmelsen är baserad på regleringen i 50 kap. 13 § rättegångsbalken om förutsättningarna för att avgöra ett tvistemål i hovrätten utan huvudförhandling.

Tredje stycket motsvarar hittillsvarande 2 § tredje stycket i 1986 års förfarandelag (jfr prop. 1999/2000:26 s. 149). Bestämmelsen är tillämplig i både tingsrätt och hovrätt. En förutsättning för att få avgöra målet utan huvudförhandling är därutöver, i enlighet med vad som gäller i indispositiva mål i allmänhet, att rätten har informerat svaranden om den möjligheten (jfr 11 § och 45 kap. 10 a § rättegångsbalken).

10 § Om saken kan utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att svaranden uteblir från huvudförhandling eller endast har inställt sig genom ombud.

Paragrafen reglerar verkan av att en svarande i ett mål som handläggs enligt kapitlet inte inställer sig till huvudförhandling eller endast inställer sig genom ombud. Den motsvarar vad som hittills har följt av hänvisningen till rättegångsbalken i 2 § i1986 års förfarandelag. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Bestämmelsen innebär att målet, under förutsättning att saken kan utredas tillfredsställande, får avgöras utan hinder av att svaranden uteblir eller endast har inställt sig genom ombud. En förutsättning för detta är, i enlighet med vad som gäller i indispositiva mål i allmänhet, att rätten har informerat om den möjligheten i föreläggandet att inställa sig (jfr 11 § och 45 kap. 15 § rättegångsbalken).

11 § Rätten ska avgöra saken genom dom.

I paragrafen anges att frågan om förverkande eller om företagsbot ska avgöras av rätten genom dom. Detta motsvarar vad som hittills har gällt till följd av att rättegångsbalkens regler för bötesbrottmål har varit tillämpliga. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

12 § För att hovrätten ska pröva tingsrättens dom enligt detta kapitel krävs prövningstillstånd.

Paragrafen uppställer ett generellt krav på prövningstillstånd i hovrätten för mål som handläggs enligt kapitlet. Den motsvarar vad som hittills har följt av hänvisningen till rättegångsbalken i 2 § i 1986 års förfarandelag. Genom bestämmelsen gäller kravet på prövningstillstånd dock även utvidgat förverkande och självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

13 § När det gäller förfarandet i övrigt ska bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål tillämpas, om inte annat föreskrivs i denna lag.

Av paragrafen framgår att rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål ska tillämpas på frågor om handläggningen i domstol som inte är reglerade i kapitlet. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Till skillnad från i 1986 och 2008 års förfarandelagar knyts inte regleringen till någon viss straffskala, eftersom sådana frågor som hanteras olika med hänsyn till detta är uttryckligen reglerade i lagen. Hänvisningen till rättegångsbalken innebär bl.a. att rättegångsbalkens bestämmelser om bevisning, omröstning och rättegångskostnader är tillämpliga i ett mål enligt kapitlet, liksom reglerna som anger vilka uppgifter en ansökan om stämning och kallelser till huvudförhandling ska innehålla (jfr dock även 5 §). Detsamma gäller frågan om vilka överklagandefrister som gäller i olika instanser. Även rättegångsbalkens reglering om hur huvudförhandlingen går till ska tillämpas vid huvudförhandling i mål som gäller särskild talan om förverkande eller om företagsbot.

5 kap. Tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande

1 § Om någon som inte är part i en rättegång (tredje man) hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad får denne inträda i rättegången i förverkandefrågan, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Paragrafen reglerar tredje mans rätt att inträda i en rättegång om förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

Om tredje man hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad får han eller hon inträda i rättegången om det inte finns särskilda skäl mot det.

Tredje man definieras i bestämmelsen som någon som inte är part i rättegången men som hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad. Bestämmelsen avser inte att reglera målsägandens ställning. Den som är målsägande i en ansvarstalan har en särskild ställning, som regleras i 20 och 22 kap. rättegångsbalken. Målsägandens rättigheter, bl.a. vad gäller möjligheterna att argumentera i ansvarsfrågan inklusive frågan om förverkande, ändras inte av regleringen i 5 kap.

Att tredje man får inträda i rättegången i förverkandefrågan betyder, precis som vid ordinär intervention enligt rättegångsbalken, att denne ges en möjlighet att försöka försvaga åklagarens bevisning i fråga om rätten till den egendom som yrkas förverkad. Lyckas tredje man förringa den bevisning som åklagaren lagt fram i sådan grad att beviskravet för förverkande inte är uppfyllt ska förverkandeyrkandet avslås. Ett sådant ställningstagande till åklagarens förverkandeyrkande innebär inte att rätten avgör frågan om vem av svaranden eller tredje man som har bättre rätt till egendomen. Tredje mans inträde i rättegången påverkar inte heller rättskraftens utsträckning. Tredje man blir alltså inte bunden av domens rättskraft. I detta ligger också att tredje man saknar rätt att självständigt överklaga domstolens dom i förverkandefrågan.

Paragrafen innehåller inte någon närmare reglering av formerna för prövningen av om tredje man ska få inträda. Det innebär att det står rätten fritt att pröva frågan relativt formlöst, t.ex. vid huvudförhandling i målet. Frågan kan också avgöras efter skriftväxling eller efter ett särskilt sammanträde. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över begäran, oavsett hur frågan avgörs.

Att en tredje man får inträda om det inte finns särskilda skäl emot det innebär att möjlighet till inträde bör nekas först om skälen mot inträde är förhållandevis tungt vägande. Vid bedömningen av om särskilda skäl talar emot att tredje man ska få inträda i rättegången i förverkandefrågan kan

rätten beakta inte bara hur sannolikt tredje mans påstådda anspråk på egendomen framstår, utan också förverkandefrågans komplexitet. Tredje mans inträde kan bidra till att ge förverkandefrågan en rättvisande belysning och hindra ett materiellt felaktigt avgörande. Ju mindre väl underbyggt som tredje mans initiala påstående framstår, desto större hänsyn bör emellertid tas till att ett deltagande från tredje mans sida kan tynga processen på olika sätt. Slutligen kan beaktas om frågan aktualiseras i första eller andra instans. Att någon i ett mål där prövningstillstånd krävs i hovrätten som överklagats av part till hovrätten gör gällande rätt till egendomen utgör inte i sig skäl att meddela prövningstillstånd, om det inte redan i begäran om inträde anförs något som ger anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens dom.

Som framgår i avsnitt 12.5 har bestämmelserna om intervention i rättegångsbalken ansetts vara analogt tillämpliga i mål som gäller förverkande av egendom. Även fortsättningsvis bör vissa frågor kopplade till tredje mans inträde i förverkandefrågan lösas genom en analog tillämpning av reglerna om intervention, t.ex. vad gäller tredje mans kostnadsansvar och rätt att överklaga ett avslag på en begäran att få inträda i rättegången i förverkandefrågan (se t.ex. 18 kap. 12 § och 49 kap. 5 § 2 rättegångsbalken). Att tredje man uteblir från huvudförhandlingen bör i sig inte medföra att det föreligger hinder för förhandling, eftersom han eller hon inte är part.

2 § Väcker tredje man talan om bättre rätt till egendom när det pågår en rättegång om förverkande av egendomen får målen handläggas i samma rättegång om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen reglerar utrymmet för att handlägga en talan väckt av tredje man om bättre rätt till egendom som yrkas förverkad i samma rättegång som förverkandefrågan. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

Bestämmelsen anger dels att kumulation av förverkandetalan och tredje mans talan om bättre rätt till egendom i och för sig är möjlig, dels att möjligheten är begränsad till fall då det föreligger särskilda skäl. Det bör sällan vara motiverat att belasta en brottmålsrättegång med ett slutligt ställningstagande till vem av förverkandesvaranden och tredje man som ska ha bättre rätt till egendomen, eftersom tredje man inte träffas av förverkandedomens rättskraft. Tredje mans intresse av att freda egendomen från förverkande tillgodoses i många fall i stället genom möjligheten till inträde i processen i förverkandefrågan enligt 1 §. Särskilda skäl föreligger huvudsakligen i situationer då ett utlämnande av egendom till förverkandesvaranden vid ett hävande av tvångsmedel i samband med att ett förverkandeyrkande avslås i praktiken skulle innebära att en efterföljande rättegång om bättre rätt skulle vara meningslös. Ett beslut om gemensam handläggning måste emellertid föregås av en helhetsbedömning av hur processen skulle påverkas och i vilken utsträckning en prövning av ett yrkande om bättre rätt skulle tynga vad som i grunden är en brottmålsrättegång.

Som framgår av kommentaren till 1 § omfattas inte en målsägande i rättegången av regleringen. En målsägandes yrkande utgör i stället ett enskilt anspråk som handläggs enligt 22 kap. rättegångsbalken.

3 § Om tredje man väcker talan mot staten om bättre rätt till egendom som har förverkats ska Skatteverket föra statens talan.

Av paragrafen framgår att det är Skatteverket som har ansvar för att föra statens talan om tredje man skulle väcka talan mot staten om bättre rätt till egendom som har förverkats. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

6 kap. Juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga

Juridiskt biträde

1 § Ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut eller en talan om förverkande eller om företagsbot kan komma att riktas mot, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. Har den som beslutet eller talan kan komma att riktas mot inte fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

Ett juridiskt biträde ska förordnas för en tredje man som hävdar rätt till egendom som kan komma att yrkas förverkad, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För en tredje man som inte har fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det finns särskilda skäl.

Om någon begär att ett juridiskt biträde ska förordnas eller om åklagaren anser att ett juridiskt biträde ska utses ska åklagaren göra en anmälan om det hos rätten. Ett juridiskt biträde förordnas av rätten.

Det som i övrigt föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare och kostnaderna för offentliga försvarare ska tillämpas även i fråga om juridiskt biträde.

I paragrafen regleras frågan om under vilka förutsättningar en enskild har rätt till juridiskt biträde i ett mål om förverkande eller om företagsbot. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.6.1.

I *första stycket första meningen* anges att ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut eller en talan om förverkande eller om företagsbot kan komma att riktas mot, om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. Med ”den som ett beslut eller en talan kan komma att riktas mot” avses den som åklagaren avser att rikta ett beslut eller väcka en talan mot eller har riktat ett beslut eller väckt en talan mot. Uttrycket tar alltså sikte på den som utredningen rör och kan vara såväl en fysisk som en juridisk person. Uttrycket omfattar inte tredje man. I mål där förverkandefrågan eller frågan om företagsbot kan betraktas som förhållandevis okomplicerad bör den som talan kan komma att riktas mot normalt kunna föra sin talan själv, även om muntlig bevisning åberopas. Inte heller bör åberopande av viss skriftlig bevisning generellt motivera att ett juridiskt biträde förordnas. Om den skriftliga bevisningen som åberopas däremot är omfattande eller svåröverskådlig, t.ex. ett omfattande bokföringsmaterial, bör det kunna motivera att ett juridiskt biträde förordnas. Likaså kan förekomsten av komplicerade rättsfrågor motivera ett förordnande. Hög levnadsålder, psykisk eller allvarlig fysisk sjukdom, nedsatt syn eller hörsel eller annan funktionsnedsättning, om nedsättningen är av allvarligt slag, kan vara sådana personliga förhållanden som påverkar möjligheterna att säkerställa en allsidig belysning av frågan som ska prövas och som utgör särskilda skäl. Möjlig-

heten att förordna juridiska biträden bör användas restriktivt och vara begränsat till fall där det finns ett tydligt behov.

Det förhållandet att den enskilde redan förordnats en offentlig försvarare i ett brottmål hindrar inte rätten från att förordna denne även som juridiskt biträde, t.ex. i en fråga om självständigt förverkande. Ingenting hindrar heller att ett juridiskt biträde förordnas i ett brottmål att biträda endast i en förverkandefråga med koppling till brottet, om det saknas skäl att förordna en offentlig försvarare t.ex. med hänsyn till utredningen om brottet. En helhetsbedömning ska alltså göras.

I *första stycket andra meningen* anges att om den som beslutet eller talan kan komma att riktas mot inte har fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde. Till skillnad från första meningen är här utgångspunkten att ett juridiskt biträde ska förordnas. Det är endast i undantagsfall som ett juridiskt biträde inte ska förordnas, t.ex. när frågan är okomplicerad eller egendomen har ett begränsat värde.

Enligt *andra stycket första meningen* ska juridiskt biträde förordnas för en tredje man som hävdar rätt till egendom som kan komma att yrkas förverkad, om det föreligger synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. I uttrycket ”kan komma att yrkas förverkad” inbegrips såväl fall där en utredning pågår som fall där åklagaren har väckt talan. På motsvarande sätt som gäller enligt första stycket är det en helhetsbedömning av omständigheterna som ska göras. Vid den bedömningen måste även särskilt beaktas de skyldigheter som rätten har att iaktta när det gäller materiell processledning. I de allra flesta fall bör en tredje man kunna föra sin talan själv under förutsättning att rätten genom frågor och påpekanden bidrar till att avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar. I de fall där en tredje man är under 18 år kan emellertid inte rättens skyldighet att processleda beaktas i samma utsträckning vid bedömningen. Den skillnaden markeras genom att det av *andra stycket andra meningen* framgår att möjligheten att erhålla ett juridiskt biträde är mer vidsträckt för en tredje man som inte har fyllt 18 år. Ett juridiskt biträde ska förordnas för denna personkategori om det finns särskilda skäl. Liksom vid bedömningen enligt första stycket första meningen innebär det att möjligheten bör användas i fall där det finns ett tydligt behov.

I *tredje stycket* åläggs åklagaren en skyldighet att anmäla behov av biträde till rätten. Åklagaren är även skyldig att vidarebefordra en begäran från den som avses i första stycket eller en tredje man utan någon egen prövning av om begäran är befogad. Av tredje stycket framgår också att det är rätten som förordnar ett juridiskt biträde.

I *fjärde stycket* anges att vad som i övrigt föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare och kostnaderna för offentliga försvarare ska tillämpas även i fråga om juridiskt biträde. Det innebär att exempelvis frågan om det slutliga kostnadsansvaret för ett juridiskt biträde ska hanteras enligt den ordning som följer av 31 kap. rättegångsbalken.

Bestämmelserna ska tillämpas oavsett om denna lag eller rättegångsbalken gäller för förfarandet i övrigt (se 1 kap. 2 §).

2 § Bestämmelserna i 23 kap. 18 a–20 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om förverkande eller om företagsbot som rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. När en utredning om förverkande kommit så långt att egendom säkrats ska den som ett beslut eller en talan om förverkande kan komma att riktas mot underrättas om utredningen när han eller hon hörs. När en utredning om företagsbot kommit så långt att det uppkommit skälig misstanke om brott ska företaget underrättas om utredningen när företaget hörs. Efter underrättelsen ska bestämmelserna om insyn i 23 kap. 18 § samma balk tillämpas i en utredning om förverkande eller om företagsbot.

Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– den misstänkte avse den som en utredning om förverkande eller om företagsbot rör,

– förundersökning avse utredning om förverkande eller om företagsbot,

– undersökningsledaren avse den som leder utredningen,

– försvarare avse biträde, och

– åtal avse talan om förverkande eller om företagsbot.

Paragrafen reglerar, delvis genom hänvisning till rättegångsbalken, rätten till information och insyn för den som en utredning om förverkande eller om företagsbot rör och som inte är misstänkt för brott. Övervägandena finns i avsnitt 12.1 och 12.6.2.

I *första stycket första meningen* anges att bestämmelserna i 23 kap. 18 a –20 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om förverkande eller om företagsbot som rör någon som inte är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande eller om företagsbot. Bestämmelsen är alltså inte tillämplig när någon är misstänkt för brott med koppling till förverkandefrågan, eftersom rätten till information i alla delar då regleras direkt av bestämmelserna i rättegångsbalken om förundersökning. En juridisk person kan inte dömas för brott och därmed inte inta ställning som misstänkt för brott. Hänvisningen till rättegångsbalkens regler innebär dock att de rättssäkerhetsregler som finns till skydd för en fysisk person som misstänks för brott också ska gälla för en juridisk person i en utredning om företagsbot. Det innebär att företaget genom en person som har rätt att företräda den juridiska personen (behörig ställföreträdare) bl.a. har samma rätt som en fysisk person till s.k. slutdelgivning enligt 23 kap. 18 a § innan talan väcks. Rätten till information och insyn enligt de bestämmelser som hänvisas till omfattar inte bara den som åklagaren överväger att väcka talan mot utan i förekommande fall även dennes biträde.

I *första stycket andra meningen* regleras när rätten att underrättas om att en utredning pågår uppkommer för den som ett beslut eller en talan om förverkande kan komma att riktas mot. Med ”den som ett beslut eller en talan om förverkande kan komma att riktas mot” avses detsamma som i 6 kap. 1 §. Rätten att underrättas om utredningen förutsätter att egendom har säkrats och skyldigheten att underrätta om utredningen uppkommer först när den som utredningen rör hörs. I *första stycket tredje meningen* regleras motsvarande rätt i en utredning om företagsbot. Bestämmelsen innebär att en juridisk person har samma rätt till kännedom om att en utredning om företagsbot pågår som en fysisk person som misstänks för brott. En fråga om företagsbot uppkommer i princip alltid i anledning av

en brottsutredning även om det i och för sig inte krävs att någon förundersökning har inletts mot en fysisk person för att företagsbot ska kunna komma i fråga. En förutsättning för att företagsbot ska bli aktuellt är emellertid att det kan bevisas att ett brott har begåtts. När en utredning om företagsbot kommit så långt att det uppkommit skälig misstanke om brott och företaget hörs ska underrättelse ske. Med företag avses detsamma som i 36 kap. 23 § tredje stycket brottsbalken. Om företaget är en juridisk person är det i praktiken en behörig ställföreträdare som ska underrättas. Om företaget är en enskild näringsidkare är det näringsidkaren, som alltid är en fysisk person, som avses. Av *första stycket fjärde meningen* framgår att rätten till insyn i 23 kap. 18 § rättegångsbalken i tillämpliga delar ska gälla efter att en underrättelse skett. Bestämmelsen reglerar alltså rätten till insyn under en pågående utredning om förverkande eller om företagsbot.

I *andra stycket* anges att bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken ska tillämpas med vissa anpassningar till att det rör sig om en utredning om förverkade eller företagsbot mot någon som inte är misstänkt för brott. Avseende innebörden av begreppet ”den som en utredning om förverkande eller om företagsbot rör”, se kommentaren till 2 kap. 5 §.

Delgivning

3 § Om ett beslut enligt 3 kap. eller en stämning enligt 4 kap. avser förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag, får delgivning ske genom kungörelsedelgivning i enlighet med 48 § delgivningslagen (2010:1932). Om beslutet eller stämningen riktas mot någon okänd ska delgivning ske genom kungörelsedelgivning.

Om värdet av den säkrade egendomen inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får delgivning i stället ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen. Värdet av egendomen ska bestämmas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då beslutet eller stämningen anslås.

Paragrafen reglerar utrymmet för att, utöver de delgivningssätt som allmänt får användas i brottmål, även använda kungörelsedelgivning. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.6.3.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 § i 1986 års förfarandelag. Jämfört med hittillsvarande reglering utökas tillämpningsområdet genom att det i *första stycket* läggs till att kungörelsedelgivning av ett beslut eller en stämning även får ske om egendom har säkrats genom penningbeslag. För att kungörelsedelgivning ska få användas krävs att förutsättningarna enligt 48 § delgivningslagen är uppfyllda, vilket normalt förutsätter att andra delgivningssätt först har prövats utan resultat. Bestämmelsen avser beslut enligt 3 kap. och stämning enligt 4 kap. och är alltså inte tillämplig när förverkandefrågan handläggs enligt rättegångsbalken. Tillägget om penningbeslag är föranlett av att tvångsmedlet kan användas generellt och innebär även att kungörelsedelgivning även i dessa fall ska användas när beslutet eller stämningen riktas mot någon okänd.

Paragrafen ändras också så att värdet av den beslagtagna egendomen, enligt *andra stycket*, ska bedömas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då beslutet eller stämningen anslås och inte, som tidigare, då beslaget verkställdes. Beloppsgränsen avser egendom som har ett värde på

en legal marknad. Egendom som saknar sådant värde är möjlig att förverka oavsett vilket värde den kan betinga på en illegal marknad.

Barn och unga

4 § I ett förfarande om förverkande som rör någon som inte är misstänkt eller tilltalad för brott med koppling till frågan om förverkande, ska följande bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare tillämpas:

– 25 § första stycket, 27 § första–tredje styckena och 29 § första stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 21 år,

– 2 §, 5 § första stycket första meningen och tredje stycket första meningen, 6 § första stycket första meningen, 7 § och 26 § första stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 18 år, och

– 32 § andra–fjärde styckena, 33 § första stycket 1 och andra stycket samt 34 § första stycket 1, andra stycket andra meningen och fjärde stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 15 år.

Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– brottsmisstanke avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas från den unge,

– åtal avse talan om förverkande,

– tilltalad avse svarande, och

– förundersökning och utredning avse utredning om förverkande om frågan rör förverkande enligt 36 kap. 5 eller 12 § brottsbalken.

I paragrafen finns grundläggande bestämmelser om hur ett förfarande, dvs. en utredning och en efterföljande handläggning i domstol, ska bedrivas när förverkandefrågan rör någon som är under 21 år. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Som framgår av *första stycket* är bestämmelsen tillämplig endast när förverkandefrågan rör någon som inte är misstänkt eller tilltalad för brott med koppling till frågan om förverkande. Bestämmelsen är alltså tillämplig om förverkandeyrkandet riktas mot någon annan än en tilltalad, framställs utan att någon är tilltalad eller inte har någon koppling till brott. Det innebär att den är tillämplig dels när det är fråga om en utredning om självständigt förverkande, dels när förverkandet i och för sig har koppling till ett brott men förverkandesvaranden är någon annan än den som är misstänkt eller tilltalad för brottet. Bestämmelsen är också tillämplig i en utredning eller ett förfarande om förverkande av brottsverktyg enligt 36 kap. 12 § brottsbalken. Om frågan om förverkande rör någon som är misstänkt för ett brott med koppling till förverkandefrågan sker förfarandet enligt 1 kap. 2 § i stället direkt enligt reglerna i rättegångsbalken och genom hänvisningarna däri till lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

Genom hänvisningarna till bestämmelser i LUL framgår att motsvarande ordning som gäller i en förundersökning och efterföljande prövning i domstol när den misstänkte eller tilltalade är under 21 år ska tillämpas i en utredning eller vid handläggningen i domstol även om förverkandefrågan rör någon som inte är misstänkt för brott. Bestämmelserna rör frågor såsom om när vårdnadshavare och socialtjänsten ska underrättas och förhåller sig till ålderskategorierna på samma sätt som vad som gäller enligt LUL. Vid tillämpning av bestämmelserna måste en anpassning göras utifrån att det inte förekommer

någon brottsmisstanke. Det innebär t.ex. att vad som sägs om straffskalor saknar betydelse för en bestämmelses tillämplighet i en utredning om förverkande eller om företagsbot. Om det finns anledning att anta att någon som inte har fyllt 18 år har egendom som kan komma att förverkas från den unge ska t.ex. alltså socialnämnden alltid genast underrättas på motsvarande sätt som vid misstanke om brott i enlighet med 6 § första stycket LUL. En tillämpning av bestämmelserna kan vidare endast ske i tillämpliga delar, vilket innebär att vad som t.ex. sägs om tillfrågan om medling i samma bestämmelse inte ska tillämpas, eftersom medling inte blir aktuellt i förhållande till en utredning om förverkande.

Enligt *andra stycket* ska vid tillämpningen det som i aktuella bestämmelser i LUL sägs om brottsmisstanke avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas från den unge. Det inbegriper att det finns anledning att anta att egendomen kan förverkas såväl enligt reglerna om självständigt förverkande som annat förverkande. Vidare ska åtal avse talan om förverkande och tilltalad avse svaranden. Slutligen ska förundersökning och utredning avse utredning om förverkande om frågan rör förverkande enligt 36 kap. 5 eller 12 § brottsbalken.

5 § I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel enligt 2 kap. 5 § användas mot någon som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 2 kap. 8, 10 och 11 §§ användas mot den unge.

I en utredning om förverkande som har koppling till ett brott får tvångsmedel enligt 23 kap. 6 a, 7 och 9 §§ rättegångsbalken användas mot någon som inte är misstänkt för brottet och som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken användas mot den unge.

Vid kroppsvisitation får den som inte har fyllt 15 år hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

I paragrafen regleras möjligheterna att använda tvångsmedel i en utredning om förverkande mot någon som inte har fyllt 15 år och som inte är misstänkt för ett brott med koppling till frågan om förverkande. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 12.1 och 13.4.

Första stycket reglerar förutsättningarna att i en utredning om självständigt förverkande använda tvångsmedel mot någon som inte har fyllt 15 år. Som framgår av *första meningen* är möjligheten att använda tvångsmedlen vite, hämtning, kvarhållande och omhändertagande av utrustning som följer av hänvisningen i 2 kap. 5 § till bl.a. 23 kap. 6 a, 7, 9 och 9 a §§ inte begränsad. Beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 2 kap. 8, 10 och 11 §§ får dock, enligt *andra meningen*, användas endast om det finns särskilda skäl. Förutsättningarna enligt nämnda bestämmelser måste alltså vara uppfyllda för att tvångsmedlen ska få användas. Därtill ska det föreligga särskilda skäl. Särskilda skäl att använda tvångsmedel kan föreligga exempelvis om ett barn påträffas med en påtagligt exklusiv klocka eller kontanter till ett

betydande värde. Detsamma gäller om det finns anledning att tro att ett barn används närmast som redskap för att en vuxen person ska undgå förverkande.

Andra stycket reglerar förutsättningarna att, i en utredning om förverkande som har koppling till ett brott, använda tvångsmedel mot någon som inte är misstänkt för brottet och inte har fyllt 15 år. Att utredningen har koppling till ett brott innebär att förverkandet förutsätter att ett brott begåtts. Utanför tillämpningsområdet faller alltså förverkande av brottsverktyg enligt 36 kap. 12 §, eftersom ett sådant förverkande kan ske oberoende av om något brott begåtts (och därmed inte har koppling till ett brott). Vilka tvångsmedel som får användas i en sådan utredning framgår av 1 kap. 2 § och upplysningen däri om att bestämmelser om tvångsmedel finns i polislagen. Som framgår av *första meningen* är möjligheterna att använda tvångsmedel enligt 23 kap. 6 a och 7 §§ samt 9 § rättegångsbalken inte begränsade. På motsvarande sätt som i första stycket begränsas dock genom *andra meningen* möjligheterna att använda tvångsmedlen beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans enligt 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. på så sätt att dessa tvångsmedel får användas mot någon som inte är misstänkt för brottet och inte har fyllt 15 år endast om det finns särskilda skäl. Bedömningen av om det finns särskilda skäl ska göras på samma sätt som enligt första stycket. Till skillnad från vad som gäller enligt första stycket fattas beslut om tvångsmedlen med direkt stöd av rättegångsbalken. De förutsättningar som i förekommande fall ställs upp i 2 kap. för att få använda tvångsmedel i en utredning om självständigt förverkande behöver följaktligen inte vara uppfyllda.

Av *tredje stycket* framgår att den som inte har fyllt 15 år får hållas kvar för kroppsvisitation i högst tre timmar. Bestämmelsen är tillämplig när beslut om kroppsvisitation har fattats enligt såväl första som andra stycket. Regleringen motsvarar vad som gäller enligt 36 § LUL. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Möjligheterna att använda tvångsmedel mot personer i ålderskategorin 15–20 år är inte förenade med några begränsningar utöver de som framgår i övrigt i lagen.

17.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

36 kap. Om förverkande av egendom och om företagsbot

I kapitlet finns bestämmelser om förverkande av egendom och om företagsbot. Kapitlets lagtekniska struktur utformas huvudsakligen på det sätt som *Lagrådet* föreslår. Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 6.2.

I 1 och 2 §§ finns bestämmelser om kapitlets innehåll och tillämpningsområde. I 3–22 §§ finns bestämmelser om förverkande av egendom. I 23–27 §§ finns bestämmelser om företagsbot. I 28–31 §§ finns gemensamma bestämmelser om förverkande och företagsbot.

Liksom i den hittillsvarande regleringen i 36 kap. finns i kapitlet vissa förverkandeformer som inte utgör en särskild rättsverkan av brott. Det gäller reglerna om förverkande av särskilda brottsverktyg (se 12 §) och

den nya förverkandeformen självständigt förverkande (se 5 §). Gemensamt för dessa förverkandeformer – i motsats till övriga förverkandeformer som finns i kapitlet och regleringen om företagsbot – är att beslut om förverkande i sådana fall inte bygger på att ett brott har begåtts.

Kapitlets tillämpningsområde utsträcker sig inte till andra straffrättsliga sanktioner än förverkande och företagsbot. Rubriken ändras därför från ”Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott” till ”Om förverkande av egendom och om företagsbot”.

Även om kapitlet är nytt bör – för de bestämmelser som har sin motsvarighet i hittillsvarande lagstiftning – ledning i stor utsträckning kunna sökas i såväl förarbetena som utvecklad rättspraxis till hittillsvarande bestämmelser.

Kapitlets innehåll och tillämpningsområde

1 § I 3–22 §§ finns bestämmelser om förverkande av egendom. I 23–27 §§ finns bestämmelser om företagsbot. I 28–31 §§ finns gemensamma bestämmelser om förverkande och företagsbot.

Paragrafen innehåller en övergripande beskrivning av kapitlets innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

2 § Om en annan författning innehåller någon bestämmelse som avviker från 3–22 och 28–31 §§, ska den bestämmelsen tillämpas.

Paragrafen reglerar förhållandet mellan bestämmelserna i kapitlet och specialstraffrätten. Paragrafen har ingen tidigare motsvarighet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Bestämmelsen ska ses mot bakgrund av bl.a. att förverkandereglerna i kapitlet görs generellt tillämpliga. Innebörden av bestämmelsen är att de förverkandebestämmelser som finns i specialstraffrättsliga författningar har företräde framför brottsbalkens bestämmelser. Det innebär att brottsbalkens bestämmelser om förverkande är subsidiärt tillämpliga. Brottsbalkens regler är tillämpliga på sådana frågor som inte särregleras i en specialstraffrättslig förverkandebestämmelse.

Förverkande av egendom

Förverkande av brottsvinster och kostnadsersättning

3 § Vinster från ett brott ska förverkas (förverkande av brottsvinster). Detsamma gäller egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, om mottagandet utgör brott (förverkande av kostnadsersättning). I stället för egendom som utgör kostnadsersättning får dess värde förverkas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av brottsvinster och kostnadsersättning. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Förverkande av brottsvinster är ett av två sätt att förverka förtjänster från brottslighet. Det andra sättet, förverkande av oförklarade tillgångar, behandlas i 5–7 §§. Begreppet brottsvinster handlar om att knyta samman ett konkret brott med en abstrakt beräknad vinst från detta brott. Givetvis kan dock brottsvinsten i vissa fall manifesteras i viss egendom.

Alla former av vinster från brott kan bli föremål för förverkande enligt paragrafen, exempelvis inkomster från en narkotikaförsäljning bestående i smycken eller guld, virke som avverkats på ett sätt som innebär brott mot skogsvårdslagen (1979:429) eller penningmedel från ett s.k. Swish-bedrägeri.

Enligt *första meningen* ska vinster från ett brott förverkas. I meningen används begreppet *vinst* i stället för det hittillsvarande begreppet *utbyte*. Vinstbegreppet innefattar utbyte men också det som enligt den hittillsvarande regleringen har ansetts som utbyte, alltså det som har trätt i stället för utbyte (surrogat) samt avkastning av utbyte och avkastning av det som trätt i stället för utbyte. Dessutom innefattar vinstbegreppet sådana mera medelbara vinster som i hittillsvarande 4 § träffas av begreppet *ekonomiska fördelar*. Förverkande av brottsvinster förutsätter som utgångspunkt att det med det sedvanliga beviskravet i brottmål är bevisat att någon har begått ett brott, att detta har gett upphov till vinst och att vinsten har uppkommit hos förverkandesvaranden.

Det finns, precis som i hittillsvarande reglering, inte något krav på att någon konkret egendom påträffas som direkt har manifesterat vinsten. Vinsten ska beräknas abstrakt. Den fråga som alltid ska ställas är med andra ord vad som är bevisat om vilken vinst som brottet gett upphov till. Förverkande av en brottsvinst kan alltså ske i antingen viss utpekad egendom (sakförverkande) eller genom en betalningsförpliktelse (värdeförverkande). När det gäller sakförverkande kan egendom som är direkt relevant för förverkandet, t.ex. tavlan eller aktierna eller annan egendom som trätt i stället för egendom som brottsvinsten manifesterats i förverkas. Detsamma gäller såväl den direkt mottagna egendomen som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, som surrogat, avkastning och avkastning av surrogat. I valet mellan sak- och värdeförverkande finns ingen prioritetsordning (jfr även möjligheten att fullgöra en betalningsskyldighet enligt 8 §).

Det är inte något krav att någon döms för det brott som har gett upphov till vinst, så länge brottet kan bevisas. Brottsvinsten kan alltså förverkas även om gärningsmannen av någon anledning inte kan dömas, t.ex. för att personen är avliden eller inte går att få tag på. Ingenting hindrar heller att förverkande sker om vinsten har uppkommit hos något annat förverkandesubjekt än gärningsmannen, såsom dennes arbetsgivare. Det kan också tänkas att det kan bevisas att ett brott har begåtts, men inte vem som har begått det.

Begreppet vinst innefattar såväl den omedelbara som den medelbara vinningen av ett brott, innefattande besparade kostnader. Om vinsten har manifesterats i viss egendom, t.ex. en tavla eller ett antal aktier, är det inte denna egendoms värde vid brottet som står i fokus, utan själva egendomen. Om egendomen ökar i värde eller lämnar avkastning är värdeökningen eller avkastningen alltså relevant för att avgöra vad brottsvinsten är. Likaså kan egendom som trätt i stället för den ursprungliga brottsvinsten, i så många led som är möjligt att bevisa, vara relevant som brottsvinst. Förverkandesvaranden kan dock inte sägas ha gjort en mindre brottsvinst än det ursprungligen mottagna. Om detta finns i behåll men av någon anledning inte är åtkomligt för förverkande är den relevanta värdetidpunkten som utgångspunkt dagen för domen. Om det ursprungligen mottagna däremot inte finns i behåll måste bedömas vad som trätt i stället.

Gärningsmannen ska inte utan risk att bli av med det ursprungliga värdet kunna spekulera i eller på annat sätt tillgodogöra sig brottsvinsten. Om förverkandesvaranden mottar en tavla som muta, denna fortsätter att stiga i värde, säljs och pengarna placeras i aktier som sedan förlorar i värde, ska vinsten normalt bestämmas till försäljningslikviden på tavlan, om denna var marknadsmässig. Om gärningsmannen däremot har avyttrat t.ex. stöldgods till ett väsentligt lägre belopp än marknadsvärdet i den legala handeln bör det dock i vissa fall kunna beaktas i vart fall vid skälighetsbedömningen enligt 20 §.

Vid bedömningen av vad som utgör en vinst ska man – på motsvarande sätt som enligt hittillsvarande lagstiftning – utgå från att bestämmelsen syftar till att vinstneutralisering ska ske. Samtidigt måste beaktas att det rör sig om vinster från ett brott. Varken företagsekonomiska principer för resultatberäkning eller gärningsmannens omsättning kan alltså utan vidare läggas till grund för beräkningen av vinsten. Att inte ta någon hänsyn till sådana utgifter som typiskt sett är nödvändiga för att genomföra ett brott av det aktuella slaget, t.ex. inköpskostnader för alkohol, narkotika eller finansiella instrument, skulle ge en helt felaktig bild av vinsten från brottet. Att mera allmänt beakta t.ex. rörelseutgifter skulle däremot innebära att gärningsmannen kan finansiera sin brottslighet med inkomsterna från brottet, vilket inte är förenligt med den grundläggande ambitionen om att brottslighet inte ska löna sig. Tidigare praxis bör fortsatt kunna tjäna till ledning för att bestämma hur vinsten ska beräknas. Det följer av bestämmelsen i 18 § att vinsten, innefattande de utgifter som bör beaktas, många gånger kan uppskattas.

Neutraliseringstanken innebär också att samma vinst inte bör förverkas mer än en gång, i vart fall inte på samma grund (dubbelförverkande). Exempelvis bör en brottsvinst inte förverkas hos gärningsmannen om den har förts till en penningtvättare och förverkas hos denne. Förverkanderegleringen ger dock inte den som begår brott något skydd mot att drabbas av ekonomisk skada. I den meningen kan effekter uppstå som liknar ett dubbelförverkande: ett exempel är att man kan förverka vederlag för narkotika hos säljaren samtidigt som man förverkar narkotikan hos köparen. Även det förhållandet att man inte får göra vissa typer av avdrag, t.ex. för ersättning till medhjälpare, kan leda till dylika effekter: brottsvinsten kan förverkas hos gärningsmannen utan avdrag för vad som utgivits till medhjälparna, samtidigt som ersättningen förverkas hos de senare.

Delvis sammanflätat med frågan hur vinsten från ett brott ska bestämmas ligger att brottet i någon mening måste kunna sägas vara orsak till vinsten. Detta innebär att brottet hade någon betydelse för det händelseförlopp som omedelbart eller senare, direkt eller indirekt, ledde till en vinst. Brottet behöver inte ha varit en tillräcklig förutsättning för vinsten, och det kan mycket väl vara så att väsentliga ytterligare moment har krävts för att vinsten ska uppkomma, eller att förverkandesvaranden lika gärna skulle ha kunnat uppnå vinsten på andra sätt, utan att begå brottet. Den som ger en muta och därmed får möjlighet att göra en inkomstbringande affär kan alltså varken invända att det var yrkeskunnandet efter att mutan gavs som gav upphov till vinsten eller att det skulle ha varit möjligt att göra motsvarande affär även utan mutan. Ytterst begränsas orsaksprövningen vid brottsvinstförverkande av ett krav på

adekvans eller relevans, på motsvarande sätt som vid bedömningen av straffansvar eller skadestånd.

Många gånger kan en vinst helt eller delvis vara spegelbilden av någon annans skada. Det följer dels av äganderättskravet i 13 §, dels av regleringen om konkurrens mellan enskilda anspråk i 21 och 22 §§, att sådana situationer ska hanteras olika beroende på vilken typ av egendom det rör, vilken typ av anspråk som den skadelidande har och vilken typ av förverkande som är aktuellt. Äganderättskravet innebär att egendom, med undantag för penningmedel, som tillhör annan ska återställas eller tas i förvar snarare än att förverkas. Undantaget för penningmedel och konkurrensreglerna innebär däremot att ett anspråk på pengar, oavsett om det rör ett anspråk på bättre rätt eller skadestånd, får ge vika för ett förverkande. Ett sådant förverkande kan ske även om det rör värdet av egendom som tillhör annan, t.ex. stöldgods som inte längre kan påträffas. Att vinst och skada kan vara varandras spegelbilder innebär inte att de alltid behöver motsvara varandra fullt ut. Det kan t.ex. tänkas att en skadelidandes skada är mindre än den vinst som förverkandesvaranden har gjort, t.ex. om förverkandesvaranden har förädlat eller på något annat vinstbringande sätt har använt annans egendom på ett brottsligt sätt.

Andra meningen, om förverkande av mottagen kostnadsersättning, motsvarar den hittillsvarande andra meningen i 36 kap. 1 § första stycket med det undantaget att den inskränkning till brottsbalksbrotten som funnits i meningen har tagits bort.

Tredje meningen motsvarar den hittillsvarande tredje meningen i 36 kap. 1 § första stycket. Bestämmelsen innebär att det är möjligt att i stället för den egendom som utgör kostnadsersättningen förverka dess värde (skillnaden mellan värdeförverkande och sakförverkande behandlas i kommentaren till första meningen).

4 § En brottsvinst får förverkas från den som har gjort vinst till följd av brottet. En brottsvinst får även förverkas från den som senare har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande ske endast om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Kostnadsersättning får förverkas från den som har tagit emot eller från den som senare har fått ersättningen.

Om en brottsvinst har gjorts av flera gemensamt, ska förverkande bestämmas för varje person för sig, om det inte finns särskilda skäl att besluta om solidariskt ansvar för en samlad brottsvinst.

Paragrafen anger kretsen av personer som förverkande av brottsvinster och kostnadsersättning får ske ifrån och innehåller även bestämmelser om solidariskt förverkande av brottsvinster. Paragrafen ska läsas tillsammans med det allmänna äganderättskravet i 13 § och kravet i 29 § att frågan om förverkande prövas efter talan av åklagare. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

I *första stycket* regleras kretsen av möjliga förverkandesubjekt vid brottsvinstförverkande, dvs. vilken koppling som förverkandesvaranden måste ha till brottet, den uppkomna vinsten. Liksom enligt hittillsvarande 5 § kan förverkande ske även från annan än gärningsmannen. I förevarande bestämmelse anges att förverkande ska ske från den som har gjort vinsten. Har vinsten från gärningsmannens brott direkt tillfallit någon

annan, t.ex. en juridisk person, ska vinsten alltså förverkas från denna person. Har gärningsmannen inte gjort någon vinst, får förverkande följaktligen inte heller ske från honom eller henne. Däremot bör man, om det inte finns konkreta indikationer på något annat, kunna utgå från att det är gärningsmannen och eventuella andra medverkande som har gjort vinsten. Det bör också beaktas att även om den huvudsakliga vinsten har tillfallit någon annan än gärningsmannen så kan han eller hon på annat sätt ha belönats eller ersatts för sitt brott, vilket i så fall också möjliggör förverkande. Om vinst har uppkommit hos flera förverkandesubjekt sker förverkande av respektive vinst från respektive förverkandesubjekt. Att brottsvinsten inte kan påträffas i konkreta tillgångar hos den som har gjort vinst till följd av brottet saknar självständig betydelse för utrymmet för förverkande.

Förverkande får även ske från den som senare har förvärvat egendomen. Här måste dock särskilt beaktas att brottsvinstförverkande har till syfte att neutralisera brottsvinsten. Det handlar alltså inte om att någon viss egendom är ”smittad” till följd av brottet. En annan sak är att förvärv, befattning eller liknande med egendom som utgör brottsvinst i vissa fall kan utgöra häleri eller penningtvätt, i vilket fall egendomen kan tänkas bli förverkad enligt 10 § för att den har varit föremål för brott. Det krävs alltså att själva brottsvinsten i realiteten helt eller delvis har förts över till förvärvaren för att förverkande ska vara möjligt. Givetvis kan annan egendom här ha trätt i stället för den ursprungliga egendomen. I den mån endast delar av brottsvinsten har förts vidare, får förverkande från respektive subjekt inte omfatta mer än den vinst som respektive person har gjort.

Endast undantagsvis bör det bli aktuellt att förverka en brottsvinst från någon som har betalat skälig ersättning för förvärvet. Om någon t.ex. har fått en muta i form av en värdefull tavla och sålt tavlan vidare till marknadsmässig ersättning, finns brottsvinsten kvar hos säljaren och tavlan bör inte förverkas från köparen som vinst från säljarens brott att ta emot mutan. Om det finns grund för att misstänka att det rör sig om en överlåtelse som syftar till att undgå förverkande och där brottsvinsten i realiteten har förts vidare till någon annan bör förverkande dock vara möjligt. Det förutsätter då enligt bestämmelsen att förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

I *andra stycket* regleras förverkande av kostnadsersättning. Bestämmelsen, som avser att uttrycka vad som redan gäller, innebär att förverkande får ske från den som mottar eller från den som senare får ersättning för kostnader för brott. Syftet med bestämmelsen, alltså att förhindra att någon får behålla brottslig ersättning för kostnader i samband med ett brott (jfr 23 kap. 2 § första stycket 1 brottsbalken), bör ges genomslag vid bedömningen av från vem förverkande ska ske, t.ex. om ersättningen har vidareförmedlats till den som i realiteten har haft en kostnad.

I *tredje stycket* regleras frågan om förverkande när flera gemensamt har gjort vinst från ett brott. Liksom hittills gäller att förverkande som huvudregel ska bestämmas för varje person för sig. Med andra ord ska förverkande normalt inte beslutas solidariskt. Inte sällan kommer det emellertid vara svårt att bevisa hur en brottsvinst har fördelats mellan flera medverkande. Som utgångspunkt bör man då, såsom sedan tidigare följer

av praxis (se rättsfallet NJA 2004 s. 204), kunna förverka vinsten efter huvudtalet.

Om det finns särskilda skäl för det får rätten ålägga flera förverkandesubjekt ett solidariskt ansvar för en samlad brottsvinst. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ska beaktas att förverkande är en straffrättslig sanktion som bör vara individuellt bestämd och som syftar till att neutralisera vinster. Solidariskt förverkande kan nämligen innebära att en person får betala ett större belopp än den egna vinsten medan någon annan får behålla en del av sin vinst. Utgångspunkten bör därför vara att solidariskt förverkande inte kommer i fråga när det gäller relationen mellan flera fysiska personer. När en brottsvinst har uppkommit med inblandning av juridiska personer bör däremot utrymmet vara större. Som exempel kan nämnas situationer där det civilrättsligt skulle bli aktuellt med ansvarsgenombrott, alltså där det inte finns skäl att upprätthålla gränserna mellan t.ex. ett moderbolag och ett dotterbolag, eller mellan en fysisk person och en juridisk person. I praktiken torde det här ofta röra sig om bulvansituationer eller situationer där aktiebolaget som verksamhetsform missbrukas för att kringgå ansvar för förpliktelser.

Förverkande av oförklarade tillgångar

5 § Om det är klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet, ska egendomen förverkas (självständigt förverkande). I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Om egendomen har överlåtits och förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande ske från förvärvaren endast om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

Paragrafen reglerar den nya förverkandeformen självständigt förverkande. Paragrafen utformas delvis enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.1 och 8.2.

Bestämmelsen i *första stycket första meningen* tar, precis som bestämmelsen om utvidgat förverkande i 6 §, sin utgångspunkt i förverkandesvarandens tillgångar, som ska förverkas i den mån de härrör från brottslig verksamhet. Detta innebär i korthet att det saknar betydelse vilken eller vilka konkreta brott som tillgångarna kan tänkas härröra från. Rekvisitet brottslig verksamhet avser en abstrakt, inte närmare preciserad brottslig verksamhet, och prövningen fokuserar bl.a. på hur förverkandesvaranden har förvärvat tillgångarna och vilket utrymme det finns för lagliga förvärvskällor. Vid tillämpningen av bestämmelsen ska prövningen alltså inte inriktas på att utreda – än mindre att fastställa – förverkandesvarandens skuld i relation till några konkreta brott eller någon vinst kopplad till konkreta brott. Självständigt förverkande är alltså inte en reaktion mot de konkreta brott som faktiskt utgör källan till tillgångarna. Förverkande får ske från såväl fysiska som juridiska personer. Det finns inga begränsningar vad gäller vilken typ av egendom som kan förverkas eller vad egendomen kan vara värd. Det ligger emellertid i sakens natur att det relativt sällan är möjligt att bevisa att mindre värdefull egendom härrör från brottslig verksamhet.

Precis som vid utvidgat förverkande innebär rekvisitet härrör från brottslig verksamhet att det helt saknar betydelse om och i så fall när i tiden några konkreta brott har begåtts eller vilken roll som förverkande-

svaranden har haft i dessa. Det är fullt förenligt med självständigt förverkande att någon annan person än förverkandesvaranden har ägnat sig åt den verksamhet som genererat de oförklarade tillgångarna, inte minst eftersom frågan om ansvar för några konkreta brott saknar betydelse. Det som i stället är relevant är att en individ eller ett företag vid en viss tidpunkt påträffas med tillgångar som inte står i proportion till personens eller företagets legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. Detta ska inte förstås som att den egendom som förverkas saknar koppling till brottslighet. Tvärtom är syftet att förtjänster från brottslighet ska neutraliseras, men prövningen görs i relation till egendomens ursprung i en inte närmare preciserad brottslig verksamhet. Tidigare förarbeten och praxis avseende utvidgat förverkande vad gäller rekvisitet brottslig verksamhet är vägledande även vid självständigt förverkande. Precis som hittills vid utvidgat förverkande uppställs inte något krav på att det ska ha rört sig om en verksamhet i den mening som avses när man talar om t.ex. näringsverksamhet, vad gäller struktur, varaktighet osv.

Vad som allmänt sett leder till slutsatsen att viss egendom härrör från brottslig verksamhet är att tillgångarna inte står i proportion till innehavarens legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållanden i övrigt. Att brottsbekämpande myndigheter påträffar dyra kapitalvaror eller lyxartiklar hos någon som saknar en legitim förvärvsinkomst är exempel på en omständighet som kan tyda på att egendomen inte har åtkommits på laglig väg. Även omständigheterna under vilka egendomen påträffas har betydelse för bedömningen, t.ex. att en opåkallat stor summa kontanter förvaras på platser där kriminell verksamhet bedrivs eller i en bostad, i en bil eller i en lagerlokal. I ett sådant fall kan det finnas anledning att tro att det rör sig om medel som på grund av sitt brottsliga ursprung inte kan hanteras med anlitande av bank eller finansieringsföretag. Att dyrbar egendom påstås ha förvärvats mot kontant betalning och utan samtidigt upprättande av handlingar som styrker köp och försäljning är ytterligare omständigheter som talar för att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Detsamma gäller avsaknaden av dokumentation avseende den aktuella egendomen, förekomsten av stora skulder, levnadsvillkoren för den som talan riktas mot samt den enskildes familjeförhållanden och levnadsomständigheter. Det måste i sammanhanget beaktas att snart sagt varje transaktion av betydelse är spårbar i dagens samhälle och att det generellt sett finns få möjligheter att lagligt komma över stora egendomsmassor utan att det ger något avtryck i olika typer av register. Att tillgångarna inte står i proportion till innehavarens legitima förmögenhetsförhållanden i övrigt innebär att egendom som någon förvärvat genom t.ex. arv, gåva, aktieutdelning eller kapitaltillskott också bör kunna bli föremål för självständigt förverkande, förutsatt att personen eller företaget i bakomliggande led saknat ekonomisk förmåga att på legal väg bygga upp och bibehålla en förmögenhet som egendomen representerar. Stor vikt bör därför läggas vid bedömningen av åklagarens finansiella utredning. Frågan om egendom härrör från brottslig verksamhet måste alltid avgöras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Det bör här understrykas, med anledning av Lagrådets uttalanden om att det normalt bör finnas en koppling mellan innehavet av viss egendom och förekommande brottslighet – exempelvis genom att den som innehar egendomen är knuten till en kriminell gruppering – för att egendomen ska

kunna förverkas, att en sådan koppling inte är en förutsättning för att förverkande ska kunna ske. Däremot kan det naturligtvis, tillsammans med övriga omständigheter, ha betydelse för bedömningen av om beviskravet är uppfyllt i det enskilda fallet. Att egendom härrör från brottslig verksamhet är alltså ett konklusivt rekvisit, dvs. att de omständigheter som åklagaren lyckats styrka leder rätten till denna slutsats.

Att egendom endast delvis kan anses utgöra oförklarade tillgångar hindrar inte ett bifall till ett yrkande om självständigt förverkande. Det kan exempelvis uppstå situationer där en person förvärvat en exklusiv klocka med delvis fullt legitima besparingar eller att en persons totala egendomsinnehav är sådant att det inte varit möjligt att förvärva all egendom med legitima medel. I sådana fall kan åklagaren enligt första stycket andra meningen framställa ett yrkande om värdeförverkande motsvarande den del av egendomen som inte kan förklaras med legitima förvärvskällor eller förmögenhetsförhållandena i övrigt. Inget hindrar heller att betalningsförpliktelsen fullgörs enligt de förutsättningar som följer av 8 §.

Eftersom självständigt förverkande är inriktat på förverkande av oförklarade tillgångar krävs, till skillnad från vad som gäller vid förverkande av brottsvinster enligt 3 §, som utgångspunkt att den egendom som är aktuell för förverkande påträffas. Det går alltså inte att tillämpa bestämmelsen på någon abstrakt framräknad vinst från en inte närmare preciserad brottslig verksamhet. Precis som vid utvidgat förverkande bör det dock finnas utrymme för förverkande av värdet av egendom som inte har påträffats, om det kan bevisas att det hos personen i fråga vid en viss tidpunkt har funnits egendom som inte längre finns tillgänglig, exempelvis för att den har förts eller finns utomlands, men som ändå kan identifieras och knytas till förverkandesvaranden (jfr rättsfallet NJA 2021 s. 263 p. 13 och 15–16).

Det är åklagaren som har bevisbördan för att egendomen härrör från brottslig verksamhet och beviskravet är att det ska vara klart mera sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Om det visar sig att det sammanvägda värdet av den bevisning som har åberopats till stöd för bevistemat (att egendomen härrör från brottslig verksamhet) inte är så högt att det räcker för att egendomen ska få förverkas saknar bevisning som har åberopats mot temat betydelse. Om däremot bevisningen är så stark att den i sig är tillräcklig för att beviskravet ska vara uppfyllt, måste den enskildes berättelse och bevisning som stöder denna granskas (förklaringsbörda). Den enskilde behöver då alltså förklara hur han eller hon har kommit i åtnjutande av egendomen i fråga. Sådana förklaringar kan komma att involvera även närståendes ekonomiska förhållanden och förehavanden. Motbevisas därigenom det som åklagaren påstår ska förverkandeyrkandet avslås. Likaså ska förverkandeyrkandet avslås om den enskildes berättelse och annan bevisning som har åberopats mot bevistemat tar sådan styrka från de bevisfakta som talar för att egendomen härrör från brottslig verksamhet att beviskravet inte är uppnått. Det är bara om den enskilde inte lyckas prestera en förklaring tillräcklig för att förringa värdet av den bevisning åklagaren lagt fram till styrkande av sitt påstående som egendomen ska förverkas. Det är endast i de fall åklagaren har uppfyllt sin bevisbörda, som den enskilde åläggs en förklaringsbörda för hur han eller hon kommit åt egendomen på ett lagligt sätt.

För att beviskravet ska vara uppfyllt krävs att den samlade bilden av de omständigheter som åklagaren lägger fram innebär att den klart mest sannolika förklaringen till den aktuella egendomens ursprung är att den härrör från brottslig verksamhet. Eftersom det kan tänkas att övriga förklaringar framstår som helt osannolika, måste det kravet också uppställas på utredningen att det i sig ska framstå som sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Beviskravet är lägre än vad som krävs för en fällande brottmålsdom, där rimliga alternativa förklaringar praktiskt sett ska kunna uteslutas, men högre än vad som gäller för utvidgat förverkande.

Självständigt förverkande handlar varken om att knyta vinster till ett visst brott (i motsats till förverkande av brottsvinster) eller förutsätter ett förverkandeutlösande brott (i motsats till utvidgat förverkande). För förverkandeformen finns därför inte något krav på att det ska finnas en koppling mellan förverkandesvaranden och ett brott (kopplingskrav). Det är alltså endast det allmänna kravet i 13 § att egendomen måste tillhöra eller med tillämpning av 14 eller 15 § måste anses ägas av förverkandesvaranden som begränsar vem förverkande kan ske ifrån. Därutöver krävs givetvis att talan också förs mot ägaren för att förverkande ska kunna ske. Om egendomen tillhör en person som inte är känd får talan riktas mot okänd. Så kan till exempel vara fallet om en stor summa kontanter påträffas i en bil hos en penningkurir och det inte går att utreda vem ägaren är eller om egendom hittas i en park utan att någon kan knytas till den.

Enligt *första stycket andra meningen* får i stället för egendomen dess värde förverkas. Att värdet av egendomen får förverkas medför en förpliktelse att prestera egendom av viss sort och mängd (värdeförverkande), vanligen i form av en betalningsförpliktelse. I valet mellan sak- och värdeförverkande finns ingen prioritetsordning (jfr även möjligheten att fullgöra en betalningsskyldighet enligt 8 §).

Enligt *andra stycket* får förverkande ske även från den som har förvärvat egendomen. Om förvärvaren inte har betalat skälig ersättning för egendomen, t.ex. för att det har rört sig om överlåtelse till underpris, gåva, arv, bodelningslikvid eller liknande, får förverkande ske oberoende av vad förvärvaren insåg eller borde ha insett att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Har förvärvaren betalat skälig ersättning krävs däremot att denne i vart fall borde ha insett detta samband, t.ex. att överlåtaren saknade förmåga att bygga upp och bibehålla en förmögenhet på det sätt som skulle krävas för att kunna förvärva egendomen. Den som t.ex. tar emot leasingavgifter för en dyrbar bil från en person som helt saknar lagliga förvärvskällor har mottagit egendom som härrör från brottslig verksamhet. Leasingavgiften kan i ett sådant fall förverkas hos leasinggivaren. Något kopplingskrav motsvarande det som t.ex. gäller för förverkande av brottsvinster finns inte för självständigt förverkande, eftersom förverkandeformen inte förutsätter att ett brott har begåtts. Utgångspunkten är alltså att självständigt förverkande är möjligt även från t.ex. en betalningsmottagare. Eftersom det här inte är fråga om straffansvar blir frågan när mottagaren är en juridisk person vilken kunskap som mottagaren som helhet hade eller borde ha haft. Vilken typ av verksamhet det rör och vilken kundkännedom man har eller borde ha får beaktas i sammanhanget.

6 § Om det är övervägande sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet, ska egendomen förverkas, om någon döms för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer och brottet har varit sådant att det skulle kunna ge vinst (utvidgat förverkande). I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Om brottet har varit sådant att det skulle kunna ge vinst, gäller första stycket också om någon döms för

1. dataintrång enligt 4 kap. 9 c § första stycket, utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § första eller andra stycket, tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §, givande av muta enligt 10 kap. 5 b § eller barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § första stycket 1–4,

2. narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) eller olovlig befattning med narkotikaprekursorer enligt 3 b § första stycket samma lag,

3. dopningsbrott enligt 3 § första stycket lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

4. narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

5. människosmuggling enligt 20 kap. 8 § första stycket utlänningslagen (2005:716) eller organiserande av människosmuggling enligt 20 kap. 9 § första stycket samma lag, eller

6. något annat brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer och som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form.

Det som sägs om förverkande i första och andra styckena gäller också om någon döms för försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses där.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om utvidgat förverkande, motsvarar i huvudsak hittillsvarande 1 b §, men med ett lägre beviskrav än tidigare. Paragrafen ändras även språkligt. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Tillsammans med självständigt förverkande i 5 § utgör bestämmelsen om utvidgat förverkande regleringen av förverkande av oförklarade tillgångar. Dessa bestämmelser reglerar tillsammans med bestämmelsen om förverkande av brottsvinster de tre förverkandeformer som är inriktade på förtjänster från brottslighet. De båda bestämmelserna om förverkande av oförklarade tillgångar bygger på rekvisitet att viss egendom härrör från brottslig verksamhet. Skillnaden mellan bestämmelserna är att utvidgat förverkande för sin tillämplighet dessutom förutsätter en fällande dom för ett förverkandeutlösande brott.

Beviskravet övervägande sannolikt innebär att det ska vara mera sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Eftersom det kan tänkas att övriga förklaringar framstår som helt osannolika, måste det kravet också uppställas på utredningen att det i sig ska framstå som sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet.

I den hittillsvarande regleringen av utvidgat förverkande har förverkande inte fått ske om det skulle vara oskäligt. Denna särskilda begränsning utgår. I stället gäller den generella bestämmelsen i 20 § om att förverkande inte får ske om det är uppenbart oskäligt.

Av *första stycket andra meningen* framgår att i stället för egendomen får dess värde förverkas. Att värdet av egendomen får förverkas medför en förpliktelse att prestera egendom av viss sort och mängd (värdeförverkande), vanligen i form av en betalningsförpliktelse. I valet mellan sak- och värdeförverkande finns ingen prioritetsordning (jfr även möjligheten att fullgöra en betalningsskyldighet enligt 8 §).

I andra frågor än beträffande beviskravet tjänar tidigare förarbetsuttalanden och praxis fortsatt till vägledning (se prop. 2007/08:68 och prop. 2015/16:155).

7 § Utvidgat förverkande får ske från den som döms för det förverkandeutlösande brottet eller från den som har förvärvat egendomen. Om egendomen har överlåtits och förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande ske från förvärvaren endast om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

Paragrafen ersätter hittillsvarande 5 a § och anger från vem utvidgat förverkande får ske (kopplingskravet). Av bestämmelsen framgår att den som är gärningsman eller medverkande till det brott som är förverkandeutlösande måste dömas för detta brott för att utvidgat förverkande ska vara möjligt. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

Liksom beträffande övriga förverkandeformer som på ett eller annat sätt är kopplade till ett brott, uppställs ett krav på viss koppling mellan brottet och egendomen eller förverkandesvaranden. När det gäller utvidgat förverkande handlar det inte om att koppla samman egendomen med ett konkret brott – egendomen ska kopplas samman med en inte närmare preciserad brottslig verksamhet – utan om att det är en förutsättning för bifall till ett yrkande om utvidgat förverkande att någon döms för ett förverkandeutlösande brott. Frågan som besvaras genom kopplingskravet i förevarande paragraf är vem som kan vara förverkandesubjekt. Kopplingskravet kompletterar det allmänna kravet i 13 § att egendomen måste tillhöra förverkandesvaranden eller med tillämpning av 14 eller 15 § ska anses ägas av denne.

Kopplingskravet vid utvidgat förverkande innebär att förverkande för det första får ske från den som döms för det förverkandeutlösande brottet, antingen som gärningsman eller medverkande.

För det andra får förverkande ske från den som har förvärvat egendomen av den som döms för det förverkandeutlösande brottet. I motsats till vad som gäller kopplingskravet vid förverkande av brottsvinster i 3 § är det inte nödvändigt att förvärvet har skett ”senare”. Det kan alltså tänkas att egendomen har förvärvats innan någon har dömts för det förverkandeutlösande brottet, eftersom det här inte handlar om att knyta egendomen till något konkret brott, utan till en inte närmare preciserad brottslig verksamhet. Om förvärvaren inte har betalat skälig ersättning för egendomen, t.ex. för att det har rört sig om överlåtelse till underpris, gåva, arv, bodelningslikvid eller liknande, får förverkande ske oberoende av vad förvärvaren insåg eller borde ha insett att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Har förvärvaren betalat skälig ersättning krävs däremot att denne i vart fall borde ha insett detta samband, t.ex. att överlåtaren saknade förmåga att bygga upp och bibehålla en förmögenhet på det sätt som skulle krävas för att kunna förvärva egendomen. Precis som vid förverkande av brottsvinster från senare förvärvare bör dock förverkande inte ske från en senare förvärvare som har betalat skälig ersättning, om det inte finns indikationer på att överlåtelsen har skett för att undvika förverkande. Själva egendomen är inte i sig att betrakta som ”smittad”.

Det framgår av 4 kap. 2 § andra stycket lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot att det är

möjligt att föra en talan om utvidgat förverkande mot annan än den som är tilltalad för ett förverkandeutlösande brott i samma rättegång som prövningen av åtalet för detta brott. En förutsättning för bifall till förverkandeyrkandet är då att åtalet bifalls.

Fullgörelse av en betalningsskyldighet om förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar

8 § Vid förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar som innefattar betalningsskyldighet får annan egendom förverkas, under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan att det strider mot 5 kap. utsökningsbalken.

I paragrafen regleras möjligheten att säkerställa fullgörelse av en betalningsskyldighet om förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar genom sakförverkande av annan egendom. . Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Enligt paragrafen får – vid förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar som innefattar betalningsskyldighet – annan egendom sakförverkas, under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan hinder av 5 kap. utsökningsbalken. En betalningsskyldighet avser i det här sammanhanget ett beslut om värdeförverkande som kan avse en brottsvinst, värdet motsvarande egendom som utgör kostnadsersättning enligt 3 § eller oförklarade tillgångar enligt 5 eller 6 §. Möjligheten att använda denna förverkandeform kan aktualiseras t.ex. när egendom inte påträffas. Precis som vid ett sedvanligt sakförverkande säkras ett sådant sakförverkande med beslag eller penningbeslag och behöver inte verkställas genom exekutiva myndigheter.

Möjligheten för åklagaren att på detta sätt säkerställa fullgörelse av ett värdeförverkande innebär att förverkande får ske i vilken egendom som helst, under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan hinder av 5 kap. utsökningsbalken. Dessa bestämmelser skulle nämligen ha tillämpats direkt om ett värdeförverkande hade verkställts genom utmätning. Det sagda innebär att det typiskt sett inte bör möta något hinder att med stöd av paragrafen förverka egendom i de fall förverkandesvaranden enbart äger ett fåtal men mycket värdefulla saker. Däremot måste, på motsvarande sätt som enligt 5 kap. utsökningsbalken, hänsyn tas bl.a. till förverkandesvarandens behov och egendomens beskaffenhet. Förarbetena till bestämmelserna i utsökningsbalken och den praxis som finns kan här tjäna till vägledning.

Vid initiala beslut om att säkra egendom för ett eventuellt förverkande enligt paragrafen kan det inte begäras, lika lite som vid utmätning, att polis och åklagare ska göra någon grundligare utredning om förverkandesvarandens rätt eller behov av viss egendom. Polisen måste därför av praktiska skäl kunna handla efter vad som framstår som sannolikt. Möjligheterna att säkra och sakförverka egendom som inte kan knytas till brottet bör dock användas med urskillning och endast i de fall det framstår som försvarligt (jfr 4 kap. 3 § utsökningsbalken). I valet mellan egendom som ungefär motsvarar värdet som ska förverkas och egendom med ett väsentligt högre värde bör den förstnämnda egendomen väljas. Om viss egendom har ett särskilt stort affektionsvärde för den enskilde eller om egendomen har betydelse för andra än förverkandesvaranden och det finns

annan lämplig egendom tillgänglig för sakförverkande bör sådan annan egendom normalt väljas i första hand. Förverkandet ska inte i onödan inkräkta på andra intressen. Ytterst begränsas möjligheten till förverkande av bestämmelsen om oskälighet i 20 §.

När förverkande sker enligt paragrafen bör beslutet formuleras så att beslutet om sakförverkande syftar till att fullgöra en förpliktelse om ett värdeförverkade. Om egendomen som förverkas vid en senare försäljning inbringar ett högre belopp ska det överskjutande värdet, i likhet med vad som gäller vid utmätning, tillgodoräknas den som egendomen förverkats från. Om det belopp som inbringas däremot blir lägre än det värde som anges i beslutet om värdeförverkande är det inget som hindrar att samma exekutionstitel används för ytterligare verkställighetsåtgärder för restfordringen. Rättens beslut behöver först och främst uttrycka storleken på t.ex. den brottsvinst som förverkas, men också ge anvisningar till den verkställande myndigheten om att förverkandet av denna brottsvinst fullgörs genom ett förverkande av viss utpekad egendom. På så sätt skapas underlag för att bedöma om ett eventuellt överskott vid försäljning ska tillgodoräknas förverkandesvaranden. Dessutom skapas förutsättningar att använda det grundläggande beslutet om värdeförverkande av ett visst belopp för ytterligare verkställighetsåtgärder för restfordringen, om den utpekade egendomen inbringar ett lägre värde än den betalningsskyldighet som ålagts förverkandesvaranden.

Ett domslut varigenom en prövning sker av frågor enligt paragrafen skulle exempelvis kunna formuleras på följande sätt:

Exempel 1

Förverkande och beslag
1. A ska som förverkad brottsvinst till staten betala 100 000 kr.
2. I beslag tagen bil förverkas (beslagsnummer). Beslaget ska bestå.
3. Vad som flyter in till staten till följd av beslutet i p. 2 ska tillgodoräknas A som betalning enligt punkten 1. Eventuellt överskott ska tillgodoräknas A.

Exempel 2

Förverkande och beslag
1. A ska som förverkat värde av oförklarade tillgångar till staten betala 500 000 kr.
2. I beslag tagen egendom, armbandsur (beslagsnummer 1) och tavla (beslagsnummer 2), förverkas. Beslagen ska bestå.
3. Vad som flyter in till staten till följd av beslutet i p. 2 ska tillgodoräknas A som betalning enligt punkten 1. Eventuellt överskott ska tillgodoräknas A.

9 § Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott får förverkas (hjälpmedelsförverkande), om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, om brottet har fullbordats eller om gärningen har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling.

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Paragrafen reglerar förverkande av egendom som har använts som hjälpmedel vid brott (hjälpmedelsförverkande). Övervägandena finns i avsnitt 6.5.1.

Bestämmelsen motsvarar, med vissa ändringar, hittillsvarande 2 § första stycket och, vad gäller möjligheten till förverkande av egendomens värde, tredje stycket. Till skillnad från den hittillsvarande regleringen är paragrafen, med den begränsning som följer av subsidiaritetsregeln i 2 §, tillämplig på alla brott oavsett om de regleras i brottsbalken eller i annan lagstiftning oberoende av vilket straff som är föreskrivet för brottet.

Liksom tidigare gäller att begreppet hjälpmedel ska tolkas brett, men att skälen för förverkande av ett hjälpmedel kan vara olika starka beroende på vilken typ av hjälpmedel och brott det gäller. Skälen för förverkande får då ställas mot de intressen som talar mot förverkande. Uttalanden i förarbeten till tidigare bestämmelser i brottsbalken och i specialstraffrätten om förverkande av hjälpmedel, med samma utformning, bör även fortsättningsvis vara vägledande.

10 § Egendom

1. som har framställts genom brott,
2. vars användande utgör brott,
3. som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller
4. som på annat liknande sätt har varit föremål för brott

ska förverkas (förverkande av brottsföremål).

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Paragrafen reglerar förverkande av egendom som har varit föremål för brott (förverkande av brottsföremål). Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.2.

Bestämmelsen ersätter hittillsvarande 2 § andra stycket och, vad gäller möjligheten till förverkande av brottsföremålets värde, tredje stycket. Bestämmelsen ändras dels redaktionellt, dels i sak. Bestämmelsen är, med den begränsning som följer av subsidiaritetsregeln i 2 §, tillämplig på alla brott oavsett om de regleras i brottsbalken eller i annan lagstiftning. Vidare har det tydliggjorts att förverkande får ske inte bara av det som har framställts genom brott, vars användande utgör brott eller som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, utan också andra tänkbara situationer där egendom på annat liknande sätt har varit föremål för brott och det kan ifrågasättas om agerandet med egendomen omfattas av de första tre punkterna. Det kan exempelvis tänkas fall där någon hanterat egendom för saluförande på distans och att det därför inte är givet att personen har tagit befattning med egendomen eller att en mineral utvunnits genom bearbetning i strid med bestämmelserna i 15 kap. 6 § första stycket 3 minerallagen. Slutligen har bestämmelsen gjorts obligatorisk, på så sätt att förverkande ska ske. I detta avseende skiljer sig med den nya regle-

ringen förverkande av brottsföremål alltså från hjälpmedelsförverkande, som är fakultativt.

De uttalanden som finns i förarbeten till tidigare bestämmelser i specialstraffrätten om förverkande av brottsföremål, bör även fortsättningsvis vara vägledande (se t.ex. prop. 1999/2000:124).

11 § Hjälpmedelsförverkande och förverkande av brottsföremål får ske från gärningsmannen, någon annan som har medverkat till brottet eller den i vars ställe någon av dessa har varit. Hjälpmedel och brottsföremål får även förverkas från den som senare har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock ske endast om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Paragrafen anger kretsen av personer som förverkande av hjälpmedel och brottsföremål får ske ifrån. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

Enligt *första meningen* får förverkande ske från gärningsmannen, annan som har medverkat till brottet eller den i vars ställe någon av dessa har varit. Med det sistnämnda uttrycket avses, liksom tidigare, t.ex. en juridisk person i vars verksamhet brottsligheten har begåtts. För att förverkande ska få ske i ett sådant fall bör dock normalt krävas att brottsligheten har begåtts för personens räkning eller åtminstone att personen har ställt egendomen till förfogande och då varit i vart fall oaktsam i förhållande till att den skulle användas i ett brottsligt sammanhang. I den mån en sådan åtgärd skulle drabba personen på ett uppenbart oskäligt sätt finns möjlighet att avstå från förverkande med stöd av 20 §.

Enligt *andra meningen* får förverkande även ske från den som senare har förvärvat egendomen. På motsvarande sätt som för kopplingskravet beträffande brottsvinstförverkande och utvidgat förverkande (4 och 7 §§) innebär den regleringen, på det sätt som kommer till uttryck i *tredje meningen*, att skillnad görs beroende på om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen eller inte. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning förutsätter förverkande från förvärvaren nämligen att han eller hon insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Vid bedömningen av från vem förverkande av hjälpmedel eller brottsföremål ska ske måste beaktas vilket ändamål som bestämmelserna har, dvs. att förhindra att egendom ska komma till brottslig användning. Det gör att i valet mellan ett värdeförverkande hos ett subjekt och ett sakförverkande hos ett annat, bör vanligen sakförverkande väljas. En annan sak är att skälen för att alls förverka kan vara svagare om egendomen inte längre finns kvar hos någon som har varit inblandad i brottet. Inte minst med hänsyn till risken för skentransaktioner bör dock förverkande av hjälpmedel från senare förvärvare ofta vara påkallat för att undvika att egendomen kommer till fortsatt brottslig användning. Rör det sig om brottsföremål bör det ofta finnas starka skäl för förverkande även från en senare förvärvare.

Värdeförverkande från någon som har varit inblandad i brottet när egendomen inte påträffas bör endast komma i fråga undantagsvis. I regel bör det krävas särskilda skäl, t.ex. att det finns grundad anledning att misstänka att förverkandesvaranden har överlåtit den till en bulvan och fortfarande i praktiken har tillgång till egendomen.

Paragrafen ska läsas tillsammans med det allmänna äganderättskravet i 13 §.

Förverkande av särskilda brottsverktyg

12 § Förverkande får ske av

1. ett föremål som är ägnat att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa, om det har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att det skulle komma till sådan användning,
2. ett föremål som är ägnat att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att det skulle komma till sådan användning, och
3. andra föremål, om det med beaktande av föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt finns särskild anledning att befara att det kan komma till användning i samband med ett brott.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av särskilda brottsverktyg och ersätter hittillsvarande 3 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.3.

Enligt paragrafen är det möjligt att förverka föremål utan krav på någon koppling till brott i tre olika situationer. *Första* och *andra punkten* som avser vapen och skadegörelseföremål motsvarar hittillsvarande 3 § 2 och 3. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Tredje punkten ersätter hittillsvarande 3 § 1 och avser andra föremål än vapen och skadegörelseföremål. Enligt denna bestämmelse får förverkande ske av andra föremål, om det med beaktande av föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt finns särskild anledning att befara att föremålet kan komma till användning i samband med ett brott. En samlad bedömning ska alltid göras av föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt. Bedömningen av om föremålet kan befaras komma till användning i samband med ett brott är framåtblickande och det befarade brottet behöver inte konkretiseras närmare.

Beträffande sådana utpräglade brottsverktyg som har omfattats av den hittillsvarande regleringen i 36 kap. 3 § 1 finns det alltid särskild anledning att befara att föremålet kan komma till användning i samband med ett brott, om inte omständigheterna i övrigt tydligt talar i en annan riktning. Det kan exempelvis tänkas att ett förfalskat mynt innehas av en myntsamlare. Den nya bestämmelsen innebär emellertid att också andra föremål än utpräglade brottsverktyg kan förverkas, om omständigheterna i övrigt gör att det sammantaget finns särskild anledning att befara att föremålet kan komma till användning i samband med ett brott. Ju större legalt användningsområde som ett föremål har, desto tydligare måste omständigheterna i övrigt tala för att det finns särskild anledning att befara att det ska komma till användning i samband med ett brott. Om föremålet påträffas tillsammans med andra föremål, som var för sig ger ett vardagligt intryck, kan föremålen och omständigheterna i övrigt sammantaget ge särskild anledning att befara att föremålen kan komma till användning vid ett brott.

När det gäller omständigheterna i övrigt kan särskilt beaktas i vilket sammanhang och hos vem föremålet eller föremålen påträffades. Även senare inträffade omständigheter kan beaktas. Föremål som utan att vara utpräglade brottsverktyg kan träffas av bestämmelsen är t.ex. typiska inbrottsverktyg som påträffas i ett sammanhang där omständigheterna med

viss styrka talar för att verktygen skulle kunna komma till användning i samband med inbrott. Detsamma gäller för t.ex. vågar och liknande föremål som påträffas i sammanhang där omständigheterna ger bilden att det finns särskild anledning att befara att föremålen kan komma till användning vid narkotikabrott. Man kan också tänka sig att skyddsvästar påträffas under omständigheter som sammantaget ger särskild anledning att befara att de skulle kunna komma till användning i samband med brott, t.ex. att de påträffas i anslutning till vapen.

Bestämmelsen är begränsad till föremål. Det ska alltså röra sig om flyttbar egendom som tar fysisk form. Någon alternativ möjlighet till förverkande av egendomens värde finns inte. Eftersom bestämmelsen inte handlar om att knyta föremålet till ett visst brott uppställs inget krav på koppling mellan förverkandesvaranden och något brott (kopplingskrav). Det är alltså endast det allmänna kravet i 13 § att egendomen måste tillhöra eller med tillämpning av 14 eller 15 § måste anses ägas av förverkandesvaranden som begränsar vem förverkande kan ske ifrån. Därutöver krävs givetvis att talan också förs mot ägaren för att förverkande ska kunna ske.

Från vem förverkande får ske

13 § Egendom får förverkas endast från den som egendomen tillhör eller som enligt 14 eller 15 § ska anses vara egendomens ägare. Detta hindrar dock inte att penningmedel förverkas hos den som innehar medlen.

I paragrafen regleras från vem förverkande får ske. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.2 och 12.3.2.

Paragrafens *första mening* innehåller en allmän begränsning av möjligheterna till förverkande. Den innebär att förverkande får ske endast från den som egendomen tillhör eller som med tillämpning av 14 eller 15 § ska anses vara ägare till egendomen. Med egendom avses alla former av egendom, däribland nyttjanderätter, immateriella rättigheter, fordringsrätter och fast egendom. Det är alltså möjligt att förverka t.ex. en nyttjanderätt till fast egendom från den som är innehavare av nyttjanderätten även om fastigheten i sig tillhör någon annan. Det är också möjligt att förverka rätten till ett domännamn (jfr rättsfallet NJA 2017 s. 1070). Omvänt finns det inte något hinder mot att förverka fast egendom som är förenad med nyttjanderätt (se dock 17 § om verkan av förverkande för särskild rätt till egendom). Genom begreppet ”tillhör” träffas inte bara egendom som kan vara föremål för äganderätt, t.ex. ett fordon eller ett verktyg. Alla former av egendom, däribland immaterialrätter och säkerhetsrätter träffas av regleringen. Samma begrepp med samma innebörd finns i 4 kap. 17 § utsökningsbalken. Ledning kan därför sökas i såväl motiven som utvecklad rättspraxis till hur begreppet har tolkats inom utsökningsrätten.

Egendomen ska tillhöra förverkandesvaranden vid domstidpunkten för att förverkande ska få ske från denne. Om förverkandesvaranden t.ex. påstår sig ha överlåtit ett brottsföremål eller ett hjälpmedel från ett brott innan dom meddelas får domstolen bedöma om överlåtelsen medför att egendomen inte kan förverkas från överlåtaren. Här måste beaktas såväl kravet på besittningsövergång (tradition) som betydelsen av besittning som presumtion för äganderätt (se 14 och 15 §§). Traditionskravet för att

förverkande från överlåtaren ska vara uteslutet bör förstås som en självständig straffrättslig regel. Om tradition har skett kan förverkandetalan föras mot senare förvärvare enligt de förutsättningar som ställs upp för detta i 4, 5, 7 och 11 §§.

Kravet att egendomen ska tillhöra förverkandesvaranden innebär vidare att förverkande inte får ske från den som fått i uppdrag att för annans räkning exempelvis frakta narkotika eller förfalskade varor (en s.k. kurir) eftersom egendomen inte tillhör kuriren. Kan det inte att klargöras vem egendomen tillhör (t.ex. kurirens uppdragsgivare) får egendomen förverkas från okänd om övriga förutsättningar för förverkande är uppfyllda. Ett sådant förverkandebeslut kan i många fall fattas av åklagare (se 3 kap. lagen [2024:000] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot). Det finns anledning att se annorlunda på saken när rättsordningen inte erkänner något förvärv. Exempelvis ska en cykel som har frånhänts annan genom brott inte förverkas, utan som utgångspunkt återställas till den rätta ägaren. Om cykeln inte kan återställas blir det i stället aktuellt att tillämpa reglerna om förvar i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. (stöldgodslagen). Om det däremot rör sig om en situation där själva förvärvet visserligen, vid första anblick, får betraktas som rättsenligt men att omständigheterna varit sådana att förvärvet bedöms som otillbörligt är det inte lika självklart att förvärvarens äganderätt inte ska erkännas vid tillämpningen av bestämmelsen om vem egendomen tillhör. Det bör t.ex. inte möta något hinder att förverka en tavla från gärningsmannen som han eller hon tagit emot som gåva men som i förlängningen visar sig vara en muta. Kravet på att egendomen ska tillhöra gärningsmannen vid domstidpunkten bör alltså inte förstås så strikt att t.ex. regler som möjliggör återgång av ett förvärv skulle utesluta förverkande. Om tavlan senare har sålts och därmed inte längre finns i behåll hos gärningsmannen är det inte heller något som hindrar att köpeskillingen – oavsett om det rör sig om penningmedel eller annan lös egendom – som gärningsmannen har mottagit förverkas från denne (se dock vidare i 4 § om ondtroende förvärvare). Inte heller hindrar bestämmelsen att förverkandesvaranden åläggs att betala ett visst belopp till staten motsvarande vinsten (värdeförverkande) eller att annan egendom förverkas för att neutralisera brottsvinsten (se 8 §).

För de former av förverkande som grundas på ett brott måste det, utöver kravet att egendomen ska tillhöra förverkandesvaranden (äganderättskravet), finnas en koppling mellan förverkandesvaranden och det brott som förverkandet grundar sig på (kopplingskravet). Se vidare om denna fråga i kommentarerna till bestämmelserna om förverkande av brottsvinster i 3 §, utvidgat förverkande i 6 § samt förverkande av hjälpmedel och brottsföremål i 10 §. För förverkandeformerna självständigt förverkande (4 §) och förverkande av särskilda brottsverktyg (12 §) uppställs det däremot inte något kopplingskrav i relation till ett brott, eftersom dessa förverkandeformer inte bygger på att ett brott har begåtts. Förutsatt att omständigheterna som kan utlösa förverkande är uppfyllda är det för den senare kategorin av förverkandeformer alltså tillräckligt att egendomen som yrkas förverkad tillhör förverkandesvaranden eller att denne anses vara egendomens ägare enligt 14 eller 15 §.

I *andra meningen* finns en undantagsbestämmelse i fråga om penningmedel. Enligt bestämmelsen hindrar inte den allmänna begränsningen i

första meningen att penningmedel förverkas hos den som innehar medlen. Penningmedel kan således förverkas från någon som innehar medlen även om medlen inte tillhör förverkandesubjektet. Om en målsägande t.ex. har blivit utsatt för ett bedrägeri och vilseletts att betala ut pengar från sitt konto till gärningsmannens konto har gärningsmannen ofta blivit ägare till de mottagna penningmedlen genom att dessa har sammanblandats med andra medel på kontot. Det kan dock tänkas att medlen är fortsatt identifierbara hos gärningsmannen på ett sådant sätt att målsäganden har bättre rätt till dessa, men även att medlen finns hos någon annan än gärningsmannen, t.ex. en penningtvättare, på ett sådant sätt att penningtvättaren saknar äganderätten till medlen. Oavsett hur det förhåller sig är målsägandens intresse att få tillbaka motsvarande belopp, inte de individuella medlen. Förverkande av penningmedel får därför ske från förverkandesvaranden även om penningmedlen varken tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden. Målsägandens intresse av att kompenseras tillgodoses i stället genom en rätt till ersättning eller betalning ur de medel som flyter in till staten genom förverkandebeslutet (se 21 och 22 §§). Beträffande annan egendom än penningmedel som frånhänts annan genom brott gäller däremot att sådan egendom ska återställas till den rätta ägaren (bättre rätt) eller, om denne inte är känd eller inte gör anspråk på egendomen, tas i förvar enligt stöldgodslagen.

14 § Vid tillämpningen av 13 § ska den som har lös egendom i sin besittning anses vara ägare till egendomen, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

I fråga om ett registrerat skepp eller ett registrerat luftfartyg gäller dock att egendomen ska anses tillhöra den som är inskriven som ägare, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller presumtionsbestämmelser om vem som ska anses vara ägare till lös egendom i de fall någon har ensam besittning till egendomen, eller beträffande registrerat skepp eller registrerat luftfartyg är inskriven som ägare. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.2.

Paragrafen har sin förebild i 4 kap. 18 § utsökningsbalken. Den praxis som har utvecklats kring den bestämmelsen kan tjäna till ledning även vid tolkningen av den nya bestämmelsen.

I *första stycket* anges att vid tillämpningen av 13 § ska den som har lös egendom i sin besittning anses vara ägare till egendomen om det inte framgår att den tillhör annan.

Bestämmelsen innebär en bevislättnad för åklagaren när det gäller kravet på äganderätt vid förverkande av viss utpekad egendom, dvs. ett sakförverkande. Om åklagaren kan styrka att förverkandesvaranden har lös egendom i sin besittning ska denne anses vara ägare till egendomen om presumtionen för äganderätt inte bryts. Vad som vid tillämpningen av olika bestämmelser anses kunna vara föremål för besittning skiljer sig åt. Ett banktillgodohavande träffas inte av presumtionsregeln i utsökningsbalken. Eftersom bestämmelsen bygger direkt på utsökningsbalken faller alltså bankmedel utanför bestämmelsens tillämpningsområde (se rättsfallet NJA 1984 s. 656). Däremot utgör, precis som i utsökningsrätten, det förhållandet att en viss person är kontohavare givetvis ett starkt positivt

stöd för att tillgodohavandet också tillhör kontohavaren. Annan som gör anspråk på tillgodohavandet behöver därmed visa så mycket stöd för sitt anspråk att kontohavarens rätt framstår som oklar (se till exempel rättsfallet NJA 2015 s. 763 med vidare hänvisningar).

För att presumtionen ska brytas ska det framgå att egendomen tillhör annan. Det krävs att det är utrett att egendomen tillhör annan än förverkandesvaranden. Det är alltså inte tillräckligt att det gjorts sannolikt eller annars framstår som möjligt att egendomen tillhör annan. I fall där gärningsmannen har frånstulet gods i sin besittning ska godset återställas till målsäganden. Egendom som har frånhänts någon genom brott bör alltså inte sakförverkas utan i stället återställas till den rätta ägaren, t.ex. genom en talan om bättre rätt. Eftersom förverkandesanktionen inte aktualiseras i en sådan situation blir det därför inte heller aktuellt att i förverkandehänseende presumera att egendomen tillhör gärningsmannen.

Om rätten finner att det varken med stöd av huvudregeln (krav på att egendomen ska tillhöra förverkandesvaranden) eller presumtionsbestämmelserna i denna paragraf eller 15 § går att knyta egendomen till förverkandesvaranden, ska förverkandeyrkandet avslås mot denna person. Det kan tänkas uppstå situationer där det bedöms som oklart vem egendomen tillhör eller att det av utredningen framgår att egendomen tillhör annan än förverkandesvaranden (till exempel narkotika som en kurir har i sin besittning) men att det likväl finns behov av att förverka egendomen. För dessa fall är det möjligt för åklagaren att rikta en förverkandetalan mot okänd, eller under vissa förutsättningar själv besluta om förverkande (se 3 kap. och 6 kap. lagen [2024:000] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot).

I *andra stycket* finns en särskild presumtionsbestämmelse om vem som registrerat skepp eller registrerat luftfartyg ska anses tillhöra. För att presumtionen ska vara tillämplig i förhållande till skepp krävs inskrivning i fartygsregistret. På motsvarande sätt gäller i fråga om luftfartyg att inskrivning skett i inskrivningsregistret. Om någon står inskriven som ägare till sådant skepp eller luftfartyg anses egendomen tillhöra honom eller henne om det inte framgår att den tillhör annan. Av betydelse i sammanhanget är att presumtionen även träffar de fall skeppet eller luftfartyget är registrerat i utlandet (se 1 kap. 8 § utsökningsbalken). Likaså kan presumtionen tillämpas på andel i och villkorlig rätt till sådan egendom (se 1 kap. 10 § i samma balk).

15 § Om någon är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, ska vid tillämpningen av 13 § personen anses som ägare till egendomen, om det inte görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt och det inte heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller när någon varaktigt sammanbor med någon annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Om någon, i ett annat fall än vad som avses i första stycket, har lös egendom i gemensam besittning med någon annan får egendomen eller en andel i den förverkas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör personen.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om ett registrerat skepp eller ett registrerat luftfartyg.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller dels presumtionsbestämmelser om vem som ska anses vara ägare till lös egendom i de fall det föreligger gemensam besittning till egendomen, dels vissa begränsningar för hur presumtionsbestämmelserna får användas. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.2.

Paragrafen har sin förebild i 4 kap. 19 § utsökningsbalken. Den praxis som har utvecklats kring den bestämmelsen kan tjäna till ledning även vid tolkningen av den nya bestämmelsen.

I *första* stycket finns en presumtionsbestämmelse som är tillämplig om någon är gift och sammanbor med sin make och det finns lös egendom i makarnas gemensamma besittning. Om de nämnda förutsättningarna är uppfyllda ska vid tillämpningen av 13 § förverkandesvaranden anses vara egendomens ägare. Presumtionsregeln gäller endast lös egendom. Motsvarande bestämmelse gäller i de fall förverkandesvaranden varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden (är sambo). Om förverkandesvaranden eller tredje man lyckas göra det sannolikt att förverkandesvaranden och maken eller sambon är samägare till egendomen eller att det av utredningen framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan bryts presumtionen.

I *andra stycket* anges att om någon, i ett annat fall än vad som avses i första stycket, har lös egendom i gemensam besittning med någon annan får egendomen eller en andel i den förverkas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör personen. Bestämmelsen innebär att presumtionen i första stycket inte är tillämplig i de fall någon sambesitter egendom med annan än sin make eller sambo.

Enligt *tredje stycket* saknar frågan om besittning betydelse när det gäller registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. Den enda presumtionsbestämmelse som kan komma i fråga för dessa egendomsslag är den som återfinns i 14 § andra stycket.

16 § I 5 kap. lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns bestämmelser om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller en upplysning om att det i lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns bestämmelser om tredje mans deltagande vid en talan om förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

Särskild rätt till förverkad egendom och förverkande av utmätt egendom

17 § Särskild rätt till förverkad egendom består, om inte även den särskilda rätten förverkas.

Förverkas egendom som någon har fått rätt till genom utmätning upphör rätten, om det inte av särskild anledning förordnas att rätten ska bestå.

Paragrafen motsvarar hittillsvarande 5 b §. Ändringarna är enbart språkliga. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Skälighetsuppskattning av brottsvinstens storlek eller egendomens värde

18 § Om bevisning om brottsvinstens storlek eller egendomens värde inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta vinsten eller värdet till ett skäligt belopp.

I paragrafen finns en bevislättnadsregel som tillåter rätten att i vissa fall göra en skälighetsuppskattning av brottsvinstens storlek eller egendomens värde. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen, som har sin förebild i 35 kap. 5 § rättegångsbalken, motsvarar delvis bestämmelsen i hittillsvarande 4 § tredje stycket i fråga om brottsvinster som uppstått i utövningen av näringsverksamhet.

Om det inte alls eller endast med svårighet går att föra bevisning om egendomens värde får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Möjligheten att göra skälighetsuppskattningar av värdet på egendom gäller för alla former av förverkande.

Bevislättnadsregeln kan, när det gäller brottsvinster, exempelvis tillämpas i situationer när det är svårt att avgöra storleken på vinsten från en narkotikaförsäljning. I situationer där den egendom som annars skulle kunna förverkas inte längre finns i behåll kan åklagaren – i stället för egendomen – yrka att värdet av egendomen ska förverkas. Även i dessa fall kan alltså bevislättnadsregeln tillämpas.

Bestämmelsen innebär inte att åklagaren är befriad från skyldigheten att lägga fram den utredning som skäligen kan åstadkommas. I det sagda ligger att åklagaren behöver precisera skälen till varför endast begränsad eller ingen bevisning kan läggas fram om brottsvinstens storlek eller egendomens värde för att tillämpning av bestämmelsen ska kunna komma i fråga (jfr rättsfallet NJA 2005 s. 180).

Begränsningar av möjligheterna till förverkande

19 § I stället för att besluta om förverkande får rätten besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas.

Om rätten beslutar om en sådan åtgärd ska den även ange inom vilken tid som åtgärden ska genomföras. Rätten får besluta att egendomen ska vara kvar i beslag under viss tid.

Paragrafen reglerar möjligheten att i stället för förverkande besluta om en mindre ingripande åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

Första stycket har sin motsvarighet i hittillsvarande 6 §. När det gäller i synnerhet brottsföremål, och någon gång också hjälpmedel, kan det ibland tänkas att det finns mindre ingripande alternativ till förverkande för att uppnå samma syfte. Det kan t.ex. bli aktuellt att förordna att förfalskade tavlor eller mynt ska förses med en stämpel eller att en falsk signatur ska tas bort. Ett annat exempel på en mindre ingripande åtgärd kan vara att rätten beslutar att ett varukännetecken ska utplånas (se prop. 2004/05:135 s. 171). Det kan också avse åtgärder som innebär att digitalt lagrad information utplånas snarare än att själva lagringsmediet förverkas (jfr rättsfallet NJA 2014 s. 14). Om det är möjligt att förebygga missbruk av egendomen följer det av förbudet mot uppenbart oskäligt förverkande i 20 § att rätten ska föreskriva en sådan åtgärd snarare än att förverka egendomen. En föreskrift om en sådan skyldighet förutsätter att

kostnaderna för sådana åtgärder, riskerna och liknande faktorer inte är oproportionerliga i förhållande till egendomens värde och andra motstående intressen.

Eftersom en åtgärd som kan förhindra missbruk är mindre ingripande ryms det i ett yrkande om förverkande att i stället besluta om en åtgärd som kan förhindra missbruk. Om rätten anser att en sådan åtgärd kan bli aktuell bör den självmant väcka frågan även om parterna inte själva gjort det. Rätten ska i sådana fall ge parterna möjlighet att ge sin syn på förutsättningarna för att vidta en mindre ingripande åtgärd.

I *andra stycket*, som inte har någon tidigare motsvarighet, föreskrivs att rätten, om den beslutar om en åtgärd enligt första stycket, ska ange inom vilken tid som åtgärden ska genomföras. Det införs också en uttrycklig reglering av innebörd att egendomen får vara kvar i beslag under den tid som rätten har bestämt. Denna tid bör normalt inte vara längre än tiden för att genomföra åtgärden.

20 § Förverkande ska inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att förverkande inte får ske om det är uppenbart oskäligt. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Bestämmelsen är generellt tillämplig och gäller alltså i förhållande till alla förverkandeformer. Bedömningen av om ett förverkande är uppenbart oskäligt måste dock göras med beaktande av vilket slags förverkande det är fråga om i det enskilda fallet.

Vid sidan av fall där det föreligger speciella och ömmande omständigheter kopplade till förverkandesvaranden fyller oskälighetsbedömningen funktionen av att i vidare bemärkelse möjliggöra en prövning av om och i vilken utsträckning förverkande är motiverat i ett visst fall. Vid prövningen ska skälen för förverkande vägas mot andra motstående intressen.

Vid brottsvinstsförverkande bör det förhållandet att det rör sig om ett stort belopp eller värde i relation till brottslighetens allvar endast undantagsvis ha betydelse (jfr rättsfallet NJA 2016 s. 641). Detsamma gäller det förhållandet att brottsvinsten inte längre finns i behåll.

Även vid andra typer av förverkande kan det finnas anledning att överväga hur starka skälen för förverkande är. Exempelvis bör skälen för förverkande av egendom som varit föremål för brott enligt smugglingslagen vara starkare om det rör sig om brott mot ett importförbud än om det rör sig om en åsidosatt anmälningsskyldighet (jfr rättsfallet NJA 2020 s. 767).

Oskälighetsregeln ska ses i ljuset av att förverkandelagstiftningen är generellt tillämplig, om inte frågan regleras särskilt i en specialstraffrättslig förverkandebestämmelse (jfr 2 §). Vad som är uppenbart oskäligt i fråga om förverkande måste därför bedömas i ljuset av bakomliggande lagstiftning.

När det gäller skäl mot förverkande kan det ofta finnas anledning att fästa särskilt avseende vid vem det är som förverkandeyrkandet riktas mot. Gäller det förverkande mot gärningsmannen eller annan medverkande framstår det ofta som mindre problematiskt med förverkande än mot en person som inte alls har varit delaktig i brottet eller ens känt till egendomens koppling till brott. Det bör exempelvis kunna vara uppenbart

oskäligt att förverka en brottsvinst hos den som i god tro har ärvt brottsvinsten och inrättat sig efter arvet i god tro. Vid andra typer av förverkande bör det ofta anses vara uppenbart oskäligt att förverka egendom från den som inte har haft med brottsligheten att göra.

Det kan också ha betydelse för bedömningen om brottet var uppsåtligt eller endast oaktsamt, liksom om brottsligheten innebar en överträdelse av en ordningsregel i en i grunden fullt legitim verksamhet eller om verksamheten snarare var illegitim i sin helhet.

Det kan ibland finnas skäl att i bedömningen av frågan om oskälighet ta hänsyn även till förverkandesvarandens situation eller framtida behov av förverkandeobjektet, t.ex. vad gäller transportmedel eller arbetsredskap. Visserligen bör det normalt inte finnas anledning att avstå från brottsvinstförverkande enbart för att gärningsmannen har förbrukat vinsten. Däremot kan det tänkas vara uppenbart oskäligt med ett förverkande om gärningsmannen har överlåtit egendomen vidare och då uppburit ett klart lägre belopp, exempelvis när gärningsmannen har tillgripit en vara som sedan sålts vidare för att finansiera gärningsmannens narkotikamissbruk. Även om värdet av varan i handeln då måste sägas vara gärningsmannens brottsvinst kan det många gånger framstå som alltför strängt att beröva honom eller henne värden som han eller hon i praktiken aldrig har tillgodogjort sig. Ett beslut om förverkande ska alltså vid en samlad bedömning tjäna en förnuftig och rimlig funktion.

De hänsyn som tas inom ramen för hittillsvarande 13 § brottsbalken – att barn och andra personer med nedsatt ansvarsförmåga inte ska bli av med sin egendom utan att de särskilda förhållandena bakom brottsligheten beaktas – inryms i bedömningen av frågan om oskälighet. Vid bedömningen ska dock beaktas vilken förverkandeform som är aktuell. Det bör mera sällan bli aktuellt att helt eller delvis jämka ett brottsvinstförverkande av sådana skäl, men däremot i vissa fall ett förverkande av hjälpmedel eller brottsföremål.

Prövningen av om ett förverkande är uppenbart oskäligt bör alltid innefatta en prövning av om ändamålet med förverkande redan har tillgodosetts eller skulle kunna tillgodoses på ett mindre ingripande sätt (se t.ex. 19 § om åtgärder som kan förhindra missbruk). Att förverkandesanktionen inte har en bestraffande utan en vinstneutraliserande funktion bör stå i förgrunden vid bedömningen av frågan om oskälighet vid förverkande av brottsvinster eller oförklarade tillgångar. Den omständigheten att förverkandesvaranden samtidigt åläggs betalningsskyldighet, såsom skadestånd för kränkning, böter eller företagsbot, bör inte annat än i rena undantagsfall medföra att förverkande skulle vara uppenbart oskäligt. Likaså bör endast sådana omständigheter som är klarlagda kunna ligga till grund för bedömningen om oskälighet. Att förverkandeyrkandet svarar mot ett enskilt anspråk medför inte heller att förverkande skulle vara uppenbart oskäligt. Avsikten är i stället att förverkandesvaranden i dessa fall ska ha rätt till ersättning från staten intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet (se 21 och 22 §§).

I de fall de specialstraffrättsliga förverkandebestämmelser som nu upphävs innehåller en motsvarande oskälighetsregel, innebär den nya generella regleringen inte någon förändring. Vid tillämpning av regleringen ska alltså den praxis som har utvecklats i anslutning till de olika hittillsvarande förverkandebestämmelserna i specialstraffrätten

vad gäller bedömningen av när det är uppenbart oskäligt att förverka fortsatt vara vägledande.

Konkurrens mellan förverkande och anspråk på egendom

21 § Om egendom som svarar mot ett anspråk har förverkats ska staten i den förpliktades ställe ersätta den berättigade intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Vid verkställighet av ett beslut om förverkande som svarar mot ett anspråk har den från vilken förverkandet skett rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett till den berättigade med anledning av det anspråket.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att en enskild ska ha rätt till ersättning från staten efter att förverkande skett, när den enskilde samtidigt har ett anspråk som på något sätt hänger samman med den egendom som förverkats. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet.* Övervägandena finns i avsnitt 11.3.

Första stycket, som ersätter hittillsvarande 17 § andra stycket första meningen, förutsätter att den enskilde har ett anspråk som svarar mot det som har förverkats. Det finns, till skillnad från kravet i den hittillsvarande bestämmelsen att det ska röra sig om utbyte, inte någon begränsning till någon viss förverkandeform. Egendomen kan alltså ha förverkats som brottsvinst, men även t.ex. som egendom som har varit föremål för brott (brottsföremål), vilket är vanligt vid bl.a. penningtvätt. Ersättningsregeln kan gälla andra typer av egendom än penningmedel (jfr 22 §).

Rätten till ersättning enligt bestämmelsen kan aktualiseras både när det var känt redan vid tidpunkten för förverkandebeslutet att det fanns ett anspråk och i situationer när det först senare uppdagas att målsäganden hade ett anspråk. Om det enskilda anspråket och det förverkandeyrkande som detta påstås svara mot framställs i rätten samtidigt och avser penningmedel, ska frågan dock normalt prövas av rätten i samma rättegång enligt 22 §. Om rätten vid en sådan prövning avslår det enskilda anspråket, eller finner att anspråket inte svarar mot det som har förverkats, finns det normalt inte skäl att göra en ny prövning av frågan med tillämpning av förevarande paragraf, utan frågan är avgjord av rätten. Endast om det har framkommit nya omständigheter bör, på samma sätt som vad gäller rättskraft i domstol, det finnas skäl att göra en förnyad prövning. En annan sak är att en prövning ska göras enligt förevarande paragraf om det anspråk som görs gällande riktar sig mot en annan person än den som det framställdes mot i rätten, t.ex. mot gärningsmannen till ett förbrott snarare än mot gärningsmannen till ett efterföljande penningtvättsbrott kopplat till samma egendom.

För att det enskilda anspråket ska svara mot egendom som har förverkats krävs att det som har förverkats helt eller delvis kan sägas vara en spegelbild av det enskilda anspråket. Det finns i huvudsak tre situationer när så är fallet.

För det första kan en målsägande ha frånhänts egendom genom det brott som förverkandet grundades på och därför ha ett skadeståndsanspråk. Det kan exempelvis röra sig om att målsäganden har utsatts för ett bedrägeri och då betalat ut pengar, varefter beloppet har förverkats som brottsvinst. Målsäganden kan också ha bestulits på en cykel som sedan inte har kunnat återfinnas eller har sålts vidare, med följden att cykelns värde eller

försäljningssumman har förverkats. Däremot bör det inte ha skett något förverkande av själva cykeln, eftersom en frånstulen cykel inte tillhör förverkandesubjektet och därför inte får förverkas (se 13 §). Om så ändå har skett av någon anledning, finns det ingenting som hindrar att ersättning utgår.

För det andra kan det tänkas att någon utomståendes egendom har använts som hjälpmedel vid ett brott eller varit föremål för brott på ett sådant sätt att den har förverkats, t.ex. en bil som har använts vid trafikbrott eller smuggling, eller verktyg som har använts vid en inbrottsstöld. Även i dessa situationer bör förverkande inte ha skett, eftersom förverkande förutsätter att egendomen tillhör förverkandesubjektet. Det kan dock tänkas att presumtionsreglerna i 14 eller 15 § har tillämpats och egendomen därför har ansetts ägas av förverkandesubjektet, och att det senare framkommer konkreta omständigheter som ger stöd för annans äganderätt till egendomen. I sådana situationer har ägaren ett anspråk som svarar mot det som har förverkats, även om det måste klarläggas att det inte rör sig om ett bulvanförhållande mellan parterna.

För det tredje kan tänkas att förverkande har skett på grund av ett brott som består i efterföljande hantering av egendom, t.ex. häleri eller penningtvätt. Egendomen har då vanligen förverkats på den grunden att den har varit föremål för brott. Även om målsäganden till förbrottet endast har ett anspråk kopplat till förbrottet, t.ex. en stöld eller ett bedrägeri, svarar ett förverkande baserat på den brottsliga efterföljande hanteringen mot ett anspråk kopplat till frånhändandet av egendomen i förbrottet. I den sistnämnda situationen är det inte möjligt för målsäganden att få en rätt till ersättning fastställd av rätten enligt 22 § vid förverkande från hälaren eller penningtvättaren. Målsäganden är då hänvisad till att i efterhand begära ersättning enligt förevarande paragraf.

Det krävs inte någon obruten kedja mellan den ursprungliga egendomen och det som har förverkats, på så sätt att målsäganden måste ha ett anspråk på bättre rätt till den förverkade egendomen. Om målsäganden har frånstulits en cykel eller betalat ut pengar genom ett bedrägeri kan målsäganden alltså ha rätt till ersättning för sitt skadeståndsanspråk ur förverkade medel, även om det endast är ett mot det utbetalade beloppet svarande belopp som förverkas. Så kan vara fallet t.ex. om ett värdeförverkande har verkställts i helt annan egendom eller om överförda kontomedel har sammanblandats med förverkandesvarandens egna medel.

Möjligheten till ersättning innebär inte någon allmän rätt för en målsägande till ersättning ur det som inflyter till staten till följd av förverkande kopplat till det brott som målsäganden har drabbats av. Det krävs att den förverkade egendomen svarar mot det enskilda anspråket. Ett skadestånd för t.ex. kränkning eller personskada kan inte sägas svara mot egendom som förverkas. Sambandet brister också om det enskilda anspråket är kopplat till ett annat brott än det som ligger till grund för förverkandet eller om det rör sig om ett utvidgat eller självständigt förverkande.

Rätten till ersättning kan uppgå högst till värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet. Det innebär att en rätt till ersättning kan beslutas även om staten ännu inte har fått in någon egendom till följd av förverkandebeslutet, eller om endast en del av förverkandebeslutet har säkrats eller verkställts. När staten får in medel med anledning av

förverkandebeslutet ska dessa i motsvarande mån betalas ut till den berättigade.

Ett bifall till en ansökan om ersättning med stöd av bestämmelsen innebär att staten träder i den förpliktades ställe intill värdet av det som inflyter till staten. Så sker redan genom ersättningsbeslutet. Det innebär dels att den berättigade därefter inte själv kan väcka talan om ersättning från den förpliktade, dels att endast staten kan driva in anspråket.

I många fall bör bestämmelsen om ersättning efter förverkande inte bli aktuell att tillämpa, av den anledningen att rätten med stöd av specialregeln i 22 § redan har funnit att målsäganden har rätt till ersättning ur penningmedel som förverkas. I sådana fall ska beslutet endast verkställas och huvudregeln om ersättning efter förverkande behöver inte tillämpas. Om frågan däremot ska prövas självständigt utom rätta gäller liksom tidigare att frågan prövas av Justitiekanslern.

I *andra stycket*, som ersätter hittillsvarande 17 § andra stycket andra meningen, anges att den från vilken förverkandet har skett vid ytterligare verkställighetsåtgärder kan invända att han eller hon redan har utgett egendom med anledning av det enskilda anspråk som svarar mot förverkandet. I sådana situationer bör dock krävas tydlig utredning om att så verkligen har skett, för att undvika att förverkandesubjektet genom t.ex. en skentransaktion undgår att förverkandebeslutet verkställs i sin helhet. Den omvända situationen – dvs. att målsäganden efter att förverkandebeslutet har verkställts ansöker om verkställighet av en dom rörande ett anspråk som svarar mot förverkandet – hanteras däremot enligt 3 kap. 21 § utsökningsbalken. Av den regleringen följer att den som förverkandet har skett från har rätt att tillgodoräkna sig värdet av det som har förverkats vid ytterligare verkställighetsåtgärder I en sådan situation får målsäganden i stället vända sig till staten med sitt anspråk enligt vad som följer av första stycket.

22 § Om rätten beslutar om förverkande av penningmedel och målsäganden i samma rättegång har framställt ett anspråk på penningmedel som svarar mot det som förverkas, ska rätten, om anspråket bifalls, fastställa att målsäganden har rätt till betalning ur det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Paragrafen reglerar rättens skyldighet att pröva om ett anspråk på penningmedel ska bifallas genom rätt till ersättning ur penningmedel som förverkas. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Beträffande förverkande av penningmedel innebär bestämmelsen att frågan om rätt till ersättning ska prövas av rätten redan samtidigt som beslutet om förverkande fattas.

För att rätten ska kunna fastställa en rätt för målsäganden till betalning ur det som inflyter till staten till följd av förverkandebeslutet krävs för det första att såväl ett förverkandeyrkande som ett anspråk har framställts mot samma person i samma rättegång och att båda yrkandena avser penningmedel. Med penningmedel avses banktillgodohavanden, kontanter (oavsett valuta) och betalningsförpliktelser (värdeförverkande). För det andra krävs att rätten har kommit fram till att förverkandeyrkandet ska bifallas. Om förverkandeyrkandet avslås kan det enskilda anspråket prövas på vanligt sätt. För det tredje krävs att rätten kommer fram till att det finns

förutsättningar att bifalla även det enskilda anspråket. För det fjärde måste rätten komma fram till att det enskilda anspråket svarar mot det som förverkandebeslutet avser. Med svarar mot avses detsamma som i 21 §. Vid tillämpning av regeln om rättens prövning krävs dock att det enskilda anspråket riktar sig mot samma person som förverkandeyrkandet. Om målsäganden bara har ett anspråk på den som begått ett förbrott, t.ex. bedrägeri, men inte anses ha det mot den tilltalade penningtvättaren (jfr rättsfallet NJA 2020 s. 344), kan rätten alltså inte fastställa någon rätt till ersättning ur penningmedel som förverkas från tvättaren. Frågan får i stället prövas i efterhand enligt 21 §.

Under rättegången ska målsägandens enskilda anspråk hanteras på vanligt sätt. Parterna får alltså lägga fram utredning och den tilltalade ange inställning till anspråket. Däremot behöver målsäganden inte formellt framställa något yrkande om att rätten ska fastställa rätt till betalning ur förverkade medel enligt bestämmelsen. Rätten bör dock på sedvanligt sätt verka för att klarlägga parternas uppfattningar i frågan om ett eller flera enskilda anspråk svarar mot den egendom som yrkas förverkad på ett sådant sätt att målsäganden kan ha rätt till betalning ur förverkade medel. Parterna har också möjlighet att föra bevisning i frågan.

Om den tilltalade medger det enskilda anspråket är medgivandet bindande mellan parterna. Rätten ska dock göra en självständig prövning av om det föreligger en rätt till betalning ur förverkade medel. Om det inte finns någon anledning att misstänka att medgivandet strider mot verkliga förhållanden bör det normalt kunna läggas till grund för bedömningen om att betalning ska ske ur förverkade medel. Det bör alltså i relation till staten betraktas som ett erkännande vars värde får bedömas i varje enskilt fall.

Om rätten kommer fram till att såväl ett förverkandeyrkande som ett anspråk på penningmedel ska bifallas, ska rätten därutöver ta ställning till om det enskilda anspråket helt eller delvis ska bifallas som en rätt till betalning ur det som inflyter till staten till följd av förverkandebeslutet, snarare än som en förpliktelse för den tilltalade. Vid denna prövning gäller det sedvanliga beviskravet i tvistemål. Om rätten fastställer en rätt till betalning ur det som förverkas utgör en sådan fastställelse i dom inte någon betalningsförpliktelse för förverkandesvaranden och i förlängningen inte heller en exekutionstitel som målsäganden kan lägga till grund för en ansökan om verkställighet mot den dömde. Med målsägande likställs någon annan, t.ex. ett försäkringsbolag, som har ersatt målsäganden och har regressrätt mot den tilltalade vad gäller det enskilda anspråket.

Om målsäganden har framställt flera ekonomiskt likvärdiga enskilda anspråk, t.ex. i första hand bättre rätt och i andra hand skadestånd, är det tillräckligt att rätten anser att ett av dem ska bifallas. Om rätten t.ex. anser att målsäganden i vart fall har rätt till skadestånd eller annan ersättning, behöver den inte ta ställning till om egendomen har hållits avskild på ett sådant sätt att målsäganden skulle ha bättre rätt till egendomen.

Bestämmelsen är tillämplig även om det inte finns någon egendom säkrad, dvs. om förverkande sker som en betalningsförpliktelse till staten (värdeförverkande). I sådana fall innebär en fastställelse av rätt till betalning ur det som inflyter till staten till följd av förverkandebeslutet att målsäganden inte längre kan vända sig till den enskilde med sitt anspråk. Staten får i gengäld en skyldighet att verka för att betalningsförpliktelsen drivs in och att influtna medel därefter kan betalas ut till den enskilde.

Det kan av flera skäl tänkas att det enskilda anspråket överstiger det förverkade beloppet. Detta handlar i grund och botten om huruvida det enskilda anspråket i dess helhet svarar mot det förverkade beloppet eller inte. I den mån så inte är fallet för att det enskilda anspråket överstiger detta, får det enskilda anspråket i den överstigande delen bifallas som en betalningsförpliktelse. Så kan t.ex. vara fallet om målsägandens skada överstiger brottsvinsten. Det kan också tänkas att målsäganden har förenat sitt yrkande med ett ränteyrkande som inte svarar mot det som förverkas. Skyldigheten att betala ränta utgör då en betalningsförpliktelse för den enskilde. I den mån det finns egendom säkrad måste förpliktelsen emellertid anses fullgjord den dag då rätten fastställer en rätt till ersättning ur förverkade medel.

Om flera målsägande har framställt enskilda anspråk som svarar mot det som förverkas, kan situationen uppstå att deras anspråk sammantaget överstiger vad som förverkas eller att säkrade medel inte motsvarar deras anspråk. I sådana fall får situationen lösas på samma sätt som enligt t.ex. konkurslagen, dvs. i förhållande till storleken på respektive anspråk, i den mån dessa svarar mot det som förverkas. Det kan dock tänkas situationer där förverkande ska ske av penningmedel när en målsägande har bättre rätt till säkrade penningmedel, samtidigt som en annan målsägande i samma rättegång endast har rätt till skadestånd. I en sådan situation kan, i linje med allmänna sakrättsliga principer, någon fördelning inte ske i förhållande till anspråken. Sakförverkandet av säkrad egendom som en viss målsägande har bättre rätt till måste då tydligt skiljas från övriga förverkandebeslut i domslutet. Att den som har bättre rätt till medel inte ska behöva dela dessa med andra som enbart har en fordran på förverkandesvaranden hindrar emellertid inte att rätten ändå kan fastställa att även övriga målsägande har rätt till betalning ur det som flyter in till staten till följd av förverkandebeslutet.

En solidarisk betalningsskyldighet för flera personer som samtidigt får förverkandebeslut riktade mot sig var för sig, hindrar inte att rätten beslutar att målsäganden har rätt till betalning ur förverkade medel.

Sedan domen fått laga kraft ska medel betalas ut till den enskilde i den mån sådana finns säkrade. I det ledet ska inte ske någon ny prövning av beloppets storlek utan det är då fråga om en ren utbetalning av det belopp som domstolen har fastställt i domen. På samma sätt som vid verkställighet av andra föremål som varit beslagtagna är det Polismyndigheten som ska verkställa domen genom att betala ut medlen till målsäganden. För det fall egendomen har säkrats genom kvarstad verkställs domen, precis som enligt hittillsvarande regler, genom Kronofogdemyndigheten.

Ett domslut varigenom dessa frågor prövas skulle exempelvis kunna formuleras på följande sätt.

Exempel

Enskilda anspråk

1. A ska till B betala 10 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från [datum] till dess betalning sker enligt följande:

a) Tingsrätten fastställer att B, till fullgörande av p. 1 ovan, har rätt till betalning ur förverkade medel (förverkandebeslut p. 1 nedan) med 5 000 kr.

b) A ska till B, till fullgörande av p. 1 ovan, betala 5 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet 10 000 kr från [datum] till dess betalning sker.

Förverkande och beslag

1. I penningbeslag tagna kontomedel (5 000 kr) förverkas (beslagsnummer). Penningbeslaget ska bestå.
2. I beslag tagen kofot förverkas (beslagsnummer). Beslaget ska bestå.

Företagsbot

23 § Ett företag ska åläggas företagsbot för brott, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och brottet har begåtts i utövningen av

1. näringsverksamhet,
2. sådan offentlig verksamhet som kan jämställas med näringsverksamhet, eller
3. annan verksamhet som ett företag bedriver, om brottet har varit ägnat att leda till en ekonomisk fördel för företaget.

För att företaget ska åläggas företagsbot krävs också att

1. företaget inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottet, eller
2. brottet har begåtts av
   a) en person med ledande ställning i företaget, grundad på befogenhet att företräda företaget eller att fatta beslut på dess vägnar, eller
   b) en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

Med företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer.

Första stycket gäller inte om brottet varit riktat mot företaget.

Paragrafen, som reglerar förutsättningarna för att ålägga ett företag företagsbot, motsvarar hittillsvarande 7 § (jfr prop. 2018/19:164 s. 62–65) Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Paragrafen ändras dels redaktionellt, dels på så sätt att angivandet av att företagsbot åläggs på yrkande av allmän åklagare tas bort. Ändringen görs till följd av den generella regleringen i 29 § där det bl.a. anges att frågan om egendom ska förverkas eller om företagsbot ska dömas ut prövas efter talan av åklagare. Ändringen innebär ingen ändring i sak.

24 § När ett företag åläggs företagsbot för flera brott, ska rätten bestämma en gemensam företagsbot för den samlade brottsligheten.

Vid fastställandet av företagsbotens storlek ska det först bestämmas ett sanktionsvärde om lägst fem tusen kronor och högst tio miljoner kronor. Sanktionsvärdet ska bestämmas med utgångspunkt i straffvärdet för den samlade brottsligheten. Särskild hänsyn ska tas till den skada eller fara som brottsligheten inneburit samt till brottslighetens förhållande till verksamheten. Det ska också tas skälig hänsyn till om företaget tidigare har ålagts att betala företagsbot.

Om inte annat följer av 25 eller 26 §, ska företagsboten fastställas till ett belopp som motsvarar sanktionsvärdet.

Paragrafen som reglerar hur företagsbotens storlek ska bestämmas motsvarar hittillsvarande 8 § (jfr prop. 2018/19:164 s. 65–66). Någon ändring av paragrafens innehåll görs inte. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

25 § Om sanktionsvärdet uppgår till minst 500 000 kronor, ska företagsboten för ett större företag sättas högre än vad som följer av 24 § (förhöjd företagsbot). Den förhöjda företagsboten ska fastställas till ett belopp som är befogat med hänsyn till företagets finansiella ställning. En förhöjd företagsbot får dock högst bestämmas till ett belopp som motsvarar femtio gånger sanktionsvärdet.

Med större företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer som motsvarar de kriterier som anges i 1 kap. 3 § första stycket 4 årsredovisningslagen (1995:1554).

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte staten, kommuner eller regioner.

Paragrafen som reglerar den förhöjda företagsboten motsvarar hittillsvarande 9 § (jfr prop. 2018/19:164 s. 66–69). Någon ändring av paragrafens innehåll görs inte. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

26 § En företagsbot får sättas lägre än vad som borde ha skett med tillämpning av 24 och 25 §§, om

1. brottet medför annan betalningsskyldighet eller särskild rättsverkan för företaget och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng,
2. företagets ägare eller innehavare döms till påföljd för brottet och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng för honom eller henne,
3. företaget efter förmåga har försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa de skadliga verkningarna av brottet,
4. företaget frivilligt har angett brottet, eller
5. det annars finns särskilda skäl för jämkning.

Om det är särskilt påkallat med hänsyn till något förhållande som avses i första stycket får företagsboten efterges.

Paragrafen som anger förutsättningarna för att sätta ned eller efterge företagsbot motsvarar hittillsvarande 10 § (jfr prop. 2018/19:164 s. 69–71). Någon ändring av paragrafens innehåll görs inte. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

27 § Om ett brott som kan föranleda talan om företagsbot

1. har begåtts av oaktsamhet, och
2. inte kan antas föranleda annan påföljd än böter

får brottet åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Paragrafen som innehåller en särskild åtalsprövningsregel vid vissa mindre allvarliga brott som kan leda till företagsbot motsvarar hittillsvarande 10 a § (jfr prop. 2005/06:59 s. 63–64). Någon ändring av paragrafens innehåll görs inte. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Gemensamma bestämmelser

28 § Det som har förverkats samt ålagd företagsbot tillfaller staten.

Paragrafen som anger att förverkad egendom och företagsbot tillfaller staten motsvarar delvis hittillsvarande 17 § första stycket (jfr prop. 1968:79 s. 64 och prop. 1985/86:23 s. 75). Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Reservationen om att förverkad egendom och företagsbot tillfaller staten – ”om ej annat är föreskrivet” – tas bort som en följd av införandet av

subsidiaritetsbestämmelsen i 2 §. En konsekvens av subsidiaritetsbestämmelsen är att brottsbalkens generellt tillämpliga bestämmelser inte gäller i vissa fall. Som exempel kan nämnas att vilt som förverkats enligt jaktlagen (1987:259) inte tillfaller staten utan jakträttshavaren (se 48 § andra stycket jaktlagen).

29 § En fråga om förverkande eller om företagsbot prövas efter talan av åklagare om inte annat följer av 3 kap. lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, anger att frågor om förverkande och företagsbot prövas efter talan av åklagare. I paragrafen finns också en upplysning om att sådana frågor i vissa fall ska prövas av brottsbekämpande myndigheter enligt 3 kap. lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Av paragrafen följer att en fråga om förverkande eller om företagsbot inte får initieras och prövas självmant (ex officio) av rätten.

30 § Om det på grund av att den som har begått brottet har avlidit eller att åtalspreskription har inträtt inte längre är möjligt att döma till ansvar för ett brott, får på grund av brottet

1. egendom som utgör brottsvinst, hjälpmedel eller brottsföremål förverkas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks eller inom ett år från dödsfallet eller den tidpunkt vid vilken preskription inträdde,
2. åtgärd som kan förhindra missbruk föreskrivas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks, eller
3. företagsbot åläggas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks.

En talan enligt första stycket får väckas av åklagare endast om det är påkallat från allmän synpunkt. Det som sägs i 35 kap. 3 § om verkan av att en häktad person friges eller att ett mål avskrivs eller avvisas ska tillämpas även i fall som avses i första stycket.

Paragrafen, som sträcker ut möjligheterna att besluta om förverkande och företagsbot i vissa fall där det inte längre är möjligt att döma till ansvar för ett brott, motsvarar hittillsvarande 14 § (jfr prop. 1968:79 s. 63–64 och 2015/16:155 s. 41–42). Ändringarna är enbart redaktionella. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

31 § Beslut om förverkande, om åtgärd som kan förhindra missbruk eller om företagsbot förfaller, om beslutet inte har verkställts inom tio år från att det fick laga kraft.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om preskription av beslut om förverkande och företagsbot, motsvarar hittillsvarande 15 § (jfr prop. 1968:79 s. 64 och prop. 1985/86:23 s. 75). Ändringarna är enbart språkliga. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 8 november 2024.
2. Bestämmelserna i 5 och 12 §§ tillämpas endast i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden efter ikraftträdandet.

Övervägandena till ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna finns i avsnitt 15.

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 8 november 2024.

Beträffande självständigt förverkande enligt 5 § och förverkande av särskilda brottsverktyg enligt 12 § finns i *andra punkten* en särskild övergångsbestämmelse. Där anges att dessa förverkandesanktioner endast får tillämpas i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden i tiden efter ikraftträdandet. Även om självständigt förverkande på grund av sin rättsliga konstruktion inte utgör en särskild rättsverkan av brott träffas sanktionen av grunderna för retroaktivitetsförbudet genom de effekter sanktionen får för den enskilde. Den nya förverkandeformen ska alltså inte ges tillbakaverkande effekt även om den i formell mening inte träffas av retroaktivitetsförbudet.

En relevant tidpunkt för att avgöra om sanktionen får tillämpas är om egendomen fortfarande tillhör eller med tillämpning av presumtionsregeln ska anses ägas av förverkandesvaranden när bestämmelsen om självständigt förverkande träder i kraft. Frågan om lagstiftningens tillämpning kopplas alltså till tidpunkten för egendomsinnehavet.

Vid sidan av självständigt förverkande bör även bestämmelserna om förverkande av särskilda brottsverktyg särskilt nämnas. Förslagen som lämnas beträffande denna förverkandeform kan medföra en mer ingripande straffrättslig reaktion än vad som hade varit fallet enligt nu gällande bestämmelser. Bestämmelsen om särskilda brottsverktyg får alltså endast tillämpas i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden i tiden efter ikraftträdandet.

17.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

5 kap.

1 § En förhandling vid domstol ska vara offentlig.

Om det *kan* antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram *en* uppgift, *som är sekretessbelagd* hos domstolen *enligt* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen. *En förhandling får också hållas inom stängda dörrar om sekretessen gäller enligt 18 kap. 1, 1 a, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag,* när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, *under utredning om självständigt förverkande* eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Om det *i ett* särskilt fall *är* föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

I paragrafen regleras offentligheten vid förhandlingar vid domstol och under vilka omständigheter som en domstol får förordna att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.

Ändringen i *andra stycket* innebär att en domstol även får förordna att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar enbart på den grunden att sekretess gäller under en utredning om självständigt förverkande enligt 18 kap. 1 a § och 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I övrigt görs endast språkliga ändringar.

23 kap. Om förundersökning

3 § Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. En förundersökning inleds även genom att en polisman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt 24–28 kap., om inte

1. 22 § är tillämplig,

2. ett föremål tas i beslag för att det skäligen kan antas bli förverkat enligt 36 kap. 12 § brottsbalken om förverkande av särskilda brottsverktyg, eller

3. förutsättningarna för rapporteftergift enligt 9 § andra stycket polislagen (1984:387), 3 kap. 18 § andra stycket kustbevakningslagen (2019:32) eller 2 kap. 9 § tullbefogenhetslagen (2024:000) är uppfyllda. Om förundersökningen har inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och saken inte är av enkel beskaffenhet, ska ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon anlita biträde av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen för att genomföra den. Åklagaren får också uppdra åt en polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet. Det som i denna balk föreskrivs om Polismyndigheten gäller för Säkerhetspolisen då den leder förundersökning eller biträder åklagare i en förundersökning.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Detsamma gäller i fall där förundersökning inletts genom en polismans användning av tvångsmedel.

I paragrafen anges bl.a. hur en förundersökning inleds, vem som ska leda den och vad som gäller i fråga om biträde till åklagaren. Övervägandena finns i avsnitt 13.5.

Första stycket ändras på så vis att hänvisningen i *första punkten* till 27 kap. 14 a § tas bort. I stället införs *andra punkten* Ändringen föranleds av att 27 kap. 14 a § upphävs och att bestämmelsen om beslag i 27 kap. 1 § görs tillämplig på alla förverkandeformer. Det innebär ingen ändring i sak.

En förundersökning inleds inte om en polisman beslutar om och verkställer ett tvångsmedel enligt lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

22 § Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första

eller andra stycket. Beslag *och penningbeslag* får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

I bestämmelsen regleras förutsättningarna för att inte inleda förundersökning trots att åtal ska väckas. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Första stycket ändras endast på så vis att i sista meningen anges att inte bara beslag utan även penningbeslag får användas för att säkra egendom när paragrafen är tillämplig. Ändringen föranleds av att penningbeslag görs generellt tillämpligt, se kommentaren till 27 kap. 1 a §.

27 kap. Om beslag, *penningbeslag,* kopiering, biometrisk autentisering och hemliga tvångsmedel

1 § Ett föremål får tas i beslag om det skäligen kan antas *att*

1. *föremålet har* betydelse för utredning om brott,
2. *någon har blivit av med föremålet* genom brott,
3. *föremålet kan bli förverkat,*
4. *föremålet kan* användas för att utföra en genomsökning på distans, eller
5. *föremålet har* betydelse för *en* utredning om förverkande.

Det som sägs i detta kapitel om föremål *ska* också *tillämpas i fråga* om skriftlig handling, om inte annat är föreskrivet.

Tvångsmedel enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Paragrafen innehåller den grundläggande regeln om när föremål får tas i beslag. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

Paragrafen ändras språkligt och redaktionellt. Vidare ändras förutsättningarna för s.k. förverkandebeslag och bevisbeslag kopplat till en utredning om förverkande.

Första stycket första punkten, som reglerar s.k. bevisbeslag, ändras språkligt. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Första stycket andra punkten, som reglerar s.k. återställandebeslag, ändras språkligt för att anpassa bestämmelsen till terminologin i den nya 1 a §. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Första stycket tredje punkten, som reglerar s.k. förverkandebeslag, anpassas till den nya terminologin i 36 kap. brottsbalken, som innebär att egendom ”blir förverkad”. Dessutom görs bestämmelsen tillämplig på alla förverkandeformer. Enligt bestämmelsen kan egendom alltså tas i beslag även för att säkra ett förverkande av särskilda brottsverktyg eller självständigt förverkande. Den beslagsbestämmelse som hittills möjliggjort beslag för att säkra ett förverkande av särskilda brottsverktyg, 27 kap. 14 a §, upphävs. Det är inte en förutsättning för förverkandebeslag att det är just den aktuella egendomen som kan kopplas direkt till grunden för förverkande. Förverkandebeslag kan alltså även användas för att säkra att en förpliktelse om förverkande fullgörs (värdeförverkande), se 36 kap. 8 § brottsbalken.

Första stycket fjärde punkten, som reglerar beslag av föremål som kan användas för att utföra en genomsökning på distans, ändras språkligt. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Första stycket femte punkten, som reglerar s.k. bevisbeslag vid utredning om förverkande, ändras på så sätt att bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta all utredning om förverkande och inte, som tidigare, endast en utredning om utvidgat förverkande. Det innebär att bestämmelsen är tillämplig vid utredning om förverkande mot misstänkt och annan än misstänkt, vid självständigt förverkande och vid förverkande av särskilda brottsverktyg. Därutöver görs vissa språkliga ändringar.

1 a § *Egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet får tas i penningbeslag om det skäligen kan antas att*

1. någon blivit av med egendomen genom brott, eller

2. egendomen kan bli förverkad.

Penningbeslag får avse endast sådan egendom som finns tillgänglig.

Avser penningbeslaget en fordran eller annan rättighet, ska gäldenären eller någon annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polismyndigheten.

För penningbeslag gäller i övrigt bestämmelserna om beslag i denna balk.

Paragrafen, som är ny, reglerar penningbeslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Paragrafen innebär att tvångsmedlet penningsbeslag, som hittills endast har funnits i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott och terroristbrottslagen (2022:666), överförs till rättegångsbalken och därmed blir generellt tillämpligt. Tvångsmedlet är alltså tillämpligt oavsett vilken brottstyp misstanken avser. Dessutom kan tvångsmedlet användas för att säkra egendom som kan bli föremål för självständigt förverkande. Till skillnad från hittillsvarande reglering uppställs två situationer som kan motivera ett penningbeslag. Det kan dels röra sig om att säkra ett återställande till en målsägande (*första stycket första punkten*), dels att säkra förverkande (*första stycket andra punkten*).

I *andra stycket* anges att penningbeslag får avse endast sådan egendom som finns tillgänglig. Bestämmelsen motsvarar vad som tidigare har gällt beträffande penningbeslag enligt bestämmelserna i lagen om straff för penningtvättsbrott och terroristbrottslagen.

I *tredje stycket* anges att en förpliktad ska meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polismyndigheten. En förutsättning för detta är att någon faktiskt är förpliktad. Beträffande t.ex. kryptovalutor är det sällan fallet. Om någon gäldenär inte finns ska inte heller någon förpliktelse formuleras.

I *fjärde stycket* anges att för penningbeslag gäller i övrigt bestämmelserna om beslag i balken. Genom hänvisningen klargörs att reglerna i 27 kap. är tillämpliga. Det innebär t.ex. att reglerna om vem som har rätt att ta föremål i beslag gäller även för penningbeslag (4 §), att den som drabbats av ett penningbeslag har rätt att begära rättens prövning av beslaget (6 §), att rätten om den fastställer beslaget ska sätta ut en tid för åtals väckande (7 §), att den som drabbas av ett penningbeslag ska underrättas om beslaget (11 §), liksom att protokoll ska föras över penningbeslaget (13 §). Det innebär vidare att t.ex. bestämmelsen om vård

och tillsyn av föremål ska gälla även för penningbeslag (10 § tredje stycket). Om det är uppenbart att målsäganden har bättre rätt till penningmedlen kan också bestämmelsen om förtida utlämnande vara tillämplig (4 a §).

17 a § En handling som omfattas av ett beslag eller påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

En handling som inte får tas i beslag enligt 2 eller 3 § får inte heller kopieras.

Paragrafen innehåller regler om förutsättningarna för kopiering. Övervägandena finns i avsnitt 13.5.

I paragrafen görs en språklig ändring till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

28 kap.

1 § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Hos *någon* annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid husrannsakan ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken kan vinnas.

För husrannsakan hos den misstänkte får hans eller hennes samtycke inte åberopas i något fall, om inte den misstänkte själv har begärt att husrannsakan ska göras.

Paragrafen anger förutsättningarna för husrannsakan. Övervägandena finns i avsnitt 13.5.

Paragrafens *första* och *andra stycken* ändras genom att det nya namnet utvidgat förverkande förs in. I det andra stycket görs även en språklig ändring.

10 b § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa får en genomsökning på distans utföras för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Genomsökning på distans får utföras i ett avläsningsbart informationssystem som den som skäligen kan misstänkas för brottet kan antas ha använt. Även i annat fall får en genomsökning på distans utföras om det finns synnerlig anledning att anta att det går att påträffa handlingar som avses i första stycket.

Genomsökning på distans får endast utföras genom autentisering i det avläsningsbara informationssystem som åtgärden avser.

Paragrafen anger vissa grundläggande förutsättningar som ska vara uppfyllda för att genomsökning på distans ska få göras. Övervägandena finns i avsnitt 13.5.

Första stycket ändras redaktionellt genom att det nya namnet utvidgat förverkande förs in.

11 § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans. Kroppsvisitation får också annars göras för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas sådana föremål som avses i första stycket eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig.

Paragrafen anger förutsättningarna för kroppsvisitation. Övervägandena finns i avsnitt 13.5.

Paragrafens *första* och *andra stycken* ändras genom att det nya namnet utvidgat förverkande förs in.

17.4 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

12 kap.

65 § Den som begär, träffar avtal om eller tar emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet, döms till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde eller har utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller om gärningsmannen använt en urkund eller något annat vars brukande är straffbart enligt 14 eller 15 kap. brottsbalken eller lämnat osann uppgift inför myndighet. Det ska även särskilt beaktas om gärningsmannen i avsevärd utsträckning har missbrukat sin ställning som ägare eller förvaltare av en fastighet.

Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt.

Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot. Det gäller dock inte om det enligt 65 b § utgör brott att lämna ersättningen.

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse för den som kräver särskild ersättning för att upplåta eller överlåta hyresrätten till en lägenhet. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Andra meningen i tredje stycket, som anger att den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot, bryts ut till ett nytt *fjärde stycke*. I det nya stycket införs också

ett undantag som innebär att den som har tagit emot ersättning för ett hyreskontrakt inte behöver lämna tillbaka ersättningen om det utgör ett brott att lämna ersättningen enligt 65 b §. Ändringen innebär att köparen av ett hyreskontrakt inte har rätt att få tillbaka ersättningen i de fall det utgjort ett brott att betala den. I ringa fall, vilket inte är straffbart enligt 65 b §, ska dock ersättningen fortfarande betalas tillbaka till köparen.

17.5 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

4 kap.

19 § Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det *inte* görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 *s. 1*) om samäganderätt och det *inte* heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Om gäldenären och *någon* annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel *i den* utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.

Första och andra styckena gäller *inte* i fråga om *registrerat* skepp eller registrerat luftfartyg.

Paragrafen innehåller dels presumtionsbestämmelser om vem som ska anses vara ägare till lös egendom i de fall det föreligger gemensam besittning till egendomen, dels vissa begränsningar för hur presumtionsbestämmelserna får användas.

I paragrafen görs språkliga ändringar och en ändring av rättelsekaraktär. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.6 Förslaget om lag om ändring i miljöbalken

16 kap.

1 § Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. *Vid* prövningen av *frågor* om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet *och om hur frågor om förverkande ska prövas*.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Beslut eller dom om återkallelse av tillstånd, dispens, godkännande och förbud mot fortsatt verksamhet samt omprövning av tillstånd eller villkor meddelas av tillståndsmyndigheten.

Paragrafen anger vilka instanser som är behöriga att pröva mål och ärenden enligt balken. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Första stycket ändras genom att ett tillägg görs som klargör att särskilda processuella regler utanför miljöbalken gäller för prövningen av frågor om

förverkande. Ändringen föranleds av ändringarna i 36 kap. brottsbalken och införande av lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

29 kap.

12 § Egendom får *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 4 b, 5, 6 eller 8 § och är

a) ett djur, en växt eller en annan organism eller en produkt som utvunnits av ett djur eller en växt,

b) en sådan genetisk resurs som avses i förordning (EU) nr 511/2014,

c) utbrutet material vid täktverksamhet,

d) en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara som innehåller en kemisk produkt,

e) en genetiskt modifierad organism eller en produkt som innehåller eller består av en genetiskt modifierad organism, eller

f) avfall,

2. *utgör vinst från* ett brott som avses i 1,

3. är ett fortskaffningsmedel eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1, eller

4. varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1 och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

Egendomen får *förverkas* enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.

I stället för egendomen får dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom vid brott mot balken. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.7 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

18 kap.

Självständigt förverkande

1 a § *Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.*

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Paragrafen, som är ny, reglerar sekretess vid utredningar om självständigt förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.2.

Första stycket innehåller en bestämmelse om att sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande. Med utredning om självständigt förverkande avses en utredning om förverkande av egendom som härrör från brottslig verksamhet från någon som inte är tilltalad eller misstänkt för brott (jfr 36 kap. 5 § brottsbalken och 2 kap. lagen [2024:000] om förfarandet vid förverkande av egendom

och åläggande av företagsbot). Eftersom sekretessen gäller för en uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande följer sekretessen med uppgiften när den lämnas vidare till en annan myndighet. Sekretess för en uppgift gäller därmed oavsett hos vilken myndighet som uppgiften finns, dvs. även hos myndigheter som inte ägnar sig åt utredningar om självständigt förverkande.

En uppgift får enligt bestämmelsen inte lämnas ut om följden kan antas bli att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas. Med åtgärder förstås främst beslut och ingripanden som hänför sig till ett särskilt ärende. Bestämmelsen innehåller ett rakt skaderekvisit. Det innebär att en uppgift ska hemlighållas endast om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. En uppgift, vars röjande t.ex. kan försvåra en pågående utredning om självständigt förverkande, kan alltså hållas hemlig. När en talan om förverkande har väckts vid domstol kan på grund av skaderekvisitets utformning sekretess endast komma att gälla för uppgifter som har generell betydelse för spaning och utredning.

Enligt *andra stycket* gäller sekretessen för en uppgift i en allmän handling i högst fyrtio år.

3 § Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än *sådan* som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. *Sekretessen gäller också* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *gäller* misstanke om brott.

Sekretessen enligt 1 a § gäller i annan verksamhet än sådan som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet med en utredning om självständigt förverkande.

Paragrafen reglerar sekretess hos myndigheter som biträder bl.a. en åklagarmyndighet med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.3.

Andra stycket, som är nytt, innebär att sekretessen enligt 1 a § gäller i annan verksamhet än som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet med en utredning om självständigt förverkande. Sekretess kan därmed, om skaderekvisitet är uppfyllt, gälla för t.ex. en myndighets utredning till grund för en anmälan, innan uppgifterna har lämnats till en åklagarmyndighet.

I övrigt görs endast språkliga ändringar.

35 kap.

1 § Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott eller i ärende enligt lagen (2024:000) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

3. angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,

5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,

6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §,

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag, *eller*

10. utredning om självständigt förverkande.

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen reglerar sekretess för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden om uppgiften förekommer i verksamhet som bl.a. syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.4.

En ny punkt införs i *första stycket* enligt vilken sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden som förekommer i en utredning om självständigt förverkande. Med utredning om självständigt förverkande avses en utredning om förverkande av egendom som härrör från brottslig verksamhet från någon som inte är tilltalad eller misstänkt för brott (jfr 36 kap. 5 § brottsbalken och 2 kap. lagen [2024:000] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot).

6 § Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att en förundersökning inte ska inledas eller beslut om att en förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift i ärende om strafföreläggande, förutom i de fall sekretess enligt 12 eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften hos domstol,

4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387),

5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949, *eller*

6. beslut om huruvida talan om självständigt förverkande ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande ska läggas ned.

Paragrafen reglerar undantag från den sekretess som annars gäller enligt 1 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.5.

Ändringen innebär att en ny punkt införs enligt vilken sekretessen enligt 1 § första stycket inte gäller beslut om huruvida en talan om självständigt förverkande ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande ska läggas ned.

7 § Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal *eller talan om självständigt förverkande*, om inte

1. sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt 12 §, 13 a § eller 36 kap. 2 §,
2. uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet, eller
3. uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften är sekretessreglerad.

Paragrafen reglerar när sekretess enligt 1 § första stycket upphör att gälla om uppgiften lämnas till domstol. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.5.

Ändringen innebär att en ny bestämmelse införs om att sekretess enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos utredande myndigheter om uppgiften lämnas till domstol med anledning av en talan om självständigt förverkande och inget av undantagen i 7 § 1–3 är tillämpliga.

9 § Sekretessen enligt 1 § första stycket 1 *och 10* hindrar inte att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.

Om en myndighet med stöd av första stycket lämnar uppgift till en konkursförvaltare, får myndigheten vid utlämnandet göra förbehåll som inskränker konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare eller att utnyttja den. Ett sådant förbehåll får inte innebära ett förbud att utnyttja uppgiften om den behövs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter med anledning av konkursen.

Paragrafen innehåller bl.a. sekretessbrytande bestämmelser som möjliggör att uppgifter från förundersökningar m.m. kan lämnas till en konkursförvaltare utan hinder av sekretess. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.6.

Genom ändringen i *första stycket* införs en ny bestämmelse som innebär att en uppgift i en utredning om självständigt förverkande som kan antas ha betydelse för en konkursutredning kan lämnas till förvaltaren i konkursen utan hinder av att sekretess gäller enligt 1 § första stycket 10.

43 kap.

3 § Bestämmelserna om sekretess i 19 kap., 28 kap. 12 §, 29 kap. 1–4 och 9 §§, 30 kap. 1, 2, 4–7, 23, 24, 27 och 28 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2–5, 12, 16–18 och 24 §§, 32 kap. 4 §, 35 kap. 3 och 4 §§, 36 kap. 6 och 7 §§, 38 kap. 5, 6 och 8 §§ samt 40 kap. 2 § tillämpas inte hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet.

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 *och 10* gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Första och andra styckena gäller inte om domstolen har fått uppgiften för att pröva om den kan lämnas ut.

Paragrafen begränsar sekretessen i domstolarnas rättskipande eller rättsvårdande verksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Ändringen i *andra stycket* innebär att sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 10 gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

17.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överlåter eller upplåter egendom i strid med bestämmelserna i 2 § 1 mom. döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Om någon döms till ansvar enligt första stycket för att i strid med 2 § 1 mom. a) eller b) ha överlåtit egendom, får domstolen *förverka* egendomen efter vad som kan anses skäligt. Om egendomen inte finns i behåll, får i stället värdet *förverkas*. Domstolen får förplikta den som i annat fall döms enligt första stycket att, efter vad som är skäligt, betala avtalad ersättning till staten.

Om överlåtelse av en aktie *har* förmedlats av någon som yrkesmässigt i kommission köper och säljer fondpapper, *ska* vad som sägs i denna paragraf om överlåtare i stället tillämpas på kommissionären. *Om* såväl överlåtaren som förvärvaren *har* anlitat kommissionär, *ska* vad som nu sagts i stället gälla den som handlat för förvärvarens räkning.

Lagen ingår i beredskapslagstiftningen och är tillämplig i krig och, efter regeringens beslut, i vissa andra situationer. Paragrafen innehåller bestämmelser om bl.a. ansvar och förverkande när någon under tidigare nämnda förhållanden överlåter eller upplåter viss egendom i strid med lagens bestämmelser. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Övriga ändringar är språkliga. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

1 § Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 7 kap. 2, 3 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2, 3 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägssystem, 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förverkas*, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Detsamma ska gälla om alkohol eller sådana andra medel som avses i första stycket påträffas hos den som medföljt vid tillfället, om medlen kan antas ha varit avsedda även för den som begått gärningen.

Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förverkas*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen, med 5 kap. 2 § järnvägssäkerhetslagen eller med 6 kap. 2 § lagen om nationella järnvägssystem.

Tredje stycket gäller också i fråga om sådana drycker eller preparat som avses där och som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som bröt mot bestämmelsen, om det är sannolikt att dryckerna eller preparaten var avsedda även för den senare.

Paragrafen innehåller en upplysning om andra tillämpliga lagar i fråga om när alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan ska förklaras förverkade. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första* och *tredje stycken* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

3 § Egendom som *har förverkats* enligt denna lag *ska* bevisligen förstöras eller säljas enligt 2 §, om detta inte har skett tidigare.

Intäkter vid försäljning av förverkad egendom tillfaller staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hanteringen av förverkad egendom. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

55 § På yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom som ett intrång eller en överträdelse som avses i 53 § gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas i fråga om exemplar av verk m.m. som har framställts i strid mot bestämmelserna i den upphovsrättsliga lagstiftningen och i fråga om hjälpmedel som använts eller har varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen i fråga. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *sjätte stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 53 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkandebestämmelserna i fortsättningen framgår av 36 kap. brottsbalken.

17.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

1 § En dom som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, varigenom dömts till böter eller förverkande av egendom eller i brottmål utdömts ersättning för rättegångskostnad, får på begäran verkställas i Sverige.

Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad, beslag *eller penningbeslag* av egendom *som tillhör* någon som är misstänkt för brott *eller som en utredning om förverkande rör*.

I lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen finns bestämmelser om verkställighet av bötesstraff i vissa fall.

Bestämmelser om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall finns i

1. lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande, och

3. lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet i Sverige av vissa domar och beslut som meddelats i ett annat nordiskt land. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 12.2.4.

Andra stycket ändras genom att penningbeslag läggs till jämte beslag. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt

tvångsmedel i rättegångsbalken. Ett tillägg görs också avseende egendom som tillhör någon som en utredning om förverkande rör. Genom ändringen får en begäran om verkställighet göras när ett beslut till tryggande av ett anspråk på förverkande riktar sig mot annan än den som är misstänkt för brott. Ändringen föranleds av ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

4 a § Bestämmelser om användning av beslag, *penningbeslag* och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Paragrafen innehåller en hänvisning till bestämmelser om tvångsmedel i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Paragrafen ändras genom att penningbeslag läggs till jämte beslag. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

17.12 Förslaget till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)

4 § Den som handlar i strid mot en för honom *eller henne* gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *ska* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.

Lagen ingår i beredskapslagstiftningen och är tillämplig i krig och, efter regeringens beslut, i vissa andra situationer. Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvar när någon under tidigare nämnda förhållanden bl.a. handlar i strid mot en utfästelse enligt lagens bestämmelser. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att den särskilda förverkandebestämmelsen i andra stycket tas bort. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Övriga ändringar är språkliga. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken

5 § Ingen må dömas för gärning, för vilken ej var stadgat straff när den begicks.

Straff skall bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs. Gäller annan lag när dom meddelas, skall den lagen tillämpas, om den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff; vad nu är sagt skall dock ej gälla, när fråga är om gärning som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.

Beträffande ådömande av annan påföljd för brott än straff skall vad i brottsbalken stadgas äga tillämpning även å gärning som begåtts före den 1 januari 1965; dock må i sådant fall för gärning, som någon begått under inflytande av sinnes-

beskaffenhet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, ej tillämpas annan påföljd än överlämnande till särskild vård.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud mot retroaktiv strafflagstiftning. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Paragrafen ändras genom att *fjärde stycket* upphävs. Ändringen är en följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken och innebär att brottsbalkens regler om förverkande inte längre ska tillämpas i fråga om gärningar som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande.

17.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

36 § Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, *penningbeslag*, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Det som i 27 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken sägs om åtal och om verkan av att åtal inte väcks ska i stället avse bevistalan och talan om förverkande samt verkan av att sådan talan inte väcks.

Vid kroppsvisitation som görs enligt 28 kap. rättegångsbalken ska 28 kap. 13 a § rättegångsbalken gälla med den skillnaden att den unge får hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användning av vissa åtgärder mot den som misstänks ha begått ett brott före femton års ålder. Övervägandena finns i avsnitt 13.2 och 13.4.

Tillägget i *första stycket* innebär att tvångsmedlet penningbeslag får användas mot den som misstänks ha begått ett brott före femton års ålder, om det finns särskilda skäl. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken. Möjligheten att använda penningbeslag ska liksom övriga tvångsmedel och åtgärder i paragrafen användas restriktivt. Vid bedömningen av om en tvångsåtgärd som riktar sig mot ett barn ska vidtas ska FN:s konvention om barnets rättigheter och principen om barnets bästa alltid beaktas. Det innebär att det i första hand ska röra sig om allvarlig eller omfattande brottslighet.

17.15 Förslaget till lag om ändring i patentlagen (1967:837)

59 § På yrkande av den som har lidit patentintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att ett patentskyddat alster som har tillverkats utan patenthavarens lov ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av patenttiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 57 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av patenttiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit patentintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas i fråga om patentskyddat alster som har tillverkats utan rättighetshavarens lov eller med hjälpmedel som använts eller varit avsett att användas vid intrånget. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *sjunde stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 57 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

60 § Om någon yrkesmässigt utnyttjar en patentsökt uppfinning efter det att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, ska det som sägs om patentintrång tillämpas i den utsträckning som ansökan leder till patent. För tiden innan patentet har meddelats enligt 20 § omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i deras lydelse när ansökan blev allmänt tillgänglig som av patentkraven enligt patentet. Straff får inte dömas ut, förverkande *av egendom enligt 36 kap. brottsbalken* får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan patentet har meddelats får bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.

Om patentkraven är skrivna på engelska, gäller första stycket endast om en översättning av patentkraven till svenska finns tillgänglig i ansökningsärendet och, om översättningen har getts in efter det att kungörelse enligt 22 § femte stycket första meningen har skett, patentmyndigheten har utfärdat en särskild kungörelse angående översättningen.

Det som sägs i 58 § tredje stycket ska inte tillämpas, om ersättningstalan väcks senast ett år efter det att tiden för invändning har gått ut eller, om invändning har gjorts, senast ett år efter det att patentmyndigheten har beslutat att patentet ska upprätthållas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skydd för patentsökta uppfinningar före patentets meddelande samt om skadestånd och säkerhetsåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

61 § Om ett patent upphävts eller förklarats ogiltigt genom ett beslut eller en dom som fått laga kraft, får domstolen inte döma till straff, meddela vitesförbud, döma ut vite eller ersättning eller besluta om någon annan åtgärd enligt 57–60 §§ *eller besluta om förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken*.

Om det förs en talan om patentintrång och den mot vilken talan förs gör gällande att patentet är ogiltigt, får frågan om ogiltighet prövas endast sedan talan om detta väckts. Domstolen ska förelägga den som gör gällande att patentet är ogiltigt att inom viss tid väcka en sådan talan. Detta stycke tillämpas inte i brottmål.

Om det i samma rättegång förs talan om patentintrång och talan om patentets ogiltighet och det med hänsyn till utredningen är lämpligt att frågan om huruvida patentintrång föreligger avgörs särskilt för sig, får på begäran av någon av parterna en särskild dom ges i den frågan. Om en särskild dom ges, får domstolen besluta att målet om ogiltighet ska vila till dess domen fått laga kraft.

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om verkan av att ett patent har upphävts eller förklarats ogiltigt. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 57 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.16 Förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)

6 § *Om det hos den som har begått brott enligt denna lag påträffas* injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen, eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, *ska* föremålen *förverkas, oavsett vem de tillhör*, om det inte är uppenbart oskäligt. *Detsamma gäller om sådana föremål påträffas*

1. i ett utrymme som disponeras av den som begått brott enligt denna lag, eller

2. i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för förverkande av egendom i samband med brott enligt narkotikastrafflagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att bestämmelsens *första–tredje stycke* upphävs som en följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringen innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken. Bestämmelsens kvarvarande stycke ändras språkligt och redaktionellt.

7 § Bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken gäller med de avvikelser som följer av andra stycket i fråga om beslag av egendom

1. som avses i 6 § eller som har varit föremål för eller använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, och

2. som kan antas *bli* förverkad enligt 6 § *eller enligt 36 kap. brottsbalken*.

Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då beslag har skett av narkotika, narkotikaprekursorer eller egendom som avses i 6 § denna lag. Tiden för att *begära rättens prövning* ska dock räknas från dagen för *beslutet*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får meddela ytterligare* föreskrifter om förfarandet med narkotika och narkotikaprekursorer som tagits i beslag.

Paragrafen innehåller en upplysning om vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om beslag av sådan egendom som anges i paragrafen. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 6 § och 36 kap. brottsbalken. Genom tillägget om egendom som har varit föremål för eller använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag klargörs att tillämpningsområdet för bestämmelsen är sådan egendom som tidigare framgick av 6 §.

I paragrafens *andra stycke*, som anger under vilka förutsättningar som beslagtagen eller förverkad egendom får förstöras, ändras hänvisningen till 6 § genom att orden fjärde stycket tas bort. Ändringen föranleds av att 6 § första–tredje styckena upphävs. I stycket görs även språkliga ändringar för att anpassa bestämmelsen till de begrepp som används i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Paragrafens sista mening bryts ut till ett nytt *tredje stycke* och ändras redaktionellt.

Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av 6 § eller bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.17 Förslaget till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485)

37 § På yrkande av den som har lidit mönsterintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att en produkt som tillverkats eller förts in till Sverige i strid mot annans mönsterrätt ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 35 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit mönsterintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas i fråga om produkter som omfattas av annans mönsterrätt eller mot hjälpmedel som använts eller varit avsett att användas vid mönsterintrånget. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *sjunde stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 35 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

38 § Utnyttjar någon i strid med 5 § *ett* mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att *en* handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, *ska det* som sägs om mönsterintrång *tillämpas i den utsträckning som ansökan* leder till registrering. Straff får inte dömas ut, förverkande *av egendom enligt 36 kap. brottsbalken* får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan mönstret kungjorts enligt 18 § får bestämmas enligt 36 § andra stycket.

Bestämmelsen i 36 § tredje stycket *ska inte tillämpas*, om ersättningstalan *väcks* senast ett år efter det *att* mönstret registrerades.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skydd för ett mönster före registrering samt om skadestånd och säkerhetsåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 35 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Förverkandebestämmelserna framgår i fortsättningen av 36 kap. brottsbalken. Övriga ändringar är språkliga. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

51 § Vid intrång i en gemenskapsformgivning *ska* bestämmelserna i 35 § om ansvar för mönsterintrång *tillämpas*. I övrigt gäller 35 *b*–37 h §§ *och bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken*, i den *utsträckning* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. I dessa fall *ska* det som sägs om mönsterintrång gälla intrång i gemenskapsformgivning.

I paragrafen föreskrivs att de sanktioner som gäller vid intrång i den nationella mönsterrätten även gäller vid intrång i en gemenskapsformgivning. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 35 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.18 Förslaget till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

13 a § Bestämmelserna om *förverkande av brottsvinster* i 36 kap. brottsbalken ska inte tillämpas i fråga om brott enligt denna lag.

Första stycket gäller inte *brottsvinst från* förberedelse till grovt skattebrott eller vad *någon har tagit* emot som ersättning för kostnader *i samband med ett sådant brott*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när brottsbalkens bestämmelser om förverkande inte ska tillämpas i fråga om brott enligt denna lag. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak. Även fortsättningsvis kommer övriga bestämmelser om förverkande i 36 kap. brottsbalken att vara tillämpliga vid brott enligt denna lag, om förutsättningarna för förverkande är uppfyllda.

17.19 Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

20 § *Om* kreditupplysningsverksamhet *har* bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *ska ett* register som använts i verksamheten *förverkas*, om det inte är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om *ett* register *har* överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte *har* följts.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av kreditupplysningsregister. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken samt språkliga moderniseringar. Ändringarna innebär ingen förändring i sak. Förverkandebestämmelsen gäller även fortsättningsvis oberoende av om ansvar görs gällande enligt 19 § utan är i stället kopplad till kravet på tillstånd i 3 § samt bestämmelsen om överlåtelse eller upplåtelse av register i 13 §.

17.20 Förslaget till lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

17 a § *Om* inkassoverksamhet *har* bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *ska ett* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förverkas*, om det *inte* är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *inte* har följts.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av register i inkassoverksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken samt språkliga moderniseringar. Ändringarna innebär ingen förändring i sak. Förverkandebestämmelsen gäller även fortsättningsvis oberoende av om ansvar görs gällande enligt 17 § utan är i stället kopplad till kravet på tillstånd i 2 § samt bestämmelsen om överlåtelse eller upplåtelse av register i 10 a §.

17.21 Förslaget till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298)

8 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 2 § döms till böter, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter anmälningsskyldighet som föreskrivits med stöd av 5 §.

I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.

Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, *ska* han *eller hon* ersätta tillsynsmyndigheten *för dess* kostnader för undersökning av taget prov.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvar för brott mot föreskrifter enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att den särskilda förverkandebestämmelsen i tredje stycket upphävs. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämplig även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Paragrafen ändras även språkligt. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.22 Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

54 § *Om* någon *har* begått brott som avses i 52 §, *ska* egendom *förverkas* som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har undanhållit. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Om den brottslige *äger* ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förverkas*, om det finns särskilda skäl.

Lagen ingår i beredskapslagstiftningen och är tillämplig i krig och, efter regeringens beslut, i vissa andra situationer. Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom med anledning av brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinst från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

17.23 Förslaget till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268)

49 § *Om* någon *har* begått brott som avses i denna lag, *ska* egendom *förverkas* som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *försäljning* mot *betalning* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant

brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Om den brottslige *äger* ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förverkas*.

Det som sägs om egendom *i första stycket* gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.

Lagen ingår i beredskapslagstiftningen och är tillämplig i krig och, efter regeringens beslut, i vissa andra situationer. Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom med anledning av brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinst från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

17.24 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

26 § Kärnämne eller kärnavfall som någon utan tillstånd enligt 5 § förvärvat, innehaft, överlåtit, hanterat, bearbetat, transporterat eller annars tagit befattning med *får förverkas* helt eller delvis, om det inte är uppenbart *oskäligt. Om ämnet* inte längre *innehas,* får i stället värdet *förverkas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av kärnämne eller kärnavfall som någon tagit befattning med utan tillstånd. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Dessa ändringar innebär ingen förändring i sak.

17.25 Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)

19 § En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig

1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål *ska* kunna tas om hand, eller

2. för att hans *eller hennes* identitet *ska* kunna fastställas.

En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter

1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken, eller

2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning *att* anta att den som avses med

åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en polismans befogenheter att kroppsvisitera. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 6.5.3.

I paragrafen görs språkliga moderniseringar och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

20 a § En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en polismans rätt att i vissa situationer genomsöka ett fordon eller en båt efter vapen eller andra farliga föremål. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 6.5.3.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

20 b § En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *12* § brottsbalken.

Åtgärden får endast i brådskande fall vidtas utan föregående beslut av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en polismans befogenheter att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 6.5.3.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.26 Förslaget till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

48 § Om någon har begått *ett* jaktbrott eller jakthäleri, *ska* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förverkas*. Även *andra vinster från ett* sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Vilt som förverkats tillfaller jakträttshavaren i de fall som föreskrivs av regeringen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom med anledning av brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver ändras begreppet ”utbyte”

till ”vinster”. Beträffande ”vinst från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

49 § Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid *ett* jaktbrott eller jakthäleri får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid *ett sådant* brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

I stället för egendomen *får* dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.27 Förslaget till lag om ändring i minerallagen (1991:45)

15 kap.

6 § Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver undersökningsarbete i strid med bestämmelserna om krav på undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession,
2. påbörjar undersökningsarbete utan att iaktta vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § om ställande av säkerhet eller utan att det finns en gällande arbetsplan enligt 3 kap. 5 c § första stycket eller 5 d § andra stycket,
3. utför bearbetning eller därmed sammanhängande verksamhet i strid med bestämmelserna om bearbetningskoncession,
4. lägger igen utfraktsväg, ort eller borrhål i strid med bestämmelserna om krav på tillstånd i 5 kap. 8 § eller 13 kap. 7 §, eller
5. lägger ned gruva eller motsvarande anläggning i strid med 14 kap. 4 § tredje stycket.

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han *eller hon* fullgör uppgiftsskyldighet enligt koncessionsvillkor eller enligt 2 § 1.

Om ett brott som avses i första stycket 2 berör enbart enskilds rätt, får åklagare väcka åtal endast om målsäganden anger brottet till åtal.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att den särskilda förverkandebestämmelsen i tredje stycket upphävs. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Övriga ändringar är språkliga. Ändringen innebär ingen förändring i sak.

17.28 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

6 § Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då medel som avses i 1 § denna lag *har tagits i beslag*. Tiden för att *begära rättens prövning* ska dock räknas från dagen för *beslutet.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslag och förverkande av egendom. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att första stycket, som hänvisar till den särskilda förverkandebestämmelsen i 5 §, upphävs. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag och att 5 § därför tas bort. I paragrafen görs även språkliga ändringar för att anpassa bestämmelsen till de begrepp som används i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. I övrigt görs redaktionella ändringar. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.29 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter

12 § På yrkande av den som innehar rätten till kretsmönstret får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att den egendom som ett intrång gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som innehar rätten till kretsmönstret ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas i fråga om olagligt framställda exemplar och egendom som har använts som hjälpmedel vid framställning av sådana exemplar. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *femte stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 9 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

45 § Om det inte är uppenbart oskäligt, *ska* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förverkas*. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *ska förverkas*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.

Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förverkas* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom med anledning av brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken, dels genom att begreppet ”utbyte” ändras till ”vinster”. Beträffande ”vinst från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken. Paragrafen ändras även på så sätt att tidigare tredje–sjätte styckena bryts ut ur paragrafen och regleras särskilt i egna paragrafer, 45 a–c §§.

45 a § *Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag ska förverkas, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.*

Utöver vad som sägs i första stycket får egendom förverkas, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.

Paragrafen, som är ny, motsvarar hittillsvarande 45 § tredje och fjärde styckena. Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av fiskeredskap och andra hjälpmedel med anledning av brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 10.1.

Jämfört med hittillsvarande 45 § tredje och fjärde styckena görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver begränsas utrymmet att underlåta förverkande i första stycket, så att det krävs uppenbar oskälighet för att förverkande inte ska ske. Liksom tidigare krävs att en skälighetsbedömning görs. Med hänsyn till att förverkandebestämmelsen kan aktualiseras i många olika situationer och i förhållande till olika typer av egendom måste en sådan bedömning utgå från omständigheterna i varje enskilt fall. En central faktor vid skälighetsbedömningen är hur sträng den samlade reaktionen på brottsligheten framstår i förhållande till brottets allvar. Det har också betydelse om brottet har begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet, liksom om brottsligheten har inneburit en överträdelse av en ordningsregel i en i grunden fullt legitim verksamhet eller om verksamheten snarare varit illegitim i sin helhet. Även egendomens värde bör tillmätas betydelse. Om brottet har begåtts av oaktsamhet bör det finnas ett betydande utrymme att helt eller delvis underlåta förverkande, särskilt i förhållande till värdefull egendom.

45 b § *I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, får dess värde helt eller delvis förverkas. Om bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet kan föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.*

Paragrafen, som är ny, motsvarar hittillsvarande 45 § femte stycket. Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av värdet av viss egendom med anledning av brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Jämfört med hittillsvarande 45 § femte stycket görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

45 c § *Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelser av 25 § andra och tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.*

Paragrafen, som är ny, motsvarar hittillsvarande 45 § sjätte stycket. Paragrafen innehåller bestämmelser om begränsningar av när förverkande av egendom får ske med anledning av överträdelser av lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Jämfört med hittillsvarande 45 § sjätte stycket görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Samtidigt klargörs att förverkande inte får ske om överträdelsen avser enbart 25 § andra eller tredje stycket eller båda dessa stycken.

47 § Om någon påträffas på bar gärning när han eller hon begår brott enligt denna lag, får beslag göras av fisk, redskap, fiskefartyg eller andra föremål som

1. skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brottet, eller
2. kan antas bli föremål för förverkande enligt denna lag.

Befogenheter enligt första stycket har

1. fisketillsynsmän som getts förordnande enligt 34 § tredje stycket, och
2. sådana befattningshavare hos Kustbevakningen, Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen som har uppgifter där det ingår att övervaka efterlevnaden av bestämmelser om fiske.

Samma befogenhet har, om fisket kränker enskild fiskerätt, den som innehar fiskerätten eller den som företräder honom eller henne.

Om egendom har tagits i beslag enligt första stycket ska detta skyndsamt anmälas till Polismyndigheten eller åklagaren. Den polisman eller åklagare som tar emot en sådan anmälan om beslag ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv gjort beslaget.

En kustbevakningstjänsteman som tagit egendom i beslag ska anmäla beslaget till undersökningsledaren eller åklagaren.

Om innehavaren av enskild fiskerätt eller den som företräder honom eller henne har tagit fisk i beslag, får dock fiskerättshavaren behålla fisken utan att anmäla det, om beslaget bara grundar sig på denna lag.

Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör *förverkas* ska omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den fångats, om den är levnadsduglig och det kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *sjunde stycke* ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringen innebär ingen förändring i sak.

17.31 Förslaget till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)

3 kap.

25 § Har en offentlig plats tagits i anspråk för varor eller någon annan egendom i strid med bestämmelserna i 1 §, får egendomen *förverkas*, om det behövs för att förebygga fortsatt överträdelse och förverkandet inte är oskäligt.

Vapen som har använts i strid med 6 § första eller andra stycket och ammunition som är avsedd för vapnet, får *förverkas* efter vad som kan anses skäligt.

Angående beslag av egendom som kan antas *bli* förverkad enligt första eller andra stycket, gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken.

I fråga om beslag och förverkande av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med lokala föreskrifter finns bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Paragrafen innehåller föreskrifter om beslag och förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.32 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

9 kap.

5 § Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förverkas* om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för egendomen *får* dess värde *förverkas*. Om ett vapen *förverkas* får även ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som hör till vapnet *förverkas*.

Det som föreskrivs i första stycket om ett vapen ska också gälla en vapendel.

Även vinster från brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Paragrafen reglerar förverkande av vapen, vapendelar, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har varit föremål för vissa brott enligt vapenlagen samt förverkande av vinster från brott enligt samma lag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinst från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

17.33 Förslaget till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306)

9 kap.

7 § På yrkande av den som har lidit intrång i en växtförädlarrätt får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att sådant växtmaterial som intrånget gäller ska återkallas från marknaden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Trots det som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av växtmaterial som avses där ska få förfoga över materialet mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit intrång i en växtförädlarrätt ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas i fråga om växtmaterial som har använts utan rättighetshavarens lov eller mot hjälpmedel som använts eller varit avsett att användas vid intrånget. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *sjätte stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 1 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

10 § Om registreringen av en växtsort har hävts genom en dom som har *fått* laga kraft, får domstolen inte döma till påföljd, besluta om någon annan åtgärd enligt 1–9 §§ *eller besluta om förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken*.

Om det förs talan om intrång i en växtförädlarrätt och den *som talan förs* mot *gör* gällande att registreringen bör hävas, *ska* domstolen på dennes yrkande förklara målet vilande i avvaktan på att frågan om hävning av registreringen slutligt prövas. Om talan om detta inte har väckts, *ska* domstolen i samband med vilandeförklaringen förelägga den *som talan om intrång förs* mot *en* viss tid inom vilken talan om hävning *ska* väckas.

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om verkan av att registreringen av en växtsort har hävts. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 1 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. I övrigt görs språkliga moderniseringar. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

2 § Vid intrång i en gemenskapens växtförädlarrätt tillämpas bestämmelserna i 9 kap. 1 § om *ansvar*, 7 a–7 h §§ om intrångsundersökning *och bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken*. I övrigt gäller 9 kap. 2–7 §§ i den *utsträckning* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt. I dessa fall ska det som sägs om intrång i växtförädlarrätt gälla intrång i gemenskapens växtförädlarrätt.

I paragrafen anges att de sanktioner som gäller vid intrång i den nationella växtförädlarrätten även gäller vid intrång i en gemenskapens växtförädlarrätt. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 1 a § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.34 Förslaget till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet

1 § Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt

1. skattebrottslagen (1971:69),
2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551),
3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
4. 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ och 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket,
5. 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med Skatteverkets verksamhet enligt
   – lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete,
   – lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, eller
   – lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik,
6. 11 kap. 5 § brottsbalken,
7. lagen (2014:836) om näringsförbud,
8. folkbokföringslagen (1991:481),
9. lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, och
10. lagen (2020:548) om omställningsstöd.

Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket *och vid utredning om självständigt förverkande*, om åklagaren *anser* att det finns särskilda skäl för detta.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka brott som omfattas av Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.3.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att Skatteverket får medverka vid utredningar om självständigt förverkande om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för det. Avsikten är att Skatteverket ska kunna delta i sådana utredningar om självständigt förverkande där den misstänkta brottsliga verksamheten har samband med Skatteverkets

verksamhet. I övrigt görs en språklig ändring. Bestämmelser om självständigt förverkande finns i 36 kap. brottsbalken och bestämmelser om utredning om självständigt förverkande finns i lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

2 § Åklagare som leder *en* förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken får vid undersökningens verkställande anlita biträde av Skatteverket.

Åklagaren får begära biträde av Skatteverket också i fråga om utredning av brott innan förundersökning har inletts *och vid utredning om självständigt förverkande*.

Skatteverket får, utöver vad som följer av 3 och 4 §§, inte verkställa beslut om tvångsmedel.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när åklagare får anlita Skatteverket för att utföra utredningar. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs en språklig ändring.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att åklagare får begära biträde av Skatteverket även vid utredning om självständigt förverkande.

17.35 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

8 kap.

2 a § En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur uppgifter enligt första stycket ska lämnas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i *andra stycket* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

4 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som värdepapperscentraler och kontoförande institut är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.36 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor

5 § Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag *har* tagits i beslag. Tiden för att *begära rättens prövning* ska dock räknas från dagen för *beslutet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslag och förverkande av egendom. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att första och andra styckena upphävs. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Ändringen innebär ingen förändring i sak, eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken. I paragrafen görs även språkliga ändringar för att anpassa bestämmelsen till

de begrepp som används i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. I övrigt görs redaktionella ändringar.

17.37 Förslaget till lag om ändring i epizootilagen (1999:657)

20 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att göra anmälan enligt 2 § eller bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut enligt 4 §, 4 a § eller mot en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 5 eller 8 §, eller
3. bryter mot bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 om hantering av specificerat riskmaterial, om framställning eller användning av animaliska produkter eller om överlåtelse av djur eller andra produkter än livsmedel.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvar vid brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att fjärde stycket, som innehåller bestämmelser om förverkande av egendom vid vissa brott mot lagen, upphävs. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag.

17.38 Förslaget till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658)

12 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut eller en föreskrift som har meddelats med stöd av 5 §, eller
3. vid fullgörande av uppgiftsskyldighet enligt 2 § 2 lämnar oriktiga uppgifter om något förhållande av betydelse, om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt första stycket för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvar vid brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att fjärde stycket, som innehåller bestämmelser om förverkande av egendom vid vissa brott mot lagen, upphävs. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag.

17.39 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

1 kap.

2 § Rättslig hjälp enligt denna lag omfattar följande åtgärder:

1. förhör i samband med förundersökning i brottmål,
2. bevisupptagning vid domstol,
3. telefonförhör,
4. förhör genom videokonferens,
5. kvarstad, beslag, *penningbeslag* samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,
6. föreläggande att bevara en viss lagrad uppgift enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken,
7. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation,
8. hemlig kameraövervakning,
9. hemlig rumsavlyssning,
10. hemlig dataavläsning,
11. tekniskt bistånd med hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 1 och 2 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,
12. tillstånd till gränsöverskridande hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 1 och 2 lagen om hemlig dataavläsning,
13. överförande av frihetsberövade för förhör m.m., och
14. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person.

Vad som i denna lag sägs om beslag gäller även för penningbeslag.

Lagen hindrar inte att hjälp lämnas med någon annan åtgärd än sådan som anges i första stycket om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.

I fråga om överlämnande, utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.

Paragrafen innehåller en uppräkning av vilka åtgärder som omfattas av rättslig hjälp, bestämmelser om rättsligt samarbete som inte förutsätter användning av tvångsmedel eller tvångsåtgärder samt en upplysning om att särskilda bestämmelser finns i vissa frågor. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4 och 13.2.

I paragrafens *första stycke* läggs penningbeslag till i uppräkningen av åtgärder som omfattas av rättslig hjälp. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

Ett nytt *andra stycke* läggs till i paragrafen där det anges att de bestämmelser som i lagen anges för beslag gäller även för penningbeslag.

4 kap.

19 § Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas

– ha betydelse för utredningen om gärningen,
– ha tagits ifrån någon genom brott, eller
– *bli* förverkad, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

En kopia enligt 27 kap. 17 a § rättegångsbalken får överlämnas till den ansökande staten om kopian skäligen kan antas ha betydelse för utredningen om gärningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när egendom får tas i beslag och när sådan egendom eller en kopia av en handling får överlämnas till den ansökande staten. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1, 12.2.4 och 13.2.

Paragrafen ändras i *första stycket tredje strecksatsen* till följd av ändringarna i 27 kap. rättegångsbalken om beslag och penningbeslag samt ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

23 § Om förverkande som beslutas i en annan stat kan verkställas här och det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras, får

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas *bli* förverkad tas i beslag, eller
2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas *bli* förverkat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslag och kvarstad för att säkerställa verkställighet i Sverige av utländska förverkandebeslut. Övervägandena finns i avsnitt 8.2, 12.2.4 och 13.2.

Paragrafen ändras i *första stycket första punkten* till följd av ändringarna i 27 kap. rättegångsbalken om beslag och penningbeslag samt ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Övriga ändringar är endast redaktionella.

17.40 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

23 § *Förverkande av en produkt som har varit föremål för brott enligt denna lag får, trots vad som sägs i 36 kap. 11 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 36 kap. 14 eller 15 § samma balk ska anses vara ägare till egendomen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för förverkande av egendom i samband med brott enligt lagen. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels språkligt och redaktionellt, dels genom att bestämmelsens första, tredje och fjärde stycke upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Genom ändringen förtydligas att förverkande får ske från vilken ägare som helst (se 36 kap. 14 och 15 §§ brottsbalken) utan kravet att ägaren ska ha någon koppling till brottet eller liknande (jfr 36 kap. 11 § första meningen). Övriga förutsättningar för att förverkande ska få ske regleras i 36 kap. brottsbalken. Förverkande enligt paragrafens tidigare första, tredje och fjärde stycke kan alltså fortsättningsvis ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.41 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

3 kap.

4 § När en person omhändertas enligt 3 § andra stycket får utländska tjänstemän

1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det sker av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,

2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *12 §* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och

3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.

Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *ska* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka åtgärder som får vidtas av utländska tjänstemän i samband med ett omhändertagande av en person. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringen innebär ingen förändring i sak.

17.42 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

16 § *Förverkande av en vara som har varit föremål för brott enligt denna lag får, trots vad som sägs i 36 kap. 11 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 36 kap. 14 eller 15 § samma balk ska anses vara ägare till egendomen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för förverkande av egendom i samband med brott enligt lagen. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels språkligt och redaktionellt, dels genom att bestämmelsens första stycke upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Genom ändringen förtydligas att förverkande får ske från vilken ägare som helst (se 36 kap. 14 och 15 § brottsbalken) utan kravet att ägaren ska ha någon koppling till brottet eller liknande (jfr 36 kap. 11 § första meningen). Övriga förutsättningar för att förverkande ska få ske regleras i 36 kap. brottsbalken. Förverkande enligt paragrafens tidigare första stycke kan alltså fortsättningsvis ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17 § I stället för förverkande av *egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag,* eller dess värde, får rätten *besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas*. I sådana fall får dock även en del av egendomens värde förklaras förverkat.

Paragrafen reglerar möjligheten att i stället för förverkande besluta om en mindre ingripande åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

Paragrafen ändras dels språkligt och redaktionellt, dels genom att bestämmelsens första stycke upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Övriga förutsättningar för att förverkande ska få ske regleras i 36 kap. brottsbalken. Förverkande enligt paragrafens tidigare första stycke kan alltså fortsättningsvis ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

19 § En annan myndighet än Tullverket, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad *på grund av brott* enligt *denna lag* får, om inte annat är föreskrivet, omedelbart låta sälja den om

1. den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Sådan egendom får i stället förstöras, om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. den annars är olämplig för försäljning.

Om egendom, som sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som influtit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

Bestämmelser om Tullverkets rätt att försälja eller förstöra egendom som har tagits i beslag finns i 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen (2024:000).

Paragrafen innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar som beslagtagen egendom som skäligen kan antas bli förverkad får säljas omedelbart samt om ägares eller annan rättsinnehavares rätt till ersättning om egendom som sålts eller förstörts sedermera inte förverkas. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *första stycke* ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 16 §. Ändringarna innebär inga förändringar i sak.

20 § Kan brott som avses i

1. 3 eller 4 § eller försök till sådant brott eller 7 § föranleda att en sådan avgift som avses i 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor påförs, eller
2. 8 eller 9 § eller försök till sådant brott eller 11 § föranleda att tulltillägg enligt 5 kap. 5–10 §§ tullagen (2016:253) påförs

får åtal för brottet väckas endast om det är påkallat av särskilda skäl.

Vad som sägs i första stycket gäller även talan om förverkande *på grund av brott* enligt *denna lag*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när åtal för vissa närmare angivna brott får väckas samt om att vad som sägs om väckande av åtal också gäller talan om förverkande. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *andra stycke* ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 16 §. Ändringarna innebär inga förändringar i sak.

21 § Om ägaren till en vara, som kan förverkas *på grund av brott* enligt *denna lag*, inte kan delges stämning på det sätt som är föreskrivet för stämning i brottmål, får talan om *förverkande av* annan egendom än transportmedel föras mot den hos vilken varan påträffades. Med transportmedel förstås motordrivet fordon och tillhörande släpfordon samt fartyg och luftfartyg.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem talan får riktas mot i de fall ägaren till en vara inte kan delges stämning. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *första mening* ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 16 §. Ändringarna innebär inga förändringar i sak.

17.43 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

2 kap.

20 § Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i *andra stycket* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

20 a § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende

om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som fondbolag och förvaringsinstitut är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.44 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

1 kap.

11 § Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för kreditinstitut. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

12 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett

ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som kreditinstitut är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.45 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall

1 kap.

2 § Med frysningsbeslut avses i denna lag

1. ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, eller ett beslut om beslag, *penningbeslag* eller kopiering enligt 2 kap. 1 § denna lag,

2. ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen i samband med ett straffrättsligt förfarande, i syfte att tillfälligt hindra förstöring, omvandling, flyttning, överföring eller överlåtelse av egendom som i den staten kan omfattas av förverkande eller utgöra bevismaterial, och som har översänts till Sverige för erkännande och verkställighet.

Paragrafen anger vilka svenska respektive utländska beslut som utgör frysningsbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

I den *första punkten* görs ett tillägg avseende penningbeslag. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

2 kap.

1 § Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller *bli* förverkat på grund av brott och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. *Detsamma gäller penningbeslag enligt 27 kap. 1 a § rättegångsbalken.*

Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket och 17 a § andra stycket rättegångsbalken, besluta om kopiering av handlingar som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att handlingarna inte är tillgängliga vid beslutet.

Beslut enligt första och andra styckena får inte verkställas i Sverige.

Det som sägs i detta kapitel om föremål ska också gälla i fråga om skriftlig handling.

Paragrafen innehåller bestämmelser om befogenheter för åklagare att beslagta egendom och besluta om kopiering. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 13.2.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg avseende penningbeslag. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken. Övriga ändringar i paragrafen är språkliga och redaktionella till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

17.46 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

20 kap.

11 § Om ägaren till ett fartyg som *har använts eller varit avsett att användas som transportmedel vid brott som avses i 7, 8 eller 9 §* inte är känd eller saknar *känd* hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.

Paragrafen innehåller bestämmelser om mot vem talan om förverkande av fartyg får föras. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels genom att hänvisningen till 20 kap. 10 § andra stycket tas bort till följd av att den bestämmelsen upphävs, dels genom ett tillägg avseende fartyg som har använts eller varit avsedda att användas som transportmedel vid vissa brott. Genom tillägget klargörs att talan om förverkande vid brott som avses i 7, 8 eller 9 § får föras mot befälhavaren om ägaren inte är känd eller saknar känd hemvist i Sverige. I övrigt görs en språklig ändring. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

6 kap.

8 § Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för försäkringsföretag, tjänstepensionsföretag och blandade finansiella holdingföretag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

9 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som försäkringsföretag, tjänstepensionsföretag och blandade finansiella holdingföretag är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under

samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.48 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

6 § *Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får, trots vad som sägs i 36 kap. 11 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 36 kap. 14 eller 15 § samma balk ska anses vara ägare till egendomen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för förverkande av egendom i samband med brott enligt lagen. Paragrafen utformas i huvudsak enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels språkligt och redaktionellt, dels genom att första stycket upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom special-strafflag. Genom ändringen förtydligas att förverkande får ske från vilken ägare som helst (se 36 kap. 14 och 15 §§ brottsbalken) utan kravet att ägaren ska ha någon koppling till brottet eller liknande (jfr 36 kap. 11 § första meningen). Övriga förutsättningar för att förverkande ska få ske regleras i 36 kap. brottsbalken. Förverkande enligt paragrafens tidigare första stycke kan alltså fortsättningsvis ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.49 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

1 kap.

12 § Ett värdepappersbolag, en börs och en central motpart är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för värdepappersbolag, börser och clearingorganisationer. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

13 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller den centrala motparten samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som värdepappersbolag, börser och clearingorganisationer är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid en utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.50 Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

14 § Den som bevakar ett skyddsobjekt får ta föremål i beslag, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot denna lag eller *bli* förverkade *på grund av sådant brott*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om behörighet för den som bevakar ett skyddsobjekt att ta föremål i beslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag.

17.51 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

3 kap.

14 § Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

15 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid en utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.52 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

5 kap.

23 § Ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 22 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.

Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. *9, 10 eller 12 § brottsbalken,* 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återlämnande av omhändertagna föremål och hantering av föremål som kan antas bli förverkade. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *andra stycke* ändras genom att hänvisningarna till förverkandebestämmelserna i 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot

vissa dopningsmedel och 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor tas bort och hänvisningen till 36 kap. brottsbalken uppdateras. Ändringen föranleds av att de nämnda bestämmelserna upphävs och att ett nytt 36 kap. brottsbalken införs. Förverkande enligt de paragrafer som upphör kan i stället ske med stöd av 36 kap. brottsbalken. Övriga ändringar är redaktionella.

17.53 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

31 § Om en brandfarlig eller explosiv vara *förverkas enligt 36 kap. brottsbalken*, får även varans förpackning *förverkas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom i samband med brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels redaktionellt, dels genom att första stycket upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag.

32 § Om en anordning *för hantering av brandfarliga eller explosiva varor förverkas enligt 36 kap. brottsbalken*, får även anordningens innehåll och förpackning *förverkas*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom i samband med brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels redaktionellt, dels genom att första stycket upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag.

17.54 Förslaget till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

12 kap.

1 § Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *vinster från* sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinster från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i det som anges i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

2 § Har sprit eller alkoholdrycker tillverkats *olovligen* ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förverkas*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förverkas*.

Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller *deras värde* samt *vinst från* sådant brott ska *förverkas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid olovlig tillverkning av sprit eller alkoholdrycker, samt vissa råämnen, kärl, emballage, renings- och filtreringsmedel. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Därutöver ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinster från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i det som anges i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

3 § Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom som använts som, eller under vissa förutsättningar varit avsedd att användas som, hjälpmedel vid brott mot lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras språkligt och redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär inga förändringar i sak.

17.55 Förslaget till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)

8 kap.

5 § Grundas en talan om varumärkesintrång på registrering enligt denna lag, ska 1 *§* och *bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken om förverkande av egendom* inte tillämpas för tid före registreringsdagen. Inte heller 4 § ska i dessa fall tillämpas för tid före registreringsdagen, om inte intrånget skett uppsåtligen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om begränsning av straffansvar avseende intrång under tiden mellan ansökan och registrering samt begränsning av skadeståndsskyldighet i sådana fall. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att hänvisningen till 8 kap. 2 § ersätts av en hänvisning till bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken om förverkande av egendom. Ändringen görs till följd av upphävandet av 8 kap. 2 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringen innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken, med samma tidsmässiga

begränsning som följer av begränsningen av straffansvaret i förevarande paragraf.

7 § På yrkande av den som har lidit varumärkesintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom på vilken varukännetecken olovligen förekommer ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag *tillämpas* reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit varumärkesintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan vidtas i fråga om egendom på vilken varukännetecken olovligen förekommer eller mot hjälpmedel som använts eller varit avsett att användas vid intrånget. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *andra stycke* görs en redaktionell ändring.

I paragrafens *sjätte stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 8 kap. 2 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

10 kap.

11 § Vid intrång i ett EU-varumärke tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § om ansvar för varumärkesintrång. I övrigt gäller 9 §, 8 kap. *3*–8 §§ och 9 kap. *samt bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken* i den utsträckning inte något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen. I dessa fall ska det som sägs om varumärkesintrång gälla intrång i ett EU-varumärke.

Bestämmelserna i 8 kap. 1 *§* och *bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken* gäller dock inte vid intrång i ett EU-varumärke i en sådan transitsituation som avses i artikel 9.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen.

I paragrafen regleras att vissa sanktioner som gäller vid intrång i det nationella varumärket även gäller vid intrång i ett EU-varumärke. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 8 kap. 2 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.56 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

12 kap.

61 § Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagets revisor, annan lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.

Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under *en* förundersökning i brottmål *eller till åklagaren under en utredning om självständigt förverkande*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för lekmannarevisorn. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att lekmannarevisorn är skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter även vid en utredning om självständigt förverkande.

19 kap.

46 § Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

I paragrafen finns bestämmelser om skyldigheten att på begäran av undersökningsledare eller åklagare lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

47 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som omfattas av företagets uppgiftsskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid en utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.57 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall

1 kap.

2 § Med ett svenskt beslut om förverkande avses i denna lag ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *avgörande* om förverkande

1. som avser *vinster från* ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller

2. som avser egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, som *har framställts* genom brott, vars användande utgör brott, som någon tagit befattning med på ett sätt som utgör brott eller som *på annat liknande sätt har* varit föremål för brott.

Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *avgörande* som meddelats med stöd av 36 kap. *6* § brottsbalken.

Paragrafen anger vad som avses med ett svenskt beslut om förverkande. Paragrafen utformas enlig *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 12.2.4.

Ett svenskt beslut om förverkande kan ske antingen med stöd av särskilda bestämmelser om förverkande i specialstraffrättsliga lagar, eller med stöd av de generella bestämmelserna om förverkande i 36 kap. brottsbalken.

I *första stycket* ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinster från brott” kan ledning vid tillämpningen, oavsett om fråga är om förverkande med stöd av en specialstraffrättslig bestämmelse eller av

36 kap. brottsbalken, sökas i det som anges i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

I *andra stycket* uppdateras hänvisningen till brottsbalkens bestämmelse om utvidgat förverkande. Bestämmelsen om självständigt förverkande faller utanför paragrafens tillämpningsområde.

I övrigt görs språkliga och redaktionella ändringar i paragrafen till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

3 kap.

11 § En verkställbarhetsförklaring får utöver vad som anges i 10 § inte meddelas om

1. det för samma gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande har meddelats dom eller beslut i Sverige eller i en annan stat och domen eller beslutet i den andra staten, vid ett fällande avgörande, har verkställts,
2. det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan svensk lag har meddelats beslut att inte väcka åtal för det brott som ligger till grund för beslutet om förverkande,
3. en sådan förklaring inte skulle vara förenlig med bestämmelser om immunitet och privilegier,
4. beslutet om förverkande har meddelats efter en förhandling där den mot vilken beslutet riktar sig inte var personligen närvarande och om det inte har bekräftats i intyget att något av villkoren i artikel 8.2 e i rambeslutet är uppfyllt, eller
5. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande helt eller delvis har begåtts i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag eller preskription har inträtt enligt 36 kap. *31* § brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hinder mot erkännande och verkställighet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *femte punkt* ändras hänvisningen till bestämmelsen om preskription för beslut om förverkande i 36 kap. brottsbalken. Ändringen görs till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken och innebär inga förändringar i sak.

11 a § För beslut om förverkande enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 gäller, utöver vad som anges i 10 och 11 §§, att en verkställbarhetsförklaring inte får meddelas om

1. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande varken motsvarar ett brott för vilket det enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller något av de brott som räknas upp i 36 kap. *6* § andra och tredje styckena brottsbalken,
2. brottet inte *har varit sådant* att *det skulle* kunna ge *vinst*,
3. det varken av beslutet om förverkande eller av krav som uppställs i den andra medlemsstatens lag framgår att den statens domstol har bedömt att den förverkade egendomen härrör från brottslig verksamhet, eller
4. beslutet om förverkande inte riktar sig mot någon av de personer som anges i 36 kap. *7* § brottsbalken.

En verkställbarhetsförklaring avseende beslut som anges i första stycket får inte meddelas om det är oskäligt.

Paragrafen anger – utöver lagens allmänna vägransgrunder – de särskilda grunder enligt vilka en verkställbarhetsförklaring inte ska få meddelas i fråga om ett sådant utländskt beslut om utvidgat förverkande som avses i 1 kap. 3 § första stycket 4. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke första punkt* ändras hänvisningen till bestämmelsen om utvidgat förverkande i 36 kap. brottsbalken.

I paragrafens *första stycke andra punkt* ändras begreppet *utbyte* till *vinst*. Därutöver görs språkliga anpassningar till den nya lydelsen av 36 kap. brottsbalken.

I paragrafens *första stycke fjärde punkt* ändras hänvisningen till bestämmelsen om från vem utvidgat förverkande får ske i 36 kap. brottsbalken.

Ändringarna görs till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken och innebär inga förändringar i sak.

17.58 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

3 kap.

14 § Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

15 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller

mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid en utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.59 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

8 kap.

25 § En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i *andra stycket* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

26 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som AIF-förvaltare och förvaringsinstitut är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid en utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.60 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

11 § *Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får ske* hos gärningsmannen eller *hos den* som *har* medverkat till *brottet, även om egendomen tillhör någon annan.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om från vem förverkande av egendom får ske. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels redaktionellt, dels genom att första och tredje stycket upphävs. Ändringarna görs till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken och innebär inga förändringar i sak. Regleringen i 36 kap 2 § brottsbalken klargör att förevarande bestämmelse har företräde framför reglerna i 36 kap. brottsbalken när det ska avgöras från vem egendom får förverkas. Det innebär att brottsbalkens regler är subsidiärt tillämpliga i

denna fråga. Bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken är tillämpliga i övriga frågor om förverkande än den som särregleras genom förevarande bestämmelse.

17.61 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

15 § Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förverkas enligt 36 kap. brottsbalken*, får även dess förpackning *förverkas*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av egendom i samband med brott enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras dels redaktionellt, dels genom att första stycket upphävs. Ändringarna görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag.

17.62 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

6 kap.

11 § Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för finansiella holdingföretag, blandade finansiella holdingföretag och värdepappersinriktade holdingföretag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

12 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett

ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som holdingföretag är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid en utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.63 Förslaget till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)

1 kap.

2 § I lagen finns bestämmelser om

– uttryck i lagen (2 kap.),
– lagens tillämpningsområde (3 kap.),
– krav på läkemedel samt godkännande, registrering och tillstånd till försäljning av läkemedel (4 kap.),
– krav för försäljning av läkemedel (5 kap.),
– säkerhetsövervakning, kontroll och återkallelse (6 kap.),
– klinisk läkemedelsprövning (7 kap.),
– tillverkning (8 kap.),
– import och annan införsel (9 kap.),
– försiktighetskrav vid hantering av läkemedel och aktiva substanser (10 kap.),
– tidsfrister för beslut samt återkallelse av tillstånd (11 kap.),
– marknadsföring av läkemedel (12 kap.),
– förordnande och utlämnande av läkemedel och teknisk sprit (13 kap.),
– tillsyn (14 kap.),
– avgifter (15 kap.),
– straff (16 kap.),
– överklagande (17 kap.), och
– bemyndiganden (18 kap.).

Lagen innehåller även ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Paragrafen innehåller en översiktlig redovisning av lagens innehåll och struktur. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *första stycke* ändras genom att ordet förverkande tas bort från den del av innehållsförteckningen som avser 16 kap. till följd av upphävandet av 16 kap. 4 § och den ändrade rubriken till 16 kap.

3 kap.

5 § För ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag ska följande bestämmelser gälla i tillämpliga delar:

– 2 kap. 1 §, om uttryck i lagen,
– 4 kap. 1 och 3 §§, om krav på läkemedel,
– 8 kap. 1 och 2 §§, om tillverkning,
– 10 kap. 1 § första och tredje styckena, om försiktighetskrav,
– 11 kap. 1 § första stycket 11 och 2 § första stycket, om tidsfrister för beslut samt återkallelse av tillstånd,
– 12 kap. 1 §, om förbud mot marknadsföring,
– 13 kap. 1 § första stycket, om förordnande och utlämnande av läkemedel,
– 14 kap. 1–3 §§, om tillsyn,
– 15 kap. 1, 3 och 4 §§, om avgifter,
– 16 kap. 1 *och* 2 §§, om straff,
– 17 kap., om överklagande, och
– 18 kap. 4 § och 8 § 2 samt 10–12 §§, med bemyndiganden.

Det som föreskrivs i 6 kap. 1 § i fråga om läkemedel som godkänts för försäljning gäller också för ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag.

De skyldigheter enligt 6 kap. 2 och 3 §§ som gäller för den som har fått ett läkemedel godkänt för försäljning gäller även för den som har tillstånd att tillverka ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag. Den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från dessa skyldigheter.

Paragrafen reglerar vilka bestämmelser som ska gälla för läkemedel som omfattas av sjukhusundantag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *första stycke* ändras genom att hänvisningen till 16 kap. 4 § tas bort från strecksatsen som avser 16 kap. till följd av att den paragrafen upphävs.

17.64 Förslaget till lag om ändring i tullagen (2016:253)

5 kap.

17 § Tullverket ska besluta om hel eller delvis befrielse från tulltillägg eller förseningsavgift om det är oskäligt att ta ut avgiften med fullt belopp. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om

1. den felaktighet eller passivitet som lett till avgiften kan antas ha
– berott på ålder, hälsa eller liknande förhållanden, eller
– berott på en felbedömning av reglerna eller betydelsen av de faktiska förhållandena,
2. avgiften inte står i rimlig proportion till felaktigheten eller passiviteten,
3. en oskäligt lång tid har gått efter det att Tullverket har funnit anledning att anta att avgift ska tas ut utan att den som avgiften gäller kan lastas för dröjsmålet, eller

4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *6* § brottsbalken.

Deklaranten får helt eller delvis befrias från förseningsavgift även när passiviteten är obetydlig.

Paragrafen reglerar när Tullverket ska besluta om hel eller delvis befrielse från tulltillägg eller förseningsavgift. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar i den fjärde punkten till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär inga förändringar i sak.

17.65 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information

14 § Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får en kustbevakningstjänsteman ta sådan egendom i beslag som kan antas bli förverkad *på grund av brott mot denna lag* eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet. Om egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till undersökningsledaren eller åklagaren. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget.

Paragrafen reglerar en kustbevakningstjänstemans rätt att ta egendom i beslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att hänvisningen till 13 § tas bort och att ett tillägg görs för att förtydliga att egendomen kan tas i beslag om den kan antas bli förverkad på grund av brott enligt lagen. Ändringen görs till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Övriga ändringar är redaktionella.

17.66 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

2 kap.

9 § När en person omhändertas enligt 8 § andra stycket får utländska tjänstemän

1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det görs av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,

2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *12 § 1* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och

3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.

Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 ska så snart det är möjligt överlämnas till en svensk polisman för prövning av fråga om beslag enligt 10 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka åtgärder som får vidtas av utländska tjänstemän i samband med ett omhändertagande av en person. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 6.5.3.

I paragrafens *första stycke* görs ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär inga förändringar i sak.

17.67 Förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)

1 kap.

2 § Lagen är indelad i följande kapitel:
- 1 kap. Lagens syfte och innehåll,
- 2 kap. Lagens tillämpningsområde,
- 3 kap. Grundläggande bestämmelser om skydd mot joniserande strålning,
- 4 kap. Arbetstagares exponering för joniserande strålning,
- 5 kap. Allmänhetens och miljöns exponering för joniserande strålning,
- 6 kap. Tillstånd och anmälan i fråga om joniserande strålning,
- 7 kap. Tekniska anordningar som kan alstra icke-joniserande strålning,
- 8 kap. Tillsyn,
- 9 kap. Straff,
- 10 kap. Tystnadsplikt, överklagande och avgifter.

Paragrafen innehåller en innehållsförteckning. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att orden ”och förverkande” tas bort från innehållsförteckningen i den strecksats som avser 9 kap. Ändringen görs till följd av upphävandet av 9 kap. 8–10 §§ och den ändrade rubriken till 9 kap.

17.68 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter

20 § Ett beslut enligt 17 § ska inte meddelas om ett förverkande eller någon annan åtgärd som *kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt 36 kap. brottsbalken.

Paragrafen anger att bestämmelserna om förverkande och andra åtgärder enligt 36 kap. brottsbalken har företräde framför förevarande lag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras språkligt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär inga förändringar i sak. Även i fortsättningen gäller att om angreppet inte är brottsligt så gäller reglerna om skyddsåtgärder i 17 § lagen om företagshemligheter samt 15 kap. rättegångsbalken.

17.69 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende

4 § Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *9, 10 eller 12 §* brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. *Omhändertagandet* får bestå tills frågan om egendomen ska tas i beslag har prövats.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hantering av omhändertagna föremål som kan antas bli förverkade. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att hänvisningarna till förverkandebestämmelserna i 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel och 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor tas bort och hänvisningen till 36 kap. brottsbalken uppdateras. Ändringen föranleds av att de nämnda bestämmelserna upphör att gälla och att ett nytt 36 kap. brottsbalken införs. Förverkande enligt de paragrafer som upphör kan i stället ske med stöd av 36 kap. brottsbalken. Övriga ändringar är språkliga.

17.70 Förslaget till lag om ändring i spellagen (2018:1138)

19 kap.

9 § Insatser som tagits emot vid *ett* brott enligt denna lag ska *förverkas*. Även *andra vinster från ett* sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. brottsbalken, ske *från* den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen *får* dess värde *förverkas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för förverkande av egendom i samband med brott mot lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafen görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Dessutom ändras begreppet ”utbyte” till ”vinster”. Beträffande ”vinster från brott” kan ledning vid tillämpningen sökas i det som anges i författningskommentaren till 36 kap. 3 § brottsbalken.

17.71 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn

5 kap.

8 § Om ett företagsnamnsintrång avser ett företagsnamn som är skyddat enbart på grund av registrering,

1. ska det inte dömas till ansvar enligt 1 § för det intrång som har gjorts före registreringsdagen,
2. får förverkande *av egendom* enligt *36 kap. brottsbalken* inte avse det intrång som har gjorts före registreringsdagen, och
3. ska ersättning enligt 7 § betalas för det intrång som har skett före registreringsdagen endast om intrånget har gjorts uppsåtligen.

Paragrafen innehåller bestämmelser som begränsar straffansvar, förverkande och skadeståndsskyldighet avseende intrång i ett registrerat företagsnamn. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *andra punkt* görs en redaktionell ändring till följd av upphävandet av 5 kap. 2 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringen innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

11 § Ett beslut om åtgärd enligt 10 § första stycket får inte innebära att den som har lidit företagsnamnsintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärderna ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut enligt 10 § ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser som kompletterar bestämmelserna om korrigeringsåtgärder i 5 kap. 10 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *andra stycke* görs språkliga och redaktionella ändringar till följd av upphävandet av 5 kap. 2 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringarna innebär ingen förändring i sak eftersom förverkande kan ske i motsvarande utsträckning med stöd av bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken.

17.72 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

1 kap.

2 § Denna lag innehåller bestämmelser om tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning och om användningen av andra produkter som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak. Lagen innehåller även bestämmelser om nikotinfria vätskor som är avsedda att konsumeras genom elektroniska cigaretter.

I lagen finns bestämmelser om

– produktkrav och rapporteringsskyldighet (2 kap.),
– märkning och förpackning (3 kap.),
– marknadsföring av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (4 kap.),

– handel (5 kap.),
– rökfria miljöer (6 kap.),
– tillsyn (7 kap.),
– avgifter (8 kap.),
– överklagande (9 kap.),
– *straff* (10 kap.), och
– bemyndiganden (11 kap.).

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde och innehåller därutöver en översiktlig redovisning av lagens innehåll och kapitelindelning. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *andra stycke* ändras genom att upplysningen om innehållet i 10 kap. ändras från ”straffbestämmelser och förverkande” till ”straff”. Ändringen görs till följd av upphävandet av 10 kap. 7 § och den ändrade rubriken till 10 kap. samt som en språklig anpassning till styckets inledande mening.

17.73 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag

16 kap.

37 § Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för tjänstepensionsföretag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

38 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som tjänstepensionsföretag är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.74 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem

3 § Följande myndigheter har rätt att ta del av uppgifter genom konto- och värdefackssystemet:

1. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, en åklagarmyndighet, Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket, om uppgifterna behövs i en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål eller för att besvara en begäran från Europol,

2. *Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, en åklagarmyndighet och Skatteverket, om uppgifterna behövs i en utredning om självständigt förverkande,*

3. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Skatteverket, om uppgifterna behövs i verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslighet som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/794 av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) och om ersättande och upphävande av rådets beslut 2009/371/RIF, 2009/934/RIF, 2009/935/RIF, 2009/936/RIF och 2009/968/RIF,

4. en åklagarmyndighet, om uppgifterna behövs i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,

5. Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, om uppgifterna behövs i deras verksamhet som kontor för återvinning av tillgångar enligt rådets beslut 2007/845/RIF av den 6 december 2007 om samarbete mellan medlemsstaternas

kontor för återvinning av tillgångar när det gäller att spåra och identifiera vinning eller annan egendom som härrör från brott.

Paragrafen innehåller bestämmelser om brottsbekämpande myndigheters tillgång till konto- och värdefackssystemet. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

Genom en ny *andra punkt* ges undersökningsledare rätt att ta del av uppgifter genom konto- och värdefackssystemet inte bara vid förundersökning om brott utan även vid en utredning om självständigt förverkande.

Med anledning av den nya punkten ändras numreringen av de efterföljande punkterna i paragrafen.

17.75 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande

2 kap.

2 § En åklagare får besluta om beslag av ett föremål trots att det inte är tillgängligt vid beslutet, om föremålet

1. skäligen kan antas *bli* förverkat på grund av brott, och
2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.

Det som sägs om föremål i första stycket gäller också om skriftlig handling. I fråga om beslag av sådan egendom som avses i 27 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken gäller även de förutsättningar som anges i de paragraferna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när åklagare får besluta om beslag av ett föremål trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

I paragrafens *första stycke* görs en redaktionell ändring i den första punkten till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Ändringen innebär ingen förändring i sak.

3 § En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen

1. skäligen kan antas *bli* förverkad på grund av brott, och
2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när åklagare får besluta om penningbeslag trots att egendomen inte är tillgänglig vid beslutet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1 och 13.2.

Paragrafen ändras genom att hänvisningarna till terroristbrottslagen (2022:666) och lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott tas bort. Ändringen görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken. Tvångsmedlet penningbeslag blir genom

ändringen i rättegångsbalken tillämpligt oavsett vilken brottstyp misstanken avser.

Paragrafens *första punkt* ändras även redaktionellt till följd av ändringarna i 36 kap. brottsbalken.

17.76 Förslaget om lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering

1 kap.

7 § En leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för leverantörer av gräsrotsfinansieringstjänster. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

8 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 7 § får besluta att leverantören av gräsrotsfinansieringstjänster samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 7 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som leverantörer av gräsrotsfinansieringstjänster är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.77 Förslaget om lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

1 kap.

3 § Genom denna lag genomförs rådets direktiv 2011/64/EU av den 21 juni 2011 om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror.

Vidare genomförs rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt såvitt avser de EU-harmoniserade tobaksvarorna. De EU-harmoniserade tobaksvarorna omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2–8 och 11–*21* §§, 3–9 kap., 11 kap. 1, 2, 6 och 7 §§, 12 kap. 2–5 och 7–10 §§ och 13 kap. Vad som avses med EU-harmoniserad tobaksvara framgår av 5 §.

Snus, tuggtobak och övrig tobak omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 9–11 §§, 10 kap., 11 kap. 3–7 §§, 12 kap. 6–10 §§ och 13 kap. 2, 3 och 10 §§.

Paragrafen innehåller dels information om vilka EU-direktiv som genomförs genom lagen, dels information om vilka delar av lagen som ska tillämpas för olika varor. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens *andra stycke* ändras redaktionellt till följd av upphävandet av 2 kap. 22 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Förverkandebestämmelserna framgår framöver i sin helhet av 36 kap. brottsbalken.

2 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
– skatt på cigaretter (2–4 §§),
– skatt på cigarrer och cigariller (5 §),
– skatt på röktobak (6 §),
– produkter som helt eller delvis består av andra ämnen än tobak (7 och 8 §§),
– skatt på snus och tuggtobak (9 §),
– skatt på övrig tobak (10 §),
– skatteomräkning (11 §),
– undantag från skatteplikt (12–18 §§), och
– kontrollmärkning och andra regler om försäljning av cigaretter (19–*21* §§).

I paragrafen anges kapitlets innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafens sista strecksats ändras redaktionellt till följd av upphävandet av 2 kap. 22 § och ändringarna i 36 kap. brottsbalken. Förverkandebestämmelserna framgår framöver i sin helhet av 36 kap. brottsbalken.

17.78 Förslaget om lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666)

13 § Förverkande *av pengar eller annan egendom som har varit föremål för brott som avses i 6 § eller försök till sådant brott* får ske hos gärningsmannen eller hos den som har medverkat till brottet, även om egendomen *tillhör* någon annan.

I paragrafen finns särskilda bestämmelser om förverkande. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Paragrafen ändras genom att de särskilda förverkandebestämmelserna i första och andra styckena tas bort. Ändringen är en följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Övriga ändringar är redaktionella. Ändringarna innebär ingen förändring i sak.

17.79 Förslaget om lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt)

1 kap.

6 § Ett PEPP-sparinstitut, en PEPP-distributör och ett förvaringsinstitut som avses i 5 § är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för PEPP-sparinstitut, PEPP-distributörer och förvaringsinstitut. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen om hur uppgifterna som begärs ska lämnas ut, som finns i nuvarande första stycket andra meningen, finns nu i ett nytt *andra stycke* och omfattar även uppgifter som begärs under en utredning om självständigt förverkande.

7 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 6 § får besluta att PEPP-sparinstitutet, PEPP-distributören eller förvaringsinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 6 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i

brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som PEPP-sparinstitut, PEPP-distributörer och förvaringsinstitut är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande.

I paragrafens *andra stycke* görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.80 Förslaget om lag om ändring i lagen (2024:114) om clearing och avveckling av betalningar

1 kap.

4 § Ett clearingbolag ska utan dröjsmål lämna uppgifter i elektronisk form om enskildas förhållanden till bolaget om det

1. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren,

2. under en utredning om självständigt förverkande begärs av åklagaren,

3. i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål *begärs av åklagaren* på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller

4. i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder *begärs av åklagaren.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet för clearingbolag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att sådana uppgifter som enligt bestämmelsen på begäran ska lämnas t.ex. under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål även ska lämnas vid en utredning om självständigt förverkande. Det görs även språkliga och redaktionella ändringar. Uppgifterna som begärs vid en utredning om självständigt förverkande ska, i likhet med det som sedan tidigare gällt för

utlämnande av andra uppgifter enligt bestämmelsen, lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

5 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 4 § får besluta att clearingbolaget eller den som är eller har varit knuten till bolaget inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 4 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om meddelandeförbud angående sådana uppgifter som clearingbolag är skyldiga att lämna. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.4.

I paragrafens *första stycke* görs ett tillägg om att undersökningsledare eller åklagare även vid utredning om självständigt förverkande, under samma förhållanden och på samma sätt som om det pågår bl.a. en förundersökning, får meddela förbud för den som lämnat uppgifter att röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats eller att det pågår en utredning om självständigt förverkande. Dessutom görs ett tillägg om att ett meddelandeförbud får meddelas om det krävs för att en utredning om självständigt förverkande inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

17.81 Förslaget till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:000)

8 kap.

10 § En tulltjänsteman har samma rätt som en polisman att enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag *eller penningbeslag*.

En tulltjänsteman får även i andra fall än de som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag *eller penningbeslag*, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott eller ha betydelse för en utredning om ett sådant brott.

Om ett beslag *eller penningbeslag* verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget *eller penningbeslaget*, ska anmälan skyndsamt göras till denne, varvid han eller hon omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.

Paragrafen reglerar en tulltjänstemans rätt att ta egendom i beslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Paragrafen ändras genom att penningbeslag läggs till som ett tvångsmedel som omfattas av tulltjänstemäns befogenhet. Ändringarna görs till följd av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken. Bestämmelserna om beslag i 27 kap. 4 § rättegångsbalken gäller även penningbeslag, se 27 kap. 1 a § rättegångsbalken.

9 kap.

2 § En tullåklagare får fatta beslut enligt *3 kap. 4 § lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje mot det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Paragrafen reglerar tullåklagares rätt att besluta om förverkande av viss egendom som tagits i beslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.3.

Paragrafens första stycke ändras till följd av att lagen (2024:000) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot ersätter lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. En tullåklagares befogenhet enligt denna paragraf innefattar även en skyldighet enligt 3 kap. 1 och 3 §§ i den nya lagen att fatta beslut om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde även om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande.

Sammanfattning av betänkandet Ny förverkandelagstiftning (SOU 2021:100)

2020 års förverkandeutredning har haft i uppdrag att göra en översyn av den svenska förverkanderegleringen med ett särskilt fokus på:
– att säkerställa att brott inte ska löna sig,
– att överväga om brottsbalkens regler om utbytes- och hjälpmedelsförverkande ska göras generellt tillämpliga i specialstraffrätten,
– att göra en översyn avseende den materiella och processuella regleringen så att den blir ändamålsenligt utformad.

Utredningens betänkande innehåller en lång rad förslag som avser såväl stora som små frågor. De mest centrala av dessa förslag kan sammanfattas på följande sätt.

En ny förverkandeform – självständigt förverkande av brottsvinster – ska införas

Enligt de föreslagna reglerna om självständigt förverkande kan egendom förverkas om det visas att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Det ska inte förutsättas att det kan visas att någon har begått ett visst konkret brott, utan förverkandeformen ska – på samma sätt som utvidgat förverkande – bygga på en mer generell bedömning utifrån de omständigheter under vilka egendomen påträffas, personens egendoms- och inkomstförhållanden och omständigheterna i övrigt. Beviskravet ska vara detsamma som det normala beviskravet i civilrätten, dvs. självständigt förverkande ska förutsätta att det är styrkt eller visat att egendomen härrör från brottslig verksamhet.

En utredning om självständigt förverkande ska ledas av åklagare. Under utredningen ska tvångsmedlen förvar, kvarstad, beslag och penningbeslag få användas för att säkra egendomen. Vidare ska husrannsakan få företas och kroppsvisitation genomföras om det finns synnerlig anledning att anta att man vid husrannsakningen eller kroppsvisitationen kommer att påträffa egendom som kan tas i beslag eller förvar eller som annars är av betydelse för utredningen. Härutöver ska utredande myndigheter inom ramen för utredningen ha tillgång till bl.a. uppgifter om inkomster, banktillgodohavanden och fastighetsinnehav.

Målsägandens ställning ska stärkas samtidigt som möjligheten att förverka brottsvinster utökas

I dag är huvudregeln att förverkande inte ska ske om en brottsvinst motsvarar skada för enskild (jfr 36 kap. 1 a § brottsbalken). I fortsättningen ska det gälla bara om brottsvinsten är ett föremål som avhänts någon genom brott. I de fallen tillhör ju egendomen fortsatt den brottsutsatte, och egendomen ska då normalt antingen återställas till denne eller, i de fall

ägaren inte är känd, tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

I övrigt ska grundprincipen vara att brottsvinsten ska kunna förverkas och målsäganden ska då ha möjlighet att erhålla ersättning från staten ur de förverkade medlen.

Liksom i dag ska det finnas en möjlighet för den som har utsatts för brott att vända sig till Justitiekanslern för att få ersättning i de fall staten har förverkat egendom som motsvarar den skada som den utsatte lidit. Det ska emellertid tydliggöras att den brottsutsatte har rätt till ersättning ur förverkade medel också i de fall dessa har förverkats hos en penningtvättare, men den brottsutsatte har ett anspråk endast på gärningsmannen till förbrottet.

Om målsäganden i den rättegång där förverkandeyrkandet prövas gör anspråk på penningmedel som motsvarar medel som förverkas ska rätten redan i domen pröva om målsäganden har rätt till de förverkade medlen. En sådan rätt ska anses föreligga om målsägandens anspråk s.a.s. utgör en spegelbild av den brottsvinst som förverkas. Målsäganden får därigenom en möjlighet att få sitt anspråk på förverkade medel prövat direkt i brottmålsprocessen.

Möjligheterna att säkra brottsvinster förbättras

Möjligheten att använda tvångsmedel för att säkerställa att brottsvinster inte försvinner utökas på framför allt två sätt.

För det första görs penningbeslaget – som i dag kan tillämpas endast vid penningtvättsbrott och finansiering av terrorism – generellt tillämpligt. En ny regel om penningbeslag tas därför in i rättegångsbalken.

För det andra föreslås att förverkande ska få ske genom sakförverkande i betydligt större utsträckning än i dag. Enligt de nu gällande reglerna fordras att åklagaren bevisar att viss egendom i sin helhet kan härledas till ett eller flera brott för att sakförverkande ska kunna ske. Enligt förslagen ska sakförverkande kunna ske så länge en viss saks värde inte överstiger värdet av brottsvinsten. Om det finns särskilda skäl ska sakförverkande kunna ske till och med om egendomens värde överstiger brottsvinsten. I sist nämnda fall ska emellertid det överskjutande värdet betalas åter till förverkandesvaranden. Genom de ökade möjligheterna att använda sakförverkande ökar också möjligheterna till beslag i förverkandesyfte i motsvarande utsträckning.

I sammanhanget bör – även om det inte innebär någon förändring av de regler som direkt tar sikte på möjligheterna att säkra förverkande – nämnas att även det förhållandet att brottsvinster i många fall ska kunna förverkas också i de fall brottsvinsten motsvarar skada för enskild påverkar hur tvångsmedelsregleringen kan användas. Bland annat innebär det att systemet blir enklare och mer överblickbart. Åklagaren kan genom denna förändring fokusera på de tvångsmedelsregler som kan användas för att säkra ett förverkande.

Brottsbalkens regler om förverkande ska vara tillämpliga också i specialstraffrätten

Utredningen föreslår att brottsbalkens regler om förverkande ska vara tillämpliga också i specialstraffrätten. Med den utgångspunkten kan åtskilliga av de förverkanderegler som finns i specialstraffrätten tas bort. Vissa specialstraffrättsliga förverkandebestämmelser – bland annat de som är särskilt anpassade efter det område där de finns och de bestämmelser som tillämpas frekvent och beträffande vilka det finns en upparbetad praxis – bör emellertid finnas kvar. De bestämmelser som föreslås finnas kvar i specialstraffrätten ska tillämpas i första hand, det vill säga före brottsbalkens regler, men de ska inte vara exklusivt tillämpliga. Brottsbalkens regler ska alltså gälla subsidiärt.

Ett nytt 36 kap. införs med tydligare och enklare regler

Ett nytt 36 kap. brottsbalken ska införas, med tydligare och enklare förverkanderegler. Bland nyheterna märks bland annat följande:

- begreppet brottsvinster ska ersätta begreppet utbyte av brott,
- de olika förverkandeformerna ska namnges för att de lättare ska kunna identifieras,
- varje förverkandeform ska förses med en egen bestämmelse som anger från vem förverkande kan ske,
- en ny presumtionsregel införs som anger vem som ska bedömas äga den egendom som ska förverkas,
- egendom ska kunna sakförverkas i större utsträckning än tidigare (jfr ovan under rubriken Möjligheterna att säkra brottsvinster förbättras),
- en enhetlig oskälighetsregel införs som anger att förverkande ska underlåtas om förverkande vore uppenbart oskäligt.

En ny förfarandelag ska införas

En ny förfarandelag ska införas där de bestämmelser samlas som gäller vid en talan om förverkande och företagsbot som riktar sig mot någon som inte är tilltalad för brott. Om en talan riktar sig mot någon som är tilltalad för brott gäller i stället brottmålsreglerna i rättegångsbalken.

Den särskilda förfarandelagen ska på ett tydligare sätt än i dag staka ut ramarna för förverkandeprocessen och innehålla de regler som är särskilt centrala från praktisk synpunkt. I förfarandelagen ska också de grundläggande reglerna om utredning av självständigt förverkande finnas.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag (2023:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot[1]

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om förfarandet vid prövning av en fråga om förverkande eller företagsbot som rör någon som inte är tilltalad för brott. Lagen innehåller också bestämmelser om utredningen i dessa situationer samt om tredje mans rätt i vissa avseenden.

2 § Om frågan om förverkande eller företagsbot rör någon som är tilltalad för brott som ska prövas i samma rättegång tillämpas de regler i rättegångsbalken som gäller för prövningen av åtalet. Bestämmelserna om tredje mans rätt i 2 kap. 8 § i denna lag ska dock också tillämpas.

2 kap. Om utredningen

Utredningen vid andra former av förverkande än självständigt förverkande av brottsvinster och vid företagsbot

1 § Vid utredning som avser andra former av förverkande än självständigt förverkande av brottsvinster gäller rättegångsbalkens regler om brottmål.

Utredningen vid självständigt förverkande av brottsvinster

2 § En utredning om självständigt förverkande av brottsvinster får inledas om det finns anledning att anta att viss egendom helt eller delvis härrör från brottslig verksamhet.

3 § Beslut att inleda utredning om självständigt förverkande av brottsvinster fattas av åklagaren eller, om det är fara i dröjsmål och det skäligen kan befaras att egendom annars kommer att undanskaffas, av Polismyndigheten. Beslut av Polismyndigheten ska så snart som möjligt anmälas till åklagare, som skyndsamt ska pröva om utredningen ska fortgå och vidtagna åtgärder bestå.

4 § En utredning av självständigt förverkande av brottsvinster leds av åklagaren med biträde av Polismyndigheten och, i vissa fall, Säkerhetspolisen och Skatteverket. Åklagaren får uppdra åt en polisman eller tjänsteman vid nämnda myndigheter att vidta en viss åtgärd som hör till utredningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

[1] Lagen ersätter lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid för-verkande m.m., se bilaga 3, och lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall, se bilaga 4.

5 § Vid en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster ska
1. utredas vem som äger eller med tillämpning av 36 kap. 15 § brottsbalken ska anses äga egendomen,
2. övervägas om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om egendomens förverkande, samt
3. utredningen förberedas så att bevisningen kan förebringas vid huvudförhandling i ett sammanhang.

6 § Bestämmelserna i 23 kap. 3 § fjärde stycket, 4, 6–15, 16, 21–21 d samt 23 §§ rättegångsbalken gäller i tillämpliga delar vid en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster. Det som där sägs om den misstänkte gäller i stället den som en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster rör och det som sägs om åtal gäller i stället en talan om självständigt förverkande av brottsvinster.

7 § Bestämmelserna om förvar och kvarstad i 26 kap., om beslag och penningbeslag i 27 kap. samt om husrannsakan och kroppsvisitation i 28 kap. rättegångsbalken är tillämpliga i en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster.

En åtgärd som har vidtagits med stöd av första stycket ska hävas när det inte längre finns skäl för den. Endast om det finns särskilda skäl får åtgärden pågå längre tid än ett år. Den begränsningen gäller inte om talan om förverkande har väckts.

Särskilda regler om den berördes rätt

8 § Offentlig försvarare ska förordnas för den som en talan om förverkande eller företagsbot riktas mot, eller avses bli riktad mot. om det behövs med hänsyn till utredningen eller det i övrigt finns särskilda skäl med hänsyn till den som berörs eller vad målet rör. Offentlig försvarare ska förordnas endast om den berörde begär det.

En tredje man som hävdar sin rätt till egendom som kan bli föremål för förverkande har rätt till ett rättsligt biträde om det med hänsyn till den tredje mannens personliga förhållanden eller övriga omständigheter föreligger särskilda skäl.

Vad som i övrigt stadgas i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare ska tillämpas även i fråga om offentlig försvarare och rättsligt biträde enligt denna lag.

Den rätt som följer av 12 § förundersökningskungörelsen (1947:948) ska gälla även vid utredning enligt denna lag.

9 § Den rätt som tillkommer en misstänkt enligt 23 kap. 18–19 §§ rättegångsbalken ska gälla även den som en särskild talan om förverkande eller företagsbot riktas mot samt, i förekommande fall, dennes försvarare.

10 § När en utredning har avslutats ska besked om vilket beslut den har lett fram till lämnas till den som berörs av utredningen.

3 kap. Om beslut av annan än domstol

Beslut om förverkande

1 § Åklagaren får pröva en fråga om förverkande om saken gäller ordinärt förverkande av brottsvinster eller förverkande av annat än brottsvinster och värdet av egendomen, vid beslutet, inte bedöms överskrida fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

2 § Utöver det som följer av 1 § ska åklagaren, om det inte finns särskilda skäl emot det, pröva en fråga om förverkande av sådan egendom som det inte är tillåtet att inneha. Det gäller även om frågan rör någon som åtalas för brott som har samband med förverkandefrågan.

3 § Polisman eller särskilt förordnad befattningshavare vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen får pröva frågan om förverkande om saken gäller ordinärt förverkande av brottsvinster eller förverkande av annat än brottsvinster och värdet av egendomen vid tidpunkten för beslutet inte bedöms överstiga en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

4 § Beslut som avses i 1–3 §§ ska meddelas skriftligen. Den som drabbats av beslutet får inom tre veckor från delgivning av beslutet anmäla missnöje hos den myndighet som har meddelat det. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla.

Om en anmälan inkommer ska åklagaren senast inom en månad väcka talan om förverkande enligt 3 kap. Väcks inte talan är frågan slutligt avgjord.

Om polisman eller särskilt förordnad befattningshavare vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen har fattat beslut om förverkande och myndigheten anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet överlämnas till åklagaren.

Beslut om företagsbot

5 § Företagsbot får föreläggas företag genom strafföreläggande. I sådana fall gäller 48 kap. 2–5, 6–8, 10 och 12 a §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar och det som sägs där om den misstänkte gäller i stället företaget.

Ett strafföreläggande om företagsbot godkänns genom att företaget

1. undertecknar en förklaring om att det erkänner de omständigheter som ligger till grund för föreläggandet och godtar den företagsbot som tagits upp i föreläggandet, och
2. lämnar förklaringen till den mottagare som är behörig att ta emot förklaringen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Föreläggandet kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen föreskriver. En sådan betalning ska inte anses som ett godkännande, om det framgår att företaget inte har avsett att godkänna föreläggandet.

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har väckt talan om företagsbot.

4 kap. Om rättegången

1 § En fråga om förverkande eller företagsbot som avses i 1 kap. 1 § prövas av tingsrätten efter särskild talan av åklagaren, om frågan inte prövas av åklagare, polisman eller särskilt förordnad befattningshavare vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen enligt 3 kap. denna lag.

2 § En talan enligt 1 § får handläggas i en egen rättegång eller tillsammans med prövningen av åtal för brott som har samband med förverkandefrågan.

Om en särskild talan om utvidgat förverkande av brottsvinster inte handläggs tillsammans med åtalet för det brott som kan föranleda förverkande får talan väckas först när domen avseende brottet har fått laga kraft. I sådant fall ska talan väckas inom ett år från nyss nämnda tidpunkt.

3 § En särskild talan om ordinärt och utvidgat förverkande av brottsvinster samt om förverkande av annat än brottsvinster väcks vid den domstol som enligt 19 kap. rättegångsbalken hade varit behörig att pröva det brott som förverkandet stöder sig på.

En särskild talan om självständigt förverkande av brottsvinster eller förverkande av särskilt farliga föremål väcks vid domstolen på den ort, där egendomen påträffades.

En särskild talan om företagsbot väcks vid domstolen på den ort där det brott begicks som företagsboten grundas på.

Talan enligt första–tredje styckena får också upptas av den domstol där den som talan riktas mot svarar i tvistemål eller domstolen på den ort där personen mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen och omständigheterna i övrigt finner det lämpligt.

4 § Om rätten inte avvisar talan ska stämning utfärdas mot den talan riktas mot eller, om det inte är känt vem frågan rör, mot okänd. En stämning mot okänd ska kungöras enligt 5 kap. 2 § denna lag.

5 § När stämning utfärdas ska den som talan riktas mot föreläggas att yttra sig skriftligen eller inställa sig till huvudförhandling. Gäller saken förverkande får föreläggande ske vid påföljd att egendomen annars kan förverkas.

6 § När tingsrätten avgör mål om ordinärt förverkande av brottsvinster och förverkande av annat än brottsvinster är rätten domför med en lagfaren domare. I hovrätten ska rätten i sådana fall bestå av tre lagfarna domare.

I övriga fall ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän och hovrätten av tre lagfarna domare och två nämndemän. Hovrätten är dock domför också i annan sammansättning om det följer av 2 kap. 4 § andra–femte styckena rättegångsbalken.

7 § Ett mål enligt detta kapitel får avgöras utan huvudförhandling, om en sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna.

Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, ska parterna ges tillfälle att slutföra sin talan, om det inte är uppenbart obehövligt.

8 § Om talan gäller ordinärt förverkande av brottsvinster eller annat förverkande än brottsvinster och

1. den som talan riktas mot uteblir från förhandlingen, eller
2. inte yttrar sig enligt ett föreläggande enligt 5 § andra meningen

ska egendomen förverkas, om det inte framgår att talan är ogrundad.

9 § Om talan gäller utvidgat eller självständigt förverkande av brottsvinster eller talan om företagsbot och saken kan utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att den som talan riktas mot uteblir från huvudförhandling eller endast har inställt sig genom ombud.

10 § Rätten avgör saken genom dom.

11 § I 36 kap. 21–24 §§ brottsbalken finns bestämmelser om tredje mans rätt vid en talan om förverkande.

12 § För att hovrätten ska pröva en tingsrätts dom enligt denna lag krävs prövningstillstånd. Det krävs dock inte prövningstillstånd när domen avser utvidgat eller självständigt förverkande av brottsvinster.

13 § Vad gäller förfarandet i övrigt tillämpas, om inte annat föreskrivs i denna lag, bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål.

5 kap. Gemensamma bestämmelser

1 § Om den som berörs av ett förfarande enligt denna lag är under 21 år ska 2 §, 5 § första stycket första meningen, 6 § första stycket första meningen, 7 §, 25 § första stycket, 26 § första stycket, 27 §, 29 § första stycket, 31 §, 32 § andra–fjärde styckena 32 a § och 33–34 §§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare tillämpas. Det som i dessa paragrafer sägs om förundersökning, brottsmisstanke och åtal ska gälla för utredning enligt denna lag, misstanke om att den unge har egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet respektive talan om förverkande.

De tvångsmedel som kan användas enligt denna lag får också, om det finns särskilda skäl, användas också mot den som är under 15 år.

2 § Om saken avser förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag, får kungörelsedelgivning av beslutet eller stämningen ske enligt de förutsättningar som anges i 48 § delgivningslagen (2010:1932). Detsamma gäller om den som förverkandet ska ske från är okänd.

Om värdet av den beslagtagna egendomen vid tidpunkten för kungörelsen inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får delgivning ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen.

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om rätten att besluta om förverkande enligt 3 kap. 3 §.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om utredningen av självständigt förverkande av brottsvinster.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
2. Genom lagen upphävs

a) lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m., och

b) lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 27 kap. 14 a. §[1] ska upphöra att gälla,

dels att 23 kap. 22 §, 27 kap 1 § och 28 kap. 1 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att kapitelrubriken ska lyda ” Om beslag, penningbeslag och hemliga tvångsmedel”[2],

dels att det i 27 kap. rättegångsbalken ska införas tre nya paragrafer, 1 a och 5 a–b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 kap.	
22 §[3]	
Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.	Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag *och penningbeslag* får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.
Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.	
27 kap.	
1 §[4]	
Föremål *som* skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara avhänt någon genom brott eller *förverkat på grund av brott får tas i beslag*. *Detsamma* gäller föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om *förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.*	Föremål *får tas i beslag* om det skäligen kan antas *1. ha betydelse för utredning om brott,* *2. vara avhänt någon genom brott eller,* *3. komma att förverkas.* Det som sägs i första stycket 1 gäller även föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om *utvidgat eller självständigt förverkande av brottsvinster*.
Vad som sägs i detta kapitel om föremål gäller också om skriftlig handling, i den mån inte annat är föreskrivet.	

[1] Senaste lydelse 1975:403.
[2] Senaste lydelse 2014:1419.
[3] Senaste lydelse 2004:504.
[4] Senaste lydelse 2008:376.

Tvångsmedel enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

1 a §

Egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet som skäligen kan antas vara avhända någon genom brott eller som kan komma att förverkas får tas i beslag (penningbeslag). I stället för egendomen får ett motsvarande värde tas i penningbeslag.

5 a §

Beslut om penningbeslag fattas av åklagaren eller en särskilt förordnad befattningshavare som Polismyndigheten har utsett.

Vid fara i dröjsmål får beslut om penningbeslag fattas av annan polisman än den som anges i första stycket. Fattas sådant beslut ska åtgärden skyndsamt anmälas till en sådan beslutsfattare som anges i första stycket, som omedelbart ska pröva om beslaget ska bestå.

Penningbeslag får avse endast sådan egendom som finns tillgänglig.

Avser penningbeslaget en fordran eller annan rättighet, ska gäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polismyndigheten.

5 b §

För penningbeslag gäller i övrigt bestämmelserna om beslag i detta kapitel.

28 kap.

1 §[5]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får hus-

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får hus-

[5] Senaste lydelse 2008:376.

rannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken*.	rannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat förverkande av brottsvinster*.
Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om *brottet har begåtts hos honom eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid rannsakningen skall anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken kan vinnas.*	Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om *1. brottet har begåtts hos honom eller henne,* *2. den misstänkte har gripits där,* *3. det annars finns synnerlig anledning att tro att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om utvidgat förverkande av brottsvinster.* *Husrannsakan får företas också hos den som inte är misstänkt för brott om det finns synnerlig anledning att tro att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster.*
För husrannsakan hos den misstänkte får inte i något fall åberopas hans eller hennes samtycke, om inte den misstänkte själv har begärt att åtgärden *skall* vidtas.	För husrannsakan hos den misstänkte får inte i något fall åberopas hans eller hennes samtycke, om inte den misstänkte själv har begärt att åtgärden *ska* vidtas.
	11 §[6]
Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om	Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om

[6] Senaste lydelse 2008:376.

brottet eller *om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.*	brottet eller *utvidgat förverkande av brottsvinster.*
Annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras, om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller *om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.*	Annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras, om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet *eller om utvidgat förverkande av brottsvinster*. *Den som inte är misstänkt för brott får kroppsvisiteras också om det finns synnerlig anledning att tro att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster.*

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken[1]

dels att 36 kap. brottsbalken[2] ska upphöra att gälla,

dels att det i brottsbalken ska införas ett nytt kapitel, 36 kap., av följande lydelse.

36 kap. Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott

Om förverkande

Förverkande av brottsvinster

1 § Vinster av ett brott ska förverkas (ordinärt förverkande av brottsvinster). Detsamma gäller sådant som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, om mottagandet utgör brott.

2 § Ordinärt förverkande av brottsvinster får ske från gärningsmannen, annan som medverkat till brottet eller den som annars gjort vinst till följd av brottet. Kostnadsersättning får förverkas från den som mottagit eller senare fått ersättningen.

3 § Om någon döms för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer och brottet har varit av beskaffenhet att kunna ge brottsvinster, ska även i annat fall än som avses i 1 § egendom förverkas, om det framstår som klart mera sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet (utvidgat förverkande av brottsvinster). Detsamma gäller om någon döms för grovt bokföringsbrott, grovt penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott.

Om brottet har varit av beskaffenhet att kunna ge upphov till brottsvinst, gäller första stycket också om någon döms för

1. dataintrång, utnyttjande av barn för sexuell posering, tagande av muta, givande av muta eller barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § första stycket 1–4,
2. narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) eller olovlig befattning med narkotikaprekursorer enligt 3 b § första stycket samma lag,
3. dopningsbrott enligt 3 § första stycket lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
4. narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

[1] Senaste lydelse av
Rubriken till 36 kap. 1986:118 — 36 kap. 1 § 2008:370 — 36 kap. 1 a § 2008:370
36 kap. 1 b § 2016:486 — 36 kap. 1 c § 2008:370 — 36 kap. 2 § 2005:283
36 kap. 3 § 1989:136 — 36 kap. 4 § 1986:1007 — 36 kap. 5 § 2016:486
36 kap. 5 a § 2008:370 — 36 kap. 6 § 1986:1007 — 36 kap. 7 § 2019:829
36 kap. 8 § 2019:829 — 36 kap. 9 § 2019:829 — 36 kap. 10 § 2019:829
36 kap. 10 a § 2006:283 — 36 kap. 11 § 1986:118 — 36 kap. 12 § 1986:118
36 kap. 13 § 1991:1138 — 36 kap. 14 § 2016:486 — 36 kap. 15 § 1986:118
36 kap. 16 § 1986:1007 — 36 kap. 17 § 2005:283.

[2] För nuvarande lydelse se bilaga 5.

5. människosmuggling enligt 20 kap. 8 § första stycket utlänningslagen (2005:716) eller organiserande av människosmuggling enligt 20 kap. 9 § första stycket samma lag, eller

6. något annat brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer och som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form.

Det som sägs om förverkande i första och andra styckena gäller också om någon döms för försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses där.

4 § Utvidgat förverkande av brottsvinster får ske från den som döms för det förverkandeutlösande brottet eller från annan som har förvärvat egendomen från denne utan att skäligt vederlag har utgått.

5 § Om det visas att viss egendom härrör från brottslig verksamhet ska den förverkas (självständigt förverkande av brottsvinster).

6 § Självständigt förverkande av brottsvinster får ske från den som äger eller med tillämpning av 15 § ska anses äga egendomen.

7 § Förverkande av brottsvinster får avse

1. den egendom som åtkommits eller erhållits genom brottet eller annan egendom vars värde inte överstiger värdet av brottsvinsten, eller

2. värdet av brottsvinsten.

Om det finns särskilda skäl får även egendom vars värde överstiger värdet av brottsvinsten förverkas. Den som egendomen förverkas från ska då ersättas för det överskjutande värdet.

Kan bevisning om vad som ska förverkas inte alls eller endast med svårighet föras, får rätten göra en bedömning efter vad som är skäligt.

Om en brottsvinst har gjorts av flera gemensamt, ska förverkande bestämmas för varje person för sig. Om det finns särskilda skäl för det får de svara en för alla och alla för en.

Förverkande av hjälpmedel och egendom som varit föremål för brott

8 § Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott får förverkas (hjälpmedelsförverkande), om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

9 § Egendom som

1. framställts genom brott,

2. vars användande utgör brott,

3. någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

4. på annat sätt varit föremål för brott

ska förverkas (förverkande av egendom som varit föremål för brott). I stället för egendomen kan dess värde förverkas.

10 § Hjälpmedelsförverkande och förverkande av egendom som varit föremål för brott får ske från den som äger eller med tillämpning av 15 § ska anses äga egendomen.

Förverkande av särskilda brottsverktyg

11 § Föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att de skulle komma till sådan användning får förverkas (förverkande av särskilda brottsverktyg).

Detsamma gäller föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom och som har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att de skulle komma till sådan användning.

Även i annat fall får föremål förverkas som på grund av sin särskilda beskaffenhet och med beaktande omständigheterna i övrigt kan befaras komma till användning vid ett brott eller vid brottslig verksamhet.

12 **§** Föremål som avses i 11 § får förverkas från den som äger eller med tillämpning av 15 § ska anses äga egendomen.

Allmänna bestämmelser om förverkande

13 § Om det finns bestämmelser om förverkande i annan författning som avviker från det som föreskrivs i detta kapitel, tillämpas de bestämmelserna i första hand.

14 § En talan eller ett beslut om förverkande får riktas endast mot den som äger eller med tillämpning av 15 § ska anses äga egendomen. Detta gäller dock inte sådan egendom som någon har blivit av med genom brott.

Förverkande av särskild rätt får ske endast från den som har den särskilda rätten.

I 4 kap. 4 § lagen (2023:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot finns bestämmelser om förfarandet när det är okänt vem som äger viss egendom.

15 § Vid förverkande ska den som har egendom i sin besittning anses vara ägare till egendomen, om det inte framgår att den tillhör annan.

Om en person besitter egendom tillsammans med någon som denne bor tillsammans med ska personen vid tillämpning av första stycket anses vara ägare till egendomen, om det inte görs sannolikt att den andra parten är samägare till denna enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt och det inte heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan.

16 § Förverkande får inte beslutas om det är uppenbart oskäligt.

17 § I stället för att besluta om förverkande får rätten besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas.

Om rätten beslutar om viss åtgärd ska den även ange inom vilken tid åtgärden ska genomföras. Egendomen får vara kvar i beslag under den tid som rätten bestämt.

Särskild rätt till egendom

18 § Särskild rätt till egendom som förverkats består, om inte även den särskilda rätten förverkas.

Sådan rätt som har vunnits genom utmätning upphör, om egendomen förverkats, såvida det inte av särskild anledning förordnas att rätten ska bestå.

Målsägandens enskilda anspråk och förverkande

19 § Om en brottsvinst utgörs av egendom som någon blivit av med på grund av ett brott ska egendomen förverkas endast om det finns särskilda skäl för det. Detta gäller inte om det är fråga om sådan egendom som avses i 21 §.

20 § Om en brottsvinst har förverkats som svarar mot skada för enskild eller mot medel som någon annars har rätt att få tillbaka, svarar staten i den förpliktades ställe intill värdet av vad som har tillfallit staten på grund av beslutet om förverkande. Vid verkställighet av detta beslut har den som förverkandet har skett ifrån rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett som ersättning till den ersättningsberättigade.

21 § Om målsäganden redan i den rättegång där ett förverkandeyrkande prövas gör anspråk på penningmedel som härrör från brottet och däremot svarande medel helt eller delvis förverkas, ska rätten pröva om målsäganden har rätt till det som förverkas.

I ett mål om ansvar för brott som avser efterföljande hantering av egendom som härrör från brott ska rätten också pröva om målsäganden har sådan rätt som anges i första stycket på grund av det föregående brottet.

Tredje mans rätt i mål där egendom begärs förverkad

22 § Om någon som inte är part i en rättegång (tredje man) gör gällande rätt till egendom som begärs förverkad får denne inträda i rättegången om domstolen tillåter det.

23 § Tredje man som med stöd av 22 § vill inträda i en rättegång ska ansöka om det hos rätten. Tredje man får delta i rättegången endast om hen visar sannolika skäl för sitt påstående om rätt till den egendom som begärs förverkad.

Innan domstolen fattar beslut i frågan om tredje mans inträde i rättegången ska parterna höras över ansökan. Rätten får hålla förhandling med parterna och sökanden i frågan.

24 § Om tredje man väcker talan om bättre rätt till egendom när det redan pågår en rättegång om egendomens förverkande ska denna fråga inte handläggas i samma rättegång som förverkandefrågan.

Om det finns särskilda skäl för att handlägga tredje mans talan om bättre rätt i samma rättegång som brottmålet får dock domstolen tillåta att rättegångarna handläggs gemensamt.

25 § Om egendom förverkas trots att tredje man har påstått att egendomen tillhör honom eller henne ska domstolen, om det finns skäl för

det, förelägga tredje man att senast inom den tid då domen får överklagas väcka talan om saken mot staten.

Om inte tredje man följer föreläggandet, har denne förlorat sin rätt mot staten avseende egendomen eller egendomens värde.

Om företagsbot

26 § Ett företag ska åläggas företagsbot för brott, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och brottet har begåtts i utövningen av

1. näringsverksamhet,
2. sådan offentlig verksamhet som kan jämställas med näringsverksamhet, eller
3. annan verksamhet som ett företag bedriver, om brottet har varit ägnat att leda till en ekonomisk fördel för företaget.

För att företaget ska åläggas företagsbot krävs också

1. att företaget inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottet, eller
2. att brottet har begåtts av
   a. en person med ledande ställning i företaget, grundad på befogenhet att företräda företaget eller att fatta beslut på dess vägnar, eller
   b. en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

Med företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer.

Första stycket gäller inte, om brottet varit riktat mot företaget.

27 § När ett företag åläggs företagsbot för flera brott, ska rätten bestämma en gemensam företagsbot för den samlade brottsligheten.

Vid fastställandet av företagsbotens storlek ska det först bestämmas ett sanktionsvärde om lägst fem tusen kronor och högst tio miljoner kronor. Sanktionsvärdet ska bestämmas med utgångspunkt i straffvärdet för den samlade brottsligheten. Särskild hänsyn ska tas till den skada eller fara som brottsligheten inneburit samt till brottslighetens förhållande till verksamheten. Det ska också tas skälig hänsyn till om företaget tidigare har ålagts att betala företagsbot.

Om inte annat följer av 9 eller 10 §, ska företagsboten fastställas till ett belopp som motsvarar sanktionsvärdet.

28 § Om sanktionsvärdet uppgår till minst 500 000 kronor, ska företagsboten för ett större företag sättas högre än vad som följer av 8 § (förhöjd företagsbot). Den förhöjda företagsboten ska fastställas till ett belopp som är befogat med hänsyn till företagets finansiella ställning. En förhöjd företagsbot får dock högst bestämmas till ett belopp som motsvarar femtio gånger sanktionsvärdet.

Med större företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer som motsvarar de kriterier som anges i 1 kap. 3 § första stycket 4 årsredovisningslagen (1995:1554).

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte staten, kommuner eller regioner.

29 § En företagsbot får sättas lägre än vad som borde ha skett med tillämpning av 8 och 9 §§, om

1. brottet medför annan betalningsskyldighet eller särskild rättsverkan för företaget och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng,
2. företagets ägare eller innehavare döms till påföljd för brottet och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng för honom eller henne,
3. företaget efter förmåga har försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa de skadliga verkningarna av brottet,
4. företaget frivilligt har angett brottet, eller
5. det annars finns särskilda skäl för jämkning.

Om det är särskilt påkallat med hänsyn till något förhållande som avses i första stycket får företagsboten efterges.

30 § Om ett brott som kan föranleda talan om företagsbot

1. har begåtts av oaktsamhet, och
2. inte kan antas föranleda annan påföljd än böter

får brottet åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt

Gemensamma bestämmelser

31 § Förverkad egendom och företagsbot tillfaller staten, om inte annat följer av ett beslut enligt 21 §.

32 § Frågan om egendom ska förverkas eller företagsbot dömas ut prövas efter talan mot den som saken gäller, om inte annat följer av 3 kap. lagen (2023:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot.

33 § En begäran om att egendom ska förverkas eller företagsbot dömas ut handläggs antingen inom ramen för en rättegång om ansvar för brott eller som en särskild talan i en egen rättegång.

Om talan om förverkande eller företagsbot riktas mot någon som är tilltalad för brott sker handläggningen enligt de regler som gäller för brottmålet. I annat fall handläggs frågan som en särskild talan enligt lagen (2023:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot.

34 § Om brott har begåtts av någon som inte fyllt femton år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning får rätten besluta om annan särskild rättsverkan av brott än brottsvinstförverkande endast om och i den mån det med hänsyn till personens psykiska tillstånd, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

35 § Om det på grund av att den tilltalade avlidit eller att åtalspreskription har inträtt inte längre är möjligt att döma ut påföljd, får på grund av brottet

1. egendom förverkas enligt 1, 8 eller 9 §,
2. åtgärd föreskrivas till förebyggande av missbruk, eller
3. företagsbot åläggas

endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks.

En talan om förverkande enligt 1 eller 8 § får dock alltid prövas om stämning angående detta har delgetts inom ett år från dödsfallet eller den tidpunkt vid vilken preskription inträdde.

36 § Det som har föreskrivits i lag eller författning om särskild rättsverkan av att någon döms till straff ska gälla även då annan påföljd som nämns i 1 kap. 3 § döms ut.

När första stycket tillämpas ska villkorlig dom och skyddstillsyn samt, om inte annat beslutas i domen, överlämnande till särskild vård anses lika med fängelse. Om det beslutas i domen ska skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård anses motsvara fängelse i minst sex månader.

37 § Om det är en förutsättning för särskild rättsverkan som kan följa på ett brott, att någon dömts till påföljd, får rätten, om påföljd för brottet efterges, ändå besluta om sådan rättsverkan om omständigheterna i målet talar för det.

38 § Beslut om förverkande, om åtgärd till förebyggande av missbruk eller om företagsbot förfaller, om beslutet inte har verkställts inom tio år från att det fick laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 65 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

12 kap.

65 §[1]

Den som begär, träffar avtal om eller tar emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet, döms till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde eller har utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller om gärningsmannen använt en urkund eller något annat vars brukande är straffbart enligt 14 eller 15 kap. brottsbalken eller lämnat osann uppgift inför myndighet. Det ska även särskilt beaktas om gärningsmannen i avsevärd utsträckning har missbrukat sin ställning som ägare eller förvaltare av en fastighet.

Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt. *Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot.*	Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt. *Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot. Det gäller dock inte om det enligt 12 kap. 65 b § utgör brott att lämna ersättningen.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2019:523.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 29 kap. 12 §[1] ska upphöra att gälla,

dels att 29 kap. 12 a § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 29 kap. ska lyda ”Straffbestämmelser”[2].

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	29 kap.
	12 a §[3]
Den myndighet som förvarar avfall som skäligen kan antas bli förverkat enligt *12 §* och har tagits i beslag enligt 27 kap. rättegångsbalken får	Den myndighet som förvarar avfall som skäligen kan antas bli förverkat enligt *36 kap. brottsbalken* och har tagits i beslag enligt 27 kap. rättegångsbalken får

1. omedelbart låta sälja avfallet, om det finns en risk för att avfallet blir förstört under förvaringen, förvaringen är förenad med alltför stora kostnader eller det finns andra särskilda skäl, och

2. förstöra avfallet, om det inte kan säljas eller om det kan antas komma till brottslig användning eller på annat sätt är olämpligt för försäljning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av 29 kap.12 § 2019:496.
[2] Senaste lydelse rubriken 1998:808.
[3] Senaste lydelse av 29 kap. 12 a § 2019:496.

Förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 10 kap. 2 § järnvägslagen (2004:519), 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förklaras förverkade*, om det inte finns särskilda skäl mot det.	Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 10 kap. 2 § järnvägslagen (2004:519), 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förverkas*, om det inte finns särskilda skäl mot det.
Detsamma ska gälla om alkohol eller sådana andra medel som avses i första stycket påträffas hos den som medföljt vid tillfället, om medlen kan antas ha varit avsedda även för den som begått gärningen.	
Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förklaras förverkade*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen eller med 9 kap. 2 § järnvägslagen.	Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förverkas*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen eller med 9 kap. 2 § järnvägslagen.
Tredje stycket gäller också i fråga om sådana drycker eller preparat	Tredje stycket gäller också i fråga om sådana drycker eller preparat

[1] Senaste lydelse 2019:347.

som avses där och som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som bröt mot bestämmelsen, om det är sannolikt att dryckerna eller preparaten var avsedda även för den senare.	som avses där och som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som bröt mot bestämmelsen, om det är sannolikt att dryckerna eller preparaten var avsedda även för den senare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 53 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap.	
53 a §[1]	
Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt denna lag *skall förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.	Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt denna lag *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. Även *vinster* av sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett sådant brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett sådant brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:360.

Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
En dom som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, varigenom dömts till böter eller förverkande av egendom eller i brottmål utdömts ersättning för rättegångskostnad, får på begäran verkställas i Sverige.	
Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad eller beslag av egendom tillhörande någon som är misstänkt för brott.	Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad eller beslag av egendom tillhörande någon som är misstänkt för brott *eller annars har egendom som kan antas härröra från brott eller brottslig verksamhet.*
I lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen finns bestämmelser om verkställighet av bötesstraff i vissa fall.	
Bestämmelser om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall finns i	
1. lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall,	
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande, och	
3. lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2020:969.

Förslag till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)

Härigenom föreskrivs att 4 § krigshandelslagen (1964:19) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[1]	
Den som handlar i strid mot en för honom gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *skall* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.	Den som handlar i strid mot en för honom *eller henne* gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *ska* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.
Utbyte av brott som avses i första stycket skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1991:288. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 57 a § patentlagen (1967:837) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
57 a §[1]	
Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 57 § *skall* förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott *skall* förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 57 §.	Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 57 § *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. Även *vinster* av sådant brott *ska* förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 57 §.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 57 § får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 57 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 57 § får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 57 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:289.

Förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)

Härigenom föreskrivs att 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[1]	
Narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag *skall förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för narkotikan får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag. Vad som nu sagts om narkotika gäller även narkotikaprekursorer.	Narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för narkotikan får dess värde *förverkas*. Även *vinster* av sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag. Vad som nu sagts om narkotika gäller även narkotikaprekursorer.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling, samt egendom med vilken har tagits befattning som utgör brott enligt denna lag.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling, samt egendom med vilken har tagits befattning som utgör brott enligt denna lag.
I stället för sådan egendom som avses i andra stycket får dess värde *förklaras förverkat*.	I stället för sådan egendom som avses i andra stycket får dess värde *förverkas*.
Påträffas injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, eller andra föremål, som är särskilt ägnade att användas för missbruk	Påträffas injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, eller andra föremål, som är särskilt ägnade att användas för missbruk

[1] Senaste lydelse 2006:46.

av eller annan befattning med narkotika, hos någon som har begått brott enligt denna lag eller i ett utrymme som disponeras av honom eller i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag, *skall* föremålen, oavsett vem de tillhör, *förklaras förverkade*, om det inte är uppenbart oskäligt.	av eller annan befattning med narkotika, hos någon som har begått brott enligt denna lag eller i ett utrymme som disponeras av honom *eller henne* eller i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag, *ska* föremålen, oavsett vem de tillhör, *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485)

Härigenom föreskrivs att 35 a § mönsterskyddslagen (1970:485) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
35 a §[1]	
Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 35 § *skall förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 35 §.	Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 35 § *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. Även *vinster* av sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 35 §.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 35 § får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 35 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 35 § får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 35 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:291.

Förslag till lag om ändring i Skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs i fråga om skattebrottslagen (1971:69) att 13 a § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	13 a §[1]
Bestämmelserna om förverkande i 36 kap. 1 § brottsbalken ska inte tillämpas i fråga om brott enligt denna lag. *Vad som sägs i första stycket gäller dock inte utbyte av förberedelse till grovt skattebrott eller vad som därvid har tagits emot som ersättning för kostnader.*	*Förverkande enligt 36 kap. 1 § första meningen brottsbalken får inte beslutas om en brottsvinst som avser brott enligt denna lag har neutraliserats genom beskattning. Om förverkande enligt 36 kap. 1 § första meningen beslutas på grund av sådant brott ska det belopp som tillfaller staten till följd av förverkandebeslutet överföras till Skatteverket och avräknas från eventuella skatteskulder som brottet har föranlett hos den från vilken förverkande skett.* *Om penningmedel har tagits i beslag, penningbeslag eller förvar eller belagts med kvarstad för sådant förverkande som avses i första stycket får de, om de motsvarar medel som ska återbetalas enligt ett beskattningsbeslut, överföras till Skatteverket för avräkning mot skatteskulden. Den som beslutar om tvångsmedlet ska underrätta Skatteverket om beslutet.* *Om det fattas beslut enligt 46 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) avseende egendom som är föremål för något straffprocessuellt tvångsmedel ska beslutet om tvångsmedel hävas i samband med att beslutet om betalningssäkring eller förvar verkställs. I förekommande fall ska egendomen då överlämnas till Kronofogdemyndigheten.*

[1] Senaste lydelse 2011:513.

Vad som sägs i första–tredje styckena gäller inte brottsvinst av förberedelse till grovt skattebrott.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

Härigenom föreskrivs att 36 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
36 §[1]	
Egendom eller dess värde som förverkats med stöd av denna lag tillfaller staten. *Regeringen får på begäran av den stat som gjort framställningen om verkställighet av förverkandebeslutet förordna att egendomen eller dess värde helt eller delvis skall överlämnas till den staten.*	Egendom eller dess värde som förverkats med stöd av denna lag tillfaller staten. *Om inte särskilda skäl talar emot det ska regeringen, i syfte att kompensera ett brottsoffer för uppkommen skada eller se till att egendom kan återställas till dess rättmätiga ägare, på begäran av en stat som gör en framställning förordna att viss egendom eller dess värde ska överlämnas till den staten.*

Böter som bestämts enligt denna lag får inte förvandlas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2000:570.

Förslag till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 20 § kreditupplysningslagen (1973:1173) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 §[1]	
Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *skall* register som använts i verksamheten *förklaras förverkade* om det inte är uppenbart *obilligt*. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte följts.	Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *ska* register som använts i verksamheten *förverkas* om det inte är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte följts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1997:556.

Förslag till lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

Härigenom föreskrivs att 17 a § inkassolagen (1974:182) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	17 a §[1]
Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *skall* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förklaras förverkat*, om det *ej* är uppenbart *obilligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *ej* har följts.	Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *ska* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förverkas*, om det *inte* är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *inte* har följts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1981:738.

Förslag till lag om ändring i abortlagen (1974:595)

Härigenom föreskrivs att 11 § abortlagen (1974:595)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:294.

Förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298)

Härigenom föreskrivs att 8 § utsädeslagen (1976:298) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

8 §[1]

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 2 § döms till böter, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter anmälningsskyldighet som föreskrivits med stöd av 5 §.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Vara som varit föremål för brott mot föreskrift, meddelad med stöd av 2 §, skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller utbyte av sådant brott. I stället för varan kan dess värde förklaras förverkat.

Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, skall han ersätta tillsynsmyndigheten kostnader för undersökning av taget prov.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2000:1262. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Härigenom föreskrivs att 54 § förfogandelagen (1978:262) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
54 §[1]	
Har någon begått brott som avses i 52 §, *skall* egendom, som han i samband med brottet har *mottagit* eller genom brottet har undanhållit, *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte* av sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	*Om* någon *har* begått brott som avses i 52 §, *ska* egendom, som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har undanhållit, *förverkas*. Detsamma gäller *andra vinster* av sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Äger den brottslige ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förklaras förverkad*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förklaras förverkad*, om det finns särskilda skäl.	*Om den* brottslige *äger* ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förverkas*, om det finns särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:296.

Förslag till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268)

Härigenom föreskrivs att 49 § ransoneringslagen (1978:268) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
49 §[1]	
Har någon begått brott som avses i denna lag, *skall* egendom, som han i samband med brottet har *mottagit* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *avyttring* mot *vederlag* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett, *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte* av sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	Om någon *har* begått brott som avses i denna lag, *ska* egendom, som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *försäljning* mot *betalning* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett, *förverkas*. Detsamma gäller *andra vinster* av sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Äger den brottslige ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förklaras förverkad*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förklaras förverkat*.	*Om* den brottslige *äger* ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förverkas*.
Vad i första stycket sägs om egendom gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.	*Det som* sägs om egendom i första stycket gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:297.

Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs att 39 § skogsvårdslagen (1979:429) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
39 §[1]	
Virke efter avverkning som innebär brott enligt denna lag eller värdet därav *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart *obilligt*.	Virke efter avverkning som innebär brott enligt denna lag eller värdet därav *ska förverkas*, om det inte är uppenbart *oskäligt*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1993:553.

Förslag till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

Härigenom föreskrivs att 9 a § lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 a §[1]	
Spelautomater och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för brott enligt 9 § samt insatser som har uppburits vid brottet *skall förklaras förverkade*, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *5 §* brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.	Spelautomater och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för brott enligt 9 § samt insatser som har uppburits vid brottet *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *10 §* brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.
I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*.	I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1990:104.

Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att 19 och 20 a–b §§ polislagen (1984:387) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §[1]	
En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig 1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål skall kunna tas om hand, eller 2. för att hans identitet skall kunna fastställas. En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter	
1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förklaras förverkat* enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, eller	1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förverkas* enligt 36 kap. *11* § brottsbalken, eller
2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3 §* brottsbalken.	2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förverkas* enligt 36 kap. *11* § brottsbalken.
20 a §[2]	
En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *11* § brottsbalken.

[1] Senaste lydelse 2003:858.
[2] Senaste lydelse 2019:37.

20 b §[3]

En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *11 §* brottsbalken.

Åtgärden får endast i brådskande fall vidtas utan föregående beslut av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[3] Senaste lydelse 2021:1013.

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 48–49 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

48 §[1]

Om någon har begått jaktbrott eller jakthäleri, *skall* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat*. Även *annat utbyte* av sådant brott *skall* förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Om någon har begått jaktbrott eller jakthäleri, *ska* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förverkas*. Även andra *vinster* av sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Vilt som förverkats tillfaller jakträttshavaren i de fall som föreskrivs av regeringen.

49 §[2]

Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid jaktbrott eller jakthäleri får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat*.

Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid jaktbrott eller jakthäleri får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:298.
[2] Senaste lydelse 2011:514.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 1990:413.

Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 22 a § kulturmiljölagen (1988:950)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:301.

Förslag till lag om ändring i prisregleringslagen (1989:978)

Härigenom föreskrivs i fråga prisregleringslagen (1989:978)[1]

dels att 46 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 46 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av 46 § och rubriken 1989:978.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 1990:783.

Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 6 § minerallag (1991:45) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

15 kap.

6 §[1]

Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver undersökningsarbete i strid med bestämmelserna om krav på undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession,
2. påbörjar undersökningsarbete utan att iaktta vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § om ställande av säkerhet eller utan att det finns en gällande arbetsplan enligt 3 kap. 5 c § första stycket eller 5 d § andra stycket,
3. utför bearbetning eller därmed sammanhängande verksamhet i strid med bestämmelserna om bearbetningskoncession,
4. lägger igen utfraktsväg, ort eller borrhål i strid med bestämmelserna om krav på tillstånd i 5 kap. 8 § eller 13 kap. 7 §, eller
5. lägger ned gruva eller motsvarande anläggning i strid med 14 kap. 4 § tredje stycket.

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han fullgör uppgiftsskyldighet enligt koncessionsvillkor eller enligt 2 § 1.

I fall som avses i första stycket 3 kan mineral som utvunnits förklaras förverkat.

Om ett brott som avses i första stycket 2 berör enbart enskilds rätt, får åklagare väcka åtal endast om målsäganden anger brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2014:782. Ändringen innebär att tredje stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:303.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 29 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2011:849.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika

Härigenom föreskrivs att 13 a § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:471.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13 § lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 1992:1602.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §[1]	
Egendom som varit föremål för brott enligt denna lag *skall förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av ett sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	Egendom som varit föremål för brott enligt denna lag *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förverkas. Även *vinster* av ett sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1992:1402.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter

Härigenom föreskrivs att 9 a § lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 a §[1]	
Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 9 § *skall förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Även *utbyte* av sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 9 §.	Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 9 § *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Även *vinster* av sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 9 §.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 9 § får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 9 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat.*	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 9 § får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 9 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:304.

Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Härigenom föreskrivs att 45 § fiskelagen (1993:787) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
45 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, *skall* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte* av sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *skall förklaras förverkat*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.	Om det inte är uppenbart oskäligt, *ska* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förverkas*. Detsamma gäller *andra vinster* av sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *ska förverkas*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.
Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förklaras förverkat* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.	Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förverkas* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.
Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag *skall förklaras förverkade*, om det inte är oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.	Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag *ska förverkas*, om det inte är *uppenbart* oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.
Utöver vad som sägs i tredje stycket får egendom *förklaras förverkad*, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.	Utöver vad som sägs i tredje stycket får egendom *förverkas*, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.
I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, kan dess värde helt eller delvis *förklaras*	I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, kan dess värde helt eller delvis *förverkas*.

[1] Senaste lydelse 2005:305.

förverkat. Kan bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.	Kan bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.
Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelse av 25 § andra–tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.	Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelse av 25 § andra–tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)

Härigenom föreskrivs i fråga om ordningslagen (1993:1617)
dels att 2 kap. 31 §[1] ska upphöra att gälla,
dels att rubriken[2] närmast före 2 kap. 31 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 1994:1427.
[2] Senaste lydelse 1993:1617.

Förslag till lag om ändring i lotterilagen (1994:1000)

Härigenom föreskrivs att 58 § lotterilagen (1994:1000) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
58 §[1]	
Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag *skall förklaras förverkade*. Även *annat utbyte* av sådant brott *skall förklaras förverkat*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas *skall* även dess innehåll *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag *ska förverkas*. Även *andra vinster* av sådant brott *ska förverkas*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas *ska* även dess innehåll *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.	Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.
Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *5 §* brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*.	Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *2 och 10 §§* brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:306.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 3 § lagen (1994:1776) om skatt på energi[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:308.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1563) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1994:1563) om tobaksskatt[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 1994:1563.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (1995:831) om transplantation m.m.[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:310.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:309.

Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
5 §[1]	
Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för vapnet eller ammunitionen kan dess värde *förklaras förverkat*. Om ett vapen *förklaras förverkat* får även ammunition som hör till vapnet *förklaras förverkad*.	Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för vapnet eller ammunitionen kan dess värde *förverkas*. Om ett vapen *förverkas* får även ammunition som hör till vapnet *förverkas*.
Det som föreskrivs i första stycket om ett vapen ska också gälla en vapendel.	Det som föreskrivs i första stycket om ett vapen ska också gälla en vapendel.
Utbyte av brott enligt denna lag ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.	*Även vinster* av brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2014:894.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs i fråga om 11–12 §§ lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner[1]

dels att 11–12 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av
rubriken 1996:95
11 § 1996:95
12 § 2005:312.

Förslag till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 1 a § växtförädlarrättslagen (1997:306) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
1 a §[1]	
Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § *skall förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.	Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. Även *vinst* av sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:314.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 4 § ellagen (1997:857)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 1997:857.

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt 1. skattebrottslagen (1971:69), 2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551), 3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m., 4. 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ och 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket, 5. 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med Skatteverkets verksamhet enligt – lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, – lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, eller – lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik, 6. 11 kap. 5 § brottsbalken, 7. lagen (2014:836) om näringsförbud, 8. folkbokföringslagen (1991:481), 9. lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, och 10. lagen (2020:548) om omställningsstöd.	
Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket, om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för detta.	Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket *och vid utredning av självständigt förverkande av brottsvinster enligt 36 kap. 5 § brottsbalken*, om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för detta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2020:1067.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:315.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 a och 4 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
2 a §[1]	
En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur uppgifter enligt första stycket ska lämnas.

4 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 a §

[1] Senaste lydelse 2018:1788.
[2] Senaste lydelse 2017:1004.

2 a § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
Varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av dem samt vinning av sådant brott ska förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.	
För beslag av egendom som kan antas vara förverkad enligt 36 kap. brottsbalken första stycket gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.	För beslag av egendom som kan *antas komma att förverkas* enligt 36 kap. brottsbalken gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag tagits i beslag. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2019:361. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen epizootilag (1999:657)

Härigenom föreskrivs att 20 § epizootilagen (1999:657) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

20 §[1]

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att göra anmälan enligt 2 § eller bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut enligt 4 §, 4 a § eller mot en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 5 eller 8 §, eller
3. bryter mot bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 om hantering av specificerat riskmaterial, om framställning eller användning av animaliska produkter eller om överlåtelse av djur eller andra produkter än livsmedel.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Om ett brott som avses i första stycket 2 innefattar olovlig transport av djur eller varor ska sådan egendom förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:102. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658)

Härigenom föreskrivs att 12 § zoonoslagen (1999:658) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

12 §[1]

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut eller en föreskrift som har meddelats med stöd av 5 §, eller
3. vid fullgörande av uppgiftsskyldighet enligt 2 § 2 lämnar oriktiga uppgifter om något förhållande av betydelse, om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt första stycket för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Om ett brott som avses i första stycket 2 innefattar olovlig transport av djur eller varor ska sådan egendom förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2021:168. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2008:374.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
4 §[1]	
När en person omhändertas enligt 3 § andra stycket får utländska tjänstemän	
1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det sker av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,	
2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *3 § 2* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och	2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *11 § första stycket* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och
3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.	
Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *skall* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.	Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *ska* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2000:1219.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 16–17 §§ och 32 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, *skall* följande egendom *förklaras förverkad*:	Om det inte är uppenbart oskäligt, *ska* följande egendom *förverkas*:
1. vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller en sådan varas värde,	
2. utbyte av brott enligt denna lag, och	*2. vinster* av brott enligt denna lag, och
3. vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.	
En vara som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till varan får inte *förklaras förverkad*, om varan eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 av en vara gäller inte *bestämmelserna i* 36 kap. *5 § första och andra styckena* brottsbalken om hos vem förverkande får ske.	En vara som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till varan får inte *förverkas*, om varan eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 av en vara gäller inte *de begränsningar som följer av* 36 kap. *10* och *14* §§ brottsbalken om hos vem förverkande får ske.
17 §[2]	
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkad*, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling. I stället för egendomen

[1] Senaste lydelse 2000:1225.
[2] Senaste lydelse 2008:520.

I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. I 36 kap. *5* och *5 b* §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	får dess värde förverkas. I 36 kap. *10* och *18* §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.
I stället för förverkande av egendomen eller dess värde får rätten föreskriva att någon åtgärd vidtas med egendomen som förebygger fortsatt missbruk av den. I sådana fall får dock även en del av egendomens värde *förklaras förverkat*.	I stället för förverkande av egendomen eller dess värde får rätten föreskriva att någon åtgärd vidtas med egendomen som förebygger fortsatt missbruk av den. I sådana fall får dock även en del av egendomens värde *förverkas*.
32 §[3]	
I mål om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte skall föranleda någon annan påföljd. En sådan befattningshavare får även fatta beslut enligt *3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.*	I mål om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte skall föranleda någon annan påföljd. En sådan befattningshavare får även fatta beslut enligt *3 kap. 3 § lagen (2023:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot.*
Bestämmelserna i första stycket inskränker inte allmän åklagares åtalsrätt.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[3] Senaste lydelse 2000:1225.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:316.

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet

dels att 7 § ska ha följande lydelse,

dels att 8 och 9 §§[1] ska upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §[2]	
Egendom som varit föremål för brott enligt denna lag ska *förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan värdet av den *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av brott enligt denna lag ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	Egendom som varit föremål för brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan värdet av den *förverkas*. Även *vinster* av brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av
8 § 2014:312
9 § 2014:312.
[2] Senaste lydelse 2014:624.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 16 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2003:389.

Förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364)

Härigenom föreskrivs i fråga om fartygssäkerhetslagen (2003:364)[1]
dels att 8 kap. 6 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 8 kap. 6 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av
rubriken 2003:364
8 kap. 6 § 2003:364.

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:319.

Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 20 och 20 a §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
20 §[1]	
Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.	
20 a §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1790.
[2] Senaste lydelse 2017:1007.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 och 12 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
11 §[1]	
Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
12 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, eller ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster eller* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

[1] Senaste lydelse 2018:1791.
[2] Senaste lydelse 2017:1008.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 2 kap. 1 § lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
Med frysningsbeslut avses i denna lag	
1. ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, eller ett beslut om beslag enligt 2 kap. 1 § denna lag,	
2. ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen i samband med ett straffrättsligt förfarande, i syfte att tillfälligt hindra förstöring, omvandling, flyttning, överföring eller överlåtelse av egendom som i den staten kan omfattas av förverkande eller utgöra bevismaterial, och som har översänts till Sverige för erkännande och verkställighet.	2. ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen i samband med ett straffrättsligt förfarande *eller ett förfarande som avser en form av förverkande som motsvarar den som avses i 36 kap. 5 § brottsbalken*, i syfte att tillfälligt hindra förstöring, omvandling, flyttning, överföring eller överlåtelse av egendom som i den staten kan omfattas av förverkande eller utgöra bevismaterial, och som har översänts till Sverige för erkännande och verkställighet.
2 kap.	
1 §[2]	
Åklagare får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara på grund av brott förverkat och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, utan hinder av att föremålet inte är	Åklagare får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara förverkat på grund av brott *eller brottslig verksamhet* och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, utan hinder av

[1] Senaste lydelse 2005:500.
[2] Senaste lydelse 2005:500.

tillgängligt vid beslutet. Ett sådant beslut får inte verkställas i Sverige.	att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. Ett sådant beslut får inte verkställas i Sverige.
Vad som i detta kapitel *sägs* om föremål *skall* också gälla i fråga om skriftlig handling.	Vad som *anges* i detta kapitel om föremål *ska* också gälla i fråga om skriftlig handling.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)

dels att 20 kap. 10 §[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023,

dels att 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 kap.	
11 §[2]	
Om ägaren till ett fartyg som kan förverkas *enligt 10 § andra stycket* inte är känd eller saknar känt hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.	Om ägaren till ett fartyg som kan förverkas inte är känd eller saknar känt hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:716.
[2] Senaste lydelse 2005:716.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2005:900.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 och 9 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
8 §[1]	
Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
9 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2019:760.
[2] Senaste lydelse 2017:1010.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:924) om Antarktis

Härigenom föreskrivs att 37 § lagen (2006:924) om Antarktis[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2006:924.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:496) om blodsäkerhet

Härigenom föreskrivs att 30 § lagen (2006:496) om blodsäkerhet[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2006:496.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7 § lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2006:351.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.[1]

dels att 6–7 § § ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023,

dels att rubriken närmast före 6 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse
av rubriken 2006:1329
6 § 2006:1329
7 § 2008:375.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 12 och 13 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
12 §[1]	
Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
13 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1793.
[2] Senaste lydelse 2017:1011.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler

Härigenom föreskrivs att 35 § lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2008:286.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 a §[1]
Bestämmelserna om förundersökning i 3 § ska även tillämpas om det i samband med att Tullverket vidtar åtgärder mot ett brott som avses i 1 § finns anledning att anta att något av följande brott har begåtts:	
1. innehav eller bruk av narkotika enligt 1 § första stycket 6 eller 2 § narkotikastrafflagen (1968:64),	
2. dopningsbrott enligt 3 § och 2 § 6 lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller	
3. innehav av hälsofarliga varor enligt 4 § och 3 § första stycket 7 lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.	
Utan att det inskränker åklagares åtalsrätt får särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket	
1. föra talan i mål om brott enligt första stycket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte föranleder någon annan påföljd, och	
2. fatta beslut *enligt 3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.*	2. fatta beslut enligt *3 kap. 3 § lagen (2023:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot.*
Bestämmelserna i 4–8 §§ gäller även i fråga om Tullverket och tjänstemän vid Tullverket om det finns anledning att anta att ett brott som anges i denna paragraf har begåtts och misstanken har uppkommit i samband med att Tullverket vidtar åtgärder mot ett brott som avses i 1 §.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2021:763.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.;

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.[1]

dels att 11 § ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av rubriken 2008:1049 11 § 2008:1049.

Förslag till lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel

Härigenom föreskrivs i frågan om lagen (2009:366) om handel med läkemedel[1]

dels att 9 kap. 3 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 9 kap. 3 § ska utgå.

dels att kapitelrubriken ska lyda ” Ansvar, överklagande och ytterligare bemyndigande”.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av
kapitelrubriken 2009:366
mellanrubriken 2009:366
9 kap. 3 § 2009:366.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 24 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 kap.	
24 §[1]	
Sekretess som följer av andra sekretessbestämmelser än dem som anges i 19–23 §§ och 25 kap. 2 § första stycket hindrar inte att en uppgift som angår misstanke om ett begånget brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet, om fängelse är föreskrivet för brottet och detta kan antas föranleda någon annan påföljd än böter.	Sekretess som följer av andra sekretessbestämmelser än dem som anges i 19–23 §§ och 25 kap. 2 § första stycket hindrar inte att en uppgift som angår misstanke om ett begånget brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet, om fängelse är föreskrivet för brottet och detta kan antas föranleda någon annan påföljd än böter. *Detsamma gäller uppgift som angår den som är föremål för utredning om självständigt förverkande av brottsvinster.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2014:633.

Förslag till lag om ändring i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2009:730.

Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs att 32 § skyddslagen (2010:305) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
32 §[1]	
Avbildningar, beskrivningar och mätuppgifter som har kommit till genom brott enligt denna lag ska *förklaras förverkade*.	Avbildningar, beskrivningar och mätuppgifter som har kommit till genom brott enligt denna lag ska *förverkas*.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*.
I 36 kap. *5 och 5 b* §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	I 36 kap. *10 och 18 §§* brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2018:611.

Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-lagen (2010:696)[1]

dels att 17 kap. 4 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 17 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av rubriken 2010:696
17 kap. 4 § 2010:696.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster ska ha följande lydelse.

3 kap.

14 §[1]

Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

15 §[2]

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

[1] Senaste lydelse 2018:1794.
[2] Senaste lydelse 2017:1014.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 23 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
23 §[1]	
Ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 22 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.	
Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt *36 kap. 3 § brottsbalken*, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), *5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål*, *5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel*, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) eller *5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*, ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.	Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt *36 kap. 11 § brottsbalken*, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2014:775.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 31 och 32 §§ lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom *förklaras förverkad*:	Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom *förverkas*:
1. vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av en sådan vara, och	
2. utbyte av brott enligt denna lag.	*2. vinster* av brott enligt denna lag.
Om en brandfarlig eller explosiv vara *förklaras förverkad*, får även varans förpackning *förklaras förverkad*.	Om en brandfarlig eller explosiv vara *förverkas*, får även varans förpackning *förverkas*.
32 §[2]	
En anordning för hantering av brandfarliga eller explosiva varor eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkad*, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. I 36 kap. *5 och 5 b §§* brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	En anordning för hantering av brandfarliga eller explosiva varor eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. I 36 kap. *10 och 18 §§* brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.
Om en anordning *förklaras förverkad*, får även anordningens innehåll och förpackning *förklaras förverkade*.	Om en anordning *förverkas*, får även anordningens innehåll och förpackning *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2010:1011.
[2] Senaste lydelse 2010:1011.

Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1–3 §§ alkohollag (2010:1622) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
1 §[1]	
Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *utbyte* av sådant brott ska *förklaras förverkade*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.	Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *vinster* av sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.
2 §[2]	
Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förklaras förverkade*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förklaras förverkade*.	Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förverkas*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förverkas*.
Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller värdet därav samt utbyte av sådant brott ska *förklaras förverkade*.	Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller värdet därav samt utbyte av sådant brott ska *förverkas*.

[1] Senaste lydelse 2019:345.
[2] Senaste lydelse 2010:1622.

3 §[3]	
Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[3] Senaste lydelse 2010:1622.

Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § varumärkeslagen (2010:1877) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
2 §[1]	
Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § ska *förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.	Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. Även *vinster* av sådant brott ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2010:1877.

Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härmed föreskrivs att 12 kap. 61 § och 19 kap. 46 och 47 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
61 §[1]	
Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagets revisor, annan lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.	
Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.	Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål *eller vid utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*.
19 kap.	
46 §[2]	
Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form	Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

[1] Senaste lydelse 2010:2043.
[2] Senaste lydelse 2018:1795.

47 §[3]

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[3] Senaste lydelse 2017:1015.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 och 3 §§ lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall ska följande lydelse.

1 kap.

2 §[1]

Med ett svenskt beslut om förverkande avses i denna lag ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut om förverkande

1. som avser *utbyte* av ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller

1. som avser *vinster* av ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller

2. som avser egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, som frambragts genom brott, vars användande utgör brott, som någon annars tagit befattning med på ett sätt som utgör brott eller som annars varit föremål för brott.

Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut som meddelats med stöd av 36 kap. *1 b eller 4 §* brottsbalken.

Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut som meddelats med stöd av 36 kap. *3 eller 5 §* brottsbalken.

3 §[2]

Med ett utländskt beslut om förverkande avses i denna lag ett straff eller en åtgärd enligt ett lagakraftvunnet beslut, som har meddelats av en domstol i en annan medlemsstat i Europeiska unionen efter rättegång på grund av brottslig handling och som innebär ett slutligt berövande av egendom när domstolen förklarat att egendomen har

1. utgjort vinning av ett brott eller motsvarande som helt eller delvis uppgår till värdet av denna vinning,

2. utgjort hjälpmedel vid ett brott,

3. förverkats till följd av en tillämpning av

a) artikel 3.1 och 3.2 om utökade möjligheter till förverkande i rådets rambeslut 2005/212/RIF om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott, eller

b) artikel 5 om utvidgat förverkande i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/42/EU om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen, i den ursprungliga lydelsen, eller

4. förverkats med stöd av andra bestämmelser om utökade möjligheter till förverkande än sådana som anges i 3.

[1] Senaste lydelse 2014:203.
[2] Senaste lydelse 2016:487.

Med ett utländskt beslut om förverkande ska också avses ett beslut enligt regler motsvarande den bestämmelse som finns i 36 kap. 5 § brottsbalken.

Denna lag ska inte tillämpas på utländska beslut om förverkande som innebär återställande av egendom till rättmätig ägare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2011:755) om elektroniska pengar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
14 §[1]	
Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
15 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verk-

[1] Senaste lydelse 2018:1796.
[2] Senaste lydelse 2017:1016.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter[1]

dels att 10 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 10 § och rubriken 2011:1070.

Förslag till lag om ändring i lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler

Härigenom föreskrivs ifråga om lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler[1]

dels att 10 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 10 § och rubriken 2012:595.

Förslag till lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2013:385.

Förslag om lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

Härigenom föreskrivs 8 kap. 25 och 26 §§ lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
25 §[1]	
En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

26 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verk-	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkän-

[1] Senaste lydelse 2018:1797.
[2] Senaste lydelse 2017:1017.

ställighet av en europeisk utredningsorder.

nande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lag (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

dels att 9–10 §§ och 12–13 §§[1] ska upphöra att gälla,

dels att 11 § ska ha följande lydelse.

11 §[2]

Förverkande av egendom eller dess värde enligt 9 och 10 §§ får ske hos

1. gärningsmannen eller någon annan som medverkat till brottet,

2. den i vars ställe gärningsmannen eller någon annan medverkande var,

3. den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 36 kap. 4 § brottsbalken,

4. den som efter brottet förvärvat egendomen

a) genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva, eller

b) på annat sätt och då haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen hade samband med brottet.

Tillhörde egendomen vid brottet inte någon av dem som anges i första stycket 1–3, får den inte förklaras förverkad. Förverkande enligt 9 § första stycket 1 får dock ske hos gärningsmannen eller någon annan som medverkat till brottet, även om egendomen vid brottet tillhörde någon annan.

Egendom som enligt 36 kap. 1 c § brottsbalken ska anses som utbyte får förklaras förverkad, om den egendom som den förverkade egendomen trätt i stället för vid

Utan hinder av vad som föreskrivs i 36 kap. brottsbalken får egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag förverkas hos gärningsmannen eller någon annan som medverkat till brott.

[1] Senaste lydelse 9–10 §§ och 12 § 2014:307, senaste lydelse 13 § 2014:628.
[2] Senaste lydelse 2014:307.

brottet tillhörde någon av dem som anges i första stycket 1–3.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 11 och 12 §§ lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
11 §[1]	
Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
12 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och

[1] Senaste lydelse 2021:481.
[2] Senaste lydelse 2017:1018.

verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror[1]

dels att 11 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2014:1009.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	15 §[1]
En sprängämnesprekursor som varit föremål för brott enligt denna lag ska *förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. Även utbyte av ett sådant brott ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	En sprängämnesprekursor som varit föremål för brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Även *vinster* av ett sådant brott ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.
Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förklaras förverkad*, får även dess förpackning *förklaras förverkad*.	Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förverkas*, får även dess förpackning *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2014:799.

Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 4 § läkemedelslagen (2015:315)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2023.

[1] Senaste lydelse 2015:315.

Förslag till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (2016:319) om skydd för geografisk information ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom *förklaras förverkad*:	Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom *förverkas*:
1. avbildningar, beskrivningar och mätuppgifter som tillkommit genom brott mot 3 eller 6 § eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 7 §,	
2. sammanställningar av geografisk information som spridits genom brott mot 9 §, och	
3. egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag.	
I 36 kap. *5 och 5 b §§* brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	I 36 kap. *10 och 18* §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.

[1] Senaste lydelse 2016:319.

Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetslagen (2016:732)[1]
dels att 52 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 52 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av rubriken 2016:732 52 § 2016:732.

Förslag till lag om ändring i lagen Strålskyddslag (2018:396)

Härigenom föreskrivs i fråga om Strålskyddslag (2018:396)[1]
dels att 9 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 9 kap. 8 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av
rubriken 2018:396
9 kap. 8 § 2018:396
9 kap. 9 § 2018:396
9 kap. 10 § 2018:396.

Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 17 § tullagen (2016:252) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
17 §[1]	
Tullverket ska besluta om hel eller delvis befrielse från tulltillägg eller förseningsavgift om det är oskäligt att ta ut avgiften med fullt belopp. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om	
1. den felaktighet eller passivitet som lett till avgiften kan antas ha	
– berott på ålder, hälsa eller liknande förhållanden, eller	
– berott på en felbedömning av reglerna eller betydelsen av de faktiska förhållandena,	
2. avgiften inte står i rimlig proportion till felaktigheten eller passiviteten,	
3. en oskäligt lång tid har gått efter det att Tullverket har funnit anledning att anta att avgift ska tas ut utan att den som avgiften gäller kan lastas för dröjsmålet, eller	
4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för förverkande av *utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för *utvidgat* förverkande *av brottsvinster* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.
Deklaranten får helt eller delvis befrias från förseningsavgift även när passiviteten är obetydlig.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2016:253.

Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 9 § lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
9 §[1]	
När en person omhändertas enligt 8 § andra stycket får utländska tjänstemän	
1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det görs av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,	
2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt *36 kap. 3 § 2* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och	2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt *36 kap. 11 § första stycket* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och
3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.	
Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 ska så snart det är möjligt överlämnas till en svensk polisman för prövning av fråga om beslag enligt 10 § andra stycket.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2017:496.

Förslag till lag om ändring i lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
3 §[1]	
Med en europeisk utredningsorder avses	
1. ett beslut i Sverige som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevisning och som har meddelats av en åklagare eller domstol under en förundersökning eller rättegång i brottmål, eller	1. ett beslut i Sverige som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i en annan medlemsstat i syfte att inhämta bevisning och som har meddelats av en åklagare eller domstol under en förundersökning eller rättegång i brottmål *eller annars inom ramen för en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, eller
2. ett beslut i en annan medlemsstat som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i Sverige i syfte att inhämta bevisning och som har meddelats eller godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare i ett straffrättsligt förfarande eller i ett annat förfarande avseende straffbara gärningar som inleds vid en administrativ eller rättslig myndighet, när ett beslut i ett sådant annat förfarande kan leda till ett förfarande inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål.	2. ett beslut i en annan medlemsstat som innebär att en utredningsåtgärd ska vidtas i Sverige i syfte att inhämta bevisning och som har meddelats eller godkänts av en domare, domstol, undersökningsdomare eller allmän åklagare *a) i ett straffrättsligt förfarande eller i ett annat förfarande avseende straffbara gärningar som inleds vid en administrativ eller rättslig myndighet, när ett beslut i ett sådant annat förfarande kan leda till ett förfarande inför en domstol som är behörig att handlägga brottmål, eller* *b) i ett förfarande som avser en form av förverkande som motsvarar den som avses i 36 kap. 5 § brottsbalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2017:1000.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 §[1]
Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *3* § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), *5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål*, *5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel*, 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) *eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor*, ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Beslutet att omhänderta egendomen får bestå tills frågan om huruvida egendomen ska tas i beslag har prövats.	Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *11* § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Beslutet att omhänderta egendomen får bestå tills frågan om huruvida egendomen ska tas i beslag har prövats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2018:649.

Förslag till lag om ändring i spellagen (2018:1138)

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 9 § spellagen (2018:1138) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 kap.	
9 §[1]	
Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag ska *förklaras förverkade*. Även *annat utbyte* av sådant brott ska *förklaras förverkat*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag ska *förverkas*. Även *andra vinster* av sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.	Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.
Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *5 §* brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*.	Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *2 och 10 §§* brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2018:1138.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § lagen (2018:1653) om företagsnamn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
2 §[1]	
Den egendom som ett brott enligt 1 § gäller ska *förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*. Även *utbyte* av sådant brott ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.	Den egendom som ett brott enligt 1 § gäller ska förverkas, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*. Även *vinster* av sådant brott ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2018:1653.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter[1]

dels att 10 kap. 7 § ska upphöra att gälla,

dels att kapitelrubriken ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av rubriken 2018:2088 10 kap. 7 § 2018:2088.

Förslag till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 37 och 38 §§ lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap.	
37 §[1]	
Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
38 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2020:402.
[2] Senaste lydelse 2019:742.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Följande ska, om de enligt annan författning har rätt att begära att få ta del av uppgifterna, få tillgång till uppgifter genom konto- och värdefackssystemet:	
1. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen om det behövs för en utredning om penningtvätt och finansiering av terrorism.	
2. undersökningsledare om det begärs under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,	2. undersökningsledare om det begärs under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, *eller utredning om självständigt förverkande av brottsvinster,*
3. åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,	
4. Skatteverket för att utföra revision och annan kontrollverksamhet och för att fullgöra Sveriges åtaganden att lämna upplysningar inom ramen för Sveriges deltagande i det administrativa samarbetet inom Europeiska unionen i fråga om beskattning eller andra avtal som medför en skyldighet att lämna upplysningar i skatteärenden, och	
5. Kronofogdemyndigheten för att	
– utreda om någon har egendom som kan tas i anspråk för utmätning, kvarstad eller betalningssäkring,	
– utöva tillsyn över meddelade näringsförbud,	
– fullgöra Sveriges åtaganden vid gränsöverskridande unionsförfaranden i fråga om kvarstad på bankmedel i mål och ärenden av privaträttslig natur,	
– lämna upplysningar inom ramen för Sveriges deltagande i det administrativa samarbetet inom Europeiska unionen i fråga om informationsutbyte mellan medlemsstaternas socialförsäkringsinstitutioner.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse 2020:272.

Förslag till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 och 3 §§ lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande ska ha följande lydelse.

2 kap.

2 §[1]

En åklagare får besluta om beslag av ett föremål trots att det inte är tillgängligt vid beslutet, om föremålet

1. skäligen kan antas vara förverkat på grund av brott, och	1. skäligen kan antas vara förverkat på grund av brott *eller på grund av att det härrör från brottslig verksamhet*, och

2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.

Det som sägs om föremål i första stycket gäller också om skriftlig handling. I fråga om beslag av sådan egendom som avses i 27 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken gäller även de förutsättningar som anges i de paragraferna.

3 §[2]

En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet *som skäligen kan antas vara föremål för brott enligt lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall eller lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott*, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen	En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen
1. skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott, och	1. skäligen kan antas vara förverkad på grund av brott *eller på grund av att den härrör från brottslig verksamhet*, och

[1] Senaste lydelse 2020:968.
[2] Senaste lydelse 2020:968.

2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om medicintekniska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om medicintekniska produkter[1]

dels att 5 kap. 4 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

[1] Senaste lydelse av rubriken 2021:600
5 kap. 4 § 2021:600.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Brottsförebyggande rådet (Brå), Centrala studiestödsnämnden, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Elsäkerhetsverket, Energimarknadsinspektionen, Euroclear Sweden AB, Fastighetsmäklarinspektionen, Fastighetsägarna Sverige, Finansbolagens Förening, Finansinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Fondbolagens förening, Föreningen svensk sjöfart, Försäkringskassan, Göteborgs tingsrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, HSB Riksförbund, Hyresgästföreningen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för strategiska produkter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jönköpings tingsrätt, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Göteborg, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Lantmäteriet, Luftfartsverket, Läkemedelsverket, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malmö tingsrätt, Migrationsverket, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Nacka tingsrätt, Naturvårdsverket, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Post och Telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Riksdagens ombudsmän, Sjöfartsverket, Skatteverket, Småföretagarnas Riksförbund, Socialstyrelsen, Sparbankernas Riksförbund, Spelinspektionen, Statens jordbruksverk, Stockholms tingsrätt, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, Svea hovrätt, Svensk Försäkring, Svensk Inkasso, Svenska Bankföreningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges a-kassor, Sveriges Allmännytta, Sveriges domareförbund, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Säkerhetspolisen, TechSverige, Tillväxtverket, Trafikverket, Transportstyrelsen, Tullverket, Umeå tingsrätt, Åklagarmyndigheten.

Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, Företagarna, Internetstiftelsen i Sverige, Journalistförbundet, Riksbanken, Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden) och Sveriges Kommuner och Regioner har avstått från att yttra sig.

Följande remissinstanser har inte inkommit med något yttrande. Branschföreningen för onlinespel, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Centrum för rättvisa, Film och Tv-producenterna, Föreningen Sveriges kronofogdar, Narkotikapolisföreningen, Nasdaq Stockholm Aktiebolag, Nordic Growth Market NGM Aktiebolag, NTF, Rekon, Rädda Barnen, Rättighetsalliansen, Svensk värdepappersmarknad, Svenska Föreningen För Immaterialrätt, SFIR, Svenskt Näringsliv, Sveriges Television, Trafikförsäkringsföreningen, Transparency International Sverige och Transportföretagen.

Sammanfattning av promemorian Sekretess vid självständigt förverkande av brottsvinster

I promemorian föreslås att två nya sekretessbestämmelser införs i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som förekommer i en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster. Sekretess ska gälla för uppgifter, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Sekretess ska även gälla för uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men.

I promemorian föreslås också ändringar i rättegångsbalken och vissa andra ändringar i offentlighets- och sekretesslagen till följd av de nya sekretessbestämmelserna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2024.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 1 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
1 §[1]	
En förhandling vid domstol ska vara offentlig.	
Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, *för vilken* hos domstolen *gäller sekretess som avses i* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen *eller*, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, *enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag*. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.	*Om* det *kan* antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram *en* uppgift *som är sekretessbelagd* hos domstolen *enligt* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen. *En förhandling får också hållas inom stängda dörrar om sekretessen gäller enligt 18 kap. 1, 1 a, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag*, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende *eller under utredning om självständigt förverkande av brottsvinster*. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.
Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.	

[1] Senaste lydelse 2009:401.

Är det *annars för* särskilt fall föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.	*Om* det *i ett* särskilt fall *är* föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 3 §, 35 kap. 1, 6 och 7 §§ och 43 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 18 kap. 1 a §, och närmast före 18 kap. 1 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	18 kap.
	Självständigt förverkande av brottsvinster
	1 a §
	Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande av brottsvinster, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.
	För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.
3 §[1]	
Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott *samt* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *angår* misstanke om brott.	Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än *sådan* som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. *Sekretessen gäller också* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *gäller* misstanke om brott.
	Sekretessen enligt 1 a § gäller i annan verksamhet än sådan som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet med en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster.

[1] Senaste lydelse 2014:633.

35 kap.

1 §[2]

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott,
3. angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),
4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,
5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,
6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,
7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,
8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §, *eller*
9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

Föreslagen lydelse

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §,
9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag, *eller*
10. *utredning om självständigt förverkande av brottsvinster.*

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

[2] Senaste lydelse 2019:1184.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.
För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

6 §[3]

Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att en förundersökning inte ska inledas eller beslut om att en förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift i ärende om strafföreläggande, förutom i de fall sekretess enligt 12 eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften hos domstol,

Lydelse enligt SFS 2022:1314	*Föreslagen lydelse*
4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), *eller*	4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387),
5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.	5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949, *eller*
	6. beslut om huruvida talan om självständigt förverkande av brottsvinster ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster ska läggas ned.

Lydelse enligt SFS 2022:1314	*Föreslagen lydelse*
7 §	
Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, om inte	Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal *eller talan om självständigt förverkande av brottsvinster*, om inte

1. sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt 12 §, 12 a § 13 a § eller 36 kap. 2 §,

2. uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet, eller

3. uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften är sekretessreglerad.

[3] Senaste lydelse 2022:1535.

43 kap.

3 §

Bestämmelserna om sekretess i 19 kap., 28 kap. 12 §, 29 kap. 1–4 och 9 §§, 30 kap. 1, 2, 4–7, 23, 24, 27 och 28 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2–5, 12, 16–18 och 24 §§, 32 kap. 4 §, 35 kap. 3 och 4 §§, 36 kap. 6 och 7 §§, 38 kap. 5, 6 och 8 §§ samt 40 kap. 2 § tillämpas inte hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet.

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 *och 10* gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Första och andra styckena gäller inte om domstolen har fått uppgiften för att pröva om den kan lämnas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian lämnats av Brottsförebyggande rådet (Brå), Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Finansinspektionen, Försäkringskassan, Göteborgs tingsrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, Integritetsskyddsmyndigheten, Journalistförbundet, Justitiekanslern, Jönköpings tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Stockholm, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Lunds universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Malmö tingsrätt, Migrationsverket, Nacka tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän, Skatteverket, Stiftelsen Ackordscentralen, Stockholms tingsrätt, Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Säkerhetspolisen, Transparency International Sverige, Tullverket, Umeå tingsrätt, Åklagarmyndigheten.

Följande remissinstanser har inte inkommit med något yttrande. Föreningen Sveriges kronofogdar och Svenska Narkotikapolisföreningen.

Förslag till lag (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller vissa bestämmelser om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot.

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande:

– Lagens innehåll och tillämpningsområde (1 kap.),
– Utredning om självständigt förverkande (2 kap.),
– Beslut om förverkande av egendom eller företagsbot som fattas av brottsbekämpande myndigheter (3 kap.),
– Förfarandet i domstol (4 kap.),
– Tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande (5 kap.), och
– Offentligt biträde, information, delgivning samt barn och unga (6 kap.).

2 § Om en fråga om förverkande av egendom eller företagsbot utgör en del av en fråga om ansvar för brott gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål.

Om en fråga om förverkande av egendom eller företagsbot inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott gäller, för beslut av brottsbekämpande myndigheter och förfarandet i domstol, bestämmelserna i 3 och 4 kap.

I en utredning om självständigt förverkande gäller bestämmelserna i 2 kap. I en utredning mot någon som inte är misstänkt för brott om annat förverkande än självständigt förverkande eller företagsbot tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål. I polislagen (1984:387) finns bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel i syfte att förverka egendom enligt 36 kap. 21 § brottsbalken.

3 § Oavsett om en fråga om förverkande av egendom eller företagsbot utgör en del av en fråga om ansvar för brott gäller:

– bestämmelsen i 3 kap. 2 § om när åklagaren ska fatta beslut om förverkande,
– bestämmelserna i 5 kap. om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande, och
– om inte annat anges, bestämmelserna i 6 kap. om offentligt biträde, information, delgivning samt barn och unga.

2 kap. Utredning om självständigt förverkande

1 § Syftet med en utredning om självständigt förverkande är att

1. utreda om egendomen härrör från brottslig verksamhet,
2. utreda vem egendomen tillhör,

3. ta ställning till om det finns tillräckliga skäl att väcka talan om egendomens förverkande, och

4. se till att bevisningen kan presenteras i ett sammanhang.

2 § En utredning om självständigt förverkande ska inledas om det finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet. En utredning behöver dock inte inledas om det är uppenbart att frågan inte går att utreda eller om en utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse.

3 § Beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande fattas av

1. åklagaren, eller

2. anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

4 § En utredning om självständigt förverkande leds av åklagaren. Om utredningen har inletts av någon som avses i 3 § 2 ska åklagaren snarast ta över ledningen av utredningen.

5 § För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.

6 § Bestämmelserna i 23 kap. 4, 6–7 och 9–15 §§, 16 § andra stycket och 21–21 d och 23 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om självständigt förverkande. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör,

– förundersökning avse utredning om självständigt förverkande,

– undersökningsledaren avse den som leder utredningen,

– försvarare avse biträde, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

Tvångsmedel

7 § I en utredning om självständigt förverkande får tvångsmedel användas mot en enskild i den utsträckning som framgår av denna lag.

8 § Beslag och penningbeslag får användas i en utredning om självständigt förverkande enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken, med undantag för 27 kap. 4 § andra stycket andra meningen samma balk. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– undersökningsledaren avse den som leder utredningen, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

9 § Kvarstad och förvar får användas i en utredning om självständigt förverkande om det skäligen kan befaras att värdet av egendom som härrör från brottslig verksamhet annars kommer att undanskaffas eller undandras.

I fråga om kvarstad och förvar tillämpas i övrigt bestämmelserna om dessa åtgärder i 26 kap. rättegångsbalken, med undantag för 26 kap. 3 § andra stycket samma balk. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– skälig misstanke om brott avse skälig anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

10 § Kopiering och biometrisk autentisering får användas i en utredning om självständigt förverkande.

I fråga om kopiering och biometrisk autentisering tillämpas bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– utredning om brott och förundersökning avse utredning om självständigt förverkande, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

11 § Husrannsakan och kroppsvisitation får användas i en utredning om självständigt förverkande om det finns synnerlig anledning att anta att det vid användningen av tvångsmedlet kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen.

Genomsökning på distans får användas i en utredning om självständigt förverkande, om det finns synnerlig anledning att anta att det vid användningen av tvångsmedlet kommer att anträffas handlingar av betydelse för utredningen.

I fråga om husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans tillämpas i övrigt bestämmelserna om dessa åtgärder i 28 kap. rättegångsbalken, med undantag för 28 kap. 5 §, 10 d § första stycket andra meningen och 13 § första stycket andra meningen samma balk. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– anledning att anta att brott har begåtts avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas,

– den misstänkte avse den som en utredning om självständigt förverkande rör,

– utredning om brott och förundersökning avse utredning om självständigt förverkande,

– undersökningsledaren avse den som leder utredningen, och

– åtal avse talan om självständigt förverkande.

12 § I en utredning om självständigt förverkande får beslag, penningbeslag och kvarstad inte bestå längre tid än ett år, om det inte finns särskilda skäl.

3 kap. Beslut om förverkande av egendom eller företagsbot som fattas av brottsbekämpande myndigheter

Beslut om förverkande

1 § Om egendomens värde inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken får åklagaren pröva en fråga om förverkande av

1. egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag, eller
2. värdet av egendom.

2 § Om egendomen uppenbart saknar legalt användningsområde ska åklagaren pröva en fråga om förverkande av egendomen även om den utgör en del av en fråga om ansvar för brott, om inte särskilda skäl talar mot det. Ett beslut i förverkandefrågan ska meddelas senast i samband med att åklagaren beslutar om åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ner.

3 § Om egendomens värde inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken får en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett besluta om förverkande av ett föremål som är taget i beslag.

4 § Beslut om förverkande enligt detta kapitel ska meddelas skriftligen. Beslutet ska delges den det rör, om det inte gäller sådan egendom som avses i 2 §. Om det inte kan klargöras vem egendomen tillhör, ska beslutet riktas mot en okänd person och delges genom kungörelse enligt 6 kap. 3 §.

Den som beslutet rör får anmäla missnöje hos den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för delgivning av beslutet eller, om beslutet inte ska delges, från dagen för beslutet. Om missnöje anmäls, ska beslutet om förverkande inte längre gälla.

Om någon anmäler missnöje ska åklagaren senast inom en månad från anmälan väcka talan om förverkande enligt 4 kap. Väcks inte talan är frågan slutligt avgjord.

Om en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett har fattat beslut om förverkande och myndigheten efter anmälan om missnöje anser att talan om förverkande bör väckas, ska ärendet skyndsamt överlämnas till åklagaren.

5 § Beslut om förverkande enligt detta kapitel får inte avse självständigt eller utvidgat förverkande.

Beslut om företagsbot

6 § Företagsbot får föreläggas företag genom strafföreläggande. I sådana fall gäller 48 kap. 2–5, 6–8, 10 och 12 a §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar och det som sägs där om den misstänkte gäller i stället företaget.

Ett strafföreläggande om företagsbot godkänns genom att företaget

1. undertecknar en förklaring om att det erkänner de omständigheter som ligger till grund för föreläggandet och godtar den företagsbot som tagits upp i föreläggandet, och

2. lämnar förklaringen till den mottagare som är behörig att ta emot förklaringen enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Föreläggandet kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen föreskriver. En sådan betalning ska inte anses som ett godkännande, om det framgår att företaget inte har avsett att godkänna föreläggandet.

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har väckt talan om företagsbot.

4 kap. Förfarandet i domstol

1 § En fråga om förverkande av egendom eller företagsbot som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott, prövas av rätten efter särskild talan av åklagaren, om inte annat följer av 3 kap.

2 § En talan enligt 1 § ska handläggas i en särskild rättegång. Om det är till fördel för handläggningen eller annars finns skäl för det, får dock en talan enligt 1 § handläggas i samma rättegång som en annan sådan talan eller i samma rättegång som en fråga om ansvar för brott.

Om en särskild talan om utvidgat förverkande inte handläggs i samma rättegång som frågan om ansvar för det brott som kan föranleda sådant förverkande får talan väckas först när domen avseende brottet har fått laga kraft. I ett sådant fall ska talan väckas inom ett år från denna tidpunkt.

3 § En särskild talan om förverkande eller företagsbot väcks, om inte annat följer av andra stycket, vid den rätt som enligt 19 kap. rättegångsbalken skulle vara behörig att pröva det brott som yrkandet om förverkande eller företagsbot stöder sig på.

En särskild talan om självständigt förverkande eller förverkande av särskilda brottsverktyg väcks vid rätten i den ort där egendomen påträffades. Om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt får en sådan talan också väckas vid rätten i den ort där svaranden skulle svara i tvistemål, mera varaktigt uppehåller sig eller ska svara i ett brottmål som bör handläggas i samma rättegång som den särskilda talan.

4 § Om rätten inte avvisar talan ska stämning utfärdas mot svaranden.

Om frågan gäller förverkande och det inte kan klargöras vem egendomen tillhör ska stämningen riktas mot en okänd person och delges genom kungörelse enligt 6 kap. 3 §.

5 § Om stämning utfärdas ska svaranden föreläggas att yttra sig skriftligen eller inställa sig till huvudförhandling. Gäller saken förverkande ska det i föreläggandet upplysas om att egendomen annars kan förverkas.

6 § När ett mål enligt detta kapitel avgörs är tingsrätten domför med en lagfaren domare och hovrätten med tre lagfarna domare, om inte annat

följer av andra stycket. Rätten är även domför i den sammansättning som gäller för prövning av ansvar för brott som handläggs i samma rättegång.

När ett mål om företagsbot enligt detta kapitel avgörs efter huvudförhandling är tingsrätten domför med en lagfaren domare och tre nämndemän. Hovrätten är i ett sådant mål domför med tre lagfarna domare och två nämndemän.

7 § Tingsrätten får avgöra ett mål enligt detta kapitel utan huvudförhandling, om en sådan förhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna.

Hovrätten får avgöra ett mål enligt detta kapitel utan huvudförhandling, om klagandens ändringsyrkande har godtagits av motparten, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat eller om huvudförhandling av någon annan anledning inte behövs. Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten även i andra fall avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om parterna har begärt att målet ska avgöras utan huvudförhandling, eller
2. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, har haft någon invändning mot detta.

Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling ska parterna ges tillfälle att slutföra sin talan, om det inte är uppenbart obehövligt.

8 § Om talan gäller förverkande och svaranden uteblir från förhandlingen, eller inte yttrar sig enligt ett föreläggande enligt 5 §, ska dom om egendomens förverkande meddelas mot svaranden. Om talan inte innefattar laga skäl eller det annars framgår att talan är ogrundad ska den avslås.

9 § Om talan gäller företagsbot och saken kan utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att svaranden uteblir från huvudförhandling eller endast har inställt sig genom ombud.

10 § Rätten avgör saken genom dom.

11 § För att hovrätten ska pröva tingsrättens dom enligt detta kapitel krävs prövningstillstånd.

12 § När det gäller förfarandet i övrigt tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål, om inte annat föreskrivs i denna lag.

5 kap. Tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande

1 § Om någon som inte är part i en rättegång (tredje man) hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad får denne inträda i rättegången i förverkandefrågan, om det inte finns särskilda skäl mot det.

2 § Om tredje man väcker talan om bättre rätt till egendom när det pågår en rättegång om egendomens förverkande får målen handläggas i samma rättegång endast om det finns särskilda skäl för det.

3 § Om tredje man väcker talan mot staten om bättre rätt till egendom som har förverkats ska Skatteverket föra statens talan inför domstol.

6 kap. Offentligt biträde, information, delgivning samt barn och unga

Offentligt biträde

1 § Ett offentligt biträde ska förordnas för den som saken rör, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För den som inte har fyllt 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

Ett offentligt biträde ska förordnas för en tredje man som hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För den som inte har fyllt 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det finns särskilda skäl.

Om någon begär att ett offentligt biträde ska förordnas eller om ett offentligt biträde ska utses ska åklagaren göra en anmälan om det hos rätten. Ett offentligt biträde förordnas av rätten.

Det som i övrigt föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentliga försvarare ska tillämpas även i fråga om offentligt biträde.

Rätt till information

2 § Bestämmelserna i 23 kap. 18 a–20 §§ rättegångsbalken ska tillämpas i en utredning om förverkande eller företagsbot mot någon som inte är misstänkt för brott. När en utredning om förverkande kommit så långt att egendom säkrats ska den som saken rör underrättas om utredningen när han eller hon hörs. När en utredning om företagsbot kommit så långt att det uppkommit skälig misstanke om brott ska företaget underrättas om utredningen när företaget hörs. Efter underrättelsen ska bestämmelserna om insyn i 23 kap. 18 § samma balk i tillämpliga delar gälla i en utredning om förverkande eller företagsbot.

Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– den misstänkte avse den som en utredning om förverkande eller företagsbot rör,
– förundersökning avse utredning om förverkande eller företagsbot,
– undersökningsledaren avse den som leder utredningen,
– försvarare avse biträde, och
– åtal avse talan om förverkande eller företagsbot.

Delgivning

3 § Delgivning av beslut eller stämning enligt 3 eller 4 kap. i en fråga om förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag får ske genom kungörelsedelgivning enligt de förutsättningar som anges i

48 § delgivningslagen (2010:1932). Detsamma gäller om den som frågan om förverkande rör är okänd.

Om värdet av den säkrade egendomen vid tidpunkten för kungörelsen inte överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får delgivning ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen.

Barn och unga

4 § I en utredning eller ett förfarande om förverkande som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott, ska följande bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i tillämpliga delar gälla:

– 25 § första stycket, 27 § första–tredje styckena och 29 § första stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 21 år,

– 2 §, 5 § första stycket första meningen och tredje stycket första meningen, 6 § första stycket första meningen, 7 § och 26 § första stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 18 år, och

– 32 § andra–fjärde styckena, 33 § första och andra styckena och 34 § första stycket 1, andra stycket andra meningen och fjärde stycket om frågan rör någon som inte har fyllt 15 år.

Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– brottsmisstanke avse anledning att anta att egendom kan komma att förverkas från den unge,

– åtal avse talan om förverkande,

– tilltalad avse svarande, och

– förundersökning och utredning avse utredning om förverkande om frågan rör förverkande enligt 36 kap. 14 eller 21 § brottsbalken.

5 § I en utredning eller ett förfarande om självständigt förverkande får tvångsmedel enligt 2 kap. 6 § användas mot någon som inte har fyllt 15 år. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans användas mot den unge enligt 2 kap. 8, 10 och 11 §§.

I en utredning eller ett förfarande om förverkande som har samband med en fråga om ansvar för brott får tvångsmedel enligt 23 kap. 6 a och 7 §§ samt 9 § rättegångsbalken användas mot någon som inte har fyllt 15 år och som inte är misstänkt eller tilltalad för brottet. Om det finns särskilda skäl får även beslag, penningbeslag, åtgärder för biometrisk autentisering, husrannsakan, kroppsvisitation och genomsökning på distans användas mot den unge enligt vad som föreskrivs i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Den som inte har fyllt 15 år får i fråga om kroppsvisitation hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.
2. Genom lagen upphävs

a) lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m., och

b) lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken[1]

dels att 36 kap. brottsbalken ska upphöra att gälla,

dels att det i brottsbalken ska införas ett nytt kapitel, 36 kap., av följande lydelse.

36 kap. Om förverkande av egendom och om företagsbot

Kapitlets innehåll och tillämpningsområde

1 § I 3–21 §§ finns bestämmelser om förverkande av egendom. I 22–26 §§ finns bestämmelser om företagsbot. I 27–30 §§ finns gemensamma bestämmelser om förverkande och företagsbot.

2 § Om en annan författning innehåller någon bestämmelse som avviker från 3–21 och 27–30 §§, tillämpas den bestämmelsen.

Förverkande av egendom

Allmänna bestämmelser om förverkande

3 § Egendom får endast förverkas från den som egendomen tillhör eller som med tillämpning av 4 eller 5 § ska anses vara ägare till egendomen. Denna begränsning hindrar inte att förverkande sker av penningmedel.

Särskild rätt till förverkad egendom består, om inte även den särskilda rätten förverkas. Om egendom förverkas som någon har fått rätt till genom utmätning upphör rätten, om det inte av särskild anledning förordnas att rätten ska bestå.

I lagen (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot finns bestämmelser om förfarandet när det inte kan klargöras vem egendomen tillhör.

4 § Den som har lös egendom i sin besittning anses vara ägare till egendomen, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

[1] Senaste lydelse av

36 kap. 1 § 2008:370	36 kap. 10 a § 2006:283
36 kap. 1 a § 2008:370	36 kap. 11 § 1986:118
36 kap. 1 b § 2016:486	36 kap. 12 § 1986:118
36 kap. 1 c § 2008:370	36 kap. 13 § 1991:1138
36 kap. 2 § 2005:283	36 kap. 14 § 2016:486
36 kap. 3 § 1989:136	36 kap. 15 § 1986:118
36 kap. 4 § 1986:1007	36 kap. 16 § 1986:1007
36 kap. 5 § 2016:486	36 kap. 17 § 2005:283
36 kap. 5 a § 2008:370	rubriken till 36 kap. 1986:118
36 kap. 5 b § 2008:370	rubriken närmast före 36 kap. 1 § 2008:370
36 kap. 6 § 1986:118	rubriken närmast före 36 kap. 2 § 2008:370
36 kap. 7 § 2019:829	rubriken närmast före 36 kap. 5 § 2008:370
36 kap. 8 § 2019:829	rubriken närmast före 36 kap. 7 § 1986:118
36 kap. 9 § 2019:839	rubriken närmast före 36 kap. 11 § 1986:118.
36 kap. 10 § 2019:829	

I fråga om ett registrerat skepp eller ett registrerat luftfartyg gäller dock att egendomen anses tillhöra den som är inskriven som ägare, om det inte framgår att den tillhör någon annan.

5 § Om någon är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses personen som ägare till egendomen, om det inte görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt och det inte heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller när någon varaktigt sammanbor med någon annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Om någon, i ett annat fall än vad som avses i första stycket, har lös egendom i gemensam besittning med någon annan får egendomen eller en andel i den förverkas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör personen.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om ett registrerat skepp eller ett registrerat luftfartyg.

6 § I 5 kap. lagen (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot finns bestämmelser om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande.

7 § Om bevisning om brottsvinstens storlek eller egendomens värde inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta vinsten eller värdet till ett skäligt belopp.

8 § I stället för att besluta om förverkande får rätten besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas.

Om rätten beslutar om en sådan åtgärd ska den även ange inom vilken tid som åtgärden ska genomföras. Egendomen får vara kvar i beslag under den tid som rätten bestämmer.

9 § Förverkande ska inte ske om det är uppenbart oskäligt.

Konkurrens mellan förverkande och enskilda anspråk på egendom

10 § Om egendom som svarar mot ett enskilt anspråk har förverkats ska staten i den förpliktades ställe ersätta den berättigade intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

11 § Om rätten beslutar om förverkande av penningmedel och målsäganden i samma rättegång har framställt ett enskilt anspråk på penningmedel som svarar mot det som förverkas, ska rätten pröva om målsäganden har rätt till betalning ur det som staten får in till följd av förverkandebeslutet.

Förverkande av brottsvinster och kostnadsersättning

12 § Vinster från ett brott ska förverkas (förverkande av brottsvinster). Detsamma gäller egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, om mottagandet utgör brott (kostnadsersättning).

13 § En brottsvinst får förverkas från den som har gjort vinst till följd av brottet. En brottsvinst får även förverkas från den som senare har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock endast ske om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Kostnadsersättning får förverkas från den som har tagit emot eller senare har fått ersättningen.

Om en brottsvinst har gjorts av flera gemensamt, ska förverkande bestämmas för varje person för sig, om det inte finns särskilda skäl att besluta om solidariskt ansvar för en samlad brottsvinst.

Förverkande av oförklarade tillgångar

14 § Om det är klart mera sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet, ska egendomen förverkas (självständigt förverkande).

15 § Om det är övervägande sannolikt att egendom härrör från brottslig verksamhet, ska egendomen förverkas, om någon döms för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer och brottet har varit sådant att det skulle kunna ge vinst (utvidgat förverkande).

Om brottet har varit sådant att det skulle kunna ge vinst, gäller första stycket också om någon döms för

1. dataintrång enligt 4 kap. 9 c § första stycket, utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § första eller andra stycket, tagande av muta enligt 10 kap. 5 a §, givande av muta enligt 10 kap. 5 b § eller barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § första stycket 1–4,

2. narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) eller olovlig befattning med narkotikaprekursorer enligt 3 b § första stycket samma lag,

3. dopningsbrott enligt 3 § första stycket lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

4. narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

5. människosmuggling enligt 20 kap. 8 § första stycket utlänningslagen (2005:716) eller organiserande av människosmuggling enligt 20 kap. 9 § första stycket samma lag, eller

6. något annat brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer och som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form.

Det som sägs om förverkande i första och andra styckena gäller också om någon döms för försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses där.

16 § Utvidgat förverkande får ske från den som döms för det förverkande-utlösande brottet eller från den som har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock ske endast om förvärvaren insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

Vad som kan förverkas som brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar

17 § Förverkande av brottsvinster får avse egendom som utgör vinst från ett brott. Förverkande av kostnadsersättning får avse egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott. Förverkande av oförklarade tillgångar enligt 14 eller 15 § får avse egendom som härrör från brottslig verksamhet.

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

Förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar får även avse annan egendom om det inte strider mot bestämmelserna i 5 kap. utsökningsbalken på motsvarande sätt som gäller vid utmätning.

Förverkande av hjälpmedel och egendom som har varit föremål för brott

18 § Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott får förverkas (hjälpmedelsförverkande), om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, om brottet har fullbordats eller om gärningen har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling.

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

19 § Egendom

1. som har framställts genom brott,
2. vars användande utgör brott,
3. som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller
4. som på annat sätt har varit föremål för brott

ska förverkas (förverkande av brottsföremål).

I stället för egendomen får dess värde förverkas.

20 § Hjälpmedelsförverkande och förverkande av brottsföremål får ske från gärningsmannen, någon annan som har medverkat till brottet eller den i vars ställe någon av dessa har varit. Hjälpmedel och brottsföremål får även förverkas från den som senare har förvärvat egendomen. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen får förverkande dock endast ske om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.

Förverkande av särskilda brottsverktyg

21 § Förverkande får ske av

1. ett föremål som är ägnat att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa, om det har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att det skulle komma till sådan användning,
2. ett föremål som är ägnat att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att det skulle komma till sådan användning, och
3. andra föremål, om det med beaktande av föremålets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt finns särskild anledning att befara att det kan komma till användning i samband med ett brott.

22 § Ett företag ska åläggas företagsbot för brott, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och brottet har begåtts i utövningen av

1. näringsverksamhet,
2. sådan offentlig verksamhet som kan jämställas med näringsverksamhet, eller
3. annan verksamhet som ett företag bedriver, om brottet har varit ägnat att leda till en ekonomisk fördel för företaget.

För att företaget ska åläggas företagsbot krävs också att

1. företaget inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottet, eller
2. brottet har begåtts av

a) en person med ledande ställning i företaget, grundad på befogenhet att företräda företaget eller att fatta beslut på dess vägnar, eller

b) en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

Med företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer.

Första stycket gäller inte om brottet varit riktat mot företaget.

23 § När ett företag åläggs företagsbot för flera brott, ska rätten bestämma en gemensam företagsbot för den samlade brottsligheten.

Vid fastställandet av företagsbotens storlek ska det först bestämmas ett sanktionsvärde om lägst fem tusen kronor och högst tio miljoner kronor. Sanktionsvärdet ska bestämmas med utgångspunkt i straffvärdet för den samlade brottsligheten. Särskild hänsyn ska tas till den skada eller fara som brottsligheten inneburit samt till brottslighetens förhållande till verksamheten. Det ska också tas skälig hänsyn till om företaget tidigare har ålagts att betala företagsbot.

Om inte annat följer av 24 eller 25 §, ska företagsboten fastställas till ett belopp som motsvarar sanktionsvärdet.

24 § Om sanktionsvärdet uppgår till minst 500 000 kronor, ska företagsboten för ett större företag sättas högre än vad som följer av 23 § (förhöjd företagsbot). Den förhöjda företagsboten ska fastställas till ett belopp som är befogat med hänsyn till företagets finansiella ställning. En förhöjd företagsbot får dock högst bestämmas till ett belopp som motsvarar femtio gånger sanktionsvärdet.

Med större företag avses enskilda näringsidkare och juridiska personer som motsvarar de kriterier som anges i 1 kap. 3 § första stycket 4 årsredovisningslagen (1995:1554).

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte staten, kommuner eller regioner.

25 § En företagsbot får sättas lägre än vad som borde ha skett med tillämpning av 23 och 24 §§, om

1. brottet medför annan betalningsskyldighet eller särskild rättsverkan för företaget och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng,

2. företagets ägare eller innehavare döms till påföljd för brottet och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng för honom eller henne,

3. företaget efter förmåga har försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa de skadliga verkningarna av brottet,

4. företaget frivilligt har angett brottet, eller

5. det annars finns särskilda skäl för jämkning.

Om det är särskilt påkallat med hänsyn till något förhållande som avses i första stycket får företagsboten efterges.

26 § Om ett brott som kan föranleda talan om företagsbot

1. har begåtts av oaktsamhet, och

2. inte kan antas föranleda annan påföljd än böter

får brottet åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Gemensamma bestämmelser

27 § Förverkad egendom och ålagd företagsbot tillfaller staten.

28 § En fråga om att förverka egendom eller döma ut företagsbot prövas av rätten efter talan av åklagare mot den som saken rör, om inte annat följer av 3 kap. lagen (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot.

29 § Om det på grund av att den tilltalade har avlidit eller att åtalspreskription har inträtt inte längre är möjligt att döma till ansvar för ett brott, får på grund av brottet

1. egendom som utgör brottsvinst, hjälpmedel eller brottsföremål förverkas om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks eller inom ett år från dödsfallet eller den tidpunkt vid vilken preskription inträdde,

2. åtgärd som kan förhindra missbruk föreskrivas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks, eller

3. företagsbot åläggas endast om stämning i ett mål om detta har delgetts inom fem år från det att brottet begicks.

En talan enligt första stycket får väckas av åklagare endast om det är påkallat från allmän synpunkt. Det som sägs i 35 kap. 3 § om verkan av att en häktad person friges eller att ett mål avskrivs eller avvisas ska tillämpas även i fall som avses i första stycket.

30 § Beslut om förverkande, om åtgärd som kan förhindra missbruk eller om företagsbot förfaller, om beslutet inte har verkställts inom tio år från att det fick laga kraft.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

2. Bestämmelserna i 14 och 21 §§ tillämpas endast i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden efter ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken[1]

dels att 27 kap. 14 a § ska upphöra att gälla,

dels att 5 kap. 1 §, 23 kap. 22 §, 27 kap. 1, 17 a, 17 d och 17 e §§, 28 kap. 1, 10 b och 11 §§ och rubriken till 27 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 27 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremissen Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
1 §	
En förhandling vid domstol ska vara offentlig.	
Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, *för vilken* hos domstolen *gäller sekretess som avses i* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen *eller*, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, *enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag* eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.	*Om* det *kan* antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram *en* uppgift *som är sekretessbelagd* hos domstolen *enligt* offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen. *En förhandling får också hållas inom stängda dörrar om sekretessen gäller enligt 18 kap. 1, 1 a, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag*, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, *under utredning om självständigt förverkande* eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det

[1] Senaste lydelse av 27 kap. 14 a § 1975:403.

skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det *annars för* särskilt fall föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

Om det *i ett* särskilt fall *är* föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 kap.	
22 §[2]	
Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.	Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag *och penningbeslag* får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

27 kap. Om beslag, kopiering, biometrisk autentisering och hemliga tvångsmedel	**27 kap. Om beslag, *penningbeslag*, kopiering, biometrisk autentisering och hemliga tvångsmedel**[3]
1 §[4]	
Ett föremål får tas i beslag om det skäligen kan antas	Ett föremål får tas i beslag om det skäligen kan antas
1. ha betydelse för utredning om brott,	
2. *ha tagits ifrån* någon genom brott,	2. *att* någon *blivit av med föremålet* genom brott,
3. *vara* förverkat *på grund av brott*,	3. *bli* förverkat,
4. kunna användas för att utföra en genomsökning på distans, eller	
5. ha betydelse för utredning om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken*.	5. ha betydelse för utredning om förverkande.

[2] Senaste lydelse 2004:504.
[3] Senaste lydelse 2022:316.
[4] Senaste lydelse 2022:316.

Vad som sägs i detta kapitel om föremål *gäller* också om skriftlig handling, om inte annat är föreskrivet.	*Det* som sägs i detta kapitel om föremål *ska* också *tillämpas i fråga* om skriftlig handling, om inte annat är föreskrivet.

Tvångsmedel enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

1 a §

Egendom i form av pengar, fordran eller annan rättighet får tas i penningbeslag om det skäligen kan antas att

1. någon blivit av med egendomen genom brott, eller

2. egendomen kan bli förverkad.

Penningbeslag får endast avse sådan egendom som finns tillgänglig.

Avser penningbeslaget en fordran eller annan rättighet, ska gäldenären eller någon annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polismyndigheten.

För penningbeslag gäller i övrigt bestämmelserna om beslag i denna balk.

17 a §[5]

En handling som omfattas av ett beslag eller påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	En handling som omfattas av ett beslag eller påträffas vid en husrannsakan eller en genomsökning på distans får kopieras om den skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.

En handling som inte får tas i beslag enligt 2 eller 3 § får inte heller kopieras.

17 d §[6]

Om en kopia enligt 17 a § varken läggs till grund för ett beslut att väcka åtal eller används som bevisning till stöd för åtalet, ska	Om en kopia enligt 17 a § varken läggs till grund för ett beslut att väcka åtal eller *talan om förverkande, eller* används som

[5] Senaste lydelse 2022:316.
[6] Senaste lydelse 2022:316.

den förstöras när ett avgörande i sak har fått laga kraft eller när en åtalsunderlåtelse har beslutats.	bevisning till stöd för åtalet *eller talan om förverkande*, ska den förstöras när ett avgörande i sak har fått laga kraft eller när en åtalsunderlåtelse har beslutats.

En kopia ska omedelbart förstöras i de delar som den omfattas av förbud enligt 17 a § andra stycket.

En åtgärd enligt andra stycket ska protokollföras.

17 e §[7]

Om en kopia enligt 17 a § förvaras hos en brottsbekämpande myndighet får den som drabbats av kopieringen begära rättens prövning av om kopian ska förstöras. Rätten till prövning gäller så länge förundersökningen pågår eller, om åtal har väckts, till dess att målet har avgjorts slutligt.	Om en kopia enligt 17 a § förvaras hos en brottsbekämpande myndighet får den som drabbats av kopieringen begära rättens prövning av om kopian ska förstöras. Rätten till prövning gäller så länge förundersökningen pågår eller, om åtal *eller talan om förverkande* har väckts, till dess att målet har avgjorts slutligt.

Om förutsättningarna för kopiering har upphört får rätten besluta att kopian ska förstöras. Rätten får även besluta att en kopia ska förstöras i de delar som den omfattas av förbud enligt 17 a § andra stycket.

När en begäran enligt första stycket har kommit in till rätten ska en förhandling enligt 5 § hållas så snart som möjligt. I högre rätt tillämpas 25 kap. 8 § i fråga om reseförbud även i fråga om kopiering.

28 kap.

1 §[8]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.
Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom eller	Hos *någon* annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom

[7] Senaste lydelse 2022:316.
[8] Senaste lydelse 2022:316.

henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid husrannsakan ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om *förverkande av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken kan vinnas.	eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid husrannsakan ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om *utvidgat förverkande* enligt 36 kap. *15* § brottsbalken kan vinnas.

För husrannsakan hos den misstänkte får hans eller hennes samtycke inte åberopas i något fall, om inte den misstänkte själv har begärt att husrannsakan ska göras.

10 b §[9]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa får en genomsökning på distans utföras för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa får en genomsökning på distans utföras för att söka efter handlingar som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.

Genomsökning på distans får utföras i ett avläsningsbart informationssystem som den som skäligen kan misstänkas för brottet kan antas ha använt. Även i annat fall får en genomsökning på distans utföras om det finns synnerlig anledning att anta att det går att påträffa handlingar som avses i första stycket.

Genomsökning på distans får endast utföras genom autentisering i det avläsningsbara informationssystem som åtgärden avser.

11 §[10]

Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans. Kroppsvisitation får också annars göras för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller som kan användas för att utföra en genomsökning på distans. Kroppsvisitation får också annars göras för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.

[9] Senaste lydelse 2022:316.
[10] Senaste lydelse 2022:316.

Någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas sådana föremål som avses i första stycket eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om *förverkande av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	Någon annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras endast om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas sådana föremål som avses i första stycket eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig.

Denna lag träder i kraft den 2 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 65 § jordabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
65 §[1]	
Den som begär, träffar avtal om eller tar emot en särskild ersättning för att upplåta en bostadslägenhet eller för att överlåta hyresrätten till en sådan lägenhet, döms till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.	
Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde eller har utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller om gärningsmannen använt en urkund eller något annat vars brukande är straffbart enligt 14 eller 15 kap. brottsbalken eller lämnat osann uppgift inför myndighet. Det ska även särskilt beaktas om gärningsmannen i avsevärd utsträckning har missbrukat sin ställning som ägare eller förvaltare av en fastighet.	
Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt. *Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot.*	Ett avtalsvillkor om särskild ersättning är ogiltigt. *Den som har tagit emot en särskild ersättning är skyldig att lämna tillbaka det han eller hon har tagit emot. Det gäller dock inte om det enligt 65 b § utgör brott att lämna ersättningen.*

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2019:523.

Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 19 § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
19 §	
Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det *ej* görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 *s.1*) om samäganderätt och det *ej* heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.	Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det *inte* görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 *s. 1*) om samäganderätt och det *inte* heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.
Om gäldenären och annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel *däri* utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.	Om gäldenären och *någon* annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel *i den* utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.
Första och andra styckena gäller *ej* i fråga om *registerat* skepp eller registrerat luftfartyg.	Första och andra styckena gäller *inte* i fråga om *registrerat* skepp eller registrerat luftfartyg.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § och 29 kap. 12 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 kap.	
1 §[1]	
Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. I fråga om prövningen av mål om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål *i allmänhet*.	Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. I fråga om prövningen av mål om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet *i allmänhet* om brottmål *eller mål om förverkande*.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Beslut eller dom om återkallelse av tillstånd, dispens, godkännande och förbud mot fortsatt verksamhet samt omprövning av tillstånd eller villkor meddelas av tillståndsmyndigheten.

29 kap.	
12 §[2]	
Egendom får *förklaras förverkad*, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen	Egendom får *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 4 b, 5, 6 eller 8 § och är

a) ett djur, en växt eller en annan organism eller en produkt som utvunnits av ett djur eller en växt,

b) en sådan genetisk resurs som avses i förordning (EU) nr 511/2014,

c) utbrutet material vid täktverksamhet,

d) en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara som innehåller en kemisk produkt,

e) en genetiskt modifierad organism eller en produkt som innehåller eller består av en genetiskt modifierad organism, eller

f) avfall,

[1] Senaste lydelse 2010:923.
[2] Senaste lydelse 2022:1799.

2. *är utbytet av* ett brott som avses i 1,	2. *utgör vinst från* ett brott som avses i 1,

3. är ett fortskaffningsmedel eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1, eller

4. varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1 och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

Egendomen får *förklaras förverkad* enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.	Egendomen får *förverkas* enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.
I stället för egendomen får dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat.*	I stället för egendomen får dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 3 §, 35 kap. 1, 6, 7 och 9 §§ och 43 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 18 kap. 1 a §, och närmast före 18 kap. 1 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	18 kap.
	Självständigt förverkande
	1 a §
	Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.
	För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.
3 §[1]	
Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott *samt* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *angår* misstanke om brott.	Sekretessen enligt 1 och 2 §§ gäller i annan verksamhet än *sådan* som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen med att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. *Sekretessen gäller också* hos tillsynsmyndigheten i konkurs och hos Kronofogdemyndigheten för uppgift som *gäller* misstanke om brott.
	Sekretessen enligt 1 a § gäller i annan verksamhet än sådan som där avses hos en myndighet för att biträda en åklagarmyndighet med en utredning om självständigt förverkande.

[1] Senaste lydelse 2014:633.

35 kap.

1 §

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

3. angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,

5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,

6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §, *eller*

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §,

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag, *eller*

10. utredning om självständigt förverkande.

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom

eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[2]	
Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte	
1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att en förundersökning inte ska inledas eller beslut om att en förundersökning ska läggas ned,	
2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,	
3. för uppgift i ärende om strafföreläggande, förutom i de fall sekretess enligt 12 eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften hos domstol,	
4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), *eller*	4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387),
5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.	5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949, *eller*
	6. beslut om huruvida talan om självständigt förverkande ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande ska läggas ned.
7 §[3]	
Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, om inte	Sekretessen enligt 1 § första stycket upphör att gälla hos de myndigheter och i de verksamheter som anges där, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal *eller talan om självständigt förverkande*, om inte
1. sekretess för uppgiften ska gälla hos domstolen enligt 12 §, 13 a § eller 36 kap. 2 §,	
2. uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet, eller	
3. uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften är sekretessreglerad.	

[2] Senaste lydelse 2022:1535.
[3] Senaste lydelse 2017:178.

9 §

Sekretessen enligt 1 § första stycket 1 hindrar inte att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.	Sekretessen enligt 1 § första stycket 1 *och 10* hindrar inte att uppgift lämnas till en konkursförvaltare, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.

Om en myndighet med stöd av första stycket lämnar uppgift till en konkursförvaltare, får myndigheten vid utlämnandet göra förbehåll som inskränker konkursförvaltarens rätt att lämna uppgiften vidare eller att utnyttja den. Ett sådant förbehåll får inte innebära ett förbud att utnyttja uppgiften om den behövs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sina skyldigheter med anledning av konkursen.

43 kap.

3 §

Bestämmelserna om sekretess i 19 kap., 28 kap. 12 §, 29 kap. 1–4 och 9 §§, 30 kap. 1, 2, 4–7, 23, 24, 27 och 28 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2–5, 12, 16–18 och 24 §§, 32 kap. 4 §, 35 kap. 3 och 4 §§, 36 kap. 6 och 7 §§, 38 kap. 5, 6 och 8 §§ samt 40 kap. 2 § tillämpas inte hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet.

Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.	Sekretessen enligt 35 kap. 1 § första stycket 1 *och 10* gäller hos en domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

Första och andra styckena gäller inte om domstolen har fått uppgiften för att pröva om den kan lämnas ut.

Denna lag träder i kraft den 2 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överlåter eller upplåter egendom i strid med bestämmelserna i 2 § 1 mom. döms till böter eller fängelse i högst ett år.	
Om någon döms till ansvar enligt första stycket för att i strid med 2 § 1 mom. a) eller b) ha överlåtit egendom, får domstolen *förklara* egendomen *förverkad* efter vad som kan anses skäligt. Om egendomen inte finns i behåll, får i stället värdet *förklaras förverkat*. Domstolen får förplikta den som i annat fall döms enligt första stycket att, efter vad som är skäligt, betala avtalad ersättning till staten.	Om någon döms till ansvar enligt första stycket för att i strid med 2 § 1 mom. a) eller b) ha överlåtit egendom, får domstolen *förverka* egendomen efter vad som kan anses skäligt. Om egendomen inte finns i behåll, får i stället värdet *förverkas*. Domstolen får förplikta den som i annat fall döms enligt första stycket att, efter vad som är skäligt, betala avtalad ersättning till staten.
Har överlåtelse av en aktie förmedlats av någon som yrkesmässigt i kommission köper och säljer fondpapper, *skall* vad som sägs i denna paragraf om överlåtare i stället tillämpas på kommissionären, *eller om* såväl överlåtaren som förvärvaren anlitat kommissionär, *skall* vad som nu sagts i stället gälla den som handlat för förvärvarens räkning.	*Om* överlåtelse av en aktie *har* förmedlats av någon som yrkesmässigt i kommission köper och säljer fondpapper, *ska* vad som sägs i denna paragraf om överlåtare i stället tillämpas på kommissionären. *Om* såväl överlåtaren som förvärvaren *har* anlitat kommissionär, *ska* vad som nu sagts i stället gälla den som handlat för förvärvarens räkning.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2000:850.

Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs att 21 och 23 §§ lagen (1957:668) om utlämning för brott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
21 §[1]	
Vid beviljande av utlämning *må* regeringen *förordna*, att föremål som tagits i beslag *skall* överlämnas till den främmande staten*; och må därvid stadgas* de förbehåll som av hänsyn till enskild rätt eller ur allmän synpunkt *finnas påkallade*.	Vid beviljande av utlämning *får* regeringen *besluta* att föremål som tagits i beslag *eller penningbeslag ska* överlämnas till den främmande staten. *Regeringen får då också ställa upp* de förbehåll som *är nödvändiga* av hänsyn till enskild rätt eller ur allmän synpunkt.
23 §[2]	
Den som i främmande stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, får på begäran av behörig myndighet i den främmande staten eller med anledning av en där utfärdad efterlysning omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av åklagare enligt vad som i allmänhet gäller om brottmål. Beslag får också ske i sådant fall.	Den som i främmande stat är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, får på begäran av behörig myndighet i den främmande staten eller med anledning av en där utfärdad efterlysning omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av åklagare enligt vad som i allmänhet gäller om brottmål. Beslag *eller penningbeslag* får också ske i sådant fall.

Beslut om användning av tvångsmedel ska utan uppskov anmälas hos rätten, som skyndsamt efter förhandling enligt rättegångsbalkens bestämmelser om brottmål prövar åtgärden. Om rätten kommer fram till att anhållande eller reseförbud eller anmälningsskyldighet ska bestå, ska den genast underrätta ansvarigt statsråd om det. Om det ansvariga statsrådet anser att det finns hinder mot utlämning eller att utlämning annars inte bör ske, ska regeringen upphäva åtgärden. I annat fall ska den främmande staten genom Justitiedepartementets försorg underrättas om åtgärden. Det ansvariga statsrådet ska då ange en viss bestämd tid inom vilken framställning om utlämning ska göras. Denna tid får inte vara längre än fyrtio dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades enligt första stycket. När en framställning om utlämning kommer in, ska Justitiedepartementet genast underrätta den myndighet som först meddelat beslut om åtgärden. Sådan

[1] Senaste lydelse 1975:292.
[2] Senaste lydelse 2015:104.

underrättelse ska även lämnas, om en framställning om utlämning inte kommer in inom utsatt tid.

Rättens beslut får inte överklagas. Den som anhållits eller meddelats reseförbud eller anmälningsskyldighet får dock för prövning av om åtgärden ska bestå begära ny förhandling inom tre veckor från det att beslut senast meddelats.

Har en framställning om utlämning av den som är anhållen eller har meddelats reseförbud eller anmälningsskyldighet inte gjorts inom den enligt andra stycket bestämda tiden, ska den anhållne friges eller beslutet om reseförbud eller anmälningsskyldighet hävas. Detsamma gäller när en framställning avslås enligt 15 §. Om den anhållne i annat fall inte friges, ska en framställning om häktning lämnas till rätten senast på åttonde dagen efter den då riksåklagaren fick del av utlämningsframställningen. Görs inte det, ska den anhållne omedelbart friges.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 7 kap. 2, 3 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2, 3 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägssystem, 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förklaras förverkade*, om det inte finns särskilda skäl mot det.	Alkohol eller andra medel som har trafikfarlig påverkan, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 30 § lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg, 7 kap. 2, 3 eller 4 § järnvägssäkerhetslagen (2022:367), 8 kap. 2, 3 eller 4 § lagen (2022:368) om nationella järnvägssystem, 13 kap. 2 eller 3 § luftfartslagen (2010:500) eller 20 kap. 4 eller 5 § sjölagen (1994:1009) ska *förverkas*, om det inte finns särskilda skäl mot det.
Detsamma ska gälla om alkohol eller sådana andra medel som avses i första stycket påträffas hos den som medföljt vid tillfället, om medlen kan antas ha varit avsedda även för den som begått gärningen.	
Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förklaras förverkade*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen, med 5 kap. 2 § järnvägssäkerhetslagen	Spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) som påträffas hos den som intar eller förvarar sådana drycker eller preparat i strid med villkor enligt 2 kap. 16 § andra stycket första meningen eller med 2 kap. 18 § ordningslagen (1993:1617) eller med lokal ordningsföreskrift ska, oavsett vem dryckerna eller preparaten tillhör, *förverkas*, om inte särskilda skäl talar mot det. Detsamma ska gälla alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat som påträffas hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med 4 kap. 4 § ordningslagen, med 5 kap. 2 § järnvägssäkerhets-

[1] Senaste lydelse 2022:369.

eller med 6 kap. 2 § lagen om nationella järnvägssystem.	lagen eller med 6 kap. 2 § lagen om nationella järnvägssystem.

Tredje stycket gäller också i fråga om sådana drycker eller preparat som avses där och som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som bröt mot bestämmelsen, om det är sannolikt att dryckerna eller preparaten var avsedda även för den senare.

3 §[2]

Egendom som *förklarats förverkad* enligt denna lag *skall* bevisligen förstöras eller säljas enligt 2 §, om detta inte har skett tidigare.	Egendom som *har förverkats* enligt denna lag *ska* bevisligen förstöras eller säljas enligt 2 §, om detta inte har skett tidigare.

Intäkter vid försäljning av förverkad egendom tillfaller staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[2] Senaste lydelse 2005:286.

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk[1]

dels att 53 a § ska upphöra att gälla,

dels att 55 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

55 §[2]

På yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom som ett intrång eller en överträdelse som avses i 53 § gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det olagliga förfarandet bestått i utförande av byggnadsverk.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *53 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av 53 a § 2005:360.
[2] Senaste lydelse 2009:109.

Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 a §§ lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
En dom som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, varigenom dömts till böter eller förverkande av egendom eller i brottmål utdömts ersättning för rättegångskostnad, får på begäran verkställas i Sverige.	
Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad *eller* beslag av egendom *tillhörande* någon som är misstänkt för brott.	Det som sägs i första stycket ska också gälla beslut, som i någon av nämnda stater till tryggande av anspråk på böter, förverkande av egendom, skadestånd eller ersättning för rättegångskostnad meddelats i fråga om kvarstad, beslag *eller penningbeslag* av egendom *som tillhör* någon som är misstänkt för brott *eller som en utredning om förverkande rör*.
I lagen (2009:1427) om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen finns bestämmelser om verkställighet av bötesstraff i vissa fall.	
Bestämmelser om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall finns i	
1. lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall,	
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande, och	
3. lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.	

[1] Senaste lydelse 2020:969.

4 a §[2]	
Bestämmelser om användning av beslag och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.	Bestämmelser om användning av beslag, *penningbeslag* och kvarstad på begäran av myndigheter i Danmark, Finland, Island och Norge finns i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[2] Senaste lydelse 2000:568.

Förslag till lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19)

Härigenom föreskrivs att 4 § krigshandelslagen (1964:19) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[1]	
Den som handlar i strid mot en för honom gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *skall* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.	Den som handlar i strid mot en för honom *eller henne* gällande utfästelse som avses i denna lag, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *ska* gälla, om någon, som genom sådan utfästelse förbundit sig att inte utföra vara till utlandet eller visst främmande land, gör försök att i strid mot utfästelsen utföra varan.
Utbyte av brott som avses i första stycket skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.	

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 1991:288. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 36 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
36 §[1]	
Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.	Om någon är misstänkt för att före femton års ålder ha begått ett brott får, om det finns särskilda skäl, beslag, *penningbeslag*, husrannsakan, åtgärder för biometrisk autentisering, genomsökning på distans och kroppsvisitation företas mot den unge, samt fotografi och fingeravtryck tas av honom eller henne enligt bestämmelserna i 23 kap. 9 a §, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Det som i 27 kap. 7 och 8 §§ rättegångsbalken sägs om åtal och om verkan av att åtal inte väcks ska i stället avse bevistalan och talan om förverkande samt verkan av att sådan talan inte väcks.

Vid kroppsvisitation som görs enligt 28 kap. rättegångsbalken ska 28 kap. 13 a § rättegångsbalken gälla med den skillnaden att den unge får hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1]Senaste lydelse 2022:317.

Förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om patentlagen (1967:837)[1]

dels att 57 a § ska upphöra att gälla,

dels att 59, 60 och 61 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
59 §[2]	
På yrkande av den som har lidit patentintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att ett patentskyddat alster som har tillverkats utan patenthavarens lov ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av patenttiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 57 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.	
Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av patenttiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.	
Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit patentintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *57 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.
60 §[3]	
Om någon yrkesmässigt utnyttjar en patentsökt uppfinning efter det att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, ska det som sägs om patentintrång tillämpas i den utsträckning som ansökan leder till patent. För	Om någon yrkesmässigt utnyttjar en patentsökt uppfinning efter det att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, ska det som sägs om patentintrång tillämpas i den utsträckning som ansökan leder till patent. För

[1] Lagen omtryckt 1983:433.
Senaste lydelse av 57 a § 2005:289.
[2] Senaste lydelse 2009:111.
[3] Senaste lydelse 2014:289.

tiden innan patentet har meddelats enligt 20 § omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i deras lydelse när ansökan blev allmänt tillgänglig som av patentkraven enligt patentet. Straff får inte dömas ut, förverkande får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan patentet har meddelats får bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.	tiden innan patentet har meddelats enligt 20 § omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i deras lydelse när ansökan blev allmänt tillgänglig som av patentkraven enligt patentet. Straff får inte dömas ut, förverkande *av egendom enligt 36 kap. brottsbalken* får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan patentet har meddelats får bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.

Om patentkraven är skrivna på engelska, gäller första stycket endast om en översättning av patentkraven till svenska finns tillgänglig i ansökningsärendet och, om översättningen har getts in efter det att kungörelse enligt 22 § femte stycket första meningen har skett, patentmyndigheten har utfärdat en särskild kungörelse angående översättningen.

Det som sägs i 58 § tredje stycket ska inte tillämpas, om ersättningstalan väcks senast ett år efter det att tiden för invändning har gått ut eller, om invändning har gjorts, senast ett år efter det att patentmyndigheten har beslutat att patentet ska upprätthållas.

61 §[4]

Om ett patent upphävts eller förklarats ogiltigt genom ett beslut eller en dom som fått laga kraft, får domstolen inte döma till straff, *besluta om förverkande*, meddela vitesförbud, döma ut vite eller ersättning eller besluta om någon annan åtgärd enligt 57–60 §§.	Om ett patent upphävts eller förklarats ogiltigt genom ett beslut eller en dom som fått laga kraft, får domstolen inte döma till straff, meddela vitesförbud, döma ut vite eller ersättning eller besluta om någon annan åtgärd enligt 57–60 §§ *eller besluta om förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken*.

Om det förs en talan om patentintrång och den mot vilken talan förs gör gällande att patentet är ogiltigt, får frågan om ogiltighet prövas endast sedan talan om detta väckts. Domstolen ska förelägga den som gör gällande att patentet är ogiltigt att inom viss tid väcka en sådan talan. Detta stycke tillämpas inte i brottmål.

Om det i samma rättegång förs talan om patentintrång och talan om patentets ogiltighet och det med hänsyn till utredningen är lämpligt att frågan om huruvida patentintrång föreligger avgörs särskilt för sig, får på

[4] Senaste lydelse 2016:726.

begäran av någon av parterna en särskild dom ges i den frågan. Om en särskild dom ges, får domstolen besluta att målet om ogiltighet ska vila till dess domen fått laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64)

Härigenom föreskrivs att 6 och 7 §§ narkotikastrafflagen (1968:64) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[1]	
Narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för narkotikan får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag. Vad som nu sagts om narkotika gäller även narkotikaprekursorer.	
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller	
1. egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling, samt	
2. egendom med vilken har tagits befattning som utgör brott enligt denna lag.	
I stället för sådan egendom som avses i andra stycket får dess värde förklaras förverkat.	
Påträffas injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, eller andra föremål, som är särskilt	*Om det hos den som har begått brott enligt denna lag påträffas* injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i

[1] Senaste lydelse 2006:46. Ändringen innebär bl.a. att första–tredje styckena tas bort.

ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, *hos någon som har begått brott enligt denna lag eller i ett utrymme som disponeras av honom eller i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag, skall* föremålen, *oavsett vem de tillhör, förklaras förverkade,* om det inte är uppenbart oskäligt.	människokroppen, eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, *ska* föremålen *förverkas, oavsett vem de tillhör,* om det inte är uppenbart oskäligt. *Detsamma gäller om sådana föremål påträffas* *1. i ett utrymme som disponeras av den som begått brott enligt denna lag, eller* *2. i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt denna lag.*
7 §[2]	
Angående beslag av egendom, som kan antas *vara* förverkad enligt 6 §, *gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken med följande avvikelser*.	*Bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken gäller med de avvikelser som följer av andra stycket i fråga om* beslag av *1.* egendom *som avses i 6 § eller som har varit föremål för eller använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, och* *2.* som kan antas *bli* förverkad enligt 6 § *eller enligt 36 kap. brottsbalken*.
Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då beslag har skett av narkotika, narkotikaprekursorer eller egendom som avses i 6 § *fjärde stycket* denna lag. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.	Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då beslag har skett av narkotika, narkotikaprekursorer eller egendom som avses i 6 § denna lag. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar närmare* föreskrifter om förfarandet med narkotika och narkotikaprekursorer som tagits i beslag.	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får meddela ytterligare* föreskrifter om förfarandet med narkotika och narkotikaprekursorer som tagits i beslag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[2] Senaste lydelse 2019:355.

Förslag till lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485)

Härigenom föreskrivs i fråga om mönsterskyddslagen (1970:485)[1]

dels att 35 a § ska upphöra att gälla,

dels att 37, 38 och 51 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
37 §[2]	
På yrkande av den som har lidit mönsterintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att en produkt som tillverkats eller förts in till Sverige i strid mot annans mönsterrätt ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 35 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.	
Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.	
Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit mönsterintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *35 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.
38 §[3]	
Utnyttjar någon i strid med 5 § mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, *äger vad* som sägs om mönsterintrång *mot-*	Utnyttjar någon i strid med 5 § *ett* mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att *en* handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, *ska det* som sägs om mönsterintrång *tillämpas i*

[1] Senaste lydelse av 35 a § 2005:291.
[2] Senaste lydelse 2009:112.
[3] Senaste lydelse 2005:291.

svarande tillämpning i den mån ansökningen leder till registrering. Straff får inte dömas ut, förverkande får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan mönstret kungjorts enligt 18 § får bestämmas enligt 36 § andra stycket.	*den utsträckning som ansökan* leder till registrering. Straff får inte dömas ut, förverkande *av egendom enligt 36 kap. brottsbalken* får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan mönstret kungjorts enligt 18 § får bestämmas enligt 36 § andra stycket.
Bestämmelsen i 36 § tredje stycket *äger icke tillämpning*, om ersättningstalan *väckes* senast ett år efter det mönstret registrerades.	Bestämmelsen i 36 § tredje stycket *ska inte tillämpas*, om ersättningstalan *väcks* senast ett år efter det *att* mönstret registrerades.
	51 §[4]
Vid intrång i en gemenskapsformgivning tillämpas bestämmelserna i 35 § om ansvar för mönsterintrång. I övrigt gäller 35 *a*–37 h §§, i den *mån* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. I dessa fall *skall* det som sägs om mönsterintrång gälla intrång i gemenskapsformgivning.	Vid intrång i en gemenskapsformgivning tillämpas bestämmelserna i 35 § om ansvar för mönsterintrång. I övrigt gäller 35 *b*–37 h §§ *och bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken*, i den *utsträckning* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. I dessa fall *ska* det som sägs om mönsterintrång gälla intrång i gemenskapsformgivning.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[4] Senaste lydelse 2004:1154.

Förslag till lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69)

Härigenom föreskrivs att 13 a § skattebrottslagen (1971:69) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 a §[1]	
Bestämmelserna om *förverkande* i 36 kap. *1 §* brottsbalken ska inte tillämpas i fråga om brott enligt denna lag.	Bestämmelserna om *brottsvinstförverkande* i 36 kap. brottsbalken ska inte tillämpas i fråga om brott enligt denna lag.
Vad som sägs i första stycket gäller *dock* inte *utbyte av* förberedelse till grovt skattebrott eller vad *som därvid har tagits* emot som ersättning för kostnader.	*Första* stycket gäller inte *brottsvinst från* förberedelse till grovt skattebrott eller vad *någon har tagit* emot som ersättning för kostnader *i samband med ett sådant brott*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2011:513.

Förslag till lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 20 § kreditupplysningslagen (1973:1173)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	20 §[2]
Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *skall* register som använts i verksamheten *förklaras förverkade* om det inte är uppenbart *obilligt*. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte följts.	*Om* kreditupplysningsverksamhet *har* bedrivits av någon som inte haft rätt till det enligt 3 §, *ska ett* register som använts i verksamheten *förverkas* om det inte är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om *ett* register *har* överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om vad som bestämts enligt 13 § andra stycket andra meningen inte *har* följts.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Lagen omtryckt 1981:737.
[2] Senaste lydelse 1997:556.

Förslag till lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

Härigenom föreskrivs att 17 a § inkassolagen (1974:182) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	17 a §[1]
Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *skall* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förklaras förverkat*, om det *ej* är uppenbart *obilligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *ej* har följts.	*Om* inkassoverksamhet *har* bedrivits utan föreskrivet tillstånd, *ska ett* register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten *förverkas*, om det *inte* är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller, om ett register har överlåtits eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen *inte* har följts.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 1981:738.

Förslag till lag om ändring i abortlagen (1974:595)

Härigenom föreskrivs att 11 § abortlagen (1974:595)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 11 § 2005:294.

Förslag till lag om ändring i utsädeslagen (1976:298)

Härigenom föreskrivs att 8 § utsädeslagen (1976:298)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §[2]	
Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 2 § döms till böter, om inte gärningen är belagd med straff i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter anmälningsskyldighet som föreskrivits med stöd av 5 §.	
I ringa fall *skall* inte dömas till ansvar.	I ringa fall *ska det* inte dömas till ansvar.
Vara som varit föremål för brott mot föreskrift, meddelad med stöd av 2 §, skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller utbyte av sådant brott. I stället för varan kan dess värde förklaras förverkat.	
Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, *skall* han ersätta tillsynsmyndigheten kostnader för undersökning av taget prov.	Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, *ska* han *eller hon* ersätta tillsynsmyndigheten *för dess* kostnader för undersökning av taget prov.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Lagen omtryckt 2000:1262.
[2] Senaste lydelse 2000:1262. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs i fråga om arbetsmiljölagen (1977:1160)[1]

dels att 8 kap. 4 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Lagen omtryckt 1991:677.
Senaste lydelse av
8 kap. 4 § 2013:610
rubriken närmast före 8 kap. 4 § 1994:579.

Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Härigenom föreskrivs att 54 § förfogandelagen (1978:262) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
54 §[1]	
Har någon begått brott som avses i 52 §, *skall* egendom, som han i samband med brottet har *mottagit* eller genom brottet har undanhållit, *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte av* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	*Om* någon *har* begått brott som avses i 52 §, *ska* egendom *förverkas*, som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har undanhållit. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Äger den brottslige ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förklaras förverkad*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förklaras förverkad*, om det finns särskilda skäl.	*Om* den brottslige *äger* ytterligare sådan egendom som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Annan egendom som han eller hon äger och som omfattas av beslut om förfogande eller dispositionsförbud kan också *förverkas*, om det finns särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2005:296.

Förslag till lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268)

Härigenom föreskrivs att 49 § ransoneringslagen (1978:268) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
49 §[1]	
Har någon begått brott som avses i denna lag, *skall* egendom, som han i samband med brottet har *mottagit* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *avyttring* mot *vederlag* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett, *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte av* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	*Om* någon *har* begått brott som avses i denna lag, *ska* egendom *förverkas*, som han *eller hon* i samband med brottet har *tagit emot* eller genom brottet har saluhållit eller utbjudit till *försäljning* mot *betalning* eller undanhållit, använt, frambringat, tillverkat eller berett. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Äger den brottslige ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förklaras förverkad*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förklaras förverkat*.	*Om* den brottslige *äger* ytterligare sådan förnödenhet som brottet har avsett, kan även denna *förverkas*. Förråd av annan förnödenhet som han eller hon äger och som är föremål för reglering enligt 6 eller 7 § kan, om det finns särskilda skäl, också *förverkas*.
Vad i första stycket sägs om egendom gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.	*Det som* sägs om egendom *i första stycket* gäller i tillämpliga delar även ransoneringsbevis.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2005:297.

Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs att 39 § skogsvårdslagen (1979:429)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Lagen omtryckt 1993:553.
Senaste lydelse av 39 § 1993:553.

Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 26 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 §	
Kärnämne eller kärnavfall som någon utan tillstånd enligt 5 § förvärvat, innehaft, överlåtit, hanterat, bearbetat, transporterat eller annars tagit befattning med *kan förklaras* helt eller delvis *förverkat*, om det inte är uppenbart *obilligt*. *Innehar han* inte längre *ämnet*, får i stället värdet *förklaras förverkat*.	Kärnämne eller kärnavfall som någon utan tillstånd enligt 5 § förvärvat, innehaft, överlåtit, hanterat, bearbetat, transporterat eller annars tagit befattning med *får förverkas* helt eller delvis, om det inte är uppenbart *oskäligt*. *Om ämnet* inte längre *innehas*, får i stället värdet *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Lagen omtryckt 1992:1536.

Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs att 19, 20 a och 20 b §§ polislagen (1984:387) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §[1]	
En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig	En polisman som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon får i anslutning till ingripandet kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig
1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål *skall* kunna tas om hand, eller	1. av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål *ska* kunna tas om hand, eller
2. för att hans identitet *skall* kunna fastställas.	2. för att hans *eller hennes* identitet *ska* kunna fastställas.
En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter	En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter
1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken, eller	1. vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan *förverkas* enligt 36 kap. *21* § brottsbalken, eller
2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning *att* anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan *förverkas* enligt 36 kap. *21* § brottsbalken.
20 a §[2]	
En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det	En polisman får genomsöka ett fordon eller en båt i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det

[1] Senaste lydelse 2003:858.
[2] Senaste lydelse 2019:37.

med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *21* § brottsbalken.
20 b §[3]	
En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förklaras förverkat* enligt 36 kap. *3* § brottsbalken.	En polisman får bereda sig tillträde till ett gemensamt utrymme i eller i anslutning till ett flerbostadshus i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan påträffas och *förverkas* enligt 36 kap. *21* § brottsbalken.

Åtgärden får endast i brådskande fall vidtas utan föregående beslut av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[3] Senaste lydelse 2021:1013.

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 48 och 49 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
48 §[1]	
Om någon har begått jaktbrott eller jakthäleri, *skall* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat*. Även *annat utbyte av* sådant brott *skall förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	Om någon har begått jaktbrott eller jakthäleri, *ska* vilt som han eller hon kommit över genom brottet *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för viltet kan dess värde helt eller delvis *förverkas*. Även andra *vinster från* sådant brott *ska förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.
Vilt som förverkats tillfaller jakträttshavaren i de fall som föreskrivs av regeringen.	
49 §[2]	
Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid jaktbrott eller jakthäleri får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.	Jaktredskap, fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid jaktbrott eller jakthäleri får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.
I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis *förklaras förverkat*.	I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2005:298.
[2] Senaste lydelse 2011:514.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:1622 4 § 1998:1622.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 5 § 2022:608.

Förslag till lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 22 a § kulturmiljölagen (1988:950)[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Lagen omtryckt 2002:620.
Senaste lydelse av 2 kap. 22 a § 2005:301.

Förslag till lag om ändring i prisregleringslagen (1989:978)

Härigenom föreskrivs i fråga om prisregleringslagen (1989:978)
dels att 46 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 46 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 6 § minerallagen (1991:45) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
15 kap.	
6 §[1]	
Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet	
1. bedriver undersökningsarbete i strid med bestämmelserna om krav på undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession,	
2. påbörjar undersökningsarbete utan att iaktta vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § om ställande av säkerhet eller utan att det finns en gällande arbetsplan enligt 3 kap. 5 c § första stycket eller 5 d § andra stycket,	
3. utför bearbetning eller därmed sammanhängande verksamhet i strid med bestämmelserna om bearbetningskoncession,	
4. lägger igen utfraktsväg, ort eller borrhål i strid med bestämmelserna om krav på tillstånd i 5 kap. 8 § eller 13 kap. 7 §, eller	
5. lägger ned gruva eller motsvarande anläggning i strid med 14 kap. 4 § tredje stycket.	
Till böter eller fängelse i högst sex månader döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han fullgör uppgiftsskyldighet enligt koncessionsvillkor eller enligt 2 § 1.	Till böter eller fängelse i högst sex månader döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift när han *eller hon* fullgör uppgiftsskyldighet enligt koncessionsvillkor eller enligt 2 § 1.
I fall som avses i första stycket 3 kan mineral som utvunnits förklaras förverkat.	
Om ett brott som avses i första stycket 2 berör enbart enskilds rätt, får åklagare väcka åtal endast om målsäganden anger brottet till åtal.	

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2014:782. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel[1]

dels att 5 § ska upphöra att gälla,

dels att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	6 §[2]
Angående beslag av egendom som kan antas vara förverkad enligt 5 § gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.	
Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då *beslag har skett av* medel som avses i 1 § denna lag. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.	Bestämmelserna i 2 § *första stycket* 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då medel som avses i 1 § denna lag *har tagits i beslag*. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av 5 § 2005:303.
[2] Senaste lydelse 2019:360. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika

Härigenom föreskrivs att 13 a § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 13 a § 2005:471.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 29 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Lagen omtryckt 1997:689. Senaste lydelse av 29 § 2011:849.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring

dels att 19 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 19 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13 § lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter[1]

dels att 9 a § ska upphöra att gälla,

dels att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

12 §[2]

På yrkande av den som innehar rätten till kretsmönstret får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att den egendom som ett intrång gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som innehar rätten till kretsmönstret ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *9 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av 9 a § 2005:304.
[2] Senaste lydelse 2009:114.

Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Härigenom föreskrivs i fråga om fiskelagen (1993:787)

dels att 45 och 47 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 45 a–45 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
45 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, *skall* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förklaras förverkad*. Detsamma gäller *annat utbyte av* sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *skall förklaras förverkat*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.	Om det inte är uppenbart oskäligt, *ska* fisk som varit föremål för brott enligt denna lag *förverkas*. Detsamma gäller *andra vinster från* sådant brott. Även vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott eller värdet av det mottagna *ska förverkas*, om mottagandet utgör brott enligt denna lag och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.
Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förklaras förverkat* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.	Om bara en del i ett parti fisk varit föremål för brott enligt denna lag, får hela partiet *förverkas* om det inte kan utredas hur stor del av partiet som omfattas av brottet.
Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag skall förklaras förverkade, om det inte är oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.	
Utöver vad som sägs i tredje stycket får egendom förklaras förverkad, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.	
I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att	

[1] Senaste lydelse 2005:305.

användas som hjälpmedel, kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat. Kan bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelse av 25 § andra–tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.

45 a §

Fiskeredskap som använts eller medförts vid brott enligt denna lag ska förverkas, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller fiskefartyg och andra hjälpmedel om det behövs för att förebygga brott.

Utöver vad som sägs i första stycket får egendom förverkas, om egendomen har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse och förverkandet behövs för att förebygga brott.

45 b §

I stället för fisken, redskapet eller den egendom som annars använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, får dess värde helt eller delvis förverkas. Om bevisning om värdet inte alls eller endast med svårighet kan föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

45 c §

Förverkande får inte ske enbart på grund av överträdelser av 25 § andra och tredje styckena. Vid överträdelse av 25 § fjärde stycket

eller 26 § får förverkande inte avse annat än fiskeredskap.

47 §[2]

Om någon påträffas på bar gärning när han eller hon begår brott enligt denna lag, får beslag göras av fisk, redskap, fiskefartyg eller andra föremål som

1. skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brottet, eller
2. kan antas bli föremål för förverkande enligt denna lag.

Befogenheter enligt första stycket har

1. fisketillsynsmän som getts förordnande enligt 34 § tredje stycket, och
2. sådana befattningshavare hos Kustbevakningen, Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen som har uppgifter där det ingår att övervaka efterlevnaden av bestämmelser om fiske.

Samma befogenhet har, om fisket kränker enskild fiskerätt, den som innehar fiskerätten eller den som företräder honom eller henne.

Om egendom har tagits i beslag enligt första stycket ska detta skyndsamt anmälas till Polismyndigheten eller åklagaren. Den polisman eller åklagare som tar emot en sådan anmälan om beslag ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv gjort beslaget.

En kustbevakningstjänsteman som tagit egendom i beslag ska anmäla beslaget till undersökningsledaren eller åklagaren.

Om innehavaren av enskild fiskerätt eller den som företräder honom eller henne har tagit fisk i beslag, får dock fiskerättshavaren behålla fisken utan att anmäla det, om beslaget bara grundar sig på denna lag.

Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör *förklaras förverkad* ska omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den fångats, om den är levnadsduglig och det kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Fisk som tagits i beslag och som uppenbarligen bör *förverkas* ska omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den fångats, om den är levnadsduglig och det kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[2] Senaste lydelse 2019:39.

Förslag till lag om ändring i ordningslagen (1993:1617)

Härigenom föreskrivs i fråga om ordningslagen (1993:1617)[1]

dels att 2 kap. 31 § och 5 kap. 6 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 31 § ska utgå,

dels att 3 kap. 25 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
25 §[2]	
Har en offentlig plats tagits i anspråk för varor eller någon annan egendom i strid med bestämmelserna i 1 §, får egendomen *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga fortsatt överträdelse och förverkandet inte är oskäligt.	Har en offentlig plats tagits i anspråk för varor eller någon annan egendom i strid med bestämmelserna i 1 §, får egendomen *förverkas*, om det behövs för att förebygga fortsatt överträdelse och förverkandet inte är oskäligt.
Vapen som har använts i strid med 6 § första eller andra stycket och ammunition som är avsedd för vapnet, får *förklaras förverkade* efter vad som kan anses skäligt.	Vapen som har använts i strid med 6 § första eller andra stycket och ammunition som är avsedd för vapnet, får *förverkas* efter vad som kan anses skäligt.
Angående beslag av egendom som kan antas *vara* förverkad enligt första eller andra stycket, gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken.	Angående beslag av egendom som kan antas *bli* förverkad enligt första eller andra stycket, gäller bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken.

I fråga om beslag och förverkande av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller alkoholdryckslikande preparat enligt alkohollagen (2010:1622) hos den som intar sådana drycker eller preparat i strid med lokala föreskrifter finns bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av
2 kap. 31 § 1994:1427
5 kap. 6 § 2009:101.
[2] Senaste lydelse 2019:350.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[1]	
Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning till en tribunal, får på begäran av tribunalen, eller på grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av tribunalen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Anhållande *skall* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.	Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning till en tribunal, får på begäran av tribunalen, eller på grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av tribunalen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag *eller penningbeslag* får också ske i sådant fall. Anhållande *ska* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.
Tvångsmedel enligt första stycket får användas utan att särskild utredning har lämnats till stöd för att den som avses med ansökan har begått det uppgivna brottet.	
Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *skall* 23 § andra–fjärde styckena lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas.	Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *ska* 23 § andra–fjärde styckena lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2002:330.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 3 § lagen (1994:1776) om skatt på energi[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 10 kap. 3 § 2005:308.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 4 § 2005:309.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (1995:831) om transplantation m.m.[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 16 § 2005:310.

Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
5 §[1]	
Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förklaras förverkat* om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för *att förklara* egendomen *förverkad kan* dess värde *förklaras förverkat*. Om ett vapen *förklaras förverkat* får även ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som hör till vapnet *förklaras förverkad*.	Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 1 a §, 1 b § eller 2 § första stycket a ska *förverkas* om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som har varit föremål för brott som avses i 2 § första stycket d eller e. I stället för egendomen *får* dess värde *förverkas*. Om ett vapen *förverkas* får även ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som hör till vapnet *förverkas*.
Det som föreskrivs i första stycket om ett vapen ska också gälla en vapendel.	
Utbyte av brott enligt denna lag ska *förklaras förverkat*, om det inte är uppenbart oskäligt.	*Även vinster från* brott enligt denna lag ska *förverkas*, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2023:372.

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner[1]

dels att 11 och 12 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av 12 § 2005:312.

Förslag till lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306)

Härigenom föreskrivs i fråga om växtförädlarrättslagen (1997:306)[1]

dels att 9 kap. 1 a § ska upphöra att gälla,

dels att 9 kap. 7 och 10 §§ och 12 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	
7 §[2]	
På yrkande av den som har lidit intrång i en växtförädlarrätt får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att sådant växtmaterial som intrånget gäller ska återkallas från marknaden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Trots det som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av växtmaterial som avses där ska få förfoga över materialet mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.	
Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit intrång i en växtförädlarrätt ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *9 kap. 1 a § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.
10 §	
Om registreringen av en växtsort har hävts genom en dom som har *vunnit* laga kraft, får domstolen inte döma till påföljd *eller* besluta om någon annan åtgärd enligt 1–9 §§.	Om registreringen av en växtsort har hävts genom en dom som har *fått* laga kraft, får domstolen inte döma till påföljd, besluta om någon annan åtgärd enligt 1–9 §§ *eller besluta om förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken*.
Förs talan om intrång i en växtförädlarrätt och *gör* den mot *vilken talan förs* gällande att registreringen bör hävas, *skall* domstolen	*Om det förs* talan om intrång i en växtförädlarrätt och den *som talan förs* mot *gör* gällande att registreringen bör hävas, *ska* domstolen på

[1] Senaste lydelse av 9 kap. 1 a § 2005:314.
[2] Senaste lydelse 2009:115.

på dennes yrkande förklara målet vilande i avvaktan på att frågan om hävning av registreringen slutligt prövas. Om talan om detta inte har väckts, *skall* domstolen i samband med vilandeförklaringen förelägga den mot *vilken talan om intrång förs* viss tid inom vilken talan om hävning *skall* väckas.	dennes yrkande förklara målet vilande i avvaktan på att frågan om hävning av registreringen slutligt prövas. Om talan om detta inte har väckts, *ska* domstolen i samband med vilandeförklaringen förelägga den *som talan om intrång förs* mot *en* viss tid inom vilken talan om hävning *ska* väckas.

12 kap.

2 §[3]

Vid intrång i en gemenskapens växtförädlarrätt tillämpas bestämmelserna i 9 kap. 1 *och 1 a §§* om ansvar *och förverkande samt* 7 a–7 h §§ om intrångsundersökning. I övrigt gäller 9 kap. 2–7 §§ i den *mån* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt. I dessa fall ska det som sägs om intrång i växtförädlarrätt gälla intrång i gemenskapens växtförädlarrätt.	Vid intrång i en gemenskapens växtförädlarrätt tillämpas bestämmelserna i 9 kap. 1 § om ansvar, 7 a–7 h §§ om intrångsundersökning *och bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken*. I övrigt gäller 9 kap. 2–7 §§ i den *utsträckning* inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt. I dessa fall ska det som sägs om intrång i växtförädlarrätt gälla intrång i gemenskapens växtförädlarrätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[3] Senaste lydelse 2009:115.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 4 § ellagen (1997:857) ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ och rubriken närmast före 2 § lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Skatteverkets verksamhet enligt denna lag omfattar brott enligt 1. skattebrottslagen (1971:69), 2. 30 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen (2005:551), 3. 11 § tredje stycket lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m., 4. 4 kap. 6 b §, 14 kap. 1–4 och 10 §§ och 15 kap. 10–13 §§ brottsbalken, om gärningen avser uppgift eller handling i ärende hos Skatteverket, 5. 9 kap. 1–3 och 11 §§ brottsbalken, om gärningen har samband med Skatteverkets verksamhet enligt – lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, – lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete, eller – lagen (2020:1066) om förfarandet vid skattereduktion för installation av grön teknik, 6. 11 kap. 5 § brottsbalken, 7. lagen (2014:836) om näringsförbud, 8. folkbokföringslagen (1991:481), 9. lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, och 10. lagen (2020:548) om omställningsstöd.	
Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket, om åklagaren *finner* att det finns särskilda skäl för detta.	Skatteverket får medverka vid undersökning också i fråga om annat brott än som anges i första stycket *och vid utredning av självständigt förverkande av brottsvinster enligt 36 kap. 14 § brottsbalken*, om åklagaren *anser* att det finns särskilda skäl för detta.
Förundersökning	**Förundersökning *och annan utredning***
2 §[3]	
Åklagare som leder förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken får vid undersökningens	Åklagare som leder *en* förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken får vid undersökningens

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2017:453.
[2] Senaste lydelse 2020:1067.
[3] Senaste lydelse 2006:580.

verkställande anlita biträde av Skatteverket.	verkställande anlita biträde av Skatteverket.
Åklagaren får begära biträde av Skatteverket också i fråga om utredning av brott innan förundersökning har inletts.	Åklagaren får begära biträde av Skatteverket också i fråga om utredning av brott innan förundersökning har inletts *och vid utredning om självständigt förverkande*.

Skatteverket får, utöver vad som följer av 3 och 4 §§, inte verkställa beslut om tvångsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 8 § 2005:315.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 a och 4 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
2 a §[2]	
En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	En svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för värdepapperscentraler och kontoförande institut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur uppgifter enligt första stycket ska lämnas.

4 §[3]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 a § får besluta att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet samt värdepapperscentralens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2016:51.
[2] Senaste lydelse 2018:1788.
[3] Senaste lydelse 2017:1004.

enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	enligt 2 a § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
Varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av dem samt vinning av sådant brott ska förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. *För beslag av egendom som kan antas vara förverkad enligt första stycket gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.* Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag tagits i beslag. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.	Bestämmelserna i 2 § första stycket 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då varor som avses i 1 § denna lag *har* tagits i beslag. Tiden för att anmäla missnöje ska dock räknas från dagen för förordnandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2019:361. Ändringen innebär att första och andra styckena tas bort.

Förslag till lag om ändring i epizootilagen (1999:657)

Härigenom föreskrivs att 20 § epizootilagen (1999:657) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

20 §[1]

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att göra anmälan enligt 2 § eller bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut enligt 4 §, 4 a § eller mot en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 5 eller 8 §, eller
3. bryter mot bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 om hantering av specificerat riskmaterial, om framställning eller användning av animaliska produkter eller om överlåtelse av djur eller andra produkter än livsmedel.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Om ett brott som avses i första stycket 2 innefattar olovlig transport av djur eller varor ska sådan egendom förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2021:167. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i zoonoslagen (1999:658)

Härigenom föreskrivs att 12 § zoonoslagen (1999:658) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

12 §[1]

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §,
2. bryter mot ett beslut eller en föreskrift som har meddelats med stöd av 5 §, eller
3. vid fullgörande av uppgiftsskyldighet enligt 2 § 2 lämnar oriktiga uppgifter om något förhållande av betydelse, om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt första stycket för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Om ett brott som avses i första stycket 2 innefattar olovlig transport av djur eller varor ska sådan egendom förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2021:168. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning[1] ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

[1] Senaste lydelse av 8 § 2005:316.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 4 kap. 19 och 23 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
Rättslig hjälp enligt denna lag omfattar följande åtgärder:	
1. förhör i samband med förundersökning i brottmål,	
2. bevisupptagning vid domstol,	
3. telefonförhör,	
4. förhör genom videokonferens,	
5. kvarstad, beslag samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,	5. kvarstad, beslag, *penningbeslag* samt husrannsakan och andra åtgärder som avses i 28 kap. rättegångsbalken,
6. föreläggande att bevara en viss lagrad uppgift enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken,	
7. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation,	
8. hemlig kameraövervakning,	
9. hemlig rumsavlyssning,	
10. hemlig dataavläsning,	
11. tekniskt bistånd med hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 1 och 2 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,	
12. tillstånd till gränsöverskridande hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt 2 § första stycket 1 och 2 lagen om hemlig dataavläsning,	
13. överförande av frihetsberövade för förhör m.m., och	
14. rättsmedicinsk undersökning av en avliden person.	
	Vad som i denna lag sägs om beslag gäller även för penningbeslag.
Lagen hindrar inte att hjälp lämnas med någon annan åtgärd än sådan som anges i första stycket om det kan ske utan tvångsmedel eller annan tvångsåtgärd.	
I fråga om överlämnande, utlämning och delgivning finns särskilda bestämmelser. Det finns också särskilda bestämmelser om rättslig hjälp i brottmål åt vissa internationella organ.	

[1] Senaste lydelse 2021:239.

4 kap.

19 §[2]

Egendom får tas i beslag och överlämnas till den ansökande staten om egendomen skäligen kan antas

– ha betydelse för utredningen om gärningen,

– ha tagits ifrån någon genom brott, eller

– *vara* förverkad *på grund av brott*, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

– *bli* förverkad, om egendomen hade kunnat förverkas enligt svensk lag i en rättegång i Sverige och det finns särskilda skäl att överlämna egendomen till den ansökande staten.

En kopia enligt 27 kap. 17 a § rättegångsbalken får överlämnas till den ansökande staten om kopian skäligen kan antas ha betydelse för utredningen om gärningen.

23 §

Om förverkande som beslutas i en annan stat kan verkställas här och det skäligen kan befaras att verkställigheten i Sverige av det utländska förverkandebeslutet annars skulle försvåras, får

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas *vara* förverkad *på grund av brott* tas i beslag, eller

2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas *vara* förverkat.

1. egendom som har förverkats eller skäligen kan antas *bli* förverkad tas i beslag, eller

2. kvarstad beslutas på så mycket av den berördes tillgångar som motsvarar värdet av vad som har förverkats eller skäligen kan antas *bli* förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[2] Senaste lydelse 2022:321.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Härigenom föreskrivs att 23 § lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad: *1. produkt som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet på en sådan produkt,* *2. utbyte av brott enligt denna lag,* *3. vad någon tagit som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.*	
En produkt som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till produkten får inte förklaras förverkad, om produkten eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 av en produkt *gäller inte bestämmelserna i* 36 kap. *5* § *första och andra styckena* brottsbalken *om hos vem förverkande får ske*.	*Förverkande* av en produkt *som har varit föremål för brott enligt denna lag får ske även från en ägare som inte anges i* 36 kap. *20* § brottsbalken. *Om egendomen efter brottet har överlåtits mot skälig ersättning, får förverkande dock endast ske från förvärvaren om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.*
Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna	

[1] Senaste lydelse 2008:374. Ändringen innebär bl.a. att första, tredje och fjärde styckena tas bort.

lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. I 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.

I stället för förverkande enligt tredje stycket av egendomen eller dess värde får rätten föreskriva att någon åtgärd vidtas med egendomen som förebygger fortsatt missbruk av den. I sådana fall får även en del av egendomens värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
4 §	
När en person omhändertas enligt 3 § andra stycket får utländska tjänstemän	
1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det sker av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,	
2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *3 § 2* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och	2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *21 §* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och
3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.	
Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *skall* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.	Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 *ska* så snart det kan ske överlämnas till en behörig svensk tjänsteman för prövning av fråga om beslag enligt 5 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2000:1225) om straff för smuggling[1]

dels att 17 § ska upphöra att gälla,

dels att 16, 22, 24, 31–33 och 39 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §[2]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, skall följande egendom förklaras förverkad: *1. vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller en sådan varas värde,* *2. utbyte av brott enligt denna lag, och* *3. vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.*	
En vara som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till varan får inte förklaras förverkad, om varan eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet. Vid förverkande *enligt första stycket 1* av en vara *gäller inte bestämmelserna i* 36 kap. *5 § första och andra styckena* brottsbalken *om hos vem förverkande får ske*.	*Förverkande* av en vara *som har varit föremål för brott enligt denna lag får ske även från en ägare som inte anges i* 36 kap. *20* § brottsbalken. *Om egendomen efter brottet har överlåtits mot skälig ersättning, får förverkande dock endast ske från förvärvaren om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.*
22 §	
En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har i fråga om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket samma befogenhet som en polisman att enligt 27 kap. 4 §	En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen har i fråga om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket samma befogenhet som en polisman att enligt 27 kap. 4 §

[1] Senaste lydelse av 17 § 2008:520.

[2] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

rättegångsbalken ta egendom i beslag.	rättegångsbalken ta egendom i beslag *eller penningbeslag.*
En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen eller en polisman får även i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket.	En tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen eller en polisman får även i andra fall än som anges i 27 kap. 4 § rättegångsbalken ta egendom i beslag *eller penningbeslag*, om den skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket.
Om beslag verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget, *skall* anmälan skyndsamt göras till honom, *varvid han* omedelbart *skall* pröva om beslaget *skall* bestå.	Om beslag *eller penningbeslag* verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget *eller penningbeslaget, ska* anmälan skyndsamt göras till honom *eller henne, som* omedelbart *ska* pröva om beslaget *ska* bestå.

24 §

En myndighet, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad enligt *16 §*, får omedelbart låta sälja den om	En myndighet, som har om hand egendom som har tagits i beslag för att den skäligen kan antas bli förverkad *på grund av brott* enligt *denna lag*, får omedelbart låta sälja den om

1. den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

Sådan egendom får i stället förstöras, om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. den annars är olämplig för försäljning.

Om egendom, som sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som influtit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

Vad som föreskrivits i första och andra styckena gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

31 §[3]

Kan brott som avses i

1. 3 eller 4 § eller försök till sådant brott eller 7 § föranleda att en sådan avgift som avses i 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor påförs, eller

[3] Senaste lydelse 2016:275.

2. 8 eller 9 § eller försök till sådant brott eller 11 § föranleda att tulltillägg enligt 5 kap. 5–10 §§ tullagen (2016:253) påförs

får åtal för brottet väckas endast om det är påkallat av särskilda skäl.

Vad som sägs i första stycket gäller även talan om förverkande enligt *16 §*.

Vad som sägs i första stycket gäller även talan om förverkande *på grund av brott* enligt *denna lag*.

32 §

I mål om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte *skall* föranleda någon annan påföljd. En sådan befattningshavare får även fatta beslut enligt *3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.*

I mål om brott enligt denna lag eller andra brott som avses i 1 § andra stycket får talan föras av särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte *ska* föranleda någon annan påföljd. En sådan befattningshavare får även fatta beslut enligt *3 kap. 2 och 3 §§ lagen (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot.*

Bestämmelserna i första stycket inskränker inte allmän åklagares åtalsrätt.

33 §

Om ägaren till en vara, som kan förverkas enligt *16 § första stycket 1*, inte kan delges stämning på det sätt som är föreskrivet för stämning i brottmål, får talan om annan egendom än transportmedel föras mot den hos vilken varan påträffades.

Om ägaren till en vara, som kan förverkas *på grund av brott* enligt *denna lag*, inte kan delges stämning på det sätt som är föreskrivet för stämning i brottmål, får talan om *förverkande av* annan egendom än transportmedel föras mot den hos vilken varan påträffades.

Med transportmedel förstås motordrivet fordon och tillhörande släpfordon samt fartyg och luftfartyg.

39 §[4]

Ett ingripande enligt 37 § får ske utan ett godkännande från Polismyndigheten om godkännandet inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet. Vid ett sådant ingripande får befogenheterna om gripande och beslag i 21 § och 22 § första stycket utövas.

Ett ingripande enligt 37 § får ske utan ett godkännande från Polismyndigheten om godkännandet inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet. Vid ett sådant ingripande får befogenheterna om gripande, beslag *och penningbeslag* i 21 § och 22 § första stycket utövas.

[4] Senaste lydelse 2021:761.

Ett gripande *eller* beslag enligt första stycket ska genast rapporteras till Polismyndigheten.	Ett gripande, beslag *eller penningbeslag* enligt första stycket ska genast rapporteras till Polismyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §	
Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda ett överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen, får på begäran av domstolen, eller på grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av domstolen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag får också ske i sådant fall. Anhållande *skall* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.	Den som är misstänkt, tilltalad eller dömd för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda ett överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen, får på begäran av domstolen, eller på grund av efterlysning som har utfärdats på grund av beslut av domstolen, omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud eller anmälningsskyldighet av en åklagare enligt vad som i allmänhet gäller i brottmål. Beslag *eller penningbeslag* får också ske i sådant fall. Anhållande *ska* ske om det inte är uppenbart att skäl för anhållande saknas.
Tvångsmedel enligt första stycket får användas utan att särskild utredning har lämnats till stöd för att den som avses med ansökan har begått det uppgivna brottet.	
Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *skall* 23 § andra–fjärde styckena lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas. Tidsfristen för ingivande av en ansökan om överlämnande *skall* dock vara 60 dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.	Om det beslutas om tvångsmedel enligt första stycket, *ska* 23 § andra–fjärde styckena lagen (1957:668) om utlämning för brott tillämpas. Tidsfristen för ingivande av en ansökan om överlämnande *ska* dock vara 60 dagar från den dag personen anhölls eller reseförbud eller anmälningsskyldighet meddelades.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364)

Härigenom föreskrivs i fråga om fartygssäkerhetslagen (2003:364)
dels att 8 kap. 6 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 8 kap. 6 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 20 och 20 a §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
20 §[1]	
Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
Om skyldighet för fondbolag och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns bestämmelser i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.	
20 a §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 20 § får besluta att fondbolaget eller förvaringsinstitutet samt bolagets eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 20 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1790.
[2] Senaste lydelse 2017:1007.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 och 12 §§ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
11 §[1]	
Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett kreditinstitut är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
12 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att kreditinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell över-	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att

[1] Senaste lydelse 2018:1791.
[2] Senaste lydelse 2017:1008.

enskommelse som är bindande för Sverige.

uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 2 kap. 1 § lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
Med frysningsbeslut avses i denna lag	
1. ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, eller ett beslut om beslag eller kopiering enligt 2 kap. 1 § denna lag,	1. ett beslut om kvarstad enligt 26 kap. rättegångsbalken, som avser värdet av förverkad egendom, eller ett beslut om beslag, *penningbeslag* eller kopiering enligt 2 kap. 1 § denna lag,
2. ett beslut som har meddelats av en rättslig myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen i samband med ett straffrättsligt förfarande, i syfte att tillfälligt hindra förstöring, omvandling, flyttning, överföring eller överlåtelse av egendom som i den staten kan omfattas av förverkande eller utgöra bevismaterial, och som har översänts till Sverige för erkännande och verkställighet.	
2 kap.	
1 §[2]	
Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller *vara* förverkat på grund av brott och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet.	Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket samt 2 och 3 §§ rättegångsbalken, besluta om beslag av föremål, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller *bli* förverkat på grund av brott och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet. *Detsamma ska gälla penningbeslag enligt 27 kap. 1 a § rättegångsbalken.*
Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket och 17 a § andra stycket rättegångsbalken, besluta om kopiering av handlingar som	Åklagaren får, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 1 § tredje stycket och 17 a § andra stycket rättegångsbalken, besluta om kopiering av handlingar som

[1] Senaste lydelse 2022:323.
[2] Senaste lydelse 2022:323.

skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att handlingarna inte är tillgängliga vid beslutet.	skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller om *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *15* § brottsbalken och som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, trots att handlingarna inte är tillgängliga vid beslutet.

Beslut enligt första och andra styckena får inte verkställas i Sverige.

Det som sägs i detta kapitel om föremål ska också gälla i fråga om skriftlig handling.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningslagen (2005:716)
dels att 20 kap. 10 § ska upphöra att gälla,
dels att 20 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 kap.	
11 §	
Om ägaren till ett fartyg som *kan förverkas enligt 10 § andra stycket* inte är känd eller saknar *känt* hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.	Om ägaren till ett fartyg som *har använts eller varit avsett att användas som transportmedel vid brott som avses i 7, 8 eller 9 §* inte är känd eller saknar *känd* hemvist i Sverige, får talan om förverkande föras mot befälhavaren på fartyget.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7 § lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:496) om blodsäkerhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:496) om blodsäkerhet
dels att 30 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 29 § ska lyda ”Ansvar”.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 8 och 9 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
8 §[1]	
Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett försäkringsföretag, ett tjänstepensionsföretag och ett blandat finansiellt holdingföretag är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
9 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 8 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 8 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2019:760.
[2] Senaste lydelse 2017:1010.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:924) om Antarktis

Härigenom föreskrivs att 37 § lagen (2006:924) om Antarktis ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher

dels att 16 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 16 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.[1]

dels att 7 § ska upphöra att gälla,

dels att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[2]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, skall följande egendom förklaras förverkad: *1. egendom som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet på sådan egendom,* *2. utbyte av brott enligt denna lag, och* *3. vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.*	
Egendom som avses i första stycket 1 eller en särskild rätt till egendomen får inte förklaras förverkad, om egendomen eller rättigheten efter brottet förvärvats av någon som inte haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen haft samband med brottet. Vid förverkande enligt första stycket 1 gäller inte bestämmelserna i 36 kap. *5 § första och andra styckena* brottsbalken *om hos vem förverkande får ske, om förverkandet avser egendom.*	*Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får ske även från en ägare som inte anges i* 36 kap. *20* § brottsbalken. *Om egendomen efter brottet har överlåtits mot skälig ersättning, får förverkande dock endast ske från förvärvaren om denne insåg eller borde ha insett egendomens samband med brott.*

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av 7 § 2008:375.

[2] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 12 och 13 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
12 §[1]	
Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett värdepappersbolag, en börs och en clearingorganisation är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
13 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 12 § får besluta att värdepappersbolaget, börsen eller clearingorganisationen samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 12 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1793.
[2] Senaste lydelse 2017:1011.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler

dels att 35 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 34 § ska lyda ”Ansvar”.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 a §[1]	
Bestämmelserna om förundersökning i 3 § ska även tillämpas om det i samband med att Tullverket vidtar åtgärder mot ett brott som avses i 1 § finns anledning att anta att något av följande brott har begåtts:	
1. innehav eller bruk av narkotika enligt 1 § första stycket 5 eller 2 § narkotikastrafflagen (1968:64),	
2. dopningsbrott enligt 3 § och 2 § 6 lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller	
3. innehav av hälsofarliga varor enligt 4 § och 3 § första stycket 7 lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.	
Utan att det inskränker åklagares åtalsrätt får särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket	
1. föra talan i mål om brott enligt första stycket, om det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte föranleder någon annan påföljd, och	
2. fatta beslut enligt *3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.*	2. fatta beslut enligt *3 kap. 2 och 3 §§ lagen (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot.*
Bestämmelserna i 4–8 §§ gäller även i fråga om Tullverket och tjänstemän vid Tullverket om det finns anledning att anta att ett brott som anges i denna paragraf har begåtts och misstanken har uppkommit i samband med att Tullverket vidtar åtgärder mot ett brott som avses i 1 §.	

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2023:261.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.

dels att 11 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:366) om handel med läkemedel

dels att 9 kap. 3 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 9 kap. 3 § ska utgå,

dels att rubriken till 9 kap. ska lyda ”Ansvar, överklagande och ytterligare bemyndigande”.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel

dels att 26 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 24 § ska lyda ”Ansvar”.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs i fråga om skyddslagen (2010:305)[1]
dels att 32 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 32 § ska utgå,
dels att 14 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	14 §
Den som bevakar ett skyddsobjekt får ta föremål i beslag, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot denna lag eller *vara* förverkade.	Den som bevakar ett skyddsobjekt får ta föremål i beslag, som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot denna lag eller *bli* förverkade *på grund av brott mot denna lag*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av 32 § 2018:611.

Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-lagen (2010:696)
dels att 17 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 17 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
14 §[1]	
Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
15 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att betalningsinstitutet eller den registrerade betaltjänstleverantören samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1794.
[2] Senaste lydelse 2017:1014.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 23 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
23 §[1]	
Ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § ska återlämnas till eleven senast vid den tidpunkt skoldagen är slut för eleven. Om eleven vid upprepade tillfällen tagit med sig föremål som omfattas av 22 § eller om det med hänsyn till föremålets beskaffenhet finns särskild anledning att inte återlämna det, behöver dock inte föremålet lämnas tillbaka förrän elevens vårdnadshavare har informerats om omhändertagandet. Ett omhändertagande får inte bestå längre än till och med fjärde dagen efter verkställandet av omhändertagandet.	
Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. *2 och 3 §§* brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64)*, 5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) *eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,* ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.	Om ett föremål som har omhändertagits enligt 22 § kan antas bli förverkat enligt 36 kap. *18, 19 eller 21* § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska rektorn eller den som rektorn har bestämt skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Omhändertagandet får i dessa fall bestå tills frågan om föremålet ska tas i beslag har prövats.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2022:940.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 31 och 32 §§ lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad:	
1. vara som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av en sådan vara, och	
2. utbyte av brott enligt denna lag.	
Om en brandfarlig eller explosiv vara *förklaras förverkad*, får även varans förpackning *förklaras förverkad*.	Om en brandfarlig eller explosiv vara *förverkas*, får även varans förpackning *förverkas*.
32 §[2]	
En anordning för hantering av brandfarliga eller explosiva varor eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt denna lag eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. I 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.	

[1] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.
[2] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Om en anordning *förklaras förverkad*, får även anordningens innehåll och förpackning *förklaras förverkade.*	Om en anordning *för hantering av brandfarliga eller explosiva varor förverkas*, får även anordningens innehåll och förpackning *förverkas.*

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1–3 §§ alkohollagen (2010:1622) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
1 §[1]	
Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *utbyte av* sådant brott ska *förklaras förverkade*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.	Sprit, alkoholdrycker och alkoholhaltiga preparat som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt *vinster från* sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagande utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 11 kap. 11 § andra stycket.
2 §	
Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förklaras förverkade*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förklaras förverkade*.	Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats ska även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnen som uppenbarligen har varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, *förverkas*. Likaså ska förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit *förverkas*.
Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller *värdet därav* samt *utbyte av* sådant brott ska *förklaras förverkade*.	Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 11 kap. 2 § eller *deras värde* samt *vinst från* sådant brott ska *förverkas*.

[1] Senaste lydelse 2019:345.

3 §

Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förklaras förverkad*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förklaras förverkat*.	Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som har varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)

Härigenom föreskrivs i fråga om varumärkeslagen (2010:1877)

dels att 8 kap. 2 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 2 § ska utgå,

dels att 8 kap. 5 och 7 §§ och 10 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
5 §	
Grundas en talan om varumärkesintrång på registrering enligt denna lag, ska 1 och *2 §§* inte tillämpas för tid före registreringsdagen. Inte heller 4 § ska i dessa fall tillämpas för tid före registreringsdagen, om inte intrånget skett uppsåtligen.	Grundas en talan om varumärkesintrång på registrering enligt denna lag, ska 1 *§* och *bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken om förverkande av egendom* inte tillämpas för tid före registreringsdagen. Inte heller 4 § ska i dessa fall tillämpas för tid före registreringsdagen, om inte intrånget skett uppsåtligen.
7 §	
På yrkande av den som har lidit varumärkesintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom på vilken varukännetecken olovligen förekommer ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.	
Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag *tilllämpas* reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.	Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag *tillämpas* reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.
Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.	
Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit varumärkesintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *2 § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

10 kap.

11 §[1]

Vid intrång i ett EU-varumärke tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § om ansvar för varumärkesintrång. I övrigt gäller 9 §, 8 kap. *2*–8 §§ och 9 kap. i den utsträckning inte något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen. I dessa fall ska det som sägs om varumärkesintrång gälla intrång i ett EU-varumärke.	Vid intrång i ett EU-varumärke tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § om ansvar för varumärkesintrång. I övrigt gäller 9 §, 8 kap. *3*–8 §§ och 9 kap. *samt bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken* i den utsträckning inte något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen. I dessa fall ska det som sägs om varumärkesintrång gälla intrång i ett EU-varumärke.
Bestämmelserna i 8 kap. 1 och *2 §§* gäller dock inte vid intrång i ett EU-varumärke i en sådan transitsituation som avses i artikel 9.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen.	Bestämmelserna i 8 kap. 1 *§* och *bestämmelserna om förverkande av egendom i 36 kap. brottsbalken* gäller dock inte vid intrång i ett EU-varumärke i en sådan transitsituation som avses i artikel 9.4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2018:1652.

Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

Härmed föreskrivs att 12 kap. 61 § och 19 kap. 46 och 47 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	
61 §	
Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagets revisor, annan lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.	
Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.	Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål *eller vid utredning om självständigt förverkande*.
19 kap.	
46 §[1]	
Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form	Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 45 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

[1] Senaste lydelse 2018:1795.

47 §[2]

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 46 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 46 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[2] Senaste lydelse 2017:1015.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 3 kap. 11 och 11 a §§ lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
Med ett svenskt beslut om förverkande avses i denna lag ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *beslut* om förverkande	Med ett svenskt beslut om förverkande avses i denna lag ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *avgörande* om förverkande
1. som avser *utbyte av* ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller	1. som avser *vinster från* ett brott, eller vad någon tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av det mottagna, eller
2. som avser egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, som *frambragts* genom brott, vars användande utgör brott, som någon *annars* tagit befattning med på ett sätt som utgör brott eller som *annars varit* föremål för brott.	2. som avser egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott, som *har framställts* genom brott, vars användande utgör brott, som någon tagit befattning med på ett sätt som utgör brott eller som *på annat sätt har* varit föremål för brott.
Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *beslut* som meddelats med stöd av 36 kap. *1 b eller 4* § brottsbalken.	Med ett svenskt beslut om förverkande ska även avses ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet *avgörande* som meddelats med stöd av 36 kap. *15* § brottsbalken.
3 kap.	
11 §[2]	
En verkställbarhetsförklaring får utöver vad som anges i 10 § inte meddelas om	
1. det för samma gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande har meddelats dom eller beslut i Sverige eller i en annan stat och domen eller beslutet i den andra staten, vid ett fällande avgörande, har verkställts,	

[1] Senaste lydelse 2014:203.
[2] Senaste lydelse 2014:845.

2. det enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan svensk lag har meddelats beslut att inte väcka åtal för det brott som ligger till grund för beslutet om förverkande,

3. en sådan förklaring inte skulle vara förenlig med bestämmelser om immunitet och privilegier,

4. beslutet om förverkande har meddelats efter en förhandling där den mot vilken beslutet riktar sig inte var personligen närvarande och om det inte har bekräftats i intyget att något av villkoren i artikel 8.2 e i rambeslutet är uppfyllt, eller

5. den gärning, som ligger till grund för beslutet om förverkande, helt eller delvis har begåtts i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag eller preskription har inträtt enligt 36 kap. *15* § brottsbalken.	5. den gärning, som ligger till grund för beslutet om förverkande, helt eller delvis har begåtts i Sverige och inte motsvarar brott enligt svensk lag eller preskription har inträtt enligt 36 kap. *30* § brottsbalken.

11 a §[3]

För beslut om förverkande enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 gäller, utöver vad som anges i 10 och 11 §§, att en verkställbarhetsförklaring inte får meddelas om

1. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande varken motsvarar ett brott för vilket det enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller något av de brott som räknas upp i 36 kap. *1 b* § andra och tredje styckena brottsbalken,	1. den gärning som ligger till grund för beslutet om förverkande varken motsvarar ett brott för vilket det enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, eller något av de brott som räknas upp i 36 kap. *15* § andra och tredje styckena brottsbalken,
2. brottet inte *är av beskaffenhet* att kunna ge *utbyte*,	2. brottet inte *har varit sådant* att *det skulle* kunna ge *vinst*,

3. det varken av beslutet om förverkande eller av krav som uppställs i den andra medlemsstatens lag framgår att den statens domstol har bedömt att den förverkade egendomen härrör från brottslig verksamhet, eller

4. beslutet om förverkande inte riktar sig mot någon av de personer som anges i 36 kap. *5 a* § brottsbalken.	4. beslutet om förverkande inte riktar sig mot någon av de personer som anges i 36 kap. *16* § brottsbalken.

En verkställbarhetsförklaring avseende beslut som anges i första stycket får inte meddelas om det är oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[3] Senaste lydelse 2016:487.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 och 15 §§ lagen (2011:755) om elektroniska pengar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
14 §[1]	
Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Institut för elektroniska pengar och registrerade utgivare är skyldiga att lämna ut sådana uppgifter som avses i 12 § första stycket, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
15 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 14 § får besluta att institutet för elektroniska pengar eller den registrerade utgivaren samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 14 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2018:1796.
[2] Senaste lydelse 2017:1016.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

I fråga om europabolag och europakooperativ som har ett sådant förvaltningssystem som avses i artiklarna 39–42 i rådets förordning (EG) nr 2157/2001 eller artiklarna 37–41 i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 ska det som anges om styrelseledamöter i första stycket tillämpas på ledamöter i tillsynsorganet.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter

dels att 10 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler

dels att 10 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 10 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag om lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 25 och 26 §§ lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
25 §[1]	
En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	En AIF-förvaltare och ett förvaringsinstitut är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till förvaltaren och institutet, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
Bestämmelser om skyldighet för AIF-förvaltare och förvaringsinstitut att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.	
26 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verk-	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 25 § får besluta att AIF-förvaltaren eller förvaringsinstitutet samt förvaltarens eller institutets styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 25 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål

[1] Senaste lydelse 2018:1797.
[2] Senaste lydelse 2017:1017.

ställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott[1]

dels att 9, 10, 12 och 13 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 12 § ska utgå,

dels att 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 §[2]	
Förverkande av egendom eller dess värde enligt 9 och 10 §§ får ske hos *1. gärningsmannen eller någon annan som medverkat till brottet,* *2. den i vars ställe gärningsmannen eller någon annan medverkande var,* *3. den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 36 kap. 4 § brottsbalken,* *4. den som efter brottet förvärvat egendomen* *a) genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva, eller* *b) på annat sätt och då haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen hade samband med brottet.*	
Tillhörde egendomen vid brottet inte någon av dem som anges i första stycket 1–3, får den inte förklaras förverkad. Förverkande enligt 9 § första stycket 1 får *dock ske* hos gärningsmannen eller någon annan som medverkat till *brottet, även om egendomen vid brottet tillhörde någon annan.*	*Trots bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken* får *egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag förverkas* hos gärningsmannen eller någon annan som medverkat till *brott.*

[1] Senaste lydelse av 13 § 2014:628.

[2] Ändringen innebär bl.a. att första och tredje styckena tas bort.

Egendom som enligt 36 kap. 1 c § brottsbalken ska anses som utbyte får förklaras förverkad, om den egendom som den förverkade egendomen trätt i stället för vid brottet tillhörde någon av dem som anges i första stycket 1–3.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer

dels att 16 § ska upphöra att gälla,

dels att 15 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
15 §[1]	
En sprängämnesprekursor som varit föremål för brott enligt denna lag ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. Även utbyte av ett sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.	
Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förklaras förverkad*, får även dess förpackning *förklaras förverkad*.	Om en sprängämnesprekursor enligt denna lag *förverkas*, får även dess förpackning *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 11 och 12 §§ lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
11 §[1]	
Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett finansiellt holdingföretag, ett blandat finansiellt holdingföretag och ett värdepappersinriktat holdingföretag är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
12 §[2]	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 11 § får besluta att holdingföretaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 11 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

[1] Senaste lydelse 2021:481.
[2] Senaste lydelse 2017:1018.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror

dels att 11 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 11 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)

Härigenom föreskrivs i fråga om läkemedelslagen (2015:315)
dels att 16 kap. 4 § ska upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 2 § och 3 kap. 5 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken till 16 kap. ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 kap.

2 §

I lagen finns bestämmelser om
– uttryck i lagen (2 kap.),
– lagens tillämpningsområde (3 kap.),
– krav på läkemedel samt godkännande, registrering och tillstånd till försäljning av läkemedel (4 kap.),
– krav för försäljning av läkemedel (5 kap.),
– säkerhetsövervakning, kontroll och återkallelse (6 kap.),
– klinisk läkemedelsprövning (7 kap.),
– tillverkning (8 kap.),
– import och annan införsel (9 kap.),
– försiktighetskrav vid hantering av läkemedel och aktiva substanser (10 kap.),
– tidsfrister för beslut samt återkallelse av tillstånd (11 kap.),
– marknadsföring av läkemedel (12 kap.),
– förordnande och utlämnande av läkemedel och teknisk sprit (13 kap.),
– tillsyn (14 kap.),
– avgifter (15 kap.),
– straff *och förverkande* – straff (16 kap.),
(16 kap.),
– överklagande (17 kap.), och
– bemyndiganden (18 kap.).
Lagen innehåller även ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

3 kap.

5§[1]

För ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag ska följande bestämmelser gälla i tillämpliga delar:
– 2 kap. 1 §, om uttryck i lagen,
– 4 kap. 1 och 3 §§, om krav på läkemedel,
– 8 kap. 1 och 2 §§, om tillverkning,
– 10 kap. 1 § första och tredje styckena, om försiktighetskrav,
– 11 kap. 1 § första stycket 11 och 2 § första stycket, om tidsfrister för beslut samt återkallelse av tillstånd,
– 12 kap. 1 §, om förbud mot marknadsföring,
– 13 kap. 1 § första stycket, om förordnande och utlämnande av läkemedel,

[1] Senaste lydelse 2023:190.

– 14 kap. 13 §§, om tillsyn,
– 15 kap. 1, 3 och 4 §§, om avgifter,
– 16 kap. 1, *2 och 4* §§, om straff – 16 kap. 1 *och* 2 §§, om straff, *och förverkande*,
– 17 kap., om överklagande, och
– 18 kap. 4 § och 8 § 2 samt 10–12 §§, med bemyndiganden.

Det som föreskrivs i 6 kap. 1 § i fråga om läkemedel som godkänts för försäljning gäller också för ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag.

De skyldigheter enligt 6 kap. 2 och 3 §§ som gäller för den som har fått ett läkemedel godkänt för försäljning gäller även för den som har tillstånd att tillverka ett läkemedel som omfattas av sjukhusundantag. Den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om undantag från dessa skyldigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i tullagen (2016:253)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 17 § tullagen (2016:253) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

5 kap.

17 §

Tullverket ska besluta om hel eller delvis befrielse från tulltillägg eller förseningsavgift om det är oskäligt att ta ut avgiften med fullt belopp. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om

1. den felaktighet eller passivitet som lett till avgiften kan antas ha
– berott på ålder, hälsa eller liknande förhållanden, eller
– berott på en felbedömning av reglerna eller betydelsen av de faktiska förhållandena,
2. avgiften inte står i rimlig proportion till felaktigheten eller passiviteten,
3. en oskäligt lång tid har gått efter det att Tullverket har funnit anledning att anta att avgift ska tas ut utan att den som avgiften gäller kan lastas för dröjsmålet, eller

4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för förverkande *av utbyte av brottslig verksamhet* enligt 36 kap. *1 b* § brottsbalken.	4. felaktigheten eller passiviteten även har medfört att den som avgiften gäller fällts till ansvar för brott enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller 2 § eller blivit föremål för *utvidgat* förverkande enligt 36 kap. *1* § brottsbalken.

Deklaranten får helt eller delvis befrias från förseningsavgift även när passiviteten är obetydlig.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2016:319) om skydd för geografisk information

dels att 13 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 13 § ska utgå,
dels att 14 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 12 § ska lyda ”Ansvar och beslag”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	14 §[1]
Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får en kustbevakningstjänsteman ta sådan egendom i beslag som *enligt 13 §* kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet. Om någon egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till undersökningsledaren eller åklagaren. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget.	Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får en kustbevakningstjänsteman ta sådan egendom i beslag som kan antas bli förverkad *på grund av brott mot denna lag* eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet. Om någon egendom har tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till undersökningsledaren eller åklagaren. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2019:47.

Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetslagen (2016:732)
dels att 52 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 52 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 9 § lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
9 §	
När en person omhändertas enligt 8 § andra stycket får utländska tjänstemän	
1. kroppsvisitera den som har omhändertagits, om det görs av säkerhetsskäl eller för att söka efter föremål som anges i 2,	
2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *3 § 2* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och	2. omhänderta föremål som kan förverkas enligt 36 kap. *21 § 1* brottsbalken eller kan antas ha betydelse för en utredning om brott eller ha avhänts någon genom brott, och
3. belägga den som har omhändertagits med handfängsel.	
Föremål som har omhändertagits enligt första stycket 2 ska så snart det är möjligt överlämnas till en svensk polisman för prövning av fråga om beslag enligt 10 § andra stycket.	

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396)

Härigenom föreskrivs i fråga om strålskyddslagen (2018:396)
dels att 9 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 9 kap. 8 § ska utgå,
dels att 1 kap. 2 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken till 9 kap. ska lyda ”Straff”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §	
Lagen är indelad i följande kapitel:	
– 1 kap. Lagens syfte och innehåll,	
– 2 kap. Lagens tillämpningsområde,	
– 3 kap. Grundläggande bestämmelser om skydd mot joniserande strålning,	
– 4 kap. Arbetstagares exponering för joniserande strålning,	
– 5 kap. Allmänhetens och miljöns exponering för joniserande strålning,	
– 6 kap. Tillstånd och anmälan i fråga om joniserande strålning,	
– 7 kap. Tekniska anordningar som kan alstra icke-joniserande strålning,	
– 8 kap. Tillsyn,	
– 9 kap. Straff *och förverkande*,	– 9 kap. Straff,
– 10 kap. Tystnadsplikt, överklagande och avgifter.	

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (2018:558) om företagshemligheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 §	
Ett beslut enligt 17 § ska inte meddelas om ett förverkande eller någon annan åtgärd som *är ägnad att förebygga* missbruk ska beslutas enligt 36 kap. brottsbalken.	Ett beslut enligt 17 § ska inte meddelas om ett förverkande eller någon annan åtgärd som *kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt 36 kap. brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 §
Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *3* § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64), *5 § lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, 5 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67) *eller 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,* ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Beslutet att omhänderta egendomen får bestå tills frågan om huruvida egendomen ska tas i beslag har prövats.	Om egendom som har omhändertagits enligt 3 § kan antas bli förverkad enligt 36 kap. *18, 19 eller 21* § brottsbalken, 6 § narkotikastrafflagen (1968:64) *eller* 9 kap. 5 § vapenlagen (1996:67), ska den som förestår verksamheten vid hemmet skyndsamt anmäla omhändertagandet till Polismyndigheten. Beslutet att omhänderta egendomen får bestå tills frågan om huruvida egendomen ska tas i beslag har prövats.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i spellagen (2018:1138)

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 9 § spellagen (2018:1138) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 kap.	
9 §	
Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag ska *förklaras förverkade*. Även *annat utbyte av* sådant brott ska *förklaras förverkat*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förklaras förverkat*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.	Insatser som tagits emot vid *ett* brott enligt denna lag ska *förverkas*. Även *andra vinster från ett* sådant brott ska *förverkas*. Detsamma gäller utrustning, handlingar och annan egendom som har varit föremål för ett sådant brott. Om en spelautomat förverkas ska även dess innehåll *förverkas*. Förverkande får inte ske om det är uppenbart oskäligt.
Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förklaras förverkade*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.	Utrustning, handlingar och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får *förverkas*, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats.
Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. *5 §* brottsbalken, ske *hos* den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde *förklaras förverkat*.	Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. brottsbalken, ske *från* den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde *förverkas*.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:1653) om företagsnamn
dels att 5 kap. 2 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 5 kap. 2 § ska utgå,
dels att 5 kap. 8 och 11 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
8 §	
Om ett företagsnamnsintrång avser ett företagsnamn som är skyddat enbart på grund av registrering,	
1. ska det inte dömas till ansvar enligt 1 § för det intrång som har gjorts före registreringsdagen,	
2. får förverkande enligt *2 §* inte avse det intrång som har gjorts före registreringsdagen, och	2. får förverkande *av egendom* enligt *36 kap. brottsbalken* inte avse det intrång som har gjorts före registreringsdagen, och
3. ska ersättning enligt 7 § betalas för det intrång som har skett före registreringsdagen endast om intrånget har gjorts uppsåtligen.	
11 §	
Ett beslut om åtgärd enligt 10 § första stycket får inte innebära att den som har lidit företagsnamnsintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.	
Åtgärderna ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.	
Ett beslut enligt 10 § ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd *till förebyggande av* missbruk ska beslutas enligt *2 § eller enligt* brottsbalken.	Ett beslut enligt 10 § ska inte meddelas, om förverkande *av egendom* eller någon åtgärd *som kan förhindra* missbruk ska beslutas enligt *36 kap.* brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

dels att 10 kap. 7 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 10 kap. ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Lydelse enligt lagrådsremissen Genomförande av nya krav på upphettade tobaksvaror	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §	
Denna lag innehåller bestämmelser om tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning och om användningen av andra produkter som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak. I lagen finns bestämmelser om – produktkrav och rapporteringsskyldighet (2 kap.), – märkning och förpackning (3 kap.), – marknadsföring av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (4 kap.), – handel (5 kap.), – rökfria miljöer (6 kap.), – tillsyn (7 kap.), – avgifter (8 kap.), – överklagande (9 kap.), – *straffbestämmelser och förverkande* (10 kap.), och – bemyndiganden (11 kap.).	Denna lag innehåller bestämmelser om tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning och om användningen av andra produkter som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak. I lagen finns bestämmelser om – produktkrav och rapporteringsskyldighet (2 kap.), – märkning och förpackning (3 kap.), – marknadsföring av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare (4 kap.), – handel (5 kap.), – rökfria miljöer (6 kap.), – tillsyn (7 kap.), – avgifter (8 kap.), – överklagande (9 kap.), – *straff* (10 kap.), och – bemyndiganden (11 kap.).

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 37 och 38 §§ och rubriken närmast före 16 kap. 37 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Uppgiftsskyldighet *i samband med utredningar om brott*	**Uppgiftsskyldighet**
16 kap.	
37 §[1]	
Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett företag som vid fullgörandet av skyldigheter enligt detta kapitel får sådan kunskap som avses i 36 §, är skyldigt att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
38 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 37 § får besluta att företaget samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 37 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande,* ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verk-

[1] Senaste lydelse 2020:402.

	ställighet av en europeisk utredningsorder.
Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Följande myndigheter har rätt att ta del av uppgifter genom konto- och värdefackssystemet:	
1. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, en åklagarmyndighet, Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket, om uppgifterna behövs i en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål eller för att besvara en begäran från Europol,	
	2. *Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, en åklagarmyndighet, Tullverket och Skatteverket, om uppgifterna behövs i en utredning om självständigt förverkande,*
2. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Skatteverket, om uppgifterna behövs i verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslighet som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/794 av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) och om ersättande och upphävande av rådets beslut 2009/371/RIF, 2009/934/RIF, 2009/935/RIF, 2009/936/RIF och 2009/968/RIF,	*3.* Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Skatteverket, om uppgifterna behövs i verksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslighet som anges i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/794 av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) och om ersättande och upphävande av rådets beslut 2009/371/RIF, 2009/934/RIF, 2009/935/RIF, 2009/936/RIF och 2009/968/RIF,
3. en åklagarmyndighet, om uppgifterna behövs i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,	*4.* en åklagarmyndighet, om uppgifterna behövs i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,
4. Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, om uppgifterna behövs i deras verksamhet som kontor för återvinning av tillgångar enligt rådets beslut 2007/845/RIF	*5.* Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, om uppgifterna behövs i deras verksamhet som kontor för återvinning av tillgångar enligt rådets beslut 2007/845/RIF

[1] Senaste lydelse 2022:618.

av den 6 december 2007 om samarbete mellan medlemsstaternas kontor för återvinning av tillgångar när det gäller att spåra och identifiera vinning eller annan egendom som härrör från brott.	av den 6 december 2007 om samarbete mellan medlemsstaternas kontor för återvinning av tillgångar när det gäller att spåra och identifiera vinning eller annan egendom som härrör från brott.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 och 3 §§ lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
2 §	
En åklagare får besluta om beslag av ett föremål trots att det inte är tillgängligt vid beslutet, om föremålet	
1. skäligen kan antas *vara* förverkat på grund av brott, och	1. skäligen kan antas *bli* förverkat på grund av brott, och
2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.	
Det som sägs om föremål i första stycket gäller också om skriftlig handling. I fråga om beslag av sådan egendom som avses i 27 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken gäller även de förutsättningar som anges i de paragraferna.	
3 §[1]	
En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet *som skäligen kan antas vara föremål för finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 6 § terroristbrottslagen (2022:666) eller försök till sådant brott eller för brott enligt lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott*, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen	En åklagare får besluta om beslag av egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet, eller av ett motsvarande värde (penningbeslag), trots att egendomen i fråga inte är tillgänglig vid beslutet, om egendomen
1. skäligen kan antas *vara* förverkad på grund av brott, och	1. skäligen kan antas *bli* förverkad på grund av brott, och
2. kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat som är bunden av EU-förordningen.	

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse 2022:692.

Förslag till lag om ändring i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter[1]

dels att 5 kap. 4 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 4 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2021:602.

Förslag till lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 7 och 8 §§ lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
7 §	
En leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	En leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
8 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 7 § får besluta att leverantören av gräsrotsfinansieringstjänster samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 7 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 7 § får besluta att leverantören av gräsrotsfinansieringstjänster samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 7 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:155) om tobaksskatt
dels att 2 kap. 22 § ska upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 3 § och 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
3 §	
Genom denna lag genomförs rådets direktiv 2011/64/EU av den 21 juni 2011 om strukturen och skattesatserna för punktskatten på tobaksvaror.	
Vidare genomförs rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt såvitt avser de EU-harmoniserade tobaksvarorna. De EU-harmoniserade tobaksvarorna omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2–8 och 11–*22* §§, 3–9 kap., 11 kap. 1, 2, 6 och 7 §§, 12 kap. 2–5 och 7–10 §§ och 13 kap. Vad som avses med EU-harmoniserad tobaksvara framgår av 5 §.	Vidare genomförs rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler för punktskatt såvitt avser de EU-harmoniserade tobaksvarorna. De EU-harmoniserade tobaksvarorna omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2–8 och 11–*21* §§, 3–9 kap., 11 kap. 1, 2, 6 och 7 §§, 12 kap. 2–5 och 7–10 §§ och 13 kap. Vad som avses med EU-harmoniserad tobaksvara framgår av 5 §.
Snus, tuggtobak och övrig tobak omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 9–11 §§, 10 kap., 11 kap. 3–7 §§, 12 kap. 6–10 §§ och 13 kap. 2, 3 och 10 §§.	
2 kap.	
1 §	
I detta kapitel finns bestämmelser om – skatt på cigaretter (2–4 §§), – skatt på cigarrer och cigariller (5 §), – skatt på röktobak (6 §), – produkter som helt eller delvis består av andra ämnen än tobak (7 och 8 §§), – skatt på snus och tuggtobak (9 §), – skatt på övrig tobak (10 §), – skatteomräkning (11 §), – undantag från skatteplikt (12–18 §§), och – kontrollmärkning och andra regler om försäljning av cigaretter (19–*22* §§).	– kontrollmärkning och andra regler om försäljning av cigaretter (19–*21* §§).

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ska upphöra att gälla vid utgången av maj 2024.

Förslag till lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666)

Härigenom föreskrivs i fråga om terroristbrottslagen (2022:666)
dels att 14–16 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 15 § ska utgå,
dels att 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad: *1. pengar eller annan egendom som har varit föremål för brott som avses i 6 § eller försök till sådant brott,* *2. utbyte av brott enligt denna lag, och* *3. vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt denna lag, om mottagandet utgör brott enligt lagen.* *I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.*	
I 36 kap. 5 § brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske. Förverkande *enligt första stycket 1* får *dock* ske hos gärningsmannen eller hos den som har medverkat till brottet, även om egendomen vid brottet tillhörde någon annan.	Förverkande *av pengar eller annan egendom som har varit föremål för brott som avses i 6 § eller försök till sådant brott* får ske hos gärningsmannen eller hos den som har medverkat till brottet, även om egendomen vid brottet tillhörde någon annan.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

[1] Ändringen innebär bl.a. att första och andra styckena tas bort.

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter

dels att 47 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 43 § ska lyda ”Straffbestämmelser”.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 6 och 7 §§ lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
6 §	
Ett PEPP-sparinstitut, en PEPP-distributör och ett förvaringsinstitut som avses i 5 § är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.	Ett PEPP-sparinstitut, en PEPP-distributör och ett förvaringsinstitut som avses i 5 § är skyldiga att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.
7 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 6 § får besluta att PEPP-sparinstitutet, PEPP-distributören eller förvaringsinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 6 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 6 § får besluta att PEPP-sparinstitutet, PEPP-distributören eller förvaringsinstitutet samt dess styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 6 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:677) om frysning av tillgångar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:677) om frysning av tillgångar

dels att 20 och 21 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 20 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om clearing och avveckling av betalningar

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 och 5 §§ lagen (2024:000) om clearing och avveckling av betalningar ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:8	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
4 §	
Ett clearingbolag ska utan dröjsmål lämna uppgifter i elektronisk form om enskildas förhållanden till bolaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.	Ett clearingbolag ska utan dröjsmål lämna uppgifter i elektronisk form om enskildas förhållanden till bolaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål *eller en utredning om självständigt förverkande* begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.
5 §	
Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 4 § får besluta att clearingbolaget eller den som är eller har varit knuten till bolaget inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 4 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.	Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 4 § får besluta att clearingbolaget eller den som är eller har varit knuten till bolaget inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 4 § eller att det pågår en förundersökning, *en utredning om självständigt förverkande*, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott *eller självständigt förverkande* inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och

verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas bara om den stat eller mellanfolkliga domstol som ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Denna lag träder i kraft den 2 juli 2024.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2024-02-28

Närvarande: F.d. justitierådet Sten Andersson samt justitieråden Ulrik von Essen och Cecilia Renfors

En ny förverkandelagstiftning

Enligt en lagrådsremiss den 21 december 2023 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

122. lag (2024:000) om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot,
123. lag om ändring i brottsbalken,
124. lag om ändring i rättegångsbalken,
125. lag om ändring i jordabalken,
126. lag om ändring i utsökningsbalken,
127. lag om ändring i miljöbalken,
128. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
129. lag om ändring i lagen (1939:299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m.m.,
130. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott,
131. lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m.,
132. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
133. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
134. lag om ändring i krigshandelslagen (1964:19),
135. lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken,
136. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
137. lag om ändring i patentlagen (1967:837),
138. lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64),
139. lag om ändring i mönsterskyddslagen (1970:485),
140. lag om ändring i skattebrottslagen (1971:69),
141. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173),
142. lag om ändring i inkassolagen (1974:182),
143. lag om ändring i abortlagen (1974:595),
144. lag om ändring i utsädeslagen (1976:298),
145. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
146. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262),
147. lag om ändring i ransoneringslagen (1978:268),
148. lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429),
149. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
150. lag om ändring i polislagen (1984:387),
151. lag om ändring i jaktlagen (1987:259),
152. lag om ändring i lagen (1988:15) om förbud mot vissa radar- och laserinstrument,

153. lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål,
154. lag om ändring i kulturmiljölagen (1988:950),
155. lag om ändring i prisregleringslagen (1989:978),
156. lag om ändring i lagen (1990:783) om skydd för beteckningen svenskt arkiv,
157. lag om ändring i minerallagen (1991:45),
158. lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
159. lag om ändring i lagen (1992:860) om kontroll av narkotika,
160. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
161. lag om ändring i lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring,
162. lag om ändring i lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
163. lag om ändring i lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter,
164. lag om ändring i fiskelagen (1993:787),
165. lag om ändring i ordningslagen (1993:1617),
166. lag om ändring i lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
167. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,
168. lag om ändring i lagen (1995:732) om skydd för gravfriden vid vraket efter passagerarfartyget Estonia,
169. lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.,
170. lag om ändring i vapenlagen (1996:67),
171. lag om ändring i lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,
172. lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1997:306),
173. lag om ändring i ellagen (1997:857),
174. lag om ändring i lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet,
175. lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor,
176. lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,
177. lag om ändring i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,
178. lag om ändring i epizootilagen (1999:657),
179. lag om ändring i zoonoslagen (1999:658),
180. lag om ändring i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning,
181. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
182. lag om ändring i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
183. lag om ändring i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete,
184. lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
185. lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
186. lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (2003:364),
187. lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
188. lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

189. lag om ändring i lagen (2005:500) om erkännande och verkställighet av frysningsbeslut i vissa fall,
190. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
191. lag om ändring i lagen (2005:900) om förbud mot maskering i vissa fall,
192. lag om ändring i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.,
193. lag om ändring i lagen (2006:496) om blodsäkerhet,
194. lag om ändring i lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,
195. lag om ändring i lagen (2006:924) om Antarktis,
196. lag om ändring i lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher,
197. lag om ändring i lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,
198. lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
199. lag om ändring i lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler,
200. lag om ändring i lagen (2008:322) om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott,
201. lag om ändring i lagen (2008:1049) om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m.,
202. lag om ändring i lagen (2009:366) om handel med läkemedel,
203. lag om ändring i lagen (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel,
204. lag om ändring i skyddslagen (2010:305),
205. lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696),
206. lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster,
207. lag om ändring i skollagen (2010:800),
208. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,
209. lag om ändring i alkohollagen (2010:1622),
210. lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877),
211. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043),
212. lag om ändring i lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall,
213. lag om ändring i lagen (2011:755) om elektroniska pengar,
214. lag om ändring i lagen (2011:1070) om handel med sälprodukter,
215. lag om ändring i lagen (2012:595) om införsel av och handel med sprutor och kanyler,
216. lag om ändring i lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergiprodukter,
217. lag om ändring i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
218. lag om ändring i lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott,
219. lag om ändring i lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer,
220. lag om ändring i lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag,
221. lag om ändring i lagen (2014:1009) om handel med timmer och trävaror,
222. lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315),
223. lag om ändring i tullagen (2016:253),

224. lag om ändring i lagen (2016:319) om skydd för geografisk information,
225. lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732),
226. lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete,
227. lag om ändring i strålskyddslagen (2018:396),
228. lag om ändring i lagen (2018:558) om företagshemligheter,
229. lag om ändring i lagen (2018:649) om förbud mot innehav av berusningsmedel m.m. vid hem för vård eller boende,
230. lag om ändring i spellagen (2018:1138),
231. lag om ändring i lagen (2018:1653) om företagsnamn,
232. lag om ändring i lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter,
233. lag om ändring i lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag,
234. lag om ändring i lagen (2020:272) om konto- och värdefackssystem,
235. lag om ändring i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande,
236. lag om ändring i lagen (2021:600) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om medicintekniska produkter,
237. lag om ändring i lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering,
238. lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt,
239. lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation,
240. lag om ändring i terroristbrottslagen (2022:666),
241. lag om ändring i lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter,
242. lag om ändring i lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt),
243. lag om ändring i lagen (2023:677) om frysning av tillgångar,
244. lag om ändring i lagen (2024:000) om clearing och avveckling av betalningar.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Victor Hensjö, rättssakkunniga Jacob Avellan och Sanna Ordenius, ämnessakkunniga Frida Velander och docenten Gustaf Almkvist.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Allmänt

I lagrådsremissen föreslås en ny lagstiftning om förverkande av egendom. Förslaget innebär bland annat att det i 36 kap. brottsbalken tas in nya bestämmelser om förverkande, avsedda att ersätta dels de bestämmelser om förverkande som i dag finns i det kapitlet, dels flertalet av de bestämmelser om förverkande som finns i speciallagstiftningen. I kapitlet infogas också, utan några ändringar i sak, nuvarande bestämmelser om när företagsbot ska åläggas. I lagrådsremissen föreslås vidare en ny lag med bestämmelser om rättegången vid förverkande och företagsbot.

Det är tydligt att de nya bestämmelserna syftar till att ge myndigheterna bättre och effektivare möjligheter att ta brottsvinster från kriminella. Detta ska, enligt förslaget, åstadkommas bland annat genom ändringar i

bestämmelserna om det som i dag benämns förverkande av utbyte och bestämmelserna om s.k. utvidgat förverkande samt genom införandet av en ny förverkandeform, s.k. självständigt förverkande.

Lagrådet har givetvis inget att invända mot det angivna syftet. Det är ett viktigt samhällsintresse att brottslighet kan bekämpas och det framstår som naturligt att förverkandereglerna utformas så att brottslighet aldrig ska löna sig. Den nya lagstiftningen förefaller också väsentligen vara ägnad att tillgodose detta syfte.

Förverkande innebär emellertid ett kraftigt ingripande från det allmänna gentemot en enskild och får typiskt sett till följd att den enskilde berövas egendom som han eller hon dittills har uppträtt som ägare av. Det medför att man vid tillkomsten av lagstiftning om förverkande måste beakta också andra aspekter än de rent brottsbekämpande, däribland skyddet för äganderätten och den enskildes rättssäkerhet och rätt till integritet. De avvägningar som görs i dessa avseenden framstår enligt Lagrådets mening i väsentliga delar som godtagbara. Lagrådet anser dock att vissa justeringar är nödvändiga. Till detta återkommer Lagrådet i det följande.

Den nuvarande förverkandelagstiftningen framstår i flera avseenden som oklar. Det finns ett påtagligt behov av förtydliganden. Lagrådsremissen präglas i vissa delar av en strävan att ge lagstiftningen en tydligare och mera enhetlig utformning, bland annat vad gäller frågan om från vem förverkande kan ske. I andra avseenden förefaller emellertid intresset av tydlighet ha fått vika för intresset av att ge de brottsbekämpande myndigheterna flexibla instrument. Den föreslagna regleringen av förverkande av brottsvinster, liksom regleringen av självständigt förverkande, präglas snarast av ökad otydlighet kring förutsättningarna för förverkande. Detta innebär i sig en risk för den enskilde men också en risk för att rättstillämpningen inte blir enhetlig. De brottsbekämpande myndigheternas intresse av flexibla regler får inte gå ut över den enskildes behov av en tydlig lagstiftning vars effekter går att förutse. Som Lagrådet återkommer till behöver därför innebörden i regleringen tydliggöras i flera avseenden.

<u>Förslaget till lag om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot</u>

Lagens rubrik och 1 kap. 1 §

Enligt Lagrådet har lagens rubrik fått en olämplig lydelse. Dels ger den – genom användandet av ordet rättegång – intrycket av att lagen reglerar enbart förfarandet vid domstol, trots att den även innehåller åtskilliga regler som helt tar sikte på åtgärder utom rättegång. Dels har den fått en språkligt olycklig utformning; det är t.ex. knappast korrekt att tala om ”rättegången vid… företagsbot”. Lagrådet föreslår att lagen i stället betecknas ”lag om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot”.

I 1 § första stycket anges att lagen innehåller ”bestämmelser om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot”. Formuleringen inger samma betänkligheter som formuleringen av rubriken. Lagrådet förordar att stycket formuleras enligt följande:

”Denna lag innehåller bestämmelser om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot”.

1 kap. 2 och 3 §§

1 kap. 2 § innehåller bestämmelser om i vilken utsträckning lagen gäller när en fråga om förverkande eller om företagsbot aktualiseras. Paragrafen är uppbyggd på det sättet att där anges när den aktuella lagen *gäller* och när rättegångsbalkens regler *gäller* respektive ska *tillämpas*. Därutöver finns det i paragrafen en bestämmelse som otvetydigt utgör endast en upplysning om vissa bestämmelser i polislagen. Paragrafen kompletteras av 3 § som på visst sätt modifierar det som anges i 2 §. Uttalandena i det följande inriktas på regleringen såvitt avses förverkande som ju innehåller flera nyheter.

I första stycket anges att rättegångsbalkens regler om rättegången i brottmål gäller när en fråga om förverkande utgör en del av en fråga om ansvar för brott. I andra stycket sägs att 3 och 4 kap. gäller när förverkandefrågan inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott.

Den avgränsning som används för att ange vilket av de två regelverken som ska tillämpas är alltså om frågan om förverkande utgör en ”del av en fråga om ansvar för brott”. Det begreppet anknyter till uttryckssättet i rättegångsbalken och får där betydelse för frågor om rättskraft. I författningskommentaren till första stycket anges att det rör sig om den situationen att ett yrkande om förverkande – grundat på en brottslig gärning – framställs mot den som är tilltalad för det brott som förverkandeyrkandet grundas på. Om ett sådant yrkande framställs mot någon annan än den tilltalade eller framställs utan att någon är tilltalad eller om ett förverkandeyrkande inte grundas på brott, är förverkandefrågan enligt kommentaren inte en del av en fråga om ansvar för brott. Den beskrivningen tar sikte enbart på fall när en talan har väckts och omfattar således inte alla de situationer som regleras i lagen.

I andra stycket anges när den nya lagen gäller. Det som sägs om detta i författningskommentaren anknyter till det nyss sagda; det handlar om fall när ett yrkande om förverkande framställs mot någon annan än den tilltalade. Detta anges kunna ske samtidigt som talan förs om ansvar för brott. De två målen kan då kumuleras. Det kan också ske innan något åtal alls har väckts eller efter det att åtal väckts och den processen är avslutad. Dessa exempel tar sikte på hänvisningen till 4 kap. När det gäller 3 kap. sägs att bestämmelserna avser frågor om förverkande som inte hör samman med en brottsmisstanke mot samma person, dvs. den som en förverkandetalan kan komma att riktas mot, på ett sådant sätt att det skulle bli en del av ansvarsfrågan i domstol (jfr dock ordalydelsen av 3 kap. 2 § om åklagarens kompetens att besluta om förverkande, vilken får anses förutsätta att förverkandefrågan i den situationen kan utgöra en del av en fråga om ansvar för brott, samtidigt som det i författningskommentaren anges att förverkandefrågan blir en del av ansvarsfrågan när åtal väcks, se s. 380 i remissen).

Lagrådet kan konstatera att det sätt som uttrycket ”del av en fråga om ansvar för brott” används på ger upphov till vissa frågor och att uttrycket inte används helt konsekvent.

Enligt Lagrådets mening är dessutom det uttryck som har valts för att ange vilken reglering som ska gälla inte helt träffande i språkligt hänseende när det handlar om situationer innan någon talan har väckts; det finns då ännu inte någon ansvarsfråga. Det sätt på vilket uttrycket beskrivs i författningskommentaren bekräftar detta. Det skulle givetvis vara möjligt att precisera uttrycket, eller innebörden av uttrycket, på ett sätt som fångar upp också situationer under utredningsstadiet, exempelvis genom att i stället tala om att förverkandefrågan kan komma att utgöra en del av en fråga om ansvar för brott. Enligt Lagrådet ger emellertid en sådan avgränsning mindre vägledning om vilka regler som ska tillämpas under en förundersökning eller en utredning som innefattar en förverkandefråga. Det kan i ett tidigt skede av en förundersökning eller utredning vara osäkert vem som kan komma att bli misstänkt för brott. Det kan också vara osäkert vilka omständigheter och vilka materiella regler en framtida talan om förverkande kan komma att grunda sig på och därmed bland annat vem en sådan talan kan komma att rikta sig mot. Uttrycket är inte heller särskilt väl lämpat för den praktiska tillämpningen.

Till det nu sagda kommer att paragrafen som helhet är svårläst. Förståelsen försvåras av att det i första stycket inte tydligt framgår att bestämmelsen avser även förfarandet under förundersökningen. Det är vidare oklart vilka delar av paragrafen som enbart innefattar upplysningar och när bestämmelserna är avsedda att reglera vilket regelverk som ska tillämpas i en viss situation.

Detta gäller särskilt tredje stycket som innehåller bestämmelser av helt olika slag. Första meningen utgör endast en upplysning om att 2 kap. i lagen gäller i en utredning om självständigt förverkande, medan styckets tredje mening enbart innehåller en hänvisning till vissa bestämmelser i polislagen. I tredje styckets andra mening däremot anges att rättegångsbalkens regler tillämpas i fråga om utredning om annat än självständigt förverkande mot någon som inte är misstänkt för brott. Det framhålls i författningskommentaren att den bestämmelsen uttryckligen reglerar att rättegångsbalken ska tillämpas och därmed att tvångsmedlen i 26–28 kap. kan användas. En sådan uttrycklig reglering är nödvändig för att bestämmelserna i rättegångsbalken om förundersökning ska kunna tillämpas på en sådan utredning. Den bestämmelsen är alltså av stor betydelse men har getts en placering som kan skymma detta.

Av 3 § framgår att bestämmelserna om tredje man i 5 kap. gäller oavsett om en fråga om förverkande utgör en del av en fråga om ansvar för brott och att detsamma gäller 6 kap., om inte annat anges. Uttrycket ”om inte annat anges” får antas syfta på att det i 6 kap. 4 § anges att den paragrafen gäller i en utredning eller ett förfarande ”som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott”. Det kan här noteras att i 6 kap. 5 § andra stycket används ett annat begrepp för att ange vilka utredningar som avses; utredning om förverkande ”som har samband med en fråga om ansvar för brott”.

Sammanfattningsvis är de aktuella paragraferna svåröverskådliga och regleringen delvis inkonsekvent.

Ett alternativt sätt att angripa frågorna är att i inledningen av 2 § ange att det finns bestämmelser i 2, 3 och 4 kap. som reglerar förverkandeförfarandet i olika avseenden och att därefter – i ett andra stycke – ange att rättegångsbalken gäller i övriga fall. I andra stycket bör i så fall också

anges att rättegångsbalken ska tillämpas avseende den som inte är misstänkt för brott vid utredningar om annat förverkande än självständigt förverkande. På det sättet hålls de bestämmelser som pekar ut rättegångsbalken som regelverk samman. För tydlighetens skull bör det i andra stycket också anges att det finns kompletterande bestämmelser om förverkandeförfarandet i 36 kap. brottsbalken. Upplysningen om polislagen kan tas in i ett tredje stycke.

Det finns med denna lösning inte något behov av att i 2 § reglera vilket regelverk som ska tillämpas när förverkandefrågan utgör en del av en fråga om ansvar för brott respektive när den inte utgör en sådan del. Behovet av att göra en sådan åtskillnad, eller av att på något annat sätt ange en avgränsning, bör tas om hand i respektive kapitel. Bestämmelserna i 3 § behöver då inte heller innehålla en sådan åtskillnad. De bör i stället klargöras att 5 och 6 kap. gäller oavsett vilka regler som i övrigt ska tillämpas på ett förverkandeförfarande.

2 § skulle då kunna ges följande lydelse.

> I denna lag finns bestämmelser om
>
> 1. utredning om självständigt förverkande (2 kap.),
>
> 2. beslut som fattas av brottsbekämpande myndigheter (3 kap.), och
>
> 3. förfarandet i domstol när frågan om förverkande av egendom eller om företagsbot inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott (4 kap.).
>
> När det i andra fall än de som avses i första stycket uppkommer en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål och vissa kompletterande bestämmelser i 36 kap. brottsbalken. Dessa bestämmelser ska också tillämpas i en utredning om annat förverkande än självständigt förverkande eller om företagsbot, om utredningen avser någon som inte är misstänkt för brott.
>
> I polislagen (1984:387) finns bestämmelser om rätten att använda tvångsmedel i syfte att förverka egendom enligt 36 kap. 21 § brottsbalken.

3 § kan lämpligen ges följande lydelse (Lagrådet återkommer i anslutning till 6 kap. 1 § till termen ”juridiskt biträde”).

> I 5 kap. finns bestämmelser om tredje mans deltagande i en rättegång om förverkande och i 6 kap. bestämmelser om juridiskt biträde, information, delgivning samt barn och unga. De bestämmelserna ska tillämpas oavsett om denna lag eller rättegångsbalkens regler gäller för förfarandet.

Om Lagrådets förslag godtas, bör det övervägas om det behövs en bestämmelse av det slag som nu finns i 1 kap. 1 § i lagrådsremissens förslag.

2 kap. 2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en utredning om självständigt förverkande ska inledas. Enligt första stycket ska en sådan utredning inledas om det finns anledning att anta att ”egendom” härrör från brottslig verksamhet.

Det är enligt Lagrådets mening inte alldeles klart vad som närmare avses med detta och vilka omständigheter som medför att en utredning ska inledas. Avsikten får antas vara att en utredning ska kunna aktualiseras om det i samband med en brottsutredning påträffas viss egendom som, trots att den inte har någon konkret koppling till ett brott som är under utredning, ändå kan antas härröra från brottslig verksamhet, exempelvis därför att den har koppling till kända kriminella grupperingar. I vilken utsträckning en utredning överhuvudtaget kan inledas även när den från början inte kan knytas till någon konkret egendom framstår som mera oklart.

Om en utredning om självständigt förverkande inleds, kan den innebära att den enskilde, vars egendom utredningen direkt eller indirekt avser, tvingas förebringa egen utredning till stöd för att egendomen inte härrör från brottslig verksamhet. Detta kan för den enskilde innebära inte bara visst besvär utan också intrång i hans eller hennes integritet. Det talar för att en utredning om självständigt förverkande bör kunna inledas – och, om den har inletts, drivas vidare – enbart om det finns förhållandevis påtagliga omständigheter som talar för att viss specifik egendom härrör från brottslig verksamhet.

Det kan konstateras att det uttryckssätt som har valts i lagförslaget – ”finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet” – ligger i linje med vad som gäller för inledande av en förundersökning om brott (”förundersökning skall inledas så snart det … finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats”). För att en förundersökning ska få inledas anses det dock vara nödvändigt att det finns misstankar om ett konkret brott. Det räcker alltså inte med lösa misstankar om att en person är inblandad i viss typ av brottslighet. Också en jämförelse med vad som gäller för inledande av förundersökning talar därför för att misstanken om att viss egendom härrör från brottslig verksamhet måste ha viss konkretion.

Frågan om de närmare förutsättningarna för att inleda en utredning om självständigt förverkande behöver enligt Lagrådets mening belysas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Genom en hänvisning i 2 kap. 6 § görs vissa av bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken om förundersökning tillämpliga på utredningen. Det gäller bland annat 23 kap. 4 § och vad som där sägs om att förundersökningen ska läggas ned om det inte längre finns anledning att fullfölja den. I 23 kap. 4 a § finns ytterligare bestämmelser om när förundersökningar får läggas ned. Lagförslaget innehåller dock ingen hänvisning till dessa bestämmelser. Enligt Lagrådets mening bör också förutsättningarna för att lägga ned en utredning om självständigt förverkande belysas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

2 kap. 3 och 4 §§

Enligt 3 § fattas beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande av åklagaren eller av anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett. I 4 § anges att utredningen leds av åklagaren och att, om utredningen har inletts av annan, åklagaren snarast ska ta över ledningen av utredningen. Regleringen bygger uppenbarligen på tanken att en utredning av detta slag ska initieras och ledas av en åklagare men att det bör finnas ett utrymme för vissa anställda vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen att inleda utredningen, fastän ledningen av utredningen i så fall snarast ska överlämnas till en åklagare.
Enligt Lagrådets mening blir sammanhanget klarare om paragraferna formuleras om och skrivs samman enligt följande.

> Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av
>
> 1. åklagare,
>
> 2. en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetshetspolisen som respektive myndighet har utsett.
>
> Om utredningen har inletts av någon som avses i första stycket 2, ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till en åklagare.

En särskild fråga är vad som i detta hänseende avses med att en myndighet har ”utsett” en anställd att kunna fatta beslut om att inleda en utredning om särskilt förverkande. Enligt Lagrådets mening ligger i ordet ”utsett” att det finns ett förordnande för en eller flera i förordnandet namngivna personer. Det räcker således inte att myndigheten fattar ett generellt beslut om att vissa slag av befattningshavare kan inleda en utredning av detta slag.

2 kap. 12 §

I paragrafen anges att i en utredning om självständigt förverkande får beslag, penningbeslag och kvarstad inte bestå längre tid än ett år, om det inte finns särskilda skäl. Lagrådet har ingen invändning mot förslaget men vill tillägga följande. Såsom anges i författningskommentaren bör åklagaren ha en skyldighet att löpande pröva om tvångsmedelsanvändningen ska bestå. Så bör rimligen vara fallet även innan den angivna ettårsfristen har gått ut. Beslutet måste alltså vid varje given tidpunkt vara förenligt med de krav som gäller för åtgärden, däribland kravet på proportionalitet. Ettårsregeln måste förstås så att det när ettårsfristen har gått ut krävs något ytterligare – ”särskilda skäl” – för att åtgärden ska få bestå.

3 kap. 1 §

Kapitlet innehåller bestämmelser som innebär att åklagare, poliser eller anställda inom Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i viss utsträckning får fatta beslut om förverkande, dock inte – enligt 5 § – beslut om självständigt eller utvidgat förverkande. I kapitlet finns också en bestämmelse om beslut om företagsbot genom strafföreläggande. Enligt Lagrådets

mening skulle kapitlet bli mera överskådligt om det i en inledande paragraf togs in en bestämmelse om kapitlets tillämpningsområde.

Vid lagrådsföredragningen har upplysts att avsikten är att de beslut som fattas med stöd av bestämmelserna i 3 kap. – med undantag för beslut enligt 2 § – ska kunna riktas enbart mot den som inte är misstänkt eller åtalad för det brott som ligger till grund för förverkandebeslutet.

Med beaktande av detta – och då 2 § i lagrådsremissens förslag genom tillkomsten av en ny paragraf måste ges beteckningen 3 § – skulle den inledande paragrafen kunna ges följande lydelse (beträffande innebörden i ”misstänkt för brott”, se vad Lagrådet anför i anslutning till 6 kap. 4 §).

> 1 §
>
> En brottsbekämpande myndighet får pröva frågor om förverkande av egendom och om företagsbot enligt bestämmelserna i detta kapitel. Ett beslut får dock inte riktas mot någon som är misstänkt för brott i andra fall än de som avses i 3 §. Ett beslut om förverkande får inte heller avse självständigt eller utvidgat förverkande.

Om detta förslag godtas, bör 5 § i lagrådsremissens förslag utgå, medan 1–4 §§ bör betecknas 2–5 §§.

I lagrådsremissens förslag innehåller 1 § bestämmelser om när en åklagare är behörig att pröva en fråga om förverkande. En första förutsättning är att egendomens värde inte överstiger fem prisbasbelopp. Därutöver krävs att det är fråga om förverkande av (1) ”egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag”, eller (2) ”värdet av egendom”. I sammanhanget ska noteras att paragrafen inte omfattar frågor om självständigt eller utvidgat förverkande (se 5 §).

Såsom 1 § i lagrådsremissens förslag har utformats synes avsikten vara att åklagaren – enligt den första punkten – kan besluta om sakförverkande avseende egendom som har ett värde motsvarande högst fem prisbasbelopp. Den närmast liggande tolkningen av den andra punkten är att om egendom har tagits i beslag eller penningbeslag så ska åklagaren kunna besluta om att förverka – i stället för egendomen – värdet av egendomen.

Om detta är avsikten, bör lagtexten i 1 § (med Lagrådets numrering 2 §, se ovan) lämpligen utformas enligt följande.

> Åklagaren får pröva en fråga om förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag eller om förverkande av värdet av sådan egendom, under förutsättning att värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Vid lagrådsföredragningen har upplysts att paragrafens syfte är vidare än så; en åklagare ska sålunda – inom ramen för fem prisbasbeloppsbegränsningen – kunna besluta om förverkande av en framräknad brottsvinst utan att denna har någon koppling till viss beslagtagen egendom. Lagrådet anser i och för sig att en sådan ordning kan godtas men konstaterar att det är utomordentligt svårt att tolka den föreslagna lagtexten på det sättet. I stället borde lagtexten, om den ska ha den nyss angivna innebörden, lämpligen utformas på följande sätt.

> Åklagaren får pröva en fråga om förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag eller om förverkande av brottsvinster, under förutsättning att värdet av det som kan komma att förverkas inte överstiger fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

En särskild fråga är hur paragrafen ska tillämpas när fråga uppkommer om att inom en och samma utredning förverka flera olika objekt eller värdet av flera olika objekt. Mest rimligt synes vara att i den situationen relatera femprisbasbeloppsgränsen till värdet av vad som sammanlagt förverkas. Detta blir tydligare om man – såsom i Lagrådets ovan lämnade förslag – i lagtexten knyter femprisbasbeloppsgränsen till ”värdet av det som kan komma att förverkas” i stället för till ”egendomens värde”.

3 kap. 2 §

I 2 § i lagrådsremissens förslag (3 § med Lagrådets numrering) regleras när det ankommer på åklagaren att pröva en fråga om förverkande av egendom.

Genom paragrafen utökas åklagarens kompetens att fatta beslut om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde till att även omfatta sådana fall då frågan har samband med brott. Undantag görs för de fall då särskilda skäl talar emot att åklagaren gör denna prövning. Vidare begränsas kompetensen tidsmässigt genom att prövningen måste ske senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ned.

Av författningskommentaren framgår att det centrala är att en åklagare ska vara skyldig att pröva frågan om förverkande av egendom som saknar legalt användningsområde, oavsett om frågan har eller inte har samband med en fråga om ansvar för brott. Syftet är att avlasta domstolarna i de fall prövningen är tämligen okomplicerad. Att fråga inte bara är om en utökad behörighet för åklagaren utan att denne också är skyldig att, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, utnyttja denna behörighet bör enligt Lagrådets mening framgå tydligare av författningstexten.

Mot bakgrund av det anförda, och förutsatt att Lagrådets förslag om att införa en ny inledande paragraf i kapitlet godtas, föreslår Lagrådet att paragrafen betecknas som 3 § och ges följande lydelse.

> Åklagaren får, utöver vad som följer av 2 §, pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. En sådan prövning får dock ske senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att förundersökningen ska läggas ned.
>
> Åklagaren ska pröva en sådan fråga som avses i första stycket, om han eller hon inte finner att det finns särskilda skäl att i stället begära att rätten prövar frågan.

3 kap. 4 § första stycket

I paragrafen uppställs vissa formella krav på sådana förverkandebeslut som åklagare eller annan fattar enligt 1–3 §§. Den reglerar också hur den som vill ha ändring av ett sådant beslut ska agera och vad som då gäller.

I första stycket anges att ett beslut ska meddelas skriftligen och delges den det rör, om det inte är fråga om egendom som avses i 2 §. I författningskommentaren sägs att med den som beslutet rör avses den som beslutet riktas mot. Vidare anges i första stycket att ett beslut ska riktas mot en okänd person om det inte kan klargöras vem egendomen – alltså den egendom som förverkas genom beslutet – tillhör. Delgivning ska då ske genom kungörelse eller anslag hos en myndighet enligt 6 kap. 3 §. Enligt andra stycket får den som beslutet rör anmäla missnöje, dvs. agera för att få till stånd en ändring av förverkandebeslutet. Det framhålls i författningskommentaren att en sådan rätt inte tillkommer någon utomstående som hävdar att egendomen tillhör honom eller henne. Det kan samtidigt noteras att i tredje stycket används det allmänna uttrycket ”någon” om den som med rättslig verkan kan anmäla missnöje.

Den föreslagna regleringen i dessa delar är oklar i två avseenden. För det första används uttrycket ”den som ett beslut rör” på ett sätt som går utöver vad som tycks vara avsikten. För det andra omfattar uttrycket ”det inte kan klargöras vem egendomen tillhör” rent språkligt flera situationer än de som är avsedda.

När det gäller den första frågan kan inledningsvis konstateras att det saknas ett generellt behov av att reglera mot vem ett förverkandebeslut ska riktas. Vem förverkande får ske från framgår av den materiella regleringen. Exempel på ett sådant materiellt krav i remissens förslag är att förverkande får ske från den som har gjort en vinst till följd av ett brott. Ett beslut om förverkande ska alltså riktas mot den som åklagaren eller annan har bedömt att förverkandet ska ske ifrån. Detta behöver inte regleras, och det har inte heller föreslagits. Även när det är fråga om förverkande från en okänd person kan behovet av en uttrycklig reglering diskuteras.

Däremot behövs en tydlig reglering av vem som med rättslig verkan kan angripa ett förverkandebeslut som har fattats av exempelvis en åklagare. I paragrafens andra stycke anges att denna rätt tillkommer ”den som beslutet rör”. Uttrycket är likvärdigt med uttrycket ”den som beslutet angår” vilket används i bland annat förvaltningslagen (2017:900) och som omfattar även andra än de som har haft partsställning i ärendet. Det uttryck som föreslås måste anses innefatta exempelvis den som gör gällande att egendomen tillhör honom eller henne, dvs. den som i ett senare skede enligt 5 kap. är tredje man. Avsikten tycks emellertid inte ha varit att ge en så vid krets en rätt att åstadkomma ett upphävande av beslutet. I remissen sägs att den som avses är den som beslutet riktats mot (s. 382). Om detta syfte ska uppnås, bör det enligt Lagrådet i andra stycket i stället anges att det är ”den som beslutet riktas mot” som kan få till stånd ett upphävande av beslutet. Samma ordval bör användas i första stycket beträffande den som ska delges beslutet.

Om lagtexten är avsedd att ha denna mera begränsade innebörd, kommer förslaget, såvitt gäller utredningsskedet och åklagares eller annans beslut om förverkande, att sakna en reglering som tar sikte på en tredje man som hävdar att han eller hon är den verkliga ägaren till egendomen (jfr 5 kap. om tredje mans rättigheter vid rättegång). Det som anges i den föreslagna lagtexten skulle mot den bakgrunden kunna ses som en bättre ordning än det som författningskommentaren ger uttryck för. Det skulle ge en person som anser sig äga den förverkade egendomen – en tredje man – en rätt att få till stånd ett upphävande av beslutet. Det bredare begreppet ”den som

saken rör” skulle då reglera rätten att agera mot ett förverkandebeslut av en åklagare. Detta framstår dock som väl långtgående, särskilt som beslut på myndighetsnivå bara får fattas i vissa särskilt angivna fall. Det får förutsättas att beslut på myndighetsnivå inte fattas om det finns oklarheter om äganderätten som det inte går att bortse från.

Beträffande den andra frågan – förverkande från en okänd - anser Lagrådet att lagtexten i första stycket tredje meningen antingen bör förtydligas eller strykas helt. Bestämmelsen är avsedd att träffa den situationen när det är okänt vem förverkandeyrkandet kan riktas mot, normalt för att det är okänt vem egendomen tillhör. Så kan vara fallet om egendomen har hittats i en park utan att någon person kan knytas till den. Den föreslagna ordalydelsen träffar dock även en situation där det finns flera tänkbara ägare till viss egendom och det inte kan klargöras vem av dem som är ägare. I ett sådant fall ska beslutet givetvis inte riktas mot en okänd person. Beslutsfattaren måste ta ställning till om det finns förutsättningar för ett förverkandebeslut enligt 3 kap. och i så fall från vem förverkande ska ske. Ett bättre sätt att fånga upp den avsedda situationen är att i lagtexten använda uttryckssättet ”om egendomen tillhör en person som inte är känd”.

Enligt Lagrådets mening behöver det inte i denna paragraf anges hur delgivning ska ske. Det är tillräckligt att det framgår av 6 kap. 3 §.

Med hänsyn till det ovan anförda och med utgångspunkten att beslut mot en okänd regleras samt att språket moderniseras något kan de nu berörda bestämmelserna i 4 § lämpligen ges följande utformning.

> Ett beslut om förverkande enligt detta kapitel ska vara skriftligt. Beslutet ska delges den som beslutet riktas mot, om det inte gäller sådan egendom som avses i 3 §. Om egendomen tillhör en person som inte är känd, ska beslutet riktas mot en okänd person.
>
> Den som beslutet har riktats mot får /…/
>
> Om den som beslutet har riktats mot /…/

Vad gäller beslutets form och innehåll säger den föreslagna lagtexten inget annat än att beslutet ska vara skriftligt. Avsikten synes vara att bestämmelser om beslutets innehåll ska tas in i förordning. Med hänsyn till beslutets ingripande natur anser Lagrådet att frågan om vad beslutet ska innehålla bör regleras på lagnivå. Den enskilde bör informeras om sin rätt att invända mot beslutet och tillförsäkras så mycket information om skälen för beslutet att han eller hon kan bedöma om den rätten bör utnyttjas. Lagrådet noterar att i fråga om ett annat ingripande åklagarbeslut, beslut om kontaktförbud, har beslutets innehåll lagreglerats, bland annat genom ett krav på angivande av skälen för beslutet (se 12 § lagen [1988:688] om kontaktförbud). Det finns ett behov av motsvarande bestämmelser i förevarande paragraf.

Lagrådet vill påpeka att lagrådsremissens förslag inte innehåller några regler om kommunicering med den som beslutet ska riktas mot. Behovet av sådana regler bör övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

3 kap. 4 § andra stycket

Enligt paragrafens andra stycke får den som beslutet rör anmäla missnöje hos den myndighet som har meddelat beslutet. Anmälan ska göras inom tre veckor från dagen för delgivning av beslutet eller, om beslutet inte ska delges, från dagen för beslutet. Om missnöje anmäls, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. I lagtexten anges inte vad som närmare avses med ”anmäla missnöje”. Begreppet används i och för sig i 49 kap. rättegångsbalken. En sådan missnöjesanmälan som avses i förslaget skiljer sig dock från en missnöjesanmälan enligt rättegångsbalken, bland annat på så vis att den ger upphov till en särskild rättsverkan utan motsvarighet i rättegångsbalken; att missnöje anmäls får till följd att förverkandebeslutet upphör att gälla.

Lagrådet noterar att förslaget väsentligen överensstämmer med den reglering som i dag finns i 3 § lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. Enligt Lagrådets mening är det emellertid inte lämpligt att vid utformningen av en ny lagstiftning anknyta till den förhållandevis ålderdomliga terminologi som används i 1986 års förfarandelag. Det gäller i synnerhet som en missnöjesanmälan av det slag som avses i förslaget är avsedd att ha en helt annan funktion än en missnöjesanmälan enligt rättegångsbalken.

Lagrådet avstyrker därför den valda terminologin. En möjlighet är att ”anmäla missnöje” byts ut mot ”invända mot”.

Under alla förhållanden finns det anledning att i det fortsatta lagstiftningsarbetet klargöra huruvida en ”missnöjesanmälan” måste vara skriftlig eller om det räcker med något annat slag av meddelande. Enligt Lagrådets mening ligger det närmast till hands att uppställa ett skriftlighetskrav. Genom ett sådant krav förbättras möjligheterna att avgöra vilken innebörd som en meningsyttring har. Det blir därmed också lättare att ta ställning till om förverkandebeslutet fortsättningsvis gäller eller inte.

Paragrafens andra stycke bör därför kunna formuleras enligt följande.

> Beslutet om förverkande upphör att gälla om den som beslutet riktas mot [skriftligen] invänder mot beslutet hos den myndighet som har meddelat beslutet inom en frist av tre veckor från dagen för delgivning av beslutet. Om beslutet inte ska delges, ska fristen i stället räknas från dagen för beslutet. Om en sådan invändning görs, ska beslutet inte längre gälla.

Om Lagrådets förslag godtas, bör begreppet ”anmäler missnöje” i tredje stycket bytas ut mot ”invänder mot beslutet”, medan ”anmälan om missnöje” i fjärde stycket bör bytas ut mot ”invändningen mot beslutet”.

3 kap. 5 §

I paragrafen anges att beslut om förverkande enligt detta kapitel inte får avse självständigt eller utvidgat förverkande.

Lagrådet har ovan föreslagit att kapitlets tillämpningsområde klargörs i en inledande paragraf. Om Lagrådets förslag till en sådan paragraf godtas, kan förevarande paragraf utgå.

4 kap. reglerar förfarandet vid domstol, dock endast när fråga är om förverkande eller åläggande av företagsbot som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott. Bestämmelserna är alltså avsedda att träffa endast vissa domstolsförfaranden. Rubriken till 4 kap. ”Förfarandet i domstol” är därför missledande. Lagrådet föreslår att den i stället formuleras ”Förfarandet i domstol i vissa fall”.

Lagrådsremissens förslag innebär att frågor om förverkande eller åläggande av företagsbot kan handläggas enligt tre olika regelverk, dels enligt förvarande kapitel, dels enligt 3 kap. och dels enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i brottmål. Detta bör enligt Lagrådets mening komma till tydligare uttryck i en inledande paragraf. Det som i övrigt sägs i paragrafen – att frågan ska prövas av rätten efter särskild talan av åklagaren – kan lämpligen tas upp en särskild paragraf.

Lagrådet har följande förslag till lagtext.

> 1 §
>
> Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas vid handläggningen i domstol av en fråga om förverkande av egendom eller om företagsbot, om inte frågan utgör en del av en fråga om ansvar för brott.
>
> Av 1 kap. 2 § andra stycket första meningen framgår vad som gäller vid handläggningen i domstol när frågan om förverkande eller företagsbot utgör en del av en fråga om ansvar för brott.
>
> 2 §
>
> En fråga som ska handläggas enligt bestämmelserna i detta kapitel ska prövas av rätten efter särskild talan av åklagaren.

Om Lagrådets förslag godtas, måste de följande paragraferna numreras om. Vidare bör det som sägs i 2 § i lagrådsremissens förslag om ”talan enligt 1 §” bytas ut mot ”talan enligt 2 §”.

När det gäller utformningen av den talan som åklagaren för enligt 4 kap. innehåller förslaget inga särskilda bestämmelser. Såsom förslaget är utformat ligger det då närmast till hands att, i enlighet med 4 kap. 12 § i förslaget, tillämpa rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål. Det innebär att vägledning får sökas i 45 kap. 4 § rättegångsbalken, som anger vad en stämningsansökan ska innehålla. Vad som sägs i den paragrafen passar emellertid mindre väl för en talan om självständigt förverkande. Regleringen i 42 kap. 2 § rättegångsbalken om innehållet i en stämningsansökan i tvistemål förefaller vara mer lämpad för dessa fall, trots att det rör sig om en åklagares talan om ett ingripande mot en enskild.

Enligt Lagrådets mening bör i den fortsatta beredningen övervägas om det ska regleras vad en ansökan om förverkande eller företagsbot som förs som en särskild talan ska innehålla. Innehållet i åklagarens ansökan har stor betydelse för svarandens möjligheter att ta tillvara sina intressen. Det kan också ha betydelse för frågor om rättskraft hos den kommande domen. Innehållet i ansökan och den utredning som presenteras till stöd för talan har också stor betydelse för den fortsatta handläggningen, exempelvis om svaranden uteblir från en huvudförhandling.

Det kan också finnas ett behov av att reglera innehållet i en motsvarande framställning om förverkande eller företagsbot som görs inom ramen för ett brottmål, även om sådana regler saknas i dag.

4 kap. 3 §

Paragrafen innehåller forumregler. I första stycket anges var en ”särskild talan om förverkande eller företagsbot” som huvudregel ska väckas. Såvitt Lagrådet förstår syftar detta inte på något annat än det som i 2 § benämns ”talan enligt 1 §”. Lagrådet föreslår därför att ”särskild talan om förverkande eller företagsbot” byts ut mot ”talan enligt 2 §” (jfr vad Lagrådet ovan har anfört om att 1 § i lagrådsremissens förslag bör delas upp på två paragrafer).

Enligt paragrafens andra stycke ska en ”särskild talan om självständigt förverkande eller förverkande av särskilda brottsverktyg” väckas vid rätten i den ort där egendomen påträffades. Lagrådet förordar att även denna bestämmelse, på samma sätt som bestämmelsen i första stycket, knyts till ”talan enligt 2 §”.

I författningskommentaren anges att om egendom har påträffats på orter under olika domstolar så är samtliga behöriga. Detta är enligt Lagrådets mening en rimlig ordning men den bör komma till tydligare uttryck i lagtexten. Lagrådet föreslår att andra stycket första meningen formuleras enligt följande.

> En talan enligt 2 § som avser självständigt förverkande eller förverkande av särskilda brottsverktyg väcks vid rätten i den ort där egendomen eller en del av egendomen påträffades.

4 kap. 4 §

Paragrafen reglerar den stämning som rätten ska utfärda med anledning av åklagarens talan. Enligt andra stycket ska, om frågan gäller förverkande och det inte kan klargöras vem egendomen tillhör, stämningen riktas mot en okänd person. Detta motsvarar vad som sägs i 3 kap. 4 § första stycket. De synpunkter som Lagrådet har redovisat angående den bestämmelsen gör sig gällande även här, vilket talar för att ”det inte kan klargöras vem egendomen tillhör” byts ut mot ”egendomen tillhör en person som inte är känd”.

Lagrådet förordar dock i första hand att 4 kap. 4 § andra stycket får utgå. Det bör inte komma i fråga att rätten utfärdar stämning mot någon annan än den som åklagaren har angett som motpart. Någon särskild bestämmelse om vem rätten ska utfärda stämning mot bör därför inte införas. Enligt Lagrådet är det lämpligare med en regel om vem åklagaren ska rikta sin talan mot.

En sådan regel skulle kunna tas in i den nya 2 § i 4 kap. som Lagrådet förordar. Den kan förslagsvis ges följande utformning.

> Om frågan gäller förverkande och egendomen tillhör en person som inte är känd, ska talan riktas mot en okänd person.

I mål om förverkande ska rätten enligt 4 kap. 5 § i förslaget förelägga svaranden att yttra sig eller inställa sig till huvudförhandling. Om svaranden inte följer ett sådant föreläggande, ska rätten enligt förevarande paragraf meddela dom om förverkande av egendomen mot svaranden. Förverkandetalan ska alltså i detta fall bifallas. Av paragrafens sista mening följer dock att talan ska avslås om den ”inte innefattar laga skäl” eller ”det annars framgår att den är ogrundad”.

En liknande reglering finns i 1986 års lag (”skall egendomen förverkas, om det inte framgår att talan är ogrundad”). Den regleringen går i sin tur tillbaka på en tidigare bestämmelse i 17 § andra stycket i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken; den tidigare bestämmelsen var dock tillämplig enbart då egendomens ägare var okänd, inte hade känd hemvist i Sverige eller annars inte kunde delges.

Enligt Lagrådets mening kan den föreslagna regleringen starkt sättas i fråga. De föreslagna bestämmelserna uppvisar visserligen stora likheter med regelverket om tredskodom i 44 kap. rättegångsbalken. Frågan är dock om det är acceptabelt att tillämpa en ordning, avsedd för tvistlösning mellan enskilda, i ett i grunden straffrättsligt förfarande. Det kan också ifrågasättas om det i praktiken skulle fungera.

Bestämmelserna om tredskodom i 44 kap. rättegångsbalken är tillämpliga i dispositiva tvistemål. En tredskodom mot svaranden ska grundas på kärandens framställning av omständigheterna i målet, såvitt svaranden har fått del av framställningen och den inte strider mot förhållande som är allmänt veterligt. I den mån framställningen inte innefattar laga skäl för käromålet eller det annars uppenbart framgår att käromålet är ogrundat, ska det ogillas (se 44 kap. 8 § andra stycket). Denna reglering förutsätter alltså att rätten i huvudsak ska göra enbart en rättslig bedömning av om de rättsfakta som käranden har angett till stöd för sin talan utgör ”laga skäl” för talan. Däremot ska rätten normalt inte pröva de i målet angivna sakförhållandena. Om käranden har väckt en fullgörelsetalan mot svaranden under påstående att käranden har lånat ut ett belopp till svaranden och att svaranden inte har betalat tillbaka detta belopp i tid, är detta därför normalt tillräckligt för att käromålet ska bifallas. Rätten ska alltså normalt inte pröva kärandens påståenden i sak, t.ex. att käranden har lånat ut det angivna beloppet eller att återbetalning inte har skett.

I ett mål om självständigt förverkande (jfr 36 kap. 14 § brottsbalken i lagrådsremissens förslag) kommer talan att grundas på ett enda rättsfaktum, nämligen åklagarens påstående att den egendom som yrkas förverkad härrör från brottslig verksamhet. Det får i och för sig antas att åklagaren i stämningsansökan vanligen har underbyggt detta påstående genom att hänvisa till ett antal olika sakomständigheter. Som den föreslagna 4 kap. 8 § är utformad måste det emellertid antas att rätten, när paragrafen tillämpas, inte ska – annat än i undantagsfall (när ”det annars framgår att talan är ogrundad”) – ta ställning till om dessa omständigheter är för handen eller om beviskravet i 36 kap. 14 § brottsbalken är uppfyllt. Det förefaller alltså som att rätten normalt kan nöja sig med att konstatera att åklagaren har angett ”laga skäl” för sin talan, dvs. att åklagaren har påstått att egendomen härrör från brottslig verksamhet. En sådan ordning skulle enligt Lagrådets mening inte vara acceptabel.

Av författningskommentaren synes visserligen framgå att avsikten är att rätten i den angivna situationen ändå ska göra en viss materiell prövning. Enligt Lagrådets mening framstår det emellertid som oklart hur denna prövning ska gå till, i vilken utsträckning rätten ska ifrågasätta de sakomständigheter som åklagaren har påstått och om rättens prövning ska eller kan grundas på bevisning som åklagaren har lagt fram.

I sammanhanget kan konstateras att det i 4 kap. 9 § i förslaget finns en bestämmelse om vad som gäller när svaranden har uteblivit från en huvudförhandling i ett mål om företagsbot. Den bestämmelsen ger ingen möjlighet att göra det slag av summarisk prövning som förefaller vara avsedd i 8 §. I stället gäller att målet får avgöras i svarandens utevaro, under förutsättning att saken kan utredas tillfredsställande. Det innebär att målet ska prövas på sedvanligt sätt, låt vara utan att svaranden är närvarande. I författningskommentaren påpekas att motsvarande gäller om ett mål om företagsbot ska avgöras utan huvudförhandling, dvs. målet kan även då prövas i sak. Lagrådet kan inte se några rimliga skäl till att inte tillämpa samma ordning även i mål om förverkande.

4 kap. 12 §

I paragrafen anges att rättegångsbalkens bestämmelser om rättegången i brottmål ska tillämpas när det gäller förfarandet i övrigt, om inte annat föreskrivs i denna lag. I författningskommentaren sägs att hänvisningen innebär att rättegångsbalkens regler om bland annat bevisning, omröstning och rättegångskostnader blir tillämpliga. Däremot innebär den, enligt kommentaren, inte någon grund för att använda tvångsmedel enligt 24–28 kap. rättegångsbalken. Att dessa kan användas styrs enligt kommentaren av hänvisningen i 1 kap. 2 § i den nya lagen. Lagrådet förutsätter att det som åsyftas är hänvisningen i tredje stycket andra meningen. Den bestämmelsen finns med också i Lagrådets förslag till 1 kap. 2 §.

5 kap. 1 §

Paragrafen ger tredje man viss rätt att inträda i en rättegång om förverkande. Bestämmelsen är tillämplig oavsett vilket regelverk – den nya lagen eller rättegångsbalken – som gäller för förfarandet (se 1 kap. 3 §). Tredje man definieras som den som inte är part i rättegången men som hävdar en rätt till egendom som yrkas förverkad. Rätten att inträda är inte avsedd att ge tredje man någon partsställning men däremot en rätt att lägga fram bevisning.

Rätten att inträda är uttryckt på det sättet att en tredje man får inträda om det inte finns särskilda skäl emot det. Avsikten är att regeln ska ge utrymme för viss flexibilitet för rätten vid bedömningen av om ett inträde är lämpligt. Lagrådet har inte några invändningar mot att lagtexten ges den föreslagna utformningen. Lagrådet vill emellertid understryka att möjligheten till inträde utgör en viktig rättssäkerhetsgaranti för den som gör gällande äganderätt till egendom som yrkas förverkad från annan. Det är mot den bakgrunden naturligt att en tredje man bör nekas möjligheten till inträde först om skälen mot inträde är förhållandevis tungt vägande.

I paragrafen regleras rätten till biträde på det allmännas bekostnad för personer som berörs av ett förfarande om förverkande av egendom eller om åläggande av företagsbot.

I förslaget används benämningen ”offentligt biträde”. Det kan konstateras att med benämningen ”offentligt biträde” följer att bestämmelserna i lagen (1996:1620) om offentligt biträde normalt ska tillämpas. I 1 § i den lagen sägs att den tillämpas när offentligt biträde ska förordnas i ett mål eller ärende enligt särskild föreskrift i lag. De ärendekategorier där offentligt biträde förekommer är bland annat avvisnings- och utvisningsärenden enligt utlänningslagstiftningen och ärenden om administrativa frihetsberövanden. I huvudsak handlar det om ärenden som handläggs vid förvaltningsmyndigheter och i förvaltningsdomstol. Denna ordning är väl etablerad. I de nu aktuella fallen är det inte fråga om detta slag av ärenden. Det är inte heller avsikten att några bestämmelser i lagen om offentligt biträde ska tillämpas. I stället hänvisas det i paragrafen till bestämmelser i rättegångsbalken.

Mot denna bakgrund bör det enligt Lagrådets mening inte komma i fråga att använda beteckningen ”offentligt biträde” i detta sammanhang. Lagrådet noterar att beteckningen offentligt biträde används i 27 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom och att annat inte kan utläsas av bestämmelsen och dess förarbeten än att lagen om offentligt biträde gäller i de frågor som inte regleras i 27 § (se t.ex. prop. 2003/04:87 s. 41 f.).

Lagrådet föreslår att beteckningen ”juridiskt biträde” används. Den beteckningen kan visserligen uppfattas så att den syftar på någon som i allmänhet bistår med rättslig hjälp. Beteckningen används dock i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i de bestämmelser som avser utredning om brott begångna av personer under 15 år (se 32 a §). Det förefaller lämpligast att använda den beteckningen även här.

Begreppet ”offentligt biträde” förekommer även i den föreslagna kapitelrubriken och i en särskild underrubrik. Vad Lagrådet nu har sagt leder till att motsvarande ändring bör göras också i dessa rubriker.

I paragrafens första stycke används begreppet ”den som saken rör” för att beteckna den som ska ha rätt till biträde. Av författningskommentaren framgår att begreppet är avsett att omfatta den som åklagaren avser att väcka talan mot eller har väckt talan mot.

I likhet med vad Lagrådet har angett avseende 3 kap. 4 § får emellertid den språkliga innebörden av begreppet anses vara vidare än så och – när saken gäller förverkande – omfatta också annan som gör gällande äganderätt till den egendom som kan komma att bli föremål för ett förverkande.

Avsikten med förslaget tycks vara att, såvitt gäller förverkande, göra en åtskillnad mellan å ena sidan personer som saken rör i den meningen att de är föremål för utredning om förverkande och vars egendom kan förverkas och å andra sidan personer som inte är i den situationen men som gör anspråk på en rätt till den aktuella egendomen. Rätten till biträde är avsedd att vara mer begränsad i de senare fallen än i de förra. Enligt Lagrådets mening blir detta tydligare om man använder ett uttryck liknande det som Lagrådet föreslår för 3 kap. 4 § (”den som beslutet riktas mot”).

Bestämmelserna i andra stycket synes vara tillämpliga enbart i förfaranden som rör förverkande. Lagrådet noterar att de gäller endast när tredje man hävdar rätt till egendom som ”yrkas förverkad”. Därmed kommer de att kunna tillämpas först sedan en talan om förverkande har väckts. Rätten till biträde enligt första stycket innehåller inte någon motsvarande begränsning. Om, såsom får antas vara fallet, avsikten är att det ska finnas en sådan skillnad mellan bestämmelserna i första och andra styckena bör skälen för detta redovisas. Om någon sådan avsikt inte finns, bör lagtexten justeras.

Första och andra styckena kan med dessa utgångspunkter och vissa ytterligare förtydliganden ges följande lydelse.

> Ett juridiskt biträde ska förordnas för den som ett beslut om förverkande eller företagsbot kan komma att riktas mot, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. Har den som beslutet kan komma att riktas mot inte fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.
>
> Ett juridiskt biträde ska förordnas för en tredje man som hävdar rätt till egendom som yrkas förverkad, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till utredningen eller övriga omständigheter. För en tredje man som inte har fyllt 18 år ska ett juridiskt biträde förordnas, om det finns särskilda skäl.

I paragrafens fjärde stycke hänvisas till vad som föreskrivs i 21 och 31 kap. rättegångsbalken om offentlig försvarare. Lagrådet anser att dessa hänvisningar är väl generella. 21 kap. rättegångsbalken innehåller flera bestämmelser om offentlig försvarare som inte kan eller ska tillämpas i nu aktuella fall. I 31 kap. finns bestämmelser om ersättningsskyldighet för tilltalade i olika fall. Bestämmelserna anknyter bland annat till om den tilltalade frikänns eller döms för det brott som ett åtal avser. Det är inte givet hur de bestämmelserna ska tillämpas i förevarande fall, i vart fall inte när det förs en särskild talan om förverkande. I lagtexten bör därför förtydligas vilka bestämmelser i 21 och 31 kap. rättegångsbalken som ska tillämpas och hur det som där sägs ska tillämpas i en utredning eller vid en talan om förverkande eller företagsbot. Lagrådet förutsätter att detta görs i den fortsatta beredningen.

6 kap. 3 §

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om delgivning av beslut enligt 3 kap. och stämning enligt 4 kap.

Bestämmelserna innebär att delgivning i vissa fall får ske genom kungörelsedelgivning. Detta gäller även – enligt första stycket andra meningen – när den som en fråga om förverkande rör är okänd. Enligt Lagrådets mening torde det i det sistnämnda fallet inte finnas någon annan möjlig delgivningsform än kungörelsedelgivning och det är därför missledande att säga att delgivning ”får” ske genom kungörelsedelgivning.

Lagrådet, som även föreslår vissa redaktionella ändringar i lagtexten, förordar att paragrafen ges följande lydelse.

Om ett beslut enligt 3 kap. eller en stämning enligt 4 kap. avser förverkande av egendom som är tagen i beslag eller penningbeslag, får beslutet eller stämningen delges genom kungörelsedelgivning i enlighet med 48 § delgivningslagen (2010:1932). Om beslutet eller stämningen riktas mot en okänd person, ska delgivning ske genom kungörelse-delgivning.

Om värdet av den säkrade egendomen inte överstiger en tiondel av ett prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, får delgivning i stället ske genom att beslutet eller stämningen anslås hos den myndighet som har meddelat beslutet eller utfärdat stämningen. Värdet av egendomen ska bestämmas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då beslutet eller stämningen anslås.

6 kap. 4 §

I paragrafen anges vilka bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare som ”ska gälla” i en utredning eller i ett förfarande om förverkande. Det har upplysts att det bör stå ”ska tillämpas”. I lagtexten görs den begränsningen att paragrafen bara gäller när utredningen eller förfarandet inte utgör en ”del av en fråga om ansvar för brott”. De problem som är förknippade med det begreppet i utredningsskedet har Lagrådet berört i anslutning till 1 kap. 2 §. I författningskommentaren till förevarande paragraf anges att avsikten är att bestämmelsen är tillämplig om förverkandeyrkandet riktas mot någon annan än en tilltalad, framställs utan att någon är tilltalad eller inte grundas på brott. Ett exempel är en utredning eller ett förfarande om förverkande av särskilda brottsverktyg. Om frågan utgör en del av en fråga om ansvar för brott, ska handläggningen i stället ske direkt enligt reglerna i rättegångsbalken och genom hänvisningar där till lagen om unga lagöverträdare.

Lagrådet förordar att uttrycket ”som inte utgör en del av en fråga om ansvar för brott” byts ut mot ”som rör någon som inte är misstänkt för brott”. Uttrycket motsvarar det som finns i tredje stycket i remissens förslag till 1 kap. 2 § och det som Lagrådet föreslår ska tas in i 3 kap. 1 § (vilken delvis ersätter 3 kap. 2 §). Uttrycket tar sikte på om det finns en misstanke om brott med koppling till förverkandefrågan. Det har alltså inte någon betydelse om den unge – eller den som ett myndighetsbeslut om förverkande riktas mot – är föremål för en brottsmisstanke som saknar koppling till förverkandet.

6 kap. 5 §

I paragrafen regleras möjligheterna att använda tvångsmedel i en utredning eller ett förfarande om förverkande mot någon som inte har fyllt 15 år. Enligt paragrafen får vissa angivna tvångsmedel användas mot personer som inte har fyllt 15 år (se första stycket första meningen och andra stycket första meningen). Beträffande vissa andra tvångsmedel anges att sådan tvångsmedelsanvändning kräver särskilda skäl (se första stycket andra meningen och andra stycket andra meningen).

Första stycket, som avser självständigt förverkande, rör tvångsmedel enligt lagens 2 kap. Andra stycket, som avser andra former av förverkande, rör tvångsmedel enligt 23, 27 och 28 kap. rättegångsbalken.

Lagrådet konstaterar att det i 1 kap. 2 § finns generella hänvisningar till rättegångsbalken som innefattar balkens bestämmelser om tvångsmedel (i Lagrådets förslag har de tagits in i den paragrafens andra stycke). Dessa är tillämpliga även på personer som är under 15 år. Detsamma gäller 2 kap. i denna lag. Det är därmed inte nödvändigt att i förevarande paragraf ge positivt stöd för tvångsmedelsanvändning mot personer som inte har fyllt 15 år. Vad paragrafen behöver ge uttryck för är enbart de begränsningar i tvångsmedelsanvändningen som är avsedda, dvs. att tvångsmedelsanvändningen i vissa fall kräver att det finns särskilda skäl. Detta innebär att paragrafens två första stycken bör justeras, bland annat genom att första meningen i respektive stycke utgår.

Andra stycket gäller utan inskränkning till någon viss form av förverkande. Det ska dock vara fråga om en utredning, eller ett förfarande, som har samband med en fråga om ansvar för brott samtidigt som den unge inte ska vara misstänkt, eller tilltalad, för brottet. Lagtexten innefattar flera oklarheter. Det gäller t.ex. vad som avses med att bestämmelserna ska tillämpas ”i ett förfarande” och varför det i lagtexten talas om ”tilltalad” trots att bestämmelserna avser enbart personer under 15 år. Det är också oklart vilken betydelse som rekvisiten ”har samband med en fråga om ansvar för brott” och ”den som inte är misstänkt /…/ för brottet” är avsedda att ha. Dessa oklarheter behöver redas ut i den fortsatta beredningen.

I tredje stycket anges bland annat att den som är under 15 år får hållas kvar för kroppsvisitation i högst tre timmar. Stycket bör utformas i närmare anslutning till 36 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, t.ex. enligt följande.

> Vid kroppsvisitation får den som inte har fyllt 15 år hållas kvar för ändamålet i högst tre timmar. En polisman får ta med den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Den lagtekniska strukturen

Strukturen i lagrådsremissens förslag till nytt 36 kap. avviker väsentligt från strukturen i det remissbehandlade betänkandeförslaget. I betänkandeförslaget inleds kapitlet med bestämmelser om de olika slagen av förverkande och i anslutning till dessa finns det också bestämmelser om från vem förverkande kan ske (1–12 §§). De följande paragraferna innehåller bestämmelser av mer övergripande karaktär, främst om vem en talan eller ett beslut om förverkande får riktas mot samt en bestämmelse om att förverkande inte får ske om det är uppenbart oskäligt (13–17 §§). I lagrådsremissens förslag inleds kapitlet i stället med ”Allmänna bestämmelser om förverkande”, däribland bestämmelser om att förverkande får ske enbart från den som egendomen tillhör (3–5 §§) och en bestämmelse om att förverkande inte får ske om det är uppenbart oskäligt (9 §). Bestämmelserna om de materiella förutsättningarna för förverkande presenteras först i de följande paragraferna (12–21 §§).

Enligt Lagrådets mening måste det starkt ifrågasättas om den modell som har valts i lagrådsremissen är ändamålsenlig. Bestämmelserna i 3–5 §§ om att förverkande får ske enbart från den som egendomen tillhör,

liksom oskälighetsregeln i 9 §, måste uppfattas som begränsningar i förhållande till de materiella regler om förverkande som i lagrådsremissens förslag presenteras först i de följande paragraferna. Att på detta sätt placera begränsningsreglerna före de materiella bestämmelserna om förverkande minskar tillämparens möjligheter att ta till sig sambandet mellan bestämmelserna. Innan man har tagit del av bestämmelserna i 12–21 §§ blir det utomordentligt svårt att förstå den reella innebörden i exempelvis 3 § första stycket.

Lagrådet förordar därför att kapitlet struktureras på ett sätt som ansluter närmare till betänkandets förslag, så att de bestämmelser som i lagrådsremissens förslag har placerats i 3–11 §§ placeras efter de bestämmelser som i förslaget finns i 12–21 §§.

Lagrådet behandlar dock i det följande lagrådsremissens förslag utifrån den i remissen givna strukturen.

36 kap. 3 § första stycket

Paragrafens första stycke innehåller en allmän begränsning i möjligheterna till förverkande. Den innebär att förverkande får ske endast från den som egendomen tillhör. Med den som egendomen tillhör jämställs den som enligt 4 eller 5 § ska anses vara ägare till egendomen.

Såsom bestämmelsen har utformats är det inte alldeles lätt att se hur den förhåller sig till kapitlets andra regler om från vem förverkande får ske (se 13,16 och 20 §§). Såvitt Lagrådet förstår ställer de sistnämnda bestämmelserna ett krav på viss anknytning mellan de förverkandeutlösande omständigheterna och förverkandesvaranden (vad som i lagrådsremissen benämns ”kopplingskrav”). Bestämmelsen i 36 kap. 3 § första stycket innehåller i stället ett krav på en viss civilrättslig anknytning mellan förverkandesvaranden och den egendom som förverkas. Lagrådet anser att skillnaden mellan de skilda slagen av regler bör tydliggöras i lagtexten.

Den angivna begränsningen gäller, enligt första stycket andra meningen, inte vid förverkande av penningmedel. Såvitt Lagrådet förstår är detta undantag inte avsett att vara generellt. Det är i stället tänkt att träffa den speciella situationen då penningmedlen påträffas hos en person och det samtidigt är svårt att avgöra om äganderätten till medlen har övergått till innehavaren. Medlen kan då förverkas hos innehavaren utan att det behöver klargöras vem som är ägare till egendomen. Att bestämmelsen är avsedd att ha denna mera begränsade innebörd bör tydliggöras i lagtexten.

Lagrådet föreslår mot denna bakgrund att 3 § första stycket ges följande lydelse.

> Ett beslut om förverkande av viss egendom får meddelas endast mot den som egendomen tillhör eller som enligt 4 eller 5 § ska anses vara egendomens ägare. Detta hindrar dock inte att penningmedel förverkas genom beslut mot den som innehar medlen.

36 kap. 3 § andra stycket

I paragrafens andra stycke finns särskilda bestämmelser om vad som gäller om någon har en särskild rätt till egendom som förverkas. Bestämmelserna förefaller inte ha något samband med bestämmelserna i första stycket.

Enligt Lagrådets mening skulle lagtexten vinna i tydlighet om bestämmelserna placerades i en särskild paragraf efter de bestämmelser som i lagrådsremissens förslag finns i 4 och 5 §§.

36 kap. 3 § tredje stycket

Också paragrafens tredje stycke – en erinran om de förfaranderegler som i lagrådsremissen finns i förslaget till lag om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot – saknar ett tydligt samband med bestämmelserna i första stycket. Denna erinran bör lämpligen placeras längre fram i kapitlet.

36 kap. 4 och 5 §§

Paragraferna innehåller presumtioner om vem som ska anses vara ägare till viss egendom. Om de besittningsförhållanden som anges i paragraferna föreligger, behöver åklagaren inte föra bevisning om att egendomen tillhör förverkandesvaranden. I stället får tredje man som hävdar att han eller hon är egendomens rätte ägare bevisbördan för detta. Bestämmelserna har viss förebild i 4 kap. 18 och 19 §§ utsökningsbalken.

Att egendom kan förverkas endast från den som egendomen tillhör utgör ett skydd för äganderätten. Presumtionsregler av det aktuella slaget innebär uppenbarligen en viss risk för att egendom förverkas från annan än den rätte ägaren. Det medför att den föreslagna regleringen är ägnad att inge vissa betänkligheter. Det gäller inte minst i ljuset av de regler som föreslås i övrigt och som innebär att förverkande får ske med lägre beviskrav än de som hittills har gällt, att en ny form av förverkande med relativt lösliga ramar införs och att det inte kommer att gälla någon bortre tidsgräns för de omständigheter som kan åberopas till stöd för ett sådant förverkande. Enbart det förhållandet att liknande presumtionsregler gäller vid utmätning motiverar inte att samma slag av regler får gälla vid förverkande. Det är ju vid utmätning fråga om att driva in en fastställd betalningsskyldighet till en enskild eller till det allmänna, medan förverkande utgör ett särskilt slag av ingripande i enskildas äganderätt med hänvisning till brott eller brottslighet.

Samtidigt är det angeläget att brottsvinster inte kan undanhållas från förverkande genom olika slag av grundlösa påståenden om att viss egendom tillhör någon annan. Och de föreslagna presumtionsreglerna är utan tvekan ägnade att underlätta en effektiv tillämpning av förverkandereglerna. Risken för att en tillämpning av reglerna leder till materiellt felaktiga resultat får också anses vara förhållandevis begränsad, dels därför att besittning normalt är en tydlig indikation på ägande, dels därför att de i paragraferna uppställda presumtionerna kan motbevisas.

Frågan om det bör införas bestämmelser av detta slag handlar enligt Lagrådets mening sist och slutligen om en grannlaga rättspolitisk avvägning mellan effektivitet och rättssäkerhet. De betänkligheter som Lagrådet ovan har redovisat är inte av det slag att de ger anledning att avstyrka förslaget.

Såsom paragraferna är utformade får de förstås som kompletteringar till 3 § första stycket, dvs. presumtionerna är avsedda att tillämpas enbart vid bedömningen av om det finns hinder mot förverkande enligt den bestäm-

melsen. Det innebär bl.a. att presumtionerna inte ska tillämpas när man prövar om de särskilda förutsättningarna för självständigt eller utvidgat förverkande i 14 och 15 §§ är uppfyllda.

För att det ska bli tydligt att paragraferna har endast denna innebörd bör de utformas enligt följande.

> 4 §
>
> Vid tillämpningen av 3 § första stycket ska den som har lös egendom i sin besittning anses /.../.
>
> 5 §
>
> Om någon är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, ska vid tillämpningen av 3 § första stycket personen anses som ägare /…/.

36 kap. 8 §

I paragrafens första stycke anges att rätten *i stället för* att besluta om förverkande får besluta om åtgärd som kan förhindra att egendomen missbrukas. I motsvarande bestämmelse i 17 § andra stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling finns ett tillägg som anger att i sådana fall får även en del av egendomens värde förklaras förverkad. Av författningskommentaren till 8 § framgår att en sådan möjlighet är avsedd att gälla även fortsättningsvis. Enligt Lagrådet blir lagtexten klarare om ett sådant tillägg som nu finns i 17 § smugglingslagen tas in i 8 § första stycket.

36 kap. 9 §

Enligt paragrafen ska förverkande inte ske om det är ”uppenbart oskäligt”.

Bestämmelsen motsvarar vad som är huvudregeln i nuvarande lagstiftning (se särskilt 36 kap. 1 § första stycket och 1 a § brottsbalken). Vid utvidgat förverkande gäller dock i dag i stället att förverkande inte får beslutas om det är ”oskäligt”.

Lagrådet godtar i och för sig att kravet på uppenbar oskälighet utvidgas till att omfatta samtliga förverkandeformer, inbegripet utvidgat förverkande och den nya förverkandeformen självständigt förverkande. Det finns emellertid anledning att framhålla att med den gentemot den enskilde stränga utformning som den föreslagna lagstiftningen har lär det ganska ofta uppkomma situationer där effekterna av förverkandereglernas tillämpning blir mindre rimliga. Det gäller i synnerhet i situationer då förverkandet riktas mot någon annan än den som har begått ett brott eller då det förverkandegrundande brottet är av mindre allvarligt slag, t.ex. ett oaktsamhetsbrott. Det får förutsättas att domstolarna i dessa och andra situationer tillämpar rekvisitet ”uppenbart” med viss försiktighet och underlåter förverkande i den utsträckning ett förverkande skulle framstå som orimligt. Detta är särskilt tydligt på specialstraffrättens område, där de föreslagna reglerna ger utrymme för – eller rentav påbjuder – mycket omfattande förverkanden även vid förhållandevis lindrig brottslighet.

36 kap. 10 §

I 10 § anges att om egendom som svarar mot ett enskilt anspråk har förverkats ska staten i den förpliktades ställe ersätta den berättigade intill värdet av det som staten får in till följd av förverkandebeslutet. Avsikten är att den paragrafen ska ersätta den nuvarande bestämmelsen i 36 kap. 17 § andra stycket brottsbalken. Förslaget avviker i vissa hänseenden från den nuvarande bestämmelsen, bland annat på så vis att begränsningen till en viss förverkandeform tas bort.

Av lagrådsremissen framgår att rätten till ersättning är avsedd att inträda i efterhand. I författningskommentaren anges att frågan liksom hittills ska prövas av Justitiekanslern när den prövas självständigt utom rätta. Avsikten synes emellertid vara att frågan om staten ska ersätta den berättigade också kan prövas i domstol, i samma rättegång som förverkandefrågan prövas i. Det är inte klart om detta gäller enbart i de fall som avses i 11 § eller om sådan domstolsprövning ska kunna ske även i andra fall. Uttalandena i författningskommentaren ger intrycket att frågan ska kunna prövas i förverkanderättegången enbart när 11 § är tillämplig, dvs. bara när det enskilda anspråket avser penningmedel. Lagrådet konstaterar att detta inte framgår av lagtexten i 10 §.

Lagrådet konstaterar också att den nuvarande bestämmelsen är avsedd primärt för de fall när ersättningsanspråket inte är känt vid tidpunkten för förverkandebeslutet (prop. 1986/87:6 s. 20 och 21). Tillämpningsområdet för såväl den nuvarande som den föreslagna bestämmelsen är dock inte begränsat till de fallen. Detta behandlas i författningskommentaren i frågan om förhållandet till 11 §, men är som nyss angetts, inte helt klargörande.

Avsikten synes vara att ersättning ska kunna beslutas även om det ännu inte har influtit någon egendom till staten till följd av beslutet om förverkande. Samtidigt säger lagtexten att rätten till ersättning gäller enbart ”intill värdet av det som staten får in”. Det bör klargöras hur denna begränsning ska kunna beaktas innan någon egendom ännu har influtit.

Den bestämmelse som finns sist i nuvarande 36 kap. 17 §, om rätt för den förpliktade att vid verkställighet avräkna vad som kan ha utgetts, saknar motsvarighet i förslaget. Avsikten är dock att det som sägs där fortfarande ska gälla. Saken kommenteras i remissen men på ett sätt som inte är särskilt klargörande (s. 408 y). Enligt Lagrådets mening bör bestämmelsen behållas.

Lagrådet noterar också att den föreslagna bestämmelsen skiljer sig från den nuvarande genom att det talas om den ”berättigade” i stället för den ”skadelidande”. Det tycks vara ett resultat av att tillämpningsområdet har vidgats. Lagrådet vill i det sammanhanget påpeka att bestämmelsen enligt sin ordalydelse är begränsad till enskilda anspråk och att ersättning från staten förutsätter att den egendom som förverkats svarar mot det anspråket.

Ordvalet ”enskilda anspråk” kan diskuteras. Det används i rättegångsbalken i fråga om målsägandes rätt att föra talan om sitt anspråk på grund av brott i samband med åtal för brottet (se 22 kap. rättegångsbalken) och kan leda tanken fel såvitt avser tillämpningsområdet för paragrafen. I vart fall bör det klargöras när bestämmelsen är avsedd att tillämpas.

Paragrafen reglerar rättens skyldighet att pröva om ett enskilt anspråk på penningmedel ska bifallas genom en rätt till ersättning ur penningmedel som förverkas. Som paragrafen är formulerad förefaller den inte behandla den materiella skyldigheten för staten att svara för ersättning i förhållande till målsäganden. Det ligger närmast till hands att uppfatta att den skyldigheten är reglerad i 10 §. Förhållandet mellan 10 och 11 §§ är dock inte helt klart, framför allt med hänsyn till hur 10 § är utformad. Saken behöver klargöras.

En förutsättning för att rätten ska vara skyldig att pröva – enligt Lagrådet rätteligen ”fastställa” – en rätt till betalning ur förverkad egendom för målsäganden är att förverkandeyrkandet och det enskilda anspråket framställs mot samma person och i samma rättegång. Ytterligare förutsättningar är att båda yrkandena bifalls och att det enskilda anspråket avser penningmedel. Vidare ska anspråket ”svara mot” det som förverkandebeslutet avser. Det sistnämnda uttrycket har enligt författningskommentaren samma innebörd som i 10 §. I praktiken är 11 § dock något mer begränsad eftersom anspråk och förverkande måste riktas mot samma person enligt 11 §. Det sistnämnda kravet framgår dock inte av lagtexten.

Målsägandens anspråk ska enligt förslaget handläggas på vanligt sätt, men målsäganden ska inte behöva framställa något yrkande om betalning ur det som förverkats. Däremot ska enligt vad som anges i remissen parternas uppfattningar i frågan klargöras. Såsom förslaget har utformats innebär det en ordning som avviker från den sedvanliga principen om att parterna disponerar över frågor som ligger utanför det straffrättsliga området. Det kan leda till att rätten tvingas att ta ställning till en fråga som målsäganden inte vill ha prövad. Detta är knappast lämpligt. Enligt Lagrådets mening talar övervägande skäl för att rätten ska göra den angivna prövningen först efter yrkande.

Mot den nu angivna bakgrunden förordar Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse.

> Om rätten beslutar om förverkande av penningmedel och bifaller ett enskilt anspråk på penningmedel som svarar mot det som förverkas ska rätten, om målsäganden yrkar det, samtidigt fastställa att betalningen ska ske ur det som staten får in till följd av beslutet om förverkande. Detta gäller dock endast under förutsättning att yrkandet om förverkande och det enskilda anspråket riktas mot samma person.

En tillämpning av paragrafen kan röra situationer av många olika slag och innefatta komplicerade civilrättsliga bedömningar. Det blir därför särskilt viktigt att domslutet formuleras tydligt och klart. Enligt Lagrådet skulle det vara en värdefull hjälp vid tillämpningen om det i den kommande propositionen gavs några exempel på hur domslut kan formuleras.

36 kap. 12 §

Paragrafen behandlar förverkande av brottsvinster och kostnadsersättningar.

I paragrafens första stycke sägs att ”vinster från ett brott” ska förverkas. Bestämmelsen motsvarar närmast de nu gällande bestämmelserna om förverkande av utbyte av brott i 36 kap. 1 § brottsbalken. Den paragrafen kompletteras i dag av 36 kap. 1 c § där det klargörs att med utbyte av brott eller brottslig verksamhet anses även egendom som har trätt i stället för utbyte, avkastning av utbyte samt avkastning av det som har trätt i stället för utbyte.

Förverkande av egendom utgör, som redan har berörts, ett ingrepp i den grundlagsskyddade äganderätten. Det är därför angeläget att förutsättningarna för förverkande kommer till tydligt uttryck i lag. Redan den nu gällande regleringen kan kritiseras för att den inte ger något alldeles klart besked om vad som utgör utbyte och hur detta ska beräknas. En viss precisering har emellertid åstadkommits genom rättspraxis som bland annat har utvecklat i vilken utsträckning utbytet ska beräknas med eller utan beaktande av de kostnader som har uppkommit i samband med brottet.

Lagrådsremissens förslag innebär inget ytterligare tydliggörande av vad som får förverkas. I stället byts begreppet utbyte (inbegripet sådan egendom som avses i nuvarande 36 kap. 1 c §) ut mot det svepande begreppet ”vinster från ett brott”. Av författningskommentaren framgår att avsikten är att begreppet ska rymma även det som i dag omnämns i 36 kap. 1 c §, liksom ”mera medelbara vinster” av det slag som i dag, i 36 kap. 4 §, betecknas som ekonomiska fördelar.

Enligt Lagrådets mening innebär förslaget att tydligheten i regleringen ytterligare minskar. Begreppet ”vinster av brott” är i sig obestämt och i den mån uttrycket ”vinst” har en vedertagen ekonomisk innebörd avviker den, i vart fall delvis, från den innebörd som synes vara avsedd här (och som innebär att avdrag inte ska göras för alla de kostnader som sammanhänger med intäkterna). Uttrycket vinst förefaller inte heller vara någon särskilt träffande beteckning på allt det som enligt författningskommentaren är avsett att kunna förverkas, t.ex. egendom som har trätt i stället för gärningsmannens utbyte av brottet, avkastning av egendomen och andra medelbara ekonomiska fördelar av brottet.

En förutsättning för att begreppet brottsvinst ska användas är därför enligt Lagrådets mening att den särskilda innebörd som begreppet avses ha i detta sammanhang kommer till tydligare uttryck i lagtexten. När denna innebörd preciseras kan det vara lämpligt att utgå från det i dag använda begreppet utbyte. Därmed kan också rättstillämpningen lättare anknyta till den rättspraxis som har utvecklats i anslutning till detta begrepp (och som innebär bland annat att s.k. abstrakta vinster av brott kan förverkas såsom utbyte av brott).

Mot den bakgrunden föreslår Lagrådet att paragrafen formuleras på följande sätt.

> 12 §
>
> Vinster från brott ska förverkas (förverkande av brottsvinster). Med vinster från brott avses
>
> 1. utbyte av ett brott,
>
> 2. egendom som har trätt i stället för utbyte,
>
> 3. avkastning av utbyte,
>
> 4. avkastning av det som har trätt i stället för utbyte, och
>
> 5. andra ekonomiska fördelar av ett brott.
>
> Också egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott ska förverkas, om mottagandet har utgjort ett brott (förverkande av kostnadsersättning).

36 kap. 14 §

Paragrafen innehåller en ny bestämmelse om s.k. självständigt förverkande. Bestämmelsen innebär att egendom ska förverkas om det är klart mera sannolikt att den härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet. Den skiljer sig från bestämmelserna i 36 kap. 12 § om förverkande av brottsvinster på det sättet att det inte behöver beläggas något samband med något konkret brott. Det räcker att den egendom som förverkas bedöms härröra från icke preciserad brottslig verksamhet. Bestämmelsen avviker dessutom från bestämmelsen i 36 kap. 15 § om utvidgat förverkande på så vis att det överhuvudtaget inte krävs något förverkandeutlösande brott.

Lagrådet finner i och för sig inte anledning att avstyrka att en bestämmelse av detta slag införs. Det är emellertid angeläget att den utformas på ett sätt som tillgodoser rättssäkerhetens krav.

Enligt Lagrådets mening ger bestämmelsen, såsom den har utformats i lagrådsremissen, särskilt i ett avseende – beviskravet – anledning till tveksamhet. Lagrådsremissens förslag avviker här från betänkandeförslaget. Enligt det förslaget skulle självständigt förverkande kunna ske om det ”visas” att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Beviskravet var inte avsett att ligga på den nivå som gäller i brottmål (”ställt bortom rimligt tvivel”) men det skulle krävas att de omständigheter som åklagaren åberopar övertygar rätten om att den aktuella egendomen härrör från inte närmare preciserad brottslighet.

Utredningen redovisade dock även ett alternativt beviskrav och det är detta – ”klart mera sannolikt att egendomen härrör från brottslig verksamhet än att så inte är fallet” – som återfinns i lagrådsremissens förslag. Det är samma beviskrav som i dag uppställs vid utvidgat förverkande.

Lagrådet kan för egen del se goda skäl för det högre beviskrav som föreslås i betänkandet. Det är vid självständigt förverkande fråga om att förverka egendom som inte kan sättas i samband med något konkret brott. Till skillnad från vad som gäller vid utvidgat förverkande behöver det inte finnas någon anknytning till någon som är dömd för brott. Bedömningen av om den aktuella egendomen härrör från brottslig verksamhet blir under

dessa förhållanden särskilt grannlaga och osäker; det är uppenbart att risken för att domstolen kommer till ett materiellt felaktigt slut ökar med det lägre beviskrav som uppställs i lagrådsremissens förslag.

Vid bedömningen av om det lägre beviskravet kan godtas får det enligt Lagrådets mening betydelse hur konkreta omständigheter som åklagaren måste presentera till grund för förverkandeyrkandet. Lagrådet utgår från att det även vid en tillämpning av det i lagrådsremissen föreslagna beviskravet normalt måste finnas en koppling mellan innehavet av viss egendom och förekommande brottslighet – låt vara att denna inte behöver preciseras – exempelvis genom att den som innehar egendomen är knuten till en kriminell gruppering. Om så är fallet får också – såsom anges i lagrådsremissen – innehavarens ekonomiska förhållanden, dvs. hans eller hennes oförmåga att förvärva egendomen på lagligt sätt, betydelse. Lagrådet har däremot för egen del svårt att se att paragrafens beviskrav skulle vara uppfyllt enbart genom att egendomens innehavare inte kan dokumentera inkomster som svarar mot egendomens värde. En annan sak är att ett sådant förhållande, tillsammans med andra omständigheter, t.ex. egendomens art, hur den förvaras eller innehavarens koppling till kriminella grupperingar, i det enskilda fallet kan leda domstolen till slutsatsen att beviskravet är uppfyllt.

Vid bedömningen av om det föreslagna beviskravet tillgodoser rättssäkerhetens krav får också tidsaspekten betydelse. Det föreslagna beviskravet är ägnat att inge särskilda betänkligheter när de omständigheter som domstolen kan behöva bedöma ligger några år tillbaka i tiden. Det är t.ex. inte givet att den enskilde har möjlighet att förebringa dokumentation angående ett påstått lagligt förvärv som sägs ha skett för flera år sedan. Avsaknaden av dokumentation bör då rimligtvis inte få gå ut över den enskilde. Detta innebär dock inte att lagens beviskrav generellt behöver sättas högre än i förslaget; en annan sak är att domstolen i situationer av detta slag – inom ramen för tillämpningen av det föreslagna beviskravet – ofta kan behöva godta svarandens förklaring, trots att den är odokumenterad.

Det är inte givet var balanspunkten mellan de olika intressen som här gör sig gällande – brottsbekämpning respektive den enskildes rättssäkerhet och integritet – bör ligga. Till bilden hör att inte heller det beviskrav som utredningen har uppställt är invändningsfritt, bland annat därför att innebörden i ”visar” i detta sammanhang framstår som oklar. Lagrådet anser sig därför – och mot bakgrund av vad Lagrådet ovan har uttalat – inte ha grund för att avstyrka lagrådsremissens förslag.

Den föreslagna bestämmelsen är, som redan har konstaterats, utformad så att den brottsliga verksamheten inte behöver preciseras i förverkandeärendet. Inte heller uppställer bestämmelsen något krav på att den mot vilken förverkandeyrkandet riktas har begått brott. Icke desto mindre torde det enligt Lagrådets mening normalt vara nödvändigt att vid bedömningen av om egendomen härrör från brottslig verksamhet beakta vem eller vilka som innehar – eller tidigare har innehaft – egendomen, inbegripet dessa personers ekonomiska förhållanden och levnadssätt. Bedömningen kommer därmed i de flesta fall att handla om sannolikheten av att en viss person har ägnat sig åt brottslig verksamhet.

Självständigt förverkande kommer emellertid att kunna riktas även mot den som innehar egendomen i senare led, och detta även om det är antag-

ligt att han eller hon har förvärvat egendomen på ett i och för sig lagligt sätt, t.ex. köp. Lagrådet har i och för sig inget att invända mot en sådan ordning, under förutsättning att det i det enskilda fallet är belagt – med det beviskrav som bestämmelsen uppställer – att en tidigare innehavare har åtkommit egendomen som en följd av brottslig verksamhet. Såsom förslaget har utformats kommer emellertid självständigt förverkande att kunna ske även om den som förverkandeyrkandet riktas mot har förvärvat egendomen i god tro. En sådan godtroende förvärvare skyddas enligt förslaget enbart av bestämmelsen i 9 § om att förverkande inte ska ske om det är uppenbart oskäligt.

Enligt Lagrådets mening är det inte rimligt att en godtroende förvärvare har ett så bräckligt skydd. Vid bland annat utvidgat förverkande skyddas en godtroende förvärvare även genom en särskild godtrosbestämmelse (se 16 § i lagrådsremissens förslag). Lagrådet kan inte se något avgörande skäl mot att det inte också vid självständigt förverkande finns ett motsvarande godtrosskydd. Det kan åstadkommas genom att 14 § tillförs en ny andra mening:

> Om innehavaren av egendomen har förvärvat den från annan och därvid har betalat skälig ersättning för egendomen, får förverkande dock ske endast om innehavaren vid förvärvet insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

36 kap. 15 §

I paragrafen finns bestämmelser om s.k. utvidgat förverkande. Dessa bestämmelser motsvarar i huvudsak de bestämmelser som i dag finns i 36 kap. 1 b § brottsbalken, dock med den skillnaden att det föreslagna beviskravet (”övervägande sannolikt”) är lägre än det beviskrav som finns i den nuvarande bestämmelsen (”klart mera sannolikt”).

Också det nya lägre beviskravet i denna paragraf är ägnat att inge viss tvekan. Av i huvudsak samma skäl som anförts i anslutning till 14 § anser sig Lagrådet dock inte ha grund för att avstyrka förslaget.

36 kap. 16 §

Av paragrafen framgår att utvidgat förverkande (jfr 15 §) får ske från, utöver den som döms för det förverkandeutlösande brottet, den som har förvärvat ”egendomen”. Om förvärvaren har betalat skälig ersättning för egendomen, får förverkande dock ske endast om han eller hon insåg eller borde ha insett egendomens samband med brottslig verksamhet.

Enligt vad som upplysts vid lagrådsföredragningen är begreppet ”egendomen” även i detta sammanhang tänkt att innefatta penningmedel. Det synes innebära att om det kan konstateras att den person som döms för det förverkandeutlösande brottet i något skede har innehaft ett penningbelopp av viss storlek men har använt detta för en transaktion med en tredje man kan förverkande ske hos den som har tagit emot beloppet (såvida inte han eller hon har ”betalat skälig ersättning” och varit i god tro). Enligt Lagrådets mening är det inte alldeles klart om detta i så fall förutsätter att det råder identitet mellan de penningmedel som den dömde har innehaft

och de penningmedel som yrkas förverkade hos tredje man. Detta bör klargöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Det godtrosskydd som paragrafen ger tredje man förutsätter, som nämnts, att denne har ”betalat skälig ersättning” för egendomen. Om egendomen utgörs av penningmedel, lär den praktiska situationen vara att den tredje man som har tagit emot medlen har lämnat någon annan typ av egendom till den dömde. Exempelvis kan han eller hon ha tagit emot penningmedlen i samband med en överlåtelse av en bil. Det bör klargöras att godtrosregeln är tillämplig även i denna situation.

36 kap. 17 §

I paragrafens första stycke anges vad som kan förverkas som brottsvinster och kostnadsersättningar (12 §) samt som oförklarade tillgångar (14 och 15 §§). Enligt andra stycket får i stället för egendomen dess värde förverkas. I tredje stycket anges att förverkande av brottsvinster, kostnadsersättning eller oförklarade tillgångar även får avse annan egendom om det inte strider mot bestämmelserna i 5 kap. utsökningsbalken på motsvarande sätt som gäller vid utmätning.

Innebörden av första stycket är att brottsvinster ska kunna förverkas genom att den egendom som vinsten manifesteras i förverkas. Det är avsett att ge utrymme för att förverka, i stället för den ursprungliga egendomen, den egendom som har trätt i stället för denna, t.ex. de penningmedel som tjuven har erhållit genom försäljning av stöldgodset. Vidare ska kostnadsersättningar kunna förverkas genom att den egendom som tagits emot som kostnadsersättning ska kunna förverkas. Slutligen ska förverkande kunna ske av s.k. oförklarade tillgångar genom att den egendom som härrör från brottslig verksamhet förverkas.

Förverkande ska alltså ske genom förverkande av den egendom som har samband med brottslig verksamhet. Det kan i och för sig ifrågasättas om regleringen fyller någon självständig funktion, eftersom den, såsom den är utformad, inte säger mer än vad som redan framgår av grundbestämmelserna (12, 14 och 15 §§). Det centrala i paragrafen är emellertid de andra och tredje styckena om att förverkande i stället kan ske genom värdeförverkande eller i annan egendom. De bestämmelserna blir svårlästa om de inte kan relateras till första stycket. Lagrådet anser därför att första stycket ska behållas men att det bör tydliggöras att stycket handlar om förverkande av just den egendom som har åsyftats i de angivna paragraferna.

I paragrafens andra stycke anges att i stället för egendomen får dess värde förverkas. Detta överensstämmer med gällande rätt, såvitt gäller förverkande av utbyte, och innebär att förverkandesvaranden förpliktas att betala ett belopp motsvarande det förverkade värdet. Lagrådet har inga invändningar mot bestämmelsen i sig. Lagrådet har emellertid uppfattat avsikten med regleringen så att värdeförverkande ska kunna ske även när brottet har gett upphov till en vinst som inte manifesteras i någon viss egendom; förverkandesvaranden ska också då kunna förpliktas att betala ett belopp som motsvarar brottsvinsten. Om bestämmelsen är avsedd att ha denna vidare innebörd, bör det tydliggöras i lagtexten.

I tredje stycket ges en möjlighet att förverka, i stället för egendom som avses i första stycket eller det värde som avses i andra stycket, annan egendom. Såvitt Lagrådet förstår är avsikten att domstolen vid detta slag

av förverkande ska peka ut den egendom som ska förverkas och det blir därför inte – lika lite som vid förverkande enligt första stycket – fråga om att förplikta förverkandesvaranden att utge viss egendom eller visst belopp. I stället övergår egendomen genom förverkandebeslutet direkt på staten (jfr 36 kap. 27 §). I den mån egendomen inte redan genom beslag, penningbeslag eller kvarstad befinner sig i statens besittning kan verkställighet ske enligt 16 kap. utsökningsbalken. Den egendom som förverkas måste – som det får förstås – ha ett värde som inte överstiger vad som kan förverkas enligt första eller andra stycket men den behöver inte ha något som helst samband med brottslighet. Den kan också vara av i princip vilket slag som helst, exempelvis medel på ett bankkonto, en bostadsrätt eller en bil. Den enda begränsningen är att egendomen ska kunna utmätas, dvs. en utmätning av egendomen skulle inte strida mot 5 kap. utsökningsbalken.

Enligt Lagrådets mening bör det i tredje stycket tydliggöras att fråga är om att, i stället för att förverka viss egendom eller visst värde, förverka helt annan egendom.

Även om inte heller bestämmelsen i tredje stycket ger anledning till några principiella invändningar föreställer sig Lagrådet att bestämmelsen kan innebära vissa praktiska utmaningar. Den synes ju innebära att domstolen i samband med prövningen av förverkandeyrkandet måste pröva frågor av delvis samma slag som Kronofogdemyndigheten tar ställning till vid en utmätningsförrättning, dock utan att domstolen har samma utredningsmöjligheter som Kronofogdemyndigheten har. Bestämmelsen framstår emellertid även i detta perspektiv som acceptabel, om man utgår från att åklagaren inte kommer att påkalla förverkande enligt denna bestämmelse när det är mera svårbedömt om den aktuella egendomen är utmätningsbar.

Mot bakgrund av det ovan sagda föreslår Lagrådet att paragrafen ges följande utformning.

> 17 §
>
> Förverkande enligt 12 § får avse den egendom som utgör vinsten från ett brott eller, vid förverkande av kostnadsersättning, den egendom som någon har tagit emot som ersättning. Förverkande enligt 14 eller 15 § får avse den egendom som härrör från brottslig verksamhet.
>
> I stället för egendomen enligt första stycket får dess värde förverkas. Förverkande av värde får också ske om en brottsvinst enligt 12 § inte svarar mot någon viss identifierad egendom. Vid värdeförverkande ska förverkandesvaranden förpliktas att betala ett belopp som motsvarar det förverkade värdet.
>
> I stället för den egendom som avses i första stycket eller det värde som avses i andra stycket får annan egendom förverkas, under förutsättning att egendomen skulle kunna utmätas utan hinder av 5 kap. utsökningsbalken.

36 kap. 19 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av brottsföremål. Förverkande ska ske i fyra olika fall (1) om egendomen har framställts genom brott, (2) om dess användande utgör brott, (3) om någon har tagit

befattning med egendomen på ett sätt som utgör brott, och (4) om egendomen på annat sätt har varit föremål för brott.

De tre första punkterna motsvarar gällande rätt (se 36 kap. 2 § andra stycket brottsbalken), dock med den skillnaden att förverkande enligt förslaget är obligatoriskt (”ska”) medan det i gällande rätt är fakultativt (”får”). Lagrådet har inga invändningar i dessa delar.

Den nya fjärde punkten är enligt författningskommentaren avsedd för situationer då egendom har varit föremål för brott och det kan ifrågasättas om agerandet omfattas av de första tre punkterna.

Enligt Lagrådets mening är det svårt att ge uttrycket ”varit föremål för brott” någon mera bestämd innebörd. Det förekommer i och för sig redan i dag i speciallagstiftningen men är då kopplat till specifika straffbestämmelser. Att införa en generell förverkandebestämmelse som tar sikte på all egendom som på det ena eller andra sättet kan sägas ha varit föremål för olika slag av brott framstår knappast som acceptabelt; effekterna av en sådan bestämmelse är omöjliga att överblicka. Det gäller i synnerhet om bestämmelsen, såsom föreslås i lagrådsremissen, utformas så att förverkande under den angivna förutsättningen *ska* ske.

Eftersom den fjärde punkten synes syfta enbart till att fånga in vissa speciella situationer som är snarlika de som omfattas av de första tre punkterna, föreslår Lagrådet att punkten snävas in enligt följande.

> 4. som på annat liknande sätt har varit föremål för brott /…/.

36 kap. 27 §

I paragrafen anges att förverkad egendom och ålagd företagsbot tillfaller staten.

Kapitlets bestämmelser ger möjlighet att förverka såväl viss egendom som egendomens värde (se t.ex. 36 kap. 17 § andra stycket). I det senare fallet innebär förverkandet en förpliktelse för förverkandesvaranden att betala ett belopp som motsvarar detta värde.

Begreppet ”förverkad egendom” i förevarande paragraf kan ge intrycket att vad som avses är enbart vad som förverkas i form av viss egendom. Lagrådet föreslår därför att paragrafen justeras enligt följande.

> Det som har förverkats samt ålagd företagsbot tillfaller staten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

På straffrättens område gäller ett retroaktivitetsförbud som innebär att en straffbestämmelse inte får ges retroaktiv tillämpning till den enskildes nackdel. Förbudet gäller inte bara brottspåföljd utan även förverkande och annan särskild rättsverkan av brott.

I punkt 2 finns övergångsbestämmelser med avseende på bestämmelserna om förverkande av särskilda brottsverktyg, vilka kan medföra en mer ingripande straffrättslig reaktion än enligt nu gällande bestämmelser, och på den nya förverkandeformen självständigt förverkande. Övergångsbestämmelserna innebär att de nya bestämmelserna får tillämpas endast i förhållande till egendom som tillhör eller ska anses ägas av förverkandesvaranden efter ikraftträdandet.

När det gäller självständigt förverkande anges i remissen att den förverkandeformen på grund av sin rättsliga konstruktion inte utgör en särskild rättsverkan av brott och i formell mening inte träffas av retroaktivitetsförbudet. Med hänsyn till att den kan innebära betydande ingrepp i enskildas egendomsförhållanden som kan likställas med en särskild rättsverkan av brott anses grunderna för retroaktivitetsförbudet emellertid kunna göras gällande med avseende på självständigt förverkande. Utgångspunkten i remissen är därför att reglerna om självständigt förverkande inte ska ges tillbakaverkande effekt. Lagrådet delar de angivna utgångspunkterna.

Vad som bör förstås som tillbakaverkande effekt ska enligt remissen ses mot bakgrund av att förverkandet tar sikte på att pröva ett egendomsinnehav i förhållande till möjliga förvärvskällor och att rekvisitet ”brottslig verksamhet” inte tar sikte på någon viss brottslighet som behöver konkretiseras till tid och rum. Begränsningen i tiden sker i stället genom en koppling till tidpunkten för egendomsinnehavet.

Enligt Lagrådets mening är det redovisade synsättet inte helt invändningsfritt, bland annat mot bakgrund av att effekten av ett självständigt förverkande för den enskilde inte skiljer sig från effekten av annat förverkande. Införandet av den nya förverkandeformen kommer att innebära att brottslighet som inträffat före ikraftträdandet kan få till följd att en enskild blir föremål för ingrepp i sina egendomsförhållanden. Den nya förverkandeformen har emellertid en konstruktion som i det enskilda fallet inte tar sikte på ett konkret brott utan på ett visst egendomsinnehav i nutid som, med det angivna beviskravet, bedöms härröra från brottslig verksamhet. Det får enligt Lagrådet anses godtagbart att begränsningen av den tillbakaverkande effekten knyts till tidpunkten för egendomsinnehavet.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

27 kap. 1 §

Paragrafen har getts en språkligt otymplig utformning. Lagrådet föreslår att paragrafen ges följande lydelse.

> Ett föremål får tas i beslag om det skäligen kan antas att
>
> 1. föremålet har betydelse för utredning om brott,
>
> 2. någon har blivit av med föremålet genom brott,
>
> 3. föremålet kan bli förverkat,
>
> 4. föremålet kan användas för att utföra en genomsökning på distans, eller
>
> 5. föremålet har betydelse för en utredning om förverkande.

27 kap. 17 d och 17 e §§

Paragraferna innehåller regler om när en kopia ska förstöras respektive om rättens prövning av om en kopia ska förstöras. I lagrådsremissen föreslås att talan om förverkande läggs till som en grund för att inte förstöra en

kopia. Vidare att rätten till prövning ska gälla fram till dess att målet har avgjorts slutligt även i förhållande till en talan om förverkande.

Enligt Lagrådets mening behövs inte de föreslagna ändringarna, eftersom det av 1 kap. 2 § och 2 kap. 10 § i den föreslagna lagen om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot följer att bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i fråga om bland annat kopior. Lagrådet föreslår därför att de föreslagna ändringarna utgår.

Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

16 kap. 1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken myndighet eller domstol som ska pröva mål och ärenden enligt balken. I den nuvarande lydelsen klargörs att vid prövningen av mål om straff och förverkande enligt 29 kap. gäller ”vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet”. Bestämmelsen får anses innebära en hänvisning till vad som föreskrivs i bland annat 19 kap. rättegångsbalken.

Enligt lagrådsremissens förslag ska paragrafens ordalydelse justeras genom att de nyss citerade orden ersätts med ”vad som är föreskrivet i allmänhet om brottmål eller mål om förverkande.”

Genom den föreslagna lydelsen knyts orden ”i allmänhet” till ”föreskrivet” i stället för till ”brottmål”. Därmed förändras också innebörden på ett sätt som inte torde vara avsett. Vidare bör uppmärksammas att ordet mål används för hanteringen i domstol. Eftersom bestämmelsen även träffar de fall då åklagare hanterar en fråga om förverkande bör ett annat uttryckssätt väljas.

Lagrådet föreslår mot denna bakgrund att första stycket, med några ytterligare språkliga justeringar, ges följande lydelse.

> Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. Vid prövningen av frågor om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet och om hur frågor om förverkande ska prövas.

Förslaget till lag om ändring i lagen om utlämning för brott

21 och 23 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser om överlämnande till en främmande stat av föremål som har tagits i beslag respektive om tvångsmedel i avvaktan på en framställning om utlämning. I lagrådsremissen föreslås att penningbeslag läggs till jämte beslag. Förslaget är föranlett av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

Lagrådet kan konstatera att det i lagrådsremissen inte utvecklas varför det finns ett behov av att i samband med utlämning för brott kunna besluta om penningbeslag. Enligt Lagrådets mening bör detta klargöras i det fortsatta beredningsarbetet.

7 §

I paragrafens andra stycke anges att vissa bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas vid vissa beslag, dock att tiden för att anmäla missnöje ska räknas från dagen för förordnandet.

I 1958 års lag finns inte längre några regler om att anmäla missnöje. Bestämmelsen bör därför ändras så att det direkt av paragrafen framgår inom vilken tid den enskilde kan begära rättens prövning av ett beslut. Enligt Lagrådets mening bör andra stycket lämpligen ges följande utformning.

> Bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas på motsvarande sätt då beslag har skett av narkotika, narkotikaprekursorer eller egendom som avses i 6 § denna lag. Tiden för att begära rättens prövning av beslutet om ersättning ska dock räknas från dagen för beslutet.

Förslaget till lag om ändring i skogsvårdslagen

I lagrådsremissen föreslås att 39 § skogsvårdslagen ska upphöra att gälla. Enligt den bestämmelsen ska virke efter avverkning som innebär brott enligt lagen eller värdet därav förverkas, om det inte är uppenbart obilligt. Några ytterligare bestämmelser om förverkande finns inte i lagen.

Syftet med förslaget är att brottsbalkens generella regler om förverkande i stället ska bli tillämpliga. Enligt dessa regler kommer förverkande att kunna ske i fler situationer än vad som nu följer av skogsvårdslagen, exempelvis genom att även hjälpmedel – t.ex. en skogsmaskin – kan förverkas.

Under föredragningen har upplysts att det inte är fråga om en utvidgning av förverkandemöjligheterna, eftersom brottsbalkens allmänna bestämmelser gäller vid sidan av de förhållanden som regleras särskilt i specialstraffrätten.

Lagrådet konstaterar emellertid att det många gånger inte är helt enkelt att avgöra om regler i en specialförfattning kompletterar en generell reglering eller utesluter en tillämpning av denna, dvs. om den är avsedd att ersätta de generellt gällande bestämmelserna. Hur det i detta avseende förhåller sig med förverkanderegeln i skogsvårdslagen har inte utretts i lagstiftningsärendet och är alltså oklart.

Det kan även konstateras att det i betänkandet föreslogs att förverkandebestämmelsen i skogsvårdslagen, med några språkliga justeringar, skulle kvarstå. Skogsvårdslagen berördes inte specifikt i betänkandet, men på ett allmänt plan ställdes upp olika kriterier för om förverkanderegler i specialstraffrättsliga författningar skulle tas bort eller behållas (s. 420 ff.). Remissinstanserna har alltså inte haft anledning att yttra sig över frågan.

Frågan om förverkande på skogsvårdslagens område kan alltså inte anses vara tillfredsställande beredd. Lagrådet avstyrker därför ändringen i skogsvårdslagen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om förbud mot vissa dopningsmedel

6 §

I paragrafen anges att vissa bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas vid vissa beslag, dock att tiden för att anmäla missnöje ska räknas från dagen för förordnandet.

I 1958 års lag finns inte längre några regler om att anmäla missnöje. Bestämmelsen bör därför ändras på sätt som Lagrådet föreslår avseende 7 § andra stycket i förslaget till ändring i narkotikastrafflagen (1968:64).

Förslaget till lag om ändring i lagen om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tvångsmedel i ett ärende om utlämning till en tribunal. I lagrådsremissen föreslås att penningbeslag läggs till jämte beslag. Förslaget är föranlett av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

På motsvarande sätt som när det gäller förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott konstaterar Lagrådet att det i lagrådsremissen inte utvecklas varför det finns ett behov av att i samband med utlämning till en tribunal kunna besluta om penningbeslag. Enligt Lagrådets mening bör detta klargöras i det fortsatta beredningsarbetet.

Förslaget till lag om ändring i lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

8 kap. 2 a §

I paragrafen fastslås att en svensk värdepapperscentral och ett kontoförande institut är skyldiga att lämna ut vissa uppgifter, om det begärs under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål. Enligt förslaget ska detta gälla även i samband med en utredning om självständigt förverkande om det ”begärs av undersökningsledaren”.

Lagrådet konstaterar att lagtexten i denna del har fått en mindre lyckad utformning, eftersom det vid utredningar om självständigt förverkande inte finns någon ”undersökningsledare”. Det kan finnas skäl att i lagtexten ytterligare klargöra vem som i samband med en utredning om självständigt förverkande kan begära de aktuella uppgifterna.

Vad som sägs i paragrafen innebär en inskränkning i den tystnadsplikt som annars gäller för bland annat värdepapperscentraler och kontoförande institut (jfr 8 kap. 2 §). Lagrådet har ingen invändning mot att denna inskränkning i tystnadsplikten får gälla även när det har inletts en utredning om självständigt förverkande. Lagrådet noterar dock att det även i den associationsrättsliga lagstiftningen finns bestämmelser om tystnadsplikt till vilka har fogats kompletterande bestämmelser om upplysningsplikt gentemot undersökningsledare vid förundersökning i brottmål (se t.ex., såvitt gäller revisorer, 9 kap. 41 § och 46 § andra stycket aktiebolagslagen [2005:551]). Det kan finnas anledning att överväga om också dessa

bestämmelser bör kompletteras på samma sätt som föreslås i förevarande paragraf.

Förslaget till lag om ändring i lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor

5 §

I paragrafen anges att vissa bestämmelser i lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. ska tillämpas vid vissa beslag, dock att tiden för att anmäla missnöje ska räknas från dagen för förordnandet.

I 1958 års lag finns inte längre några regler om att anmäla missnöje. Bestämmelsen bör därför ändras på sätt som Lagrådet föreslår avseende 7 § andra stycket i förslaget till ändring i narkotikastrafflagen (1968:64).

Förslaget till lag om ändring i lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

23 §

Paragrafen innehåller en särskild reglering avseende förverkande av en produkt som har varit föremål för brott enligt lagen. I övrigt är det som gäller generellt för förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken tillämpligt.

Det som föreskrivs i första meningen är avsett att innebära att den begränsning avseende vem förverkande får ske från som anges i 36 kap. 20 § brottsbalken inte ska gälla. Avsikten är att förverkande ska kunna ske från annan under förutsättning att denne är egendomens ägare eller ska presumeras vara ägare enligt vad som föreslås i 36 kap. Det framgår dock inte klart av den föreslagna lagtexten att det är detta som avses. Det som sägs i paragrafens andra mening avviker inte från det som sägs i 36 kap. 20 §. Den meningen kan därför utgå.

Bestämmelsen kan lämpligen formuleras på följande sätt.

> Förverkande av en produkt som har varit föremål för brott enligt denna lag får, utan hinder av vad som sägs i 36 kap. 20 § första meningen brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 4 eller 5 § ska anses vara ägare till egendomen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om straff för smuggling

16 §

Paragrafen innehåller en särskild reglering avseende förverkande av en vara som har varit föremål för brott enligt lagen. I övrigt är det som gäller generellt för förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken tillämpligt.

Vad Lagrådet har anfört i anslutning till lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd har relevans även här. Lagrådet föreslår därför att paragrafen ges följande lydelse.

Förverkande av en vara som har varit föremål för brott som enligt denna lag får, utan hinder av vad som sägs i 36 kap. 20 § brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 4 eller 5 § ska anses vara ägare till egendomen.

32 §

Av paragrafen, i dess nuvarande lydelse, följer att en särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket får föra talan i bötesmål som avser vissa i lagen angivna brott. En sådan befattningshavare får också fatta beslut i enlighet med 3 § fjärde stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

I lagrådsremissens förslag ersätts hänvisningen till 1986 års lag av en hänvisning till 3 kap. 2 och 3 §§ i den föreslagna lagen om rättegången vid förverkande av egendom och företagsbot. Hänvisningen till 3 kap. 3 § framstår i detta sammanhang som oproblematisk, eftersom den paragrafen motsvarar vad som sägs i 3 § fjärde stycket i 1986 års lag. Betydelsen av hänvisningen till 3 kap. 2 § är mera oklar. Enligt författningskommentaren innebär den att en särskilt förordnad befattningshavare vid Tullverket är skyldig att – på samma sätt som åklagare – pröva en fråga om förverkande i de fall som avses i 3 kap. 2 §. Detta går emellertid inte att läsa in i den nya lagtexten i smugglingslagen, som anger enbart vad befattningshavaren *får* fatta beslut om, dvs. det är inte fråga om att befattningshavaren måste göra på visst sätt.

Mot denna bakgrund anser Lagrådet att lagtexten behöver ses över.

Förslaget till lag om ändring i lagen om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tvångsmedel i ärenden om överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen. I lagrådsremissen föreslås att penningbeslag läggs till jämte beslag. Förslaget är föranlett av att penningbeslag införs som ett generellt tvångsmedel i rättegångsbalken.

På motsvarande sätt som när det gäller förslaget till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott konstaterar Lagrådet att det i författningskommentaren inte utvecklas varför det finns ett behov av att i samband med överlämnande till Internationella brottmålsdomstolen kunna besluta om penningbeslag. Enligt Lagrådets mening bör detta klargöras i det fortsatta beredningsarbetet.

Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen

I 20 kap. utlänningslagen finns under rubriken ”Förverkande” två paragrafer som behandlar förverkande, 10 och 11 §§. Den förstnämnda paragrafen föreslås upphävas till följd av att 36 kap. brottsbalken görs generellt tillämpligt även vid brott som regleras genom specialstrafflag. Den sistnämnda paragrafen reglerar en speciell situation som inte täcks av de generella reglerna i brottsbalken, nämligen att en talan om förverkande i vissa fall ska kunna föras mot befälhavaren när ägaren till ett fartyg som tran-

sporterat utlänningar till Sverige inte är känd eller saknar känd hemvist i Sverige.

Lagrådet vill här framhålla vikten av att det av de specialstraffrättsliga författningarna framgår att de förverkanderegler som finns där kompletterar vad som allmänt gäller om förverkande. Detta kan tydliggöras antingen genom att det i författningstexten ges en hänvisning till 36 kap. brottsbalken eller genom att detta markeras i den rubrik som föregår de aktuella bestämmelserna. Lagrådet föreslår därför att rubriken närmast före 11 § ges följande lydelse.

> Särskilda bestämmelser om förverkande

I förekommande fall bör även framgå i vilken utsträckning reglerna i den specialstraffrättsliga författningen ersätter vissa regler i brottsbalken.

Lagrådet har inte någon överblick över i vilken utsträckning det kan behövas justeringar i olika specialstraffrättsliga författningar för att tydliggöra förhållandet till bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken. Frågan bör dock uppmärksammas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förslaget till lag om ändring i lagen om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.

Förslaget i lagrådsremissen innebär att flera bestämmelser om förverkande, intagna i 6 och 7 §§, ska upphöra att gälla till följd av att brottsbalkens regler görs generellt tillämpliga. Kvar blir en paragraf, 6 §, om att förverkande även kan ske från andra personer än de som anges i bestämmelserna i brottsbalken. Paragrafen finns under rubriken ”Förverkande”.

Av samma skäl som har angetts i Lagrådets yttrande över förslaget till lag om ändring i utlänningslagen föreslår Lagrådet att rubriken närmast före 6 § ges följande lydelse.

> Särskilda bestämmelser om förverkande

6 §

Paragrafen innehåller en särskild reglering avseende förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt lagen. I övrigt är det som gäller generellt för förverkande av egendom enligt 36 kap. brottsbalken tillämpligt.

Vad Lagrådet har anfört i anslutning till lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd har relevans även här. Lagrådet föreslår därför att paragrafen ges följande lydelse.

> Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får, utan hinder av vad som sägs i 36 kap. 20 § brottsbalken, ske från den som egendomen tillhör eller som enligt 4 eller 5 § ska anses vara ägare till egendomen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott

3 a §

Jfr vad Lagrådet har anfört i anslutning till 32 § i förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Förslaget till lag om ändring i lagen om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande i vissa fall

1 kap. 2 §

Om Lagrådets förslag till ändrad lydelse av 36 kap. 19 § brottsbalken godtas, bör lydelsen av första stycket 2 i förevarande paragraf ändras på motsvarande sätt.

Förslaget till lag om ändring i lagen om straff för penningtvättsbrott

11 §

I lagrådsremissen föreslås att det i 11 § anges att trots bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken får egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag förverkas hos gärningsmannen eller någon annan som medverkat till brott.

Syftet med bestämmelsen är att förverkande ska kunna ske även hos annan än den krets som anges i bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken. Regleringen har emellertid getts en något otymplig formulering, dels genom en oprecis hänvisning till brottsbalken, dels genom att paragrafen inleds med ordet trots. Lagrådet föreslår därför att paragrafen ges följande lydelse.

> Förverkande av egendom som har varit föremål för brott enligt denna lag får ske hos gärningsmannen eller hos den som har medverkat till brottet, även om egendomen tillhör någon annan.

Förslaget i lagrådsremissen innebär att det under rubriken ”Förverkande” endast kommer att finnas en paragraf, 11 §, som reglerar en situation som inte täcks av de generella reglerna i brottsbalken. Av samma skäl som angetts i yttrandet över förslaget till lag om ändring i utlänningslagen föreslår Lagrådet att rubriken närmast före 11 § ges följande lydelse.

> Särskilda bestämmelser om förverkande

Förslaget till lag om ändring i terroristbrottslagen

13 §

I paragrafen anges att förverkande får ske hos gärningsmannen eller annan som har medverkat till brottet, även om egendomen *vid brottet tillhörde* någon annan. Syftet med bestämmelsen är att förverkande ska kunna ske hos en vidare krets av personer än vad som följer av 36 kap. 3 § brottsbal-

ken. Den sistnämnda bestämmelsen innehåller en begränsning som får anses anknyta till förhållandena vid doms- eller beslutstidpunkten (”tillhör”). Det kan mot den bakgrunden ifrågasättas om inte också förevarande bestämmelse bör anknyta till den tidpunkten, dvs. orden ”vid brottet tillhörde” bör bytas ut mot ”tillhör”.

Förslaget i lagrådsremissen innebär att det under rubriken ”Förverkande” kommer att finnas endast en paragraf, 13 §, som reglerar en situation som inte täcks av de generella reglerna i brottsbalken. Av samma skäl som har angetts i yttrandet över förslaget till lag om ändring i utlänningslagen föreslår Lagrådet att rubriken närmast före 13 § ges följande lydelse.

Särskilda bestämmelser om förverkande

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2024

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Billström, Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottner, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Strömmer

Regeringen beslutar proposition En ny förverkandelagstiftning